

การพัฒนาแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุม
การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

นางสาวพัชรา เอี่ยมกิจการ

ศูนย์วิทยพัชรากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตร์
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**The Development of A Synergistic Campaigning-Educating Model For Alcohol
Consumption Control Among Children and Youth in School Setting.**

Miss Phatchara Eamkijkarn

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy (Communication Arts) Program in Communication Arts
Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้
การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

โดย

นางสาวพัชรา เอี่ยมกิจการ

สาขาวิชา

นิเทศศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนม คลีณาญา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.นิษฐา หรุ่นเกษม)

พัชรา เอี่ยมกิจการ : การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา. (THE DEVELOPMENT OF A SYNERGISTIC CAMPAIGNING-EDUCATING MODEL FOR ALCOHOL CONSUMPTION CONTROL AMONG CHILDREN AND YOUTH IN SCHOOL SETTING) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ, 422 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา และ 2) เพื่อพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยใช้การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์ การสำรวจ และการวิจัยเชิงทดลองเพื่อทดสอบแบบจำลอง ซึ่งดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนวิทย จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2547 โดยมีโครงการต่างๆ มาโดยลำดับ ได้แก่ โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า โครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ และโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ ซึ่งจากการดำเนินการสำรวจสถานศึกษาภายใต้การสนับสนุนของทั้ง 3 โครงการ พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่มีการดำเนินงานทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษา แต่ยังคงไม่มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันที่ชัดเจนถึงร้อยละ 53.6 แต่สถานศึกษาที่มีการดำเนินงานร่วมกันที่ชัดเจนมีเพียงร้อยละ 30.1 เท่านั้น แต่ก็ยังไม่พบรูปแบบการผสมผสานแบบ "ร่วมกันคิด แบ่งกันทำ" ที่เป็นระบบ

ผลจากการพัฒนาและทดสอบแบบจำลองในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษาเป็นรูปแบบการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ควรปรับให้ยืดหยุ่นหลากหลายตามบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะในลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่หนุนเสริมด้วยกิจกรรมรณรงค์ โดยมีเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการออกแบบ ผลิต และเผยแพร่สื่อทั้งเพื่อการให้การศึกษาและการรณรงค์ รวมถึงการจัดทรัพยากรสื่อสนับสนุนครูผู้สอนและการจัดปัจจัยด้านการบริหารที่สอดคล้องกับสภาพการทำงานที่เป็นอยู่ของครูผู้สอน

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์.....
ปีการศึกษา...2553.....

ลายมือชื่อนิสิต.....พัชรา เอี่ยมกิจการ.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

4985458828 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS : CAMPAIGN / EDUCATION / SYNERGISTIC / ALCOHOL /
CHILDREN

PHATCHARA EAMKIJKARN : THE DEVELOPMENT OF A SYNERGISTIC
CAMPAIGNING-EDUCATING MODEL FOR ALCOHOL CONSUMPTION
CONTROL AMONG CHILDREN AND YOUTH IN SCHOOL SETTING.

ADVISOR : PROFESSOR PARICHART STHAPITANONDA, Ph.D.,

CO-ADVISOR : AMORNWICH NAKORNTHAP, Ph.D., 422 pp.

The objectives of this research are : 1) to study the development and the present situation of campaigning and educating activities related to alcohol consumption control among children and youth in school setting and; 2) to develop and test a Synergetic Campaigning-Educating Model for alcohol consumption control in school setting. The researcher employed documentary study, interview, survey and experiment as research methods. The experimental research took place with Mathayom 3 (grade 9) students at Pattanawit School in Nontaburi Province.

The researcher collected data about campaigning and educating activities from groups of directors and teachers among schools participated in various alcohol consumption control projects supported by the Thai Health Promotion Funds (THF) since 2004. The researcher found that most of the participated schools or 53.6% had campaigning and educating activities run in parallel without any kind of joint planning. Only 30.1% can demonstrate a certain level of joint planning between campaigning and educating activities but still lack a systematic co-implementation.

The experimentation of the Synergetic Campaigning-Educating Model developed by the researcher for alcohol consumption control in school setting found significant change in knowledge, attitudes and behaviors of students in the treatment group as compared to the control group ($p > .05$). The appropriate implementation approach for school setting should incorporate flexibility and diversity in regard to school context, with particular emphasis on educating-led activities supported by co-planned campaigning activities. Critical success factors include student "bottom-up" participation along the planning, producing, and disseminating of media both for educating and campaigning purposes. Other factors include the availability of media resources for teachers and the provision of administrative support in line with working conditions of teachers.

Field of Study : Communication Arts

Academic Year : 2010

Student's Signature Phatchara E.

Advisor's Signature Parichart

Co-advisor's Signature A. Nakornthap.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงโดยสมบูรณ์ด้วยความเมตตาและความเอาใจใส่อย่างดียิ่งของศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ดร.อมรวิเศษ นาคทรพร อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ความรู้และคำแนะนำอันมีค่าและมีประโยชน์ต่องานวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเติมเต็มความรู้ที่มีคุณค่าแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษาในคณะนิเทศศาสตร์ พร้อมกันนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนม คลี่ฉายา และดร.นิษฐา หุ่นเกษม กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำที่มีค่าเพื่อให้งานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ โครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ และโครงการ DDD เครือข่ายละครณรงค์งดเหล้าที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนพัฒนวิทย์ จังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะ ดร.รัศมี แต่งสุวรรณ อาจารย์นิชากร บำรุงนอก อาจารย์ประยูร พรหมโพธิ์ และน้องๆ ห้องทดลองที่ให้ความกรุณาและความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยตลอดระยะเวลาในการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยขอขอบคุณพี่และเพื่อนปริญญาเอกรุ่น 9 คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะณัฐวิภา สิ้นสุวรรณที่ร่วมทุกข์ร่วมสุขและช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดเวลา

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน พี่ น้องชาวมอบแรงกายและแรงใจช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดระยะเวลาการศึกษา เพื่อนชาวครุศาสตร์และศึกษานารีที่มอบกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอ นางสาวโปรดปราน ทรงประยูรที่ผู้วิจัยรับรู้ถึงกำลังใจที่ส่งมาจากสวรรค์เสมอ และนางสาวอุทุมพร อินทจักร์ที่คอยรับฟังและกระตุ้นเตือนให้ผู้วิจัยต่อสู้จนถึงเส้นชัยไปด้วยกัน

และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณนายจินดา เอี่ยมกิจการ นางสมพิศ สว่างเจริญ นายศุภากร เอี่ยมกิจการและครอบครัว ที่มอบความรักและเป็นกำลังใจที่สำคัญที่สุดให้แก่ผู้วิจัย และนายกฤษณชัย พฤษกาเกษมสุขที่คอยเดินเคียงข้างผู้วิจัยเสมอไม่ว่าจะทุกข์หรือสุข

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
3. ปัญหาคำวิจัย.....	5
4. ขอบเขตของการวิจัย.....	6
5. นิยามคำศัพท์.....	6
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. สถานการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของเด็กและเยาวชน.....	9
2. ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็ก และเยาวชน : ประสพการณ์ประเทศไทยและนานาชาติ.....	14
2.1 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของเด็กและเยาวชน : ประสพการณ์นานาชาติ.....	15
2.2 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ของเด็กและเยาวชน : ประสพการณ์ประเทศไทย.....	19
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา.....	27
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน.....	35
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรณรงค์และการให้การศึกษา.....	45
5.1 กระบวนการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญในการรณรงค์และการให้การศึกษา.....	45

	หน้า
5.2 การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา.....	48
5.2.1 แนวคิดและทฤษฎีการรณรงค์ (Campaign).....	49
5.2.2 แนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา (Education).....	78
5.2.3 จุดเด่นและจุดด้อยของการรณรงค์และการให้การศึกษา ด้านสุขภาพในสถานศึกษา.....	96
5.2.4 การดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา.....	104
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	109
5. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	139
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	140
1. รูปแบบการวิจัย.....	140
2. ขั้นตอนการวิจัยและกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย.....	140
3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	149
4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	155
5. การนำเสนอข้อมูล.....	156
บทที่ 4 พัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษา ด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา.....	157
1. พัฒนาการของโครงการการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน.....	177
2. สถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา.....	195
บทที่ 5 การพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์ และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา.....	232
1. กระบวนการในการพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองใน การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา.....	232

หน้า

2. สรุปแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้าน การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา.....	285
3. ตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจากฐานของโรงเรียน.....	297
บทที่ 6 สรุปและอภิปรายผล	306
1. สรุปผลการวิจัย.....	307
2. อภิปรายผลการวิจัย.....	321
3. ข้อเสนอแนะ.....	354
รายการอ้างอิง.....	358
ภาคผนวก	374
ภาคผนวก ก.....	375
ภาคผนวก ข.....	384
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	422

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	เปรียบเทียบองค์ประกอบการสื่อสารของการรณรงค์และการให้การศึกษา.....	46
2-2	มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา.....	82
2-3	มาตรฐานการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา.....	83
2-4	สรุปการให้การศึกษาด้านสุขภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตามยุคสมัยต่าง ๆ.....	85
2-5	องค์ประกอบสำคัญของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพ.....	102
2-6	สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	110
3-1	รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ.....	142
3-2	รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ DDD เครื่องข้ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama)	143
3-3	รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol)	144
4-1	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตาม พื้นที่ตั้งของสถานศึกษา.....	179
4-2	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาจำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษา.....	181
4-3	ค่าเฉลี่ยของข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา.....	182
4-4	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตาม ข้อมูลส่วนตัว.....	183
4-5	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามระดับชั้นที่สอน/รับผิดชอบ.....	185
4-6	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามภาระงาน.....	186
4-7	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามกิจกรรมหลักที่รับผิดชอบและวิชา ที่สอน.....	187
4-8	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาจำแนกตามโครงการเกี่ยวกับ การควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สถานศึกษาเข้าร่วม.....	188
4-9	ค่าเฉลี่ยของข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	189
4-10	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ (เช่น เหล้า เบียร์ ไวน์ และสุราพื้นบ้านต่าง ๆ)	189

ตารางที่	หน้า	
4-11	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่	190
4-12	ค่าเฉลี่ยของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนตามการปฏิบัติในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็น เครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	191
4-13	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินโครงการที่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษา ภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ”	195
4-14	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการผสมผสานของการจัดกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	196
4-15	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามประเด็นหลักของโครงการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ.....	197
4-16	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามช่วงเวลาที่ดำเนินโครงการ.....	200
4-17	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ.....	201
4-18	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามรูปแบบกิจกรรม.....	202
4-19	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทในการดำเนินโครงการ.....	204
4-20	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการ.....	206
4-21	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการ.....	209
4-22	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการ.....	210
4-23	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามรูปแบบการนำเสนอข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการ.....	211
4-24	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามสื่อที่ใช้ในการดำเนินโครงการ.....	211
4-25	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ...	212
4-26	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ...	212
4-27	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ.....	213

ตารางที่	หน้า
4-28	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการ..... 216
4-29	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามระดับความสำเร็จของโครงการ.... 217
4-30	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของครูผู้สอนตามระดับการดำเนินงานโครงการที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมาย..... 217
4-31	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามบทสรุปปัจจัยต่อความสำเร็จ..... 218
4-32	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามบทสรุปอุปสรรคที่เผชิญ..... 219
4-33	จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามข้อเสนอแนะ..... 221
5-1	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 266
5-2	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 267
5-3	การเปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 267
5-4	การเปรียบเทียบร้อยละความถี่ในการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 267
5-5	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีมแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 268
5-6	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 269
5-7	การเปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 269
5-8	การเปรียบเทียบร้อยละความถี่ในการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 269
5-9	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 271
5-10	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 271
5-11	การเปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องแอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 272

ตารางที่		หน้า
5-12	การเปรียบเทียบร้อยละความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนและหลัง การทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	273
5-13	สรุปขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน บทเรียนการดำเนินงาน และทางออก ที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จ.....	302

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
2-1	สัดส่วนการใช้งบประมาณในเรื่องบุหรี แอลกอฮอล์ ออกกำลังกาย และ อุบัติเหตุเปรียบเทียบระหว่างปี 2548-2550 ของสสส.....	21
2-2	การกระจายทุนของสสส.ตามลักษณะองค์กรและพื้นที่เป้าหมาย.....	22
2-3	Hart's ladder of children's participation.....	41
2-4	มิติต่างๆ ในประเด็นวัตถุประสงค์และผลกระทบจากการรณรงค์.....	62
2-5	องค์ประกอบสำคัญในการรณรงค์ด้านสุขภาพผ่านสื่อมวลชน.....	69
2-6	ขั้นตอนการวางแผนและออกแบบการรณรงค์.....	72
2-7	องค์ประกอบของแนวคิดและทฤษฎีการรณรงค์.....	76
2-8	องค์ประกอบของแนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา.....	94
2-9	รูปแบบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษาใน สถานศึกษา.....	109
2-10	กรอบแนวคิดการวิจัย.....	139
3-1	สรุปข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนพัฒนวิทย์ จ.นนทบุรี.....	147
4-1	พัฒนาการโครงการที่มีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์และการให้การศึกษาที่ เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	162
4-2	โครงสร้างการเรียนรู้ประเด็นปัญหาแอลกอฮอล์ผ่านกระบวนการละคร.....	165
4-3	บทบาทในการดำเนินการโครงการโรงเรียนปลอดเหล้า.....	174
4-4	เกณฑ์และตัวชี้วัดโครงการโรงเรียนปลอดเหล้า.....	175
5-1	PDCA Circle.....	234
5-2	ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน (Plan).....	235
5-3	อาจารย์ประยูร พรหมโพธิ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และ ผู้รับผิดชอบหลัก.....	236
5-4	การจัดประชุมเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานร่วมกันของผู้วิจัยและ คณะทำงานสถานศึกษา.....	242
5-5	บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน.....	246
5-6	การจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของผู้วิจัยและคณะทำงาน สถานศึกษา.....	247
5-7	ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do).....	248
5-8	ภาพจาก VTR งานสุราริชาการที่ตัดต่อมาใช้เป็นสื่อการสอน.....	250
5-9	การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อจากการจัดประชุมสุราริชาการ.....	251

ภาพที่		หน้า
5-10	สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน.....	252
5-11	ผลงานนักเรียน.....	253
5-12	กิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาสุขศึกษา.....	253
5-13	การจัดบอร์ดรณรงค์ภายในโรงเรียน.....	254
5-14	กีฬาสปีดพลัดเหล่า.....	255
5-15	ขบวนพาเหรดพลัดเหล่า.....	256
5-16	การแสดงพลัดเหล่า.....	257
5-17	สแตนเชียร์พลัดเหล่า.....	258
5-18	การตกแต่งบริเวณงานกีฬาสปีดพลัดเหล่า.....	259
5-19	กิจกรรมเกมส์ตามล่า...หาโทษของเหล่า.....	260
5-20	กิจกรรม Say No 108 วิธีปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนคุณดื่มเหล้า.....	261
5-21	กิจกรรมต้นไม้พลัดเหล่า.....	262
5-22	กิจกรรมเสียงตามสาย.....	263
5-23	ป้ายรณรงค์บริเวณด้านหน้าและด้านข้างสถานศึกษา.....	264
5-24	ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)	265
5-25	แบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	285
5-26	ตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษาบนฐานของโรงเรียน..	297
6-1	แบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์.....	316
6-2	การดำเนินงานผสมพลังในรูปแบบการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตาม..	325
6-3	การสื่อสารในการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา.....	345
6-4	Hart's ladder of children's participation.....	350

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องที่สถาบันสื่อมวลชนและสถาบันการศึกษาน่าจะผสมผสานพลังกันในการแก้ไขหรือบรรเทาความรุนแรงลง เนื่องจากในสภาพสังคมไทยในปัจจุบันเด็กและเยาวชนกำลังประสบปัญหาต่างๆ มากมายจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเด็กและเยาวชนมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในอัตราที่น่าเป็นห่วง ดังที่ ข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2550) พบว่า คนไทยอายุ 11 ปีขึ้นไป ที่ยอมรับว่าเคยดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์มีกว่า 20 ล้านคน ซึ่งร้อยละ 10 ของประชากรเหล่านั้นหรือ 2,579,470 คน เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 11-24 ปีซึ่งกำลังเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติ ทั้งนี้สถานการณ์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับข้อมูลจากโครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนในรอบ 4 ปีระหว่างปี 2548-2551 ที่ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมกรรมการดื่มเหล้าของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศซึ่งพบว่า เด็กและเยาวชนยังมีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับสูงทั้งนักดื่มเป็นครั้งคราวและนักดื่มประจำ โดยที่ในแต่ละปีจะมีอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 38 ในปี 2548 เหลือราวร้อยละ 32 ในปี 2551 แต่กระนั้นก็ยังหมายถึงเด็กในระดับชั้นมัธยมศึกษาถึงอุดมศึกษาราว 2.5 – 3 ล้านคนในแต่ละปีที่อาจได้รับพิษภัยจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ได้เป็นปัญหาที่หยุดเพียงแคความเมาเท่านั้น แต่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือสุราเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดการเสพติดที่นำผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวมายังผู้บริโภค โดยผลกระทบทางตรง เช่น การเมาสุรา การเกิดโรคภัยไข้เจ็บ การส่งผลกระทบต่อพัฒนาสมองของเด็กและเยาวชนที่ยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ การเข้าสู่วงจรนักดื่มตลอดชีวิต เป็นต้น Odgers (2008 : online) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐ California ได้ทำการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กจำนวนมากในประเทศนิวซีแลนด์ตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งพบว่าวัยรุ่นคือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่อาจจะทำให้เกิดเหล้าได้ง่าย โดยเด็กเหล่านั้นเมื่อเริ่มต้นดื่มเหล้าและเติบโตเป็นหนุ่มสาวที่มีอายุประมาณ 30 ปีก็คงยังติดเหล้า นอกจากนี้การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อม เช่น การเกิดอุบัติเหตุ ความรุนแรง อาชญากรรม การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ตั้งใจหรือไม่ป้องกัน การตั้งครภภในวัยรุ่น ปัญหาการเรียนหรือการทำงาน ปัญหานี้สิ้น ครอบครัแตกแยก เป็นต้น เช่นเดียวกับ ยงยุทธ ขจรธรรมและคณะ (2547) ได้กล่าวว่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งลักษณะการดื่มบ่อยๆ หรือนานๆ ครั้ง และปริมาณการดื่มที่ทั้งครั้งละน้อยๆ หรือครั้งละมากๆ นอกจากจะก่อให้เกิดการเมาสุรา การติดสุรา ผลของ

พิษจากแอลกอฮอล์ยังทำให้เกิดผลกระทบหลากหลายประการ อาทิ การเป็นโรคมะเร็งตับ ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ โรคเส้นเลือดในสมองแตก อุบัติเหตุและการบาดเจ็บ อาชญากรรม ความรุนแรง ปัญหาการทำงาน ปัญหาหนี้สิน ครอบครัวแตกแยก เป็นต้น ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมดังกล่าวถูกยืนยันด้วยสถานการณ์เด็กและเยาวชนไทย ในโครงการติดตามสภาวะการณืเด็กและเยาวชน (2548-2551) ที่พบว่า อุบัติเหตุบนท้องถนนที่ถึงแก่ชีวิตในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีถึง 4,000 ราย/ปี ตลอดจนจำนวนคดีอาชญากรรมที่เยาวชนตกเป็นผู้ต้องหาเพิ่มขึ้น โดยตลอดในช่วงปี 2548-2551 จาก 34,211 ราย เป็น 42,102 ราย รวมทั้งจำนวนวัยรุ่นหญิงที่อายุต่ำกว่า 19 ปี ที่มาทำคลอดก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน จาก 42,434 ราย ในปี 2548 เป็น 77,092 รายในปี 2551 ข้อมูลจากโครงการติดตามสภาวะการณืเด็กและเยาวชนยังสอดคล้องกับข้อมูลของมูลนิธิเมาไม่ขับ (2548) ที่พบว่าอัตราการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ของกลุ่มวัยรุ่นกว่าร้อยละ 70 เกี่ยวพันกับการดื่มสุรามาก่อนการขับขี่ ยวดยานพาหนะ และกระทรวงสาธารณสุข (2550) ที่พบว่าอัตราเด็กที่กระทำความผิดและถูกศาลสั่งให้เข้าฝึกอบรมของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในปี 2548 ที่มีอายุระหว่าง 7-18 ปี ร้อยละ 35 กระทำความผิดในระหว่างดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งการทำร้ายร่างกายจนบาดเจ็บและเสียชีวิต และคดีทางเพศที่เกิดจากสถานการณ์พาไปเพราะความเมา

ในขณะที่สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนรวมทั้งผลกระทบที่ตามมากำลังอยู่ในภาวะวิกฤตดังที่กล่าวข้างต้น กลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์ก็ยังไม่ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว แต่กลับยังคงมุ่งเป้าหมายสำคัญมาที่กลุ่มเด็กและเยาวชนโดยการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นเด็กและเยาวชนให้เข้าสู่วงจรการเป็นนักดื่มหน้าใหม่ ดังที่ บัณฑิต ศรีไพศาล (2548) และนิพนธ์ พัวพงศกร (2548) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการบริโภคของกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่ามีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ เช่น การทุ่มงบประมาณจำนวนมากเพื่อทำให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อเครื่องดื่มและความอยากลองดื่มมากขึ้น การกระจายสินค้าอย่างทั่วถึงที่จะทำให้การซื้อหาได้สะดวกและราคาถูก เป็นต้น ซึ่งการส่งเสริมการบริโภคของกลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์ดังกล่าวทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อสำคัญ เนื่องจากความน่าสนใจของสื่อที่กระตุ้นความอยากรู้อยากลองอันเป็นลักษณะพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่มีความอ่อนด้อยประสบการณ์ในโลกนี้อยู่มากจึงทำให้ก้าวสู่การเรียนรู้และทดลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างง่ายดาย ประกอบกับการที่เครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถหาซื้อได้อย่างสะดวกและราคาถูกจึงยิ่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่วงจรการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เร็วยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกที่ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ได้มีการดำเนินการด้วยมาตรการต่างๆ ในการควบคุมการบริโภคและปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังที่ บัณฑิต ศรีไพศาล (2550) ได้ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายและการดำเนินการในประเทศต่างๆ พบว่า กลุ่มมาตรการที่สำคัญในการควบคุมการบริโภคและปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มมาตรการลดอุปทาน ได้แก่ มาตรการกำหนดราคาและ

ภาษี มาตรการจำกัดการเข้าถึงและการหาซื้อ มาตรการควบคุมการโฆษณา เป็นต้น กลุ่ม มาตรการลดอุปสงค์ ได้แก่ มาตรการด้านการศึกษาและการรณรงค์ มาตรการทางสังคมใน ชุมชน เป็นต้น และกลุ่มมาตรการลดผลกระทบ ได้แก่ มาตรการลดและป้องกันปัญหาสังคมที่ เกิดจากการบริโภค มาตรการการรักษาและการให้การช่วยเหลือโดยเร็ว เป็นต้น โดยในการ ดำเนินการจะต้องใช้หลาย ๆ มาตรการที่เหมาะสมร่วมกัน เนื่องจากไม่มีมาตรการใดที่จะมี ประสิทธิภาพสมบูรณ์โดยไม่ต้องอาศัยมาตรการอื่นร่วมด้วย และไม่มีมาตรการใดไม่ได้ผลเลย

ดังนั้น จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมเด็ก และเยาวชนจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น นอกจากมาตรการลดอุปทานด้วยกฎหมาย และภาษีต่าง ๆ ตลอดจนมาตรการลดผลกระทบทางสังคม เช่น การรณรงค์ลดอุบัติเหตุจากการ เมาแล้วขับแล้ว มาตรการลดอุปสงค์ในรูปแบบของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากเป็นมาตรการแก้ไขปัญหานี้ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (บัณฑิต ศร ไพศาล, 2550) ซึ่งสามารถสรุปความสำคัญและสาระสำคัญของการรณรงค์และการให้การศึกษา ได้ดังนี้

- การรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นการใช้พลังของสถาบัน สื่อสารมวลชนและสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นสองสถาบันทางสังคมที่มีอิทธิพลมากที่สุด ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยทั้งสองสถาบันต่างเข้ามายึดครองเวลาในชีวิตส่วนใหญ่ ของเด็กและเยาวชนจึงน่าจะมีศักยภาพในการสร้างแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเด็ก และเยาวชนได้อย่างแท้จริง

- การรณรงค์และการให้การศึกษาต่างก็ใช้การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญ ในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชน โดยทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาต่างเป็นการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนที่ใช้กระบวนการสื่อสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ในการสร้างความรู้เพื่อ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรม

- การรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นมาตรการที่ใกล้ชิดและเข้าถึงเด็ก และเยาวชนมากที่สุดผ่านสื่อต่าง ๆ และการเรียนการสอนในชีวิตประจำวันของเด็กและ เยาวชน โดยเด็กใช้เวลาวันละ 7-8 ชั่วโมงในการศึกษาหาความรู้ในโรงเรียน และเมื่อกลับบ้าน เด็กใช้เวลากับสื่อโทรทัศน์อีกประมาณวันละ 3 ชั่วโมง อินเทอร์เน็ตประมาณวันละ 2-3 ชั่วโมง โทรศัพทมือถือประมาณวันละ 2 ชั่วโมง (โครงการติดตามสภาวการณ์เด็กและเยาวชน, 2551) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนใช้เวลาเกือบทั้งวันไปกับสถาบันสื่อสารมวลชนและ สถาบันการศึกษา

- การรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นมาตรการที่ดำเนินการแก้ไขที่ต้น ทาง ไม่ใช่ปลายทางของปัญหา เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนจากการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่เยาว์วัยก่อนการก่อตัวของพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์จะเกิดขึ้นในตัวเด็กและเยาวชน

▪ การรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นมาตรการที่นานาชาติใช้ในการดำเนินการเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ องค์การ Alcoholconcern ซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการลดปัญหาอันเกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศอังกฤษได้ใช้การสื่อสารสุขภาพ และการให้การศึกษาด้านแอลกอฮอล์ในการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (alcoholconcern, 2008 : online) เช่นกัน

นอกจากนั้น การรณรงค์และการให้ศึกษายังคงมีสาระสำคัญบางประการที่เป็นข้อจำกัดในการดำเนินงาน อาทิ การจัดการเรียนการสอนมีเป้าหมายที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับความรู้ (Knowledge) ในขณะที่การจัดการกิจกรรมรณรงค์มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรม (Practice) การจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาเป็นภาระงานประจำของครูผู้สอนและนักเรียน แต่การจัดการกิจกรรมรณรงค์เป็นภาระงานเพิ่มที่ครูผู้สอนและนักเรียนจะต้องทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ และทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินงาน การจัดการกิจกรรมรณรงค์สามารถบรรจุข้อมูลหรือประเด็นได้จำกัด ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนสามารถบรรจุเนื้อหาได้มากแต่เน้นย้ำได้น้อย การจัดการกิจกรรมรณรงค์มีระยะเวลา เป็นต้น

จุดเด่นและข้อจำกัดของการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กและเยาวชนดังที่กล่าวมา ทำให้เกิดประเด็นที่น่าสนใจขึ้นว่า **หากมีการผสมพลังทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาควบคู่กันอย่างบูรณาการในโรงเรียน โดยเด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมภายใต้แนวคิด “เด็กนำผู้ใหญ่หนุน” ซึ่งเป็นการใช้พลังการสื่อสารและพลังการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ เด็กและเยาวชนจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในเรื่องนี้เพียงใด** ทั้งนี้ ในปัจจุบันการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษาภายในสถานศึกษายังคงลักษณะต่างคนต่างดำเนินการ โดยครูผู้สอนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างตั้งใจและมุ่งมั่นในการสอนตามเนื้อหาในแบบเรียน ส่วนครุภัณฑ์รณรงค์ก็เพียงพยายามจัดการกิจกรรมรณรงค์ตามประเด็นที่ตนสนใจหรือองค์กรภายนอกสนับสนุนให้ปฏิบัติ แต่ทั้งสองฝ่ายไม่ได้นำการจัดการเรียนการสอนและการจัดการกิจกรรมรณรงค์มาเชื่อมผสมและวางแผนร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และเสริมพลังซึ่งกันและกัน ทั้งที่แนวคิดของทั้งการรณรงค์และการให้ศึกษามีจุดเหมือนที่สร้างพลังในการพัฒนาร่วมกันและจุดต่างที่เสริมแรงซึ่งกันและกัน โดยการให้การศึกษาเป็นเสมือนชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนที่จะต้องใช้เวลาทั้งวันและทุกวันในการเข้าสู่ระบบการศึกษาที่มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะที่เป็นกิจกรรมระยะยาวและมีความต่อเนื่อง แต่การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังไม่น่าสนใจสำหรับเด็กและเยาวชนและไม่กระตุ้นให้เกิดความต้องการในการเรียนรู้ ซึ่งหากมีการเสริมพลังให้เด็กและเยาวชนเกิดความต้องการในการเรียนรู้ด้วยการจัดการกิจกรรมการรณรงค์ที่เป็นกิจกรรมระยะสั้นซึ่งสามารถกระตุ้นความสนใจในเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีเป้าหมายการรณรงค์ที่ชัดเจน และสามารถสื่อสารไป

ยังกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ในวงกว้าง ก็จะต้องส่งเสริมให้เนื้อหาการเรียนรู้ที่ต้องการสื่อสารไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น หรือ แม้แต่การนำสื่อการรณรงค์ที่ทันสมัยมาปรับประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้นก็น่าจะส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีอีกเช่นกัน ดังนั้น หากมีการผสมพลังของการรณรงค์และการให้การศึกษาก็น่าจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มีศักยภาพและอยู่ใกล้ตัวเด็กและเยาวชนมากที่สุด

เหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาน่าจะมีการผสมพลังของการรณรงค์และการให้การศึกษาโดยเด็กและเยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายใต้แนวคิดการร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันน่าจะมีประสิทธิภาพในการให้ความรู้ความเข้าใจที่สร้างความตระหนักและทัศนคติที่ถูกต้อง อันนำไปสู่การห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนมากกว่ามาตรการที่ทำอย่างโดดเดี่ยวหรือแยกส่วน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจในการผสมพลังความร่วมมือของการรณรงค์และการให้การศึกษาในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาให้เป็นอนาคตของชาติที่มีคุณภาพ โดยการผสมพลังครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาว่าเป็นอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา
- 2) เพื่อพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

3. ปัญหาการวิจัย

- 1) พัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาเป็นอย่างไร
 - บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์/การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ผู้บริหาร ผู้ให้ทุน ผู้ให้แนวคิด ผู้ดำเนินการ และภาคที่เกี่ยวข้อง
 - กระบวนการรณรงค์/การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย ข้อมูล/ประเด็น/เนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร กลยุทธ์ การสื่อสาร การมีส่วนร่วม การวิจัย และการประเมิน

- ระบบที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์/การจัดหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาระบบส่งเสริมศักยภาพของโรงเรียนในการรณรงค์ การร่วมมือของกลุ่มต่างๆ ในการรณรงค์ การพัฒนาระบบส่งเสริมศักยภาพของโรงเรียน การร่วมมือของกลุ่มต่างๆ
- 2) แบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่ผ่านการทดสอบว่าเหมาะสมควรเป็นอย่างไร

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาการรณรงค์และให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เกิดขึ้นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2551) เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารที่ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการสื่อสารมากขึ้นจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542

5. นิยามคำศัพท์

การรณรงค์ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่มีการดำเนินการอย่างมีเป้าหมายที่เน้นการกระตุ้นหรือโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ลดน้อยลง โดยมีการกำหนดช่วงระยะเวลาและวางแผนอย่างเป็นระบบ

การให้การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ในระบบโรงเรียนที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องในการพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และประสบการณ์ที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

พัฒนาการและสถานการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษา หมายถึง การรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาทั้งในด้านหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนและโครงการรณรงค์ที่เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2540-2551

แบบจำลองการรณรงค์และการให้การศึกษา หมายถึง การผสมผสานพลังของการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน โดยมีการร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ ที่นำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่องการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง การเรียนการสอนภายในโรงเรียนที่มีการวางแผนการเรียนการสอนอย่างชัดเจนและมีเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

โครงการรณรงค์เรื่องการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง โครงการรณรงค์ทั้งจากหน่วยงานภายในโรงเรียนและองค์กรภายนอกที่ให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานอาชีวศึกษา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) พัฒนาการและสถานการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยที่สามารถนำไปสู่การวางแผนการรณรงค์และการให้การศึกษาที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต
- 2) แบบจำลองการรณรงค์และการให้การศึกษาที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดการผสมพลังของการจัดการเรียนการสอนหรือโครงการรณรงค์ในปัจจุบันให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น
- 3) ชุดเครื่องมือที่สามารถนำไปปรับใช้ในโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงการผลิตซีดีสารคดีแนวทางการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนที่โรงเรียนต่างๆ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการทำงานได้
- 4) แบบจำลองการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ปฏิบัติได้จริงกับประเทศไทย
- 5) ข้อเสนอเชิงกลยุทธ์และรูปแบบเกี่ยวกับการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา” ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน
2. ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : ประสิทธิภาพประเทศไทยและนานาชาติ
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : ประสิทธิภาพนานาชาติ
 - 2.2 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : ประสิทธิภาพประเทศไทย
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรณรงค์และการให้การศึกษา
 - 5.1 กระบวนการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญในการรณรงค์และการให้การศึกษา
 - 5.2 การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา
 - 5.2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรณรงค์ (Campaign)
 - 5.2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการให้การศึกษา (Education)
 - 5.2.3 จุดเด่นและจุดด้อยของการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านสุขภาพในสถานศึกษา
 - 5.2.4 การดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. สถานการณ์และความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน

สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนทั่วโลกกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤต โดยประเทศต่างๆ ทั่วโลกกำลังเผชิญปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นผลของการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่โหมกระหน่ำสู่เด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญทุกทิศทาง และความอยากรู้อยากลองของเด็กและเยาวชนที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง อาทิ

ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาการดื่มเหล้าอย่างหนักของเด็กและเยาวชน โดย 1 ใน 10 ของเยาวชนที่มีช่วงอายุ 12 -13 ปี จะดื่มเหล้าอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน (alcoholism and drugaddiction help, 2008 : online) เยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปีกว่า 11 ล้านคนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และกว่าครึ่งดื่มมากเกินไป (American Medical Association, 2010 : online) โดยร้อยละ 40 ของเยาวชนเป็นเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 21 ปีที่ระบุว่าดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยคนในครอบครัวเป็นผู้จัดหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เหล่านั้นให้พวกเขาดื่มในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา (alcoholselfhelpnews, 2010 : online) และที่น่าตกใจคืออุบัติเหตุจากการเมาสุราแล้วขับรถเกิดขึ้นในกลุ่มช่วงอายุ 15-24 ปีมากที่สุด ซึ่งในปี 2001 มีเด็กวัยรุ่นอายุ 13-19 ปี เสียชีวิตจากการเมาสุราแล้วขับรถทั้งในฐานะผู้กระทำและฐานะเหยื่อเกือบ 5,000 คน (alcoholism, 2009 : online) อีกทั้ง 1 ใน 3 ของวัยรุ่นหญิงในช่วงอายุ 14-21 ปีที่ตั้งครรภ์เพราะเมาสุราแล้วมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ได้ใช้อุปกรณ์คุมกำเนิด จึงทำให้มีวัยรุ่นหญิงอายุต่ำกว่า 19 ปีตั้งครรภ์ถึงปีละ 900,000 คน (teenpregnancy, 2009 : online)

ขณะนี้สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในประเทศสหรัฐอเมริกากำลังประสบปัญหาหนักขึ้น อันสืบเนื่องจากการดื่มเหล้าของวัยรุ่นได้ผูกโยงกับสื่อสมัยใหม่ที่โดนใจเด็กและเยาวชนทำให้สามารถดึงดูดวัยรุ่นให้เข้าไปสู่การเป็นนักดื่มหน้าใหม่ และสามารถสั่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านระบบอินเทอร์เน็ตได้ง่ายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

Montgomery (1997) จาก Center for Media Education (Washington) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Alcohol and Tobacco on the Web: New Threats to Youth พบว่ากลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความพยายามในการโฆษณาและแนะนำสินค้าผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นช่องทางใหม่จากสื่อโทรทัศน์และวิทยุที่กฎหมายเข้าไม่ถึง โดยมีการใช้รูปแบบการนำเสนอที่ดึงดูดความสนใจของวัยรุ่นทั้งการออกแบบเว็บไซต์ที่ทันสมัยเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น การใช้เกม ห้องสนทนา นิตยสารออนไลน์ และอื่นๆ ที่วัยรุ่นชื่นชอบ และที่สำคัญเว็บไซต์เหล่านี้มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่จัดส่งถึงบ้านโดยไม่มีการสอบถามอายุผู้ซื้ออีกด้วย

ผลการสำรวจของสถาบัน National academy of sciences ปี 2546 ระบุว่าวัยรุ่นร้อยละ 10 ส่งข้อความและเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์ทางอินเทอร์เน็ต และปัจจุบันกำลังมีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และแมรี เบ็ช แมนนิ่ง ที่ปรึกษานโยบายการติดเหล้าได้ยกตัวอย่างถึงเว็บไซต์ยอดนิยมในหมู่วัยรุ่นอย่าง Myspace.com และอีกหลายเว็บไซต์ที่เป็นช่องทางในการสั่งซื้อเหล้าของวัยรุ่นที่สามารถทำได้ง่ายมาก เพราะวัยรุ่นสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างคล่องแคล่ว (มติชน, 2549)

ประเทศฝรั่งเศส Bachelot (2008) รัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขของฝรั่งเศสได้กล่าวถึงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนว่ามีการดื่มอย่างหนักมากขึ้น โดยจากผลการสำรวจพบว่าเยาวชนถึงกว่าร้อยละ 50 เคยดื่มเหล้าอย่างหนักหรือมากกว่า 5 แก้วต่อคืนในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมา และเยาวชนอายุต่ำกว่า 25 ปีที่ต้องนำส่งโรงพยาบาลเพราะดื่มเกินขนาดในปี 2004 ถึง 2007 เพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว

ปัญหาหลักของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักของเยาวชนฝรั่งเศสขณะนี้คือการแพร่เข้าไปของวัฒนธรรมอเมริกาในกิจกรรมส่งเสริมการขายที่เรียกว่า "Happy Hours" ตามผับและบาร์ต่างๆ ด้วยข้อเสนอราคาที่ถูกกว่าปกติในช่วงหัวค่ำ ซึ่งทำให้ลูกค้าวัยรุ่นเข้าร้านเร็วขึ้นและดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้นด้วย รัฐบาลฝรั่งเศสจึงต้องใช้มาตรการสั่งห้ามจัดรายการส่งเสริมการขายในรูปแบบนี้และกำลังพิจารณาใช้มาตรการอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น จำนวนการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประเภทต่างๆ แก่ผู้ซื้อที่มีอายุ 16-18 ปีที่ตามกฎหมายสามารถดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ ด้านผู้ประกอบการก็ออกมาต่อต้านอย่างรุนแรงว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ถูกต้องเพราะวัยรุ่นสามารถซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ราคาถูกได้ในซูเปอร์มาร์เก็ตที่ไม่มีมาตรการใดๆ ควบคุมเลย (จดหมายข่าวชุมชนคนรักสุขภาพ ฉบับสร้างสุข, 2551)

ประเทศอังกฤษ กระทรวงสาธารณสุขได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในช่วงปี 2000-2001 พบว่า เด็กอายุ 11-15 ปีถึงร้อยละ 12 มีการใช้สารเสพติดที่รวมถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วง 1 เดือนที่ผ่านมา และการบริโภคยาและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แปรผันตามอายุที่มากขึ้น

European school survey project on alcohol and other drugs : ESPAD (2004) ได้ทำการสำรวจพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และสารเสพติดอื่นๆ ของเยาวชนในประเทศแถบยุโรป พบว่า เยาวชนชายในอังกฤษมีอัตราการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอันดับต้นๆ และเยาวชนหญิงในอังกฤษมีการดื่มอย่างหนักในช่วงเดือนที่ผ่านเป็นลำดับที่สามารถรองจากไอร์แลนด์และเกาะแมน

Alcoholconcern ยังได้สรุปสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนอังกฤษในประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

- ในช่วงปี 2002-2007 เยาวชนที่มีช่วงอายุ 11-15 ปีมีอัตราการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แตกต่างกันเล็กน้อย คือ ร้อยละ 58-60 แต่ยังคงมีปริมาณมาก

- เครื่องดื่มที่นิยมมากที่สุดคือ เบียร์ ไชเตอร์ และเบียร์สด (ตามลำดับ) โดย alcopop กำลังเข้ามาเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ดื่มอายุน้อยๆ
- โดยอายุ 13 ปีมีสัดส่วนของผู้ดื่มมากกว่าผู้ไม่ดื่ม
- เหตุผลในการดื่มมีหลากหลาย รวมทั้งการพิสูจน์ถึงความเป็นผู้ใหญ่ และความสนุกสนาน (alcoholconcern, 2008 : online)

นอกจากนั้น Youthinformation.com ที่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนด้วยระบบออนไลน์ยังได้กล่าวถึงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในปัจจุบันว่าเครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมผสมเหล้าหรือ alcopop ซึ่งเป็นสินค้าที่ขายอย่างผิดกฎหมายให้แก่เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี กำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมากเพราะบรรจุภัณฑ์และโปรโมชันที่กระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนในประเทศอังกฤษ ดังนั้นทุกฝ่ายจึงต้องหันมาให้ความสนใจกับสินค้าประเภทนี้ให้มากขึ้น (youthinformation, 2007 : online)

ประเทศออสเตรเลีย National Drug Strategy Household Survey (2001) ได้ระบุว่าเยาวชนที่มีอายุ 14-17 ปี ร้อยละ 23 และ 18-25 ปี ร้อยละ 45.3 ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเกินไปจนเกิดความพอดี้ ซึ่งผลของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ในช่วงปี 1993-2002 เยาวชนจำนวนมากป่วย บาดเจ็บ และตายด้วยสาเหตุจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ndri, 2001 : online) และที่สำคัญขณะนี้เยาวชนออสเตรเลียต้องเผชิญหน้ากับอุตสาหกรรมน้ำเมาที่ได้ทำการตลาดซุราคาที่ต่ำกว่าของเครื่องดื่มประเภทน้ำอัดลมผสมเหล้า หรือ alcopop ให้กลุ่มผู้มีรายได้น้อย จึงทำให้เครื่องดื่มประเภทนี้เป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น โดยเด็กอายุระหว่าง 14-19 ปี เพศหญิงร้อยละ 78 และเพศชายร้อยละ 74 ที่ดื่มจัดๆ บอกว่าชอบเครื่องดื่มประเภทนี้เป็นที่สุด แต่ขณะนี้ทางรัฐบาลออสเตรเลียได้ประกาศขึ้นภาษีสำหรับเครื่องดื่ม alcopop ถึงร้อยละ 70 เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากพิษภัยของแอลกอฮอล์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มวัยรุ่น (จดหมายข่าวชุมชนคนรักสุขภาพฉบับสร้างสุข, 2551)

ประเทศแคนาดา เยาวชนเกรด 11 รัฐ Ontario ร้อยละ 41 มีการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนัก ซึ่งผลการขอมดื่มอย่างหนักทำให้เกิดการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุรถยนต์ การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจ ความรุนแรง และโรคเรื้อรังต่างๆ (alcohol policy network, 2009 : online)

ประเทศจีน สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนจีนก็อยู่ในภาวะวิกฤตเช่นเดียวกัน โดยโครงการ Join Together ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยบอสตันกล่าวถึงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนจีนว่ามีอัตราที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ และที่ควรให้ความตระหนักเป็นพิเศษ คือ การยินยอมของครอบครัวในการให้เยาวชนดื่มเหล้า

(jointogether, 2010 : online) อีกทั้งเยาวชนยังมองว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นการทำให้ชีวิตในแต่ละวันสมบูรณ์แบบมากยิ่งขึ้น (epochtimes, 2010 : online) ซึ่งสอดคล้องกับ International Center for Alcohol Policies (ICAP) (2008) ที่ได้กล่าวถึงประเทศจีนว่าในขณะที่ประเทศตะวันตกต่างตระหนักถึงพฤติกรรมและผลกระทบของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่ประชาชนชาวจีนกลับไม่ได้ให้ความสนใจ และ Newman อาจารย์จากภาควิชา Health Education มหาวิทยาลัย Nebraska ยังได้ทำการ focus group เยาวชนที่มีอายุ 18-28 ปีในปักกิ่งเซี่ยงไฮ้ และมองโกเลีย พบว่ามีทัศนคติและพฤติกรรมแตกต่างจากเยาวชนของประเทศอื่นๆ โดยพวกเขาคิดว่าเครื่องดื่มจะนำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีอันเกิดจากการกล้าที่จะสนทนามากขึ้น และเยาวชนจีนจะเริ่มต้นและเรียนรู้การดื่มจากที่บ้านเพื่อใช้ในการเข้าสังคมและทำธุรกิจ เช่นเดียวกับประเทศอิตาลีที่การดื่มจะเกิดขึ้นที่บ้านมากกว่าในไนต์คลับหรือบาร์ (epochtimes, 2008 : online)

สำหรับประเทศไทย การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไม่ได้แตกต่างจากประเทศอื่นๆ ทั่วโลก เยาวชนจำนวนมากตกอยู่ในสภาพการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักเช่นกัน

WHO (2001) ได้รายงานข้อมูลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของไทยว่าอยู่ในอันดับที่ 40 ของโลก โดยมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทุกประเภทรวมกัน 8.47 ลิตร/คน/ปี ซึ่งแบ่งออกเป็น สุรากลั่น (Spirit) 7.13 ลิตร/คน/ปี (อันดับที่ 5 ของโลก) เบียร์ 1.31 ลิตร/คน/ปี (อันดับที่ 85 ของโลก) และไวน์ 0.04 ลิตร/คน/ปี (อันดับที่ 124 ของโลก) และที่สำคัญอันดับโลกของประเทศไทยก็ขึ้นมาโดยตลอด จากอันดับที่ 50 ในปี 1998 มาเป็นอันดับที่ 44, 43 และ 40 ในปี 1999, 2000 และ 2001 ตามลำดับ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนชาวไทยสูงขึ้นเรื่อยๆ

เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มหนึ่งที่สำคัญที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าว ดังข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2549) ระบุว่าเด็กและเยาวชนไทย อายุ 11 – 24 ปี เข้าสู่วงจรนักดื่มแล้ว 2,534,000 คน และเกินครึ่งหนึ่งเป็นผู้ที่ดื่มเป็นประจำ หรือประมาณ 1,394,300 คน

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาชีพสาธารณสุข (2550) ได้ทำการศึกษาสถานภาพการบริโภคสุรา พ.ศ. 2550 พบว่าเยาวชนซึ่งเป็นวัยที่ยังไม่สามารถดื่มสุราได้ตามกฎหมาย มีการดื่มสุราในปัจจุบันของเพศชายถึงร้อยละ 14 และเพศหญิงร้อยละ 3 โดยเยาวชนชายประมาณร้อยละ 11 และหญิงร้อยละ 2 เคยดื่มหนักในหนึ่งปีที่ผ่านมา และเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครมีอัตราการดื่มสุราในปัจจุบันสูงที่สุด หากพิจารณาถึงอายุที่เริ่มดื่มสุราเป็นครั้งแรกของประชากรทุกกลุ่มอายุจะพบว่าส่วนใหญ่เริ่มดื่มในช่วงอายุ 15-19 ปี เพศหญิงจะเริ่มดื่มสุราที่อายุมากกว่าชาย และแนวโน้มการเริ่มดื่มสุราจะมีช่วงอายุที่ลดลงเรื่อยๆ โดยเยาวชนในปัจจุบันมีการเริ่มดื่มสุราที่อายุน้อยกว่า 20 ปีเสียเป็นส่วนใหญ่ เครื่องดื่มที่ครองใจ

เยาวชนชายมากที่สุดคือ เบียร์ ส่วนเยาวชนหญิง คือ น้ำผลไม้ผสมแอลกอฮอล์ และความถี่ในการดื่มส่วนใหญ่เยาวชนชายจะดื่มสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

เครือข่ายเยาวชนเฝ้าระวังเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ร่วมมือกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ ได้สำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา 15 สถาบัน ในหัวข้อ “กิจกรรมน้องใหม่ กีฬาน้องใหม่ ปี 51 กับพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” พบว่า กลุ่มตัวอย่างกว่าร้อยละ 88.5 คิดว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเรื่องปกติ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2551)

ผลของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนไทยก่อให้เกิดปัญหาตามมาเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ โดยอุบัติเหตุที่ทำให้เกิดการเสียชีวิตทั้งทางรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นเกือบร้อยละ 70 เกี่ยวพันกับการดื่มสุราก่อนขับขี่ยานพาหนะ และมีการประมาณการณ์ว่าในปีหนึ่งๆ มีเด็กวัยรุ่นในช่วงอายุ 13-24 ปี เสียชีวิตจากอุบัติเหตุบนท้องถนนถึงกว่า 3,000 คน หรือเฉลี่ยวันละประมาณ 10 ศพ (มูลนิธิเมาไม่ขับ อ้างถึงใน อมรวิรัช นาคทรพรพและคณะ, 2548)

การดื่มเหล้ายังส่งผลต่อการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนโดยไม่ตั้งใจ โดยในปีหนึ่งๆ จากสถิติของโรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศยังชี้ให้เห็นถึงสตรีที่มีอายุต่ำกว่า 19 ปีที่ไปทำแท้งแล้วเกิดอาการแทรกซ้อนต้องมารับการรักษาพยาบาลประมาณ 5,000 คน ซึ่งอัตราการมาทำคลอดของเยาวชนน่าจะสูงกว่านั้นมาก (โครงการติดตามสมวารการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด, 2549)

จากสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่น่าวิตกของเด็กและเยาวชนไทยดังที่กล่าวมาไม่ได้สร้างความตระหนักให้แก่กลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์หรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ โดยพวกเขายังคงมุ่งหน้าในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ที่แปลกใหม่และดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชนเข้าสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง โดยสินค้าเหล่านั้นต่างมุ่งสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายสำคัญ โดยเฉพาะเครื่องดื่มประเภทพร้อมดื่ม (Ready to drink –RTD) และเหล้าปั่นน่าจะเป็นสิ่งที่น่าจับตามองมากที่สุด เนื่องจากเป็นเครื่องดื่มที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ต่ำและราคาถูก จึงสามารถเข้าสู่กลุ่มวัยรุ่นได้อย่างรวดเร็วและเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นนักดื่มหน้าใหม่ได้อย่างง่ายดายอีกด้วย

ดังที่ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และณัฐวิภา สิ้นสุวรรณ (2551) ได้กล่าวถึงเครื่องดื่มประเภทพร้อมดื่มและเหล้าปั่นว่าเป็นอีกกระแสที่มาแรงและฮอตฮิตในหมู่วัยรุ่น ที่ถือเป็นตลาดใหม่ของผู้ประกอบการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดย RTD เป็นเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ในดีกรีที่ต่ำและมีหลากหลายรสชาติและสีสันทัน ที่มุ่งเป้ายังคนรุ่นใหม่โดยเฉพาะเพศหญิง โดยปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์พร้อมดื่มที่มีส่วนผสมของผลไม้และแอลกอฮอล์หลายชนิด เช่น คามิกาเซ่ (สีฟ้า-มะนาว) สกรูไครเวอ์ (สีส้ม-ส้มแมนดาริน) ไหมไทย (สีชมพู-ชิตรัส สับปะรด อัลมอนต์และส้ม) เป็นต้น ส่วนเหล้าปั่นเป็นอีกรูปแบบของเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ที่โดนใจวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน โดยเหล้าปั่นเป็นการผสมผสานของน้ำผลไม้หรือ

น้ำหวานกับแอลกอฮอล์จึงมีรสชาติที่ดื่มง่าย ราคาประหยัด และสีสดดึงดูดใจ จึงเป็นเครื่องดื่มที่ทำให้เกิดสมาชิกชมรมขี้เมารุ่นใหม่ได้โดยง่ายอีกชนิดหนึ่ง โดยเฉพาะในกลุ่มนักดื่มเพศหญิง ซึ่งร้านเหล้าปับนอ้ายช่องว่างทางกฎหมายที่ไม่มีข้อกำหนดที่ชัดเจนหรือระบุชัดถึงความแตกต่างระหว่างร้านจำหน่ายน้ำผลไม้ปั่นกับแอลกอฮอล์ปั่น

ขณะนี้ร้านเหล้าปับกำลังเป็นแหล่งอบายมุขที่เข้าใกล้เยาวชนมากยิ่งขึ้นโดยที่ผู้ใหญ่ไม่ทันได้รู้ตัว ซึ่งเครือข่ายเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ มูลนิธิเพื่อเยาวชนเพื่อการพัฒนาที่ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ทำการตรวจสอบแหล่งอบายมุขรอบโรงเรียน 50 แห่งทั่วกรุงเทพมหานคร มีสถานอบายมุขโดยเฉพาะร้านเหล้าอยู่ใกล้แค่เมตรเดียวถึง 33 แห่ง และที่สำคัญโรงเรียนเขต Red zone มีร้านขายของชำที่ขายทั้งเหล้า บุหรี่อยู่ใกล้แค่ 1 เมตร ร้านเหล้าปับใกล้สุด 7 เมตร แล้วก็ทุกโรงเรียนในกลุ่ม Red zone นี้มีร้านเหล้าปับอยู่ใกล้ทุกแห่ง และมีป้ายโฆษณาเหล้า ร้านอินเตอร์เน็ต ร้านคาราโอเกะ และอบายมุขชนิดอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น โรงเรียนมัธยมวัดดุสิตาราม โรงเรียนหอวัง โรงเรียนสายน้ำผึ้ง เป็นต้น (สยามรัฐ, 2551)

อีกทั้งกลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และพ่อค้าแม่ค้าที่พยายามหาช่องว่างทางกฎหมายในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เยาวชน ซึ่งเป็นเพียงการคำนึงถึงผลกำไรระยะสั้นที่เกิดขึ้นกับตนเองและพวกพ้องโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบระยะยาวที่อาจจะเกิดขึ้นกับอนาคตของชาติต่อไป

2. ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : ประสบการณ์ประเทศไทยและนานาชาติ

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่รุนแรงของเด็กและเยาวชนนอกจากจะทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เลวร้ายต่างๆ ตามมามากมาย แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ การพัฒนาสมองของเด็กและเยาวชนที่ยังไม่เจริญเติบโตเต็มที่แต่กลับถูกทำร้ายด้วยพิษของแอลกอฮอล์ในวัยที่ลดลงเรื่อยๆ จะส่งผลให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติมีคุณภาพด้อยถอยลงเรื่อยๆ เช่นกัน อีกทั้งการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่ช่วงวัยรุ่นจะมีผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต ดังผลการวิจัยของ Odgers (2008) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐ California ที่ได้ทำการทดลองกับหนูทดลองที่ยังไม่เติบโตเต็มที่โดยให้กินเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เป็นประจำ ผลการทดลองพบว่าหนูจะมีความอ่อนไหวต่อสิ่งกระตุ้นต่างๆ มากขึ้น และยังมีอาการอยากหรือติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าและเร็วกว่าปกติ และ Odgers ยังได้ทำการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กจำนวนมากในประเทศนิวซีแลนด์ตั้งแต่ช่วงคริสต์ทศวรรษ 1970 จนกระทั่งปัจจุบัน ซึ่งพบว่าวัยรุ่นคือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะทำให้ติดเหล้าได้ง่าย โดยเด็กเหล่านั้นเมื่อเริ่มต้นดื่มเหล้าและเติบโตเป็นหนุ่มสาวที่มีอายุประมาณ 30 ปี

ก็ยังคงติดเหล้าและก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา อาทิ โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ อาชญากรรม การท้องก่อนวัยอันควร เป็นต้น

การดำเนินการในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ แต่การดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มในกลุ่มเด็กและเยาวชนตั้งแต่เริ่มต้นจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กและเยาวชนไม่ให้เข้าสู่วงจรน้ำเมาตั้งแต่ยังเยาว์วัยที่จะนำไปสู่การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตลอดชีวิต และเมื่อพวกเขาเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในด้านโทษและอันตรายของการบริโภคก็จะนำไปสู่การปฏิเสธการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อเขาต้องเผชิญหน้ากับสังคมที่เต็มไปด้วยสิ่งยั่วยุที่ชักจูงให้เข้าไปสู่วรรณน้ำเมามากมาย อาทิ คำชวนของเพื่อน ความอยากรู้อยากลอง การพิสูจน์ความเป็นผู้ใหญ่ และที่สำคัญคือความพยายามของกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้พยายามคิดกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อมาดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เช่น รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่และทันสมัย การโฆษณาที่สร้างภาพลักษณ์ให้แก่สินค้าและผู้ดื่ม เป็นต้น ดังนั้น การดำเนินการป้องกันและควบคุมเด็กและเยาวชนจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่เยาว์วัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะเป็นการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการดื่มเหล้าขวดแรกที่จะนำไปสู่การดื่มขวดต่อๆ ไปในอนาคต

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : ประสพการณ์นานาชาติ

ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ได้มีการดำเนินการในหลากหลายรูปแบบเพื่อช่วยสร้างเกราะป้องกันให้แก่เด็กและเยาวชนในการที่จะควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ทวีความรุนแรงในทุกสังคม อาทิ

หลากหลายประเทศได้ดำเนินมาตรการจำกัดสถานที่จำหน่าย จำกัดเวลาจำหน่าย จำกัดอายุผู้ซื้อและดื่ม และห้ามโฆษณา ดังที่องค์การอนามัยโลก (2004 อ้างถึงใน บัณฑิต ศรไพศาลและจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ, 2550) ได้สำรวจประเทศต่างๆ ทั่วโลกประมาณ 118 ประเทศ พบว่า มีประเทศที่จำกัดสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 60.9 เช่น นอร์เวย์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เป็นต้น และส่วนใหญ่ทั่วโลกมีมาตรการห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หลายๆ แห่ง เช่น สถานศึกษา สถานบริการสาธารณสุข สถานที่ราชการ สำนักงาน ยานพาหนะขนส่งมวลชน สถานที่ชมการแข่งขันกีฬา ถนนหรือสวนสาธารณะ เป็นต้น

ประเทศต่างๆ ทั่วโลกประมาณร้อยละ 27.5 มีการจำกัดวันจำหน่าย และร้อยละ 47.3 มีการจำกัดเวลาจำหน่าย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ นอร์เวย์ ฟินแลนด์ สวีเดน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินโดนีเซีย เป็นต้น

ประเทศที่มีการจำกัดอายุผู้ซื้อและผู้ดื่มทั่วโลกมีอย่างน้อย 76 ประเทศ โดยประเทศส่วนใหญ่กำหนดอายุขั้นต่ำ 18 ปี แต่มีบางประเทศที่กำหนดอายุขั้นต่ำ 21 ปี ได้แก่ ซิลิเบลาลูส อียิปต์ ยูเครน ซามัว ฮอนดูรัส หมู่เกาะโซโลมอน และบางรัฐของอเมริกา บางประเทศที่กำหนดอายุขั้นต่ำ 20 ปี ได้แก่ ไอซ์แลนด์ ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ และสวีเดน และบางประเทศที่กำหนดอายุขั้นต่ำเพียง 16 ปี ได้แก่ ฝรั่งเศส เบลเยียม อิตาลี แคมเบีย แทนซาเนีย เป็นต้น

นอกจากนั้นบางประเทศยังมีการห้ามโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยสิ้นเชิง ได้แก่ อัลจีเรีย อียิปต์ จอร์แดน อิหร่าน ไอซ์แลนด์ นอร์เวย์ บางส่วนของอินเดียและไนจีเรีย เป็นต้น

หลากหลายประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญในการสร้างเกราะป้องกันแก่เด็กและเยาวชนโดยการดำเนินการรณรงค์และให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เช่น

โครงการ Time to Talk ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ใช้กระบวนการสื่อสารของครอบครัวกับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ห่างไกลจากยาเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยในโครงการได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสนทนากับลูก เช่น การเริ่มต้นสนทนา การตอบคำถาม การสอนลูก เป็นต้น นอกจากนี้ทางโครงการยังได้แนะนำเครื่องมือการสื่อสารที่ผู้ปกครองสามารถใช้ในการสื่อสารกับลูก เช่น การส่ง SMS ผ่านมือถือเพื่อพูดคุยกับลูกโดยโครงการมีตัวอย่างคำพูดที่พ่อแม่สามารถ download และส่งข้อความให้แก่ลูกได้ทันที เป็นต้น (timetotalk, 2009 : online)

โครงการ Victorian Alcohol Strategy: Stage One ในประเทศออสเตรเลีย ที่ผู้บริหารรัฐ Victorian ได้ดำเนินการรณรงค์โดยใช้การสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักในการให้ความรู้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีอายุ 14-15 ปี ซึ่งรัฐถือว่าการรณรงค์กับกลุ่มเด็กและเยาวชนจะเป็นขั้นแรกในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักทั้งในระดับตัวบุคคลและสังคมโดยรวมของรัฐ ซึ่งโครงการได้มีการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างหนักว่าสามารถก่อให้เกิดผลกระทบมากมายแก่เยาวชน ผ่านสื่อรณรงค์มากมายหลายชนิด เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ โดยสื่อทุกชนิดจะใช้ข้อความในการรณรงค์เกี่ยวกับผลของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากเกินไป เช่น ดูโง่หรือเป็นการกระทำที่น่าอับอายต่อหน้าเพื่อนฝูง แนะนำกิจกรรมใหม่ๆ ที่สามารถทำร่วมกับเพื่อนๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งแอลกอฮอล์ ภาพลักษณ์ในอนาคตของคนที่ไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การติดต่อศูนย์ข้อมูลหรือให้คำปรึกษาผ่านสายด่วน เป็นต้น ซึ่งทางผู้บริหารรัฐเชื่อ

ว่าการให้ความรู้แก่กลุ่มเด็กและเยาวชนน่าจะนำไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน (Victorian Government Health Information, 2009 : online)

โครงการ Drug Abuse Resistance Education (D.A.R.E.) ในสหรัฐอเมริกาที่เริ่มต้นในปี 1983 เพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนการสอนเรื่องแอลกอฮอล์ ซึ่งในปัจจุบันถูกนำไปใช้มากกว่าร้อยละ 75 ของโรงเรียนในสหรัฐและมากกว่า 43 ประเทศทั่วโลก ซึ่งโครงการนี้เป็นที่นิยมมากถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะชี้ว่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรก็ตาม (Drug Abuse Resistance Education, 2009 : online) และสำหรับประเทศไทยได้เข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2542 โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ร่วมกับ องค์กร D.A.R.E. International สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย และกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีหลักการสำคัญคือการให้ข้อมูลและทักษะที่จำเป็นแก่เด็กนักเรียนเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้โดยไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือการใช้ความรุนแรง สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตำรวจ เด็กนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และสมาชิกในชุมชน เนื้อหาหลักสูตรของ D.A.R.E. จึงมุ่งเน้นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุราและยาเสพติด การให้เด็กรู้จักใช้ทักษะในการตัดสินใจ การให้เด็กรู้จักวิธีต่อต้านแรงกดดันของกลุ่มเพื่อน และการให้เด็กรู้จักใช้ทางเลือกอื่นๆ นอกเหนือจากการใช้ยาเสพติดและความรุนแรง (darethailand, 2551 : ออนไลน์)

โครงการ Northland ซึ่งเป็นพื้นที่เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของรัฐมินิโซต้าที่มีปัญหาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงจึงทำให้เกิดโครงการนี้เพื่อป้องกันและลดการใช้แอลกอฮอล์ในวัยรุ่น โดยมีการออกแบบระดับมหภาคที่เน้นกิจกรรมระดับชุมชนและกำหนดให้ทดลองพัฒนาเครื่องมือในการป้องกันและลดการใช้แอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่นที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรืออายุ 11-18 ปี ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรมในหลักสูตร เช่น การพัฒนาและนำเสนอบทละครเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ กิจกรรมนอกหลักสูตร การให้คำปรึกษา การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสุขภาพ การจัดการรณรงค์และประกวดโปสเตอร์เพื่อให้พ่อแม่ลูกได้มีโอกาสสื่อสารกันเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ การสนับสนุนให้นักเรียนได้จัดงานเลี้ยงปราศจากแอลกอฮอล์ การจัดงานคืนสู่เหย้าปราศจากแอลกอฮอล์ เป็นต้น (Baranowski,T., Perry,C.L., Parcel,G.S., 2002 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์, 2549)

ประสบการณ์การดำเนินการรณรงค์และให้การศึกษาของประเทศต่างๆ เพื่อสร้างเกราะป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนสามารถเป็นบทเรียนให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านความสำเร็จที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำไปปฏิบัติตามเพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จครั้งต่อไป และบางประสบการณ์ที่ล้มเหลวสามารถเป็นข้อพึงระมัดระวังให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไปในอนาคต อาทิ

Odgers (2008) ได้กล่าวถึงแนวทางการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการติดเหล้าในประเทศสหรัฐอเมริกาว่าเราไม่ควรมุ่งที่เด็กกลุ่มเสี่ยงสูงเท่านั้น แต่ควรเน้นที่เด็กกลุ่มที่เรามองว่าไม่เสี่ยงด้วยเนื่องจากอาจจะมีโอกาสที่จะเกิดปัญหาการเข้าสู่การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่น้อยกว่ากัน และผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่าเด็กที่มีพื้นเพจากครอบครัวที่พ่อแม่เอาใจใส่กับเด็กมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ปล่อยปละละเลยหรือทอดทิ้งมีโอกาสติดยาเสพติดพอๆ กัน

มหาวิทยาลัยยอร์ค ประเทศอังกฤษ ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการโฆษณาณรงค์ต่อต้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศอังกฤษที่มุ่งเสนอพฤติกรรมของคนเมาในทางที่ดูเง่าไม่เข้าท่าสำหรับคนทั่วไป ว่าอาจจะเป็นโฆษณาที่มีความเสี่ยงในการก่อให้เกิดผลในทางตรงกันข้ามกับกลุ่มวัยรุ่นได้ โดยแทนที่จะทำให้วัยรุ่นรู้สึกว่าการเมามากๆ เป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม แต่กลับทำให้รู้สึกที่เท่และแตกต่างดี เช่น การเมาแล้วถูกจับโยนออกมาจากไนต์คลับ การเมาแล้วพบบลั๊บบไปกับชั้นบันได เป็นต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2550)

หากสรุปการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนจากประสบการณ์ของประเทศต่างๆ ทั่วโลกจากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าประเทศต่างๆ ได้มีความพยายามในการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการดำเนินการในหลากหลายรูปแบบเพื่อช่วยสร้างเกราะป้องกันให้แก่เด็กและเยาวชนทั้งในด้านกฎหมาย ด้านการณรงค์และการให้การศึกษา และด้านการลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งสอดคล้องกับบัณฑิต ศรีไพศาล และจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ (2550) ที่ได้ทำการศึกษานโยบายและการดำเนินการของประเทศต่างๆ ในการดำเนินการควบคุมปัญหาการบริโภคและผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เป็นมาตรฐานสากล พบว่า มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายสำคัญ คือ การลดนักดื่มหน้าใหม่ โดยการเลื่อนอายุการเริ่มดื่มของเยาวชนให้นานที่สุด การลดปริมาณการดื่มของประชากรโดยรวม และการลดอันตรายจากการดื่ม โดยในการดำเนินการได้ใช้กลุ่มมาตรการที่สำคัญ 3 กลุ่มมาตรการคือ

1) กลุ่มมาตรการลดอุปทาน ได้แก่ มาตรการกำหนดราคาและภาษี มาตรการจำกัดการเข้าถึงและการหาซื้อ มาตรการควบคุมการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย มาตรการปรับเปลี่ยนบริบทและสิ่งแวดล้อมในการดื่ม และมาตรการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริบทระหว่างประเทศ

2) กลุ่มมาตรการลดอุปสงค์ ได้แก่ มาตรการด้านการศึกษาและการรณรงค์ และมาตรการทางสังคมในชุมชน

3) กลุ่มมาตรการลดผลกระทบ ได้แก่ มาตรการลดและป้องกันปัญหาสังคมที่เกิดจากการบริโภค มาตรการการรักษาและการให้การช่วยเหลือโดยเร็ว

หลักการในการดำเนินการมาตรการต่าง ๆ ต้องใช้หลายมาตรการที่เหมาะสมร่วมกัน เนื่องจากไม่มีมาตรการใดที่จะมีประสิทธิภาพสมบูรณ์โดยไม่ต้องอาศัยมาตรการอื่นๆ ร่วมด้วย และไม่มีมาตรการใดที่ไม่มีผลเลย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้วยมาตรการที่หลากหลายในกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่นานาประเทศตระหนักถึงความสำคัญ เพื่อนำพาให้ประชากรตัวน้อยของประเทศหลีกเลี่ยงภัยอันตรายของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างขีดจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของประชากรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยการดำเนินการจะต้องเป็นการดำเนินการที่อาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในสังคมที่จะช่วยกันคิด ช่วยกันวางแผน เพื่อนำพาการดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนจะต้องเน้นย้ำการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่นำพาให้พวกเขาห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างแท้จริง มาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษาจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่สำคัญที่ใกล้ชิดเด็กและเยาวชนมากที่สุด และพวกเขาสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างเต็มที่ โดยดำเนินการควบคู่กับมาตรการด้านอื่นๆ ในสังคม ผ่านการใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทศนคติ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างถูกต้อง และยังนำไปสู่การสร้างเกราะป้องกันเด็กและเยาวชนจากกลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์ที่มุ่งสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนอันเป็นเป้าหมายสำคัญ แต่การดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ทุกประเทศได้มีการวางแผนการดำเนินการเป็นอย่างดีเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในบางครั้ง อาจจะส่งผลในทางตรงกันข้ามกับเด็กและเยาวชนก็เป็นได้ ซึ่งกลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรนำประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมาเป็นบทเรียนในการวางแผนการดำเนินการให้รัดกุมและสร้างผลกระทบทางบวกให้แก่เด็กและเยาวชนมากที่สุดต่อไป

2.2 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน : ประสบการณ์ประเทศไทย

ประเทศไทยมีการดำเนินการเพื่อสร้างเกราะป้องกันให้แก่เด็กและเยาวชนในสังคมมามากกว่า 10 ปีแล้ว โดยหน่วยงานต่างๆ ที่ดำเนินการทั้งในกลุ่มมาตรการลดอุปทาน กลุ่มมาตรการลดอุปสงค์ และกลุ่มมาตรการลดผลกระทบ ดังที่ บัณฑิต ศรไพศาล และคณะ (2548) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการนโยบายควบคุมปัญหาสุราของประเทศไทยในส่วนของมาตรการรณรงค์ด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์พบว่าในระยะเริ่มต้นยังไม่มีดำเนินการรณรงค์

มากนัก แต่มีการดำเนินงานในมาตรการลดอุปทานโดยมีประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 177 พ.ศ. 2540 ในข้อ 5 ที่กำหนดให้สุร่าเป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก โดยติดฉลากคำเตือนเป็นภาษาไทยที่มองเห็นได้ง่าย ใช้ตัวอักษรที่ขนาดความสูงไม่น้อยกว่า 2 มิลลิเมตร และสีของข้อความติดกับสีพื้นของฉลาก โดยต้องแสดง ข้อความ “คำเตือน: การดื่มสุร่าทำให้ความสามารถในการขับขี่ยานพาหนะลดลง” บนผลิตภัณฑ์สุร่า เพื่อเป็นการรณรงค์ผู้ดื่มถึงโทษของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จนกระทั่งเกิดแนวคิดของการกำหนดนโยบายควบคุมปัญหาสุร่าเพื่อประโยชน์ด้าน สุขภาพของประชาชนและสังคมโดยรวมในปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นการถือกำเนิดของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากเงินทุน 2% ของภาษีสุร่าและบุหรี่ เพื่อดำเนินการสนับสนุนเครือข่าย องค์กรภาคีต่างๆ ในการดำเนินการเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาชนและสังคมโดยรวม พร้อมกับการเกิดกระแสการปฏิรูประบบสุขภาพของประเทศไทย ทำให้มาตรการด้านการรณรงค์ถูกดำเนินการมากขึ้น อาทิ

- มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 27 กรกฎาคม 2547 เห็นชอบมาตรการรณรงค์และควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และให้กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พิจารณาจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการตามมาตรการดังกล่าว

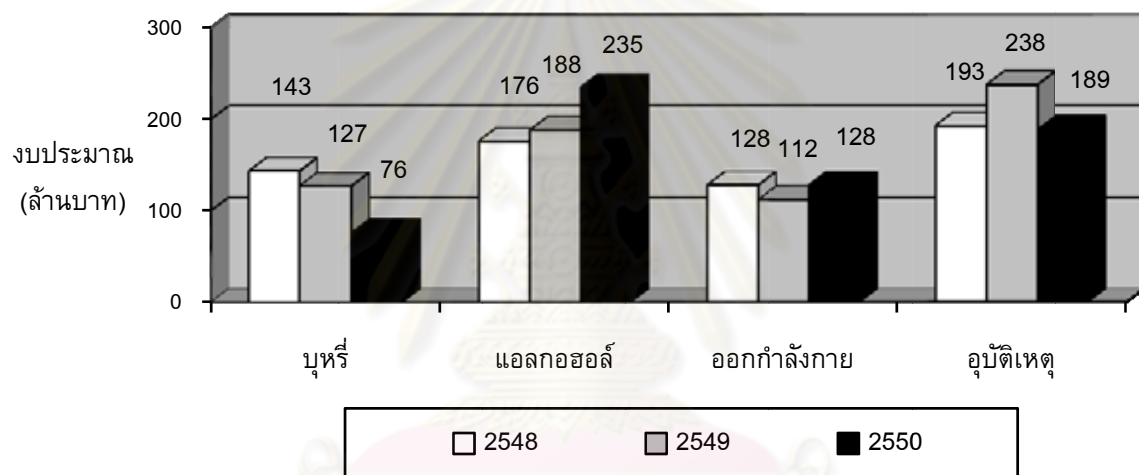
- มาตรการรณรงค์ที่ดำเนินการโดยเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภายใต้การสนับสนุนของ สสส. ในการดำเนินการรณรงค์โครงการสำคัญๆ ที่สร้างกระแสการลด ละ เลิกการดื่มสุร่าในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ได้แก่ โครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา กฐินปลอดเหล้า ปีใหม่ไร้แอลกอฮอล์ ประเพณีสงกรานต์ปลอดเหล้า วัลย์มันส์...รู้ทันแอลกอฮอล์ รับประทานอาหารเป็นต้น

นอกจากนั้นวิสัยทัศน์ สสส. ยังมุ่งที่จะนำคนไทยไปสู่การมีสุขภาวะอย่างยั่งยืน โดยพันธกิจที่จะส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาขบวนการสร้างเสริมสุขภาพอันนำไปสู่สุขภาวะยั่งยืนของประชาชนและสังคมไทย ด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้ สสส. เป็นหน่วยงานขนาดเล็กที่ปฏิบัติงานใหญ่ให้เกิดผลยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยให้ดีขึ้น ด้วยการปฏิบัติงานท่ามกลางเครือข่ายโยงใยของกลไกหลายชั้นหลายส่วน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2550 : ออนไลน์)

การดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้น สสส. ได้ใช้มาตรการหลายอย่างเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ได้แก่ การใช้กิจกรรมด้านสื่อและการรณรงค์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การเสนอข้อมูลผ่านสื่อมวลชน การพัฒนาระบบสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (เช่น สายด่วนเลิกเหล้า) โดยมีผลงานสำคัญ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การ

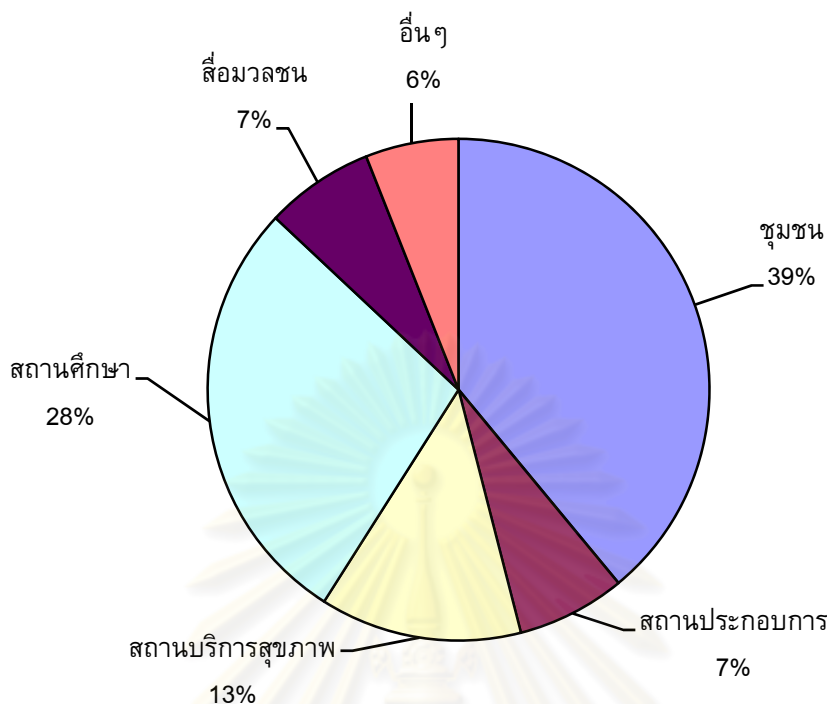
สนับสนุนงบประมาณเพื่อการวิจัย การพัฒนารูปแบบการดำเนินงานกิจกรรมระดับชุมชน การจัดตั้ง ศูนย์วิจัยปัญหาสุราและคณะกรรมการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ การพัฒนาเครือข่ายเพื่อการรณรงค์และสนับสนุนนโยบาย การพัฒนาวิชาการและระบบข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งการพัฒนานโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย

ข้อมูลการสนับสนุนและการกระจายทุนในปีงบประมาณ 2548-2550 ได้ชี้ให้เห็นว่าแอลกอฮอล์เป็นประเด็นที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่องจาก 176 ล้านบาทเป็น 188 ล้านบาท และ 235 ล้านบาทตามลำดับ ซึ่งปีงบประมาณ 2550 แอลกอฮอล์ ยังเป็นประเด็นที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนมากเป็นอันดับหนึ่งอีกด้วย ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2-1 : สัดส่วนการใช้งบประมาณในเรื่องบุหรี่ แอลกอฮอล์ ออกกำลังกาย และอุบัติเหตุ
เปรียบเทียบระหว่างปี 2548-2550 ของสสส.

อีกทั้งการกระจายทุนของ สสส. ได้กระจายตามลักษณะองค์กรและพื้นที่ เป้าหมายที่พบว่าสถานศึกษา (ร้อยละ 28) เป็นสถานที่ดำเนินงานที่ สสส. ให้ความสำคัญและ ได้รับการกระจายทุนจาก สสส. รองจากชุมชน (ร้อยละ 39)

แผนภาพที่ 2-2 : การกระจายทุนของสสส.ตามลักษณะองค์กรและพื้นที่เป้าหมาย

การกระจายทุนจำนวนมากของ สสส. ทำให้เกิดผลงานเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในมิติที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาทั้งในกลุ่มมาตรการลดอุปทาน กลุ่มมาตรการลดอุปสงค์ และกลุ่มมาตรการลดผลกระทบ โดยในด้านนโยบายสาธารณะที่เป็นกลุ่มมาตรการลดอุปทานสถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานหลากหลายด้าน อาทิ การสนับสนุนเครือข่ายสถาบันการศึกษาและนิสิตนักศึกษา 82 สถาบัน ในการผลักดันให้ในระยะ 500 เมตรรอบสถานศึกษาเป็นเขตควบคุมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การผลักดันให้เกิดสถานศึกษาปลอดเหล้า เป็นต้น

ด้านการพัฒนาเครือข่ายที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันในทุกมาตรการผ่านศักยภาพเครือข่ายเยาวชน โดยเครือข่ายเยาวชนที่สสส.ให้การสนับสนุนมีหลากหลาย อาทิ เครือข่ายวัยมันส์รู้ทันแอลกอฮอล์ เครือข่ายโนนะคลับ (NONA CLUB-No Nicotine No Alcohol) สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ DNA (Drink No Alcohol) เครือข่ายพลังใสวัยสร้างสรรค์ We Don't Drink มูลนิธิสื่อเพื่อเยาวชน เป็นต้น ซึ่งเกือบทุกเครือข่ายมีเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายที่เป็นพลังสำคัญในการผลักดันนโยบายสาธารณะและกิจกรรมสร้างสรรค์ต่างๆ มากมายที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา อาทิ เครือข่ายเยาวชน ๖ องค์กร ได้แก่ กลุ่มวัยมันส์รู้ทันแอลกอฮอล์ กลุ่มโนนะคลับ กลุ่มหัวกะทิสร้างสรรค์ เครือข่ายมหาวิทยาลัยปลอดเหล้า เครือข่ายสภักดีนักดื่มหน้าใหม่ และกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์รู้ทันแอลกอฮอล์ได้แสดงการสนับสนุนต่อการไม่ให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการจัดการ

แข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลกที่จะจัดการแข่งขันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และยื่นข้อเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการนายวิจิตร ศรีสอาน ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนใน 4 ประเด็น ดังนี้

- การขอให้มีการพิจารณาเกี่ยวกับการไม่รับการสนับสนุนของกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกิจกรรมของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาทุกรูปแบบ

- การขอให้รัฐบาลส่งสัญญาณไปยังคณะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ กำหนดห้ามธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สนับสนุนกิจกรรมของเด็กและเยาวชน รวมทั้งห้ามขายและห้ามดื่มในกิจกรรมของเด็กและเยาวชนทุกรูปแบบ

- การขอสนับสนุนในมาตรการการจัดสภาพแวดล้อมรอบๆ สถานศึกษา โดยในเขตรัศมี 500 เมตรจากรั้วสถานศึกษาเป็นเขตควบคุมและห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ด้านองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน อาทิ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ได้รวบรวมข้อมูลวิชาการเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนทั้งในประเทศและต่างประเทศ การจัดประชุมวิชาการสุราระดับชาติ การสนับสนุนการวิจัยเพื่อติดตามพฤติกรรมและผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ เป็นต้น ซึ่งการให้ความรู้เป็นมาตรการหนึ่งในกลุ่มมาตรการลดอุปสงค์อีกด้วย

ด้านกิจกรรมรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนซึ่งเป็นอีกมาตรการในกลุ่มลดอุปสงค์ โดยการดำเนินงานสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งจากเครือข่ายเยาวชนและกลุ่มเครือข่ายอื่นๆ ที่มีเป้าหมายในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ โครงการ DNA ได้มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ อาทิ DNA CAMP ที่จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่แกนนำเยาวชนจาก 15 โรงเรียนนาร่องทั่วประเทศ เพื่อเป็นผู้นำการรณรงค์สกัดกั้นนักดื่มหน้าใหม่ผ่านกิจกรรมของโรงเรียนอย่างจริงจังมากขึ้น (eduzones, 2551 : ออนไลน์) การจัดกิจกรรมกีฬาของโรงเรียนต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้เกิดโรงเรียนสีขาว (nationejobs, 2551 : ออนไลน์) มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา ได้มีการดำเนินกิจกรรมที่สกัดกั้นนักดื่มหน้าใหม่ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมครูกระบวนการพลังแห่งการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนแอลกอฮอล์ศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน กิจกรรมตำบลปลอดเหล้าในอบต.นาโก จ.กาฬสินธุ์ กิจกรรมพลังเยาวชนสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ปลอดภัยจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น (childcanchange, 2551 : ออนไลน์)

การดำเนินงานของสสส.ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงปี 2549-2550 ได้มีการประเมินผลการดำเนินงาน ดังที่ ปารีชาติ

สถาปิตานนท์ และคณะ (2551) สรุปผลไว้ว่า การขับเคลื่อนเชิงกระบวนการรณรงค์เพื่อสนับสนุนการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประสบความสำเร็จในระดับปานกลาง ในขณะที่การขับเคลื่อนเชิงนโยบายประสบความสำเร็จในระดับสูง อันเนื่องจากการขับเคลื่อนนโยบายทั้งระดับมหภาคและระดับพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก อาทิ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นโยบายกำหนดพื้นที่ปลอดเหล้า นโยบายการจัดระเบียบร้านค้าเหล้าใกล้มหาวิทยาลัย มาตรการห้ามโฆษณา มาตรการด้านภาษี มาตรการควบคุมปัญหาเมาแล้วขับ เป็นต้น จึงทำให้กระแสการรณรงค์ในช่วงปี 2549-2550 ลดน้อยลงกว่าปีที่ผ่านมา

การรณรงค์ในภาพรวมยังมีการประสานความร่วมมือกับภาคีพันธมิตร อาทิ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรภาคประชาชน และองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ที่ทำให้กิจกรรมการรณรงค์มีความหลากหลาย กระจายในวงกว้าง และเหมาะสมกับความต้องการของพื้นที่ต่าง ๆ จึงทำให้เกิดกระแสการตอบรับที่ดี อาทิ การรณรงค์ “จน เครียด กินเหล้า” ได้รับกระแสตอบรับอย่างกว้างขวางทั้งในหมู่สาธารณชนทั่วไปและผู้กำหนดนโยบายสังคม โครงการวิ่งต้านเหล้าได้รับความสนใจจากภาคีพันธมิตรในการเข้าร่วมมือในการทำงาน และประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน คือ โครงการพัฒนาพื้นที่ต้นแบบปลอดเหล้า 31 พื้นที่ ที่ทำให้โรงเรียนเกิดมาตรการและประกาศเป็นโรงเรียนปลอดเหล้า เป็นต้น แต่ยังคงมีบางโครงการรณรงค์ที่ไม่ประสบความสำเร็จดังเป้าหมาย อันเนื่องจากเหตุผลหลากหลายประการ อาทิ โครงการงดเหล้าหยอดกระปุกที่มีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายผิดและกลุ่มคนทำงานให้ความสำคัญกับโครงการนี้น้อยเพราะเป็นแผนงานที่เพิ่มขึ้นมาและไม่ได้อยู่ในแผนงานหลัก โครงการเปิดโปงธุรกิจแอลกอฮอล์ รู้เท่าทัน เฝ้าระวังที่คณะทำงานมีภาระงานอื่นมากจึงไม่สามารถจัดสรรเวลามาดำเนินโครงการได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

โครงการรณรงค์ที่เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ควรรณรงค์เพื่อป้องกันพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ถูกลดบทบาทลงอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกิจกรรมเด่นๆ ในปี 2548-2549 อาทิ กิจกรรมน้องพีวัดใจไร้แอลกอฮอล์ กิจกรรมร็อกน้องจริงอย่างชวนน้องดื่ม กิจกรรมจิตอาสา สนุกใจไร้แอลกอฮอล์ กิจกรรมการประกวด Alternative Drink กิจกรรม DNA Award กิจกรรม MD Music Video Anti Alcohol กิจกรรม Don't Drink Club และกิจกรรมรณรงค์ของกลุ่มโนนะคลับ ไม่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนทั้งที่กิจกรรมส่วนหนึ่งมีความโดดเด่นในการเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยกลุ่มเยาวชนเอง และกิจกรรมอีกส่วนหนึ่งก็มีความโดดเด่นในฐานะกิจกรรมที่สะท้อนกระแสนิยมของกลุ่มเยาวชนแบบร่วมสมัยอีกด้วย แต่ในทางกลับกันกิจกรรมการรณรงค์ของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นกลับเป็นกิจกรรมในสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการเข้าถึงเยาวชนในลักษณะกลไกเชิงระบบมากกว่ากิจกรรมในรูปแบบ

แบบเดิม อาทิ โครงการรับน้องปลอดเหล้าที่ปัจจุบันมุ่งเน้นที่มหาวิทยาลัยมากกว่าโรงเรียนสามัญและโรงเรียนอาชีวะ แต่ในอนาคตอันใกล้กำลังขยายผลเข้าสู่โรงเรียนในระดับอาชีวะและระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2550 : ออนไลน์)

นอกจากนั้นยังมีกลุ่มองค์กรอื่นๆ ได้ดำเนินการเพื่อขับเคลื่อนการรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในรูปแบบที่สสส.เป็นภาคีและไม่เป็นภาคี อาทิ

มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา ได้มีการดำเนินกิจกรรมที่สกัดกั้นนักดื่มหน้าใหม่ด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

จังหวัดสมุทรสงครามได้มีการดำเนินกิจกรรม “ครูกระบวนการพลังแห่งการพัฒนา” โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครูและนักเรียนในการตระหนักถึงปัญหาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ด้วยการร่วมพูดคุยเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาผลกระทบจากเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์และป้องกันการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ของกลุ่มครูที่จะนำไปสู่การบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าสู่การเรียนการสอน และเกิดคู่มือบูรณาการเนื้อหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ขยายวงกว้างสู่เครือข่ายครูเพื่อนำไปสู่การปรับใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนต่อไป และที่สำคัญคือการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในการสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนและการรณรงค์

จังหวัดกาฬสินธุ์ อบต.นาโก ได้มีการดำเนินนโยบายสู่การเป็นตำบลที่จัดสภาพแวดล้อมปลอดเหล้า โดยการจัดทำประชาคมร่วมกับประชาชนในตำบลให้เกิดพื้นที่และกิจกรรมแบบอย่าง เช่น ร้านค้าปลอดเหล้าบุหรี ประเพณีปลอดเหล้า วัดปลอดเหล้า โรงเรียนปลอดเหล้า เป็นต้น

จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ดำเนินโครงการพลังเยาวชนสู่การเปลี่ยนแปลง กลุ่มเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการค้นหาตนเอง รู้จักตนเอง และเท่าทันตนเอง โดยเด็กและเยาวชนจะได้มีส่วนร่วมในการเข้าใจถึงปัญหา สร้างความตระหนัก และวางแผนการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้เด็กและเยาวชนปลอดภัยจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาทักษะและส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มเด็กและเยาวชนในการดำเนินกิจกรรมอีกด้วย (childcanchange, 2551 : ออนไลน์)

กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการนำร่องโครงการโรงเรียนต้นแบบปลอดเหล้า โดย สสส. เป็นภาคีในการดำเนินการ ซึ่งขณะนี้ได้ร่วมมือกับโรงเรียน 23 โรงเรียนในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา สมุทรสงคราม เพชรบูรณ์ และกาฬสินธุ์นำร่อง โดยในช่วง 2 ปีแรกได้ร่วมกันปฏิบัติการค้นคว้ากระบวนการและสรุปบทเรียน พร้อมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และในปีนี้ได้นำไปสู่

การพัฒนาชุดความรู้โรงเรียนต้นแบบปลอดเหล้าที่จะนำไปสู่การผลักดันนโยบายต่อไป (stopdrink, 2551 : ออนไลน์)

ดังที่กล่าวมาได้ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการรณรงค์เพื่อการควบคุมการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเต็มที่ทั้งจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพและหน่วยงานต่างๆ ที่ทำให้เกิดการดำเนินงานเพื่อรณรงค์และให้การศึกษาย่างเข้มข้นและในขณะเดียวกันบางองค์กร กำลังลดบทบาทการรณรงค์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนลง แต่กลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังคง มุ่งหน้าอย่างหนักในการชักจูงเด็กและเยาวชนให้เข้าไปสู่การเป็นนักดื่มหน้าใหม่ของแต่ละ ผลิตภัณฑ์ด้วยกลยุทธ์ที่หลากหลาย อาทิ

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2551) ได้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มธุรกิจ แอลกอฮอล์ในลักษณะ 9Ps เพื่อการสร้างภาพลักษณ์ตราสินค้าและจูงใจกลุ่มผู้บริโภค นั่นคือ กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) กลยุทธ์ด้านมูลค่า (Price) กลยุทธ์ด้านพื้นที่ (Place) การ ส่งเสริม (Promotion) สัญลักษณ์ (Position) การสร้างสัมพันธ์ภาพกับพันธมิตร (Partnership) การเข้าถึงสาธารณชน (Publics) โครงการที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อสาธารณชน (Public responsibility project) และการขับเคลื่อนนโยบาย (Policy advocacy)

การจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวพันและกระตุ้นความสนใจในตัวเด็กและเยาวชนที่ จะทำให้สินค้าสามารถเข้าไปครองพื้นที่ในใจเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี เช่น การจัดคอนเสิร์ต Jazz Music Festival ที่หัวหิน การเข้าไปเป็นเจ้าภาพการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยโลก การ แข่งขันและการอบรมบาร์เทนเดอร์โทเทิลค็อกเทลล์ เป็นต้น

กลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังได้มีความพยายามในการดึงภาคีพันธมิตรที่มีความ น่าเชื่อถือและอยู่ใกล้เด็กและเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่เอื้อ ผลประโยชน์ต่อธุรกิจทั้งทางตรงและทางอ้อม อาทิ บริษัท ริชมอนต์-บางกอก จำกัดหรือ ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัท ดิอาจีโอ โมเอ็ท เฮนเนสซี่ (ประเทศไทย) จำกัด ได้มอบเงิน สนับสนุนจำนวน 3 ล้านบาทให้แก่ชมรมรักกันเตือนกันที่ดำเนินงานภายใต้มูลนิธิธรรมศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ในการผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวในการแปลงนโยบายแอลกอฮอล์ศึกษา ของบริษัทให้เป็นรูปธรรมในสถาบันการศึกษา โดยสนับสนุนให้มีการจัดสัมมนาและโรดโชว์เรื่อง แอลกอฮอล์ศึกษาในมหาวิทยาลัย 60 สถาบัน และจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนรอบสถาบัน การศึกษา องค์กรบริหารนักศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการรู้เท่าทัน แอลกอฮอล์ที่เน้นเรื่องแอลกอฮอล์ศึกษา การสร้างค่านิยมคิดก่อนดื่ม การรณรงค์เด็กไม่ดื่มและ ดื่มไม่ขับ เป็นต้น

อีกทั้งกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังมีการใช้กิจกรรมรณรงค์ในทิศทางที่ ปะทะ เกื้อกูล และหลบหลีกกับการรณรงค์เพื่อสนับสนุนการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ อาทิ ประเด็นความสุขและความสนุกสนานที่องค์กรด้านการควบคุมการบริโภค

เครื่องตีมีแอลกอฮอล์จะแสดงออกถึงความสุขที่ไม่พึงเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ แต่ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มธุรกิจเครื่องตีมีแอลกอฮอล์กลับใช้เครื่องตีมีแอลกอฮอล์เป็นสัญลักษณ์แห่งความสุขและ สนุกสนาน ซึ่งเป็นการปะทะกันของทั้งสองกลุ่ม ประเด็นอุบัติเหตุองค์กรด้านการควบคุมการ บริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์จะเน้นย้ำการตีมีไม่ขับทางด้านกลุ่มธุรกิจเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ก็ ยังคงใช้ประเด็นการตีมีไม่ขับเป็นประเด็นรณรงค์ซึ่งเป็นการเกื้อกูลกันของทั้งสององค์กร เป็น ต้น ซึ่งการใช้กิจกรรมรณรงค์ของกลุ่มธุรกิจแอลกอฮอล์จะส่งผลกระทบต่อที่ให้แก่เด็กและเยาวชน เกิดความสับสนเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ได้

ประเด็นที่สำคัญคือ กลุ่มธุรกิจเครื่องตีมีแอลกอฮอล์มุ่งเสนอภาพของกิจกรรม พิเศษที่เน้นกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนเมือง และกลุ่มผู้กำหนดแนวโน้มกระแสนิยม (trend-setters) ที่ เข้าถึงเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง แต่ในขณะที่เดียวกันการรณรงค์ขององค์กรควบคุมการ บริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ต่างสะท้อนภาพชาวบ้าน การอิงวัฒนธรรม และปฏิทินกิจกรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเป็นอีกประเทศที่ตระหนักถึงความสำคัญในการ ป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์โดยมีการดำเนินการด้วยมาตรการที่ หลากหลายในทุกกลุ่มมาตรการเช่นเดียวกัน และมีการจัดตั้งองค์กรที่มีบทบาทในการดูแลและ ควบคุมการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ของประชาชนทุกกลุ่ม ซึ่งองค์กรดังกล่าวได้ลงทุนใน การดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมากและ ต่อเนื่องทุกปี และสถานศึกษาเป็นพื้นที่เป้าหมายที่มีการกระจายทุนสูงในอันดับต้นๆ โดยการ รณรงค์และการให้การศึกษายังคงเป็นมาตรการที่มีการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็ก และเยาวชนมากที่สุดอีกด้วย แต่การประเมินการผลการรณรงค์ในระยะที่ผ่านมาพบว่าการ ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและ เยาวชนยังขาดความต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่มีการผลักดันมาตรการด้านกฎหมาย การ ผลักดันให้เกิดการดำเนินการเพื่อป้องกันและควบคุมการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ในกลุ่ม เด็กและเยาวชนที่มีต่อเนื่องและเข้มข้นควรจะได้รับ ความสนใจและให้ความสำคัญมากขึ้น อันจะ นำไปสู่การมีประชากรรุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างแท้จริง

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

การรณรงค์และการให้การศึกษากลับมาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ต้อง อาศัยกระบวนการสื่อสารที่เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินการให้ความรู้และความเข้าใจเพื่อ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีของเด็กและเยาวชนให้ห่างไกลจากการ บริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ตั้งแต่เยาว์วัยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นในการบริโภคเครื่องตีมีแอลกอฮอล์ที่ สำคัญ และยังเป็นการสร้างเกราะป้องกันพวกเขาจากสิ่งชั่วร้ายที่ชักนำเข้าไปสู่วจรน้ำเมาต่อไปใน อนาคตอีกด้วย

การสื่อสารจึงถือได้ว่าเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาหรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคมที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด โดยบ่อยครั้งมักเกิดควบคู่กันและส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกันเสมอ ดังที่ Beltran (1976 อ้างถึงใน ณรงค์ สมพงษ์, 2543) ได้กล่าวถึงการสื่อสารว่าเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมืออันทรงอำนาจอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ แต่อำนาจดังกล่าวไม่ใช่อำนาจพิเศษ และไม่อาจก่อให้เกิดการพัฒนาได้โดยตัวของมันเอง

ประมะ สตะเวทิน (2546) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการสื่อสารในการพัฒนาว่า การสื่อสารเป็นสายใยของสังคมและเป็นส่วนประกอบที่สำคัญต่อกระบวนการทางสังคมที่จะนำไปสู่การพัฒนา โดยการสื่อสารมีบทบาทหน้าที่ในการให้ข่าวสาร (informative function) การชักจูงใจ (persuasive function) และการให้ความรู้ (educational function) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และขยายงานพัฒนา หรือเรียกการสื่อสารเหล่านี้ว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (development communication)

ดังสอดคล้องกับเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประชาสังคมครั้งที่ 1 ในกลุ่มย่อยเรื่องพลเมืองกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2542) ได้เขียนถึงการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงสังคมไว้ว่า กระบวนการสื่อสารได้ถูกพยายามนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยมากกว่าสี่ทศวรรษ โดยในยุคแรกเป็นการสร้างความเปลี่ยนแปลงเพื่อไปสู่การก้าวสู่สังคมทันสมัยตามแบบของสังคมตะวันตก หรือตามกรอบแนวคิดของกระบวนการทัศนคติความทันสมัยนิยมของการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง (The Modernization Paradigm of Communication for Social Change) โดยกล่าวกันว่าการสื่อสารและการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลซึ่งกันและกัน นั่นคือ การสื่อสารเป็นเงื่อนไขสำคัญ หรือเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย โดยยังมีการสื่อสารมากเท่าไร ก็ยิ่งส่งผลให้สังคมเปลี่ยนแปลงมากเท่านั้น โดยการดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้บริบทความทันสมัยของประเทศต่างๆ ผู้บริหารประเทศจะได้รับคำแนะนำจากองค์กรการสหประชาชาติ และได้รับอิทธิพลจากนักวิชาการชาวตะวันตก โดยเฉพาะในด้านการขยายโครงสร้างพื้นฐานของระบบสื่อสารมวลชน และการมุ่งเน้นการนำสื่อมวลชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยสื่อมวลชนจะทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของภาครัฐในการเผยแพร่แนวคิดและแนวปฏิบัติที่พึงประสงค์โดยมีลักษณะสำเร็จรูปไปสู่สมาชิกในสังคมผ่านการนำเสนอภาพและบรรยากาศของสังคมทันสมัยในซีกโลกตะวันตกเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนปรับเปลี่ยนเชิงความคิด การรับรู้ ทัศนคติไปในทิศทางที่พึงประสงค์ของผู้ปกครองประเทศ แต่กระบวนการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมภายใต้บริบทของความทันสมัยนิยมไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากอุปสรรคหลากหลายประการ เช่น ปัจจัยภายในสังคมที่ประชาชนมีแนวคิด

แบบดั้งเดิม ขาดการศึกษา ไร้อารยธรรมแบบตะวันตก ตลอดจนค่านิยมในสังคมซึ่งล้าสมัยหรือคร่ำครึ ขาดการพิจารณาถึงความแตกต่างทางบริบทสังคมและประวัติศาสตร์ความเป็นมา เป็นต้น จึงทำให้กระบวนการสื่อสารในอดีตมีลักษณะเป็นกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียวในเชิงอำนาจนิยมที่สื่อสารจากบนลงล่าง และเป็น การสื่อสารจากผู้มีอำนาจในสังคมหรือรัฐไปสู่ประชาชนที่ดูเหมือนกันว่าไม่มีปากมีเสียง (passive audience) เพื่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่รัฐต้องการ อีกทั้งกระบวนการสื่อสารภายใต้บริบทของความทันสมัยนิยมยังนำไปสู่สภาพสังคมที่ไม่พึงปรารถนา เช่น การรับค่านิยมตะวันตกมาใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะค่านิยมเชิงบริโภคนิยมในหมู่ประชาชน และกระแสทุนนิยมในการดำเนินธุรกิจ ในวงการต่างๆ รวมทั้งวงการสื่อสารมวลชนที่มุ่งเน้นการตักตวงผลกำไรมากกว่าการทำประโยชน์เพื่อสังคม สื่อมวลชนประสบปัญหาการพึ่งพิงเทคโนโลยีการสื่อสารจากตะวันตก สื่อมวลชนใช้มาตรฐานของรายการหรือเครื่องมือสื่อสารของประเทศทางตะวันตกเป็นเกณฑ์ในการกำหนดมาตรฐานของคุณภาพสื่อในประเทศ เป็นต้น และจากการเปรียบเทียบปริมาณข้อมูลข่าวสารที่หมุนเวียนในประเทศต่างๆ ยังพบว่าข้อมูลข่าวสารความบันเทิงส่วนใหญ่ไหลจากกลุ่มประเทศตะวันตกไปยังประเทศอื่นๆ มากกว่าข้อมูลข่าวสารจากประเทศอื่นๆ ที่เผยแพร่ไปในประเทศตะวันตกมาก จึงมีการขนานนามกระบวนการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยแบบตะวันตกว่าเปรียบเสมือนการถูกรอบงำโดยลัทธิจักรวรรดินิยมแบบใหม่ นั่นคือ จักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม ที่ขยายเครือข่ายผ่านข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงแบบตะวันตก อันนำไปสู่การเรียกร้องให้มีการจัดระเบียบโลกด้านข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารกันใหม่ (New World Information and Communication Order : NWICO)

สภาพปัญหาต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นเมื่อมาผนวกกับกระแสการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ ทั่วโลกจึงทำให้เกิดการจุดประกายแนวคิดของการสื่อสารภายใต้กรอบการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบบใหม่ นั่นคือ กระบวนทัศน์ทางเลือกของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม (The Alternative Paradigms Communication for Social Change) ที่มุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน สังคมประเทศ หรือระดับโลก ซึ่งกระบวนทัศน์แบบทางเลือกไม่เน้นสูตรสำเร็จรูป ไม่เน้นการนำเสนอเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม แต่มุ่งเน้นกระบวนการค้นหาเส้นทางที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม ระดับชุมชน และระดับบุคคล อย่างไม่จำกัดทิศทาง ขอบเขต หรือเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงสังคมอาจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป (pluralistic/ multiplicity in one world) ตามความเหมาะสมของสังคมท้องถิ่น และตามความต้องการของสมาชิกในสังคม ดังนั้น กระบวนการสื่อสารแบบทางเลือกจึงไม่ได้เน้นความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของสื่อมวลชนในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารแบบทิศทางเดียว (one-way communication) จากบนลงล่าง (top-down) แต่มุ่งเน้นกระบวนการสื่อสารสองทางแบบต่อเนื่อง (two-way interactive communication) ในแนวระนาบ (horizontal communication) โดยสมาชิกของสังคมสามารถใช้

วิธีการสื่อสารที่หลากหลาย เช่น การสื่อสารแบบตัวอย่าง การสื่อสารของกลุ่มบุคคล สื่อมวลชน หรือสื่อสมัยใหม่รูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

เช่นเดียวกับที่ สเตียร์ เซยประทับ (2542) ได้กล่าวถึงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาว่า การสื่อสารที่ทำให้เกิดการพัฒนาในระยะแรกประสบความสำเร็จเนื่องจากปัจจัยการสื่อสารบางประการ การขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา การขาดความเข้าใจต่อความต้องการของนักวางแผนกับกลุ่มเป้าหมาย การขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การขาดการพิจารณาในเรื่องเนื้อหาข่าวสาร ช่องทางการสื่อสาร และวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม ดังนั้นในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในระยะต่อมาจึงมุ่งเน้นที่การสื่อสารที่เกิดขึ้นจากผู้รับสารเป็นศูนย์กลางเป็นการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (bottom up) เน้นการมีส่วนร่วม และเนื้อหาข่าวสารต่างๆ จะต้องตรงตามความต้องการของผู้รับสาร และสารนั้นเป็นที่เข้าใจตรงกันทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร การไหลของข่าวสารจะต้องเหมาะสมกับช่องทางในการสื่อสาร และท้ายที่สุดแผนการในการพัฒนาจะประสบความสำเร็จได้จะต้องผสมผสานและร่วมมือกันในการขยายการพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของประชาชน และจะต้องเข้าใจถึงความสำคัญของบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาอย่างถ่องแท้

นอกจากนั้น ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2542) ยังได้เขียนถึงกระบวนการสื่อสารแบบทางเลือกว่า มุ่งเน้นความสำคัญในเนื้อหาของสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (information exchange) การตีความสาร (message interpretation) การวิเคราะห์บริบททางการสื่อสารในเชิงวิพากษ์ และกระบวนการสนทนาโต้ตอบกัน (dialectic process) ของสมาชิกในสังคมบนพื้นฐานของความเท่าเทียม (equal basis) เพื่อค้นหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงสังคม และดำเนินการเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกัน และมอบบทบาทของภาครัฐว่าเป็นผู้ให้การสนับสนุน (facilitator) ซึ่งในกระบวนการสนทนาโต้ตอบกันระหว่างสมาชิกในสังคมหรือการระดมสมองของสมาชิกในสังคม (brainstorming) ยังมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาอีกด้วย เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้หันหน้าเข้าหากัน พูดคุย เจรจาเพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารเบื้องต้น หลักการ และแนวทางที่หลากหลาย เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับสังคมของตน และยังเป็นการฝึกสมาชิกในสังคมให้รู้จักกระบวนการร่วมกันคิด ร่วมรับฟัง เคารพในความคิดของผู้อื่น ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน ร่วมวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์ ซึ่งกระบวนการดังกล่าว ก็คือ กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (participatory communication process) ของสมาชิกในสังคม อันจะนำไปสู่การเกิดสำนึกเชิงสาธารณะร่วมกัน (public conscientization) และกระบวนการเรียนรู้ (learning process) ระหว่างสมาชิกในสังคม ที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เหมาะสมและเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในสังคม

Melkote and Steeves (2001) ก็ได้กล่าวถึงทฤษฎีการสื่อสารในยุคหลังโครงสร้างหน้าที่และยุคหลังสมัยนิยมว่า ทฤษฎีการสื่อสารจะมุ่งเน้นที่กลยุทธ์การมีส่วนร่วมที่มีความตระหนักขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

นั่นคือ แนวคิดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่ให้ความสำคัญกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นแบบสองทางที่สมดุลกัน รวมทั้งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ต่อเนื่องกันระหว่างคู่สื่อสารโดยอาศัยช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลและสื่อขนาดเล็กที่สามารถเข้าถึงคนอย่างทั่วถึงได้มากกว่าการใช้สื่อมวลชน ซึ่งการมีส่วนร่วมเกิดจากความคิดร่วมกัน 3 ประการ คือ

1. ความสนใจและการห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลส่วนบุคคลที่สอดคล้องกันในสังคมจนกลายเป็นความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม
2. ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ผลักดันไปสู่การรวมกลุ่มวางแผน
3. การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนา โดยการตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่ตอบสนองต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การเข้าถึง (Access) หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการที่เกี่ยวข้องกับตนเองได้อย่างหลากหลาย และเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแสดงความต้องการของตนเองได้
2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกระดับในกระบวนการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนการสื่อสารภายในชุมชนตั้งแต่เริ่มคิดไปจนกระทั่งการผลิต การบริหารจัดการ การใช้สื่อในชุมชนต่างๆ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ทุกขั้นตอน
3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-management) ซึ่งการมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดก็คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองตามวิถีกระบวนการประชาธิปไตย และการตัดสินใจนั้นประชาชนในชุมชนมีอำนาจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบาย การบริหารและการลงมือผลิตด้วยตนเอง ยูเนสโกยอมรับการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า

เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการนำไปสู่เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ สื่อมวลชนจะต้องมีหน้าที่ตามทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ดังที่ McQuail (1987) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

- พลเมืองทุกคนและชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มมีสิทธิ์ที่จะเข้าถึงสื่อมวลชนและมีสิทธิ์ที่จะใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง
- องค์กรของสื่อและเนื้อหาสื่อจะต้องไม่ถูกควบคุมจากหน่วยงานของรัฐ
- สื่อจะต้องมีอยู่เพื่อประชาชนมิใช่เพื่อตัวองค์กรเอง มิใช่เพื่อนักวิชาชีพหรือบรรดากลุ่มค้า (ภาคธุรกิจ) ของสื่อ
- กลุ่ม องค์กร และชุมชนควรจะเป็นเจ้าของสื่อได้เอง
- สื่อขนาดเล็กที่มีลักษณะ interactive และเปิดโอกาสให้ผู้รับมีส่วนร่วมย่อมดีกว่าสื่อขนาดใหญ่ที่ดำเนินการโดยนักสื่อมวลชนมืออาชีพและเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว
- การสื่อสารนั้นมีความสำคัญมากกว่าที่จะปล่อยให้อยู่ในมือของพวกนักวิชาชีพสื่อมวลชนเท่านั้น

นอกจากนั้น ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล (2542) ได้เขียนเพิ่มเติมอีกว่า ปรัชญาการสื่อสารเชิงประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การเพิ่มพลัง (empowerment) ให้กับสมาชิกในสังคม ซึ่งจะกระตุ้นให้ประชาชนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่ได้ร่วมกันกำหนด ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเอาใจใส่ดูแลและตรวจสอบโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

กระบวนการพัฒนาที่มีการสื่อสารเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจนั้นสามารถแบ่งระดับการเปลี่ยนแปลงออกเป็นระดับต่างๆ ดังนี้

1. ระดับปัจเจกบุคคล

การเปลี่ยนแปลงระดับปัจเจกบุคคลถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญมากที่สุด โดยนักวิชาการหลายท่านได้มองว่าหากการสื่อสารครั้งใดทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับอื่นๆ แต่ไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลก็ถือว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยและไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เช่น ดังคำกล่าวของ เสถียร เชนยประทับ (2542) ที่กล่าวถึงการพัฒนาว่าการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลในสังคม และวิถีทางที่คนในสังคมมีปฏิริยาสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งหากดัชนีการพัฒนาด้านอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลง เช่น รายได้ต่อหัวประชากรสูงขึ้น การขยายตัวของเมือง ฯลฯ แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรม และโครงสร้าง ก็ถือว่ามีการพัฒนาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงภายในตัวคนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา โดยกระบวนการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลอย่างต่อเนื่องและคงทน

Milikan และ Blackmer (อ้างถึงในเสถียร เขยประทับ, 2542) ได้กล่าวถึงการพัฒนาว่า สิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสังคม คือการที่ประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง

การเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคลจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ดังที่อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547) ได้เขียนไว้ว่าสื่อมวลชนสามารถสร้างผลกระทบทั้งในด้านการนึกคิด (cognition) ผ่านความรู้และความเห็น ด้านความรู้สึก (affection) ผ่านทัศนคติที่จะทำให้รู้สึกชอบหรือไม่ชอบสิ่งใด และด้านพฤติกรรม (behaviour) ที่เมื่อรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแต่ละบุคคลได้

อีกทั้งงานวิจัยของ พัชรา เอี่ยมกิจการ (2546) ที่พบว่า การที่เด็กและเยาวชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุ A.M. 891 ในทุกกระบวนการตามความถนัดและความสนใจจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาเด็กให้เก่ง ดี และมีความสุขในหลากหลายมิติ เช่น การสนใจติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ การใช้เหตุผล การกล้าพูดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง การห่างไกลสิ่งเสพติด การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นต้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นจากการได้รับความรู้จากการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุที่นำไปสู่การมีทัศนคติที่ดีจึงเกิดพฤติกรรมเหล่านั้น

2. ระดับกลุ่มหรือองค์กร

การพัฒนาที่ใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ใช้แรงงาน เป็นต้น จะต้องมีการวางแผนการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น

โครงการ “เด็กเท่าทัน สร้างสรรค์สื่อ” ของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาเด็ก (มพด.) พบว่า เด็กส่วนใหญ่ชื่นชอบการชมโฆษณาทางโทรทัศน์และมักหาโอกาสบริโภคสินค้าตามโฆษณา โดยสินค้าใดที่ไม่สามารถหาบริโภคได้เองในวัยนี้ก็จะหาโอกาสบริโภคสิ่งเหล่านี้ในอนาคต เช่น เหล้า สุกี้เอ็มเค อาหารญี่ปุ่นฟูจิ และเด็กส่วนใหญ่ยังระบุว่าโฆษณาที่ตนเองชื่นชอบมากที่สุดคือ เครื่องดื่มชูกำลัง โดยพวกเขาเคยขอและขโมยเครื่องดื่มชูกำลังของคุณพ่อดื่ม เพราะอยากเป็นฮีโร่ภายในโฆษณา ซึ่งจะเห็นได้ว่าสื่อมีบทบาทอย่างไม่ตั้งใจต่อค่านิยมการบริโภคของกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547) ได้กล่าวถึงการทำงานของสื่อมวลชนว่าสามารถสร้างผลกระทบต่อกลุ่มและองค์กรได้โดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เช่น ดนตรีและรายการบันเทิงมีอิทธิพลต่อการสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นต้น

3. ระดับสถาบันทางสังคม

สื่อมวลชนมีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาบันต่างๆ ในสังคมมากมาย อาทิ

สถาบันศาสนา อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547) ได้กล่าวว่า การนำเสนอข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์บ่อยๆ ทำให้สถาบันศาสนาได้รับผลกระทบจนอาจจะนำไปสู่การปฏิรูปสถาบันสงฆ์ได้

สถาบันการเมือง ณรงค์ สมพงษ์ (2543) ได้กล่าวถึง การให้ความรู้ทางการเมืองและสร้างความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องผ่านสื่อมวลชน จะนำไปสู่การที่ประชาชนเกิดความตระหนักในหน้าที่ที่จะรักษาสิทธิของตัวเองและมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ถูกต้อง อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยพลังประชาชนมากขึ้น

สถาบันการศึกษา วิลเบอร์ แชรรมม์ และคณะ (Wilbur Schramm อ้างถึงใน ศรีน้อย โปวาทอง, 2514) ได้กล่าวถึงการใช้สื่อมวลชนใหม่ๆ เพื่อการศึกษาและการพัฒนา เช่น การใช้เพื่อปรับปรุงการสอนทุกระดับ การใช้เพื่อฝึกอบรมและยกระดับวุฒิครู การใช้ในการสอนนักเรียนที่ไม่มีอาคารเรียนและขาดครูที่มีคุณวุฒิ การใช้ในการขจัดความไม่รู้หนังสือ และในการจัดการศึกษาขั้นมูลฐาน การใช้ในโครงการศึกษาผู้ใหญ่และงานพัฒนาในชุมชน

4. ระดับสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ

สื่อมวลชนยังมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ ดังเช่นที่ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547) ได้กล่าวถึงกรณีที่สื่อมวลชนนำเสนอการจัดประกวดนางสาวไทยเป็นข่าวใหญ่ๆ อย่างต่อเนื่อง ก็จะเป็นการตอกย้ำค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงในเรื่องรูปเป็นทรัพย์ เป็นสินค้าทางเพศ และเป็นการสนับสนุนสภาพสังคมชายเป็นใหญ่ต่อไป เป็นต้น แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติยังมีอยู่น้อย ดังคำกล่าวของณรงค์ สมพงษ์ (2543) ที่ว่าการสื่อสารไม่เพียงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลเท่านั้น แต่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยรวม แต่มีความเข้าใจเกี่ยวกับผลของสื่อที่มีต่อสังคมน้อยกว่าผลที่เกิดขึ้นกับบุคคล เนื่องจากผลทางสังคมและวัฒนธรรมยากต่อการศึกษาเพราะต้องใช้เวลายาวนานและไม่ง่ายในการสังเกตจากการศึกษาในห้องปฏิบัติการ และการสนับสนุนให้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีน้อยกว่าด้วย

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสื่อสารเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลจนกระทั่งระดับสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ โดยการเปลี่ยนแปลงในแต่ละระดับมีความเกี่ยวพันและส่งผลกระทบต่อกันและกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มหนึ่งอาจจะสร้างการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในภาพรวมได้ เป็นต้น ซึ่งการสื่อสารเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นการสื่อสารที่เกิดขึ้นจากผู้รับสารเป็นศูนย์กลาง เป็นกระบวนการสื่อสารจากล่างขึ้นบน เน้นการมีส่วนร่วมที่สมาชิกสามารถใช้สิทธิ์ในการสื่อสารได้อย่างเต็มที่ เนื้อหาข่าวสารตรงตามความต้องการของผู้รับสาร การไหลของสารเหมาะสมกับช่องทางการสื่อสาร การขยายการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และต้องเข้าใจบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังนั้น การสื่อสารที่ผ่านกลไกการผสมพลังของการณรงค์และการให้การศึกษาโดยการร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำจะมีพลังมหาศาลในการมุ่งไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนจากประเด็นปัญหาต่างๆ ที่สังคมตระหนักร่วมกันได้เป็นอย่างดี

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนเป็นพลังสำคัญของชาติในอนาคต การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพที่ดีในจะนำไปสู่การที่ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติเป็นอย่างยิ่ง จากแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาได้ในทุกระดับ แต่มีน้ำหนักของความเกี่ยวข้องแตกต่างกันออกไป โดยการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในหลายครั้งมีเป้าหมายที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวเด็กและเยาวชน หรือหลายๆ ครั้งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างมากยิ่งขึ้นกับกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งกลุ่ม และในบางครั้งอาจมุ่งเน้นต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งกับเด็กและเยาวชนได้เช่นกัน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก โดยการสื่อสารที่ทำให้เกิดการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่สำคัญ คือ การสื่อสารที่เด็กและเยาวชนได้มีสิทธิ มีเสียง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยตัวของพวกเขาเอง

ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” มีนักวิชาการได้ให้คำนิยามไว้ ดังต่อไปนี้ Hay (อ้างถึงใน สุจินต์ ดาววีระกุล, 2527: 15) ได้ให้คำนิยามการเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมว่า เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อกันและระหว่างกลุ่มต่อกัน ซึ่งเป็นส่วนประกอบของกิจกรรมกลุ่มนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

Hart (1992) ได้ให้ความหมายของคำว่าความร่วมมือว่า หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคลและชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ การมีส่วนร่วมจึงถือเป็นโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยและเป็นมาตรฐานที่ใช้วัดระดับประชาธิปไตยในสังคมนั้นๆ และยังหมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นประชากรอีกด้วย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547:3) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมว่าหมายถึง การเข้าไปได้รับอำนาจในการตัดสินใจที่ต้องร่วมกันทำและมีส่วนร่วมที่แท้จริงตั้งแต่ขั้นแรกของการกระบวนการจนถึงขั้นสุดท้ายของกระบวนการ และควรให้ผู้ด้อยโอกาสได้ขอแบ่งอำนาจจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าเพื่อนำมาปรับปรุงวิถีชีวิตให้ดีขึ้น

ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมจึงนับได้ว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของการพัฒนาในทุกๆระดับ อันเกิดจากสิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นประชากรที่ก่อให้เกิดพลังของทุกฝ่ายในการร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบแทนจากการที่ได้ทำงานร่วมกัน และผลจากการร่วมกันคิดร่วมกันทำจะนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ

สิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนนั้น ได้รับการตระหนักถึงทั้งในทุกสังคมทั่วโลก โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (อ้างถึงในรณชาติ บุตรแสนคม, 2545) ได้กำหนดให้เด็กมีสิทธิในการสื่อสาร สิทธิในการแสวงหา รับ และกระจายข่าวสารที่ครอบคลุมถึงกระบวนการสื่อสาร อันได้แก่

1. สิทธิในข่าวสาร หมายถึง สิทธิในการแสวงหา รับ ถือครอง และกระจายข่าวสาร
2. สิทธิในการมีส่วนร่วม หมายถึง สิทธิในการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร เช่น การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ผลิตสาร การมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อ
3. สิทธิส่วนตัว หมายถึง สิทธิในการมีชีวิตส่วนตัวที่ไม่ต้องการสื่อสารกับผู้อื่น

โครงการ Say Yes for Children ที่องค์กรต่างๆ ซึ่งทำงานเพื่อเด็กและเยาวชนทั่วโลกได้ร่วมมือกันในการเคลื่อนไหวงานด้านเด็กและเยาวชน โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างสรรค์โลกใบใหม่ที่สวยงามให้แก่เด็ก ซึ่งมีมาตรการเร่งด่วน 10 ประการ ได้แก่

1. เด็กต้องได้รับความเสมอภาค
2. ผลประโยชน์ของเด็กต้องมาก่อน
3. เด็กทุกคนต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่
4. ต่อสู้ คัดค้านเด็กจากเอตส์
5. เลิกทำร้ายและเอาเปรียบเด็ก

6. รับฟังเสียงของเด็ก
7. ให้การศึกษาแก่เด็กทุกคน
8. คุ่มครองเด็กจากภัยสงคราม
9. พิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเด็ก
10. ต่อสู้กับความยากจน ลงทุนเพื่อเด็ก

Tomison (1966) ยังมีความเห็นที่สอดคล้องกับโครงการ Say Yes for Children โดยได้กล่าวถึงใน The United Kingdom Commission of inquiry into the Prevention of Child Abuse ว่า สื่อเป็นผู้ให้สมดุล และความคิดเห็นที่เป็นไปในทางเห็นใจเด็ก โดยสื่อควรเป็นฝ่ายที่มีบทบาทในการตระหนักถึงผลประโยชน์ของเด็กมากที่สุด เด็กควรได้รับการอนุญาตให้แสดงความคิดเห็นของตนผ่านสื่อต่างๆ ดังเช่น ในคอลัมน์ Youth Forum ในหนังสือพิมพ์ของ Herald Sun เมืองเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย

และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (2532) ยังได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของเด็กว่า รัฐภาคีจะประกันแก่เด็กที่จะสามารถมีความคิดเห็นเป็นของตนเองได้ ซึ่งสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นเหล่านั้นโดยเสรีในทุกๆ เรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก ทั้งนี้ ความคิดเห็นดังกล่าวของเด็กจะได้รับการพิจารณาตามความเหมาะสมแก่อายุและวุฒิภาวะของเด็กนั้น

อีกทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กดังกล่าว ในมาตรา 13 ยังได้กำหนดไว้ว่าเด็กจะต้องมีสิทธิในเสรีภาพการแสดงออก สิทธินี้จะรวมถึงเสรีภาพในการแสวงหา ได้รับ หรือบอก ข้อมูลและความคิดใดๆ โดยไม่มีพรมแดนขีดกั้น ไม่ว่าโดยวาจา เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือตีพิมพ์ ในลักษณะศิลปะหรือสื่อใดๆ ที่เด็กเลือก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน ทั่วโลกจึงตระหนักถึงความสำคัญในการผลักดันให้เด็กและเยาวชนสามารถแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารเพื่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพตนเองและสังคม

ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

กาญจนา แก้วเทพ กิตติ กันภัย และปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2543) ได้อธิบายถึงระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารไว้ 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ใช้สาร (audience/receiver/user) ซึ่งเป็นระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้นยังอยู่ในการกำหนดของผู้

ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็นการเลือกประเด็นเนื้อหา วิธีการนำเสนอ ไปจนถึงการเลือกช่องทางสื่อที่จะเผยแพร่ และผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่เพียงอย่างเดียว แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในฐานะของผู้รับสารในการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ มีการทำความเข้าใจให้ผู้รับสารได้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรู้และบอกเล่าข้อมูลข่าวสารของตนสู่สาธารณะ มีการสร้างหลักประกันในการมีส่วนร่วมของผู้รับสารทั้งในช่วงขาเข้าและขาออก และที่สำคัญคือมีการเพิ่มช่องทางการสื่อสารให้ทั่วถึงในชุมชน

2. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต/ผู้ร่วมแสดง(sender/ producer/ co-producer/ performance) เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาและจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ๆ เพิ่มเติม ในการเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ร่วมผลิตนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ คือ

- ขั้นตอนก่อนการผลิต (Pre-production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการผลิตสื่อ ในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่นำมาใช้เป็นวัตถุดิบ

- ขั้นตอนการผลิต (Production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนของการลงมือผลิต

- ขั้นตอนหลังการผลิต (Post-production Stage) ได้แก่ ขั้นตอนหลังการทำเสร็จในการเพิ่มเติมเทคนิคต่างๆ

หากต้องการให้บุคคลหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็ได้ แต่ในแต่ละขั้นตอนนี้จะต้องมีการสร้างเงื่อนไขใหม่กำกับไว้ด้วย เช่น อาจต้องมีการอบรมให้บุคคลที่มีส่วนร่วมได้เรียนรู้เสียก่อน ซึ่งเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมให้มากที่สุด ขั้นตอนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดความหมายออกไป

3. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย(policy maker/planner) เป็นรูปแบบสูงสุดของการมีส่วนร่วม มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ ยิ่งระดับของการมีส่วนร่วมสูงขึ้นไปเท่าใด สัดส่วนของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ก็จะเล็กลง กล่าวคือ ในระดับของผู้รับสาร คนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงขั้นการผลิตก็อาจจะมีคนบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมจนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้าย คือ ระดับการวางแผนและนโยบายนี้ก็คงมีตัวแทนบางคนเท่านั้นจากชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้ สำหรับการมีส่วนร่วมในระดับนี้นั้น หมายถึง การวางแผนและนโยบายการใช้สื่อที่รวมเอาชุมชนเข้ามาอยู่ในโครงสร้างการสื่อสารของชุมชน หรือในระดับที่แคบลงมาอาจจะหมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและนโยบายของสื่อบางประเภทที่จะเข้ามาในชุมชน

และหากพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสาร อิทธิพล ปรีดีประสงค์ (2549) ได้กล่าวว่า หากย้อนหลังกลับไปเมื่อ 2 ปีก่อน การร้องเรียนต่อ

สังคมถึงความไม่เหมาะสมของเนื้อหาในรายการโทรทัศน์ได้เกิดภาพความชัดเจน การรวมตัวของเครือข่ายเด็ก เยาวชน ครู และผู้ปกครอง เพื่อแสดงความคิดเห็นกับรายการ พรหมลิขิตบทที่ 1 ผ่านเวทีสาธารณะเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้รายการดังกล่าวต้องขยับเวลาให้ดีขึ้น และในที่สุด ผู้ผลิตจึงตัดสินใจไม่ผลิตรายการนี้ต่อ ซึ่งจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชนและครอบครัว ในการแสดงพลังที่จะเฝ้าระวังความไม่เหมาะสมของเนื้อหาหน้าจอโทรทัศน์ ในกรณีดังกล่าว ทำให้ภาพของการมีส่วนร่วมในระดับหน้าจอโทรทัศน์มีความชัดเจนและสามารถแสดงศักยภาพที่จะเป็นผู้กำหนดคุณภาพเนื้อหาและช่วงเวลาของรายการโทรทัศน์ได้เอง และในหลายๆ ครั้งเราจะพบอีกเช่นกันว่า รายการโทรทัศน์ที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้ดำเนินรายการหรือร่วมในรายการทำให้เด็กและเยาวชนที่เข้าชมรายการโทรทัศน์ อยากเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับในจอโทรทัศน์ คือการเข้าไปอยู่ในรายการโทรทัศน์ในฐานะของผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการ เพราะนอกจากจะได้อยู่ในหน้าจอโทรทัศน์แล้ว หากเป็นผู้ดำเนินรายการ ผู้เข้าร่วมแข่งขัน ยังมีโอกาสที่จะได้รับคำตอบแทน แต่ก็พบว่าในหลายๆ รายการได้ส่งเสริมค่านิยมที่ไม่ถูกต้องกับให้กับเด็กและเยาวชนที่เข้าชมรายการ ไม่ว่าจะเป็นท่าทาง กิริยา การแสดงออก ภาษา ทั้งหมดล้วนแต่เป็นผลที่มาจากทำให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในระดับในจอโทรทัศน์ แต่กลับไม่ได้ทำให้เกิดต้นแบบที่ดีในการดำเนินชีวิตกับเด็กและเยาวชนในสังคมไทย ส่วนในระดับการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัวกับรายการโทรทัศน์ที่เข้มข้นที่สุด และเป็นเป้าหมายที่สำคัญต่อการพัฒนารายการโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาตอบสนองต่อคนในชุมชน ก็คือ การมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัวในระดับหลังจอโทรทัศน์ ซึ่งคือ การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการโทรทัศน์ ซึ่งมีตั้งแต่การมีส่วนร่วมในระดับเล็กๆ น้อยๆ ไปจนกระทั่งถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินการผลิต กำหนดรูปแบบและเนื้อหา ซึ่งหมายถึง ความเป็นอิสระในการคิดและในการดำเนินการโดยผู้ผลิตที่เป็นเด็กและเยาวชน และเมื่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามารถคิดรูปแบบและเนื้อหารายการด้วยตนเอง ก็จะทำให้รายการโทรทัศน์นั้นมีเนื้อหาที่ตอบสนองต่อการพัฒนาชุมชนของตนเอง

ระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารจะมีระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไป โดย Hart (1992) ได้เสนอชั้นบันไดการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ซึ่งประกอบด้วย 8 ชั้น ได้แก่

ชั้นที่ 1 : ถูกบงการ (Manipulation) ชั้นที่ผู้ใหญ่จัดการทั้งหมด โดยเด็กถูกบอกให้ทำตามที่ผู้ใหญ่คิด ไม่มีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองกำลังทำและปฏิเสธไม่ได้

ชั้นที่ 2 : ไม้ประดับ (Decoration) ชั้นที่ผู้ใหญ่ตัดสินใจทั้งหมดเด็กเป็นเพียงองค์ประกอบที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์เชิงรูป เช่น แต่งกาย การใช้สัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย การอ่านคำเปิดงาน อ่านบทกวี โดยการกระทำดังกล่าวเด็กไม่รู้เหตุผล และไม่รู้ความหมาย

ขั้นที่ 3 : ทำพอเป็นพิธี (Tokenism) ขั้นที่ผู้ใหญ่ตัดสินใจทั้งหมด เด็กอาจถูกถามว่าคิดอย่างไรกับเรื่องนั้น โดยมีขอบเขตหรือข้อจำกัดในการแสดงออก ซึ่งเป็นการให้โอกาสที่ขาดความอิสระหรือทำพอเป็นพิธีนั่นเอง

ขั้นที่ 4 : ถูกมอบหมายให้ทำแต่รับทราบก่อน (Assigned but informed) เด็กมีโอกาสรับรู้ เข้าใจในเรื่องราวต่างๆ และสมัครใจทำ แต่การตัดสินใจ การวางแผนเป็นเรื่องของผู้ใหญ่

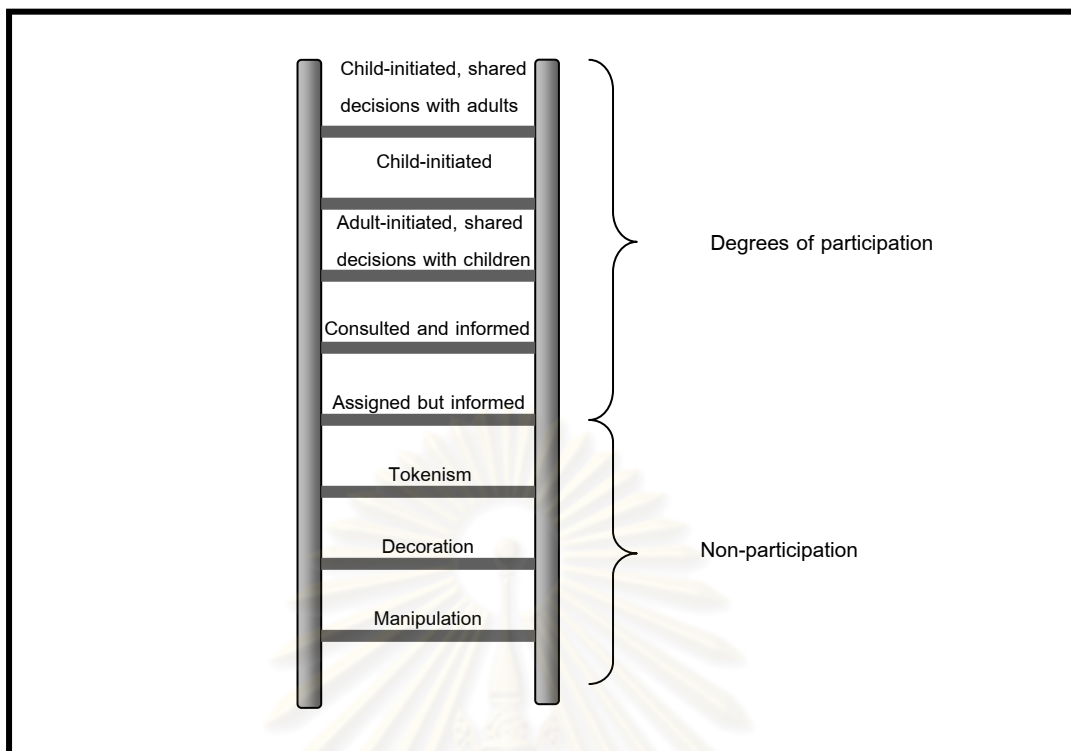
ขั้นที่ 5 : ได้รับการปรึกษาและรับทราบ (Consulted and informed) ผู้ใหญ่เป็นผู้วางแผนและดำเนินการทุกอย่าง แต่มีการปรึกษารับฟังและพิจารณาความคิดเห็นของเด็กๆ อย่างจริงจัง

ขั้นที่ 6 : ผู้ใหญ่ริเริ่ม เด็กร่วมตัดสินใจ (Adult-initiated, shared decisions with children) ในขั้นนี้เด็กไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้ความคิดเห็นเท่านั้น แต่ยังได้ร่วมตัดสินใจในฐานะผู้มีส่วนได้เสีย

ขั้นที่ 7 : เด็กริเริ่มและกำหนด (Child-initiated) เด็กเป็นเจ้าของความคิดและกำหนดสิ่งที่จะทำด้วยตนเองอาจปรึกษาหรือไม่ปรึกษาผู้ใหญ่ก็ได้ทั้งหมดขึ้นอยู่กับเด็กเองว่าต้องการอะไร

ขั้นที่ 8 : เด็กริเริ่ม ผู้ใหญ่ร่วมตัดสินใจ (Child-initiated, shared decisions with adults) เด็กเป็นเจ้าของความคิดและกำหนดสิ่งที่จะทำด้วยตนเอง (ริเริ่ม) โดยคำปรึกษาจากผู้ใหญ่ บทบาทของผู้ใหญ่คือให้ประสบการณ์ความชำนาญ และร่วมตัดสินใจกับเด็ก

ในแต่ละขั้นของการมีส่วนร่วมเด็กและเยาวชนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับอัตราที่แตกต่างกันออกไป โดยบันไดสามขั้นด้านล่างจะไม่มีการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเข้ามาเกี่ยวข้องและการตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ ส่วนบันไดห้าขั้นด้านบนจะมีการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอัตราที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับลักษณะของเด็กและเยาวชนและบริบทแวดล้อมในการกำหนดบทบาทของเด็กและเยาวชนในการเข้าไปมีส่วนร่วม แต่ไม่ใช่ว่าชั้นบนจะมีอัตราการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนมากกว่าชั้นล่าง ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2-3 : Hart's ladder of children's participation
ที่มา : Hart (1992)

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547: 17) ยังได้กล่าวเสริมถึงความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารอีกว่า ระดับความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมจะขึ้นอยู่กับมุมมองและเนื้อหาการตัดสินใจในการทำกิจกรรมขณะนั้น บางครั้งเด็กสามารถมีการตัดสินใจในแบบ 100% บางครั้งเด็กก็อาจให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพียง 20-25% หรือบางอาจจะครึ่งหนึ่งและนำเหตุผลมาพิจารณาร่วมกัน การมีส่วนร่วมนั้นจึงขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบุคคล แต่ละกิจกรรมหรือความสามารถ

Mayo (2001) ยังพบอีกว่าระดับความเข้มข้นในการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะเกิดจากการริเริ่มและสนับสนุนจาก NGO หรือองค์กรอิสระต่างๆ ที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับส่วนต่างๆ มากกว่าการริเริ่มด้วยตนเอง เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ได้มีการออกแบบไว้ การรณรงค์ การมีส่วนร่วมในการสัมมนาหรือการวิจัย เป็นต้น

ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารจะอยู่ในระดับผู้รับสาร ระดับผู้ส่งสาร หรือระดับผู้วางแผนที่มีความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไปตามปัจจัยต่างๆ เช่น บุคคล สิ่งแวดล้อม กิจกรรม เป็นต้น แต่ในระดับต่างๆ ของการมีส่วนร่วมจะต้องมีขั้นตอนของการเข้ามามีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของการพัฒนา ไว้ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาสร้างรูปแบบ และวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบาย แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญห และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น คล้ายคลึงกับแนวคิดของ มรว.อศิน ระพีพัฒน์ (2536) ที่ได้สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการด้วยการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน
3. การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ในการลงทุนและปฏิบัติงานหรือกิจกรรมที่ชุมชนจัด
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลความก้าวหน้าที่เกิดจากการดำเนินงาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารของเด็กและเยาวชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนควรจะต้องมีส่วนร่วมในขั้นตอนใหญ่ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ขั้นริเริ่ม ขั้นวางแผน ขั้นรับผลที่เกิดขึ้น และขั้นติดตามประเมินผล ที่จะทำให้เด็กและ

เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของวัตถุประสงค์ในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้น และประสานพลังในการดำเนินการพัฒนาที่มุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน

เป้าหมายการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

การสื่อสารมีเป้าหมายที่ทำให้เกิดการการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและสังคม ดังที่ได้กล่าวมา การเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารก็มุ่งให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้นเช่นเดียวกัน ดังคำกล่าวของ กาญจนา แก้วเทพ (2542:41-42) ที่ว่าเป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ

1. เพื่อกระตุ้นให้มองเห็นคุณค่าของตนเอง
2. เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับคนที่เข้ามามีส่วนร่วม
3. เพื่อพิสูจน์ถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้
4. เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อ
5. เพื่อให้ได้แสดงความรู้สึกร่วมกันและวิเคราะห์ปัญหาหารือร่วมกัน
6. เพื่อยกระดับความรับผิดชอบและเกิดการริเริ่ม
7. เพื่อช่วยเพิ่มการสร้างสื่อที่มีสาระ

การเข้าไปมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารได้ก่อให้เกิดการพัฒนาในตนเองของเด็กและเยาวชนในหลากหลายด้าน ดังคำกล่าวของ Plant (2002) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของเด็กไว้ใน Guidelines on communication and participation ว่า

1. การมีส่วนร่วมพัฒนาการรับรู้ของเด็กในการตัดสินใจด้วยตนเอง รวมทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานด้วยพันธมิตรผู้คนที่มีส่วนร่วมกัน
2. ความสามารถภายในตัวเด็กช่วยให้ผู้ใหญ่ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และพร้อมจะปกป้องคุ้มครองความต้องการและสิทธิของเด็ก
3. เด็กซึ่งมีประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมจะพัฒนาความสามารถและเป็นสมาชิกที่มีค่าของสังคม
4. เด็กเรียนรู้ที่จะแสดงออกถึงความต้องการของตนเอง เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และพัฒนาทักษะในการเจรจาต่อรอง และการแก้ไขปัญหา
5. เมื่อความคิดและความสามารถของเด็กได้รับการยอมรับ เด็กจะเชื่อมั่นภาคภูมิใจ และพัฒนาความสามารถของตนเองในการกระทำสิ่งต่างๆ
6. เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับตัวเองและผู้อื่นมากขึ้น นำไปสู่การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง มีการพัฒนามุมมอง และความเข้าใจในผู้อื่น
7. เด็กได้เรียนรู้ที่จะเคารพสิทธิของผู้อื่น

ตั้งที่สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา เอี่ยมกิจการ (2546) ที่พบว่า การที่เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดรายการวิทยุ A.M. 891 จะทำให้พวกเขาเกิดการพัฒนาในหลากหลายด้าน อาทิ การรู้จักตรงต่อเวลา การทำงานอย่างเป็นระบบ การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การห่างไกลสิ่งเสพติด ความมีน้ำใจกับบุคคลอื่น การรู้จักค้นหาข้อมูลต่างๆ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

อิทธิพล ปรีดีประสงค์ (2549) ยังได้กล่าวเสริมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเด็ก เยาวชน และครอบครัวว่าล้วนแต่มีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่เด็ก เยาวชน และครอบครัว โดยพวกเขาจะรู้จักการเฝ้าระวังทำให้เกิดการเท่าทันต่อสื่อ อีกทั้ง การให้โอกาสเด็ก เยาวชน และครอบครัวในการผลิตยังทำให้เด็กและเยาวชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รายการที่ผลิตยังสามารถเป็นช่องทางในการแก้ปัญหาในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนทั้งในระดับหน้าจอโทรทัศน์ ในจอโทรทัศน์ และหลังจอโทรทัศน์ก็ยังมีอุปสรรคมากมาย เช่น การเฝ้าระวังคุณภาพของเนื้อหารายการที่ไม่เกิดขึ้นจริง การขาดความรู้ความเข้าใจของผู้ผลิตที่เพิกเฉยต่อการเป็นต้นแบบที่ดีของเด็กและเยาวชน การขาดโอกาสในการเป็นเจ้าของผลงานในฐานะผู้ผลิตรายการ การขาดทั้งอุปกรณ์และความรู้ในการผลิต แรงจูงใจที่จะผลิตอย่างต่อเนื่อง ช่องทางการออกอากาศรายการที่ตนเองผลิต เป็นต้น ซึ่งปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ทำให้เรื่องการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนยังคงอยู่ห่างไกลจากความเป็นจริง หากการจัดการปัญหาเชิงโครงสร้างไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกันอย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสาร คือ การทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความสนใจในการเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ ที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจของเด็กและเยาวชน ดังที่ Hart, 1992 ; เข็มพร วิรุณราพันธ์, 2544 ; Ribot, 1906 (อ้างถึงใน อุบลรัตน์ ธนรุจิวงศ์, 2539) ได้สรุปไว้ดังต่อไปนี้

1. แรงจูงใจที่ให้เด็กสามารถออกแบบและจัดการงานที่ซับซ้อนได้หากพวกเขา รู้สึกถึงความเป็นเจ้าของงาน
2. การสนับสนุนและอาศัยผู้ใหญ่ เพราะการที่เด็กทำอะไรตามลำพังโดยไม่มีผู้ใหญ่ก็หาใช่ว่าจะเป็นเรื่องดีเสมอไป จึงไม่ควรมองข้าม และตระหนักในการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่ด้วย เพราะผู้ใหญ่จะให้คำแนะนำ และเรียนรู้คู่กับเด็กได้
3. ความเป็นชุมชน สภาพทางวัฒนธรรม และครอบครัวของเด็กต้องเห็นคุณค่าและความสำคัญของเด็กให้มีส่วนร่วมและเป็นตัวประสานงาน ทั้งยังสร้าง

ความสัมพันธ์และทัศนคติที่ดี ส่งเสริมความรู้และให้ความรู้สึกที่มีความหวังกับเด็ก

4. ผลของความสำเร็จในกิจกรรมที่เกิดขึ้น ควรได้รับการเปิดเผยเพื่อช่วยให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองต่อไป

นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารไม่เพียงจะเกิดขึ้นแต่กับเด็กและเยาวชนเท่านั้น ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารด้วย เพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถมีพลังในการริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่การกระตุ้นการพัฒนาของเด็กและเยาวชนได้เต็มตามศักยภาพ และที่สำคัญผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนยังต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก และส่งเสริมพฤติกรรมและกิจกรรมดี ๆ ให้แก่พวกเขาอีกด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน การรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีการสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญจึงน่าจะส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่การสื่อสารที่จะนำไปสู่การพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนจะต้องเป็นการสื่อสารที่มีการมีส่วนร่วมของกลุ่มเด็กและเยาวชนในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาอย่างแท้จริงที่จะนำไปสู่การวางแผนการรณรงค์และการให้การศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ตั้งไว้อย่างมีพลัง ซึ่งผลของการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ อาทิ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความภาคภูมิใจ การรู้จักแก้ไขปัญหา การเคารพสิทธิของผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาศักยภาพเหล่านี้จะทำให้พวกเขาดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดยห่างไกลเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรณรงค์และการให้การศึกษา

5.1 กระบวนการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญในการรณรงค์และการให้การศึกษา

การสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่หากพิจารณาถึงกระบวนการรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว จะพบว่าทั้งสองแนวคิดได้ใช้กระบวนการสื่อสารในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่เหมาะสม

เช่นเดียวกัน นั่นก็คือ การรณรงค์และการให้การศึกษามีการใช้การสื่อสารเพื่อให้เด็กและเยาวชนเกิดการพัฒนา

การรณรงค์และการให้การศึกษามีการดำเนินการโดยใช้แบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียว (Model of one-way communication process) เช่น การรณรงค์ผ่านโปสเตอร์ การรณรงค์ผ่านจดหมายข่าว การสอนผ่านวีดิทัศน์ การสอนทางไกล เป็นต้น และแบบจำลองกระบวนการสื่อสารแบบสองทาง (Model of two-way communication process) เช่น การรณรงค์ผ่านกิจกรรม การรณรงค์ผ่านสื่อบุคคล การสอนในห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งในกระบวนการสื่อสารแบบทางเดียวและกระบวนการสื่อสารแบบสองทางของการรณรงค์และการให้การศึกษามีองค์ประกอบหลักของการสื่อสารที่เหมือนกัน 4 องค์ประกอบ คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร

ตารางที่ 2-1 : เปรียบเทียบองค์ประกอบของการสื่อสารของการรณรงค์และการให้การศึกษ

องค์ประกอบ	การรณรงค์	การให้การศึกษ
1) ผู้ส่งสาร	บุคคลที่มีชื่อเสียง นักรณรงค์ เด็ก และเยาวชน ฯลฯ	ครู วิทยากร ผู้บรรยาย เด็กและเยาวชน ฯลฯ
2) สาร	ข่าว เพลง ภาพ บทกลอน บทความ คำบรรยาย ฯลฯ	บทเรียน ฯลฯ
3) สื่อ	ภาษาพูด ภาษาเขียน สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ กิจกรรม ฯลฯ	ภาษาต่างๆ ตำราเรียน วิทยุ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ฯลฯ
4) ผู้รับสาร	ผู้ชม ผู้ฟัง บุคคล กลุ่มชน เด็กและเยาวชน ฯลฯ	ผู้เรียน ผู้รับการอบรม เด็กและเยาวชน ฯลฯ

ตารางดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษามีองค์ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักของการสื่อสาร ดังนี้

1) ผู้ส่งสาร (Sender) ที่ Berlo (1960) ได้ให้คำนิยามว่า คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่สื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการ ข่าวสาร และวัตถุประสงค์ ซึ่งทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาก็ต้องมีผู้ส่งสารที่ทำหน้าที่ในการรณรงค์และการศึกษา โดยผู้ที่ทำหน้าที่ส่งสารในการรณรงค์อาจจะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง นักรณรงค์ หรือกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะเดียวกับกลุ่มเป้าหมายก็เป็นได้ ดังที่ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ได้กล่าวถึงผู้ส่งสารในการรณรงค์ว่าสามารถเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือได้รับการยอมรับในแวดวงต่างๆ ในสังคมที่สามารถทำหน้าที่ในการเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดข้อมูลจากแกนนำผ่านสื่อมวลชนสู่ประชาชนทั่วไปในด้านต่างๆ อาทิ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาสุขภาพ เชิญชวนให้คนร่วมมือกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา หรือชี้แนะพฤติกรรมด้านสุขภาพที่พึงประสงค์

ส่วนผู้ส่งสารในการให้การศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนที่รู้จักกันดี คือ ครู แต่ในบางครั้งผู้ให้การศึกษาอาจจะเป็นวิทยากรรับเชิญ ผู้บรรยาย หรือกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะเดียวกับกลุ่มเป้าหมายก็ได้ โดยกิตานันท์ มลิทอง (2540) ได้กล่าวถึงผู้ส่งสารในการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้สอน ครู วิทยากร หรือผู้บรรยาย ที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการเข้ารหัสเพื่อนำเนื้อหาบทเรียนมาเข้ารหัส และต้องตัดสินใจได้ว่าจะทำการเข้ารหัสอย่างไร เช่น จะสอนโดยการบรรยาย อธิบาย หรือเป็นการพูดคุยกัน จะมีสื่อการสอนประเภทใดมาใช้ประกอบเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้รับสารซึ่งได้แก่ผู้เรียนให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน

2) สาร (Message) Berlo (1960) ได้ให้คำนิยามว่า คือ ผลผลิตที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดออกมา ซึ่งทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาต่างต้องมีสารที่ผลิตจากผู้ส่งสารเพื่อถ่ายทอดไปยังผู้รับสาร โดยในการรณรงค์เนื้อหาสารอาจจะมีได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ข่าว เพลง ภาพ บทกลอน บทความ คำบรรยาย และอื่นๆ ซึ่งผู้ส่งสารจะต้องเลือกใช้กลยุทธ์ในการนำเสนอสารไปยังผู้รับสารได้อย่างเหมาะสม ดังที่ ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ด้านสารว่าเป็นเสมือนกุญแจนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการรณรงค์ โดยผู้ส่งสารสามารถเลือกกลยุทธ์ด้านสารให้เหมาะสมกับสารและผู้รับสาร ซึ่งกลยุทธ์ด้านสารมี 2 ด้าน คือ กลยุทธ์เชิงลบ (negative approach) เช่น การใช้ความน่ากลัว การใช้บุคคลทำหน้าที่ตักเตือนกลุ่มเป้าหมาย และการนำเสนอข้อเท็จจริง หรือกลยุทธ์เชิงบวก (positive approach) เช่น การให้กำลังใจ การเน้นความทันสมัย การเน้นข้อความสะดุดหูสะดุดตา การเลี่ยงการตำหนิแต่ประกาศเชื่อเชิญให้ทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การนำเสนอภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยคนมีชื่อเสียง การสร้างสัญลักษณ์ร่วม การตอกย้ำความสำคัญของความเข้มแข็ง และการให้ข้อมูลสองด้าน

ส่วนการให้การศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนสารหรือเนื้อหาที่ส่งให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ เนื้อหาของวิชาตามหลักสูตรที่กำหนดไว้โดยจะมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นบทเรียน มีการเรียงลำดับความยากง่ายเพื่อความสะดวกในการนำมาสอน ซึ่งผู้ส่งสารจะต้องมีการวางแผนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น

3) สื่อ (Channel) Berlo (1960) ได้ให้คำนิยามว่า คือ สิ่งที่น่าพาสารไปยังเป้าหมายหรือพาหะของสาร โดยการรณรงค์และการให้การศึกษาบางครั้งอาจจะมีสื่อที่น่าพาสารไปยังผู้รับสารที่เหมือนกัน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกิจกรรม เป็นต้น แต่ในบางครั้งการให้การศึกษาอาจจะมีสื่อเฉพาะสำหรับการจัดการเรียนการสอน เช่น สื่อการสอนประเภทวัสดุอุปกรณ์ เกม ชุดการทดลอง เป็นต้น ซึ่งในการรณรงค์และการให้การศึกษาต่างก็ต้องวางแผนการใช้สื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาสารและผู้รับสารเพื่อให้เกิดการนำเสนอสารไปยังผู้รับสารได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

4) ผู้รับสาร (Receiver) Berlo (1960) ได้ให้คำนิยามว่า คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับสารจากผู้ส่งสาร ซึ่งแน่นอนว่าผู้รับสารในการให้การศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนหรือนักเรียน ซึ่งมีระดับอายุ สติปัญญา และความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกันในแต่ละระดับชั้น จึงทำให้มีความสามารถในการถอดรหัสแตกต่างกันไปด้วย ส่วนผู้รับสารของการรณรงค์จะแตกต่างกันออกไปตามกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์นั้นๆ โดยกลุ่มผู้รับสารอาจจะเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส กลุ่มผู้บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่นๆ ก็เป็นไปได้

กระบวนการสื่อสารแบบทางเดียวและกระบวนการสื่อสารแบบสองทางผู้ส่งสารจะต้องทำการเข้ารหัส (encode) หรือการนำเอาสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารมาใส่รหัสในหลากหลายรูปแบบ เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน รูปภาพ กิริยาท่าทาง เป็นต้น เพื่อส่งสารออกไปยังผู้รับสารที่จะทำหน้าที่ในการถอดรหัส (decode) หรือการทำความเข้าใจต่อรหัสและสารที่ได้รับ เช่น การทำความเข้าใจกับคำพูด การทำความเข้าใจกับข้อความที่เขียน เป็นต้น และผู้รับสารจะต้องทำการตีความหมาย (interpret) สารที่ตนเองได้รับอีกด้วย แต่สำหรับกระบวนการสื่อสารแบบสองทางจะมีการสื่อสารกลับ (feedback) หรือการโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารหรือปฏิกิริยาของผู้รับสารที่แสดงตอบสนองต่อสารของผู้ส่งสารเพิ่มขึ้นมา ซึ่งโดยปกติในการสื่อสารของมนุษย์เราจะมีการโต้ตอบกันเกิดขึ้นตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นสื่อสารมวลชนก็ยังคงมีการสื่อสารกลับแต่อาจจะล่าช้ากว่าการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่น การส่งไปรษณีย์ การส่ง SMS การโทรศัพท์เข้ามายังรายการ เป็นต้น โดยในการสื่อสารกลับสามารถกระทำทั้งการสื่อสารกลับเชิงบวก เช่น การซื้อสินค้าเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตามการรณรงค์ และการสื่อสารกลับเชิงลบ เช่น การปฏิบัติตรงข้ามกับการรณรงค์หรือการเรียนการสอนของคุณ และที่สำคัญคือการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดการพัฒนาส่วนใหญ่แล้วมุ่งเน้นให้เกิดการสื่อสารที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารจากล่างขึ้นบนมากกว่าการสื่อสารแบบสั่งการจากบนลงล่าง

5.2 การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

การพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยกระบวนการสื่อสารจะต้องอาศัยสถาบันที่มีบทบาทสำคัญต่อตัวเด็กและเยาวชน นั่นคือ สถาบันสื่อสารมวลชนและสถาบันการศึกษาที่ต่างมีบทบาทหน้าที่ประการหนึ่งที่สอดคล้องกัน คือ การให้ความรู้หรือการให้การศึกษา โดย Lasswell (1948) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนที่สำคัญ 3 ประการ คือ การสอดส่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือการรายงานข่าวหรือการแจ้งข่าวสาร การประสานส่วนต่างๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมหรือการชักจูงใจ และการถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งหรือการให้การศึกษา โดยเฉพาะการรณรงค์ที่มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาแก่กลุ่มเป้าหมายเช่นกัน ส่วนสถาบันการศึกษา ทิศนา ขัมมณี (2545) ได้กล่าวว่า

สถาบันการศึกษามีบทบาทหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจสิ่งต่างๆ เพื่อเป็นรากฐานให้บุคคลพัฒนาสติปัญญาความรู้สึกนึกคิดในทางที่ดี พัฒนาคนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม และถ่ายทอดวัฒนธรรมและขัดเกลาทางสังคม ซึ่งจะเห็นได้ว่าทั้งสองสถาบันต่างมีบทบาทหน้าที่หลักในการให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อนำไปสู่การสืบทอดและการพัฒนา

กาญจนา แก้วเทพ (2544) ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของสถาบันสื่อสารมวลชนกับสถาบันการศึกษาว่าเป็นสถาบันใหม่ในสังคมที่มีลักษณะและธรรมชาติใกล้เคียงกันมาก โดยทั้งสองสถาบันมีการแบ่งขอบเขตการทำงานที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แต่เดิมมีการแบ่งบทบาทที่ชัดเจน โดยโรงเรียนมีหน้าที่ในการให้การศึกษแก่เด็กในช่วงระยะเวลาหนึ่งของชีวิต ส่วนสถาบันสื่อมวลชนจะมีบทบาทในการให้การศึกษหรือความรู้ภายหลังจากจบชีวิต การศึกษาในโรงเรียนไปสู่สังคมการทำงานแบบผู้ใหญ่ ซึ่งพวกเขาจะแสวงหาข่าวสารหรือความรู้จากการเปิดรับสื่อต่างๆ เช่น อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านนิตยสาร ฯลฯ แต่ในปัจจุบันการแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบเริ่มไม่ชัดเจน โดยทั้งสองสถาบันต่างก้าวล้ำเข้ามาในปริมนทลของอีกฝ่ายหนึ่ง เริ่มจากการศึกษาที่ขยายแนวคิดเรื่องการศึกษาออกไปจากการศึกษาแค่ในโรงเรียน ไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) การศึกษาตามอัธยาศัย ตามความต้องการและความจำเป็นของชีวิต ส่วนสื่อมวลชนเริ่มถูกสังคมมอบหมายบทบาทการเป็นครูใหญ่ของสังคม และนักเรียนของสื่อมวลชนไม่จำกัดอยู่แค่ผู้ใหญ่เท่านั้น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าสถาบันสื่อสารมวลชนและสถาบันการศึกษามีบทบาทหน้าที่หลักที่สัมพันธ์กัน นั่นคือ การให้ความรู้และการให้การศึกษแก่เด็กและเยาวชน การนำสถาบันทั้งสองมาผสมผสานพลังในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการผสมผสานพลังจะต้องเป็นการนำจุดเด่นของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษามาเสริมบทบาทซึ่งกันและกัน และนำจุดเด่นดังกล่าวมาลดจุดด้อยของแต่ละสถาบันให้มีพลังในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการรณรงค์และการให้การศึกษามีแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญดังต่อไปนี้

5.2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรณรงค์ (Campaign)

การรณรงค์เริ่มมีบทบาทในประเทศโลกที่สามเมื่อศตวรรษที่ 19 (1960-1970) เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะเป็นเพียงกลุ่มสังคม ชุมชนขนาดเล็กไปจนถึงประชากรทั้งหมดของประเทศ การเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นจำเป็นต้องอาศัยพลังของมวลชนไม่เฉพาะปัจเจกบุคคลใดบุคคลหนึ่งในการรับรู้ข่าวสาร เปลี่ยนแปลงทัศนคติ และพฤติกรรมไปตามวิถีที่โครงการรณรงค์นั้นๆ ต้องการ

Backer, Rogers, and Sopory (1992) ได้กล่าวว่า การรณรงค์ได้ถูกกล่าวถึงในประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารสุขภาพมากกว่า 10 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรณรงค์ผ่านสื่อมวลชน เนื่องจากหลากหลายเหตุผล อาทิ การรณรงค์ทำให้เห็นผลเชิงประจักษ์ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพ การรณรงค์มีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ทั่วโลก ความพยายามต่อสู้ในการส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคถูกหยิบยกเป็นประเด็นสำคัญในสังคมอเมริกา ความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับการรณรงค์มีมากขึ้นในหลากหลายส่วนของสังคมทั้งจากผู้เชี่ยวชาญที่ทำการศึกษาวิจัย องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ตระหนักถึงประเด็นสุขภาพและสังคม และมหาวิทยาลัยหลากหลายแห่ง จนทำให้เกิดกระแสการรณรงค์เพื่อสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ประชาชนทั่วโลก

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ได้สรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการรณรงค์ด้านสุขภาพ (Health campaign) จากนักวิชาการหลากหลายท่าน อาทิ Viswanath (1990) Donohew and Ray (1990) Castello (1977) และ Reardon (1988) ว่าเป็นหนึ่งในองค์ความรู้ของวิชาด้านการสื่อสารสุขภาพ หรือ Health communication ซึ่งก้าวเข้ามามีบทบาทในวงการวิชาการด้านนิเทศศาสตร์นับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา โดยการสื่อสารสุขภาพเป็นองค์ความรู้ที่เป็นสหสาขาวิชา ซึ่งพัฒนาขึ้นมาจากกลุ่มนักนิเทศศาสตร์ที่ให้ความสนใจเรื่องการประยุกต์ใช้ความเชี่ยวชาญของตนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งเนื้อหาขององค์ความรู้ด้านการสื่อสารสุขภาพ พบว่ามีประเด็นหลักๆ ที่ได้รับความนิยมนในการศึกษาค้นคว้า อาทิ การแพร่กระจายข้อมูลและตีความเนื้อหาสาระต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ โดยบุคคลกลุ่มบุคคล องค์กร หรือกลุ่มสาธารณชน โดยมีกระบวนการแสวงหาข้อมูลของบุคคลต่างๆ และการแปลงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพไปสู่ข้อมูลที่มีความหมายและสามารถบริโภคได้ ซึ่งเป็นวิถีทางและเงื่อนไขที่การสื่อสารใช้โน้มน้าวใจและจูงใจบุคคลให้ยอมรับวิธีการดำรงชีวิตและพฤติกรรมที่สะท้อนสภาพทางสุขภาพที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค

และสำหรับประเทศไทยยังไม่สามารถสรุปได้อย่างแน่ชัดว่าการรณรงค์ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อใด ดังคำกล่าวของ กิตติ กันภัย (2543) ที่ว่า คนไทยเพิ่งจะเริ่มคุ้นเคยกับการรณรงค์ไม่นานมานี้ แต่จะเมื่อไหร่คงจะตอบให้ชัดเจนได้ลำบาก แต่ก็พอจะคะเนได้ว่าเมื่อมีบางคนในสังคมเริ่มมองเห็นปัญหาที่เริ่มลุกลามเป็นภัยต่อระบบและโครงสร้างสังคม และพยายามจะแก้ปัญหาเพื่อผดุงระบบและโครงสร้างสังคมที่เชื่อว่าดีว่าเหมาะให้อยู่ยั่งยืนเพื่อทำหน้าที่ต่อไปได้

หากพิจารณาคำกล่าวของ พจน์ ใจชาญสุขกิจ (2547) ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติ กันภัย และทำให้เห็นรายละเอียดของการก้าวเข้ามาของการรณรงค์ในประเทศไทยได้อย่าง

ชัดเจนขึ้นว่า การรณรงค์ได้ก้าวเข้ามาในประเทศไทยกว่า 700 ปี โดยท้าวศรีจุฬาลักษณ์แห่งอาณาจักรสุโขทัยได้ริเริ่มประเพณีการลอยกระทง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกุศโลบายด้านการรณรงค์ที่แยบยลในการสร้างความตระหนักในคุณค่าของสายน้ำที่สืบเนื่องเป็นประเพณีจนถึงปัจจุบัน แต่สำหรับการรณรงค์ครั้งสำคัญของประเทศไทยนั้นคงหนีไม่พ้นในยุคที่มีการเปลี่ยนโฉมหน้าสยามประเทศที่ผู้นำในยุคนำไทยได้เห็นว่าเป็นประเทศไทยควรปรับเปลี่ยนตามความทันสมัยของวัฒนธรรมต่างชาติ โดยการรับเอาความรู้ใหม่ๆ และพัฒนาการด้านการค้า การคลัง การปกครอง วิทยาศาสตร์การแพทย์ และนวัตกรรมแห่งการสื่อสารมาจากตะวันตก การรณรงค์โฉมหน้าใหม่ของประเทศไทยตามบัญญัติรัฐธรรมนูญของผู้ปกครองประเทศสมัยนั้นจึงเริ่มต้นด้วยคนไทยยุคใหม่ไม่กินหมาก ไม่นุ่งผ้าโจงกระเบน สตรีสวมกระโปรงบาน บุรุษและสตรีสวมหมวก ทักทายกันด้วยคำสวัสดิ์ สามีอาจจุมพิตภริยาก่อนออกจากบ้าน การเคารพธงชาติด้วยเพลงชาติ ซึ่งมีทำนองและเนื้อร้องใหม่ และอื่นๆ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคแห่งการรณรงค์ทางวัฒนธรรม และเป็นรอยต่อสำคัญของวัฒนธรรมไทย สื่อที่ใช้ในการรณรงค์ก็หลากหลายรูปแบบเท่าที่มีในสมัยนั้น อาทิ การเผยแพร่ทางวิทยุกระจายเสียง สิ่งพิมพ์ การผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ด้วยการจัดทำโปสเตอร์ การเผยแพร่ทางภาพยนตร์ การจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ เช่น การแสดงละคร ดนตรีและวรรณกรรม ไปจนถึงการชวนเชิญให้ผู้นำแขนงต่างๆ ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง

ส่วนการรณรงค์ด้านสุขภาพในประเทศไทย กัจจร หลุยยะพงศ์ (2550) ได้กล่าวว่าประเทศไทยเกิดกระแสการปรับเปลี่ยนแนวคิดเรื่องสุขภาพจากกระบวนการซ่อมหรือรักษาสุขภาพมาเป็นสร้างหรือส่งเสริมสุขภาพก่อนที่จะป่วย การรณรงค์จึงกลายเป็นหนึ่งในแนวทางที่ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้าใจกระบวนการทัศนใหม่ของสุขภาพ โดยแนวทางการรณรงค์ที่จะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนสุขภาพได้ผลมีหลายทิศทาง ซึ่งเปรียบเทียบเสมือนคลื่นในทะเลที่ซัดสาดความเข้าใจเรื่องสุขภาพสู่ประชาชนเป็นระลอกถึงสามระลอกด้วยกัน โดยคลื่นลูกแรกเป็นคลื่นแห่งการประชาสัมพันธ์สุขภาพจากส่วนกลาง คลื่นลูกที่สองเป็นคลื่นแห่งการประชาสัมพันธ์สุขภาพจากชุมชน และคลื่นลูกที่สามเป็นการร่วมประชาสัมพันธ์

คลื่นแห่งการประชาสัมพันธ์สุขภาพทั้ง 3 ระลอกจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพในยุคแรกเป็นการรณรงค์ที่เกิดขึ้นจากส่วนกลางที่อาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังแฝงด้วยอุดมการณ์ต่างๆ มากมายทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การรณรงค์ยังมองผู้รับสารในฐานะผู้ถูกกระทำที่ไร้เดียงสาและไม่รู้เรื่อง การแพทย์ รูปแบบการสื่อสารจึงมีลักษณะจากบนลงล่าง การสื่อสารสุขภาพในยุคนี้ส่วนใหญ่จึงไม่ประสบความสำเร็จแบบยั่งยืน หรือไม่อาจจะปลุกจิตสำนึกของประชาชนได้ตลอดไป ยกเว้นการรณรงค์จากส่วนกลางที่เป็นเรื่องง่ายไม่ซับซ้อนและอยู่ในช่วงการรณรงค์ที่มีการระดมสื่อและสารที่หลากหลาย การรณรงค์ในยุคที่สองจึงหวนคิดถึงประชาชนมากขึ้นกว่าเดิมที่มองประชาชนเป็นเพียงผู้รับการรณรงค์ และมีการขยายความคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่จะทำ

สุขภาพกลายเป็นเรื่อง que ทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วม การวางกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสุขภาพจึงมีการใช้สื่อโดยรวมมากกว่าแค่การใช้สื่อมวลชนและมองสุขภาพแบบองค์รวม และเมื่อมาสู่คลื่นลูกที่สามของการรณรงค์ซึ่งเป็นการร่วมประชาสัมพันธ์ที่ผนวกพลังของคลื่นทั้งสองลูกที่มีความแตกต่างกันแต่สามารถเสริมรับเพื่อสร้างพลังการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี นั่นคือ คลื่นลูกแรก การประชาสัมพันธ์จากภาครัฐจะเน้นพื้นที่ในวงกว้างผ่านสื่อมวลชนหรือพื้นที่ทางอากาศ (air war) ที่จะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจในประเด็นด้านสุขภาพในเบื้องต้น และคลื่นลูกที่สองจะเป็นการรณรงค์จากมติของประชาชนที่เป็นการรณรงค์เฉพาะพื้นที่ (ground war) จึงทำให้เกิดการนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติจริง และมีการนำผลการปฏิบัติไปเผยแพร่สู่สาธารณะอีกครั้งเพื่อให้เกิดการขยายผลของการปฏิบัติต่อสังคมในวงกว้างหรือถือได้ว่าเป็นคลื่นลูกที่สามของการร่วมประชาสัมพันธ์เพื่อสื่อสารสุขภาพนั่นเอง

การให้รณรงค์ด้านสุขภาพมีรายละเอียดที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ความหมายของการรณรงค์ด้านสุขภาพ
- 2) รูปแบบของการรณรงค์ด้านสุขภาพ
- 3) เป้าหมายของการรณรงค์ด้านสุขภาพ
- 4) องค์ประกอบของการรณรงค์ด้านสุขภาพ
- 5) ขั้นตอนของการรณรงค์ด้านสุขภาพ
- 6) ปัจจัยที่มีผลต่อการรณรงค์ด้านสุขภาพ

1) ความหมายของการรณรงค์ด้านสุขภาพ

คำว่า “การรณรงค์ด้านสุขภาพ” สามารถแบ่งออกเป็น 2 คำที่สำคัญ คือ “การรณรงค์” และ “สุขภาพ” ซึ่งหากพิจารณาความหมายของแต่ละคำจะพบว่า

“การรณรงค์” มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย อาทิ

Rice and Atkin (1989 อ้างถึงใน Windahl และคณะ, 1992: 101) ได้ให้คำจำกัดความของการรณรงค์ว่า การรณรงค์เป็นความพยายามอย่างมีเป้าหมายเพื่อชี้แจง โน้มน้าวใจ หรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดยมุ่งที่ผู้รับสารกลุ่มใหญ่ ผลประโยชน์ที่ไม่แสวงหากำไรของการรณรงค์จะตกอยู่กับปัจเจกบุคคลและ/หรือสังคมโดยรวม การรณรงค์มักจะดำเนินการภายในระยะเวลาที่กำหนดผ่านกิจกรรมการสื่อสารที่เป็นระบบ โดยอาศัยสื่อมวลชนและการสนับสุนระหว่างบุคคลซึ่งทำให้การรณรงค์นั้นสมบูรณ์

Simons (1986 อ้างถึงใน Pfau and Parrott, 1993 : 12) ให้คำจำกัดความว่า การรณรงค์ หมายถึง การสื่อสารแบบผสมผสานและต่อเนื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำเสนอสารอย่างหลากหลาย โดยมีเป้าหมายเพื่อโน้มน้าวใจผู้อื่น

Rogers and Storey (1987) ได้ให้คำจำกัดความของการรณรงค์ว่าจะต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. การรณรงค์เป็นสิ่งที่มิวัตุประสงค์และโน้มน้าวปัจเจกบุคคล
2. การรณรงค์เป็นสิ่งที่มุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายขนาดใหญ่
3. การรณรงค์เกิดขึ้นในระยะเวลาที่จำกัดซึ่งอาจจะเป็นระยะเวลาสั้นหรือยาวก็ได้
4. การรณรงค์มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสื่อสารที่เป็นระบบ

กิตติ กันภัย (2543) ได้สรุปความหมายของคำว่า “การรณรงค์” ไว้ว่า

1. เป็นเจตจำนงในการทำให้เกิดผลลัพธ์หรือผลกระทบบางประการ
2. ในกลุ่มปัจเจกบุคคลจำนวนค่อนข้างมาก
3. ในช่วงเวลาที่มักจะระบุไว้ชัดเจน
4. โดยอาศัยชุดกิจกรรมการสื่อสารที่มีการออกแบบจัดการเอาไว้ล่วงหน้า

ส่วนคำว่า “สุขภาพ” ความหมายมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมของคนที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก โดยในยุคแรกจะใช้คำว่า “อนามัย” ซึ่งหมายถึงความไม่มีโรค ซึ่งเป็นความหมายในเชิงลบ จึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า “สุขภาพ” ที่มีความหมายเชิงบวกมากกว่า โดยมีผู้ให้ความหมายของคำว่าสุขภาพ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 (2525) ได้ให้ความหมายคำว่า “สุขภาพ” ไว้ว่า ความสุข ปราศจากโรค ความสบาย”

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO) ได้ให้ความหมายของคำว่าสุขภาพไว้ในธรรมนูญขององค์การอนามัยโลกเมื่อปี ค.ศ.1948 ว่า สุขภาพคือภาวะแห่งความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี ไม่ใช่แต่เพียงการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือความพิการเท่านั้น

กรมอนามัย (2545) ได้ให้ความหมายของคำว่า สุขภาพ หมายถึง สภาวะความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มิใช่เพียงแต่ปราศจากโรค และความพิการเท่านั้น

นอกจากนั้น คำว่า “การรณรงค์ด้านสุขภาพ” มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

McGuire (1984) ได้กล่าวถึงคำว่า “การสื่อสารรณรงค์เพื่อสุขภาพ” ว่าเกี่ยวกับการโน้มน้าวปัจเจกบุคคลให้รู้จักมีความรับผิดชอบในสุขภาพของตน โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนเหล่านั้นให้หันไปสู่แนวทางที่คำนึงถึงสุขภาพที่ดีมากขึ้น ด้วยการใช้สื่อมวลชนและช่องทางการสื่อสารอื่นๆ เพื่อแจ้งให้สาธารณชนได้รู้ถึงอันตรายเพื่อจูงใจให้ลดความเสี่ยงหรือเพื่อฝึกให้สาธารณชนมีทักษะที่จะนำไปสู่การยอมรับวิถีชีวิตที่ถูกหลักอนามัยมากขึ้น

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การรณรงค์ด้านสุขภาพ” ว่าเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพที่นำไปสู่เป้าหมายในเชิงการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานใน ส่วนกลาง และเผยแพร่ไปสู่ส่วนภูมิภาคต่างๆ หรือเป็นกิจกรรมที่ริเริ่มโดยบุคคลกลุ่มต่างๆ เพื่อมุ่งเน้นการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน

วาสนา จันท์สว่าง (2548) ระบุในงานวิจัยถึงความหมายของคำว่า “การรณรงค์ด้านสุขภาพ” ไว้ว่าเป็น การใช้สื่อและการจัดกิจกรรมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ด้านสุขภาพในรูปแบบของการสื่อสารสุขภาพที่จัดเป็นชุดกิจกรรมการสื่อสารที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ สนใจ ตระหนัก และมีพฤติกรรมสุขภาพถูกต้องและเหมาะสม เพื่อพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิต

ดังนั้น “การรณรงค์ด้านสุขภาพ” จึงเป็นการจัดกิจกรรมที่มีการดำเนินการอย่างมีเป้าหมายในการที่จะกระตุ้นหรือโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางร่างกายและจิตใจในทิศทางที่ดีขึ้น ผ่านกิจกรรมเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพโดยมีการกำหนดช่วงระยะเวลาและวางแผนอย่างเป็นระบบ การรณรงค์ด้านสุขภาพภายในสถานศึกษาจึงเป็นการจัดกิจกรรมที่มีเป้าหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพของบุคลากรภายในสถานศึกษาทั้งในส่วนของนักเรียน ครูผู้สอน และบุคลากรอื่นๆ ผ่านกิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ ที่มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2) รูปแบบของการรณรงค์ด้านสุขภาพ

การสื่อสารในกระบวนการรณรงค์มีนักวิชาการให้คำศัพท์เฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการรณรงค์ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ communication campaign, public communication campaign, information campaign, public information campaign, media based-campaign, public relations campaign, advertising campaign ซึ่งล้วนแต่จะเป็นกระบวนการสื่อสารผ่านกิจกรรมรณรงค์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายทั้งในระดับ

ปัจเจกบุคคลและระดับสังคมทั้งสิ้น โดยการรณรงค์ที่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับสถานศึกษายังคงมีรูปแบบที่หลากหลายเช่นกัน ดังนี้

- **การรณรงค์ผ่านสื่อต่าง ๆ (Mass Media Campaign)** เป็นการรณรงค์ที่ใช้วิธีการสื่อสารในแนวกว้างโดยเน้นการให้ข้อมูลไปในทุกๆ กลุ่ม ไม่ได้เจาะจงตามปัญหาหรือความต้องการ โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการเพิ่มความรู้ ปรับทัศนคติและความเชื่อในเรื่องต่างๆ โดยใช้ช่องทางหลากหลาย อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอื่นๆ (วิศาล คันธารัตนกุล, 2547)

- **การรณรงค์จากชุมชน (Community Campaign)** กำจร หลุยยะพงศ์ ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร และปานทิพย์ ลิกชะไชย (2550) ได้กล่าวถึงการรณรงค์จากชุมชนว่า หมายถึงการให้ชุมชนแต่ละชุมชนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการรณรงค์ด้วยตนเอง เพราะ 1) ชุมชนแต่ละแห่งมีปัญหาและความเข้าใจที่แตกต่างกัน การรณรงค์ที่เกิดขึ้นจากภาครัฐไม่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้โดยที่เดียว 2) บุคคลมีความเชื่อมโยงกับครอบครัวและชุมชนจึงต้องอาศัยแรงผลักดันจากชุมชนเป็นผู้ช่วยในการแก้ไขปัญหา และ 3) การดำเนินการจากชุมชนจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนและการตรวจสอบจากชุมชน โดยในกระบวนการดำเนินงานจะต้องมีการผลักดันให้ชุมชนค่อยๆ พัฒนากระบวนการที่นำไปสู่เป้าหมาย ซึ่งในกระบวนการสามารถใช้สื่อได้ในทุกรูปแบบเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน

Hubley (1993) ได้กล่าวถึงกลยุทธ์ที่ใช้ในการรณรงค์ที่มาจากชุมชนว่าประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นการสำรวจชุมชน ที่ชุมชนจะต้องพิจารณาปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อทำความรู้จักชุมชนให้ชัดเจนผ่านกระบวนการต่างๆ อาทิ การสำรวจ การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร เป็นต้น
2. ขั้นการสร้างกิจกรรม ที่จะนำข้อมูลจากเบื้องต้นมาผนวกกับการระดมความคิดของชุมชนผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการระบุปัญหาและความต้องการ และการหาแนวทางแก้ไขปัญหาจากชุมชนเอง โดยคนภายนอกจะมีฐานะเป็นผู้สนับสนุนและหนุนเสริม (facilitator) ซึ่งในขั้นตอนนี้จะต้องคำนึงถึงโครงสร้างของชุมชน เช่น ความปรองดอง ความแตกแยก ซึ่งจะเกี่ยวพันกับการสร้างกิจกรรม
3. ขั้นการดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม ที่ชุมชนเป็นผู้วางแผนกิจกรรมที่ดำเนินการโดยสอดคล้องกับปัญหาชุมชน โดยใช้เครื่องมือการสื่อสาร ซึ่งการดำเนินกิจกรรมจะได้ผลดีที่สุดเมื่อชุมชนสามารถระดมการมีส่วนร่วมได้มากที่สุด

4. การประเมินผลการทำงาน ที่สะท้อนการดำเนินงานและนำไปสู่การปรับปรุงแผนการดำเนินงานในอนาคต

วิศาล คันธารัตนกุล (2547) ยังได้กล่าวถึงการรณรงค์จากชุมชนเพิ่มเติมว่า กระบวนการที่หลาย ๆ ส่วนของชุมชนได้สร้างวิธีการต่าง ๆ ในหลากหลายรูปแบบที่ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านช่องทางการสื่อสารทุกรูปแบบที่เหมาะสมกับชุมชน

- การชี้แนะประเด็นผ่านสื่อต่าง ๆ (Media Advocacy) ได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนและระดับโครงสร้างที่มองว่าปัญหาต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นปัญหาบุคคล แต่เป็นปัญหาด้านความยุติธรรมในสังคม ดังนั้นการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงจะต้องดำเนินการผ่านการชี้แนะประเด็นผ่านสื่อต่าง ๆ ควบคู่ไปกับการกระตุ้นให้ชุมชนเข้าร่วมในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย และการชี้แนะประเด็นผ่านสื่อต่าง ๆ ยังเชื่อมั่นในพลังของสื่อมวลชนที่ดำเนินการบนพื้นฐานความคิดที่เชื่อว่าสื่อมวลชนไม่ได้นำเสนอเฉพาะประเด็นด้านความบันเทิงเท่านั้นแต่ยังเป็นสื่อกลางในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารในประเด็นต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร และการปั่นแ่งวาระสาธารณะต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายและสภาพแวดล้อมได้ ดังนั้นหัวใจของการชี้แนะประเด็นผ่านสื่อจึงอยู่ที่กระบวนการกำหนดวาระ (agenda-setting process) และการวางกรอบประเด็น (framing) โดยเฉพาะการชี้แนะประเด็นผ่านสื่อต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการแสวงหาแนวทางในการทำให้วาระหนึ่ง ๆ กลายเป็นวาระในสื่อมวลชน (media agenda) วาระในหมู่สาธารณชน (public agenda) และวาระเชิงนโยบาย (policy agenda) ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับการวางกรอบประเด็นโดยคำนึงถึงมุมมองและผลประโยชน์ของสาธารณะ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2551)

กระบวนการชี้แนะประเด็นผ่านสื่อต่าง ๆ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การกำหนดวาระ (Setting the Agenda) เป็นการชี้แนะประเด็นผ่านสื่อต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นให้สื่อมวลชนเกาะติดกับการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นประเด็นปัญหาสู่สาธารณชนและทำหน้าที่เป็นเวทีกลางในการชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่สังคมจำเป็นต้องขบคิดอย่างรอบคอบ
2. การวางกรอบในการถกเถียงกัน (Shaping the Debate) เป็นกระบวนการในการระดมพลังภาคีพันธมิตรและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ให้ออกมาสนับสนุนประเด็นหนึ่ง ๆ หรือนโยบายหนึ่ง ๆ ที่สื่อมวลชนกำลังติดตามนำเสนอ การถกเถียงจะมีส่วนช่วยให้เรื่องราวต่าง ๆ ดูหนักแน่นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้ภาพ เสียงผู้เชี่ยวชาญ เสียงที่แท้จริงของผู้เผชิญปัญหา และการจัดส่งข้อสรุปต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการวิจัย ข้อมูลพื้นฐาน และข้อเสนอเชิง

นโยบายให้แก่สื่อมวลชนเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการนำเสนอเรื่องราวที่ได้ในหลากหลายมุมมอง

3. การพัฒนานโยบาย (Advancing the Policy) เป็นกระบวนการที่ใช้ระยะเวลายาวนานจึงจำเป็นต้องกระตุ้นให้สื่อมวลชนสนใจในการติดตามความคืบหน้าต่าง ๆ ในการจัดทำนโยบายและกระตุ้นให้การวางกรอบนโยบายเป็นไปในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ต่อสาธารณชน เช่น การจัดระบบการกระจายข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารแบบต่าง ๆ

- **การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)** เป็นการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่จะถูกนำมาใช้วางยุทธศาสตร์ในการกระตุ้นความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย (Paisley, 2001) โดยการรู้เท่าทันสื่อจะเป็นความสามารถในการวิเคราะห์ วิเคราะห์ และประเมินค่าสื่อความสามารถในการเข้าถึงสื่อ นำเสนอสื่อในแบบฉบับของตนเอง และผลิตสื่อเพื่อสื่อสารได้ในหลายรูปแบบ นอกจากนี้ การรู้เท่าทันสื่อยังหมายรวมถึงกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ วิเคราะห์และสร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อ (UNESCO, 2004) โดยแนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 แนวคิด ได้แก่

1. การรู้เท่าทันสื่อแบบตะวันตก (Western Media Literacy) เกิดขึ้นจากยุคที่สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของผู้คนเป็นอย่างมาก จึงทำให้นักคิดที่จะทำให้ผู้คนรู้เท่าทันสื่อให้เหลื่อมของสื่อเกิดขึ้น และเป็นแนวคิดที่เน้นการให้ความรู้แก่ผู้รับสารเพื่อระแวดระวังภัยร้ายจากสื่อ

2. การรู้เท่าทันสื่อแบบตะวันออก/พุทธวิถี (Eastern Media Literacy) เป็นแนวความคิดที่มีพื้นฐานจากการรู้เท่าทันสื่อแบบตะวันตกที่กลุ่มนักวิชาการการรู้เท่าทันสื่อแบบตะวันออกมองว่ามีมุมมองต่อสื่อในทางลบมากเกินไป มองผู้รับสารเป็น passive และอื่นๆ จึงมีได้เสนอแนวทางการรู้เท่าทันสื่อแบบตะวันออกที่ผนวกกับหลักเชิงพุทธ ที่เพิ่มเติมมุมมองด้านผู้รับสารมากขึ้น โดยแนวคิดนี้มองว่าหากที่จะให้ผู้รับสารเท่าทันสื่อจะต้องทำให้ผู้รับสาร “คิดวิเคราะห์เป็น” ทั้งในแง่การวิเคราะห์ตนเองและการวิเคราะห์สื่อ จนเกิดความสามารถในการเลือกเปิดรับและใช้สื่อได้เหมาะสมกับตนเอง

พรทิพย์ เย็นจะบก (2552) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้เพื่อการที่เท่าทันสื่อว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

1. การเข้าถึง (Access) คือการได้รับสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่และรวดเร็ว สามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาของสื่อประเภทต่าง ๆ ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการแสวงหาข่าวสารได้จากสื่อหลายประเภทและไม่ถูกจำกัดอยู่กับสื่อประเภทใดประเภทหนึ่งมากเกินไป ความสามารถในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งทำความเข้าใจความหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การวิเคราะห์ (Analyze) คือการตีความเนื้อหาสื่อตามองค์ประกอบและรูปแบบที่สื่อแต่ละประเภทนำเสนอว่าสิ่งที่สื่อนำเสนอ นั้นส่งผลกระทบต่อสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ โดยใช้พินความรู้เดิมและประสบการณ์ในการคาดการณ์ถึงผลที่จะเกิดขึ้น ที่อาจมาจากการวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายของสื่อ (กลุ่มผู้เปิดรับสื่อ) จุดยืนของสื่อ บริบทต่างๆ ของสื่อที่ส่งผลกระทบต่อ การนำเสนอของสื่อ โดยอาจใช้วิธีการของการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแตกองค์ประกอบย่อยต่างๆ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเหตุและผล

3. การประเมินค่าสื่อ (Evaluate) เป็นผลมาจากการวิเคราะห์สื่อที่ผ่านมา ทำให้สามารถที่จะประเมินค่าคุณภาพของเนื้อหาสารที่ถูกส่งออกมาได้ว่ามีคุณค่าต่อผู้รับมากน้อยเพียงใด สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับในด้านใดได้บ้าง คุณค่าที่เกิดขึ้นเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นทางใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือมีคุณค่าทางศีลธรรม จรรยาบรรณ สังคม วัฒนธรรม หรือประเพณีอย่างไรบ้าง สื่อที่นำเสนอมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งหรือไม่อย่างไร

4. การสร้างสรรค์ (Create) โดยการรู้เท่าทันสื่อจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสร้างสื่อในแบบฉบับของตนเองขึ้นมาเมื่อผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ วิเคราะห์ ประเมินค่าสื่อได้อย่างถ่องแท้แล้ว ทุกคนจะต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ผลิตที่จะต้องวางแผนเขียนบท ค้นคว้าข้อมูลเนื้อหา มาประกอบตามเทคโนโลยีของสื่อหรือรูปแบบองค์ประกอบของสื่อแต่ละประเภท เพื่อที่จะสามารถสื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์การสื่อสารที่ตนได้วางไว้ การพัฒนาทักษะนี้จึงเป็นบทสรุปที่ทำให้ครบกระบวนการรู้เท่าทันสื่อได้สมบูรณ์ที่สุด

- การระดมพลังสังคม (Social Mobilization) หรือการพัฒนาพันธมิตรในชุมชน (community partnership) เป็นกระบวนการวางแผนงานอย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการสร้างพันธมิตรทางการเมืองและการจัดกิจกรรมในชุมชน (UNICEF, 1993 ; Wallace, 1989 ; McKee, 1992 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์, 2551) โดยดำเนินการบนพื้นฐานความเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของพลเมือง (citizen participation) ซึ่งพลเมืองที่ตื่นตัวจำเป็นต้องรวมกลุ่มกันและเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมด้านการพัฒนาสังคม การเมือง และวัฒนธรรม ดังนั้น การระดมพลังทางสังคมจึงต้องให้ความสำคัญกับการประสานความร่วมมือกับกลุ่มพันธมิตรจากทุกภาคส่วนในสังคมซึ่งมีความพร้อมโดยมีเป้าหมายที่จะยกระดับการตัดสินใจของท้องถิ่นและการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนให้รับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น

Bracht (2001) ได้กล่าวถึงขั้นตอนหลักของการระดมพลังทางสังคมว่าประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์ชุมชน (Community Analysis) ที่จะทำให้ความเข้าใจคุณลักษณะต่างๆ ของชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ในชุมชน พื้นที่และความผูกพันของสมาชิกชุมชน และการเก็บรวบรวมข้อมูลยังมีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของชุมชนต่อการร่วมมือในกิจกรรมเชิงการเปลี่ยนแปลงต่างๆ
2. การออกแบบและการริเริ่มกิจกรรม (Design and Initiation) ที่เน้นการพัฒนาขยายความร่วมมือ (colition) ขององค์กรในชุมชนที่จะร่วมวางแผนกิจกรรมและการแสวงหาแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน
3. การดำเนินกิจกรรม (Implementation) ที่เน้นการร่วมมือกันของชุมชนในการนำแผนกิจกรรมต่างๆ ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของกลุ่มต่างๆ ให้ชัดเจน
4. การรักษาการเชื่อมประสานกัน (Maintenance Consolidation) ที่เน้นการรักษาจำนวนอาสาสมัครและกิจกรรมต่างๆ และการพยายามผสมผสานกิจกรรมต่างๆ ให้ผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในเครือข่ายเดิมของชุมชน
5. การแพร่กระจายและสร้างความคงทน (Dissemination and Durablility) ที่การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ การทบทวนกิจกรรมและผลต่างๆ ที่เกิดขึ้น การปรับแผนการทำงาน และการปรับปรุงข้อมูลด้านการวิเคราะห์ชุมชน

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพสามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบตามเป้าหมายของการรณรงค์ ซึ่งผู้วางแผนกิจกรรมรณรงค์จะต้องทำการเลือกสรรรูปแบบการรณรงค์ที่เหมาะสมกับเป้าหมายที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายหรือการบรรลุวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกิจกรรมรณรงค์ในบางครั้งอาจจะประกอบด้วยรูปแบบการรณรงค์เพียงรูปแบบเดียว แต่ในบางครั้งกิจกรรมรณรงค์อาจจะประกอบด้วยรูปแบบการรณรงค์ที่หลากหลายมาผสมผสานให้เกิดพลังในการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตามเป้าหมายในภาพรวมร่วมกันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรณรงค์ด้านสุขภาพภายในสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการได้ในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การรณรงค์เพื่อให้นักเรียนเกิดการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรณรงค์จากโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมรณรงค์ด้วยตนเองซึ่งปรับประยุกต์จากการรณรงค์จากชุมชน (Community Campaign) เป็นต้น

3) เป้าหมายของการรณรงค์ด้านสุขภาพ

การรณรงค์ด้านสุขภาพส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ ความเชื่อ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจในทิศทางที่ดีขึ้นในระดับบุคคล และการรณรงค์ดังกล่าวยังเป็นส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเด็นด้านสุขภาพในระดับโครงสร้างของสังคม โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีระดับที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผู้รับผลประโยชน์ของการรณรงค์ที่แตกต่างกันออกไปอีกด้วย ดังที่ Rogers and Storey (1987 อ้างถึงใน กิตติ กันภัย, 2543) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์และผลกระทบของการรณรงค์ไว้ใน 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ระดับของวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการรณรงค์มีหลากหลาย แต่หากจัดเป็นพวกๆ ตามระดับความยากง่ายและความท้าทายต่อผู้รณรงค์จะสามารถแบ่งได้ 3 ระดับ คือ เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร (to inform) เพื่อโน้มน้าวใจให้กระทำตาม (to persuade) และเพื่อระดมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (to mobilize overt behavior change) ซึ่งหากวัตถุประสงค์ของการรณรงค์อยู่ในระดับต้องการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายผู้รณรงค์จำเป็นต้องอาศัยวัตถุประสงค์ในระดับต้นๆ ด้วย แต่ในบางโครงการที่ไม่สามารถจ่ายค่าเวลาและเงินทุนเพื่อทำวัตถุประสงค์ในขั้นต้นๆ ให้ลุล่วงออกไปได้ก่อน แต่กลับเริ่มที่วัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายเลย การรณรงค์ประเภทนี้ก็จะประสบปัญหาการไม่รู้ว่าคุณกลุ่มเป้าหมายมีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่รณรงค์หรือไม่ ดีเพียงใด แต่ทางออกที่เป็นไปได้คือการนิยามกลุ่มเป้าหมายผู้รับสารให้ชัดเจนก่อนการกำหนดวัตถุประสงค์ว่าเป็นผู้มีข้อมูลความรู้หรือสำนึกในสิ่งที่รณรงค์ระดับใด

2. ระดับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมของผู้รับสาร

ผลของการรณรงค์ที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ตั้งแต่ระดับภายในบุคคลไปจนถึงระดับโครงสร้างสถาบัน กล่าวคือ ระดับ/สถานะของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงในระดับการรับรู้ของปัจเจกบุคคลไปจนถึงการเปลี่ยนแปลงในแง่โครงสร้างของระบบสังคม หรือเป็น “สะพานเชื่อมดาว” ระหว่างเป้าประสงค์ในระดับปัจเจกบุคคลกับระดับสังคมมหภาค

ดังที่สอดคล้องกับปารีสชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ที่กล่าวถึงเป้าหมายการรณรงค์ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการรณรงค์ โดยเปรียบเทียบเสมือนสภาพที่ผู้รณรงค์อยากให้เกิดขึ้นหลังจากดำเนินโครงการรณรงค์หรือสิ้นสุดโครงการ ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ เป้าหมายระดับบุคคล และเป้าหมายระดับโครงสร้าง

1) เป้าหมายระดับบุคคล ซึ่งการรณรงค์ด้านสุขภาพในสังคมไทยส่วนใหญ่ มุ่งเน้นเป้าหมายระดับบุคคล ซึ่งสามารถสรุปได้ 4 ด้าน คือ

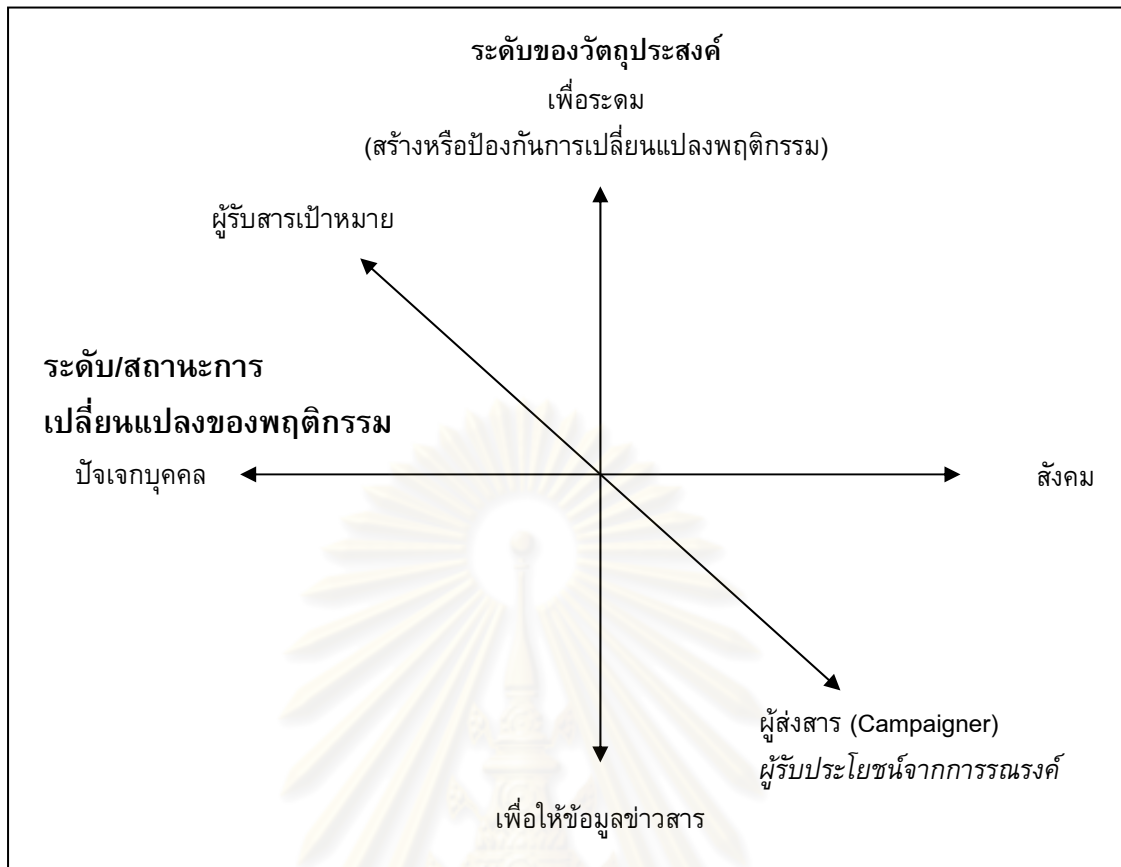
- การกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวต่อสภาพปัญหา
- การปรับเปลี่ยนทัศนคติในทางที่เหมาะสม
- การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์
- การสร้างสำนักหรือความภาคภูมิใจ (self-esteem) ให้กับบุคคลเป้าหมาย

2) เป้าหมายระดับโครงสร้าง ซึ่งบ่อยครั้งจะพบว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพผ่าน สื่อมวลชนเป็นเพียงส่วนประกอบของโครงการรณรงค์ในภาพรวมที่มีเป้าหมายในการผลักดัน ด้านต่าง ๆ ในเชิงโครงสร้างของระบบสังคม ได้แก่ การผลักดันให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ของบุคคล การรณรงค์ในด้านการสร้างกระแสความตื่นตัวของชุมชน การรณรงค์เพื่อผลักดันเชิง นโยบาย หรือการปรับเปลี่ยนกฎหมาย เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของระบบ สังคมอย่างจริงจัง

เช่นเดียวกับ Backer, Rogers, and Sopory (1992) ที่ได้ใช้การรณรงค์ในการ สร้างการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพของประชาชนชาวอเมริกัน โดยเขาได้เห็นว่าการรณรงค์ด้าน สุขภาพของอเมริกันจำนวนมากที่บาดเจ็บและตายด้วยโรคต่างๆ อันเกิดจากพฤติกรรมและ การดำเนินชีวิตที่เสี่ยง เช่น ในปี ค.ศ. 1985 ประชาชน 771,000 คนตายด้วยโรคหัวใจ 462,000 คนตายด้วยโรคมะเร็ง และ 46,000 คนตายด้วยอุบัติเหตุอันเกิดจากรถยนต์ และปัญหาด้าน สุขภาพยังทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องทำให้ประเทศต้องสูญเสียเงินจำนวนมากกับการตายและ ความเจ็บป่วย กระแสการดูแลในเรื่องสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมชาวอเมริกันที่เกิดการ ปฏิวัติวิถีการดำเนินชีวิตใหม่ เช่น การเสียค่าบริการเพื่อสุขภาพ การใช้บริการฟิตเนส การลด ความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บและตาย เป็นต้น โดยแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินการ คือ การรณรงค์ด้านสุขภาพ (Health communication campaign) ผ่านโทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ และสื่อสิ่งพิมพ์ที่จะนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพที่สร้างความตระหนักอันนำไปสู่ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมทั้งในระดับบุคคลและสังคม

3. ผู้รับประโยชน์จากผลของการรณรงค์

การรณรงค์ผู้ได้รับผลประโยชน์จากการรณรงค์ไม่เป็นคนส่งสารก็จะเป็นคนรับ สาร หรือบางครั้งอาจจะเป็นมือที่สามก็ได้ โดยในกรณีของการรณรงค์เพื่อสาธารณสุข (public health campaign) ผู้รับสารจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์เต็มที่ โดยผู้ส่งสารอาจจะได้เพียง การยกระดับการสาธารณสุขบ้างเท่านั้น

แผนภาพที่ 2-4 : มิติต่างๆ ในประเด็นวัตถุประสงค์และผลกระทบจากการรณรงค์
ที่มา : Rogers and Storey (1987 อ้างถึงใน กิตติ กันภัย, 2543)

นอกจากนั้น หากพิจารณากิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะพบว่าทุกกิจกรรมมีเป้าหมายคล้ายคลึงกัน คือ ความต้องการให้เกิดการสร้างความรู้ ทักษะคิด และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทิศทางที่เหมาะสมในระดับบุคคล และส่งผลสู่การผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ

เครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์ (ครปอ.) ที่เกิดจากความร่วมมือของภาคีต่างๆ มากกว่า 200 องค์กร ที่มีเจตนารมณ์ในการรณรงค์ป้องกันเยาวชนและสังคมไทยจากภัยเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเป็นการรวมพลังองค์กรเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังการบังคับใช้และการปกป้องพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ยังมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างกระแสผ่านสื่อสาธารณะเพื่อผลักดันกฎหมายและเพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ร่วมกับภาคีจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมรณรงค์ที่มุ่งให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ของประเทศเกิดความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ

โครงการรักน้องจริงอย่าชวนน้องดื่มที่มีเป้าหมายในการให้ความรู้และความเข้าใจแก่นิสิตในเรื่องแอลกอฮอล์และบุหรี่ โครงการทอดกฐินปลอดเหล้าที่มีเป้าหมายในการผลักดันให้สังคมปรับพฤติกรรมกรรมกรไม่นำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา โครงการห้องฟิวเจอร์ไร้อัลกอฮอล์ที่มีเป้าหมายในการกระตุ้นให้นักศึกษาตระหนักถึงผลเสียของการใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในการรับน้อง และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของนักศึกษาเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าไม่ใช่การแสดงถึงการเข้าสังคมระหว่างรุ่นพี่และรุ่นน้อง เป็นต้น หรือในบางโครงการที่มีการดำเนินงานต่อเนื่องตั้งแต่การสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติ ไปจนกระทั่งการผลักดันนโยบาย เช่น โครงการสกัดนักดื่มหน้าใหม่ ที่ในปีแรกโครงการมีเป้าหมายที่จะสร้างความตระหนักและปลูกฝังทัศนคติให้กับกลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อสุขภาพ คุณภาพชีวิต และสังคม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายเยาวชนที่มีประสิทธิภาพ และเมื่อการดำเนินการเข้าสู่ช่วงปีที่ 2 พลังเครือข่ายเยาวชนจึงดำเนินการผลักดันนโยบายในการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นพื้นที่ปลอดเหล้าและการสกัดนักดื่มหน้าใหม่ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นถึงการดำเนินการโครงการที่มีเป้าหมายทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2550 : ออนไลน์)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพมีเป้าหมายในระดับบุคคลที่ต้องการเกิดความรู้อันนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติในทิศทางที่เหมาะสม และกลุ่มเป้าหมายยังเกิดพฤติกรรมด้านสุขภาพที่ดี นอกจากนี้ยังมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้างที่มีนโยบายหรือมาตรการต่างๆ อันจะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า การรณรงค์ด้านสุขภาพภายในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกันที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล โดยเฉพาะนักเรียนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับนโยบายหรือมาตรการในระดับโรงเรียนและชุมชนต่อไป

4) องค์ประกอบของการรณรงค์ด้านสุขภาพ

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2546) พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการรณรงค์ด้านสุขภาพผ่านสื่อมวลชนในประเทศไทย ประกอบด้วย

- **องค์ประกอบเชิงบุคคล/องค์การรณรงค์** เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากที่สุดที่จะทำให้เกิดการริเริ่มและยุติกิจกรรมหรือโครงการรณรงค์ต่างๆ ซึ่งองค์ประกอบเชิงบุคคล/องค์การรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับโครงการรณรงค์ในประเทศไทย ได้แก่

1.1 **แกนนำ** - อาจจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรที่เล็งเห็นปัญหาและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหา หรือมีหน้าที่รับผิดชอบต่อประเด็นดังกล่าวโดยตรง ซึ่งแกนนำจะทำหน้าที่เกี่ยวกับการรณรงค์ได้หลากหลาย อาทิ การเป็นผู้ริเริ่มโครงการ การเป็นผู้วางแผนโครงการรณรงค์ การเป็นผู้ดำเนินโครงการรณรงค์ เป็นต้น

1.2 กลุ่มพันธมิตร – โครงการรณรงค์จะได้รับความร่วมมือของกลุ่มพันธมิตรในด้านต่างๆ อาทิ การสนับสนุนข้อมูล ข่าวสาร ทีมงาน และช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น ซึ่งกลุ่มพันธมิตรอาจจะเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ ในภาครัฐ ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มสื่อมวลชน

- องค์กรประกอบเชิงกระบวนการรณรงค์ ได้แก่

2.1 เป้าหมายการรณรงค์หรือสภาพที่นักรณรงค์อยากให้เกิดขึ้นซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเป้าหมายสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ เป้าหมายระดับบุคคล และเป้าหมายระดับโครงสร้าง

2.2 กลุ่มเป้าหมาย การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนจะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างถ่องแท้ และจัดการรณรงค์ได้อย่างเหมาะสม โดยกลุ่มเป้าหมายสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเป้าหมายที่นักรณรงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาโดยตรงและมีพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพหรือบุคคลที่กลุ่มนักรณรงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในทิศทางที่ประสงค์ กับกลุ่มเป้าหมายที่นักรณรงค์ต้องการให้เป็นแนวร่วม คือกลุ่มเป้าหมายที่นักรณรงค์คาดหวังว่าจะสามารถทำหน้าที่กระตุ้นให้กลุ่มเสี่ยงเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยกลุ่มเป้าหมายนี้อาจจะเป็นกลุ่มเคยเสี่ยงและยินดีจะเป็นแนวร่วม กลุ่มยังเสี่ยงแต่สมัครใจเป็นแนวร่วม และกลุ่มไม่เสี่ยงแต่พร้อมที่จะเป็นแนวร่วม

Roger and Storey (1987) ได้กล่าวถึงกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ว่ามีจำนวนมาก โดยการรณรงค์จะอิงทฤษฎีการโน้มน้าวใจซึ่งกลุ่มเป้าหมายมักจะมีจำนวนมาก แต่ไม่มีการระบุจำนวนกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนมักขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการรณรงค์เป็นสำคัญ

ส่วน Atkin (2001) ได้กล่าวถึงกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ว่าจะต้องมีการกำหนดรายละเอียดย่อยของกลุ่มเป้าหมาย อาทิ เพศ อายุ ระดับการเปลี่ยนแปลง บริบททางสังคม เป็นต้น

2.3 ทรัพยากร (Resource) ในการจัดกิจกรรมรณรงค์จะต้องอาศัยทรัพยากรจำนวนมากในหลากหลายด้านที่ส่งเสริมให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จไปสู่เป้าหมายการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้ ดังคำกล่าวของรัตนะ บัวสนธ์ (2540) ที่กล่าวถึงโครงการว่าจะต้องมีการคำนึงถึงทรัพยากรในการดำเนินงาน ซึ่งทรัพยากรจะต้องประกอบด้วยปัจจัย 3M ได้แก่ บุคลากร (man) งบประมาณ (money) และวัสดุอุปกรณ์ (material) ซึ่งทรัพยากรต่างๆ จะต้อง

คำนึงถึงความประหยัด (economy) ประสิทธิภาพ (efficiency) ประสิทธิภาพ (effectiveness) และความยุติธรรม (equity)

วาสนา จันทรสว่าง (2548) ได้กล่าวถึงทรัพยากรในการรณรงค์ว่าส่วนใหญ่จะต้องมีการระดมทรัพยากรต่างๆ อย่างเต็มที่และมากมายมหาศาลทั้งวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร และการจัดการ แต่ยังคงเกิดผลที่ไม่คุ้มค่างับการลงทุน เนื่องจากอุปสรรคและปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกระบวนการสื่อสารทั้งในส่วนขององค์ประกอบการสื่อสาร คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสาร และผลการสื่อสาร ตลอดจนรูปแบบวิธีการ และปัจจัยในการรณรงค์ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

เวดิน นพินิตย์ (2551) ได้กล่าวถึงทรัพยากรในการดำเนินการรณรงค์บางส่วนจะต้องถูกระบุในการเขียนโครงการว่าจะมีองค์ประกอบของงบประมาณ ระยะเวลา บุคคลที่เกี่ยวข้อง สถานที่ดำเนินงาน และอื่นๆ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ในการเขียนโครงการ และจิราภรณ์ บุญสงค์ (2553) ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าการเขียนโครงการจะต้องระบุแหล่งทรัพยากรโดยเฉพาะแหล่งงบประมาณให้ชัดเจนซึ่งจะนำไปสู่การระบุวัสดุ ค่าใช้สอย ค่าตอบแทน ครุภัณฑ์ และอื่นๆ ตามมาอีกมากมาย

อีกทั้งประสบการณ์การดำเนินโครงการรณรงค์หลากหลายโครงการยังได้ชี้ให้เห็นถึงการระดมทรัพยากรมากมายมหาศาลในการดำเนินงานโครงการรณรงค์ อาทิ

โครงการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ปี 2540 จังหวัดน่าน ได้ชี้ให้เห็นว่า บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และหน่วยงานสนับสนุนเป็นปัจจัยเบื้องต้นในการดำเนินงานโครงการรณรงค์ และวิทยาการที่มีความเชี่ยวชาญยังเป็นปัจจัยด้านกระบวนการที่จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ (ชิต ณะไชย, 2540)

โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้เน้นถึงทรัพยากรในเรื่องของเวลาว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ และปัจจัยด้านบุคลากรในหลากหลายฝ่ายทั้งคณะกรรมการบริหารและสมาชิกที่จะต้องมีการประสานเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน (สุนิษา ชินวุฒิ และคณะ, 2552) ซึ่งทรัพยากรในเรื่องของเวลาสอดคล้องกับ Rogers and Storey (1987) ที่ได้กล่าวถึงการดำเนินงานในกิจกรรมรณรงค์ว่าจะมีช่วงระยะเวลาตั้งแต่เริ่มการรณรงค์ไปจนถึงช่วงสิ้นสุดการประเมินผลกระทบในการรณรงค์ที่หลากหลายนับตั้งแต่หลายสัปดาห์ หลายเดือน ไปจนกระทั่งหลายปี

โครงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกและการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อประเภทต่างๆ อาทิ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อเสริมอื่นๆ ทั้งแผ่นป้าย Banner สติกเกอร์ติดรถโดยสาร สื่อเว็บไซต์ เป็นต้น (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548) ซึ่งทรัพยากรในด้านสื่อต่างๆ ได้สอดคล้องกับนันทิยา ดวงภุมเมศ (2552) ที่ได้กล่าวถึงการดำเนินการรณรงค์สร้างเสริมสุขภาพในชุมชนว่าจะต้องมีการระดมสื่อต่างๆ เพื่อตรงความสนใจของคนในชุมชน ตลอดจนโน้มน้าวชักจูงให้คนเข้าร่วมโครงการหรือการเปลี่ยนแปลง

โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการจะต้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนของสถานศึกษา สื่อต่างๆ ที่สอดคล้องกับกิจกรรม และทรัพยากรอื่นๆ ที่อำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงาน (สกุล ทาณรงค์, 2552)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ากิจกรรมการรณรงค์จะต้องอาศัยทรัพยากรจำนวนมากและหลากหลายในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ อาทิ งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ สื่อเวลา สถานที่ และอื่นๆ อีกมากมาย โดยทรัพยากรเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้การดำเนินงานในกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ นำไปสู่เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ข้อมูล/ประเด็นในการรณรงค์จะต้องเป็นข้อมูลที่มีความทันสมัยและมีความชัดเจนเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ โดยข้อมูลสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ ข้อมูลระดับพื้นฐาน (สถิติตัวเลขต่างๆ) ข้อมูลเชิงแนวปฏิบัติของกลุ่มเป้าหมาย (ลักษณะพฤติกรรมที่พึงประสงค์/ควรปฏิบัติ) และข้อมูลเชิงลึก (ผลของการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ)

Atkin (2001) ได้กล่าวถึงเนื้อหาการรณรงค์ว่าจะมีกระบวนการในการสร้างความตระหนัก การสอน และการโน้มน้าวใจ

นอกจากนั้น การคัดเลือกข้อมูลหรือประเด็นในการรณรงค์จะต้องคำนึงถึงแหล่งข้อมูลเป็นสำคัญ ดังที่ McGuire (2001) ได้ชี้ให้เห็นว่าแหล่งสารหรือแหล่งข้อมูลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความสำเร็จในการสื่อสารรณรงค์ โดยแหล่งสารจำเป็นต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ความน่าเชื่อถือ (credibility) ความดึงดูดใจ (attractiveness) และอำนาจ (power) ซึ่งความน่าเชื่อถือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้รับสารจะเล็งเห็นว่าแหล่งสารเป็นผู้เชี่ยวชาญ รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา และไว้ใจได้ หรือสามารถรายงานข้อมูลต่างๆ ด้วยความจริงใจ นอกจากนี้ ความน่าเชื่อถือยังเกี่ยวข้องกับการศึกษา ความคุ้นเคยกับประเด็น

ปัญหา และการพูดในลักษณะที่บ่งบอกถึงความมีอำนาจ ส่วนความตั้งใจ หมายถึง การเป็นที่นิยมชมชอบ ดุติ สวยงาม เป็นกันเอง และดูไม่แตกต่างจากผู้รับสารในเชิงคุณลักษณะทางประชากร ส่วนอำนาจนั้นเกี่ยวข้องกับความสามารถของแหล่งสารในการควบคุมเกี่ยวกับการให้รางวัลและการลงโทษอันทำให้ผู้รับสารยอมทำตามและติดตามผลที่เกิดขึ้นจากการยอมทำตามได้

Roger and Storey (1987) และ Backer, Roger and Sopory (1992) และ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ (2546) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งข้อมูลที่จะต้องผ่านกระบวนการคัดสรรให้มีความน่าเชื่อถือ มีความน่าสนใจ และมีอำนาจที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายเช่นกัน

ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2551) ได้ทำการวิเคราะห์โครงการวิจัยใน 4 กรณี ได้แก่ การสื่อสารกับการสร้างสรรค์ความสะอาดในสังคมไทย การสื่อสารเพื่อสิทธิผู้ติดเชื้อ HIV/ผู้ป่วยเอดส์ การสื่อสารกับการสร้างสังคมปลอดบุหรี่ และการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ได้ชี้ให้เห็นว่าความน่าเชื่อถือของกลุ่มแกนนำหลักของกระบวนการสื่อสารประเด็นสาธารณะในสายตาของสาธารณชนมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงและความร่วมมือของบุคคลกลุ่มต่างๆ อาทิ คุณหญิงชดช้อย โสภณพนิช และพลตรีจำลอง ศรีเมือง (แกนนำหลักในการขับเคลื่อนนโยบายด้านความสะอาด) อาจารย์จอห์น อึ้งภากรณ์ (แกนนำหลักในการขับเคลื่อนนโยบายด้านสิทธิผู้ติดเชื้อ HIV/ผู้ป่วยเอดส์) นายแพทย์ประเวศ วะสี นายแพทย์ประกิจ วาทีสารกกิจ (แกนนำหลักในการขับเคลื่อนนโยบายด้านสังคมปลอดบุหรี่) เป็นต้น

2.5 ช่องทางการสื่อสาร โครงการณรงค์มักใช้ช่องทางการสื่อสารทางสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ ควบคู่กับช่องทางการสื่อสารอื่นๆ เช่น สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ เวทีการประชุม และเวทีกิจกรรม เพราะการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่ได้ดีแค่ในระดับการสร้างตระหนักหรือกระตุ้นตัวในวงกว้างเท่านั้น ไม่สามารถที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมได้อย่างจริงจัง การณรงค์จึงควรดำเนินการควบคู่ไปกับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และเวทีกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลข่าวสารในเชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี และในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารยังสามารถกระทำได้ทั้งในสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยนักณรงค์จะต้องให้ความสำคัญกับจุดแข็งและจุดอ่อนของช่องทางการสื่อสารแบบต่างๆ เพื่อคัดเลือกช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงและกระตุ้นกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

2.6 กลยุทธ์การสื่อสารซึ่งถือเป็นเสมือนกุญแจไปสู่ความสำเร็จของโครงการ หากเลือกกลยุทธ์ได้อย่างเหมาะสม โดยกลยุทธ์การสื่อสารประกอบด้วย

- กลยุทธ์ด้านสาร ได้แก่ แนวทางเชิงลบ (negative approach) เช่น การใช้ความน่ากลัว การใช้บุคคลทำหน้าที่ตักเตือนกลุ่มเป้าหมาย และการนำเสนอข้อเท็จจริง แนวทางเชิงบวก (positive approach) เช่น การให้กำลังใจ การเน้นความทันสมัย การเน้นข้อความสะอาดหูสะอาดตา เลี่ยงการตำหนิแต่ประกาศเชิญให้ทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การนำเสนอภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยคนมีชื่อเสียง การสร้างสัญลักษณ์ร่วม และการตอกย้ำความสำคัญของชุมชนเข้มแข็ง และแนวทางการให้ข้อมูล 2 ด้าน (pro and con approach) เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายใช้วิจารณญาณพิจารณาจุดดีและจุดด้อยด้วยตนเอง

- กลยุทธ์ด้านสื่อ (media strategies) ได้แก่ แนวทางเชิงลบ (negative approach) เช่น นำเสนอประสบการณ์ตรงในการเผชิญปัญหา การใช้บุคคลที่น่าเชื่อถือทำหน้าที่สื่อสารกับสาธารณชน และการสร้างแรงกดดันผ่านกลุ่มแนวร่วม แนวทางเชิงบวก (positive approach) เช่น การจัดกิจกรรมเชิงทางเลือก และแนวทางอื่นๆ เช่น การเลือกนำเสนอประเด็นให้สอดคล้องกับบุคลิกของสื่อมวลชนและความสนใจของสังคม การวางตนให้พร้อมที่จะให้ข่าวเสมอ

2.7 การวิจัย เป็นกระบวนการที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการรณรงค์ด้านสุขภาพผ่านสื่อมวลชนของไทย โดยการวิจัยมีความสำคัญต่อการรณรงค์ อาทิ การทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐาน การเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญ การแสวงหามาตรการ การคัดเลือกประเภทสื่อมวลชน เป็นต้น โดยโครงการรณรงค์สามารถนำการวิจัยเข้ามาใช้ใน ช่วงต่าง ๆ ของการรณรงค์ ดังนี้

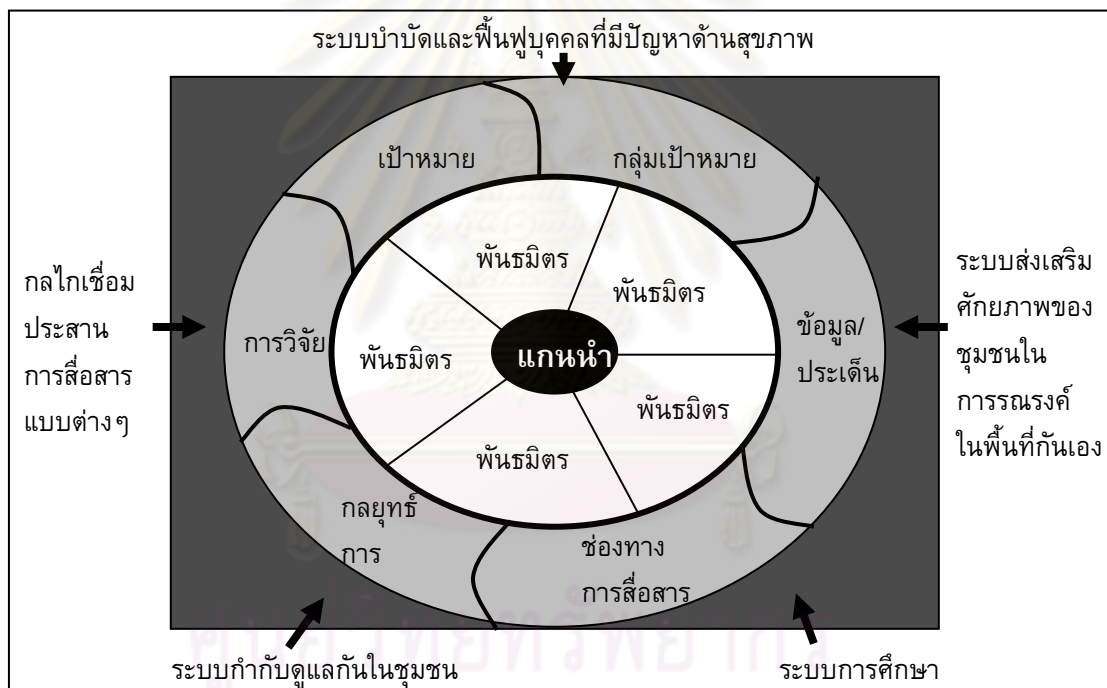
- ระยะเวลาเริ่มดำเนินโครงการรณรงค์ ซึ่งการวิจัยจะทำให้เกิดข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการรณรงค์และนำไปสู่การตัดสินใจเลือกกิจกรรมในการรณรงค์ โดยการวิจัยที่นักรณรงค์นิยมดำเนินการวิจัยในระยะนี้ ได้แก่ การวิจัยเอกสาร (documentary research) การวิจัยในระดับต้น (formative research) การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วิทยาประยุกต์ (applied ethnography research)

- ระยะดำเนินโครงการรณรงค์ นักรณรงค์จะดำเนินการวิจัยในลักษณะของการติดตามความคืบหน้าของการรณรงค์ (monitoring research) และการวิเคราะห์ข่าว (news analysis) เพราะเป็นช่วงระยะเวลาที่นักรณรงค์เริ่มเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและจัดกิจกรรมการรณรงค์

- ระยะเวลาโครงการรณรงค์สิ้นสุด เป็นระยะที่นักรณรงค์ให้ความสนใจในการวิจัยมากขึ้น โดยนักรณรงค์ส่วนหนึ่งทำการวิจัยเชิงการประเมินผลโครงการรณรงค์หรือผลที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายในด้านต่างๆ โดยการประเมินสามารถดำเนินการได้โดยองค์กรภายในและองค์กรภายนอก

- องค์ประกอบเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ จะมีบทบาทในการเสริมพลังให้การรณรงค์ประสบผลสำเร็จที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพราะการรณรงค์ที่เน้นการใช้สื่อมวลชนจะมีประสิทธิผลในระดับการสร้างแรงบันดาลใจ ความตระหนักของบุคคลต่อประเด็นการรณรงค์เท่านั้น การเสริมพลังด้วยมาตรการต่างๆ ในเชิงระบบที่สอดคล้องกับประเด็นการรณรงค์จะช่วยให้การรณรงค์มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ซึ่งองค์ประกอบเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ ได้แก่ การพัฒนากลไกในการเชื่อมประสานการสื่อสารรูปแบบต่างๆ ในระบบสังคม การพัฒนาระบบส่งเสริมศักยภาพของชุมชนในการรณรงค์ในพื้นที่ และการร่วมมือกับกลุ่มพันธมิตรในการพัฒนามาตรการเชิงระบบอื่นๆ ในสังคม เช่น มาตรการด้านการศึกษามาตรการด้านการบำบัดและฟื้นฟูบุคคลที่มีปัญหาด้านสุขภาพ และมาตรการด้านระบบการกำกับดูแลกันในชุมชน

องค์ประกอบของการรณรงค์ด้านสุขภาพสามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2-5 : องค์ประกอบสำคัญในการรณรงค์ด้านสุขภาพผ่านสื่อมวลชน

ที่มา : ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2546)

การรณรงค์ด้านสุขภาพจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ทั้งองค์ประกอบเชิงบุคคลหรือองค์การรณรงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการรณรงค์ และองค์ประกอบเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ที่มีส่วนสนับสนุนให้การรณรงค์นั้นประสบความสำเร็จ โดยการรณรงค์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยทั่วไปมีองค์ประกอบทั้ง 3 ด้านในการผลักดันให้การรณรงค์ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย อาทิ องค์ประกอบเชิงบุคคลหรือองค์การรณรงค์จะมีแกนนำในการรณรงค์ทั้งที่เป็นบุคคลและองค์กรต่างๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กลุ่มองค์กรงดเหล้า สถานศึกษา และอื่นๆ และการ

ดำเนินการรณรงค์ยังมีภาคีที่เกี่ยวข้องมากมายทั้งหน่วยงานระดับประเทศ หน่วยงานระดับจังหวัด และหน่วยงานระดับท้องถิ่น และโครงการรณรงค์ก็จะมีเป้าหมายในการรณรงค์ทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้างที่ทำให้โครงการรณรงค์แต่ละโครงการมีกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ที่แตกต่างกัน ซึ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่สำคัญในการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงในการเข้าสู่การเป็นนักดื่มหน้าใหม่ที่อายุน้อยลงเรื่อยๆ มากขึ้นทุกที ประเด็นและช่องทางในการรณรงค์ของแต่ละโครงการจึงมีความแตกต่างกันออกไปตามเป้าหมายของการรณรงค์ที่กลุ่มแกนนำในการรณรงค์จะต้องวางกลยุทธ์ในการใช้สื่อทั้งในรูปแบบทางลบและทางบวก โดยการรณรงค์ทุกขั้นตอนจะมีกระบวนการวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อปรับการรณรงค์ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายอันนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ได้อย่างเต็มศักยภาพ

การรณรงค์ด้านสุขภาพภายในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกันจะต้องดำเนินงานบนพื้นฐานองค์ประกอบของการรณรงค์ในบริบทอื่นๆ เพียงแต่การรณรงค์ด้านสุขภาพภายในสถานศึกษามีกลุ่มเป้าหมายวงแคบที่ระบุอย่างชัดเจนจึงทำให้ผู้วางแผนการดำเนินงานเข้าใจคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ได้เป็นอย่างดีจึงสามารถวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการที่จะกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นกว่าการดำเนินการรณรงค์ภายใต้บริบทอื่นๆ ที่กลุ่มเป้าหมายมีวงกว้างและคุณลักษณะหลากหลาย ซึ่งผู้วางแผนการรณรงค์จะต้องคัดสรรการรณรงค์ในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลายเช่นเดียวกัน

5) ขั้นตอนของการรณรงค์ด้านสุขภาพ

กิตติ กันภัย (2543) ได้ประมวลขั้นตอนสำคัญของการรณรงค์จากนักวิชาการและนักปฏิบัติการรณรงค์หลายท่านไว้ดังนี้

1. ขั้นทบทวนทำความเข้าใจกับสถานการณ์และสภาพความเป็นจริง เพื่อระบุให้ชัดเจนว่าพฤติกรรมของคนในสังคมเรื่องใดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยน โดยการทำการทบทวนว่าปัญหาคืออะไร อะไรเป็นสาเหตุของปัญหา ซึ่งในการทบทวนทำความเข้าใจกับสถานการณ์จะต้องทำอย่างเป็นระบบซึ่งต้องอาศัยทั้งกำลังคนและงบประมาณเพื่อให้ได้ผลที่ใกล้เคียงความเป็นจริง และจากกระบวนการทำความเข้าใจกับสถานการณ์และสภาพความเป็นจริงยังทำให้พบคนสร้างปัญหาหรือกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์ (target population) ที่จะต้องระบุให้ชัดเจน

2. ขั้นพิจารณาปัญหาในทางจริยธรรม เนื่องจากการรณรงค์ถูกออกแบบมาเพื่อจัดการกับพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนั้นจึงเกิดความขัดแย้งระหว่างนักรณรงค์กับกลุ่มเป้าหมายได้ เช่น นักรณรงค์สนใจสุขภาพปอดทั้งของผู้สูบและผู้ใกล้ชิด แต่ในขณะที่เดียวกันกลุ่มเป้าหมายสนใจรสชาติของบุหรืมากกว่า เป็นต้น แต่หากความขัดแย้งนั้นมีผลเชิงศีลธรรม นักรณรงค์จะต้องทำการพิจารณาผลว่าได้คุ้มเสียหรือไม่ก่อนการดำเนินการรณรงค์ขั้นต่อไป

3. ขั้นวางแผนความคิดของกลุ่มเป้าหมาย เป็นขั้นจิตวิทยาที่นักบรรณรค์จะต้องทำการวางแผนความคิดของกลุ่มเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจสภาพความคิดจิตใจที่เป็นตัวแปรนำไปสู่พฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมาย จากนั้นนักบรรณรค์จะต้องกำหนดโครงสร้างความคิดลักษณะใหม่ที่จะใช้ในการปรับเปลี่ยนหรือหันเหพฤติกรรมที่สร้างปัญหาไปสู่ทิศทางที่ไม่เป็นปัญหา

4. ขั้นวางแผน (Themes) บรรณรค์ ในขั้นตอนนี้จะต้องใช้ข้อมูลของขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 3 ในการออกแบบกิจกรรมการสื่อสารในขั้นละเอียดต่อไป

5. ขั้นออกแบบกิจกรรมการสื่อสาร โดยขั้นตอนนี้เกี่ยวกับการใช้ผู้สื่อสาร (source) การผลิตเนื้อหาสาร (message production) และการเลือกช่องทางการสื่อสาร (channel) ซึ่งเป็น input ในกระบวนการบรรณรค์ โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องสำคัญๆ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนและการใช้สื่อที่รู้จักวิถีชีวิตของผู้รับสารเป้าหมายเป็นอย่างดี ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตเนื้อหาสารที่รู้ว่าจะออกแบบสารอย่างไรจึงจะโดนใจ รวมทั้งนักจิตวิทยาการสื่อสารที่เข้าใจฝั่งความคิดและแกนของกระบวนการบรรณรค์ที่สอดคล้องหรือถูกฝ่าถูกตัว

6. การประเมินผลการบรรณรค์ เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังในนักบรรณรค์เพราะจะทำให้ทราบว่าอะไรที่ทำแล้วได้ผล อะไรที่ทำแล้วไม่ได้ผล เพราะอะไร เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนคราวต่อไป โดยการประเมินผลแบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

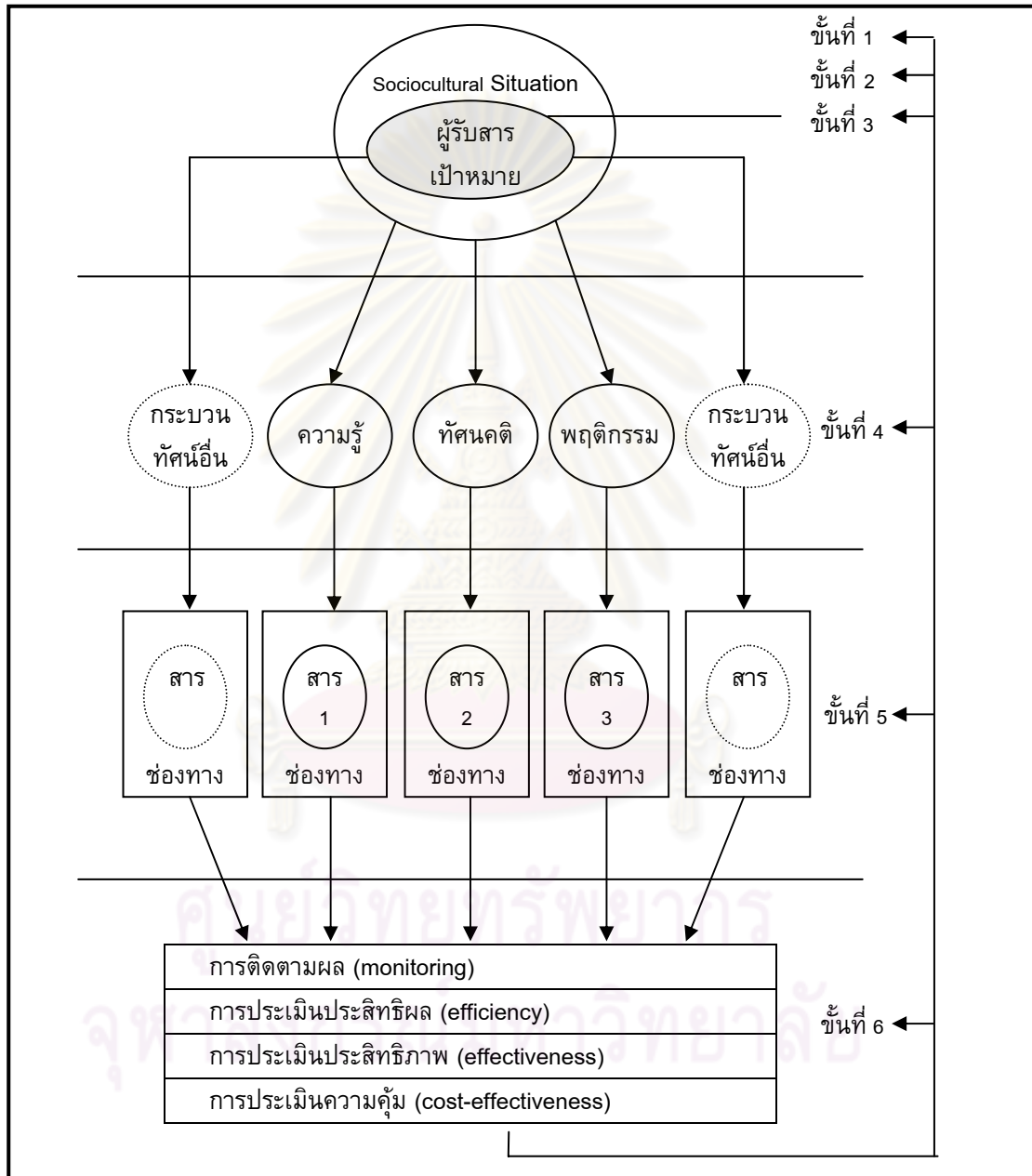
- การประเมินติดตามผลระหว่างโครงการ (monitoring) ควรดำเนินการทั้งในขั้นตอนของการวางแผนออกแบบและปฏิบัติการบรรณรค์ โดยผู้บริหารโครงการบรรณรค์ควรจัดให้มีการประเมินผลควบคู่กับการปรับแผนให้สอดคล้องกับการประเมิน ซึ่งการประเมินอาจจะทำอย่างไม่เป็นทางการได้ และที่ขาดไม่ได้คือการทดลองใช้สื่อที่ได้ออกแบบและผลิตไว้กับผู้รับสารเป้าหมายที่เป็นตัวแทน (pilot testing) เพื่อค้นหาข้อดีและข้อบกพร่องของตัวสื่อและช่องทางการใช้สื่อ ที่จะนำไปสู่การปรับปรุงให้เกิดประสิทธิผลกับกลุ่มเป้าหมายจริง

- การประเมินประสิทธิผล (efficiency evaluation) หมายถึง การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายภายหลังจากที่โครงการบรรณรค์ได้สิ้นสุดลง ที่สามารถวัดได้จากกลุ่มผู้รับสารเป้าหมายที่ได้รับ input จากการสื่อสาร ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามที่โครงการบรรณรค์ได้คาดหวังตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งการตั้งวัตถุประสงค์หากทำอย่างชัดเจนและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติการวัดประสิทธิผลจะทำได้ไม่ยาก แต่หากเป็นการตั้งวัตถุประสงค์/เป้าหมายคลุมเครือหรือเป็นอุดมคติเกินไปการวัดประสิทธิผลอาจจะทำไม่ได้เลย

- การประเมินประสิทธิภาพ (effectiveness evaluation) เป็นทางออกของการประเมินประสิทธิผล เพราะหากการบรรณรค์มีการวางแผนที่มีมาตรฐานทางวิชาการและวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับ (standard) แนวโน้มการบรรณรค์ก็น่าจะที่จะประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งวัตถุประสงค์ไว้

- การประเมินความคุ้มค่า (cost-effectiveness evaluation) เป็นการประเมินลักษณะสุดท้ายที่ผู้ออกแบบและวางแผนการรณรงค์ควรตระหนักและจัดการประเมินว่าความคุ้มค่าของต้นทุนที่ลงไปเมื่อเทียบกับผลลัพธ์ที่ได้อยู่ในระดับใด ยอมรับได้หรือไม่

สรุปรายละเอียดได้ตั้งแผนภาพ

แผนภาพที่ 2-6 : ขั้นตอนการวางแผนและออกแบบการรณรงค์

ที่มา : กิตติ กันภัย (2543)

Pfau and Parrott (1993: 14-21) ยังได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการรณรงค์ว่าประกอบไปด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นวางแผน (Planning)

การวางแผนเป็นองค์ประกอบของการรณรงค์ ซึ่งขั้นตอนของการวางแผนต้องตอบคำถามดังต่อไปนี้

- ทำไม (Why) นักรณรงค์ต้องคำนึงถึงว่าผู้รับสารควรได้รับสารที่เฉพาะเจาะจง ทั้งนี้เพื่อลดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ ดังนั้นผู้รับสารต้องได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ นักรณรงค์จึงควรกำหนดประเด็นหรือหัวข้อที่มีอิทธิพลต่อผู้รับสาร แต่ก็ขึ้นอยู่กับประเด็นที่ต้องการนำเสนอซึ่งต้องการให้สอดคล้องกับความต้องการของปัจเจกบุคคล (individual need) หรือความต้องการของสังคม (societal need)

- ใคร (who) คือ การกำหนดผู้รับสารกลุ่มเป้าหมาย

- เพื่ออะไร (what) คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ซึ่งแต่ละวัตถุประสงค์ต้องชัดเจนและควรก่อให้เกิดผลเพียงประการเดียว Atkin and Freimuth (1989 cited in Pfau and Parrott, 1993 : 148) กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ของการรณรงค์ควรตัดสินใจบนพื้นฐานของการวิจัยเบื้องต้น (formative research) ซึ่งเป็นความพยายามในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านทัศนคติและพฤติกรรมในปัจจุบันของผู้รับสารเพื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลที่นักรณรงค์มีอยู่ซึ่งเป็นข้อมูลแบบอุดมคติ

- เวลาและสถานที่ (when and where) คือ การที่นักรณรงค์กำหนดช่วงเวลาและสถานที่ในการรณรงค์ นักรณรงค์ควรทำตารางวางแผนการรณรงค์ กำหนดช่วงเวลาเพื่อฝึกอบรมผู้ทำการรณรงค์ เวลาในการคัดเลือกผู้ส่งสาร สารและช่องทางการสื่อสาร นักรณรงค์จึงต้องมีแผนงานและตารางการปฏิบัติที่ชัดเจน

2. ขั้นนำแผนงานไปปฏิบัติ (Implementing the campaign)

ขั้นนำแผนงานไปปฏิบัติเกิดขึ้นภายหลังจากที่นักรณรงค์กำหนดประเด็นกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการรณรงค์แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การนำไปปฏิบัติจริง ดังนี้

- การเลือกผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสาร คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ส่งข้อมูลข่าวสารของการรณรงค์ไปยังผู้รับสาร การเลือกผู้ส่งสารนั้นพิจารณาจากคุณลักษณะต่างๆ เช่น ความน่าเชื่อถือ ความน่าดึงดูดใจ พลังความสามารถ ความมีชื่อเสียง อำนาจทางกฎหมาย เป็นต้น คุณลักษณะเหล่านี้อาจส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการรณรงค์

- การสร้างสาร

การออกแบบสารควรนำเสนอสารแบบสองด้าน (two-sided message) ที่สำคัญคือ นักรณรงค์ควรออกแบบสารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการรณรงค์

- การเลือกช่องทางการสื่อสาร
การผสมผสานช่องทางการสื่อสารหลายๆ ช่องทางทั้งการสื่อสารมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งจะช่วยให้การส่งสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- การเลือกผู้รับสาร
คุณลักษณะผู้รับสารย่อมส่งผลต่อการออกแบบสารและทำให้สารสามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ง่าย
- การรายงานความก้าวหน้า
การรายงานผลความก้าวหน้าเป็นขั้นตอนสุดท้ายในขั้นการปฏิบัติ ที่ประกอบด้วยผลการประเมินผลเบื้องต้นภายหลังจากได้ทดลองรณรงค์ไปแล้ว เพื่อที่นักรณรงค์จะได้นำเอาข้อมูลจากการประเมินผลมาปรับปรุงและพัฒนาการรณรงค์ให้ดียิ่งขึ้น

3. ขั้นประเมินผลการรณรงค์ (Evaluating the campaign)

การประเมินผลเป็นขั้นตอนการตรวจสอบการดำเนินงานในขั้นวางแผนและการปฏิบัติ ผลจากการประเมินจะถูกนำไปใช้ในขั้นวางแผนการรณรงค์ครั้งต่อไป

การประเมินในที่นี้จึงหมายถึง การประเมินผลการรณรงค์ทั้งหมดไม่ใช่แค่การประเมินผลเบื้องต้นหรือเพียงบางส่วนอย่างในขั้นตอนการปฏิบัติ

เป้าหมายของการประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินการรณรงค์เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าไม่ก็ต้องค้นหาสาเหตุว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น นักรณรงค์จำเป็นต้องตอบคำถามให้ได้ถึงสาเหตุที่การรณรงค์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้น หากพิจารณาขั้นตอนของการรณรงค์ด้านสุขภาพทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาจะพบว่ามีกระบวนการที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการเตรียมการหรือขั้นวางแผนการรณรงค์ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์บริบทและกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์เพื่อให้การรณรงค์เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการรณรงค์มากที่สุด
2. ขั้นปฏิบัติหรือดำเนินการรณรงค์ที่นำกิจกรรมการรณรงค์ไปปฏิบัติตามแผนที่วางแผนไว้
3. ขั้นประเมินผลการรณรงค์เป็นการตรวจสอบการดำเนินการรณรงค์ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ และวิเคราะห์สาเหตุของการรณรงค์ที่ไม่เป็นไปเป้าหมายเพื่อให้เกิดการปรับปรุงการรณรงค์ให้ประสบความสำเร็จในระยะต่อไป โดยการประเมินสามารถกระทำได้ทั้งระหว่างการดำเนินการรณรงค์และสิ้นสุดการรณรงค์

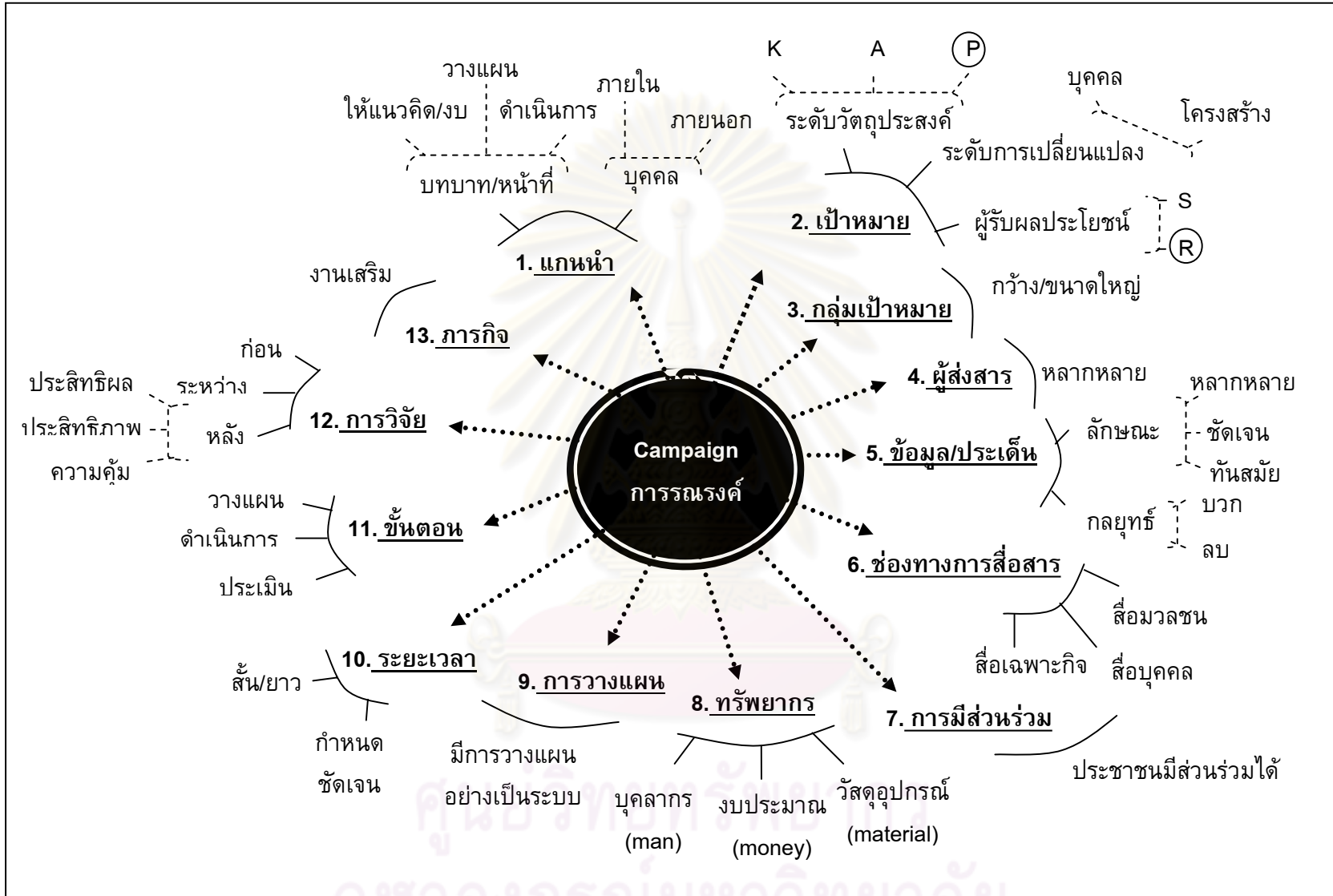
6) ปัจจัยที่มีผลต่อการรณรงค์ด้านสุขภาพ

วาสนา จันทรสว่าง (2548) ได้มีการเขียนถึงปัจจัยที่มีผลต่อการรณรงค์ด้านสุขภาพ ประกอบด้วย

1. ผู้นำโครงการ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกือบทุกอย่างในการรณรงค์มีอุดมคติ อุดมการณ์ จิตสาธารณะ และใช้หลักศาสนาในการดำเนินงาน
2. แรงสนับสนุนทางสังคม คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชน ธุรกิจ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำหน้าที่ช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนในการดำเนินงานโครงการรณรงค์
3. งบประมาณ จากทั้งภาครัฐ เอกชน ธุรกิจและชุมชน
4. การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายหรือชุมชน และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทั้งการสื่อสาร เพื่อให้มีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมในการสื่อสารโดยเป็นทั้งผู้ส่ง ผู้รับ ผู้เลือก ผู้ผลิตสารและสื่อ
5. การสร้างเครือข่ายและการสื่อสารเครือข่าย
6. การสร้างสุขภาพองค์กรรวม
7. ความต่อเนื่องและการดำเนินงานครบวงจร
8. การรณรงค์สู่ชุมชน โดยชุมชนเป็นศูนย์กลาง
9. การสื่อสารโน้มน้าวใจ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายรับรู้ สนใจ ตระหนัก เกิดจิตสำนึก และการสื่อสารสองทาง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ
10. พลังของความสัมพันธ์ในการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการ

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการรณรงค์ (Campaign) จึงสามารถสรุปองค์ประกอบของการรณรงค์ได้ ดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2-7 : องค์ประกอบของแนวคิดและทฤษฎีการรณรงค์

แผนภาพสามารถสรุปองค์ประกอบของแนวคิดและทฤษฎีการรณรงค์ได้ดังนี้

1. แกนนำ - สามารถเป็นได้ทั้งบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เล็งเห็นปัญหาและความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาหรือมีหน้าที่รับผิดชอบ ต่อประเด็นดังกล่าวโดยตรง ซึ่งแกนนำมีหน้าที่ได้หลากหลาย อาทิ การเป็นผู้ให้แนวคิดหรืองบประมาณในการดำเนินงาน การเป็นผู้วางแผนโครงการ การเป็นผู้ดำเนินโครงการ เป็นต้น
2. เป้าหมายของการรณรงค์มี 3 ลักษณะ ได้แก่
 - ระดับของวัตถุประสงค์ – การรณรงค์มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม แต่ส่วนใหญ่ของวัตถุประสงค์ การรณรงค์จะต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรม
 - ระดับของการเปลี่ยนแปลง – การรณรงค์สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนกระทั่งถึงระดับโครงสร้าง
 - ผู้รับผลประโยชน์ – ผู้รับผลประโยชน์จากการรณรงค์มีทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร โดยการรณรงค์เพื่อสาธารณสุขจะทำให้ผู้รับสารได้รับผลประโยชน์เต็มที่ แต่ผู้ส่งสารจะได้เพียงการยกระดับทางสาธารณสุขบ้างเท่านั้น
3. กลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์จะมีจำนวนมากหรือวงกว้างในพื้นที่ที่หลากหลาย
4. ผู้ส่งสารของการรณรงค์มีความหลากหลายตามกิจกรรมรณรงค์
5. ข้อมูลหรือประเด็นในการรณรงค์มีลักษณะที่หลากหลายแต่ต้องมีความชัดเจนและทันสมัยที่เหมาะสมกับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารได้ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ
6. ช่องทางการสื่อสารของการรณรงค์สามารถดำเนินงานได้ในหลากหลายรูปแบบ อาทิ สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ เป็นต้น
7. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ได้เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
8. ทรัพยากรในการดำเนินงานของกิจกรรมรณรงค์จะต้องคำนึงถึง 3M ได้แก่ บุคลากร (MAN) งบประมาณ (MONEY) และวัสดุและอุปกรณ์ (MATERIAL)
9. การวางแผนการดำเนินงานของกิจกรรมรณรงค์จะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
10. ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์สามารถดำเนินงานได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวตามแผนการดำเนินงาน แต่ต้องมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน
11. ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมรณรงค์จะประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ๆ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการวางแผน ขั้นดำเนินการ และขั้นการประเมิน
12. การวิจัยในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์สามารถดำเนินงานได้ทั้งในขั้นต้นก่อนเริ่มดำเนินโครงการ ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการ และขั้นตอนสิ้นสุดการดำเนินงาน

โครงการ โดยในขั้นตอนสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการจะเป็นทั้งการประเมินประสิทธิผล ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่า

13. การจัดการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ในสถานศึกษาเป็นเสมือนภาระงานเสริมที่เข้าสู่สถานศึกษา

5.2.2 แนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา (Education)

การให้การศึกษาในประเด็นด้านสุขภาพผ่านกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนสามารถทำให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพเบื้องต้นในทิศทางที่เหมาะสมได้ โดยการให้ศึกษามีเป้าหมายที่สอดคล้องกับการรณรงค์ นั่นคือ การให้ความรู้ ซึ่งการให้ความรู้หรือการให้การศึกษาเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของสถาบันการศึกษาผ่านการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งการศึกษาในระบบเป็นการจัดการศึกษาที่อยู่ใกล้ตัวเด็กและเยาวชนมากถึง 12 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุในมาตรา 10 ว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเด็กและเยาวชนยังต้องใช้เวลาประมาณสัปดาห์ละ 5 วันในสถานศึกษาเพื่อเรียนรู้หนังสือและทักษะการดำเนินชีวิตที่จะนำไปประยุกต์ใช้เมื่อเผชิญสู่โลกภายนอก อีกทั้งยังเป็นการวางรากฐานต่อการพัฒนาตนเองในอนาคตที่จะนำไปสู่การเป็นประชากรที่ดีของประเทศชาติต่อไป

ดังที่ ประไพ เอกอุ้น (2542) ได้กล่าวถึงบทบาทและพัฒนาการของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและสร้างทักษะของบุคคลให้รู้จักดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข มีพฤติกรรมใฝ่รู้ที่จะเป็นพลังปัญญาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี ช่วยขัดเกลาให้คนละอายต่อบาป มีทักษะในการประกอบอาชีพ เคารพกฎหมาย รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาติ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข และพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ อีกทั้งยังสามารถช่วยสร้างสรรค์สังคมและพัฒนาประเทศชาติในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีปรัชญาที่นิยมนำมาจัดการศึกษา ได้แก่ ลัทธินิรันดรนิยม (Perennialism) สารัตถนิยม (Essentialism) พัฒนาการนิยม (Progressivism) บูรณาการนิยม (Reconstructionism) และอัตถะนิยม (Existentialism) สำหรับปรัชญาการศึกษาไทยเป็นแบบผสมผสานระหว่างแนวคิดของชาติตะวันตกและอิงพุทธศาสนา และประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการศึกษอันยาวนานตั้งแต่ยุคการศึกษาไทยในสมัยโบราณ (พ.ศ. 1781 – 2411) ที่ยังไม่มียุทธศาสตร์สามารถหาความรู้ได้จากที่บ้านและสำนักสงฆ์ ยุคการศึกษาในสมัยปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2412 – 2475) ซึ่งเป็นผลของชาวตะวันตกที่เข้ามาทำการค้าขาย การศึกษาจึงผลิตคนเพื่อรับราชการ จึงมีการเปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัย และจัดทำแผนแม่บทในการศึกษาหรือเรียกว่าโครงการ

ศึกษาฉบับแรก พ.ศ. 2441 ยุคการศึกษาสมัยปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน) การศึกษาเน้นพัฒนาคนให้เข้าใจระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยและสิทธิของประชาชนในการเข้ารับการศึกษ เพื่อพัฒนาประเทศ มีการปรับเปลี่ยนแผนการศึกษา หลากหลายฉบับจนกระทั่งเกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังให้คนไทยสามารถปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์โลกและสังคมที่เปลี่ยนแปลง จึงมีการจัดการศึกษาที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด อีกทั้งยังมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนทุกกระบวนการ โดยครูผู้สอนมีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาในการให้คำแนะนำแก่นักเรียน นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สำหรับการให้การศึกษาด้านสุขภาพโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน จากการศึกษาเอกสาร พบว่า การให้การศึกษาที่มีเนื้อหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามาตั้งแต่ในอดีต โดยในยุคที่พุทธศาสนาเฟื่องฟูแต่ยังไม่มีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การให้การศึกษาภายในวัดมีการเรียนการสอนเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในส่วนของศีลธรรมอยู่ทุกยุคทุกสมัยและเมื่อมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบการเรียนการสอนในเรื่องของศีลธรรมก็ยังคงถูกบรรจุเป็นหัวข้อหนึ่งในการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาตลอดมา ดังที่ จิตรกร ตั้งเกษมสุข (2525) ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาเรื่องพุทธศาสนาของสังคมไทยในยุคสมัยต่างๆ ดังต่อไปนี้

- สมัยโบราณ คือ อาณาจักรลานนาไทยที่ตั้งขึ้นประมาณ พ.ศ. 1400 ซึ่งเป็นยุคสมัยแรกที่มีกิจกรรมทางการศึกษาอย่างเด่นชัด โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพระพุทธรูป พระสงฆ์ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎกอย่างแตกฉานและมีการแต่งคัมภีร์ต่างๆ เกี่ยวกับธรรมะและประวัติหรือวรรณคดีในพระพุทธรูปสำหรับสั่งสอนประชาชนไว้มากมาย โดยยุคสมัยนี้ถือว่าเป็นยุคที่มีผู้เชี่ยวชาญในคัมภีร์พระพุทธรูปศาสนามากที่สุด และมีความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนา มากจึงทำให้เกิดการสร้างวัดเพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมากเช่นกัน ดังนั้นการให้การศึกษาเรื่องศีลธรรมจึงเป็นสิ่งที่พระสงฆ์ได้เล่าเรียนและนำไปสั่งสอนแก่ประชาชนทั่วไป

- สมัยสุโขทัยยังเน้นด้านธรรมะและการปฏิบัติธรรมะ สถานที่ศึกษาหาความรู้ของประชาชนจึงเกิดขึ้นในวัด โดยมีพระสงฆ์เป็นครู มีพระไตรปิฎกเป็นตำรา คนสุโขทัยจึงสนใจศึกษาและปฏิบัติธรรมกันอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระหว่างพรรษา และจากการที่พระมหากษัตริย์สนใจในธรรมะอย่างแรงกล้าจึงเป็นแรงเสริมที่สำคัญให้ประชาชนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนตามหลักพุทธศาสนาเป็นหลัก ดังจารึกในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงที่ว่า

“คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มักโอบอ้อม... ทั้งผู้ชายผู้หญิง
ผู้ท่อมมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพระราชทานทุกคน”

ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในสมัยสุโขทัยการให้การศึกษาในเรื่องศีลธรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วทั้งประเทศโดยประชาชนส่วนใหญ่ปฏิบัติตามกันอย่างเคร่งครัด แต่การจัดการศึกษาในยุคนี้นอกจากจะมุ่งเน้นในสายบรรพชิตแล้ว ยังมีการจัดการศึกษาสายฆราวาสเกิดขึ้นซึ่งเป็นการเรียนรู้จากพ่อแม่หรือครูญาติโดยเนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งเน้นในเรื่องอาชีพและการศึกษาธรรมะและปฏิบัติธรรมของพระพุทธองค์เช่นเดียวกับสายบรรพชิต

- สมัยอยุธยา การให้การศึกษายังเช่นเดียวกับสมัยสุโขทัยแต่มีการเข้ามาของตะวันตกมากขึ้น

- สมัยกรุงธนบุรี มีการเผาทำลายคัมภีร์ วัตวาอาราม และวรรณกรรมจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 แต่ได้มีการสร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับหลวงขึ้นสำหรับเป็นหลักในการศึกษาค้นคว้าของพระสงฆ์สืบไป

- สมัยรัตนโกสินทร์ ในช่วงแรกการจัดการศึกษายังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม เพียงแต่ในช่วงรัชกาลที่ 3 ได้มีการเข้ามาของหมอสอนศาสนาทำให้มีการนำความรู้ใหม่ๆ เข้ามาสู่ประเทศไทยและเป็นจุดเริ่มต้นให้มีการสร้างโรงเรียนสอนกุลบุตรกุลธิดาในประเทศไทยแต่ไม่ค่อยเป็นที่นิยมของคนไทย และเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการปฏิรูปด้านการศึกษาอยู่บ้าง โดยมีพระประสงค์ให้จัดการศึกษาที่เน้นตะวันตกควบคู่ไปกับความรู้แบบไทยเพื่อให้รู้เท่าทันฝรั่งและไม่ตกเป็นเมืองขึ้น ดังนั้นภาษาอังกฤษจึงมีการเรียนการสอนกันมากขึ้น แต่ก็ยังคงเน้นเรื่องคุณธรรมและศีลธรรมในการดำเนินชีวิตเช่นเดิม

ประเด็นที่สำคัญในยุคสมัยนี้คือการมีการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบทำให้การเรียนการสอนเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถูกบรรจุอยู่ในทั้งวิชาพระพุทธศาสนาและสุขศึกษาในแผนการศึกษาแห่งชาติของไทยทุกฉบับ ดังนี้

การให้การศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในสังคมไทยมายาวนาน แต่ในปี พ.ศ. 2445 กระทรวงธรรมการได้กำหนดให้มีวิชาจรยาเป็นครั้งแรกในหลักสูตรการศึกษาของทุกระดับชั้น โดยถือว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกในการกล่อมเกลานิสัยใจคอของกุลบุตรกุลธิดา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2475 มีการปรับเปลี่ยนชื่อวิชาและเนื้อหาเป็นวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมตามสภาพสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และภายหลังจากนั้นได้มีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาอีกหลากหลายครั้ง แต่ยังคงเน้นย้ำเรื่องศีลธรรมเช่นเดิมและหลาย ๆ ครั้งยังต้องเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับศีลธรรมและจริยธรรมให้มากขึ้นเนื่องจากเยาวชนมีปัญหาเรื่องศีลธรรมและจริยธรรมเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535)

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “ทำไมคนไทยจึงเรียนพระพุทธศาสนา” ว่า การให้การศึกษานในวิชาพระพุทธศาสนามี 2 ฐานะ คือ ฐานะเป็นระบบจริยธรรมสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ และฐานะเป็นส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมไทย

และสำหรับวิชาสุขศึกษา สุชาติ โสมประยูร (2520) ได้กล่าวว่า การสอนวิชาสุขศึกษาอยู่คู่กับการศึกษาไทยมาตั้งแต่ในอดีต โดยแผนการศึกษาแห่งชาติของไทยทุกฉบับได้มีการจัดการศึกษาในเรื่องของสุขภาพรวมอยู่ด้วยเสมอ ซึ่งในปัจจุบันมีการศึกษาและวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันถึงความสำคัญของสุขศึกษาที่เกี่ยวพันกับชีวิตมนุษย์ และโรงเรียนควรให้ความสำคัญในการให้การศึกษอย่างใกล้ชิด จึงทำให้หลักสูตรสุขศึกษาได้ถูกปรับปรุงและส่งเสริมให้ดีขึ้นอยู่เสมอ โดยวิชาสุขศึกษาได้ถูกบรรจุในหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2438 และมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในอีกหลากหลายครั้ง ซึ่งการปรับปรุงหลักสูตรสุขศึกษาทุกครั้งยังคงให้ความสำคัญกับประเด็นเกี่ยวกับเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหัวข้อยาเสพติดเสมอ และสาเหตุหลักที่ทำให้วิชาสุขศึกษาถูกบรรจุในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับชั้นเนื่องจากประชาชนทั่วไปยังขาดสุขนิสัยและสุขปฏิบัติที่ดี ดังคำแถลงของคณะกรรมการร่วมเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพในทางการศึกษาของสมาคม The National Education Association (NEA) และสมาคม American Medical Association (AMA) ที่ว่าประชาชนเป็นบิตามารดาเร็วเกินไป ประชาชนขาดการออกกำลังกาย ประชาชนดื่มสุรายามากเกินไป ประชาชนติดยาเสพติดให้โทษ และอื่นๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะทำให้เกิดความเจ็บไข้ได้ป่วยหรือความพิการทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้นการให้การศึกษเกี่ยวกับสุขภาพจะทำให้เกิดการปรับปรุงส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งสุขภาพของเด็กวัยเรียนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก

นอกจากนั้น Rash and Pigg (1979) พัทน์ สุจำนงค์ (2522) และพรสุข หุ่นนิรันตร์ (2534) ยังได้ระบุอย่างสอดคล้องกันเกี่ยวกับเนื้อหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าเป็นเนื้อหาที่มีส่วนสำคัญและจำเป็นที่จะต้องบรรจุในหลักสูตรวิชาสุขศึกษา โดยเนื้อหาที่บรรจุในวิชาสุขศึกษาจะครอบคลุม 12 หัวข้อ ได้แก่ สุขภาพส่วนบุคคล (personal health) โภชนาการ (nutrition) สวัสดิศึกษา (safety education) การปฐมพยาบาล (first aid) โรคติดต่อ (communicable diseases) โรคไม่ติดต่อ (non communicable diseases) สุขภาพจิต (mental health) การสุขาภิบาล (sanitation) บริการสาธารณสุข (public health service) ความรู้เรื่องเพศ (sex information) สิ่งเสพติดให้โทษ (alcohol, tobacco, and narcotics) และสุขภาพของผู้บริโภค (consumer health) ซึ่งเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ถูกบรรจุไว้เป็นประเด็นหนึ่งในหัวข้อสิ่งเสพติดให้โทษที่เน้นประเด็นเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติ และอันตรายจากสิ่งเสพติดให้โทษชนิดต่างๆ เช่น บุหรี่ สุรา กัญชา ฝิ่น มอร์ฟิน เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาแก้ปวดประสาท เป็นต้น โดยในการเลือกเนื้อหาจะต้องให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละวัย และสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย

ปัจจุบันจากการปฏิรูปการศึกษาจนกระทั่งเกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ขึ้นมารองรับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั่วประเทศ การจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังคงถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการเรียนการสอนวิชาพุทธศาสนาและสุขศึกษา ดังนี้

วิชาพุทธศาสนาได้ถูกบรรจุอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีการระบุเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในสาระที่ 1 เรื่องศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมที่เน้นการนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอรวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม ซึ่งเนื้อหาในทุกช่วงชั้นได้กล่าวถึงการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนในเรื่องของศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับการไม่ดื่มสุราหรือเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ตัวชี้วัดผลการศึกษาศึกษาของเด็กนักเรียนหรือมาตรฐานการเรียนรู้ในทุกระดับชั้นยังได้กำหนดในเรื่องของศีลธรรมไว้ดังนี้

สาระที่ 1 : ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 : รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น ที่ศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
- การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ (ป.1-3)	- การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ (ป.4-5) - การปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อแก้ปัญหาอบายมุขและสิ่งเสพติด (ป.6)	- การวิเคราะห์การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการดำรงตนอย่างเหมาะสมในกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข (ม.2)	- วิเคราะห์พระพุทธรูปศาสนาในการฝึกตนไม่ให้ประมาท (ม.4-6)

ตารางที่ 2-2 : มาตรฐานการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ, 2551

ส่วนวิชาสุขศึกษาได้ถูกกำหนดเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษาของทุกช่วงชั้น โดยมีการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ในสาระที่ 5 เรื่องความปลอดภัยในชีวิตที่กำหนดมาตรฐานว่าจะเป็นการป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรม

เสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง โดยเนื้อหาเหล่านี้แต่ละสถานศึกษาจะนำไปกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอนในสอดคล้องกับบริบท และบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ดังตาราง

สาระที่ 5 : ความปลอดภัยในชีวิต

มาตรฐาน พ 5.1 : ป้องกันและหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยง พฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ อุบัติเหตุ การใช้ยา สารเสพติด และความรุนแรง

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
- ระบุโทษของสารเสพติด สารอันตรายใกล้ตัวและวิธีการป้องกัน	- วิเคราะห์ผลเสียของการสูบบุหรี่ และการดื่มสุราที่มีต่อสุขภาพและการป้องกัน (ป.4) - วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติด (ป.5) - วิเคราะห์ผลกระทบของการใช้ยาและสารเสพติดที่มีผลต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (ป.5) - ปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัยจากการใช้ยาและหลีกเลี่ยงสารเสพติด (ป.5) - วิเคราะห์อิทธิพลของสื่อที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพ - วิเคราะห์สาเหตุของการติดสารเสพติดและการชักชวนให้ผู้อื่นหลีกเลี่ยงสารเสพติด (ป.6)	- อธิบายลักษณะอาการของผู้ติดสารเสพติดและการป้องกันการติดสารเสพติด (ม.1) - อธิบายความสัมพันธ์ของการใช้สารเสพติดกับการเกิดโรคและอุบัติเหตุ (ม.1) - แสดงวิธีการชักชวนผู้อื่นให้ลด ละ เลิกสารเสพติดโดยใช้ทักษะต่างๆ (ม.1) - ระบุวิธีการ ปักใจ และแหล่งที่ช่วยเหลือฟื้นฟูผู้ติดสารเสพติด (ม.2) - อธิบายวิธีการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมเสี่ยงและสถานการณ์เสี่ยง (ม.2) - วิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและพฤติกรรมเสี่ยงที่มีผลต่อสุขภาพและแนวทางป้องกัน (ม.3) - วิเคราะห์อิทธิพลของสื่อต่อพฤติกรรมสุขภาพและความรุนแรง (ม.3) - วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ต่อสุขภาพและการเกิดอุบัติเหตุ (ม.3)	- มีส่วนร่วมในการป้องกันความเสี่ยงต่อการใช้ยา การใช้สารเสพติด และความรุนแรง เพื่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และสังคม (ม.4-6) - วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากการครอบครอง การใช้และการจำหน่ายสารเสพติด (ม.4-6)

ตารางที่ 2-3 : มาตรฐานการเรียนรู้วิชาสุขศึกษาและพลศึกษา

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ (2551)

ตารางชี้ให้เห็นว่าวิชาพุทธศาสนาและสุขศึกษาได้บรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ในทุกระดับชั้น แต่เนื้อหาการเรียนการสอนของแต่ละระดับชั้นจะแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาในระดับชั้นนั้นๆ โดยครูจะมีบทบาทในการนำขอบเขตของเนื้อหาเหล่านี้ไปจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจของเด็กนักเรียนให้เกิดความรู้ อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทิศทางที่เหมาะสมและยั่งยืน

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจในการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การให้การศึกษาในวิชาพลศึกษาและวิชาเสริมที่อาจจะไม่มีการระบุเนื้อหาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรงไปตรงมา และไม่มีเป้าหมายในการให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่กลับสร้างผลลัพธ์ที่ดีต่อการมีพฤติกรรมไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังงานวิจัยหลากหลายชิ้น ดังนี้

Cohen and others (2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดหลักสูตรเสริมเกี่ยวกับกีฬาที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกีฬาที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน โดยวิธีสำรวจโรงเรียนมัธยมในลอนดอนเจ็ดสิบถึงหลักสูตรเสริมที่เกี่ยวกับกีฬาแล้วนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีโอกาสที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬามีอย่างจำกัด ซึ่งควรเพิ่มโอกาสการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาที่ทำให้พวกเขาได้ใช้ร่างกายที่จะทำให้พวกเขาเข้าสู่การมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเยาวชนน้อยลง

Elliot and others (2004 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการฝึกกีฬาเป็นทีมและสอนเรื่องการดูแลสุขภาพช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงจากแอลกอฮอล์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของโครงการในโรงเรียนซึ่งเน้นที่ทีมนักกีฬาหญิงเพื่อป้องกันปัญหาการรับประทานอาหารและการใช้ยาเพื่อควบคุมรูปร่าง โดย ATHENA (Athletes Targeting Healthy Exercise and Nutrition Alternative) เป็นหลักสูตรนาน 8 สัปดาห์ใช้เวลา 45 นาทีต่อครั้งทุกสัปดาห์ซึ่งเพิ่มเข้าไปในการฝึกปกติของทีมกีฬา เนื้อหาของหลักสูตรจะเฉพาะกับเพศหญิง ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับอาหารสุขภาพสำหรับนักกีฬา การฝึกร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ ผลของการใช้ยาและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพอื่นๆ ที่มีต่อการเล่นกีฬา ภาพพจน์ของผู้หญิงในสื่อและการป้องกันภาวะซึมเศร้า ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองรายงานว่าใช้ยาลดน้ำหนักลดลงและใช้ยากระตุ้นการเล่นกีฬา เช่น แอมเฟตามีน สเตียรอยด์ หรืออาหารเสริม สำหรับนักกีฬาลดลงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กิจกรรมเสี่ยงอื่นๆ ก็ลดลงด้วย เช่น การขับขี/โดยสารรถกับผู้ขับขีที่ดื่มสุรา คาเฟ่

ขีดนิรภัยมากขึ้น และมีกิจกรรมทางเพศลดลง นักเรียนในกลุ่มทดลองยังมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในด้านประสิทธิภาพของตนเองที่เกิดจากการฝึก (strength-training self-efficacy) และการรับประทานอาหารสุขภาพ ลดความตั้งใจที่จะใช้ยาลดน้ำหนักในอนาคต การอาเจียนเพื่อลดน้ำหนัก การสูบบุหรี่ และการใช้อาหารเสริมเพื่อสร้างกล้ามเนื้อ นอกจากนี้ เนื้อหาของโปรแกรมยังช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ เพิ่มทักษะการปฏิเสธ เปลี่ยนแปลงความเชื่อ/การใช้วิจารณญาณในการดูโฆษณา และการรับรู้ว่าเป็นสนธิสัญญาเพื่อควบคุมรูปร่างไปในทางที่เหมาะสมด้วย การฝึกกีฬาเป็นทีมและสอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้องลงไปด้วยเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอันหนึ่งสำหรับส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อป้องกันปัญหาการกินอาหาร การใช้อาหารเสริมสำหรับนักกีฬา และพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ ถึงแม้ว่าเอกสารนี้จะไม่ได้เป็นรายงานผลของมาตรการป้องกันการดื่มสุราโดยตรง แต่ก็มีเนื้อหาของมาตรการที่เกี่ยวกับการดื่มสุราด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับรถ/โดยสารรถที่ผู้ขับขี่ดื่มสุรา

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การให้การศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันเกิดขึ้นในระบบการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ดังต่อไปนี้

ยุคสมัย	พุทธศาสนา	สุขศึกษา	พลศึกษา	หลักสูตรเสริม
ยุคที่ 1 : การศึกษาไทยในสมัยโบราณ (พ.ศ. 1781 – พ.ศ. 2411)	✓			
ยุคที่ 2 : การศึกษาในสมัยปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2412 – พ.ศ. 2475)	✓	✓		
ยุคที่ 3 : การศึกษาสมัยปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. 2475 - ปัจจุบัน)	✓ (กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม)	✓ (กลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษา : ความปลอดภัยในชีวิต)	✓	✓

ตารางที่ 2-4 : สรุปการให้การศึกษาด้านสุขภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยตามยุคสมัยต่างๆ

ตารางได้ชี้ให้เห็นว่าการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคสมัยโบราณที่ยังไม่มีการจัดตั้งโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การให้การศึกษาแก่ประชาชนเกิดขึ้นที่วัด โดยเนื้อหาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเกี่ยวโยงกับพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองมากในยุคสมัยนั้น ผู้ให้การศึกษาที่

สำคัญคือพระภิกษุสงฆ์ การให้ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงเกิดขึ้นผ่านการอบรมสั่งสอนเรื่องของศีลธรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบการให้การศึกษาในเรื่องการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงถูกบรรจุอยู่ในวิชาพระพุทธศาสนาที่มีการเรียนการสอนเรื่องศีลธรรมอยู่ แต่ในขณะที่เดียวกันเนื้อหาเรื่องการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ถูกบรรจุในวิชาสุขศึกษาของทุกระดับชั้นด้วย เนื่องจากประชาชนยังขาดสุขนิสัยและสุขปฏิบัติที่ดี ดังนั้น เนื้อหาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงถูกให้การศึกษาผ่านการเรียนการสอนทั้งวิชาสุขศึกษาและวิชาพุทธศาสนาเป็นหลักซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กและเยาวชนต่อการเผชิญโลกภายนอกที่จะต้องพบกับสิ่งยั่วยุให้เข้าไปสู่วงจรการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นอกจากนี้ในสถานศึกษายังมีการให้การศึกษาวิชาพลศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สามารถสร้างผลกระทบต่อการไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนอีกด้วย

การให้ศึกษาด้านสุขภาพมีรายละเอียดที่สำคัญ ได้แก่

1. ความหมายของการให้ศึกษาด้านสุขภาพ
2. เป้าหมายของการให้ศึกษาด้านสุขภาพ
3. ขั้นตอนของการให้ศึกษาด้านสุขภาพ
4. รูปแบบของการให้ศึกษาด้านสุขภาพ

1. ความหมายของการให้ศึกษาด้านสุขภาพ

คำว่า “การศึกษา” มีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542) ในมาตราที่ 4 ได้ระบุถึงความหมายของคำว่า “การศึกษา” ไว้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

Good (1973) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 3 ความหมาย คือ

1. การศึกษาหมายถึงกระบวนการต่างๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม
2. การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ความสามารถจากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น
3. การศึกษาหมายถึงการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา

สุมณ อมรวิวัฒน์ (2526) ได้ให้ความหมายของคำว่า การศึกษา คือ เครื่องมือ และกระบวนการต่อเนื่องอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้มนุษย์มีความเจริญงอกงาม ปรับตัวได้ ดำเนินชีวิตดี และมีความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์

นงลักษณ์ รัชฎะวานิช (2526) ได้กล่าวว่า การศึกษา คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งเอาไว้ โดยเน้นที่กระบวนการซึ่งได้มีการวางรูปแบบที่มีขั้นตอนเอาไว้แล้ว ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

ความหมายของคำว่าการศึกษาจะเห็นได้ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือและกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในการพัฒนาให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการวางรูปแบบที่มีขั้นตอน และหากพิจารณาคำว่า การให้การศึกษาด้านสุขภาพ หรือสุขศึกษา (Health Education) จะพบความหมายต่างๆ ดังนี้

Derrberry (1960) กล่าวว่า สุขศึกษา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทัศนคติที่มีต่อการป้องกันและการรักษา การปฏิบัติทางด้านสุขภาพตลอดจนการเปลี่ยนแปลงนิสัยในชีวิตประจำวัน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากประสบการณ์หลายๆ อย่างของบุคคล

Nyswander (1949) กล่าวว่า สุขศึกษา หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นในตัวบุคคล สุขศึกษาไม่สามารถที่จะหยิบยื่นให้บุคคลใดบุคคลอื่นได้ สุขศึกษาเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยการที่บุคคลนั้นยอมรับหรือไม่ยอมรับข้อมูลใหม่ ทัศนคติใหม่ และการปฏิบัติใหม่ซึ่งเกี่ยวกับเป้าหมายของการมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

Wood (อ้างถึงใน สุชาติ โสมประยูร, 2525) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การสุขศึกษา (Health Education) ว่า คือ กระบวนการที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ ซึ่งเป็นผลทำให้บุคคลหรือชุมชนได้รับความรู้ มีทัศนคติและการปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับสุขภาพ

องค์การอนามัยโลก (1947) ได้กล่าวว่า สุขศึกษา หมายถึง การศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาทั่วไปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ความสามารถและพฤติกรรมของบุคคล แต่สุขศึกษาจะเน้นหนักการพัฒนาการปฏิบัติทางสุขภาพซึ่งเชื่อว่าจะก่อให้เกิดภาวะความสมบูรณ์ที่สุด

วาสนา จันท์สว่าง (2547) ได้กล่าวว่า คำว่า สุขศึกษา มาจากคำว่า สุขภาพ และการศึกษา ซึ่งสามารถตีความได้ว่า คือการศึกษาเพื่อสุขภาพ โดยหมายถึง ผลรวมของ ประสบการณ์ การศึกษา การเรียนรู้ ทั้งหมดที่ได้วางแผนเพื่อเป้าหมายให้เกิดการปฏิบัติที่เอื้อต่อสุขภาพ การปฏิบัติอาจเป็นของแต่ละบุคคลเพื่อป้องกันและส่งเสริมสุขภาพของตนเองและครอบครัว รวมถึงการปฏิบัติขององค์กรหรือผู้นำชุมชน อันจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมเพื่อให้เอื้อต่อสุขภาพ ซึ่งในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีส่วนประกอบของ กระบวนการศึกษาร่วมอยู่ด้วย

วสันต์ ศิลปะสุวรรณ (2536) กล่าวว่า สุขศึกษา (Health Education) หมายถึง กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และศิลปะในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในแนวทางที่พึงประสงค์โดยใช้หลักการและวิธีการทางสุขศึกษาและ/หรือพฤติกรรมศาสตร์ แต่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดังกล่าวจะต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนและชุมชนที่เขาอาศัยอยู่

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2536) กล่าวว่า สุขศึกษา (Health Education) หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ทั้งหมดในตัวบุคคลหรือชุมชนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพไม่ว่าจะเป็นทางความรู้ ความเชื่อ ทศนคติการรับรู้หรือการกระทำหรือการปฏิบัติ

นอกจากนั้น Green and Kreuter (1999 อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549) ได้ย้ำจุดเด่นของการให้การศึกษาด้านสุขภาพ ว่าเป็น “ความสมัครใจ” โดยการให้ การศึกษาด้านสุขภาพจะเกี่ยวข้องกับการผสมผสานประสบการณ์ในการเรียนรู้ระหว่างผู้ ให้บริการและผู้รับบริการด้านสุขภาพซึ่งดำเนินการบนพื้นฐานของความสมัครใจเท่านั้น และ Green (1984 อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2549) ยังได้ชี้ให้เห็นว่า การให้การศึกษาด้าน สุขภาพเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของบุคคลอย่างสมัครใจในการกำหนดแนวปฏิบัติด้าน สุขภาพ ดังนั้นการดำเนินการในการให้การศึกษาด้านสุขภาพจึงปราศจากการข่มขู่ คุกคาม แต่ มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้แสวงหาความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนที่ก่อให้เกิดผลด้านสุขภาพตามความตั้งใจหรือการสร้าง ศักยภาพของบุคคล กลุ่มบุคคล หรือชุมชนในด้านสุขภาพ

และพรสุข หุ่นรินทร์ (2534) ยังได้กล่าวถึงหัวใจของหลักสูตรสุขศึกษาว่า จะต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบให้มีความต่อเนื่อง มีแผนที่ที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถนำมาปฏิบัติได้ โดยรวมโครงการสุขภาพในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร สุขศึกษาด้วย

ดังนั้น การให้การศึกษาด้านสุขภาพที่มุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จึงหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องในการพัฒนาให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยสมัครใจที่จะพัฒนาไปสู่การมีสุขภาพที่ดี

2. เป้าหมายของการให้การศึกษาด้านสุขภาพ

เป้าหมายของการให้การศึกษาด้านสุขภาพของนักวิชาการหลากหลายท่านสามารถสรุปได้ว่า ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นการให้ความรู้เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดี อันจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมด้านสุขภาพที่เหมาะสมทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคม ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นทันทีขณะให้การศึกษาด้านสุขภาพ หรืออาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก็เป็นได้ โดยคำกล่าวของนักวิชาการต่อไปนี้

วาสนา จันทรสว่าง (2547) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของงานสุขศึกษาว่า เพื่อสร้างเสริม ปรับเปลี่ยน และคงไว้ซึ่งพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิต สุขศึกษาจึงเป็นเรื่องของการพัฒนาด้านสุขภาพในทุกะบบของสังคม การสร้างและส่งเสริมค่านิยมด้านสุขภาพในวิถีชีวิตและวิถีชุมชนในสังคม การปลูกฝังสร้างเสริม และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในทิศทางอันพึงประสงค์ จะทำให้ประชาชนสามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และชุมชน รวมทั้งระดมทรัพยากรและการมีส่วนร่วมสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของประเทศในแต่ละท้องถิ่นให้ลดความรุนแรง หรือหมดไปเพื่อบรรลุเป้าหมายของคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมพลศึกษา (2532) ได้กล่าวถึงการสอนสุขศึกษาว่าเป็นความต้องการให้นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านพฤติกรรมการเรียนรู้เรื่องสุขภาพใน 3 ด้าน (KAP) คือ ความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitude) และการปฏิบัติ (Practice)

ธนวรรณ อิมสมบูรณ์ (2530) ได้กล่าวถึง ปรัชญาและแนวทางของสุขศึกษาในโรงเรียนว่าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพ โดยกำหนดให้พฤติกรรมสุขภาพเป็นเป้าหมายของการดำเนินงานหรือการเรียนรู้ทางด้านสุขศึกษา บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าวนี้ได้จำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบที่เป็นผลของการเรียนรู้ใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ การเรียนรู้จนกระทั่งเกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ การเรียนรู้จนกระทั่งเกิดเจตคติ และการเรียนรู้จนกระทั่งเกิดทักษะ ความสามารถและความชำนาญในการกระทำหรือการปฏิบัติทางด้านสุขภาพอย่างถูกต้องและเหมาะสม ซึ่งจากการเรียนรู้ทั้ง 3 ลักษณะจะนำไปสู่การ

ปลูกฝังและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้ ดังนั้นหลักสูตรสุขศึกษาในระดับใดก็จำเป็นที่จะต้องมึลักษณะที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้ง 3 องค์ประกอบของการเรียน จึงจะมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของเด็ก

และ พรสุข หุ่นิรันดร์ (2534) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของหลักสูตรสุขศึกษาคือ การใช้ความรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อเจตคติและการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่ผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นความรู้ เจตคติและการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการให้การศึกษาด้านสุขภาพ โดยวิธีการสอนที่ได้ผลดีที่สุด คือ วิธีสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดเพราะการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพตามที่ปรารถนาไม่สามารถที่จะถูกพัฒนาภายในระยะเวลาอันสั้นได้ การสร้างการเรียนรู้ที่ดีจะทำให้เกิดพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่ยั่งยืนในอนาคต

ดังนั้น การให้การศึกษาด้านสุขภาพจึงเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายในการให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การมีทัศนคติที่ถูกต้อง และมีพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

3. ขั้นตอนของการให้การศึกษาด้านสุขภาพ

การศึกษามีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งทุกรูปแบบจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการหรือวิธีสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ใน 3 ลักษณะ นั่นคือ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองในชีวิตประจำวันผ่านสภาพแวดล้อมหรือกรรมพันธุ์หรือที่เรียกว่า การเรียนรู้เกิดจากธรรมชาติ (informal learning) การเรียนรู้ที่มีผู้จัดโดยไม่คำนึงถึงระบบที่แน่นอนหรือที่เรียกว่า การเรียนนอกระบบ (non-formal learning) และการเรียนรู้ที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นระบบระเบียบแบบแผน โดยมีการวางแผนไว้ มีการกำหนดคุณสมบัติทั้งตัวผู้เรียนและผู้สอนตลอดจนหลักสูตรที่กำหนดไว้ให้สอดคล้องแน่นอนหรือที่เรียกว่า การเรียนในระบบ (formal learning) (จำเนียร ศิลพานิช, 2538) ซึ่งกระบวนการที่ทำให้เกิดการเรียนรู้หรือการให้การศึกษา คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง ทิศนา แคมมณี (2542) ได้สรุปขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนการสอนไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นการเตรียมสอน ผู้สอนจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

- 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ
- 1.2 ศึกษาหาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
- 1.3 วางแผนการสอน
 - กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
 - วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด

- ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้
- กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

- สื่อและวัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน
- เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน
- ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ หรือไอทีเทคโนโลยี วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม
- เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้
- ห้องเรียน หรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ในลักษณะใหม่

2. ชั้นการสอน ครูจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

- 2.1 สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี
- 2.2 กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
- 2.3 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและประสบการณ์ที่เป็นจริง
- 2.4 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ และแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น
- 2.5 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
- 2.6 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่
- 2.7 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม
- 2.8 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น
- 2.9 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อการปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น
- 2.10 ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม
- 2.11 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม
- 2.12 ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและให้ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

3. การประเมินผล ครูจะมีบทบาทดังต่อไปนี้

- 3.1 เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน
- 3.2 ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

ดังนั้น การให้การศึกษาด้านสุขภาพจึงประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมการสอนที่ผู้สอนจะต้องวางแผนการสอนและจัดเตรียมอุปกรณ์การเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน ขั้นการสอนที่ผู้สอนจะต้องสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และปรับแผนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และขั้นประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. รูปแบบของการให้การศึกษาด้านสุขภาพ

การสอนจัดเป็นวิธีการหรือกระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญมาก เพราะจะช่วยให้เนื้อหาวิชาการได้ถูกนำเอาไปใช้สอนได้อย่างถูกต้อง และบังเกิดผลแก่ผู้เรียน ซึ่งการสอนที่ดีที่สุดคือการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด โดย Breuss and Gay (1978 อ้างถึงใน พรสุข หุ่นิรันดร์, 2534) ได้สรุปวิธีการสอนสุขศึกษาไว้ 26 วิธีที่ครูสามารถเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและเนื้อหาวิชาที่สอน ได้แก่ การระดมความคิด (Brainstorming) การปรึกษาหารือ (Buzz Sessions) กรณีศึกษา (Case Studies) การทำงานเป็นคณะกรรมการ (Committee work) การจัดโครงการริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative projects) การโต้วาที (Debates) การสาธิต (Demonstrations) การใช้อุปกรณ์เครื่องมือ (Equipment-centered methods) การทดลอง (Experiments) การศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field trips) การอภิปรายปัญหา (Forum) การอภิปรายกลุ่ม (Group discussions) เกมทางสุขภาพ (Health games) แบบทดสอบ (Inventories) การบรรยาย (Lectures) การอภิปรายซักถาม (Lecture-discussions) การใช้วัสดุทัศนูปกรณ์ (Material-centered methods) การเล่าเรื่อง (Open-ended stories) การอภิปรายหมู่ (Panel discussions) การแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Problem solving) โปรแกรมการเรียนสำเร็จรูป (Programmed instruction) การเชิญวิทยากร (Resource speakers) การเขียนรายงาน (Student reports) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Symposiums) และการยอมรับค่านิยมทางสุขภาพ (Value clarification) (พรสุข หุ่นิรันดร์, 2534)

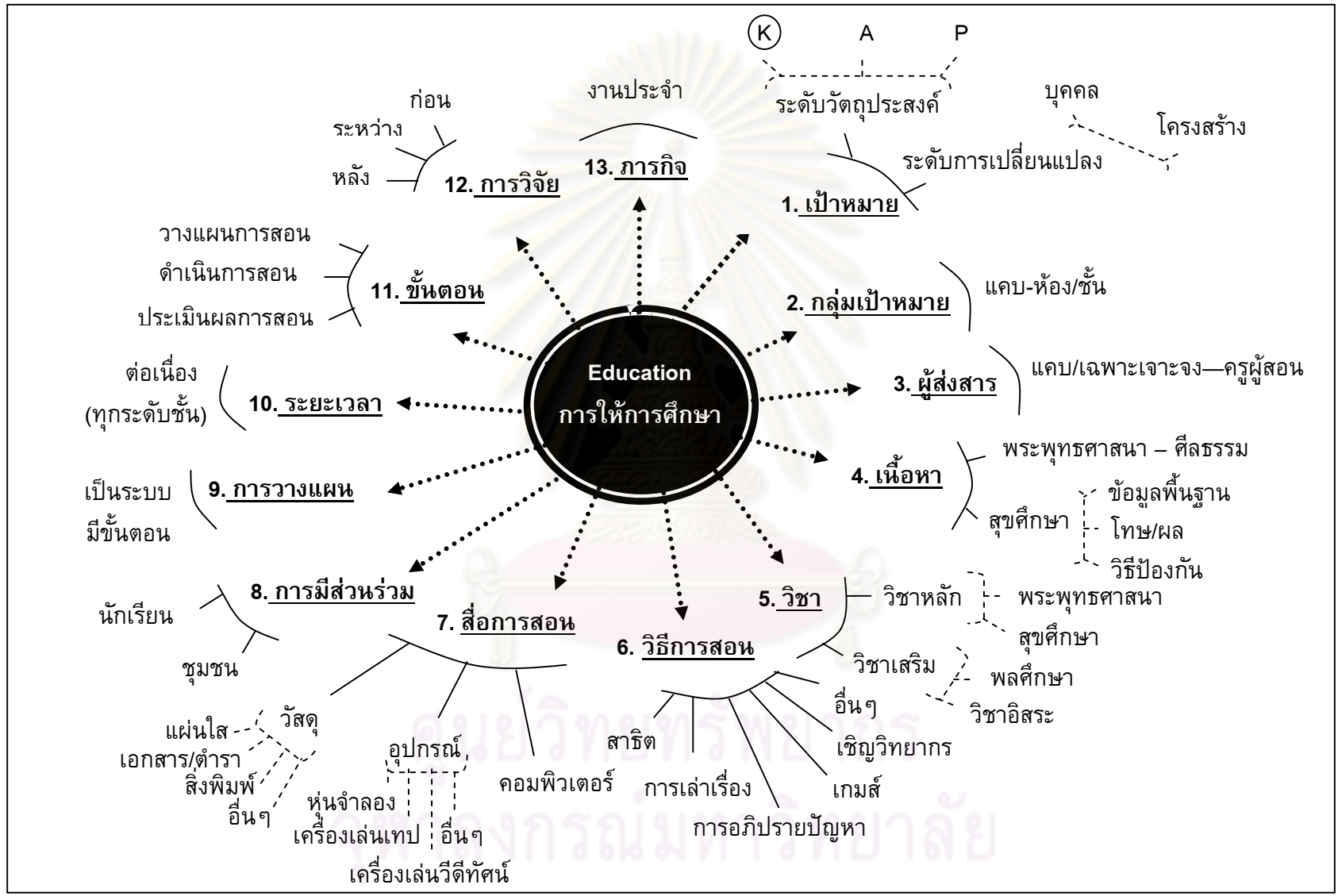
นอกเหนือจากวิธีการสอนทั้ง 26 วิธี ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนในรูปแบบอื่นๆ ที่จะนำผู้เรียนไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนการสอนได้ เช่น นิทรรศการ (Exhibition) การแสดงละคร (Role playing) การสนทนาซักถาม (Forum dialogue) การจัดฉายภาพยนตร์แล้วเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ซักถามหลังจากการแนะนำและดูภาพยนตร์ไปแล้ว (Movie forum) การใช้อุปกรณ์โสตทัศนศึกษา (Use of audio visual aids) (พัฒน์ สุจำนงค์, 2522) และการเชิญวิทยากร (Guest speaker) มาบรรยายประกอบการเรียนก็เป็นอีกวิธีการสอนที่เป็นประโยชน์อย่างมาก เพราะนักเรียนมักจะชอบฟังการบรรยายของวิทยากรหรือผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะสาขาวิชาจากภายนอกและเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศของห้องเรียนได้อีกด้วย

ดังนั้น การสอนวิชาสุขศึกษาให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์ ครูควรพิจารณาเลือกใช้วิธีสอนหรือกิจกรรมหลายๆ อย่าง ซึ่งมีทั้งครูและนักเรียนเป็นศูนย์กลางประกอบกันหรือปะปนกันให้เหมาะสมกับโอกาสและสภาพของบทเรียนแต่ละบท อันจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้แก่เด็กและเยาวชนเกี่ยวกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์ที่ถูกต้อง และนำไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ห่างไกลจากการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์อย่างยั่งยืน

การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา (Education) จึงสามารถสรุปองค์ประกอบของการให้การศึกษาได้ ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2-8 : องค์ประกอบของแนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษา

แผนภาพสามารถสรุปองค์ประกอบของแนวคิดและทฤษฎีการให้การศึกษาได้
ดังนี้

1. เป้าหมายของการให้การศึกษา มี 2 ลักษณะ ได้แก่
 - ระดับของวัตถุประสงค์ – การจัดการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม แต่ส่วนใหญ่ของวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนจะต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น
 - ระดับของการเปลี่ยนแปลง – การจัดการเรียนการสอนสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับโครงสร้าง
2. กลุ่มเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนมีจำนวนน้อยและแคบ โดยเป็นเพียงนักเรียนในห้องเรียนหรือระดับชั้นนั้นๆ
3. ผู้ส่งสารของการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จะแคบและเฉพาะเจาะจง โดยผู้ส่งสารหลักจะมีเพียงแต่ครูผู้สอน ยกเว้นในการเชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้แก่นักเรียน
4. เนื้อหาจะสอดคล้องกับวิชาที่ได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน อาทิ วิชาพระพุทธศาสนา เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับเรื่องศีลธรรม
5. วิชาในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์จะแบ่งออกเป็นวิชาหลัก ได้แก่ วิชาพระพุทธศาสนาและวิชาสุขศึกษา และวิชาเสริมที่มีความยืดหยุ่นในการใส่เนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เข้าไปในการจัดการเรียนการสอนได้ อาทิ พลศึกษา วิชาอิสระ วิชาเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นต้น
6. วิธีการสอนสามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การสาธิต การบอกเล่า การอภิปรายปัญหา การเล่นเกม เป็นต้น
7. สื่อการสอนมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ สื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ สื่อคอมพิวเตอร์ เป็นต้น
8. การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนผ่านแนวคิดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ชุมชน ครอบครัว และอื่นๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
9. การวางแผนการดำเนินงานของการจัดการเรียนการสอนต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนตามแผนการสอน
10. ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนจะมีความต่อเนื่อง โดยเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ได้มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนกระทั่งถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
11. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนจะประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการวางแผนการสอน ขั้นตอนการสอน และขั้นตอนการประเมินผลการสอน

12. การวิจัยในการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินงานได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ก่อนการจัดการเรียนการสอนจนกระทั่งสิ้นสุดการเรียนการสอน

13. ภารกิจของการจัดการเรียนการสอนถือเป็นงานหลักหรือภาระงานประจำของสถานศึกษา

5.2.3 จุดเด่นและจุดด้อยของการรณรงค์ด้านสุขภาพและการให้การศึกษา ด้านสุขภาพในสถานศึกษา

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะเห็นได้ว่าทั้งสองแนวคิดมีจุดเด่นที่สามารถเสริมพลังซึ่งกันและกัน และจุดด้อยที่ควรนำจุดเด่นของอีกด้านมาเสริมพลังกันในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหลากหลายประเด็น ดังต่อไปนี้

1. เป้าหมาย

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพมีเป้าหมายหลักใน 3 กลุ่ม ได้แก่ เป้าหมายระดับวัตถุประสงค์ เป้าหมายระดับการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายผู้รับผลประโยชน์จากผลของการรณรงค์ ส่วนในการให้ศึกษามีเป้าหมายหลักใน 2 กลุ่มที่คล้ายคลึงกับการให้การศึกษา คือ เป้าหมายระดับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายระดับการเปลี่ยนแปลง

หากกล่าวถึงเป้าหมายระดับวัตถุประสงค์ ที่ต้องการให้เกิดการสร้างความรู้ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทิศทางที่เหมาะสม จะเห็นได้ว่าทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพต่างมีเป้าหมายในการให้ความรู้ที่จะนำไปสู่การมีทัศนคติที่ถูกต้องและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ที่ได้กล่าวว่า การรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพมีเป้าหมายไม่แตกต่างกัน โดยทั้งสองแนวคิดให้ความสำคัญกับการกระตุ้นความตระหนักต่อสุขภาพและการสร้างความรู้ ความเข้าใจด้านพฤติกรรมสุขภาพ และมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติต่างๆ ที่เอื้อต่อพฤติกรรมสุขภาพเช่นเดียวกัน แต่จุดเน้นของการรณรงค์ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับพฤติกรรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการให้ศึกษาเน้นย้ำให้เกิดการสร้างความรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ส่วนเป้าหมายระดับการเปลี่ยนแปลง ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้าง จะเห็นได้ว่าทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพต่างมีเป้าหมายในการสร้างการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้าง

เช่นเดียวกัน แต่จุดเน้นของการให้การศึกษาคือต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลเป็นหลัก ส่วนการรณรงค์ไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังเน้นให้เกิดการผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเรื่องดีมีแอลกอฮอล์ต่อไปอีกด้วย

และในส่วนเป้าหมายผู้รับผลประโยชน์จากผลของการรณรงค์ที่จากแนวคิดมีการกล่าวถึงเฉพาะในส่วนของการรณรงค์ว่าผู้รับผลประโยชน์จากการรณรงค์เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารหรือบุคคลที่สาม แต่ผู้รับผลประโยชน์อย่างเต็มก็คือผู้รับสาร แต่หากพิจารณาในส่วนของการให้การศึกษาก็จะเห็นได้ว่าผู้รับผลประโยชน์จากการเรียนการสอนก็คือนักเรียนซึ่งเป็นผู้รับสารมากที่สุดเช่นเดียวกัน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเป้าหมายของทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษามีความเหมือนกันทั้งในส่วนของเป้าหมายระดับวัตถุประสงค์ เป้าหมายระดับการเปลี่ยนแปลง และเป้าหมายผู้รับผลประโยชน์จากผลของการรณรงค์ แต่ในความเหมือนดังกล่าวยังคงมีความแตกต่างในรายละเอียดของเป้าหมายที่สามารถนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานผลสำเร็จการรณรงค์และการให้การศึกษากันเสริมซึ่งกันและกันและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพจะเน้นกลุ่มเป้าหมายที่มีวงกว้างมากกว่าการให้การศึกษาคือส่วนใหญ่จะมีวงแคบและเน้นกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ซึ่งการรณรงค์ในสถานศึกษาจะมีข้อเด่นในการจำกัดขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นนักเรียนจึงทำให้การดำเนินกิจกรรมรณรงค์สามารถวางแผนให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น เช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาจะมีกลุ่มเป้าหมายเฉพาะนักเรียนในสถานศึกษา แต่หากระบุถึงกลุ่มเป้าหมายของแต่ละรายวิชาจะมีวงแคบหรือเฉพาะเจาะจงมากขึ้นไปกว่าการให้การศึกษารวม

ดังสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ยังได้ยืนยันว่า การรณรงค์ด้านสุขภาพมักครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากในพื้นที่ที่หลากหลาย ซึ่งนักรณรงค์จะใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งแบบการสื่อสารแบบตัวต่อตัว การสื่อสารกลุ่ม และสื่อมวลชนในการแพร่กระจายข้อมูลสู่กลุ่มเป้าหมาย ส่วนการให้การศึกษาด้านสุขภาพมักครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายจำนวนน้อยในบริบทเฉพาะพื้นที่ เช่น เยาวชนในโรงเรียน กลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ และใช้ช่องทางการสื่อสารแบบตัวต่อตัว การสื่อสารกลุ่ม หรือการสื่อสารทางไกลผ่านระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากลุ่มเป้าหมายของทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษามีความแตกต่างกัน ซึ่งหากมีการดำเนินงานผลสำเร็จการรณรงค์และการให้การศึกษาก็จะทำให้การดำเนินงานครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งในวงกว้างที่ชัดเจนและวงแคบที่เฉพาะเจาะจง

3. ผู้ส่งสาร

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารในกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพจะมีความหลากหลายมากกว่าการให้การศึกษที่ส่วนใหญ่ผู้ส่งสารจะเป็นครูผู้สอนในรายวิชานั้นๆ หรือในบางครั้งอาจจะมิวิทยากรจากภายนอกที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารของทั้งมาตรการรณรงค์และการให้การศึกษามีความแตกต่างกัน ซึ่งหากมีการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาก็จะทำให้มีกลุ่มผู้ส่งสารหลักผ่านจัดการเรียนการสอน และมีความหลากหลายของกลุ่มผู้ส่งสารที่มาช่วยหนุนเสริมในการกระตุ้นความสนใจและให้ความรู้และประสบการณ์แก่กลุ่มผู้รับสารซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษายังมีจุดเด่นในการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้รับสาร (receiver) ไปสู่การเป็นผู้ส่งสาร (sender) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทของนักเรียนจะส่งผลให้ผู้ส่งสารมีความเข้าใจในผู้รับสารมากยิ่งขึ้น

4. ข้อมูล/ประเด็น/เนื้อหา

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า ข้อมูลหรือประเด็นในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพไม่ได้มีการกำหนดเนื้อหาที่ชัดเจน แต่มีลักษณะที่หลากหลายตามประเด็นที่ต้องการรณรงค์ โดยข้อมูลหรือประเด็นจะต้องมีความชัดเจนและทันสมัย ผ่านการนำเสนอข้อมูลด้วยกลยุทธ์ทั้งทางบวกและทางลบ ส่วนการให้การศึกษส่วนใหญ่จะมีเนื้อหาสอดคล้องตามบทเรียนของวิชานั้นๆ ได้แก่ วิชาพระพุทธศาสนาจะมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับศีลธรรม และวิชาสุขศึกษาจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โทษและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และวิธีป้องกันตนเองและคนรอบตัวจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์และการให้การศึกษามีความแตกต่างกัน ซึ่งหากมีการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาก็จะทำให้การดำเนินงานที่มีความเฉพาะเจาะจงของเนื้อหาตามหลักสูตรการเรียนการสอนและสามารถเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนให้มีขอบเขตที่กว้างขึ้นผ่านกิจกรรมรณรงค์ได้ หรือกิจกรรมรณรงค์สามารถนำเนื้อหาจากการให้การศึกษบางประเด็นไปต่อยก้ากับกลุ่มผู้รับสารได้มากขึ้น

5. ช่องทางการสื่อสาร

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่าช่องทางการสื่อสารของกิจกรรมรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพมีความแตกต่างกัน โดยกิจกรรมรณรงค์ด้านสุขภาพจะมีการสื่อสารผ่านทั้งช่องทางสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ แต่ในส่วนของการให้การศึกษาก็มีการสื่อสารผ่านรายวิชาต่างๆ ทั้งรายวิชาหลักและรายวิชาเสริม โดยมีวิธีการเรียนการสอนที่

หลากหลาย อาทิ การสาธิต การอภิปรายปัญหา การเล่นเกมส์ การเชิญวิทยากร และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวครูผู้สอนจะได้มีการจัดเตรียมสื่อการสอนทั้งในรูปแบบสื่อวัสดุ สื่ออุปกรณ์ และสื่อคอมพิวเตอร์มาประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากที่สุด ซึ่งหากพิจารณาเฉพาะในส่วนของสื่อจะเห็นได้ว่าในบางส่วนของ การจัดกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนมีการใช้สื่อที่สอดคล้องกัน แต่การรณรงค์มีการใช้สื่อที่หลากหลายมากกว่าการให้การศึกษา

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษา ในสถานศึกษาจะสามารถเพิ่มทางเลือกในการจัดสรรสื่อที่ทันสมัยและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีได้มากกว่าการจัดการศึกษาเพียงอย่างเดียว และช่องทางการสื่อสารยังสามารถดำเนินการผ่านทั้งช่องทางการสื่อสารในรูปแบบเก่าที่สถานศึกษาดำเนินการเป็นปกติ อาทิ การจัดบอร์ดนิทรรศการ การประกาศหน้าเสาธง เป็นต้น และช่องทางการสื่อสารในรูปแบบใหม่ที่สถานศึกษายังไม่เคยดำเนินการ อาทิ ไปสเตอร์โฆษณา หนังสือรณรงค์ เป็นต้น

6. การมีส่วนร่วม

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า ประเด็นการมีส่วนร่วมเป็นประเด็นที่สำคัญของทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยการรณรงค์ได้มีความพยายามในการเปิดโอกาสให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานมากขึ้น เช่น เกี่ยวกับการให้การศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้กับลูกหลาน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นประเด็นสำคัญของการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษา ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะเป็นกระบวนการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์เป้าหมายที่ได้วางไว้

7. การวางแผนอย่างเป็นระบบ

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพและการให้ศึกษาด้านสุขภาพมีการวางแผนในการดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยการรณรงค์ด้านสุขภาพจะต้องมีการวางแผนการรณรงค์ในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นการรณรงค์ที่จะมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมการรณรงค์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายไปจนกระทั่งการประเมินผลการรณรงค์ ส่วนการให้ศึกษาด้านสุขภาพก็เช่นเดียวกันที่จะต้องมีการจัดทำแผนการสอนเพื่อวางแผนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอนที่จะนำผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนในวิชานั้นๆ

ดังนั้น การดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษากายในสถานศึกษาจึงควรมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการผลานจุดเด่นของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษากายเพื่อทำให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ได้วางไว้

8. ระยะเวลา

การศึกษากายเอกสารจะเห็นได้ว่า ระยะเวลาการดำเนินงานของทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษากายมีความแตกต่างกัน โดยการให้การศึกษากายจะมีระยะเวลาดำเนินงานยาวและต่อเนื่องตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา และในส่วนการรณรงค์จะมีระยะเวลาในการดำเนินงานสั้นหรือยาวก็สามารถกระทำได้ แต่ต้องมีการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน การออกแบบกิจกรรมจึงสอดคล้องกับระยะเวลาที่ได้วางแผนที่ไว้ และหากโครงการสิ้นสุดลงการรณรงค์ด้านสุขภาพในประเด็นนั้นๆ ก็จะสิ้นสุดลงด้วย และถึงแม้ว่าบางโครงการจะมีระยะยาวและต่อเนื่องแต่ระยะเวลายังคงไม่ยาวและต่อเนื่องเช่นเดียวกับการให้การศึกษากาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ที่พบว่า การให้การศึกษากายด้านสุขภาพจะเป็นการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำผ่านหลักสูตรการเรียนการสอนและการฝึกอบรมของหน่วยงานต่างๆ ในขณะที่การรณรงค์ด้านสุขภาพเป็นการจัดกิจกรรมในช่วงเวลาที่สั้นและชัดเจน โดยการออกแบบกิจกรรมต่างๆ จะกระชับและสอดคล้องกับช่วงจังหวะเวลาที่กำหนด

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าระยะเวลาในการดำเนินงานของทั้งมาตรการรณรงค์และการให้การศึกษากายมีความแตกต่างกัน ซึ่งหากมีการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษากายในสถานศึกษาจะทำให้การดำเนินงานมีทั้งความต่อเนื่องของระยะเวลาที่ได้จากการให้การศึกษากาย และการดำเนินงานรณรงค์ในบางช่วงเวลาที่ต้องการเน้นย้ำเนื้อหาบางประเด็นที่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ออกนอกรั้วโรงเรียนไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น

9. ขั้นตอนในการดำเนินงาน

การศึกษากายเอกสารจะเห็นได้ว่า ขั้นตอนในการดำเนินงานของทั้งมาตรการการรณรงค์และการให้การศึกษากายมี 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนดำเนินงาน และขั้นประเมินผลการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) ที่พบว่า การรณรงค์ด้านสุขภาพและการให้การศึกษากายด้านสุขภาพมีกระบวนการที่ไม่แตกต่างกัน โดยให้ความสำคัญกับการเตรียมการเบื้องต้น การออกแบบและดำเนินโครงการ และการติดตามประเมินผลโครงการ

ดังนั้นในการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษากายในสถานศึกษาจึงควรประกอบด้วยขั้นตอนหลักๆ 3 ขั้นตอนหลักดังกล่าวที่มีขั้นตอนย่อยๆ ของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษากายที่ผสมผสานกันทำให้เกิดพลังในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

10. การวิจัย

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทั้งการรณรงค์และการให้ การศึกษามี 3 ส่วนหลักๆ ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การวิจัยก่อนดำเนินงาน การวิจัยระหว่าง ดำเนินงาน และการวิจัยภายหลังจากการดำเนินงาน แต่ในความเหมือนของกระบวนการวิจัยจะ มีความแตกต่างในรายละเอียดของการให้ความสำคัญในการดำเนินงาน โดยการรณรงค์ให้ ให้ความสำคัญกับกระบวนการวิจัยทั้งสามส่วน แต่การให้การศึกษาส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญใน กระบวนการวิจัยภายหลังจากการดำเนินงานหรือการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน มากที่สุด แต่ในปัจจุบันได้มีความพยายามในการใช้การวิจัยในชั้นเรียนอื่น ๆ ของการเรียนการ สอนมากขึ้น เช่น การวิจัยผู้เรียน การวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น เพื่อให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียน การสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและนำไปสู่การบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการ สอนได้มากยิ่งขึ้น

และจากงานวิจัยของปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2549) พบว่า การรณรงค์ด้าน สุขภาพให้ความสำคัญกับการวิจัยโดยผนวกรงานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโครงการ รณรงค์ นับตั้งแต่การพัฒนาแนวคิดหลักในการรณรงค์ การตัดสินใจเลือกกลุ่มเป้าหมาย การ ทดสอบสารที่จะนำเสนอสู่อุสสาหกรรมชน และการประเมินผลสำเร็จจากการรณรงค์ ส่วนการให้ การศึกษาด้านสุขภาพจะให้ความสำคัญกับการวิจัยในการประเมินผลโครงการ โดยเน้นการ ดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง หรือการวิจัยกึ่งทดลองและการควบคุมตัวแปรต่างๆ

ดังนั้น ในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใน สถานศึกษาจึงควรมีการวิจัยทั้งในส่วนของการวิจัยก่อนดำเนินงานเพื่อศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องและนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยระหว่าง ดำเนินงานที่อาจจะนำการวิจัยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน และการวิจัยภายหลังจากการดำเนินงานที่ทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาใช้ในการประเมิน คุณภาพของการดำเนินงาน ซึ่งหากในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ การศึกษามีกระบวนการวิจัยในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานก็น่าจะทำให้การดำเนินงานมีการ วางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลและมีการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพที่นำไปสู่การพัฒนาการ ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

11. การกิจ

การศึกษาเอกสารจะเห็นได้ว่า การให้การศึกษาเป็นภารกิจหลักหรืองานประจำ โดยเฉพาะในสถานศึกษาที่ครูมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนและอบรมเลี้ยงดูเด็กและ เยาวชนให้มีความรู้ การจัดการเรียนการสอนจึงไม่จำเป็นต้องมีแกนนำหรือผู้ผลักดันให้จัดการ เรียนการสอน แต่การจัดกิจกรรมรณรงค์เป็นเหมือนภารกิจเสริมหรืองานเสริมที่ครูจัดกิจกรรม รณรงค์เพื่อสร้างความรู้และความตระหนักในบางประเด็นที่ต้องการให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่

เหมาะสม การจัดกิจกรรมรณรงค์ในบางครั้งจึงมีแกนนำหรือผู้ผลักดันทั้งแนวคิดและงบประมาณจากองค์กรภายนอกให้สถานศึกษาดำเนินกิจกรรมรณรงค์

ดังนั้น การดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาภายในสถานศึกษาหากมีทั้งในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่เป็นภารกิจหลักให้เชื่อมโยงกับการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่เป็นภารกิจเสริม โดยมุ่งเน้นไปสู่เป้าหมายเดียวกันก็จะทำให้การดำเนินงานในประเด็นเหล่านั้นมีพลังและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นทวีคูณ

การวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยขององค์ประกอบในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพทำให้สามารถสรุปประเด็นสำคัญต่างๆ ได้ดังตาราง

ตารางที่ 2-5 : องค์ประกอบสำคัญของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพ

ประเด็น	การรณรงค์	การให้การศึกษา
1) เป้าหมาย	1. ความรู้ ⇔ ทักษะ ⇔ พฤติกรรม (KAP) <u>เน้น</u> พฤติกรรม (P) 2. การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลและโครงสร้าง <u>เน้น</u> บุคคล 3. ผู้รับประโยชน์ คือ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยผู้รับสารมากกว่าผู้ส่งสาร	1. ความรู้ ⇔ ทักษะ ⇔ พฤติกรรม (KAP) <u>เน้น</u> การให้ความรู้ (K) 2. การเปลี่ยนแปลงระดับบุคคลและโครงสร้าง <u>เน้น</u> บุคคลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง 3. ผู้รับประโยชน์ คือ ผู้รับสารมากที่สุด
2) กลุ่มเป้าหมาย	วงกว้าง/ขนาดใหญ่	วงแคบ/จำกัด
3) ผู้ส่งสาร	หลากหลาย	แคบ/เฉพาะเจาะจง
4) เนื้อหา	เนื้อหาหลากหลาย แต่ต้องชัดเจนและทันสมัย	เนื้อหาตามรายวิชา
5) ช่องทางการสื่อสาร	สื่อทุกประเภท	สื่อสารผ่านรายวิชาที่มีวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยใช้สื่อการเรียนการสอนประกอบ
6) การมีส่วนร่วม	การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย	การมีส่วนร่วมของนักเรียนและชุมชน
7) การวางแผน	มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ	มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ
8) ระยะเวลา	ระยะเวลามีทั้งสั้นและยาว แต่ต้องมีการกำหนดที่ชัดเจน	ระยะเวลาต่อเนื่องตามระดับชั้น
9) ขั้นตอน	3 ขั้นตอน : วางแผน ดำเนินการ และประเมิน	3 ขั้นตอน : เตรียมการสอน สอน และประเมินผลการสอน
10) การวิจัย	การวิจัยก่อนดำเนินงาน การวิจัยระหว่างดำเนินงาน และการวิจัยภายหลังจากการดำเนินงาน <u>เน้น</u> ทุกขั้นตอน	การวิจัยก่อนดำเนินงาน การวิจัยระหว่างดำเนินงาน และการวิจัยภายหลังจากการดำเนินงาน <u>เน้น</u> ชั้นประเมิน
11) ภารกิจ	1. ภารกิจเสริม/งานเสริม 2. มีแกนนำที่ผลักดันให้ดำเนินการ	1. ภารกิจประจำ/งานประจำ 2. ไม่มีแกนนำที่ผลักดันให้ดำเนินการ

ตารางดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ด้านสุขภาพและการให้การศึกษาด้านสุขภาพต่างเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมและสร้างเสริมสุขภาพเชิงรุกที่มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักของกลุ่มเป้าหมายที่จะนำไปสู่มีทัศนคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมในด้านต่าง ๆ แต่การใช้เครื่องมือใดเครื่องมือหนึ่งเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่ทำให้เกิดการบรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน การผสมผสานทั้งจากการรณรงค์และการให้การศึกษาจะช่วยสอดประสานพลังในการผลักดันประเด็นสุขภาพให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เนื่องจากการรณรงค์เป็นเครื่องมือระยะสั้นที่มีเป้าหมายชัดเจนผ่านการใช้สื่อต่าง ๆ ที่ช่วยกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนมีความตระหนักเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี และเมื่อผสมผสานกับการให้การศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการให้ความรู้ที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่องก็จะนำเด็กและเยาวชนไปสู่การมีทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างยั่งยืน และการรณรงค์และการให้การศึกษายังเป็นเครื่องมือในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ใกล้ตัวเด็กและเยาวชนมากที่สุด ดังนั้นหากมีการผสมผสานระหว่างการรณรงค์และการให้ศึกษาก็น่าจะทำให้การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

ดังสอดคล้องกับ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2546) ที่กล่าวว่า การรณรงค์จะต้องมีองค์ประกอบเชิงระบบมาเสริมพลังให้การรณรงค์ประสบผลสำเร็จที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพราะการรณรงค์ที่เน้นการใช้สื่อมวลชนจะมีประสิทธิผลในระดับการสร้าง ความสนใจ ความตระหนักของบุคคลต่อประเด็นการรณรงค์เท่านั้น การเสริมพลังด้วยมาตรการต่าง ๆ ในเชิงระบบที่สอดคล้องกับประเด็นการรณรงค์จะช่วยให้การรณรงค์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมาตรการด้านการศึกษาก็เป็นหนึ่งในองค์ประกอบเชิงระบบที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์

บัณฑิต ศรีไพศาล และจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ (2550) ยังได้กล่าวถึงการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคและผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าต้องใช้หลายมาตรการที่เหมาะสมร่วมกันเพราะไม่มีมาตรการใดที่จะมีประสิทธิผลสมบูรณ์ได้โดยไม่ต้องอาศัยมาตรการอื่นๆ ร่วมด้วย และไม่มีมาตรการใดที่ไม่ได้ผลเลย

Green and Kreuter (1999 อ้างถึงใน ปารีชาติ สถาปิตานนท์, 2549) ได้เน้นย้ำถึงการผสมผสานความร่วมมือ (combination) ว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการจับคู่ตัวบ่งชี้สถานะในการมีสุขภาพที่ดีกับการจัดกิจกรรมเชิงการกระตุ้นหลากหลายรูปแบบ หรือการได้รับการสนับสนุนจากแหล่งสนับสนุนที่หลากหลาย

Heitzler (2006) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของโรงเรียนและโครงการรณรงค์ว่า กิจกรรมรณรงค์ที่มุ่งเป้ากลุ่มเด็กและเยาวชนกิจกรรมมักจะมี ความเกี่ยวข้อง กับครอบครัว กลุ่ม

ผู้นำเยาวชน ครู และวัยรุ่นอื่นๆ โดยกิจกรรมรณรงค์เปรียบเสมือนโปรแกรมระยะสั้นของโรงเรียน (short school-based program) (<http://www.mhp.gov.on.ca>)

อีกทั้ง Martin Plant and Moira Plant (2006) ที่ได้กล่าวถึงการให้การศึกษาว่าเป็นกลยุทธ์ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของทัศนคติที่มีผลต่อพฤติกรรม โดยการดำเนินการจะต้องใช้ข้อความที่ง่ายต่อความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายที่จะนำข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการขายของกลุ่มผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ การขาย การโฆษณาและอื่นๆ การให้การศึกษาในระบบโรงเรียนจึงน่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมได้ แต่การให้การศึกษาและการรณรงค์ในโรงเรียนเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอเพราะเมื่อจบการศึกษาก็อาจจะลืมได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการผสมผสานความร่วมมือระหว่างกรรมการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านสุขภาพจะเป็นการเชื่อมประสานพลังอย่างแข็งแกร่งของสถาบันสื่อสารมวลชนและสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญต่อเด็กและเยาวชนในการส่งเสริมและสร้างเสริมสุขภาพ โดยเฉพาะในด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสุขภาพอย่างถูกต้องและเหมาะสม

5.2.4 การดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

การดำเนินการเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษาสามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบ ดังผลการดำเนินงานและผลการวิจัยหลากหลายชิ้นที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังต่อไปนี้

โครงการ Project ALERT ในประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในเขตเมืองใหญ่ เมืองเล็ก และเขตชนบท โดยการใช้หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนหรือรูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เช่น การถาม-ตอบ การฉายวิดีโอ การใช้โปสเตอร์ และการอภิปรายกลุ่มย่อย โดยเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมเครื่องดื่มสุราให้เหมาะสมมากขึ้น โดยนักเรียนมีความเข้าใจในความอ่อนแอของตนเองต่อผลกระทบทางลบจากการดื่มสุราผิดแบบ และสร้างทางเลือกใหม่แทนการดื่มสุราซึ่งในกระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสังคม ผลกระทบทางอารมณ์และร่างกายจากการใช้สารเสพติด ที่นำไปสู่การต่อต้านการชักชวนให้ใช้สารเสพติดจากพ่อแม่ เพื่อน สื่อและคนอื่นๆ และสร้างความรู้สึกในคุณค่าของตนเองเพื่อที่จะปฏิเสธการใช้สารเสพติดได้สำเร็จ (projectalert, 2009 : online)

โครงการอบรมทักษะชีวิตเพื่อลดการใช้สารเสพติด ในเขตเมืองตอนใต้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ดำเนินการในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 29 แห่ง โดย Griffin KW, Botvin GJ, Nichols TR และ Doyle MM. จาก Institute for Preventive Research ที่ตั้งอยู่ใน Cornell University ได้ทำการทดลองใช้การฝึกอบรมทักษะชีวิต Life Skills Training (LST) ที่สอนเกี่ยวกับทักษะทางความคิดและพฤติกรรมและบรรทัดฐานในการต่อต้านยาเสพติด และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะของตนเองและทักษะทางสังคมของนักเรียน เพื่อช่วยลดแรงจูงใจในการเริ่มดื่มสุรา สูบบุหรี่ และใช้สารเสพติด ทำให้นักเรียนสำนึกในคุณค่าของตนเองต่อต้านอิทธิพลของการโฆษณา จัดการความวิตกกังวล สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาสัมพันธภาพต่อบุคคลอื่นๆ และรู้จักการใช้สิทธิของตนเองอย่างเหมาะสม โดยครูประจำชั้นเป็นผู้จัดกิจกรรมโดยใช้การฝึกอบรมที่มีทั้งการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การแสดงตัวอย่าง การฝึกพฤติกรรม การให้การบ้านไปฝึกเพิ่มเติมนอกห้องเรียน ซึ่งผลลัพธ์ความสำเร็จพบว่า โครงการประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี แต่ครูไม่ได้รับการอบรมเพียงพอ และการขาดวัสดุ เงินทุน และการดูแลจากบุคลากรด้านโรงเรียนประจำอำเภอจึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงาน (Griffin , 2003 อ้างถึง ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550)

โครงการ DUI (Driving under the influence of alcohol) ในประเทศสหรัฐอเมริกาและเม็กซิโก ที่ดำเนินการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมในการลดการขับรถขณะเมาสุราของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย โดยใช้ทั้งการรณรงค์ทางสื่อมวลชนผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ การตั้งจุดตรวจหลายจุดและมีตำรวจคอยตรวจตรา และการรณรงค์ทางการตลาดซึ่งจัดโดยนักศึกษาเองซึ่งมีเป้าหมายในการเพิ่มการรับรู้ของนักศึกษาในเรื่องความเสี่ยงที่จะถูกจับ การลงโฆษณาเกี่ยวกับโอกาสในการถูกจับเนื่องจากการขับรถขณะเมาสุราในหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัยและติดป้ายโฆษณานี้ตามบริเวณสาธารณะในมหาวิทยาลัย แจกจ่ายตัวติดแม่เหล็กและการ์ดที่มีข้อความเกี่ยวกับความเสี่ยงในการถูกจับนี้ไปทั่วมหาวิทยาลัยทุกๆ สัปดาห์ การประเมินผลการศึกษาทำโดยการสุ่มสัมภาษณ์นักศึกษาทางโทรศัพท์ (Driving under the influence of alcohol, 2008 : online)

โครงการ Gatehouse Project ที่ได้ดำเนินการในโรงเรียนมัธยม รัฐเมลเบิร์น ประเทศออสเตรเลีย โดยเป็นโครงการป้องกันระดับปฐมภูมิที่จัดในโรงเรียนด้วยการใช้มาตรการทั้งในระดับสถาบันและระดับปัจเจกบุคคล ทั้งในรูปแบบการสนับสนุนที่มสุขภาพของโรงเรียน การปรับหลักสูตรของโรงเรียนและการมีทีมให้ความช่วยเหลือประจำโรงเรียน (school liaison team) และการพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพให้กับครู โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ดีในนักเรียนระดับมัธยม และลดอัตราของการใช้สารเสพติดซึ่งทราบกันดีว่าเกี่ยวข้องกับสภาวะทางอารมณ์ โครงการนี้จัดกิจกรรมอิงตามความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนซึ่งเป็นผลมา

จากสิ่งแวดล้อมทางสังคม กรอบแนวคิดของโครงการนี้ให้ความสำคัญกับความผูกพันที่มีคุณภาพโดยผ่านทางกิจกรรมสามด้าน คือ การสร้างความรู้ที่ปลอดภัยและไว้วางใจ การเพิ่มทักษะและโอกาสที่เกิดการสื่อสารที่ดี และการสร้างความรู้ที่รู้สึกว่าได้รับการยอมรับทางบวกโดยผ่านทางมีส่วนร่วมในชีวิตในโรงเรียนด้านต่างๆ ซึ่งผลการดำเนินงานโครงการพบว่า การดื่มสุราและสูบบุหรี่ของนักเรียนลดน้อยลง และยังสร้างความผูกพันของนักเรียนและบรรยากาศในโรงเรียน แต่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างดีของโรงเรียนตลอดทั้งกระบวนการ (Gatehouse Project, 2008 : online)

โครงการ Drug Abuse Resistance Education (D.A.R.E.) ที่ได้เริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี ค.ศ. 1983 โดยกรมตำรวจเมืองลอสแอนเจลิสกับเขตการศึกษาในเมืองลอสแอนเจลิส โดยเป็นหลักสูตรการป้องกันยาเสพติดซึ่งพัฒนาโดยนักวิชาการด้านการศึกษาและจัดการเรียนการสอนโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบเพื่อให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับการต่อต้านการใช้ยาเสพติดและวิธีหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรงกับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนกระทั่งถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย และโครงการดังกล่าวได้ขยายตัวครอบคลุมโรงเรียนกว่า 75 % ทั่วประเทศและกว่า 43 ประเทศทั่วโลก (Drug Abuse Resistance Education, 2008 : online) ซึ่งประเทศไทยได้เริ่มนำหลักสูตร D.A.R.E. เข้ามาใช้ดำเนินการในปีพ.ศ. 2542 โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติมอบหมายให้กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติดเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการศึกษาและนำมาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ซึ่งมีหลักการสำคัญในการดำเนินการ คือ การให้ข้อมูลและทักษะที่จำเป็นแก่นักเรียนเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตได้โดยไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือความรุนแรง และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างตำรวจ นักเรียน และครู ผ่านเนื้อหาหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุราและยาเสพติด รู้จักการใช้ทักษะในการตัดสินใจ รู้จักวิธีการต่อต้านแรงกดดันของกลุ่มเพื่อน และรู้จักใช้ทางเลือกอื่นๆ ที่ไม่ใช่ยาเสพติดและความรุนแรง โดยกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Drug Abuse Resistance Education Thailand, 2552 : ออนไลน์)

โครงการ TTURC ในเมือง Chengdu ประเทศจีน ที่ดำเนินการในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งชั้นนำและทั่วไป โดยการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของการใช้กลุ่มย่อยที่จะเพิ่มประสบการณ์ให้กับเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคม และการใช้โปสเตอร์ที่นำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยการนำเสนอในห้องเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตัดสินใจ การควบคุมจากการกระตุ้นของสิ่งต่างๆ ที่ชักจูงไปสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ และการให้ความรู้ซึ่งนำไปสู่ทัศนคติที่ตระหนักถึงสุขภาพและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่อย่างหนัก (TTURC Project, 2008 : online)

โครงการ The Follow-on Youth Recovery Support Team (FYRST) ในประเทศออสเตรเลีย ที่ใช้หน่วยเคลื่อนที่เพื่อช่วยเยาวชนอายุระหว่าง 15-26 ปีให้ลดหรือออกจากการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่างๆ โดยโครงการจะเน้นการทำความเข้าใจกับเยาวชนถึงการเข้าสู่การเป็นวัยรุ่น สิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อน และครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน ซึ่งทีมงานของ FYRST จะไปพบเยาวชนที่บ้าน ร้านกาแฟ หรือที่ทำงาน เพื่อช่วยดึงประเด็นที่เป็นปัญหาและหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้โครงการยังมี FYRST STOP ที่เป็นคลินิกให้คำปรึกษาทั้งการเข้าพบโดยตรงและการโทรศัพท์เพื่อปรึกษา หาแนวทางป้องกัน และให้การสนับสนุนกับเยาวชนทุกรูปแบบ (The Follow-on Youth Recovery Support Team, 2008 : online)

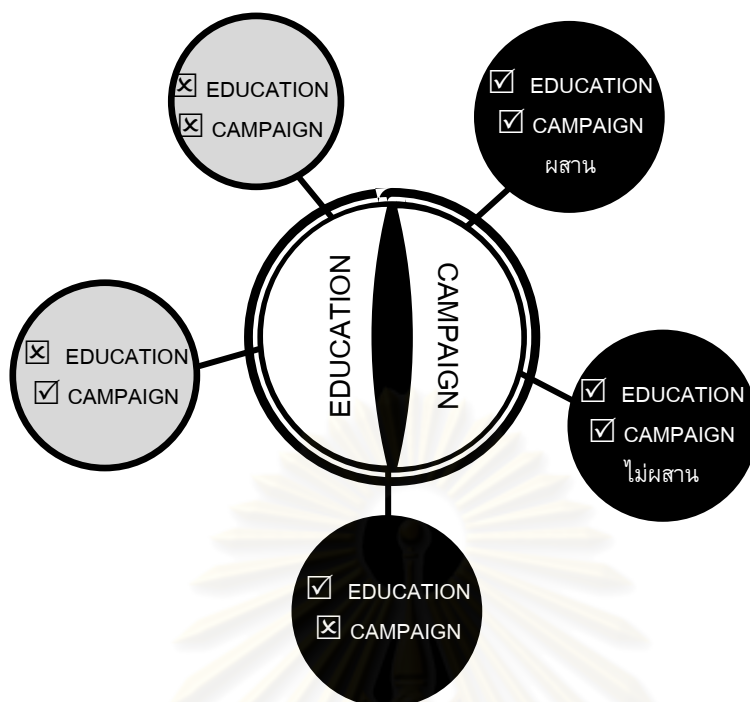
โครงการใช้วีดิทัศน์เรื่อง “Underage Drinking: A Roll of the Dice” ในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนวัยอันสมควรในโรงเรียนและชุมชน 19 แห่งของรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการใช้วีดิทัศน์และคู่มือการอภิปรายประกอบการชม ในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนวัยอันสมควร โดยวีดิทัศน์แสดงถึงผลกระทบทั้งทางแพ่งและทางอาญาที่เกิดจากการดื่มสุราของเยาวชน วีดิทัศน์นี้ใช้ฉากในชีวิตจริง เช่น งานสังสรรค์ในบ้าน ห้องพิจารณาคดีในศาล และข้างถนน โดยใช้ผู้แสดงซึ่งเป็นเยาวชนหลายเชื้อชาติของฮาวาย รวมทั้งผู้ใหญ่ที่แสดงเป็นเจ้าหน้าที่ทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เนื้อเรื่องในวีดิทัศน์ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการดื่มสุราซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงและการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ และการเป็นคดีทางกฎหมาย การใช้บัตรประชาชนปลอมเพื่อซื้อสุราทำให้ถูกจับและส่งเข้าศาลครอบครัว การมีเพศสัมพันธ์อย่างไม่ปลอดภัย การโกหกต่อครอบครัว การทำให้เพื่อนผู้บริสุทธิ์ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในการโกหก และทำให้ดูเป็นคนโง่ วีดิทัศน์จะกล่าวถึงบทกฎหมายและการลงโทษอย่างชัดเจน วีดิทัศน์มีความยาว 28 นาที หลังจากชมวีดิทัศน์จบจะมีการอภิปรายประกอบการชมโดยมีคู่มือประกอบการอภิปรายอย่างละเอียด (Underage Drinking: A Roll of the Dice, 2008 : online)

โครงการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าการดำเนินการรณรงค์และให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาสามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ โครงการที่มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ภายในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้การศึกษา อาทิ โครงการ DUI (Driving under the influence of alcohol) โครงการที่มีการดำเนินงานในลักษณะหลักสูตรแอลกอฮอล์ศึกษาหรือเหล้ายาศึกษาโดยเฉพาะซึ่งมีทั้งการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์ในโครงการ แต่ไม่ใช้การผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรปกติ อาทิ โครงการ Project ALERT และโครงการ Drug Abuse Resistance Education (D.A.R.E.) และโครงการที่มีการดำเนินงานกิจกรรมรณรงค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

อาทิ โครงการใช้วีดิทัศน์เรื่อง “Underage Drinking: A Roll of the Dice” ที่นำไปเป็นกิจกรรมประกอบการเรียนการสอน โครงการ TTURC ที่ดำเนินการทั้งในห้องเรียนและชุมชน แต่การดำเนินการดังกล่าวยังไม่มีการสะท้อนภาพการผลานพลังที่มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน และแบ่งงานกันอย่างเป็นระบบ

สำหรับในประเทศไทยทุกสถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาและสุขศึกษาเป็นวิชาบังคับจึงทำให้มีการให้การศึกษากับเนื้อหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นพื้นฐาน แต่ในบางสถานศึกษาอาจมีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา ทั้งในรูปแบบที่องค์กรภายนอกสนับสนุนการดำเนินงาน อาทิ โรงเรียนมัธยมวัดศรีจันทร์ประดิษฐ์ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าเพราะเราใส่ใจภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า โรงเรียนพิมายดำรงวิทยาคม จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินโครงการบวร 3 ประสานต่อต้านแอลกอฮอล์ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น และสถานศึกษาดำเนินการเอง อาทิ โรงเรียนเขลางค์นคร จังหวัดลำปาง ได้ดำเนินกิจกรรมทะเล้าเผาบุหรี่ย่อยเหี่ยนพรรษา โรงเรียนศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ได้ดำเนินกิจกรรมมัธยมห้าเข้าพรรษาปลอดเหล้าและกิจกรรมพี่น้องศรีนครร่วมใจต้านภัยแอลกอฮอล์ เป็นต้น โดยการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่แยกขาดจากการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ได้มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ดังนั้นหากพิจารณารูปแบบการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษานในประเทศไทยจึงสามารถแบ่งรูปแบบการดำเนินงานในสถานศึกษาออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ สถานศึกษาที่มีการดำเนินงานในลักษณะการให้การศึกษแต่ไม่มีการรณรงค์ สถานศึกษาที่มีการให้การศึกษและการรณรงค์แต่ไม่มีการผลานพลังที่มีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันและแบ่งบทบาทการทำงานอย่างเป็นระบบ และสถานศึกษาที่มีการให้การศึกษและการรณรงค์แต่มีการผลานพลังโดยการวางแผนการดำเนินงานร่วมกันและมีการแบ่งบทบาทการทำงานกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถสรุปรูปแบบการดำเนินงานการรณรงค์และการให้การศึกษานในสถานศึกษาได้ดังแผนภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 2-9 : รูปแบบการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษา

การดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาของประเทศไทย ส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับของการให้การศึกษาผ่านการศึกษาในระบบ ซึ่งมีการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาหลักสูตรเท่านั้น แต่ยังคงเห็นกระแสดราม่าตื่นตัวของสังคมและสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมรณรงค์ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่บ้าง ซึ่งหากการรณรงค์ที่สถานศึกษาได้ดำเนินการมีการวางแผนการอย่างเป็นระบบโดยการเชื่อมผสานจุดเด่นของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาเข้าด้วยกันก็จะทำให้เกิดพลังในการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้อย่างทวีคูณ อีกทั้งการเชื่อมผสานจุดเด่นดังกล่าวยังมีส่วนสำคัญในการลดจุดด้อยของการดำเนินงานให้น้อยลง ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการผสมผสานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานศึกษามีประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้จะประกอบด้วยงานวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ อาหารและเครื่องดื่ม และสุขภาพ โดยในแต่ละประเด็นจะประกอบด้วยงานวิจัยด้านการรณรงค์ การให้การศึกษา และการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2-6 : ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัย	ประเทศไทย	ต่างประเทศ
แอลกอฮอล์	<p>หริสุตา บัณฑวนันท์ (2544) การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ "เมาไม่ขับ" (การรณรงค์)</p>	<p>Perry C.L. และคณะ (2003 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง D.A.R.E. Plus program ช่วยลดความเสี่ยงในการใช้แอลกอฮอล์ได้ดีกว่าการฝึกทักษะ (การให้การศึกษา)</p>
	<p>เชมณัฏฐ์ สีนสายออ (2548) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทศหญิง หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา (การมีส่วนร่วม)</p>	<p>Griffin K.W. และคณะ (2003 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันแบบครอบคลุมสำหรับเยาวชนที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่วงจรการใช้ยาเสพติด (การให้การศึกษา)</p>
	<p>วงศา เลหาศิริวงศ์ (2549) การแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านไต้ อำเภอยะนิง จังหวัดขอนแก่น (การมีส่วนร่วม)</p>	<p>Furr-Holden C.D. และคณะ (2004 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรการป้องกันการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ : ผลลัพธ์จากโรงเรียนมัธยมต้นแบบ (การให้การศึกษา)</p>
	<p>ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ณิชวีภา สิ้นสุวรรณ และชรัมพร อัยสานนท์ (2551) การรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2549-2550 (การรณรงค์และการมีส่วนร่วม)</p>	<p>Elliot D.L. และคณะ (2004 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการฝึกกีฬาเป็นทีมและสอนเรื่องการดูแลสุขภาพช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงจากแอลกอฮอล์ (การให้การศึกษา)</p>
	<p>ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัย อัสสัมชัญ (2551) การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์:กรณีโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา (การรณรงค์)</p>	<p>Henry K.L. และ Slater M.D. (2007) ได้ศึกษาผลกระทบเชิงบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน (การให้การศึกษา)</p>
		<p>Haun J. และคณะ (2007) การสำรวจการชมกีฬาของแฟนฟุตบอลที่มีผลต่อพฤติกรรมกรดื่มน้ำเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (การรณรงค์)</p>

ตารางที่ 2-6 : ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

งานวิจัย	ประเทศไทย	ต่างประเทศ
<p>อาหารและเครื่องดื่ม</p>	<p>ณัฐฉินชัย ศรีมาเสริม (2547) การรณรงค์เพื่อลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา (การรณรงค์)</p>	<p>Rose D., Habicht J.P., และ Devaney B. (1998) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อโปรแกรม Food Stamp และ WIC เพื่อเพิ่มปริมาณสารอาหารแก่นักเรียนก่อนวัยเรียน (การมีส่วนร่วม)</p>
	<p>พัชรี ประไพพิณ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน (การให้การศึกษา)</p>	<p>Caballero B. และคณะ (2003) การศึกษาแนวทางในการควบคุมน้ำหนักเกินเกณฑ์ของเด็กนักเรียน (การให้การศึกษา)</p>
	<p>พรดี สะสมบัติ (2548) กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาของ "กลุ่มนมแม่" (การรณรงค์)</p>	
	<p>กุลพร สุขุมลตระกูล (2549) โครงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ร่วมกับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน (การให้การศึกษา)</p>	
	<p>ศุภวรรณ สันติกุล (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด (Fast Food) ของเยาวชน : กรณีศึกษาเยาวชนระดับประถมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต (การให้การศึกษาและการมีส่วนร่วม)</p>	

ตารางที่ 2-6 : สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

งานวิจัย	ประเทศไทย	ต่างประเทศ
<p>สุขภาพ</p>	<p>ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ (2536) พื้นความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติ ต่อต้านยาเสพติดของเยาวชนใน สถานศึกษา นอกสถานศึกษา และ ประชากรวัยแรงงาน (การให้การศึกษา)</p>	<p>Martin Fishbein และคณะ (2002) การ ทดสอบถึงประสิทธิภาพของการโฆษณา ป้องกันยาเสพติดสู่ประชาชนก่อนที่จะมีการ ทำการรณรงค์ (การรณรงค์)</p>
	<p>วารภรณ์ แสงสว่าง (2538) การศึกษา ผลของการให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษา สุขภาพด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุ โดยใช้ การ์ตูน (การให้การศึกษา)</p>	<p>Barnett, B. (2004) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้ หนังสือการ์ตูนในการสอนเรื่องเอดส์แก่กลุ่ม ผู้หญิง (การให้การศึกษาและการรณรงค์)</p>
	<p>พรโสภิต จงมีสุข (2545) เครือข่ายและ กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เพื่อ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ของ ชมรมหัวใจไร้อาร (การรณรงค์)</p>	<p>Noar, S.M. (2006) หนึ่งในทศวรรษที่ผ่านและ ทิศทางในอนาคตของงานวิจัยเกี่ยวกับการ รณรงค์ด้านสุขภาพ (การรณรงค์)</p>
	<p>จันท์สุดา ตันติวิชญวานิช (2546) กล ยุทธ์การตลาดเพื่อสังคมในโครงการ รณรงค์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญห ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชน (การรณรงค์ และการมีส่วนร่วม)</p>	<p>Sood S. และ Nambiar, D. (2006) การศึกษาเปรียบเทียบการลงทุนและผลลัพธ์ การรณรงค์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ในประเทศ อินเดีย (การรณรงค์)</p>
	<p>วิภาวี รั้วสุวรรณ (2546) การสื่อสาร แบบมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อรณรงค์ ปัญหาเอดส์ ใน อ.เมือง จ.เชียงราย (การรณรงค์และการมีส่วนร่วม)</p>	<p>Beaudoin, C.E., Thorson, E. และ Hong, T. (2006) การส่งเสริมสุขภาพเยาวชนโดยการ เสริมพลังทางสังคม : สื่อรณรงค์ที่มีเป้าที่ใ้ ความสำคัญกับทุนทางสังคม (การรณรงค์)</p>
	<p>นิรันดร์ กระพีแแดงและคณะ (2546) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องโครงการพัฒนาศักยภาพ ของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการ ใช้สารเสพติดในโรงเรียนขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา (การมีส่วนร่วม)</p>	<p>Brown S.L., Teufel J.A. และ Birch D.A. (2007) การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพและการรู้เท่า ทันสุขภาพของวัยรุ่นตอนต้น (การให้ การศึกษา)</p> <p>Cohen D. A. และคณะ (2007) การจัด กิจกรรมนอกหลักสูตรเกี่ยวกับกีฬาที่ส่งผลต่อ การมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงของนักเรียนโรงเรียน มัธยมศึกษา (การให้การศึกษาและการมีส่วนร่วม)</p>

ตารางที่ 2-6 : ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

งานวิจัย	ประเทศไทย	ต่างประเทศ
<p style="text-align: center;">สุขภาพ (ต่อ)</p>	<p>วัชร เอี่ยมรัศมีกุล (2546) ใต้ศึกษาวิจัย เรื่องการสอนเพศศึกษาโดยไซบอทเรียน คอมพิวเตอร์ช่วยสอนสำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น (การให้การศึกษา)</p>	<p>Vamos S. และ Zhou M. (2007) การเตรียมการสอนวิชาสุขศึกษาของนักการศึกษาในบริติสโคลัมเบีย (การให้การศึกษา)</p>
	<p>รังสิมา นิโบล (2547) กระบวนการใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม (การมีส่วนร่วม)</p>	<p>Hubbard B. และ Rainey J. (2007) การสอนและการประเมินผลการรู้เท่าทันสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา (การให้การศึกษา)</p>
	<p>จรรยา จิตรจารย์ (2547) ทิศทางของการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในประเทศไทย (การรณรงค์)</p>	
	<p>ศุภรัตน์ ปิยวัชรพันธุ์ (2547) กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี (การรณรงค์และการมีส่วนร่วม)</p>	
	<p>วาสนา จันทร์สว่างและคณะ (2548) ใต้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ (รณรงค์)</p>	
	<p>ปานทิพย์ ลิกะไชย (2548) กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของเด็ก (การมีส่วนร่วม)</p> <p>สุรัชดา ราคา (2550) กระบวนการสื่อสารกับเยาวชนของเครือข่ายครูนักรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ (การให้การศึกษาและการรณรงค์)</p>	

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องรายละเอียดของผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แอลกอฮอล์

ประเทศไทย

หริสุดา ปัททวนันท์ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ "เมาไม่ขับ" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของโครงการ "เมาไม่ขับ" วิธีการสื่อสารภายในเครือข่ายเมาไม่ขับ และวิธีการสื่อสารกับสาธารณชนของโครงการ "เมาไม่ขับ" ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า 1)พัฒนาการของโครงการ "เมาไม่ขับ" แบ่งออกเป็นสองระยะ คือ 1. ระยะก่อตั้ง และ 2. ระยะขยายเครือข่ายและดำเนินการ 2) การสื่อสารภายในเครือข่าย "เมาไม่ขับ" ประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ได้แก่ การขอการสนับสนุนด้านนโยบาย การขอการสนับสนุนด้านการใช้กฎหมายควบคู่ไปกับการรณรงค์ การขอการสนับสนุนด้านงบประมาณ การขอการสนับสนุนด้านกิจกรรมการรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ การประเมินโครงการ และการสร้างกระแสสังคมโดยวิธีการสื่อสารที่ใช้เป็นแบบการสื่อสารสองทางทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) การสื่อสารกับสาธารณชนของโครงการ "เมาไม่ขับ" มุ่งสื่อสารไปยังกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มผู้ขับขี่ยานพาหนะประชาชนทั่วไป ผู้ขับขี่รถมอเตอร์ไซด์ และพนักงานในองค์กรของหน่วยงานที่ร่วมรณรงค์เมาไม่ขับ โดยมีวิธีการสื่อสารไปยังสาธารณชนด้วยการสร้างกระแสสังคมแล้วขับ การสร้างพีเรียดเตอร์จากเหยื่อเมาแล้วขับ การใช้โบว์ฟ้าเป็นสัญลักษณ์ในการรณรงค์ การจัดงานแถลงข่าว การใช้สื่อทุกช่องทาง การจัดนิทรรศการให้ความรู้แก่ประชาชน การจัดกิจกรรมในย่านสถานบันเทิงและหอซิด การจัดกิจกรรมช่วงเทศกาล และการจัดกิจกรรมตามโรงเรียนต่างๆ

เชมณัฐ สีนสายออ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแพศหญิง หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา โดยการวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแพศหญิง หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ระหว่างเดือนมกราคม - กรกฎาคม 2548 ซึ่งใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่มกับผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้ประกอบการร้านขายของชำ ร้านขายอาหารในชุมชน กลุ่มสตรีแม่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแพศหญิง ของกลุ่มวัยรุ่นนิยมดื่มเบียร์และไวน์คูลเลอร์เพราะคล้ายน้ำผลไม้ สีสันน่าดื่ม ดิกรีไม่สูง รสชาติดี ดื่มง่าย และเป็น การแสดงถึงความทันสมัย และไม่นิยมดื่มเหล้าเพราะมีรสขม วิธีในการดื่มยุ่งยากต้องมีการชงหรือผสม กลุ่มแม่บ้านนิยมดื่มเบียร์เพราะเมายากกว่าและดื่มง่าย ในหญิงหลังคลอดมีความเชื่อว่าเหล้าต้องยาช่วยขับน้ำคาวปลา กระชับมดลูก นำนมไหลสะดวก ผิวพรรณเปล่งปลั่ง และเลือดลมไหลเวียนดี ช่วงเวลาที่ดื่มในกลุ่มวัยรุ่น คือช่วงเทศกาล งานเลี้ยงฉลอง กลุ่มแม่บ้านส่วนใหญ่ดื่มเมื่อมีงาน

บุญในชุมชนและดีมมากที่สุด ในเทศกาลสงกรานต์ แหล่งซื้อหาเครื่องดีมแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ซื้อจาก ร้านขายของชำ ร้ายขายอาหารในชุมชน และผลวิจัยภายหลังจากการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่า สมาชิกในครัวเรือนลดอัตราการดีมเครื่องดีมแอลกอฮอล์ จากร้อยละ 66.7 (96 หลังคาเรือน) เป็น ร้อยละ 62.5 (90 หลังคาเรือน) ในกลุ่มผู้หญิงที่ดีมเครื่องดีมแอลกอฮอล์ลดลงจากร้อยละ 12.5 (37 คน) เป็นร้อยละ 11.45 (34 ราย) ซึ่งกระบวนการทำให้เกิดความยั่งยืนจะต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วม การค้นหาความพร้อมและความต้องการเข้าร่วมในการแก้ปัญหา และการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ควรพิจารณาบริบทหรือศักยภาพของชุมชนที่นำไปใช้เป็นสำคัญ

วงศา เลหาศิริวงศ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการแก้ไขปัญหาการดีมเครื่องดีมแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยีนจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดีมแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านโต้น อำเภอพระยีนจังหวัดขอนแก่น ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีทั้งวิธีการศึกษาเชิงปริมาณเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาโดยใช้แบบสอบถาม และวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพสำหรับการหาแนวทางการแก้ปัญหาของผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่ามาตรการของชุมชนในการแก้ปัญหา คือ การห้ามขายเครื่องดีมแอลกอฮอล์ในช่วงเทศกาลงานบุญ และให้ครอบครัวช่วยดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ปัญหาและอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาพบว่าครอบครัวยังไม่ตระหนักในปัญหาเนื่องจากขาดความรู้ ผู้นำไม่ได้ทำตามบทบาทเนื่องจากยังไม่เข้าใจในบทบาทและขาดความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย แนวทางในการแก้ปัญหาคือควรให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและพิษภัยของเครื่องดีมแอลกอฮอล์ และความรู้เกี่ยวกับกฎหมายควบคุมเครื่องดีมแอลกอฮอล์แก่ผู้ปกครองและวัยรุ่น รวมทั้งกระตุ้นบทบาทของผู้นำในการใช้กฎหมายและมาตรการของชุมชน

ปาริชาติ สถาปิตานนท์ ณิชวีภา สินสุวรรณ และชรัมพร อัยสานนท์ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ปีพุทธศักราช 2549-2550 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) กระบวนการขับเคลื่อนเชิงนโยบายเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์ (2) กระบวนการเชิงการรณรงค์เพื่อสนับสนุนการควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์ (3) การวิเคราะห์ผลเชิงการขยายข้อมูลที่เกิดจากกระบวนการเชิงนโยบายและกระบวนการรณรงค์ (4) การประเมินผลเชิงการขยายข้อมูลด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์ที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ และการเคลื่อนไหวของธุรกิจเครื่องดีมแอลกอฮอล์ที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ต (5) การเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์ (เทศกาลสงกรานต์เข้าพรรษา) ต่อสาธารณชน และ (6) การวิเคราะห์

ทิศทางในอนาคตเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวิธีการวิจัยทั้งการวิเคราะห์เอกสารและสื่อ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เจาะลึก การสำรวจข้อมูลจากประชาชน และการจัดเวทีประชุม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

(1) สถานการณ์ความเคลื่อนไหวของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรอบปี 2549-2550 มีลักษณะ 9 Ps ได้แก่ กลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์(Product) กลยุทธ์ด้านมูลค่า(Price) กลยุทธ์ด้านพื้นที่ (Place) การส่งเสริม (Promotion) สัญลัทธิ (Positioning) การสร้างสัมพันธ์ภาพ (Partnership) การเข้าถึงสาธารณชน (Publics) การดำเนินโครงการที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อสาธารณชน (Public responsibility project) และการขับเคลื่อนนโยบาย (Policy advocacy)

(2) กระบวนการเชิงนโยบายด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย พบว่า สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ประสบความสำเร็จอย่างสูงทั้งในระดับมหภาคและระดับพื้นที่ ซึ่งเป็นผลจากจุดแข็งในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคีพันธมิตรที่หลากหลายทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อีกทั้งความร่วมมือในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความสามารถในการพลิกสถานการณ์ให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนเชิงนโยบายยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จ แต่ในการดำเนินงานก็ยังคงมีความท้าทายในเชิงการปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องอีกมาก

(3) กระบวนการเชิงการรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ภาคีพันธมิตรในการรณรงค์มีลักษณะที่หลากหลายทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ องค์กรพัฒนาเอกชน/องค์กรภาคประชาชน และองค์กรเครือข่ายต่างๆ โดยมีการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมที่มากขึ้น และกระจายลงไประดับตำบลและชุมชน กิจกรรมการรณรงค์มีความหลากหลายกระจายในวงกว้างและออกแบบได้เหมาะสมกับความต้องการของพื้นที่มากขึ้น แต่ในช่วงปีพ.ศ. 2549-2550 ภาคีพันธมิตรดำเนินกิจกรรมรณรงค์ได้เข้มข้นไม่เท่าปีที่ผ่านๆ มา เนื่องจากจะต้องเผชิญหน้ากับภารกิจสำคัญคือการขับเคลื่อนนโยบายการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยังต้องพบความท้าทายของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ออกแบบกิจกรรมรณรงค์ของตนเองไปในทิศทางที่ทั้งปะทะ เกือบถูกละเลยและหลบหลีก ดังนั้นกระบวนการรณรงค์จำเป็นจะต้องรักษามาตรฐานความต่อเนื่องของกิจกรรมรณรงค์ในทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเป็นนักดื่มหน้าใหม่

(4) ผลเชิงการขยายข้อมูลด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ปรากฏในสื่อต่างๆ พบว่า ประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่องในการเปิดพื้นที่เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ผ่านสื่อมวลชนกระแสหลักทั้งสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อโทรทัศน์ แต่ยังคงมีการแข่งขันพื้นที่ที่สื่อโทรทัศน์ที่สร้างความสับสนในเชิงจิตสำนึกของสาธารณชนที่มีต่อประเด็นปัญหาเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสร้างผลกระทบโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ดังนั้นจึงควรเร่งหาพันธมิตรภาคสื่อโทรทัศน์และผู้จัดรายการที่มีจิตสำนึก

สาธารณสุขในการไม่สนับสนุนการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สนับสนุนการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนในช่วงเวลาที่เป็ตรับสื่อ

(5) ผลลัพธ์ในด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหมู่สาธารณชนที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (เทศกาลงดเหล้าเข้าพรรษา) ในปี 2550 เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับปี 2548 และ ปี 2549 พบว่า กิจกรรมการรณรงค์ในโครงการงดเหล้าเข้าพรรษาประสบความสำเร็จในการสร้างการรับรู้ ความตระหนัก และการจดจำให้เกิดขึ้นในหมู่สาธารณชน

(6) ทิศทางการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอนาคตของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) และภาคีพันธมิตร พบว่า การดำเนินงานต้องให้ความสำคัญกับทิศทางการดำเนินงานในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกฎหมาย ด้านการให้ความรู้ ด้านการรณรงค์ ด้านการช่วยเหลือผู้ติดเหล้า และด้านระบบสนับสนุน

ปารีชาติ สถาปิตานนท์และคณะ ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2551) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์:กรณีโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา โดยการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2548-2550 ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสาร สื่อ และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา ประชาชนส่วนใหญ่สามารถจดจำข้อความ “งดเหล้าเข้าพรรษา” ได้มากที่สุด ซึ่งผลการสำรวจในปี 2549 พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 86.8) เห็นด้วยและสนับสนุนว่าประเทศไทยควรมี “วันงดดื่มสุราแห่งชาติ” ซึ่งวันที่ประชาชนเห็นว่ามีเหมาะสมมากที่สุดในการกำหนดให้เป็น “วันงดดื่มสุราแห่งชาติ” คือวันเข้าพรรษา นอกจากนี้ยังพบประสิทธิภาพของโครงการรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษาว่าสามารถกระตุ้นให้ประชาชนที่เคยรับรู้ข้อมูลข่าวสาร สื่อ และการประชาสัมพันธ์ในโครงการรณรงค์ดังกล่าวมีแนวโน้มพฤติกรรมที่ตระหนักและมีความสำนึกที่จะลด ละ เลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มมากขึ้น

ต่างประเทศ

Perry and others (2003 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550 : ออนไลน์) ได้ทำการวิจัยเรื่อง D.A.R.E. Plus program ที่ช่วยลดความเสี่ยงในการใช้แอลกอฮอล์ได้ดีกว่าการฝึกทักษะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลของโครงการให้การศึกษาเพื่อลดการใช้สุรา ยาเสพติด และพฤติกรรมรุนแรงในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนกลาง โดยโครงการ Drug Abuse Resistance Education (D.A.R.E.) และ D.A.R.E. Plus program ที่เป็นหนึ่งในโครงการต้นแบบซึ่งถูกพัฒนาขึ้นโดยศูนย์ป้องกันการใช้สารเสพติดของรัฐบาลกลางในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้จัดทำหลักสูตร D.A.R.E. เพื่อสอนนักเรียนเกี่ยวกับทักษะในการปฏิเสธการ

ชักชวนให้ใช้สารเสพติดและการจัดการกับสถานการณ์รุนแรง และเน้นการสร้างบุคลิกภาพและทักษะในการเป็นประชาชนที่ดี ซึ่งผลการวิจัยไม่พบความแตกต่างระหว่างนักเรียนกลุ่ม D.A.R.E. อย่างเดียวกับกลุ่มควบคุมในด้านการใช้บุหรี่ สุรา กัญชา การมีพฤติกรรมรุนแรง และผลลัพธ์ทางจิตสังคมอื่นๆ เช่น ความคาดหวังต่อบรรทัดฐานสังคม การเข้าถึงสารเสพติด และกฎระเบียบของพ่อแม่ นักเรียนชายในกลุ่ม D.A.R.E. Plus มีการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมและความตั้งใจในการใช้สุรา สูบบุหรี่ ใช้สารเสพติดหลายตัว และการดื่มสุราในหนึ่งเดือนและหนึ่งปีที่ผ่านมา การสูบบุหรี่ในปัจจุบัน และการตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงน้อยกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม และยังคงมีความคาดหวังและบรรทัดฐานต่อการใช้ยา พฤติกรรมรุนแรง การเข้าถึงสารเสพติด และผลลัพธ์ด้านลบอื่นๆ เพิ่มขึ้นน้อยกว่ากลุ่มควบคุมอีกด้วย ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าโครงการ D.A.R.E. เป็นโครงการป้องกันที่ใช้แพร่หลายมากที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ผลการศึกษาอันนี้แสดงว่า โครงการ D.A.R.E. ไม่ได้มีผลในการลดการใช้สุราสารเสพติด และพฤติกรรมรุนแรงในนักเรียนมัธยม โครงการ D.A.R.E. Plus ซึ่งเพิ่มการมีส่วนร่วมของเพื่อนพ่อแม่และชุมชนเข้าไป จึงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ D.A.R.E. อย่างเดียว ในกลุ่มนักเรียนชายซึ่งเป็นกลุ่มที่เสี่ยงในการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและพฤติกรรมรุนแรง

Griffin and others (2003 อ้างถึง ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550 : ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันแบบครอบครัวสำหรับเยาวชนที่เสี่ยงต่อการเข้าสู่วงจรการใช้จ่ายเสพติด โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิภาพของโครงการป้องกันการใช้จ่ายเสพติด ซึ่งรวมถึงแอลกอฮอล์และบุหรี่ด้วยในโรงเรียนที่เป็นมาตรการแบบครอบครัว คือจัดให้กับนักเรียนทุกคนในโรงเรียนหนึ่งๆ โดยไม่ได้เลือกกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (selective) หรือกลุ่มที่ถูกระบุว่ามีปัญหาเท่านั้น โดยการศึกษาเป็นแบบ randomized controlled trial ซึ่งใช้มาตรการป้องกัน คือ การฝึกอบรมทักษะชีวิต (Life Skills Training; LST) ที่สอนเกี่ยวกับทักษะทางความคิดและพฤติกรรมและบรรทัดฐานในการต่อต้านยาเสพติด และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะส่วนตัวและทักษะทางสังคมของนักเรียน เพื่อช่วยลดแรงจูงใจในการเริ่มดื่มสุรา สูบบุหรี่ และใช้สารเสพติด ทำให้นักเรียนสามารถสร้างสำนึกในคุณค่าของตนเอง ต่อด้านอิทธิพลของการโฆษณา จัดการความวิตกกังวล สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาสัมพันธภาพต่อบุคคลอื่นๆ และรู้จักการใช้สิทธิของตนเองอย่างเหมาะสม รูปแบบการฝึกอบรมมีทั้งการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การแสดงตัวอย่าง การฝึกพฤติกรรม การสะท้อนกลับการให้แรงสนับสนุน และการให้การบ้านกลับไปฝึกเพิ่มเติมนอกห้องเรียน อัตราการจัดโปรแกรมการอบรมให้เป็นไปตามหลักสูตรและแผนการสอนของโครงการ (implementation infidelity score) ผลของการใช้มาตรการนี้หลังจากติดตามนักเรียนหนึ่งปี พบว่านักเรียนในกลุ่มทดลอง (426 คน) มีคะแนนรวมของการใช้สุรา บุหรี่ สารระเหย และสารเสพติดหลายตัวพร้อมกัน (polysubstance) ต่ำกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม (332 คน) ยกเว้นการใช้กัญชาซึ่งมีอัตราค่อนข้างต่ำอยู่แล้วตั้งแต่ก่อนการจัดโครงการ หลังจัดโครงการจึงไม่พบความแตกต่างของการใช้

กัญชาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หรือกล่าวโดยสรุปโครงการป้องกันการใช้สารเสพติดแบบถ้วนหน้าโดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมทักษะชีวิตจัดว่าได้ผลดีในนักเรียนที่มีความเสี่ยงระดับต่างๆ อย่างไรก็ตาม ผลที่แสดงในบทความนี้เป็นเพียงผลในระยะเวลาหนึ่งปีหลังการจัดโครงการเท่านั้น ยังคงต้องติดตามผลระยะยาวต่อไป และถึงแม้ว่าจะเน้นรวมของการใช้สารเสพติดแต่ละตัวในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ความแตกต่างดังกล่าวจะไม่มีมากนัก นอกจากนั้นผู้วิจัยก็ได้แสดงให้เห็นด้วยว่าอัตราการปฏิบัติตามแผนการสอนของโครงการค่อนข้างต่ำ

Furr-Holden and other (2004 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550 : ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนามาตรการป้องกันการใช้สิ่งเสพติด : ผลลัพธ์จากโรงเรียนมัธยมต้นแบบ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบเบื้องต้นของมาตรการป้องกันแบบครอบคลุมตามระดับพัฒนาการของเด็กต่อความเสี่ยงในการเริ่มดื่มสุรา ใช้สารระเหย บุหรี่ และสารเสพติดอื่นๆ ตั้งแต่วัยเด็กไปจนกระทั่งเข้าสู่วัยรุ่นในนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยมาตรการ 3 ด้าน ได้แก่ 1. มาตรการในห้องเรียน (Classroom-centered intervention-CC) ซึ่งมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การเสริมเนื้อหาหลักสูตรในด้าน การอ่าน-เขียน ภาษาและคณิตศาสตร์ การจัดการพฤติกรรมในห้องเรียนให้ดีขึ้นโดยใช้ Good Behavior Game เพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และการใช้กลยุทธ์เสริมสำหรับเด็กที่ผลการเรียนไม่ดี เช่น การสอนพิเศษกลุ่มเล็กและปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน 2. มาตรการความร่วมมือระหว่างครอบครัวและโรงเรียน (Family-school partnership intervention-FSP) เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์และลดพฤติกรรมก้าวร้าวและชี้อายของเด็ก โดยสนับสนุนให้เกิดการสื่อสารที่ดีระหว่างพ่อแม่กับโรงเรียน และช่วยสอนพ่อแม่เกี่ยวกับการสอนและการจัดการพฤติกรรมเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3. มาตรการเปรียบเทียบตามหลักสูตรการศึกษาปกติในโรงเรียน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบประเมินที่สัมพันธ์ทางคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า มาตรการในห้องเรียนและมาตรการด้านความร่วมมือระหว่างพ่อแม่กับโรงเรียนได้ผลดีในการลดการสูบบุหรี่ในเด็กเท่านั้น แต่ไม่ได้ดีกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติในการลดความเสี่ยงของการดื่มสุราและการใช้สารเสพติดตัวอื่น

Elliot and others (2004 อ้างถึงใน ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2550 : ออนไลน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการฝึกกีฬาเป็นทีมและสอนเรื่องการดูแลสุขภาพช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงจากแอลกอฮอล์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิผลของโครงการในโรงเรียนซึ่งเน้นที่ทีมนักกีฬาหญิงเพื่อป้องกันปัญหาการรับประทานและการใช้ยาเพื่อควบคุมรูปร่าง โดย ATHENA (Athletes Targeting Healthy Exercise and Nutrition Alternative) เป็นหลักสูตรนาน 8 สัปดาห์ใช้เวลา 45 นาทีต่อครั้งทุกสัปดาห์ซึ่งเพิ่มเข้าไปในการฝึกปกติของทีมกีฬา เนื้อหาของหลักสูตรจะเฉพาะกับเพศหญิง ที่มีหัวข้อเกี่ยวกับอาหารสุขภาพสำหรับนักกีฬา

การฝึกร่างกายอย่างมีประสิทธิภาพ ผลของการใช้ยาและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพอื่นๆ ที่มีต่อการเล่นกีฬา ภาพพจน์ของผู้หญิงในสื่อและการป้องกันภาวะซึมเศร้า ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองรายงานว่าใช้ยาลดน้ำหนักลดลงและใช้ยากระตุ้นการเล่นกีฬา เช่น แอมเฟตามีน สเตียรอยด์ หรืออาหารเสริม สำหรับนักกีฬาลดลงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กิจกรรมเสี่ยงอื่นๆ ก็ลดลงด้วย เช่น การขับขี่/โดยสารรถกับผู้ขับขี่ที่ดื่มสุรา คาดเข็มขัดนิรภัยมากขึ้น และมีกิจกรรมทางเพศลดลง นักเรียนในกลุ่มทดลองยังมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีในด้านประสิทธิภาพของตนที่เกิดจากการฝึก (strength-training self-efficacy) และการรับประทานอาหารสุขภาพ ลดความตั้งใจที่จะใช้ยาลดน้ำหนักในอนาคต การอาเจียนเพื่อลดน้ำหนัก การสูบบุหรี่ และการใช้อาหารเสริมเพื่อสร้างกล้ามเนื้อ นอกจากนี้ เนื้อหาของโปรแกรมยังช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ เพิ่มทักษะการปฏิเสธ เปลี่ยนแปลงความเชื่อ/การใช้วิจารณญาณในการดูโฆษณา และการรับรู้ว่าเป็นสนธิสัญญาเพื่อควบคุมรูปร่างไปในทางที่เหมาะสมด้วย การฝึกกีฬาเป็นทีมและสอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้องลงไปด้วยเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพอันหนึ่งสำหรับส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อป้องกันปัญหาการกินอาหาร การใช้ยาเสริมสำหรับนักกีฬา และพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ ถึงแม้ว่าเอกสารนี้จะไม่ได้เป็นรายงานผลของมาตรการป้องกันการดื่มสุราโดยตรง แต่ก็มีเนื้อหาของมาตรการที่เกี่ยวกับการดื่มสุราด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขับขี่/โดยสารรถกับผู้ขับขี่ที่ดื่มสุรา

Henry and Slater (2007) ได้ศึกษาผลกระทบเชิงบริบทของโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน โดยโรงเรียนเป็นบริบทขั้นแรกของสังคมในการฝึกให้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การบ่มเพาะทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล การทำให้เกิดกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน การแสดงออกถึงตัวตน และการพัฒนาตนเอง ซึ่งงานวิจัยหลากหลายชิ้นเห็นพ้องต้องกันว่าโรงเรียนมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของเด็กจนบางครั้งอาจทำให้เกิดพฤติกรรมเหลวไหล การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูลกับเยาวชนอเมริกา 4,216 คน ผ่านแบบทดสอบเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนใน 5 ประเด็น คือ การบริโภคแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน เจตนาที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความเชื่อของกลุ่มเพื่อนต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และความปรารถนาที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนมีผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อย นอกจากนี้ นักเรียนยังมีเจตนาในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อย การรับรู้เกี่ยวกับเพื่อนว่าบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีเพียงเล็กน้อย และนักเรียนมีความปรารถนาขัดแย้งกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก

Haun and others (2007) การสำรวจการชมกีฬาของแฟนฟุตบอลที่มีผลต่อพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมของ

แฟนฟุตบอลที่มีต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่าเพศชายดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าเพศหญิงแต่เพศหญิงให้ผลร้ายแรงมากกว่าในการดื่มระหว่างชมการแข่งขัน ช่วงอายุ 21-26 ปีมีอัตราการดื่มมากกว่าช่วงอายุอื่นๆ และช่วงอายุ 24-26 ปีมีความใส่ใจในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าช่วงอายุอื่นๆ แต่มีพฤติกรรมการดื่มระหว่างเกมมาก ดังนั้นกล่าวโดยสรุปในการใช้วิธี one-size-fits-all ในการลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่เพียงพอ แต่ควรเลือกการลดการบริโภคที่ตรงตามลักษณะของกลุ่มเป้าหมายเพื่อประสิทธิผลในการดื่มที่ลดน้อยลงขณะชมการแข่งขันกีฬา

2. อาหารและเครื่องดื่ม

ประเทศไทย

ณัฐณิชา ศรีมาเสริม (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา และปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดหลักการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนเขตชานเมืองในงานคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เสริมอาหารและพฤติกรรมการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา และการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวิจัย 2) ขั้นตอนการวางแผน-กระทำ 3) ขั้นตอนการสื่อสาร 4) ขั้นตอนการประเมินผล และปัจจัยการสื่อสารที่มีผลต่อพฤติกรรมการลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร มี 5 ด้าน คือ 1) ปัจจัยด้านผู้ส่งสาร ได้แก่ มหาวิทยาลัย/สถาบันมีความชำนาญและน่าเชื่อถือ ผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีความร่วมมือกัน สถาบันเลือกประเด็นปัญหาที่สอดคล้องกับความสนใจของชุมชน สถาบันเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อลดช่องว่างระหว่างชุมชนกับสถาบัน 2) ปัจจัยด้านสาร ได้แก่ ลักษณะเนื้อหาเป็นข้อเท็จจริง ลักษณะเนื้อหาเข้าใจง่าย โครงการนำเสนอสารผ่านสัญลักษณ์ โครงการใช้สโลแกนเป็นเสมือนการเตือนสติให้จุกคิด 3) ปัจจัยด้านช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารแบบสองทาง การใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย 4) ปัจจัยด้านผู้รับสาร ได้แก่ ผู้รับสารมีความสนทนเป็นกันเองและมีความคล้ายคลึงกัน ประชาชนในชุมชนมีศักยภาพ ประชาชนมีความเอาใจใส่ต่อสุขภาพ ชุมชนมีส่วนร่วมกัน 5) ปัจจัยด้านบริบทสังคม ได้แก่ สังคมปัจจุบันมีกระแสตื่นตัวด้านผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ

พัชรี ประไพพิน (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน โดยการวิจัยกึ่งทดลอง ที่ประกอบด้วยโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคล และแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการบริโภคอาหารถูกหลักโภชนาการของเด็กวัยเรียนหลังการได้รับโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ พฤติกรรมการบริโภคอาหารถูกหลักโภชนาการของเด็กวัยเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อดีกว่าเด็กวัยเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการดูแลด้านโภชนาการจากครอบครัวตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรดี สะสมบัติ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาของ "กลุ่มนมแม่" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการรวมกลุ่มและกระบวนการสื่อสารในการรณรงค์ไปยังสาธารณชนของกลุ่มนมแม่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์เอกสาร และการสังเกตแบบไม่มีส่วนรวม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารของกลุ่มนมแม่ในการรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดา สามารถแบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ ระยะก่อตั้ง ระยะหาแนวร่วม ระยะดำเนินกิจกรรม ระยะขยายข่าย และระยะเข้าสู่ระบบโครงสร้างของสังคม ซึ่งความสำเร็จในการผลักดันเรื่องนมแม่ให้กลายเป็นนโยบายระดับประเทศได้สำเร็จ กลุ่มจึงตัดสินใจยุติบทบาทการดำเนินงานเนื่องจากบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยกระบวนการสื่อสารของกลุ่มนมแม่ในการรณรงค์ต่อสาธารณชน ประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดเป้าหมายในการรณรงค์ คือ ส่งเสริมให้คุณแม่เลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ 2) วัตถุประสงค์ของการรณรงค์ คือ เป็นกำลังใจ การสร้างกระแสเผยแพร่ความรู้ และสร้างเครือข่ายสนับสนุนให้มารดาเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ได้สำเร็จ 3) กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ คือ คุณแม่ที่มีการศึกษา และผู้มีส่วนในการสนับสนุนการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ 4) การกำหนดข้อมูลและประเด็นในการรณรงค์ 3 ประเด็นคือ ใครๆ ก็ให้นมแม่ ที่ไหนๆ ก็ให้นม และเลี้ยงลูกต้องเป็นทีม 5) ช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย สื่อบุคคล สื่อมวลชน สื่อกิจกรรม สื่อเฉพาะกิจหรือสื่อรณรงค์ และสื่อพิเศษ 6) กลยุทธ์การใช้สารของกลุ่มนมแม่ ซึ่งได้แก่ กลยุทธ์การนำเสนอสารที่เป็นข้อเท็จจริง เสนอความเป็นเหตุเป็นผล ใช้กลุ่มอ้างอิงหรือบุคคลที่มีชื่อเสียง นำเสนอสารที่เน้นข้อความสะดุดหู นำเสนอสารที่ทำให้กำลังใจ และสารที่เป็นการสร้างสัญลักษณ์ร่วม 7) กลยุทธ์การใช้สื่อของกลุ่มนมแม่ ประกอบด้วย การซื้อสื่อเองในราคาพิเศษ การใช้สื่อบุคคลที่มีชื่อเสียง การนำเสนอประสบการณ์ตรงในการแก้ปัญหา การจับกระแส และเลือกนำเสนอประเด็นที่สังคมสนใจ ความสม่ำเสมอในการตอบรับ การใช้สัมพันธภาพอันดีกับสื่อ วางตนพร้อมที่จะให้ข่าว และการใช้สื่อผสม และ 8) การวิจัยกลุ่มนมแม่มีการใช้การวิจัยโดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและวิจัยกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลที่ได้อามาวางแผนงานรณรงค์ต่อไปให้มี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สรุปประเด็นที่สำคัญที่กลุ่มนมแม่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการรณรงค์ คือ กลุ่มนมแม่ใช้รูปแบบการสื่อสารในการสร้างและขยายกลุ่ม โดยใช้การสื่อสารแบบปากต่อปากและการสื่อสารผ่าน Connection เป็นหลัก รวมทั้งใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านทางสื่อกิจกรรมในรูปแบบคุณแม่อสาโดยการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างคุณแม่สู่คุณแม่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายได้ มีการสื่อสารผ่านหน่วยงานที่หลากหลายโดยดึงความถนัดหรือความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละฝ่ายมาสนับสนุนในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ยังแสวงหาความร่วมมือจากสื่อมวลชนเพื่อสร้างกระแสเรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ให้แพร่หลายในสังคม มีการจับกระแสช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการของผู้รับสารแต่ละกลุ่ม

กุลพร สุขุมลตระกูล (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องโครงการการพัฒนาแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ร่วมกับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องธงโภชนาการในระดับประถมศึกษา โดยวิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi -Experimental Design) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research Design) ผลการศึกษาพบว่าการทดสอบการยอมรับสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องธงโภชนาการ นักเรียนและครูให้การยอมรับและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงสื่อเพิ่มเติม เช่น ต้องการเสียงบรรยายเป็นนักเรียนวัยเดียวกัน เนื้อหาควรแบ่งนำเสนอเป็นตอนเป็นต้น และภายหลังพัฒนาสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแล้วนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนในนักเรียนชั้นเรียนทดลอง เมื่อเปรียบเทียบกับนักเรียนชั้นเรียนปกติของโรงเรียนเดียวกัน พบว่านักเรียนชั้นเรียนทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และความสำคัญเรื่องอาหารและโภชนาการ และพฤติกรรมการบริโภคอาหารมากกว่านักเรียนชั้นเรียนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.01$) ส่วนข้อมูลปริมาณการบริโภคอาหารใน 1 วันตามธงโภชนาการ พบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม บริโภคอาหารในปริมาณใกล้เคียงกัน และใกล้เคียงกับปริมาณการบริโภคอาหารใน 1 วันตามข้อเสนอแนะของธงโภชนาการเกือบทุกกลุ่มอาหาร ยกเว้นกลุ่มผัก นักเรียนชั้นเรียนทดลองมีการบริโภคผักสูงกว่านักเรียนชั้นเรียนปกติ

ศุภวรรณ สันติกุล (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด (Fast Food) ของเยาวชน : กรณีศึกษาเยาวชนระดับประถมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดของเยาวชนระดับประถมศึกษา และนำเสนอยุทธศาสตร์ในการพัฒนาพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ถูกต้องและเหมาะสมของเยาวชนระดับประถมศึกษา โดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ระดับลึก ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดของเยาวชน ได้แก่ 1) เงื่อนไขด้านบุคคล อันเกิดจากผู้ปกครองมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ผิด ๆ เช่น การให้รางวัลตอบแทนโดยนำบุตรหลานไปรับประทานอาหารฟาสต์ฟู้ดหรือการไปรับประทานอาหาร

อาหารฟาสต์ฟู้ดควบคู่กับการทำกิจกรรมอย่างอื่นตามศูนย์การค้า การลอกเลียนแบบเพื่อนโดยใช้สถานที่ ณ ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดเป็นแหล่งนัดพบ 2) เจื่อนไขการโฆษณาเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่องและน่าสนใจ เช่น ผ่านสื่อโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น 3) เจื่อนไขด้านค่านิยม เยาวชนมีค่านิยมในการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดตามอย่างผู้ปกครองและเพื่อน 4) เจื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม เช่น มีร้านเปิดอยู่ใกล้บ้าน หรือผู้ปกครองสามารถปล่อยเด็กไว้ที่ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ดได้ เพราะมีสนามเด็กเล่นในร้าน 5) เจื่อนไขด้านเวลาด้วยภาวะเร่งรีบ ผู้ปกครองไม่มีเวลาปรุงอาหาร 6) เจื่อนไขด้านสถานที่ ความสะอาดและบรรยากาศดี 7) เจื่อนไขการตกแต่งร้าน เช่น การใช้สีสันทันและรูปแบบต่างๆ ในการให้บริการ ร้านสวยงามสีสันทันสดใส 8) เจื่อนไขด้านรสชาติและสีสันทันของอาหารน่ารับประทาน 9) เจื่อนไขด้านกลยุทธ์ส่งเสริมการขาย เช่น มีสิ่งเร้ารูปแบบใหม่ และการให้บริการถึงบ้าน และยุทธศาสตร์การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ดจำเป็นต้องใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมโดยใช้บุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน ผู้ปกครอง นักเรียน และ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านโภชนาการในเด็ก ได้แก่ ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารให้ถูกหลักในโรงเรียนโดยใช้กลยุทธ์ คือ การจัดอบรมครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการควบคุมดูแลสุขภาพนักเรียนและศึกษาดูงานตัวอย่างโรงเรียนดีเด่น/โครงการดีๆ การจัดประกวดโครงการต่างๆ ในโรงเรียนเกี่ยวกับอาหารหลัก 5 หมู่ การจัดอบรมผู้ปกครองของเยาวชน และการจัดบริการเชิงรุกแก่เยาวชนที่มีปัญหาด้านสุขภาพ และยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยน ดัดแปลงอาหารฟาสต์ฟู้ดของผู้ผลิตให้เหมาะสมกับคนไทยให้ได้รับสารอาหารมากขึ้น

ต่างประเทศ

Rose, Habicht, and Devaney (1998) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของครอบครัวต่อโปรแกรม Food Stamp และ WIC เพื่อเพิ่มปริมาณสารอาหารแก่นักเรียนก่อนวัยเรียน โดยการศึกษาวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาผลของการมีส่วนร่วมของครอบครัวในโครงการ Food Stamp และ WIC ที่ดำเนินกับเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งมาจากการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 1989-1991 พบว่าเด็กอายุ 1-4 ปีไม่ได้รับประทานนมแม่ ทุกๆ ฝ่ายในสังคมทั้งโรงเรียนที่ดูแลพื้นที่การศึกษาเขตนั้นและเจ้าของบ้านต่างร่วมมือกันในการทำโครงการอาหารกลางวันและอาหารเช้าสำหรับเด็ก ซึ่งผลของโครงการ WIC ทำให้มีอัตราการเพิ่มขึ้นของสารอาหาร 10 ชนิด ส่วนโครงการ Food Stamp เพิ่มขึ้น 5 ชนิด

Caballero and others (2003) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางในการควบคุมน้ำหนักเกินเกณฑ์ของเด็กนักเรียน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนในการใช้หลากหลายวิธีลดน้ำหนักที่เกินเกณฑ์ของนักเรียนอเมริกัน ซึ่งวิธีการที่ใช้ดำเนินการมี 4 ประการ คือ การควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย การบรรจุหลักสูตรเกี่ยวกับโภชนาการและการใช้เวลาว่าง และโปรแกรมที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว โดยผล

การทดลองหลักที่วัดคือเปอร์เซ็นต์น้ำหนักส่วนเกินที่เปลี่ยนแปลงไป และยังคงผลลัพธ์เกี่ยวกับการควบคุมอาหาร การออกกำลังกาย และความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้วย ผลการวิจัยพบว่า การป้องกันน้ำหนักไม่มีนัยสำคัญต่อเปอร์เซ็นต์น้ำหนักส่วนเกินที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ส่งผลต่อการลดลงของพลังงาน และหลายวิธีการที่มีผลต่อความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมในการเปลี่ยนแปลงเพื่อป้องกันสุขภาพ

3. สุขภาพ

ประเทศไทย

ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง พื้นที่ความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติต่อต้านยาเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา และประชากรวัยแรงงาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการและช่องทางที่กลุ่มเยาวชนในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา และประชากรวัยแรงงานได้รับข่าวสารด้านการป้องกันยาเสพติด พร้อมทั้งปัจจัยที่มีผลเกี่ยวข้องกับการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติต่อต้านยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดมาก และทำให้เจตคติต่อต้านยาเสพติดมากตามไปด้วย สำหรับเยาวชนในสถานศึกษาพบว่าผลการเรียนมีผลต่อความรู้ความเข้าใจของทุกกลุ่ม สำหรับเยาวชนนอกสถานศึกษาและประชากรวัยแรงงานพบว่า ภูมิสำเนาและพื้นฐานการศึกษา มีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด และการรับข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดมาจากสื่อมวลชนประเภทโทรทัศน์มากที่สุด

วารภรณ์ แสงสว่าง (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาผลของการให้ความรู้ เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุโดยใช้การ์ตูน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุโดยใช้การ์ตูน โดยการวิจัยได้ใช้การ์ตูนเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางความรู้ และแบบสอบถามความคิดเห็น ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนการดูการ์ตูนและหลัง ภายหลังจากดูการ์ตูน ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีผลสัมฤทธิ์ทางความรู้หลังการทดสอบสูงกว่า ก่อนการทดสอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ณัฐวรรณ จิตต์ทา (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการให้ความรู้ เกี่ยวกับอันตรายของการขายบริการทางเพศสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนแบบทางไกล จังหวัดเชียงราย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของการขายบริการทางเพศ สำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิธีเรียนแบบทางไกล จังหวัดเชียงราย วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ การสร้างรูปแบบการให้ความรู้ การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการให้ความรู้ และการศึกษาผลของความรู้และทัศนคติ

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการให้ความรู้ประกอบด้วยขั้นตอนการสร้าง 7 ประการ คือ ปัญหา จุดมุ่งหมายของการเรียน เนื้อหา องค์ประกอบของการเรียน แนวคิดและทฤษฎี แนวการสอน และประเมินผล ซึ่งคุณภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถนำไปใช้ได้จริง และผลการทดลอง รูปแบบ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้ ความเข้าใจและระดับเจตคติของผู้เรียนเกี่ยวกับ อันตรายของการขายบริการทางเพศหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการให้การทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องตามสมมติฐานที่ว่า ความรู้และเจตคติก่อนให้ความรู้และหลังให้ความรู้แตกต่างกัน

นพรัตน์ ทับทิม (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิจิตร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิจิตรตามความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ จำแนกตามสถานที่ตั้งของโรงเรียน และตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารโครงการ โดยศึกษาเปรียบเทียบปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ใน 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการกระตุ้นและส่งเสริมการปฏิบัติงาน ด้านการประสานงาน และด้านการประเมินผล โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการโดยรวมและจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหารโครงการในภาพรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือด้านการจัดสรรทรัพยากร 2. ปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการในเขตเมืองในภาพรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือ ด้านการวางแผน 3. ปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโครงการนอกเขตเมืองในภาพรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีปัญหาสูงสุดคือ ด้านการจัดสรรทรัพยากร 4. ผู้บริหารโครงการโรงเรียนในเขตเมืองและนอกเขตเมือง มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการประสานงานผู้บริหารโครงการ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้บริหารโครงการนอกเขตเมืองเห็นว่ามีปัญหามากกว่าผู้บริหารโครงการในเขตเมือง 5. ผู้บริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดพลานามัย และหัวหน้างานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิจิตร มีความคิดเห็นต่อปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันเอดส์ในภาพรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

พรโสมจิต จงมีสุข (2545) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องเครือข่ายและกระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชมรมหัวใจไร้สาร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขยายเครือข่าย การสื่อสารภายในเครือข่าย และกระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของชมรมหัวใจไร้สาร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. การสนทนากลุ่มเชิงลึก ผู้นำเยาวชนที่เป็นคณะทำงานของชมรมหัวใจไร้สารชุดปัจจุบัน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า การขยายเครือข่ายของชมรม แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก เกิดขึ้นภายหลังการอบรมทูตหัวใจไร้สารเสร็จสิ้นลง และช่วงที่สองเกิดขึ้นหลังจากดำเนินกิจกรรมรณรงค์มาระยะหนึ่งแล้ว โดยรูปแบบเครือข่ายของทั้งสองช่วงเป็นเครือข่ายการสื่อสารแบบมีศูนย์กลาง โดยผู้ที่เป็นศูนย์กลาง คือ ผู้นำเยาวชนในชมรมหัวใจไร้สารและกลุ่มนวัตสัมพันธ์ การสื่อสารภายในเครือข่าย พบว่า มีทั้งการสื่อสารระหว่างบุคคล ได้แก่ การพูดคุยกัน การคุยโทรศัพท์ และการสื่อสารกลุ่มย่อย ได้แก่ การประชุมกันแบบเห็นหน้าค่าตากันและผ่านทางเว็บบอร์ด ซึ่งจะมีรูปแบบการสื่อสารที่เป็นทางการ กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์ พบว่าเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสาร ได้แก่ ผู้นำเยาวชนที่ร่วมงานในชมรมหัวใจไร้สาร มีลักษณะของความเป็นผู้นำ และมีความรู้ในเรื่องที่จะเผยแพร่ค่อนข้างดี 2) สารหรือเนื้อหา มีทั้งเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดและเรื่องอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ ซึ่งการรณรงค์และครั้งต่อไปได้มีการเลือกเนื้อหาให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม 3) สื่อที่ใช้ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อเกม 4) ผู้รับสาร ได้แก่ นักเรียนกลุ่มเป้าหมายที่ผู้นำเยาวชนคัดเลือก

จันท์สุดา ดันติวิชญวานิช (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคมในโครงการรณรงค์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเยาวชนเกี่ยวกับกลยุทธ์ รูปแบบการสื่อสาร และสาระที่สื่อสารในโครงการรณรงค์เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน และศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้นำเสนอสารที่เยาวชนในระบบการศึกษาให้ความสนใจกับกลุ่มศิลปินดารามากที่สุด ในขณะที่เยาวชนนอกระบบการศึกษาให้ความสนใจกับผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดมากที่สุด 2) เนื้อหาสารที่เยาวชนทั้ง 2 กลุ่ม ให้ความสนใจมากที่สุด คือ เนื้อหาสารที่นำเสนอทั้งเชิงบวกและลบในขณะเดียวกัน ในรูปแบบของเอดูเทนเมนต์ ที่มีความถี่พอเหมาะไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และนำเสนอในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด (Prime Time) 3) สื่อมวลชนที่เยาวชนทั้ง 2 กลุ่มให้ความสนใจคล้ายคลึงกัน คือ โทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ และที่แตกต่างกัน คือ เยาวชนในระบบการศึกษาให้ความสนใจโรงภาพยนตร์ นิตยสาร และอินเทอร์เน็ต ในขณะที่เยาวชนนอกระบบการศึกษาให้ความสนใจเฉพาะโรงภาพยนตร์ 4) สื่อบุคคลที่เยาวชนทั้ง 2 กลุ่มให้ความสนใจในการพูดคุย อันดับแรก คือ เพื่อน 5) สำหรับกลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคม เยาวชนในระบบ

การศึกษาเสนอแนวคิด "การห่างไกลยาเสพติด" ในขณะที่เยาวชนนอกระบบการศึกษาเสนอแนวคิด "การเลิกยาเสพติด" ซึ่งทั้ง 2 แนวคิดสามารถพัฒนาเป็น "กิจกรรมเพื่อการใช้เวลาว่างที่เป็นประโยชน์" โดยจะต้องเป็นกิจกรรมที่ไม่เสียเวลาหรือเงินในการร่วมกิจกรรม สำหรับสถานที่ควรเป็นห้างสรรพสินค้าหรือสถาบันการศึกษาโดยมีการแจกของแถมเป็นกลยุทธ์การส่งเสริมการขายซึ่งครอบครัวและชุมชนควรมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม และที่สำคัญ คือความร่วมมือของหน่วยภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการมีนโยบายที่ชัดเจน และการมีงบประมาณที่เพียงพอเพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน 6) สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมของเยาวชนทั้ง 2 กลุ่มพบว่า กิจกรรมการแจกของแถมและกิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่เยาวชนให้ความสนใจ โดยเน้นเนื้อหาสาระที่มีความทันสมัยและการมีข้อความที่สะดุดตา โดยใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงและบุคคลที่มีประสบการณ์การใช้ยาเสพติดเป็นผู้นำเสนอในกลุ่มเยาวชนในระบบการศึกษาและเยาวชนนอกระบบตามลำดับ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกของเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินโครงการณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า 1) ทุกหน่วยงานใช้แนวคิดกลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคม โดย "ให้ความรู้และส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์" ในกลุ่มเยาวชนที่ไม่เคยใช้ยาเสพติด และเสริม "ความรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตและการเห็นคุณค่าในตัวเอง" ในกลุ่มเยาวชนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรม โดยคำนึงถึงสถานที่ที่มีความสะดวกในการจัดและร่วมกิจกรรมสำหรับกลยุทธ์ส่งเสริมกิจกรรมจะแตกต่างกันไปตามลักษณะของหน่วยงาน เช่น การแจกของที่ระลึก เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) ปัญหาและอุปสรรคคือหน่วยงานราชการประสบปัญหาที่เป็นปัจจัยพื้นฐาน เช่น บุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอรวมถึงการมีกรอบหรือกฎเกณฑ์ในการดำเนินงาน สำหรับหน่วยงานอื่นๆ ประสบปัญหาเรื่องกระบวนการดำเนินงาน เช่น การขาดความร่วมมือของครอบครัวและชุมชน เป็นต้น

วิภาวี ธีรสุวรรณ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อรณรงค์ปัญหาเอดส์ ใน อ.เมือง จ. เชียงราย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการรณรงค์แก้ไขปัญหายาเอดส์ การสื่อสารในชุมชนที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหายาเอดส์ และศึกษากระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อจัดการกับปัญหาเอดส์ในชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตการณ์ภาคสนาม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และการวิจัยเชิงประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านเวียงกลาง หมู่ที่ 21 มีศักยภาพในการดำเนินงานรณรงค์แก้ไขปัญหายาเอดส์ เนื่องจากมีองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายาเอดส์ในชุมชน ได้แก่ ความเข้มแข็งและความพร้อมของกลุ่มผู้นำ ความต้องการของสมาชิกในชุมชน ความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกในชุมชน การสื่อสารในชุมชนที่สัมพันธ์กับการแก้ไขปัญหายาเอดส์ พบว่าการสื่อสารส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบการพูดคุยบอกกล่าวกันระหว่างคนในชุมชนทั้งในลักษณะที่เล่นที่จริงและการว่ากล่าวตักเตือน และกระบวนการสื่อสารรณรงค์แบบบูรณาการเพื่อ

จัดการกับปัญหาเอดส์ในชุมชน พบว่าการสื่อสารรณรงค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนสามารถแก้ไขปัญหาเอดส์ได้ดีกว่าการดำเนินงานของหน่วยงานภายนอกชุมชนเพียงอย่างเดียว เนื่องจากสามารถเข้าถึงคนในชุมชนได้มากกว่า ทำให้สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันให้แก่คนในชุมชนได้ดีกว่า มีความต่อเนื่องเกิดการกระตุ้นย้ำเตือนให้คนในชุมชนได้ตระหนักถึงปัญหาเอดส์อยู่เสมอ แต่การสื่อสารรณรงค์โรคเอดส์จะเกิดผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีก็ยังคงต้องอาศัยการดำเนินงานทั้งหน่วยงานภายนอกและการดำเนินงานของคนในชุมชนร่วมกัน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาเอดส์เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

นรินทร์ กระพีแดงและคณะ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องโครงการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในโรงเรียนขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด ซึ่งการช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่มทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม(PAR) ด้วยการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์และการทำกลุ่มสนทนา ซึ่งกระบวนการวิจัยทำให้มีการเปลี่ยนแปลงแนวคิด การปรับวิถีคิดใหม่โดยมีมิติการมองปัญหาของนักเรียนที่แตกต่างไปจากเดิมจึงทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี เข้าใจปัญหาของนักเรียน และพยายามหาทางช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมากขึ้น และจากการที่นักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลกับชุมชน ทั้งผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ ทำให้ทั้งอาจารย์และชุมชนได้มองเห็นปัญหาร่วมกัน และพยายามช่วยเหลือในการหาแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียน โดยในระยะแรกผู้ปกครองมองว่าเป็นหน้าที่ของครูในโรงเรียน และฝ่ายโรงเรียน คณะอาจารย์มองว่าเป็นหน้าที่ของพ่อและแม่ที่จะต้องรับผิดชอบ แต่ภายหลังจากได้ทำ Focus group แล้ว ทั้งผู้นำชุมชน และผู้ปกครองมีข้อเสนอแนะแนวทางร่วมกันคือ ต้องทั้งสองฝ่ายที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมจะแสดงให้เห็นว่าการพบปะพูดคุยกันจะทำให้ได้มีการปรับแนวคิด และสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกัน

วัชร เอี่ยมรัมย์กุล (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสอนเพศศึกษาโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและศึกษาประสิทธิผลและความพึงพอใจของการเรียนการสอนเพศศึกษาเนื้อหาใหม่สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเพศศึกษาและให้ครูเป็นผู้สอนเปรียบเทียบกับวิธีการเรียนการสอนตามปกติในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดและใกล้เคียง ในปีการศึกษา 2545 โดยการวิจัยเชิงทดลอง ผลการวิจัยพบว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจำนวน 6 บท ได้แก่ พัฒนาของมนุษย์ สัมพันธภาพ ทักษะส่วนบุคคล พฤติกรรมทางเพศ สุขอนามัยทางเพศ และสังคมและวัฒนธรรม เมื่อได้นำมาทดลองในห้องเรียนมีอุปสรรคในช่วงแรกของการศึกษาเนื่องจากความไม่คุ้นเคยของนักเรียน

ทำให้เกิดความล่าช้าในกลุ่มที่บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนในระยะแรก อย่างไรก็ตามเมื่อใช้บทเรียนไประยะหนึ่งแล้ว ปรากฏว่านักเรียนมีความคุ้นเคยและสามารถใช้บทเรียนได้เป็นอย่างดี บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้มีทั้งหมด 6 บท แต่ละบทให้เวลาเรียนประมาณ 50 นาที การเรียนเพศศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาทั้งสิ้น 8 คาบเรียน ในการซักถามนักเรียนที่ได้เรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนี้พบว่าร้อยละ 73.9 มีความพึงพอใจต่อบทเรียนช่วยสอน ดังนั้นบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเรื่องเพศศึกษาอาจจะเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับการเรียนรู้เรื่องเพศได้ โดยการสนับสนุนและเพิ่มช่องทางการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา ปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประการหนึ่ง ได้แก่ ความพร้อมในการใช้คอมพิวเตอร์ของนักเรียน

รังสิมา นิโบล (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการทัศนใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพรวมของกระบวนการทัศนใหม่ของการสื่อสารเพื่อสุขภาพ พัฒนาการของการใช้แนวทางประชาสังคมในการสร้างเสริมสุขภาพ ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม และแนวทางในการสื่อสารของประชาสังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการวิเคราะห์เอกสารที่ได้จากงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ของสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2546 และบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ปริญญาโทและปริญญาตรี สาขาสาธารณสุข ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524-2545 ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารของประชาสังคมเพื่อสร้างเสริมสุขภาพในกระบวนการทัศนใหม่ในงานวิจัยส่วนใหญ่มีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้ความเป็นชุมชนและศักยภาพของชุมชนร่วมกันโดยเน้นสุขภาพของชุมชนโดยรวม กระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นเน้นการคำนึงถึงบริบททางสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน และที่สำคัญในกระบวนการทัศนใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคมยังสะท้อนถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพมากขึ้นอีกด้วย

จรรยา จิตรจารย์ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องทิศทางของการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดวิเคราะห์สภาพปัญหา วัตถุประสงค์ กลยุทธ์และการจำแนกกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งวิธีการประเมินผลของโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2546 เพื่อนำไปคาดการณ์แนวโน้มและเป็นแนวทางของการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในประเทศไทยต่อไปในอนาคต โดยผู้ดำเนินโครงการหลัก 3 หน่วยงาน คือ สำนักงาน ป.ป.ส. กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงมหาดไทย ผลการวิจัยของโครงการรณรงค์จากทั้ง 3 หน่วยงาน ทำให้ผู้วิจัยสามารถคาดการณ์แนวโน้มของโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในประเทศไทยในอนาคตได้ดังต่อไปนี้

- 1) สภาพปัญหาในอนาคตอาจเกิดจากความไม่เข้มแข็งของชุมชน
- 2) วัตถุประสงค์ของโครงการรณรงค์ยาเสพติดในอนาคต จะเปลี่ยนจากผู้รับสารเป็นผู้ส่งสาร
- 3) แกนของโครงการรณรงค์ในอนาคตเน้นการให้ความร่วมมือของประชาชนทุกคน เพื่อการป้องกันที่มีความยั่งยืนและต่อเนื่อง
- 4) การจำแนกกลุ่มเป้าหมายในโครงการรณรงค์แบ่งเป็นกลุ่มย่อยมากขึ้น
- 5) การรณรงค์สื่อเผยแพร่ในระดับชุมชนมากขึ้นและต้องมีความถี่และต่อเนื่อง
- 6) การรณรงค์ในอนาคตควรมีการวิจัยประเมินผลก่อน ระหว่าง และหลังโครงการ
- 7) การรณรงค์ในอนาคตควรเน้นการบูรณาการแผนรณรงค์ยาเสพติดมากกว่าการแบ่งออกเป็นแผนย่อยๆ
- 8) ผู้รณรงค์ควรลดจำนวนลงซึ่งเป็นผลมาจากการบูรณาการ
- 9) ความสำเร็จของการรณรงค์ขึ้นอยู่กับงบประมาณจากรัฐบาล และความร่วมมือในการสื่อสารรณรงค์จากสื่อมวลชน
- 10) นโยบายของรัฐบาล (ผู้บริหารประเทศ) เป็นแกนนำสำคัญในการปรับเปลี่ยนทิศทางการรณรงค์

ศุภรัชต์ ปิยวัชรพันธ์ (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน กลยุทธ์การสื่อสารของแกนนำชุมชนในการสร้างความร่วมมือกับพันธมิตรในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน และปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของพันธมิตรในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงจุดประกายรณรงค์ในชุมชน โดยแกนนำชุมชน (2541- 2543) ช่วงนโยบายสงครามยาเสพติดของรัฐบาลระยะที่ 1 (2544- 2546) และช่วงนโยบายสงครามขั้นแตกหักกับยาเสพติดของรัฐบาล (2546) ซึ่งในทุกช่วงมีผู้ริเริ่มและแกนหลัก คือ นายวันเพ็ญ เกตุอำ้า นายพรพิชัย ดิสโร ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดเต็มรักพัฒนา เพื่อนำไปสู่เป้าหมายในการสื่อสารที่คล้ายคลึงกัน คือ ปกป้องถิ่นฐานบ้านเกิดจากมหันตภัยยาเสพติดและเป็นแนวร่วมรัฐบาลในการทำสงครามยาเสพติด แต่ในบางช่วงอาจจะมีพันธมิตรเป็นอาสาสมัครในชุมชน บางช่วงอาจจะมีทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ภาคการศึกษา และองค์กรธุรกิจ โดยแกนนำชุมชนทำหน้าที่ประสานกับกลุ่มต่างๆ ในการรณรงค์โดยเน้นหนักเรื่องการกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น โดยสื่อสารผ่านช่องทางการสื่อสารคือ การบูรณาการทุกสื่อที่มีอยู่ในชุมชน

อาทิ สื่อบุคคล ผ่าน การสื่อสารระหว่างบุคคลทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกิจกรรม และสื่อเฉพาะกิจ อันนำไปสู่ความร่วมมือของชุมชนในการแก้ปัญหาและสร้างชุมชนเข้มแข็งปลอดภัยเสถียร กัลยยุทธ์การสื่อสารของแกนนำชุมชนในทั้ง 3 ช่วงของการรณรงค์เน้น 3 ด้าน คือ บุคคล สาร และช่องทางการสื่อสารในการสร้างความร่วมมือกับพันธมิตร ใช้กลยุทธ์การ บูรณาการใช้สื่อทุกสื่อที่มีอยู่ในชุมชน การสื่อสารแบบ Horizontal และการรณรงค์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยปัจจัยที่นำไปสู่ความร่วมมือของพันธมิตรในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชนแบ่งออกเป็นปัจจัยภายในทั้งระดับบุคคลและระดับชุมชน เช่น ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ความศรัทธาต่อบุคคลที่เป็นที่นับถือ ความใกล้ชิดและเครือข่ายสื่อสารในชุมชน ช่องทางการสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วม ฯลฯ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายรัฐบาลและกลไกสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านนโยบาย งบประมาณ บุคลากร และปัจจัยด้านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ

วาสนา จันทร์สว่างและคณะ (2548) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารการรณรงค์ขององค์กรภาครัฐ เอกชน ธุรกิจ และท้องถิ่นหรือชุมชน ผู้นำหรือผู้ปฏิบัติงานรณรงค์และกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ โดยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เจาะลึก สันทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพขององค์กรต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารแบบสองทางโดยเนื้อหาเป็นเรื่องการออกกำลังกาย การเผยแพร่ความรู้และจิตสำนึกเรื่องสุขภาพ และเรื่องอาหาร สื่อที่ใช้คือสื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ และสื่อมวลชน ผลของการรณรงค์คือกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่รับรู้สนใจตระหนัก แต่ยังไม่ชัดจิตสำนึกและการปฏิบัติตนด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง การสร้างพลังการรณรงค์ให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผลได้นั้น ผู้ส่งสารต้องมีความรับผิดชอบสูง มีจิตสาธารณะ สารควรจะเป็นเรื่องสุขภาพองค์รวม สื่อเป็นสื่อบุคคลและสื่อผสม ผู้รับสารต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสื่อสารการรณรงค์ และปัจจัยที่มีผลต่อการรณรงค์ด้านสุขภาพ คือผู้นำ แรงสนับสนุนทางสังคม งบประมาณ การมีส่วนร่วม และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายและการสื่อสารเครือข่าย การสร้างสุขภาพองค์รวมและการรณรงค์สู่ชุมชน โดยชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือเป็นสำคัญ

ปานทิพย์ ลิขะไชย (2548) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของเด็ก การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเด็กในการสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ และสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพที่เกิดจากกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กอายุระหว่าง 8-14 ปีที่กำลังศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในย่านบางลำพู กรุงเทพมหานคร และ

ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสาร ด้านจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก และด้านเครือข่ายผู้ทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก เยาวชน และสื่อเด็ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเด็กในการสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสาร และการมีส่วนร่วมในระดับผู้วางแผน และการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเด็กทำให้เกิดรูปแบบกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ 4 กิจกรรม ซึ่งมาจากพื้นฐานความรู้ด้านสุขภาพ หรือสุขภาพว่าทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ

สุรัชดา ราคา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสื่อสารกับเยาวชนของเครือข่ายครูนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในดำเนินงานเพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเครือข่ายครูนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียนต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานในเครือข่ายครูนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ และกลยุทธ์การสื่อสารที่จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการแก่เยาวชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบกับการวิเคราะห์เอกสารและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า

1) กระบวนการสื่อสารในการดำเนินงานเพื่อการไม่สูบบุหรี่ของเครือข่ายครูนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่แบ่งออกเป็น 2 ขอบเขต ได้แก่

1.1) กระบวนการสื่อสารภายในเครือข่ายนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) การสื่อสารภายใน core team เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มย่อย (2) การสื่อสารระหว่าง core team กับสมาชิกภายในเครือข่ายเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มใหญ่ และการสื่อสารองค์กร (3) การสื่อสารระหว่างเครือข่ายกับมูลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ (ศจย.) และศูนย์สร้างสรรค์เครื่องมืออาชีพ เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่มใหญ่ การสื่อสารในองค์กร และการสื่อสารมวลชน

1.2) กระบวนการสื่อสารของครูแกนนำในเครือข่ายครูนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่กับเยาวชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนเป็นรูปแบบการสื่อสารผ่าน (1) สื่อบุคคล ประกอบด้วยสื่อบุคคลภายในโรงเรียนและสื่อบุคคลภายนอกโรงเรียน (2) สื่อกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมภายในโรงเรียนและกิจกรรมในระดับเครือข่าย

2) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในโรงเรียนต่อกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการดำเนินงานในเครือข่ายครูนักกรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ มีผลกระทบกับทุกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรม และการมีส่วนร่วม โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เยาวชนทั้ง

เยาวชนแกนนำและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มเป้าหมายรองคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง ร้านค้า

3) กลยุทธ์การสื่อสารที่จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในโครงการแก่เยาวชน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

3.1) กลยุทธ์การใช้สื่อ ประกอบด้วย สื่อบุคคลและสื่อกิจกรรม

3.2) กลยุทธ์การใช้สาร คือ การกำหนดเนื้อหาสาร รหัสสาร การจัดสาร และสร้างจุดจูงใจในสาร

3.3) กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยเป็นการมีส่วนร่วมทั้งกระบวนการแก่เยาวชน

3.4) กลยุทธ์การให้แรงเสริมแก่เยาวชนด้วยการพูดให้กำลังใจและการให้รางวัล

3.5) กลยุทธ์การใช้แรงกระตุ้นจากภายนอก ได้แก่ มุลนิธิรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ การทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนต่างๆ และสื่อมวลชน

ต่างประเทศ

Fishbein and others (2002) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การทดสอบถึงประสิทธิภาพของการโฆษณาป้องกันยาเสพติดสู่ประชาชนก่อนที่จะมีการทำการรณรงค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของผลการรับรู้จากการโฆษณาป้องกันยาเสพติดสู่ประชาชนถึง 30 โฆษณาและทำการประเมินเพื่อดูถึงการตัดสินใจของผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจความเป็นจริง การเรียนรู้ และการตอบสนองทางอารมณ์ทั้งในแง่บวกและลบ เนื่องจากมีการเก็บข้อมูลจากนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก 10 โรงเรียนเป็นจำนวน 3,608 คนด้วยกัน หลังจากที่นักเรียนทุกคนดูโฆษณาทั้ง 30 ชิ้นแล้วมีผลคือ มีเพียงโฆษณา 16 ชิ้นเท่านั้นที่ถูกเลือกที่ดีและเหมาะสม จึงสามารถสรุปได้ว่า การวิจัยประเมินผลก่อนการทำการรณรงค์มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการป้องกันไม่ให้โฆษณาป้องกันยาเสพติดไม่เหมาะสมเผยแพร่ออกไป และมีผลกระทบในแง่ลบสู่ประชาชน ดังนั้น โฆษณาป้องกันยาเสพติดจึงควรที่จะชี้ให้เห็นถึงผลร้ายของพฤติกรรมการเสพยาเสพติดที่ตามมามากกว่าที่จะบอกกับกลุ่มวัยรุ่นว่า “แค่คุณพูดว่าไม่” (“just say no”)

Barnett (2004) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้หนังสือการ์ตูนในการสอนเรื่องเอดส์แก่กลุ่มผู้หญิง เนื่องจากประเทศแอฟริกาประสบปัญหาอัตราการติดเชื้อเอดส์ของเด็กและผู้หญิงสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา หลากหลายประเทศโดยเฉพาะโลกที่สามจึงทุ่มงบประมาณจำนวนมากในการวิจัยการป้องกันและโปรแกรมที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องเอดส์ แต่สำหรับแอฟริกามีการคิดค้นและทดลองโปรแกรมที่ชื่อว่า Emma says ซึ่งเป็นหนังสือการ์ตูนที่ถูกจัดสร้างขึ้นโดยองค์กรวิจัยด้านสุขภาพของสหรัฐอเมริกา โดยเนื้อหาได้นำเสนอในรูปแบบของผู้หญิงแอฟริกาที่รู้จักป้องกันตนเองจากเชื้อเอดส์ผ่านการเล่าเรื่องที่ย่อยต่อการทำ

ความเข้าใจและสามารถให้ความรู้แก่ผู้หญิงในชุมชนได้ โดยจากการวิเคราะห์พบว่าหนังสือการ์ตูนสามารถสร้างผลกระทบต่อผู้อ่านได้ดี

Noar (2006) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องหนึ่งทศวรรษที่ผ่านและทิศทางในอนาคตของงานวิจัยเกี่ยวกับการรณรงค์ด้านสุขภาพ โดยการรณรงค์ได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมสุขภาพมายาวนานแต่ประสิทธิภาพของการรณรงค์ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมเป็นอย่างไร ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งที่จะอภิปรายถึงความสำคัญของการรณรงค์ด้านสุขภาพและประสิทธิภาพของการรณรงค์ที่มีผลต่อสุขภาพของประชาชนโดยทั่วไป จากโครงการรณรงค์ที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา และโครงการรณรงค์ด้านสุขภาพในอนาคต 10 ปีข้างหน้า ผลการวิจัยพบว่า โครงการรณรงค์มีผลต่อความรู้ ทัศนคติและความเชื่อด้านสุขภาพอย่างค่อยเป็นค่อยไปแก่ประชาชนในวงกว้าง และยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ดีอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามการวางแผนการรณรงค์ควรดำเนินการอย่างรอบคอบ

Sood and Nambiar (2006) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบการลงทุนและผลลัพธ์การรณรงค์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกี่ยวกับโรคเอดส์ในประเทศอินเดีย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการรณรงค์ผ่านเอดูเทนเมนต์ที่นำไปสู่การลดพฤติกรรมเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่าการใช้สื่อโทรทัศน์ในการรณรงค์ถึงแม้จะมีค่าใช้จ่ายที่สูงแต่ก็นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการวางแผนการใช้สื่อเพื่อการป้องกันในอนาคตควรให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าวด้วย

Beaudoin, Thorson, and Hong (2006) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมสุขภาพเยาวชนโดยการเสริมพลังทางสังคม : สื่อรณรงค์ที่มีเป้าที่ให้ความสำคัญกับทุนทางสังคม ซึ่งนักปฏิบัติงานด้านสุขภาพเห็นด้วยกับการพัฒนาสุขภาพโดยการเสริมพลังประชาชนให้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการนำพฤติกรรมสุขภาพที่ดีไปปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตามประเด็นสุขภาพโดยทั่วไปยังมุ่งเน้นที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพโดยไม่อาศัยปัจจัยทางสังคม ซึ่งบทบาทของเครือข่ายทางสังคมในการพัฒนาสุขภาพเป็นสิ่งที่สำคัญในสังคมปัจจุบัน งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาโครงการรณรงค์ด้านสุขภาพที่มีเป้าหมายเฉพาะที่สังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพและทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนสุขภาพของเยาวชนในทางที่ดีขึ้น โดยการเก็บข้อมูลทางโทรศัพท์ 2 ปีต่อเนื่องกันและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิจารณาแนวโน้มและทำนายรูปแบบของตัวชี้วัดทางสังคม นั่นคือ การรับรู้ของประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่าการรับรู้ของประชาชนผ่านสื่อรณรงค์ที่เป็นหนังสือพิมพ์และข่าวโทรทัศน์มีมากขึ้น ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงเดิม โดยในปีที่ 1 การรณรงค์ผ่านสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ให้ผลทางบวกในการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนปีที่ 2 การรณรงค์ผ่านสื่อโทรทัศน์และหนังสือให้ผลทางบวกทั้งในด้านของการมีส่วนร่วมของประชาชน

และการรับรู้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการรณรงค์ผ่านสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ส่งผลทางบวกต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วม

Brown, Teufel, and Birch (2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพ และการรู้เท่าทันสุขภาพของวัยรุ่นตอนต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการรู้เท่าทันสุขภาพที่ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมด้านสุขภาพของวัยรุ่นตอนต้นในทิศทางที่ดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การทำความเข้าใจกับความรู้และความเชื่อเกี่ยวกับสุขภาพเป็นสิ่งยากที่เด็กจะเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ในอนาคต โดยมีความเป็นไปได้ที่จะให้ความสนใจและความพึงพอใจที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่สอนเกี่ยวกับสุขภาพน้อยลง นอกจากนี้ หากมีความสนใจของแต่ละบุคคลน้อยก็ควรจะมีการเพิ่มแรงจูงใจให้ปฏิบัติตามสิ่งที่สอน โปรแกรมและหลักสูตรควรจะมีการออกแบบที่เพิ่มความสนใจในประเด็นสุขภาพและประสิทธิภาพของแต่ละบุคคลในการควบคุมสุขภาพ นักการศึกษาควรสอนเด็กให้มีประสิทธิภาพในการใช้แหล่งข้อมูลด้านสุขภาพ เช่น อินเทอร์เน็ต ครอบครัว และผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์

Cohen and others (2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเกี่ยวกับกีฬาที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกีฬาที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชน โดยวิธีสำรวจโรงเรียนมัธยมในลอสแอนเจลิสถึงกิจกรรมนอกหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับกีฬาแล้วนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬา ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีโอกาสที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬามีอย่างจำกัด ซึ่งควรเพิ่มโอกาสการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาที่ทำให้พวกเขาได้ใช้ร่างกาย จะทำให้เข้าสู่การมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเยาวชนน้อยลง

Vamos and Zhou (2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมการสอนวิชาสุขศึกษาของนักการศึกษาใน บริติสโคลัมเบีย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของการเตรียมการสอนและการรับรู้ของครูเกี่ยวกับการเตรียมการสอนวิชาสุขศึกษาของครูปฏิบัติการ และครูฝึกหัด โดยกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่ามี ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความรู้ ทักษะ การเตรียมการสอน และความเชื่อเกี่ยวกับการสอน สุขศึกษา และมีความพึงพอใจในหลักสูตรการสอนสุขศึกษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และครูปฏิบัติการมีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาด้านสุขภาพสูงทั้งในแง่ความรู้ ทักษะ และการเตรียมการสอน และมีทัศนคติทางบวกต่อการสอนเรื่องสุขภาพสูงด้วย แต่ในด้านความพึงพอใจต่อหลักสูตรการเรียนการสอนมีผลในทางกลับกันกับปัจจัยอื่นๆ นอกจากนั้นครูปฏิบัติการมีความชำนาญ ความพอใจกับความเชื่อในทางบวกมากกว่าครูฝึกหัด

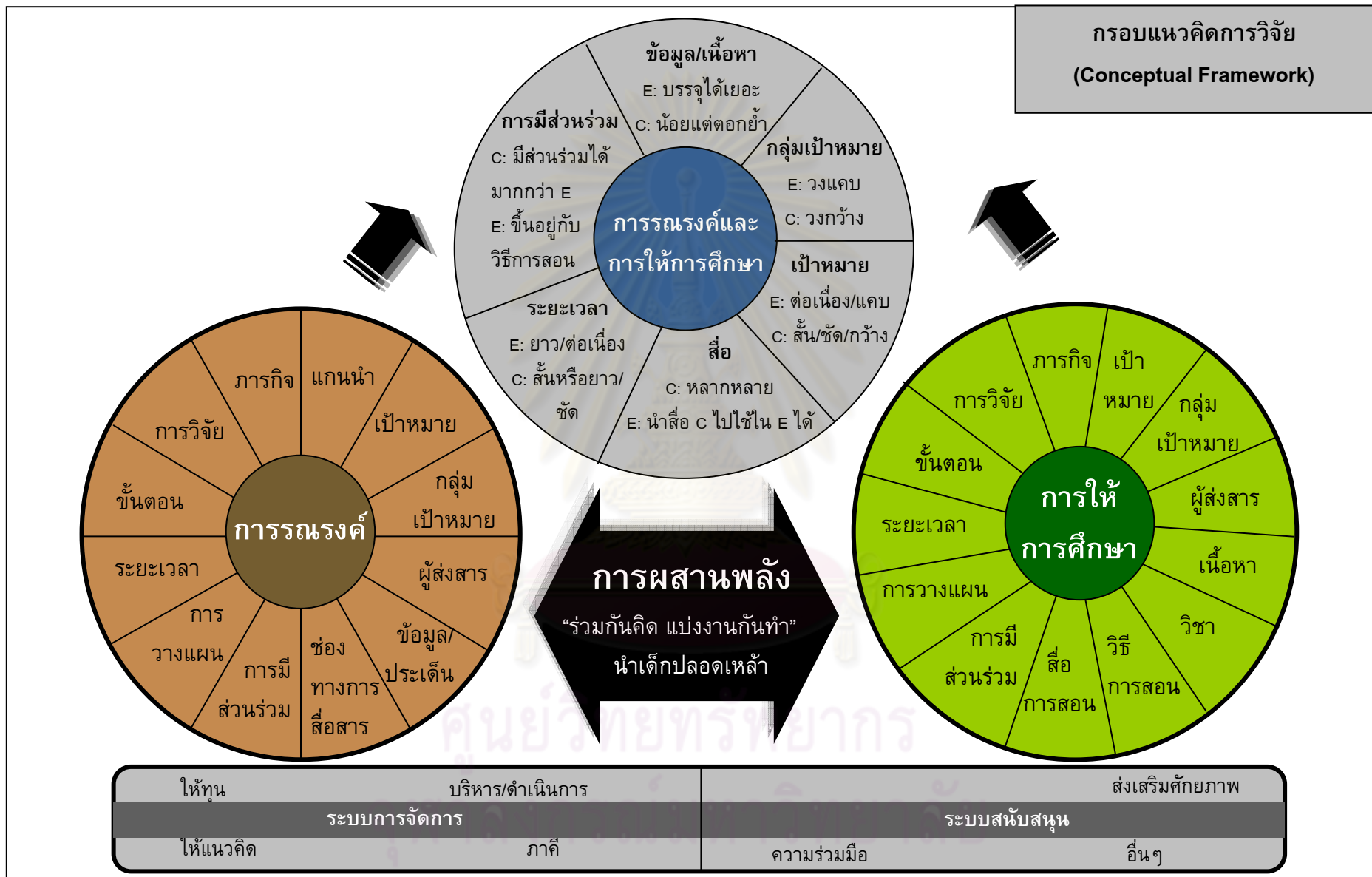
Hubbard and Rainey (2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสอนและการประเมินผล การรู้เท่าทันสุขภาพของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการ ประเมินคู่มือการสอนเรื่อง การรู้เท่าทันสุขภาพในประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาหลักและแบบฝึกทักษะ และการใช้ฐานข้อมูล Health Education Assessment Project (HEAP) มาเปลี่ยนแปลงเนื้อหา หลักและแบบฝึกทักษะ ที่เกี่ยวกับประเด็นด้านบุหรี่ปริโภค โภชนาการ และการออกกำลังกาย ผลการวิจัยพบว่า การปรับปรุงคู่มือการสอนโดยใช้ฐานข้อมูลสุขภาพทำให้เกิดการพัฒนามากขึ้น

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ อาหารและเครื่องดื่ม และสุขภาพในประเด็นของการรณรงค์ การให้การศึกษา และการมีส่วนร่วมจะเห็นได้ว่างานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นในประเด็นเดียว เช่น งานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษา ผลของการรณรงค์ งานวิจัยที่มุ่งเน้นศึกษาการมีส่วนร่วม เป็นต้น แต่มีงานวิจัยบางชิ้นที่มุ่ง ศึกษาประเด็นร่วม เช่น งานวิจัยที่มุ่งศึกษาการรณรงค์และการมีส่วนร่วมพร้อมกัน งานวิจัยที่มุ่ง ศึกษาการรณรงค์และการให้การศึกษา เป็นต้น แต่งานวิจัยที่มุ่งศึกษาในประเด็นของการรณรงค์ การให้การศึกษา และการมีส่วนร่วมพร้อมกันยังไม่พบว่ามีผู้ศึกษาทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งหาก พิจารณาเฉพาะงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะพบว่าส่วนใหญ่เป็น การสำรวจพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มเพศหญิง กลุ่มเด็กและเยาวชน แต่หากมุ่งเน้นงานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเด็น การรณรงค์และการให้การศึกษาจะพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาประสิทธิภาพและผลของการ รณรงค์และการให้การศึกษาที่มีผลต่อกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่างๆ และขั้นตอนการรณรงค์และการ ให้การศึกษา โดยการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ประสบความสำเร็จที่ยั่งยืนส่วนใหญ่จะมีการ มีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ เช่น การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วม ของชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง เป็นต้น และวิธีดำเนินการวิจัยของงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาหารและเครื่องดื่ม และสุขภาพพบว่ามีทั้งในส่วนที่เป็น การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงทดลองเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่แตกต่างกันออกไป

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญของการรณรงค์ และการให้การศึกษาได้ ดังนี้

1. ในอนาคตการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญเป็น อย่างมาก โดยเฉพาะการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
2. การดำเนินการด้วยมาตรการใดมาตรการหนึ่งเพียงมาตรการเดียวจะไม่ ก่อให้เกิดผลสำเร็จ การดำเนินการในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเกิดขึ้นจาก หลายๆ มาตรการร่วมกัน เช่น มาตรการด้านกฎหมายร่วมกับมาตรการรณรงค์และการให้การศึกษา เป็นต้น

3. การรณรงค์และการให้การศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคีภาคส่วนต่าง ๆ
4. การรณรงค์และการให้การศึกษาแก่กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มทั่วไปซึ่งจะก้าวสู่การเป็นกลุ่มนักตีหม่าใหม่เป็นสิ่งที่สำคัญ
5. การรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรดำเนินการตั้งแต่เยาว์วัยเพื่อป้องกันการเข้าสู่วงจรน้ำเมาที่อาจจะนำไปสู่การดื่มตลอดชีวิต
6. การรณรงค์และการให้การศึกษาจะต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีการวางแผน
7. การรณรงค์และการให้ศึกษามีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสื่อสารทุกขั้นตอนและควรวางแผนแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย อาทิ การคัดเลือกผู้ส่งสารที่เด็กและเยาวชนให้ความสนใจและความเชื่อถือ การกำหนดช่องทางการสื่อสารไม่ควรลืมนิ่งถึงสื่อใหม่และหลากหลาย การกำหนดเนื้อหาสาระควรจะต้องใช้ Edutainment เพื่อกระตุ้นความสนใจของกลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นต้น
8. การรณรงค์ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเข้มข้นโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน
9. การให้การศึกษาผ่านการอบรมทักษะชีวิตและการสอดแทรกเนื้อหาที่ต้องการในวิชาต่างๆ ก็สามารถนำไปสู่การส่งเสริมสุขภาพที่ดี
10. การให้การศึกษาเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอควรมีการกระตุ้นหรือเพิ่มแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ
11. การดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาจะต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานเสมอ
12. การรณรงค์และการให้การศึกษาจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมด้านสุขภาพของเด็กและเยาวชน

แผนภาพที่ 2-10 : กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. ขั้นตอนการวิจัยและกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย
3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การนำเสนอข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากที่สุด

2. ขั้นตอนการวิจัยและกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลหลากหลายขั้นตอนเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

เนื่องจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อนี้มุ่งศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุน ดังนั้นขั้นตอนการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จึงประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัยหลักๆ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนการวิจัยที่ 1 : การวิจัยเอกสารเพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ในปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ สสส. ให้การสนับสนุน โดยทำการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ สสส. ให้การสนับสนุน เช่น เอกสารจากเว็บไซต์ ข้อมูลทฤษฎี รายงานผลการดำเนินงาน และเอกสารโครงการรณรงค์ เป็นต้น โดยการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการการดำเนินงานของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการวิจัยขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนการวิจัยที่ 2 : การสัมภาษณ์ผู้ดูแลและรับผิดชอบโครงการเพื่อศึกษาสถานการณ์และการทำงานของโครงการที่เกี่ยวข้องการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยทำการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบโครงการทั้งสิ้น 4 ท่าน ได้แก่

1. ผู้ประสานงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
2. ผู้รับผิดชอบโครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์ดเดิ้ลล่า (Don't Drink Drama)
3. ผู้รับผิดชอบโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol)
4. ผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ

ขั้นตอนการวิจัยที่ 3 : การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาสถานการณ์ในปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยทำการสำรวจการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์ภายในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาที่ สสส. ให้การสนับสนุนทั่วประเทศ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การรวบรวมรายชื่อโรงเรียนที่ดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์ดเดิ้ลล่า (Don't Drink Drama) และโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) ที่ สสส. ให้การสนับสนุนทั้งสิ้น 69 แห่ง ดังรายชื่อต่อไปนี้

ตารางที่ 3-1 : รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ จำนวน 23 แห่ง

	โรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนบัวขาว	กาฬสินธุ์
2	โรงเรียนจุมจังพลั่งราษฎร์	กาฬสินธุ์
3	โรงเรียนศรีกุดหว้าเรืองเวทย์	กาฬสินธุ์
4	โรงเรียนสมสะอาดพิทยาสรรพ์	กาฬสินธุ์
5	โรงเรียนนาโกวิทยาสูง	กาฬสินธุ์
6	โรงเรียนศรีเทพประชาสรรค์	เพชรบูรณ์
7	โรงเรียนเมืองศรีเทพ	เพชรบูรณ์
8	โรงเรียนบ้านเกาะแก้ว	เพชรบูรณ์
9	โรงเรียนบ้านบึงนาจาน	เพชรบูรณ์
10	โรงเรียนนาสนุ่นวิทยาคม	เพชรบูรณ์
11	โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช
12	โรงเรียนบ้านเกาะวิทยา	นครศรีธรรมราช
13	โรงเรียนวัดเขาขุนพนม	นครศรีธรรมราช
14	โรงเรียนสระแก้วรัตนวิทย์	นครศรีธรรมราช
15	โรงเรียนวัดพรหมโลก	นครศรีธรรมราช
16	โรงเรียนวัดธรรมสถิต์วาราราม	สมุทรสงคราม
17	โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม	สมุทรสงคราม
18	โรงเรียนวัดโคกเกตตุ (เสริมสมบุญวงศ์)	สมุทรสงคราม
19	โรงเรียนวัดสี่แยกราษฎร์บำรุง	สมุทรสงคราม
20	โรงเรียนวัดอมรวดี	สมุทรสงคราม
21	โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม	สมุทรสงคราม
22	โรงเรียนวัดบางน้อย (แจ่มประชานุกูล)	สมุทรสงคราม
23	โรงเรียนวัดตรีจันทาวังนาราม	สมุทรสงคราม

ตารางที่ 3-2 : รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ DDD เครือข่ายละครณรงค์ดเกล้า
(Don't Drink Drama) จำนวน 31 แห่ง

	โรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนปลวกแดงพิทยาคม	ระยอง
2	โรงเรียนนิคมวิทยา	ระยอง
3	โรงเรียนวังจันทร์วิทยา	ระยอง
4	โรงเรียนชำนาญสามัคคีวิทยา	ระยอง
5	โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา	สระบุรี
6	โรงเรียนปากช่อง	นครราชสีมา
7	โรงเรียนกลางดงปทุมณีวิทยา	นครราชสีมา
8	โรงเรียนสีคิ้ว “สวัสดีผดุงวิทยา”	นครราชสีมา
9	โรงเรียนสุนทรารัฐวิทยา 2	นครราชสีมา
10	โรงเรียนบุญวัฒนา 2	นครราชสีมา
11	โรงเรียนหนองบุนนากพิทยาคม	นครราชสีมา
12	โรงเรียนนครนนท์วิทยา 2 (เทศบาล 2 วัดทินกรนิมิต)	นนทบุรี
13	โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 (เทศบาล 5 ทานสัมฤทธิ์)	นนทบุรี
14	โรงเรียนนารีนุกูล	อุบลราชธานี
15	โรงเรียนบ้านฉาง	สมุทรสงคราม
16	โรงเรียนวัดโคกเกตุ	สมุทรสงคราม
17	โรงเรียนศรีบุญยานนท์	นนทบุรี
18	โรงเรียนวัดปรมัยยิกาวาส	นนทบุรี
19	โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร	กรุงเทพฯ
20	โรงเรียนวัดศรีสุวรรณคงคาราม	สมุทรสงคราม
21	โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ	กรุงเทพฯ
22	โรงเรียนวัดปากน้ำ (พิบูลสงคราม)	นนทบุรี
23	โรงเรียนศรีเมืองวิทยาการ	อุบลราชธานี
24	โรงเรียนวัดใหม่ผดุงเขต	นนทบุรี
25	โรงเรียนท่ายหาด	สมุทรสงคราม
26	โรงเรียนวัดเขายี่สาร	สมุทรสงคราม

ตารางที่ 3-2 : รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ DDD เครือข่ายละครณรงค์ดเกล้า
(Don't Drink Drama) จำนวน 31 แห่ง (ต่อ)

	โรงเรียน	จังหวัด
27	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นนทบุรี	นนทบุรี
28	โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม	กรุงเทพฯ
29	โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง	นนทบุรี
30	โรงเรียนวัดพุทธปรางค์ปราโมทย์	นนทบุรี
31	โรงเรียนนครนนท์วิทยา 1 (เทศบาล1 วัดท้ายเมือง)	นนทบุรี

ตารางที่ 3-3 : รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์
(Drink No Alcohol) จำนวน 15 แห่ง

	โรงเรียน	จังหวัด
1	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ	กรุงเทพฯ
2	โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน	กรุงเทพฯ
3	โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย	กรุงเทพฯ
4	โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม	กรุงเทพฯ
5	โรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์	สมุทรปราการ
6	โรงเรียนศรีบุญยานนท์	นนทบุรี
7	โรงเรียนปทุมธานี “นันทมนีบำรุง”	ปทุมธานี
8	โรงเรียนขลุ่ยรัชดาภิเษก	จันทบุรี
9	โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร”	นครนายก
10	โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี	พิษณุโลก
11	โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา	ลำพูน
12	โรงเรียนอำนาจเจริญ	อำนาจเจริญ
13	โรงเรียนเทคโนโลยีอาชีวศึกษาอุบลราชธานี	อุบลราชธานี
14	โรงเรียนควนกาหลงวิทยาคม “นิคมวัฒนา”	สตูล
15	โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร	ระนอง

2. ผู้วิจัยทำการพัฒนาแบบสอบถามและตรวจสอบแบบสอบถามโดยการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ดังนี้

- การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) เป็นการตรวจสอบความตรงในระยะก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการพิจารณาตัดสินโดยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปปรึกษากับศ.ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาและดร.อมรวิชัย นาคทรธรพ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ความสอดคล้องกับเนื้อหา ความครอบคลุมของประเด็น ลักษณะและภาษาของข้อความที่ใช้ซึ่งเรียกว่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

- การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับแล้วไปทำการทดสอบความน่าเชื่อถือ โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 15 แห่ง ได้รับแบบสอบถามตอบกลับสำหรับการทดสอบความน่าเชื่อถือทั้งสิ้น 9 แห่ง และนำผลมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์หาความน่าเชื่อถือโดยใช้สูตรดังนี้ (ศิริชัย พงษ์วิชัย, 2544:127)

$$KR-20 : r_{tt} = \left\{ \frac{n}{n-1} \right\} \left\{ 1 - \frac{\sum \sigma_i^2}{\sigma_o^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} คือ ค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

n คือ จำนวนข้อคำถาม

σ_o^2 คือ ค่าความแปรปรวนของค่าที่ได้ทั้งหมด

σ_i^2 คือ ค่าความแปรปรวนของข้อคำถามที่ i

ผลจากการคำนวณได้ค่าความน่าเชื่อถือด้วยวิธีของ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.79 ซึ่งนับว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงพอในการใช้เครื่องมือในการทำการทดสอบ แต่ในการทดสอบแบบสอบถามยังได้มีข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยจึงได้นำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง

3. การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ โครงการ DDD เครือข่ายละครณรงค์ดเหล้า (Don't Drink Drama) และโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) ที่ สสส. ให้การสนับสนุนทั้งสิ้น 60 แห่ง ผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้อำนวยการโดยใช้แบบสอบถามสถานการณ์การณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่ม

แอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา: ฉบับผู้อำนวยการสถานศึกษา และข้อมูลจากครูผู้รับผิดชอบโครงการ (โรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ / โครงการ DDD / โครงการ DNA) ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา ครูผู้สอนวิชาพุทธศาสนา และครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถามสถานการณ์การรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา: ฉบับครูผู้สอน ซึ่งจะมีแบบสอบถามทั้งสิ้น 6 ฉบับต่อ 1 สถานศึกษา ได้รับแบบสอบถามตอบกลับจากสถานศึกษาทั้งสิ้น 46 แห่ง โดยเป็นแบบสอบถามจากผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 45 ชุด และแบบสอบถามจากครูผู้สอนจำนวน 211 ชุด

4. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2: เพื่อพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

เนื่องจากวัตถุประสงค์ข้อนี้ต้องการพัฒนาแบบจำลองการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ดังนั้นขั้นตอนการวิจัยของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 จึงประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัยหลักๆ คือ การทดลอง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ ดังนี้
 - เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - เป็นสถานศึกษาที่สนใจดำเนินการรณรงค์และให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - เป็นสถานศึกษาที่ยินยอมให้ดำเนินการวิจัย
 - เป็นสถานศึกษาที่ครูผู้สอนและบุคลากรให้ความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกสถานศึกษาในการดำเนินการทดลองโดยการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนพัฒนวิทย์ จังหวัดนนทบุรี สังกัดกรมสามัญศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าวมีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนพัฒนวิทย์ จังหวัดนนทบุรี

ประวัติและความเป็นมา

โรงเรียนพัฒนวิทย์ได้เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2536 โดย ดร.มาลินี พุกยาภรณ์ บนพื้นที่ 5 ไร่ 35 ตารางวา โดยเล็งเห็นการอบรมสั่งสอนเพื่อให้ความรู้ ความสามารถ และบุคลิกภาพแก่นักเรียน เพื่อออกไปรับใช้สังคมพร้อมกับการก่อตั้งโรงเรียนพัฒนวิทย์บริหารธุรกิจ ต่อมาในปี พ.ศ. 2539 โรงเรียนได้เข้าไปอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเครือไทย-เทคเป็นโรงเรียนที่ 4 และได้มีการขออนุญาตขยายหลักสูตร โดยทำการเปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) สาขาบริหารธุรกิจ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี เพื่อต้องการเน้นผลิตบุคลากรไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ ต่อมาในปี พ.ศ. 2541 ดร.ชาติชาย พุกยาภรณ์ ผู้รับใบอนุญาตกลุ่มโรงเรียนในเครือไทย-เทค ได้มอบหมายให้อาจารย์เช่อม จันทร์ฉาย ผู้บริหารดีเด่นมาเป็นครูใหญ่ ในปี พ.ศ. 2542 ได้มอบหมายให้อาจารย์สวยสุด วิถึนบุตร ผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานดีเด่นกรุงเทพมหานครมาบริหาร โดยมุ่งมั่นในปรัชญา “เรียนดี คุณธรรมเด่น เน้นทักษะวิชาชีพ” ในปี พ.ศ. 2545 ได้มอบหมายให้ อาจารย์กรรทอง ดั่งวงศ์ ผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานดีเด่นของกรมสามัญศึกษาดำรงตำแหน่งเป็นครูใหญ่ของโรงเรียน ปัจจุบัน ดร.ชาติชาย พุกยาภรณ์ ได้มอบหมายให้อาจารย์นฤมล เพ็ชรสุวรรณ ครูใหญ่โรงเรียนรุ่งโรจน์ศึกษา (พัฒนวิทย์เดิม) มาเป็นผู้ดูแลบริหารงานโรงเรียนซึ่งได้จัดการเรียนการสอน โดยมีคณาจารย์ที่ทรงคุณวุฒิและชำนาญการด้านการสอนทั้งอาจารย์ประจำและอาจารย์พิเศษมาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ห้องเรียนและห้องปฏิบัติการได้ติดตั้งเครื่องปรับอากาศทุกห้อง อีกทั้งบรรยากาศของโรงเรียนสะอาด ร่มรื่นเหมาะแก่สภาพการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ

นโยบาย

มุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างคนให้มีคุณภาพ จัดการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้นักเรียนและนักศึกษาเลือกเรียนได้ตามเวลา ตามความถนัด ตามความสามารถ และตามสภาวะเศรษฐกิจของนักเรียน นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาต้องเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุขที่จะประกอบอาชีพจนประสบความสำเร็จ

เป้าหมาย

1. ด้านวิชาการ เข้มงวดการเรียนการสอน มีมาตรฐานวิชาชีพเสริมสร้างของจริง เอาใจใส่ใกล้ชิด
2. ด้านปกครอง เข้มงวด ระเบียบวินัย การแต่งกาย การตรงต่อเวลา การขาดเรียน การป้องกันยาเสพติด และความประพฤติทั่วไป
3. ด้านกิจกรรม เสริมสร้างควมมีน้ำใจสร้างสรรค์กิจกรรม ปลูกฝังการออกกำลังกาย
4. ด้านชุมชน เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายสร้างภาพพจน์สู่สายตาภายนอก ประกอบอาชีพจนประสบความสำเร็จ

หลักสูตร

โรงเรียนพัฒนวิทย์ได้เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น และในพื้นที่โรงเรียนเดียวกันได้มีการเปิดสอนโรงเรียนพัฒนวิทย์บริหารธุรกิจที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ในสาขาพาณิชย์กรรม คอมพิวเตอร์ และบัญชี จนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ และคอมพิวเตอร์ธุรกิจ

สถานที่ตั้งและเบอร์ติดต่อ

114 หมู่ที่ 5 ซอยนนทบุรี 46 ถนนสนามบินหน้า ตำบลท่าทราย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
รหัสไปรษณีย์ 11000 โทรศัพท์ 0-2580-1111 โทรสาร 0-2580-1111 ต่อ 111

นอกจากนั้นโดยภาพรวมแล้วนักเรียนในโรงเรียนพัฒนวิทย์เป็นนักเรียนที่มีความสามารถละกัน ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ดร.รัศมี แดงสุวรรณ ให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต และลักษณะโดยรวมสอดคล้องตรงตามสภาพทั่วไปของโรงเรียนส่วนใหญ่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา

2. การคัดเลือกชั้นเรียนที่จะใช้ในการทดลองโดยการสุ่มแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากในปีการศึกษา 2552 ภาคต้น มีการเรียนการสอนที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในวิชาสุขศึกษา และครูผู้สอนสนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะทดลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในระดับชั้นนี้มากที่สุด

3. การคัดเลือกห้องเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาจำนวน 2 ห้อง โดยให้การสุ่มอย่างง่าย จากนั้นสุ่มห้องเรียนเพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแต่ละกลุ่มมีนักเรียนจำนวน 22 คนเท่ากัน

4. การจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายกิจการนักเรียน ฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และนักเรียน

5. การประชุมปฏิบัติการเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและให้ความรู้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาซึ่งได้จากการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และการนำเสนอตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดำเนินการในสถานศึกษาทั้งประสบการณ์จากภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการดำเนินงาน

6. การวางแผนการดำเนินงานบนฐานการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดสนทนากลุ่มย่อยของคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อหารูปแบบการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมสำหรับสถานศึกษา

7. การดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานของการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ของห้องทดลอง โดยมีการประชุมกลุ่มย่อยและปรับแผนการดำเนินงานตลอดระยะเวลาดำเนินงาน

8. การประเมินผลและถอดบทเรียน โดยในกระบวนการทดลองจะมีการวัดความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เรียนเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งก่อนและหลังการทดลองเพื่อชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของแบบจำลองและการสัมภาษณ์ถอดบทเรียนการดำเนินงานจากผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน และนักเรียนทดลอง ดังรายชื่อต่อไปนี้

1) อาจารย์ณิชากร บำรุงนอก	ผู้อำนวยการสถานศึกษา
2) อาจารย์เทียนชัย อินทรประดิษฐ์	ฝ่ายวิชาการ
3) อาจารย์ประยูร พราหมโพธิ์	ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา/
ผู้รับผิดชอบโครงการ
4) เด็กหญิงสุรางคณา ลายสาน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5) เด็กหญิงกฤติยา ละออเหล่า	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6) เด็กหญิงเกวลิน พรไตรรัตน์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
7) เด็กหญิงพิชญาภา จันทเดช	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
8) เด็กหญิงเกศริน ชูบุญมี	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
9) เด็กชายวรา เรื่องจันทร์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
10) เด็กชายนพเก้า ทองจันทร์	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เครื่องมือการวิจัยมี 3 ชุด ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะกำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้า ซึ่งเน้นการสัมภาษณ์ด้วยคำถามแบบปลายเปิด (Opened questions) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) สามารถให้รายละเอียดและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระในประเด็นต่าง ๆ ตามที่ผู้วิจัยกำหนด ทั้งนี้ การที่ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อต้องการให้ประเด็นคำถามสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์การสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์บุคลากรของสสส. และบุคลากรของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่

สำคัญ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ พัฒนาการและการดำเนินการของโครงการในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น

2. แบบสอบถาม “สถานการณ์การรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา: ฉบับผู้อำนวยการสถานศึกษา” ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อสถานศึกษา ตำแหน่งที่ตั้ง ระดับชั้นการเรียนการสอน จำนวนนักเรียน จำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่ได้รับทุนจากภายนอก และจำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่โรงเรียนดำเนินการเอง โดยเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question)

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วนย่อย ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสิ่งต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ การกำหนดเป็นเป้าหมายของโรงเรียน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การจัดทำนโยบายและแผนดำเนินงาน การจัดทำตัวชี้วัด การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม การจัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียน การจัดกิจกรรมรณรงค์นอกโรงเรียน การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและองค์กรภายนอก การเข้าร่วมโครงการขององค์กรภายนอก เป็นต้น จำนวน 25 ข้อ ที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

และข้อมูลเกี่ยวกับบทสรุปปัจจัยต่อความสำเร็จในการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อุปสรรคที่เผชิญและแนวทางแก้ไขในการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในการพัฒนาพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เป็นคำถามปลายเปิด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลผู้ตอบ จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับชื่อและนามสกุล หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด และสาขาที่จบการศึกษาสูงสุด ที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

3. แบบสอบถาม “สถานการณ์การรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา: ฉบับครูผู้สอน” ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อและนามสกุล หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด โรงเรียน สถานที่ตั้ง ตำแหน่ง ระดับชั้นที่สอน/รับผิดชอบ และพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 บริบทของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วนย่อย ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณพื้นที่รอบโรงเรียน เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

และข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนของครูผู้สอนในสิ่งต่างๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ การกำหนดเป้าหมายที่จะสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การเขียนแผนการสอน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน การจัดกิจกรรมรณรงค์นอกห้องเรียน การจัดทำตัวชี้วัด การติดตามประเมินผลการเรียนการสอน การจัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม การเปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ การเข้าร่วมอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง และการจัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ จำนวน 12 ข้อ ที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 สถานการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา ประกอบด้วยข้อมูล 2 ส่วนย่อย ได้แก่

1. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ประกอบด้วย

- ข้อมูลทั่วไปของการรณรงค์และการให้การศึกษา จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ความเกี่ยวข้องของโครงการกับการจัดกิจกรรมรณรงค์ ความเกี่ยวข้องของโครงการกับการจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การดำเนินงานกิจกรรมร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษา ภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” ความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงของโครงการกับกลุ่มสาระในการเรียนการสอน รูปแบบการดำเนินกิจกรรม ที่เป็นทั้งคำถามปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

- ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย บุคคลหรือองค์กรที่ให้ทุนสำหรับการดำเนินโครงการ องค์กรหรือบุคคลที่เป็นแกนนำสำหรับการดำเนินโครงการ องค์กรหรือบุคคลที่ให้แนวคิดสำหรับการดำเนินโครงการ และพันธมิตรหรือภาคีของการดำเนินโครงการ ที่เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

- ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา จำนวน 8 ข้อ ประกอบด้วย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ผู้จัดกิจกรรมหลัก ข้อมูล/ประเด็น/เนื้อหา รูปแบบการนำเสนอ สื่อที่ใช้ในการดำเนินโครงการ กลุ่มเป้าหมายหลัก การวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องที่เป็น ทั้งคำถามปลายเปิด (Open-ended question) และคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

- ข้อมูลเกี่ยวกับระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการรณรงค์และการให้การศึกษา จำนวน 1 ข้อ คือ การดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการ ที่เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินความสำเร็จ ปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย การประเมินเกณฑ์ความสำเร็จ ความเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเป้าหมายในด้านความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ที่เป็นทั้งคำถามปลายเปิด (Open-ended question) คำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เครื่องมือการวิจัยมี 2 ชิ้น ได้แก่

1. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเรื่องเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ชื่อและนามสกุล ระดับชั้น การศึกษา เพศ อายุ และเกรดเฉลี่ยในเทอมที่ผ่านมา ที่เป็นทั้งคำถามปลายเปิด (Open-ended question) คำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์ จำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ความรู้เกี่ยวกับโทษของการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย และความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการเข้าสู่วงจรการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ที่เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกตอบ

ส่วนที่ 3 ทศนคติเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย ข้อมูลทัศนคติของนักเรียนต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์ อาทิ เหล้าและเบียร์ทำให้ร่างกายย่ำแย่ การคิดอยากลองตีมเหล้าหรือเบียร์ เหล้าเป็นสิ่งสิ้นเปลือง เหล้าทำให้คนทะเลาะกัน เหล้าเพิ่มความกล้าให้กับฉันทมากขึ้น ชอบความสนุกสนานในวงเหล้า ควรมีการรณรงค์ให้คนลดละเลิกเหล้า ควรให้ความรู้เรื่องเหล้าแก่เด็กและเยาวชน เป็นต้น ที่เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับการปฏิบัติมาก
- 3 หมายถึง ระดับการปฏิบัติปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อย
- 1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ประเภทของเครื่องตีม

แอลกอฮอล์ ปริมาณการดื่ม สถานที่ดื่ม และโอกาสในการดื่ม ที่เป็นคำถามปลายปิด (Closed-ended questionnaire) แบบให้เลือกรับตอบ

และในแบบทดสอบหลังเรียนของนักเรียนห้องทดลองได้เพิ่มประเด็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์และการเรียนการสอน ความน่าสนใจในการดำเนินกิจกรรม และข้อเสนอแนะในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยจะใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ทั้งในส่วนของผู้อำนวยการสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน และนักเรียนห้องทดลอง เพื่อถอดบทเรียนการดำเนินการทดลองแบบจำลองการรณรงค์และการให้การศึกษา ซึ่งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเพื่อให้ประเด็นคำถามที่กำหนดสามารถยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์ของการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผู้อำนวยการ/ฝ่ายบริหาร

- ท่านคิดว่า การผลานการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการรณรงค์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดีหรือไม่อย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไร
- การจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ในเทอมนี้เป็นอย่างไร ดีหรือไม่ แตกต่างจากเดิมอย่างไร ทั้งในส่วนเนื้อหา สื่อ และวิธีการ
- ท่านคิดว่า โรงเรียน นักเรียน และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมในเทอมนี้มีประโยชน์อย่างไรต่อโรงเรียน นักเรียน และชุมชนอย่างไร
- ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

ครูผู้สอน

- การจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาที่มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น แตกต่างจากเดิมอย่างไร ดีหรือไม่ ทั้งในส่วนเนื้อหา สื่อการสอน วิธีการสอน
- การจัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องเหล่านี้ในโรงเรียนเทอมนี้แตกต่างจากเทอมก่อนๆ อย่างไร ดีหรือไม่
- ท่านคิดว่า ตัวท่าน นักเรียน และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร
- ท่านคิดว่าการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมในเทอมนี้มีประโยชน์อย่างไร และกับบุคคลใด

- ท่านคิดว่า การผสมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการรณรงค์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดีหรือไม่อย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไร
- ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

นักเรียนห้องทดลอง

- นักเรียนคิดว่า การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาแบบเดิมที่ไม่มีกิจกรรมเสริมกับการสอนที่มีกิจกรรมเสริมเพิ่มมากขึ้น เช่น การค้นหาประสบการณ์เจียด การจัดนิทรรศการ การทำเสียงตามสาย อะไรน่าสนใจกว่ากัน อย่างไร (สอนแบบเดิมเป็นอย่างไร สอนแบบใหม่เป็นอย่างไร และแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในส่วนของเนื้อหา สื่อการสอน วิธีการสอน)
- นักเรียนคิดว่า ในเทอมนี้กิจกรรมรณรงค์เรื่องเหล่านี้แตกต่างจากเทอมก่อนๆ อย่างไร ดีหรือไม่
- นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในส่วนตัวของกิจกรรมบ้าง
- นักเรียนคิดว่า ตนเองได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ในเทอมนี้ได้อย่างไร
- นักเรียนคิดว่า กิจกรรมที่ตนเองได้ทำให้เทอมนี้มีประโยชน์ต่อเพื่อนพี่น้องในโรงเรียนอย่างไร
- ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

- การวิเคราะห์เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับมาเรียบร้อยแล้วจะนำไปทำการลงรหัส (Coding) แล้วจึงนำไปประมวลผลข้อมูลตัวเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบที (T-Test) ใน 2 แบบ คือ การทดสอบค่าเฉลี่ยของข้อมูล 2 กลุ่ม แบบพาราเมตริก กรณี 2 กลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กัน (Paired-Sample T Test) ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของห้องทดลอง และการทดสอบค่าเฉลี่ยของข้อมูล 2 กลุ่ม แบบพาราเมตริก กรณี 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (Independent-Samples T Test) ในการเปรียบเทียบความรู้และทัศนคติของนักเรียนห้องทดลองและห้องควบคุม

โดยการแปลผลของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์ 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert Scale) คือ

ตั้งแต่ 4.50 ขึ้นไป	หมายความว่า	ปฏิบัติ/เห็นด้วยมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายความว่า	ปฏิบัติ/เห็นด้วยมาก
2.50 – 3.49	หมายความว่า	ปฏิบัติ/เห็นด้วยปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายความว่า	ปฏิบัติ/เห็นด้วยน้อย
ต่ำกว่า 1.50	หมายความว่า	ปฏิบัติ/เห็นด้วยน้อยที่สุด

- การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้กรอบในการวิเคราะห์จากแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 เพื่ออธิบายแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย

5. การนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบโจทย์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ คือ

- พัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา
- แบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

พัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

การเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 : พัฒนาการของโครงการการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

- โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ
- โครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol)
- โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama)

ส่วนที่ 2 : สถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

ตอนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 : สถานการณ์ในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

- สถานการณ์ในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา
- องค์ประกอบในการดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา
- ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

ตอนที่ 3 : ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงพัฒนาการของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้การสนับสนุนสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจความเป็นมาและสถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาของประเทศไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 : พัฒนาการของโครงการการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

การดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนมีมาตั้งแต่อดีตก่อนการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) อาทิ โรงเรียนศรีบุญยานนท์ จังหวัดนนทบุรี ในปี 2542 ได้ตรวจพบว่านักเรียนมีการติดยาเสพติดจึงมีการดำเนินงานเพื่อเฝ้าระวังปัญหาเสพติด โดยการดำเนินงานร่วมกันของทุกฝ่ายทำให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการให้ความรู้และวิชาการ ด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม ด้านบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ และด้านการติดตามประเมินผล โดยกิจกรรมที่ดำเนินการมีทั้งในส่วนของยาเสพติดในภาพรวมและเฉพาะเจาะจงกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ กิจกรรม “เทเหล้า เผาบุหรี่ ลูกแม่ศรีไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า” (เอกสารสรุปประสบการณ์ที่ 6 โครงการโรงเรียนป้องกันยาเสพติดพื้นที่ โรงเรียนศรีบุญยานนท์ จังหวัดนนทบุรี, 2552) และในปี พ.ศ. 2540 เป็นปีแรกที่เริ่มมีการบันทึกการดำเนินกิจกรรมที่ตระหนักถึงกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนของชมรมเมาไม่ขับอย่างจริงจังในช่วงก่อนการก่อตั้งสสส.

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2544 ได้มีการถือกำเนิดสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ตามพระราชบัญญัติกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ พ.ศ. 2544 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2544 : ออนไลน์) จึงได้เริ่มมีการให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2546 โดยเครือข่ายเยาวชนไม่นะ...เหล้าบุหรี่ (No NA Club) และเครือข่ายวัยมันส์รู้ทันแอลกอฮอล์ได้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายเชิงยุทธศาสตร์กับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) ในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ใหม่อย่างสร้างสรรค์ในระดับอุดมศึกษาโดยเป็นกิจกรรมรณรงค์ผ่านสื่อจาก

ส่วนกลางไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก และในปีถัด (พ.ศ. 2547) สสส. ได้เริ่มเข้าไปดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนเป็นปีแรก โดยได้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มกึ่งก้านใบ กลุ่มถักทอฝัน กลุ่มไม้ขีดไฟ และคณะหุ่นเสมา ขึ้นมา เป็นเครือข่าย DDD ละครณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama) ที่ใช้กระบวนการละครในการสร้างการเรียนรู้ที่ครอบคลุมประเด็นการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งกิจกรรมในระยะแรกเครือข่ายได้ใช้ละครเป็นสื่อรณรงค์ในกลุ่มเยาวชนที่ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ของการรณรงค์เรื่องเหล้าในประเทศไทย แต่ในภายหลังได้มีการปรับยุทธศาสตร์ในการใช้ละครเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้เด็ก เยาวชน และชุมชนได้เข้ามาเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการผลิตละครสำหรับการรณรงค์มากขึ้น แต่ท้ายที่สุดการดำเนินงานของโครงการก็ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมค่อยๆ เจียบลงในภายหลัง

ปี พ.ศ. 2548 ได้เกิดโครงการ DNA สายพันธ์ุใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) ที่รับผิดชอบโดยบริษัทสปิริวอล เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ภายใต้การดูแลของมูลนิธิเสถียรธรรมสถาน ที่ได้ดำเนินการโครงการในลักษณะของการบูรณาการแนวทางการสื่อสารรณรงค์ต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของสถานศึกษาในการดำเนินงานจึงมีกิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย อาทิ การจัดตั้งชมรม DNA club การจัดกิจกรรมกีฬาสี DNA การประกวด DNA Awards และการใช้สื่อต่างๆ ทั้งนิตยสาร (Cream) และ website (www.aboutdna.net) จากการดำเนินโครงการในระยะแรกได้สะท้อนตัวอย่างที่ดีในการรณรงค์เชิงบูรณาการประเด็นสุขภาพกับเยาวชน แต่การดำเนินโครงการยังประสบปัญหาที่ไม่สามารถส่งสารหลัก (key message) ในเรื่องเยาวชนกับการดื่มที่ทำให้กลุ่มเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ แต่กลับกลายเป็นกิจกรรมกีฬาสีและการประกวดมีความโดดเด่นมากกว่า จึงดูเหมือนว่า DNA ยังไม่สามารถคุมประเด็นการสื่อสารรณรงค์ได้อย่างแม่นยำ (รายงานการประเมินผลศักยภาพของภาคีเครือข่ายในการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ด้านเยาวชน ระหว่างปี 2548-2552, 2553) และในปีนี้ยังมีการดำเนินงานของเครือข่ายเยาวชนไม่นะ...เหล้าบุหรี (No NA Club) และเครือข่ายวัยมันส์ รู้ทันแอลกอฮอล์เป็นปีที่ 2 แต่การดำเนินการของโครงการในระยะนี้ประสบปัญหาต่างๆ มากมาย อาทิ การสืบทอดแกนนำเยาวชน การหาแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานที่เพียงพอ เป็นต้น จึงทำให้การดำเนินงานของโครงการเริ่มหมดพลังลงไป ซึ่งจากพัฒนาการในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานที่ประสบปัญหาของความต่อเนื่องและยั่งยืนของโครงการเป็นอย่างมาก การเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนและฝ่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ในปี พ.ศ. 2549 ได้มีการถือกำเนิดโครงการสภานักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นที่เน้นการลงพื้นที่ในการทำงานร่วมกับโรงเรียนและเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ เพชรบูรณ์ และนครศรีธรรมราช โดยกลุ่มักทอฝันเป็นกลุ่มแรกที่ถือว่ามีฐานการทำงานจากแนวคิด “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” (participatory model) อย่างชัดเจน และถือเป็นอีกก้าวหนึ่งในการรณรงค์สู่เยาวชน โดยประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ กลุ่มักทอฝันได้มุ่งการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม (social change) มากกว่าการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกบุคคล (individual change) และในปีนี้โครงการพัฒนาเครือข่ายของมหาวิทยาลัยปลอดเหล้าที่เน้นการทำงานกับแกนนำเยาวชนในสถานศึกษาได้เข้ามาแทนที่การทำงานของกลุ่มเครือข่ายเยาวชนไม่...เหล้าบุหรี่ (No NA Club) และเครือข่ายวัยมันส์ รู้ทันแอลกอฮอล์ ในกลุ่มเยาวชนระดับอุดมศึกษา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสามารถสร้างกระแสและความตื่นตัวในสถานศึกษาได้ระดับหนึ่ง แต่รูปแบบกิจกรรมที่ไม่มีความแปลกใหม่ทำให้ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของเยาวชนได้ในระยะยาว นอกจากนี้ในปีนี้ยังมีการเริ่มดำเนินการโครงการโพธิยุวชน ของมูลนิธิเด็ก ร่วมกับเสถียรโกเศศ-นาคะประทีป โดยมีหลักการในการนำเอาหลักคิดเชิงพุทธมาประยุกต์ใช้ในงานรณรงค์กับแกนนำเยาวชน ซึ่งแนวคิดของโครงการน่าสนใจแต่มีปัญหาในการขยายผลและต่อยอดโครงการที่ขาดทักษะการเป็นผู้นำกระบวนการยังคงเป็นสิ่งที่โครงการประสบปัญหาเป็นอย่างมาก

ในปี พ.ศ. 2550 โครงการสภานักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังกลุ่มเป้าหมายระดับอุดมศึกษา โดยเป็นการขยายตัวในนามของกลุ่มหวัะทิสสร้างสรรค์ ที่ประกอบด้วย 6 สถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

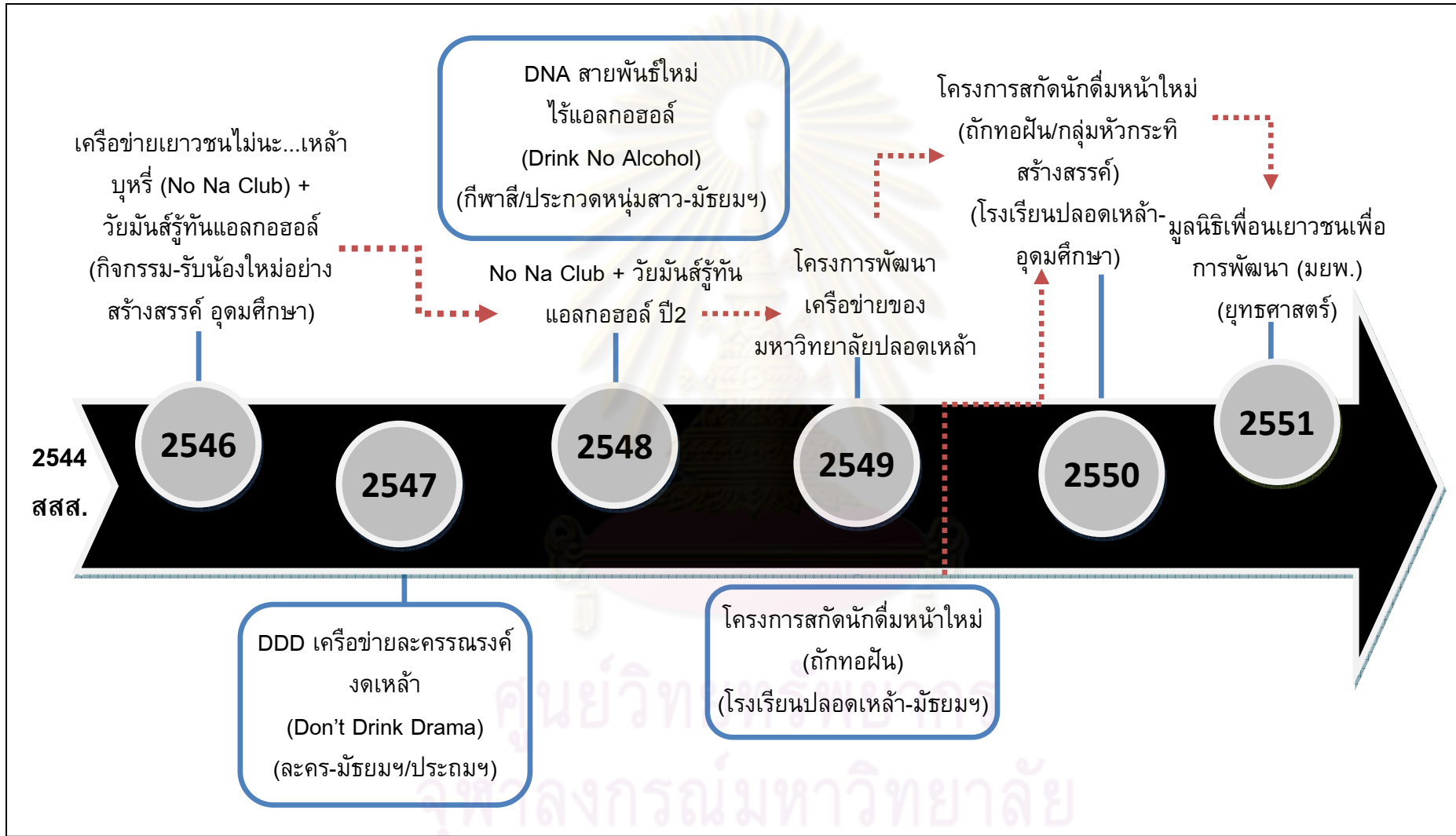
และในปี พ.ศ. 2551 กลุ่มักทอฝันได้เปลี่ยนชื่อเป็นมูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา (มยพ.) เพื่อทำงานในเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น อันเป็นผลมาจากข้อเสนอแนะจากส่วนกลางที่ต้องการหน่วยงานเป็นศูนย์กลางในการบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ของภาคีเครือข่ายด้านเยาวชนเข้าด้วยกัน ภารกิจของมูลนิธิในปี 2551 จึงเน้นการเผยแพร่สาระของ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการบังคับใช้ นอกจากนี้ในปีนี้ยังมีการผลักดัน พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นผลสำเร็จในเดือนกุมภาพันธ์ 2551 ซึ่งถือเป็นผลสำเร็จเชิงรูปธรรมของการรณรงค์ซึ่งหลายฝ่ายให้การยอมรับว่าพลังเสียงและบทบาทของเครือข่ายเยาวชนมีผลเป็นอย่างมากต่อการเกิดขึ้นของ พรบ. ฉบับนี้ ซึ่งพลังเยาวชนดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นให้เยาวชนได้เข้ามามีบทบาทในการเรียกร้องเชิงนโยบายในปีพ.ศ. 2552 มากขึ้น โดยยุทธศาสตร์ของสำนักงานเครือข่ายองค์กรงด

เหล่า (สคส.) มุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้านนโยบายเป็นหลัก ทำให้ภารกิจหลังจากผลักดันให้เกิด พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 คือการบังคับใช้ พรบ. ของกลุ่มเยาวชนซึ่งมีน้ำหนักมากกว่าคนกลุ่มอื่นในสังคม แต่การสื่อสารรณรงค์เพื่อที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมก็ยังคงดำเนินต่อไป โดยคำนึงถึงบทเรียนจากการรณรงค์ที่ผ่านมา ที่เครือข่ายต่างๆ ยังไม่สามารถทำให้กิจกรรมของตนเองเป็นที่รับรู้หรือเกิดกระแสความสนใจในกลุ่มเยาวชนในวงกว้างได้ สาเหตุหนึ่งคือการขาดความเข้าใจในการทำงานกับเยาวชนที่จะสร้างสรรค์สื่อและกิจกรรมที่สามารถเรียกร้องความสนใจของเยาวชนและดึงให้เยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นเรื่องการดื่มได้ ดังที่กลุ่มผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้พยายามทำมาตลอดและประสบความสำเร็จ

ดังนั้น พัฒนาการของโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ สสส. ให้การสนับสนุนจึงสามารถสรุปได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 4-1 : แสดงพัฒนาการโครงการที่มีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์และการให้การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากแผนภาพจะเห็นได้ว่าโครงการที่มีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์และการให้การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉพาะในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนมีทั้งสิ้น 3 โครงการ โดยในแต่ละโครงการมีจุดเน้นของการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. โครงการที่เน้นกระบวนการรณรงค์

โครงการที่เน้นกระบวนการรณรงค์เป็นโครงการที่เข้าไปดำเนินงานในสถานศึกษาผ่านการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพียงอย่างเดียว โดยโครงการไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ซึ่งโครงการที่สสส.ให้การสนับสนุนมีทั้งสิ้น 2 โครงการ ได้แก่

1.1. โครงการ DDD เครื่องช่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama)

รับผิดชอบโดยกลุ่มผู้ปฏิบัติงานพัฒนาเด็ก เยาวชน และสังคม หรือเครื่องช่ายดีดีดีที่ประกอบด้วยกลุ่มละครมะขามป้อม กลุ่มกิ้งก้านใบ กลุ่มไม้ขีดไฟ กลุ่มถักทอฝัน และกลุ่มหุ่นสายเสมา โดยมีความร่วมมือกับสำนักงานเครื่องช่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ประวัติโครงการ

เครื่องช่ายละครรณรงค์งดเหล้าหรือเครื่องช่าย ดีดีดี มีที่มาจากคำว่า Don't Drink Drama เป็นเครื่องช่ายที่มีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ให้เยาวชนไทยตระหนักถึงพิษภัยของสุรา ก่อกำเนิดขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2547 จากการรวมตัวของ 5 กลุ่มองค์กร คือ กลุ่มละครมะขามป้อม กลุ่มกิ้งก้านใบ กลุ่มไม้ขีดไฟ กลุ่มถักทอฝัน และกลุ่มหุ่นสายเสมา แต่ภายหลังกลุ่มละครมะขามป้อมไม่ได้เข้าร่วมโครงการ โดยในระยะแรกกลุ่มต่างๆ ได้ดำเนินการในวิธีการที่คล้ายคลึงกันเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การใช้กระบวนการแสดงละครในการชักจูงให้เด็กและผู้ใหญ่ตระหนักถึงปัญหาสังคมที่เกิดจากการดื่มเหล้า หรือการดำเนินงานในลักษณะประเด็นศูนย์กลาง (Issues based) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงได้ประสานพลังให้เกิดการรวมตัวกันขององค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนการรณรงค์งดเหล้าให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยการดำเนินโครงการร่วม (Collaborative Projects) ที่จะส่งผลต่อการสร้างผลกระทบในภาพรวม (Impact) ที่สามารถก่อให้เกิดกระแสความเคลื่อนไหวทางสังคมได้มากกว่าการดำเนินงานในลักษณะต่างคนต่างทำดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา (สมศักดิ์ ศิริพันธ์, 2552)

การดำเนินงานโครงการในปีแรกเป็นโครงการนำร่อง “ละคร ละเล่น ละเล็ก” (2547) ที่ใช้สื่อละครณรงค์เรื่อง “My Stories” หรือ “เรื่องเล่า(เหล่า)ของฉัน” แสดงกับนิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาซึ่งกำลังเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผลการประเมินโครงการในระยะแรกชี้ให้เห็นว่าการดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งที่ใช้สื่อละครณรงค์สามารถสร้างความตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี และการใช้สื่อละครณรงค์ยังสามารถดึงดูดความสนใจของนิสิตนักศึกษาให้เข้าร่วมกิจกรรมได้ตั้งแต่ต้นจนจบอีกด้วย แต่จากการดำเนินโครงการในระยะนี้ได้ก่อให้เกิดบทเรียนที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การรณรงค์เพื่อสัปดาห์เด็กดื่มหน้าใหม่ในระดับอุดมศึกษาซ้ำเกินไปที่นิสิตนักศึกษาได้เริ่มต้นดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาก่อนเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัย การดำเนินการรณรงค์เพื่อสัปดาห์เด็กดื่มหน้าใหม่อย่างแท้จริงจะต้องเริ่มดำเนินการตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและปลูกฝังทัศนคติใหม่ให้แก่เด็กและเยาวชน ดังนั้นการดำเนินงานโครงการจึงได้มีการปรับเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายมาสู่เยาวชนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ภาคีทุกกลุ่มต่างมีความถนัดและมีพื้นที่ในการดำเนินการของตนเองอยู่ก่อนแล้ว (รายงานการดำเนินงานฉบับสมบูรณ์ โครงการละคร ละเล่น ละเล็ก, 2547)

อีกทั้งการดำเนินงานโครงการในระยะแรกถึงแม้จะชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการดำเนินงานที่นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงในเด็กและเยาวชนแต่การดำเนินงานยังไม่ส่งเสริมให้เกิดการสร้างการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา การดำเนินงานเด็กและเยาวชนยังเป็นเพียงผู้รับสาร (Receiver) ดังนั้นในระยะถัดไปการพัฒนาให้เด็กและเยาวชนสามารถสร้างและใช้ความรู้ด้วยตนเองจึงจำเป็นต้องอาศัย “กระบวนการละคร” (Theatre Process) ที่เด็กจะมีบทบาทเป็นผู้ส่งสาร (Sender) ที่มากขึ้นผ่านการใช่วิธีการทางละครมาเป็นเครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ โดยเด็กและเยาวชนจะได้รับการพัฒนาทั้งในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยที่ทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยเด็กและเยาวชนจะได้รับการพัฒนาทักษะในหลากหลายด้าน อาทิ ทักษะการคิดที่กระบวนการละครกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจตลอดเวลาผ่านการระดมสมอง การลงมือปฏิบัติ (ปาริชาติ จึงวิวัฒนาภรณ์, 2545) การพัฒนาอารมณ์และความรู้สึกที่ละครเป็นศิลปะที่เล่นกับอารมณ์ความรู้สึกซึ่งเด็กและเยาวชนจะได้รับโดยไม่รู้ตัว วิธีการคิดเชิงสืบค้น ทักษะการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

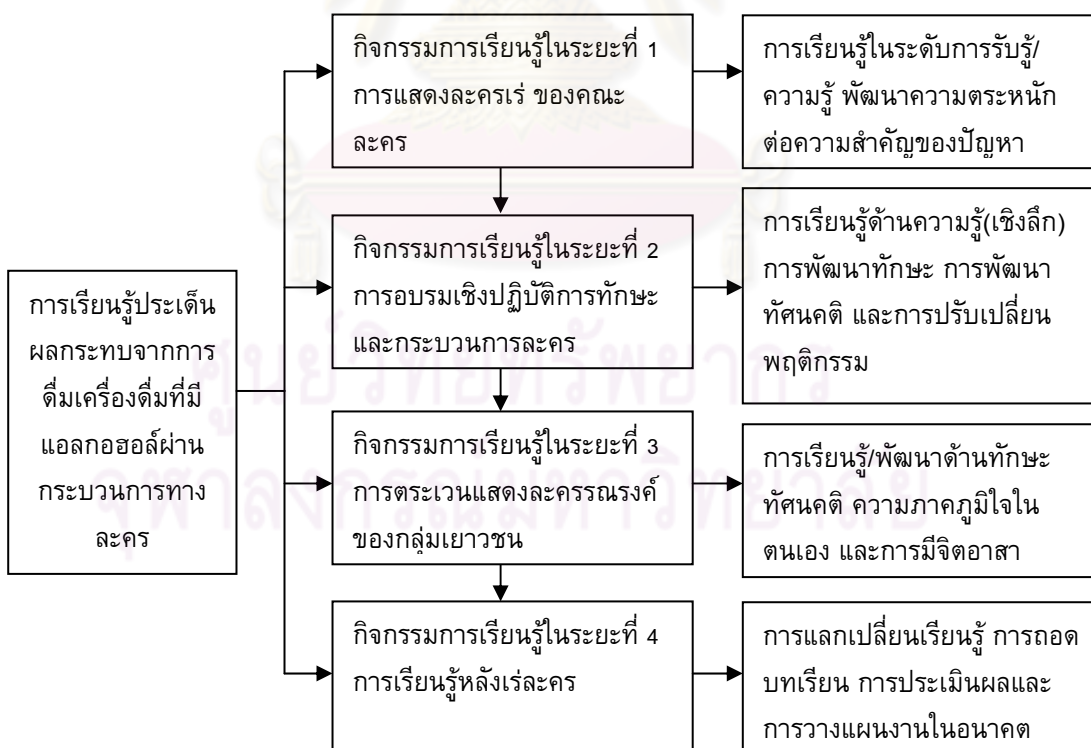
ในปีพ.ศ. 2548 องค์กรภาคีทั้ง 4 กลุ่มจึงได้มีการวางแผนเพื่อออกแบบโครงการให้ไปในทิศทางเดียวกันว่าทุกโครงการในชุดโครงการจะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 3 ระยะ ได้แก่ ช่วงผลิตและเร่ละคร (Production period) ที่จะเป็นการสร้างการเรียนรู้และฝึกฝนทักษะให้กับคณะทำงานเพื่อผลิตโปรดักชันละครเร่ ช่วงอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop Period) ที่เป็นการจัดค่ายหรือกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคนิคและทักษะละครเพื่อสร้างการเรียนรู้ให้กับเยาวชนแกนนำ และช่วงการตระเวนแสดงละครของกลุ่มเยาวชนแกนนำ (Expanding period) ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนในแต่ละพื้นที่ได้ผลิตละครเร่ของตนเองตามวิธีการ

ที่ได้รับจากการอบรมและนำออกตระเวนแสดงในหมู่บ้านหรือโรงเรียน ดังนั้นจึงทำให้เกิดการพัฒนาชุดโครงการนำร่องที่ใช้กระบวนการทางละครในการสร้างการเรียนรู้เรื่องผลกระทบจากการตีไม้เครื่องตีไม้แอลกอฮอล์ที่มีในกลุ่มเยาวชนจำนวน 4 โครงการ ได้แก่ โครงการหัวใจไร้แอลกอฮอล์ (กลุ่มกิ่งก้านใบ-ระยอง) โครงการชุมชนร่วมใจ เด็กรุ่นใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (กลุ่มถักทอฝัน-สมุทรสงคราม) โครงการหุ่นสายไร้แอลกอฮอล์ (กลุ่มหุ่นสายเสมา-นครราชสีมา/บุรีรัมย์/ระยอง) ซึ่งการดำเนินโครงการมีจุดมุ่งหมายที่จะเริ่มต้นหาความร่วมมือจากคนดีและคนเก่ง เพื่อให้เกิดการรณรงค์จากประเด็นเครื่องตีไม้แอลกอฮอล์ที่ขยายไปสู่ประเด็นปัญหาอื่นๆ ในสังคมต่อไป

เป้าหมาย การใช้กระบวนการละครเพื่อสร้างการเรียนรู้เรื่องผลกระทบจากการตีไม้เครื่องตีไม้แอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน

เครื่องมือ ละครรณรงค์ ใน 2 ลักษณะ คือ การผลิตผลงานละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education) และสัญจรรณรงค์ให้ความรู้แก่เยาวชนในฐานะผู้ชม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการละคร (Drama Process) สำหรับเยาวชนในฐานะผู้เล่น หรือผู้เรียน

กระบวนการ

แผนภาพที่ 4-2 : โครงสร้างการเรียนรู้ประเด็นปัญหาแอลกอฮอล์ผ่านกระบวนการละคร
ที่มา : โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์จตุรเหล่า (2548)

กลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนจำนวน 31 โรงเรียนในพื้นที่ 7 จังหวัด ดังนี้

1. จังหวัดระยอง ได้แก่ โรงเรียนปลวกแดงพิทยาคม โรงเรียนนิคมวิทยา โรงเรียนวังจันทร์วิทยา และโรงเรียนชำนาญสามัคคีวิทยา
2. จังหวัดสระบุรี ได้แก่ โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา
3. จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ โรงเรียนปากช่อง โรงเรียนกลางดงปทุมณีวิทยา โรงเรียนสีคิ้ว “สวัสดิผลุดงวิทยา” โรงเรียนสุนทรารีวิทยา 2 โรงเรียนบุญวัฒนา 2 และโรงเรียนหนองบุนนากพิทยาคม
4. จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ โรงเรียนนครนนท์วิทยา 2 (เทศบาล 2 วัดทินกรนิมิต) โรงเรียนนครนนท์วิทยา 5 (เทศบาล 5 ทานสัมฤทธิ์) โรงเรียนศรีบุญยานนท์ โรงเรียนวัดปรมย์ยิกาวาส โรงเรียนวัดปากน้ำ (พิบูลสงคราม) โรงเรียนวัดใหม่ผดุงเขต โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า นนทบุรี โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง โรงเรียนวัดพุทธปรางค์ปราโมทย์ และโรงเรียนนครนนท์วิทยา 1 (เทศบาล 1 วัดท้ายเมือง)
5. จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ โรงเรียนนารีนุกูล และโรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร
6. จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ โรงเรียนบ้านฉู่ฉี่ โรงเรียนวัดโคกเกตุ โรงเรียนวัดศรีสุวรรณคงคาราม โรงเรียนท้ายหาด และโรงเรียนวัดเขายี่สาร
7. จังหวัดกรุงเทพมหานคร ได้แก่ โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร โรงเรียนมัธยมบ้านบางกะปิ และโรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน

- การใช้กระบวนการละครมาออกแบบกิจกรรมสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนได้เป็นอย่างดี
- การใช้ละครที่ถือว่าเป็นสื่อที่มีพลังมาผนวกกับเยาวชนแล้วถ่ายทอดประเด็นแอลกอฮอล์นำไปสู่การตระหนักและเห็นคุณค่าของตนเองที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ต่อตนเองและสังคมได้

1.2 โครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol)

รับผิดชอบโดย บริษัท สปิริวอล เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด โดยการสนับสนุนของเสถียรธรรมสถาน

ประวัติโครงการ

โครงการ Drink No Alcohol หรือมีชื่อย่อว่า DNA เริ่มดำเนินการในปี 2548 ซึ่งบริษัท สปิริวอล เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ผู้รับผิดชอบโครงการเป็นฝ่ายสื่อประชาสัมพันธ์ของ

เสถียรธรรมสถานที่เคยผ่านประสบการณ์การทำงานรณรงค์โครงการ Sex Must Say ที่เน้นหลักการผสมผสานให้เกิดการเรียนรู้คู่บันเทิงในโรงเรียนเครือข่ายหลากหลายโรงเรียน จึงส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมในโครงการ DNA เป็นการดำเนินงานกับโรงเรียนที่เน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่สร้างความบันเทิงเป็นหลักทั้งในรูปแบบสื่อเว็บไซต์ การจัดค่ายอบรม เพลง การประกวด และโดยเฉพาะในกิจกรรมกีฬาที่เป็นกิจกรรมหลักของโครงการ เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและเป็นการต่อสู้กับกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มักให้การสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม (ขนิษฐา สารพิมพ์, 2550)

การดำเนินโครงการภายใต้แนวคิดเพื่อนบอกเพื่อน มีวัตถุประสงค์ในการสร้างกระแสการรณรงค์และความร่วมมือในการป้องกันการดื่มในวัยรุ่น การสร้างเครือข่ายเยาวชนแกนนำ และการส่งเสริมให้โรงเรียนและสถาบันการศึกษาเป็นพื้นที่สีขาว (สัมภาษณ์ รุ่งอรุณ ลิ้มพะภัก, 2552) ด้วยการใช้การสื่อสารและการรณรงค์ผ่านกิจกรรมกีฬาประจำปีของแต่ละโรงเรียนที่เข้าร่วม และการจัดประกวดหนุ่มสาว DNA เพื่อเป็นทูตสายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นการสร้างตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในสังคมผ่านการปฏิเสธการดื่มว่าจะทำให้มีบุคลิกดี ผิวพรรณสดใส สมองสั่งการได้อย่างฉับไว รวมถึงคนสวย คนหล่อ และคนเท่ที่จะเข้าสังคมได้โดยไม่พึ่งเหล้าเป็นตัวนำทาง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552 : ออนไลน์) และการดำเนินการโครงการยังมีกิจกรรมการอบรมแกนนำเยาวชน การจัดกิจกรรมสัญจร 4 ภาค (ภาคเหนือ/ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ/ภาคใต้/ภาคกลาง) การผลิตสื่อรณรงค์ อาทิ เว็บไซต์ (www.aboutdna.net) ที่ใช้สำหรับการเผยแพร่โครงการ กิจกรรม บทความ และการขยายผลการดำเนินงานโครงการ คู่มือ DNA เป็นหนังสือแนะนำโครงการ เป็นต้น (ขนิษฐา สารพิมพ์, 2550)

การประเมินผลการดำเนินงานได้ชี้ให้เห็นว่าการริเริ่มให้เกิดการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านกิจกรรมกีฬาเป็นกิจกรรมน่าสนใจที่กระตุ้นเตือนและจุดประกายความคิดในกลุ่มเด็กและเยาวชนแต่กีฬายังคงเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานดูไม่จริงจัง ซึ่งหากมีการอบรมในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียนจะช่วยให้ได้รับความรู้มากยิ่งขึ้น (โครงการประเมินผลสายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์, 2550) และการดำเนินงานโครงการควรมีการยกระดับไปสู่การจัดการเชิงประเด็นในสถานศึกษามากขึ้นกว่าการจัดกิจกรรมเฉพาะกิจ จึงควรมีการเสริมสร้างโอกาสและผลักดันให้ประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เข้ามาอยู่ในส่วนนโยบายหรือผูกพันกับภารกิจงานและกิจกรรมอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการแข่งขันกีฬาเท่านั้น (โครงการประเมินผลศักยภาพของเครือข่ายองค์กรงดเหล้าด้านเยาวชน, 2550)

เป้าหมาย มุ่งใช้กิจกรรมกีฬา (กิจกรรมที่เด็กนำแอลกอฮอล์มาดื่มมากที่สุด) โดยสร้างความสนุกสนาน สร้างทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่ม เปรียบเหมือนกับการฉีดภูมิคุ้มกันไว้ล่วงหน้า

เครื่องมือ กีฬาสี ที่มีหลักสำคัญอยู่ที่กระบวนการกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของวัยที่สนใจเรื่องการแข่งขัน เล่น เต้น ระบาย โดยพัฒนากิจกรรมเหล่านี้ให้สอดคล้องกับความสนใจของช่วยวัยด้วยกิจกรรมและสื่อผสมผสานที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ ทำต้น กระบวนการทำแอสเซนชัน จึงสามารถจับหัวใจเด็กๆ เข้าสู่การเป็นแนวร่วมและพัฒนาให้มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม

กระบวนการ จะให้โจทย์ในการรณรงค์ คือ “แท้จริงไม่ดื่ม” แล้วให้แต่ละส่วนไปคิดแผนในการรณรงค์ว่าจะใช้กิจกรรมรูปแบบอะไร โดยมีกระบวนการเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรม เช่น จัดแคมป์เสริมทักษะการดำเนินกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาวะภายในของตนเอง และนำโครงการไปขยายผลต่อภาคส่วนอื่นๆ ต่อไป

กลุ่มเป้าหมาย

โครงการ DNA ปีที่ 1 มีโรงเรียนเข้าร่วมทั้งสิ้น 30 โรงเรียน

โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 16 แห่ง

1. โรงเรียนสตรีวิทย์ 2
2. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
3. โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม
4. โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย
5. โรงเรียนอัสสัมชัญ (ขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการระหว่างดำเนินการเนื่องจากรับการสนับสนุนจากน้ำดื่มตราสิงห์)
6. โรงเรียนสวนกุหลาบ
7. โรงเรียนมัธยมวัดเบญจมบพิตร
8. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางเขน
9. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน
10. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
11. โรงเรียนบางกะปิสุขุมวิท
12. โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ
13. โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
14. โรงเรียนบางมดวิทยา “สีสุกหวาดจวนอุปถัมภ์”
15. โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
16. โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์ เขตภาษีเจริญ

โรงเรียนในเขตภูมิภาค 14 แห่ง

17. โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ
18. โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จังหวัดลำปาง

19. โรงเรียนศรีบุญยานนท์ จังหวัดนนทบุรี
20. โรงเรียนชลบุรีราชดาภิเชษก จังหวัดจันทบุรี
21. โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร จังหวัดระนอง
22. โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย จังหวัดฉะเชิงเทรา
23. โรงเรียนเทคโนโลยีอาชีวศึกษาอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
24. โรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์ จังหวัดสมุทรปราการ
25. โรงเรียนบ้านนา "นายกพิทยากร" จังหวัดนครนายก
26. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จังหวัดนนทบุรี
27. โรงเรียนอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ
28. โรงเรียนเทพศิรินทร์ จังหวัดนนทบุรี
29. โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย จังหวัดปทุมธานี
30. โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์
จังหวัดหนองบัวลำภู

โครงการ DNA ปีที่ 2 ได้มีการคัดเลือกโรงเรียนที่มีการดำเนินกิจกรรมได้ดี
เพื่อให้เป็นแกนนำในการดำเนินการทั้งสิ้น 11 โรงเรียน และเป็นโรงเรียนที่ได้ทำการคัดเลือกขึ้น
ใหม่ 3 โรงเรียน เพื่อให้มีการกระจายตัวครอบคลุมทุกภูมิภาค ดังรายชื่อโรงเรียนดังต่อไปนี้

โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง

1. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
2. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชนบางขุนเทียน
3. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
4. โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม

โรงเรียนในเขตปริมณฑล 3 แห่ง

5. โรงเรียนป้อมนาคราช จังหวัดสมุทรปราการ
6. โรงเรียนศรีบุญยานนท์ จังหวัดนนทบุรี
7. โรงเรียนปทุมธานี "นันทมนี่บำรุง" จังหวัดปทุมธานี

โรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 แห่ง

8. โรงเรียนชลบุรีราชดาภิเชษก จังหวัดจันทบุรี
9. โรงเรียนบ้านนา "นายกพิทยากร" จังหวัดนครนายก

โรงเรียนภาคเหนือ 2 แห่ง

10. โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี จังหวัดพิษณุโลก
11. โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา จังหวัดลำพูน

โรงเรียนภาคตะวันออก 2 แห่ง

12. โรงเรียนอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

13. โรงเรียนเทคโนโลยีอาชีวศึกษาอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี

โรงเรียนภาคใต้ 2 แห่ง

14. โรงเรียนควนกาหลง “นิคมวัฒนา” จังหวัดสตูล
15. โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร จังหวัดระนอง

โครงการ DNA ปี 3 โรงเรียนเข้าร่วม 10 โรงเรียนแกนนำเครือข่ายขยายผล ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. โรงเรียนขลุ่ยรัชนก จันทบุรี
2. โรงเรียนควนกาหลงวิทยา “นิคมวัฒนา” จังหวัดสตูล
3. โรงเรียนเทคโนโลยีอาชีวศึกษาอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี
4. โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร” จังหวัดนครนายก
5. โรงเรียนปทุมธานี “นันทมนิบำรุง” จังหวัดปทุมธานี
6. โรงเรียนบ่อมนาคราชสวาทยานนท์ จังหวัดสมุทรปราการ
7. โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร จังหวัดระนอง
8. โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน
จังหวัดกรุงเทพมหานคร
9. โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา จังหวัดลำพูน
10. โรงเรียนอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน

- เด็กมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการดีมี
- เด็กสามารถใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น เขียนป้ายรณรงค์ ทำแสดนเชียร์ ฯลฯ
- เด็กแกนนำมีทักษะในการนำเสนอการรณรงค์สู่เพื่อน
- การ “จับหัวใจเด็ก” ที่เข้าร่วมโดยการใช้สื่อที่ทันสมัยและสนุก หรือกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อในการเป็นนักดีมีหน้าใหม่
- โครงการมีระยะเวลาที่จำกัดทำให้การประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ไม่ชัดเจนและความร่วมมือและทุ่มเทของนักเรียนและแกนนำในการดำเนินงานจึงมีน้อย
- การจำกัดการดำเนินกิจกรรมเฉพาะวันกีฬาอาจจะไม่เพียงพอในการจัดกิจกรรมรณรงค์จึงควรขยายเวลาในการดำเนินงานไปสู่เทศกาลอื่นๆ อาทิ วันวาเลนไทน์ วันลอยกระทง วันปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น
- การจัดค่ายอบรมแกนนำเยาวชนเป็นกิจกรรมที่สร้างการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ดีกว่ากิจกรรมกีฬา

2. โครงการที่เน้นกระบวนการรณรงค์และการให้การศึกษา

โครงการที่เน้นกระบวนการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นโครงการที่เข้าไปดำเนินงานในสถานศึกษาผ่านการดำเนินงานทั้งในรูปแบบกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ซึ่งโครงการที่สสส.ให้การสนับสนุนมีทั้งสิ้น 1 โครงการ ได้แก่

2.1 โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ หรือโครงการสกัดนักดื่มหน้าใหม่ รับผิดชอบโดยแผนงานเครือข่ายเยาวชนป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา

ประวัติโครงการ

โรงเรียนปลอดเหล้าเริ่มดำเนินการในปี 2549 ที่โครงการมุ่งหวังในการสร้างกลุ่มเยาวชนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีแนวคิด ความรู้ ความเท่าทันต่อเครื่องตีมแอลกอฮอล์และมีทักษะการสื่อสารและการรณรงค์ที่จะนำความรู้ที่ได้ไปสื่อสารต่อผู้อื่นให้เห็นถึงพิษภัยของเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ซึ่งจากการดำเนินงานในระยะแรกได้ทำให้เกิดกลุ่มแกนนำเยาวชนที่จัดตั้งชมรมขึ้นในโรงเรียน 15 แห่ง ที่ได้มีการจัดกิจกรรมการศึกษาแก่เพื่อนในโรงเรียนและรณรงค์เผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนในช่วงงานเทศกาลต่าง ๆ จนกระทั่งได้มีการทำข้อเรียกร้องเสนอต่อผู้ใหญ่ในชุมชนให้มีการจัดสภาพแวดล้อมให้เยาวชนปลอดเหล้าซึ่งกลายเป็นปฏิญญาและข้อตกลงร่วมกันในแต่ละพื้นที่ที่จะร่วมมือกันผลักดันให้เกิดชุมชนปลอดเหล้า

การดำเนินงานโครงการในระยะที่ 2 ได้มีการต่อยอดไปสู่การนำข้อเสนอของเยาวชนและปฏิญญาของแต่ละพื้นที่มาจัดทำยุทธศาสตร์ในการวางแผนการปฏิบัติงานที่กำหนดยุทธศาสตร์สำคัญในการรุกให้โรงเรียนปลอดเหล้าในเชิงรูปธรรม โดยการผลักดันไปสู่แผนงานของโรงเรียนที่ให้การบูรณาการการเรียนการสอนและการสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มแกนนำเยาวชน รวมทั้งผลักดันให้เกิดการผลิตสื่อรณรงค์พิเศษตามความสามารถของแต่ละพื้นที่เพื่อใช้เป็นสื่อในการรณรงค์ต่อสาธารณะ และการทำงานเชิงลึกเพื่อจัดการศึกษาที่สร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้นำและประชาชนในชุมชนให้มีการสร้างวัฒนธรรมแบบอย่างในการลด ละ เลิกเครื่องตีมแอลกอฮอล์ผ่านการสร้างแบบอย่างตัวบุคคล (โครงการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินทิศทางการรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ประจำปี 2549-2550, 2550)

เป้าหมาย การจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชน เนื่องจากสภาพแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างพฤติกรรมการตีมของเด็กและเยาวชน การรับฟังเสียงสะท้อนความต้องการ

ของเด็กและเยาวชนจากการทำงานรณรงค์ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่จึงเป็นที่มาของการร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนสู่การป้องกันนักดื่มหน้าใหม่

แนวคิดและกระบวนการ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่

▪ **ช่วงปีที่ 1 (พ.ศ. 2549)**

แนวคิด : การสกัดนักดื่มหน้าใหม่ต้องให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภายในตนเอง มีเป้าหมายชีวิตสามารถเผชิญปัญหาได้โดยไม่ต้องพึ่งปัจจัยภายนอก เช่น สุรา

กระบวนการ :

- สร้างการรู้เท่าทัน สร้างความตระหนัก สร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลกระทบจากสุรา
- เสริมศักยภาพการสื่อสารแนวคิดสู่กลุ่มเป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การผลิตสื่อรณรงค์ การพูด การละคร
- ให้เด็กมีส่วนร่วมกับโรงเรียน-ชุมชนในการรณรงค์แก้ไขปัญหาผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสร้างทัศนคติที่ถูกต้องให้กับเพื่อนและรุ่นน้อง

▪ **ปีที่ 2 (พ.ศ. 2550)**

แนวคิด : สภาพแวดล้อมมีผลต่อการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ ดังนั้นต้องสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ให้เกิดการจัดสภาพแวดล้อมสู่การป้องกันนักดื่มหน้าใหม่

กระบวนการ :

- การส่งเสียงเด็กสู่ภาพส่วนต่างๆ ได้แก่ หน่วยงานราชการ ผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเกี่ยวกับการดื่มสุราและร่วมเป็นแบบอย่างให้กับเด็กและเยาวชน
- การสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่นในการจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัยป้องกันนักดื่มหน้าใหม่

▪ **ปีที่ 3 (พ.ศ. 2551)**

แนวคิด : โรงเรียนปลอดภัยเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่

กระบวนการ :

- ผู้บริหารมีนโยบายโรงเรียนปลอดภัย
- ครูนำเรื่องแอลกอฮอล์บูรณาการสู่การเรียนการสอน
- เด็กมีชุมชนในการทำกิจกรรมรณรงค์สู่เพื่อนเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่
- ชุมชนร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัยเป็นแบบอย่างให้กับเด็กเยาวชน

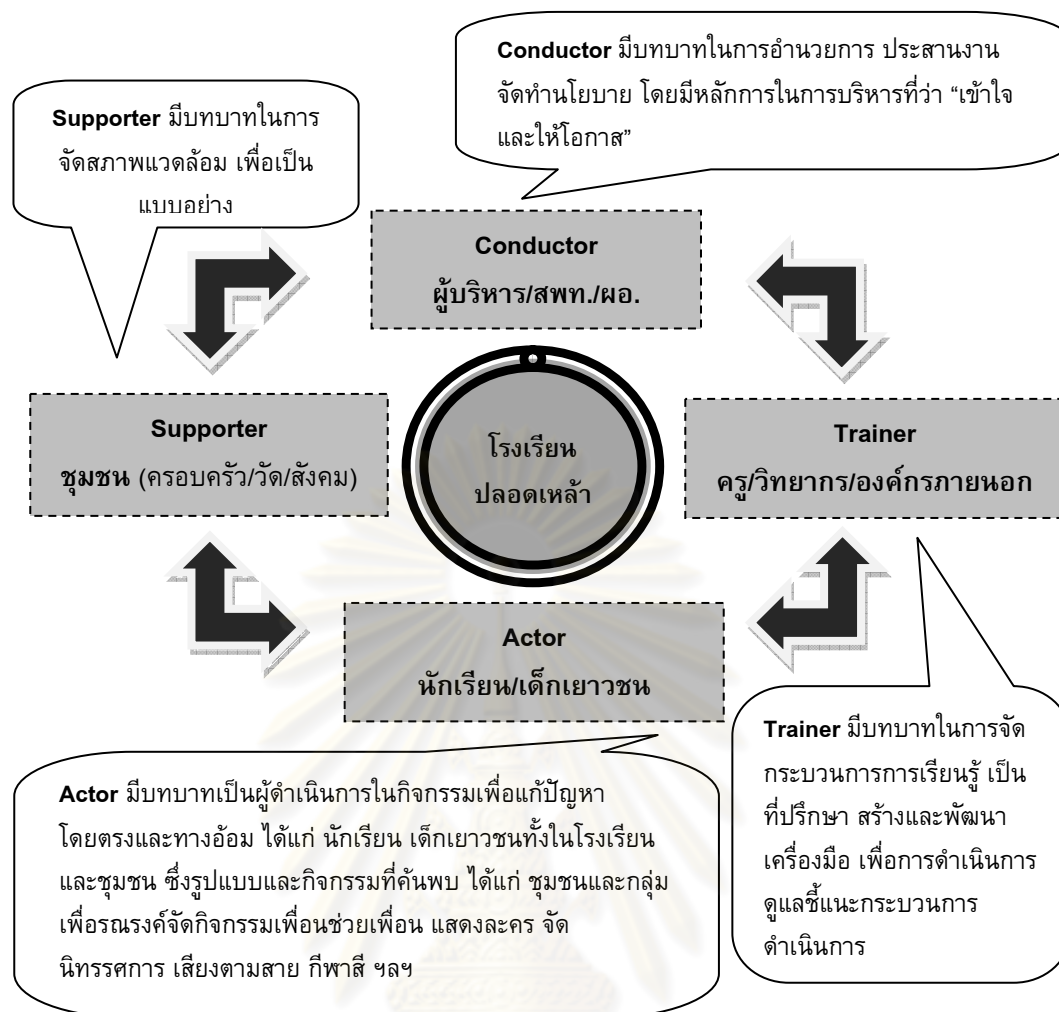
บทบาทในการดำเนินการ เป็นการทำงานแบบมีส่วนร่วมของ 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนผู้บริหาร ส่วนครูผู้สอน ส่วนเด็กเยาวชน และส่วนชุมชน โดยในแต่ละส่วนมีบทบาทที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. ผู้บริหาร เปรียบเสมือน Conductor ที่มีบทบาทในการอำนวยการ ประสานงาน จัดทำนโยบาย โดยมีหลักการในการบริหารว่า “เข้าใจและให้โอกาส” โดยผู้บริหาร จะมีหน้าที่ที่สำคัญในการกำหนดนโยบายและสนับสนุนการดำเนินงานสู่โรงเรียนปลอดเหล้าของ ครูและเด็ก โดยการกำกับ ติดตาม ส่งเสริม และประเมินผลการทำงาน ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ใน หลากหลายรูปแบบ อาทิ การตั้งคณะทำงาน จัดทำแผน สนับสนุนงบประมาณ การประสานงาน กับหน่วยงานภายใน/ภายนอกโรงเรียน การสรุปและเสนอองค์ความรู้ให้กับบุคลากรภายในและ ภายนอกที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เป็นต้น

2. ครูผู้สอน เปรียบเสมือน Trainer ที่มีบทบาทในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นที่ปรึกษา สร้างและพัฒนาเครื่องมือเพื่อการดำเนินการ ดูแลชี้แนะกระบวนการดำเนินการ ซึ่งครูผู้สอนมีส่วนเกี่ยวข้องกับหลากหลายส่วนของโรงเรียนปลอดเหล้า อาทิ การสำรวจข้อมูล เบื้องต้นทั้งที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนกลุ่มเสี่ยง การจำหน่ายสุราของร้านค้ารอบโรงเรียน พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน การบูรณาการเรื่องเหล้า สอดแทรกในกลุ่มสาระวิชาหรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอื่นๆ เพื่อสร้างการรู้เท่าทันและภูมิคุ้มกัน กับนักเรียน การจัดกิจกรรมปลอดเหล้าในวันสำคัญต่างๆ การจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ การให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับโทษของสุรา และการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนเป็นเขตปลอด เหล้า เป็นต้น

3. เด็กและเยาวชน เปรียบเสมือน Actor ที่มีบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินการ ในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเด็กและเยาวชนถือเป็นพลังสำคัญในการ ผลักดันให้เกิดโรงเรียนปลอดเหล้า โดยการจัดกิจกรรมชุมนุมเพื่อสร้างความเท่าทันและ ภูมิคุ้มกันให้กับสมาชิกในชุมชน และการขยายผลสู่กลุ่มเพื่อนในโรงเรียนและชุมชน โดยการจัด กิจกรรมที่หลากหลาย อาทิ การจัดกิจกรรมรณรงค์ การจัดกิจกรรมวิชาการเกี่ยวกับการลดการ ดื่มสุรา การจัดกีฬาปลอดเหล้า การจัดกิจกรรมธรรมะเพื่อพัฒนาจิตใจ เป็นต้น

4. ชุมชน เปรียบเสมือน Support ที่มีบทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเป็น แบบอย่างให้กับเด็กและเยาวชน ทั้งในด้านนโยบายชุมชนและทรัพยากรในชุมชน เพื่อก่อให้เกิด การจัดสภาพแวดล้อมปลอดเหล้ารอบสถานศึกษาและลดพื้นที่เสี่ยงหรือสถานะเสี่ยงรอบตัวเด็ก และเยาวชน ซึ่งชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมได้หลากหลายรูปแบบ อาทิ การจัดประชุม ผู้ปกครอง การร่วมกันวางแผนการดำเนินงานโรงเรียนปลอดเหล้า การผลักดันให้ร้านค้างดการ จำหน่ายสุราบริเวณรอบสถานศึกษาและไม่จำหน่ายกับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี การติดป้าย รณรงค์ภายในชุมชน เป็นต้น

แผนภาพที่ 4-3 : บทบาทในการดำเนินการโครงการโรงเรียนปลอดเหล้า

ที่มา : แผนงานเครือข่ายเยาวชนป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ (2552)

กลุ่มเป้าหมาย โรงเรียนปลอดเหล้าเริ่มจากพื้นที่ต้นแบบ 4 จังหวัด 23 โรงเรียน ดังนี้

1. จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ โรงเรียนบัวขาว โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์ โรงเรียนศรีกุดหว้าเรืองเวทย์ โรงเรียนสมสะอาดพิทยาสรรพ์ และโรงเรียนนาโกวิทยาสูง
2. จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ โรงเรียนศรีเทพประชาสรรค์ โรงเรียนเมืองศรีเทพ โรงเรียนบ้านเกาะแก้ว โรงเรียนบ้านบึงนาจาน และโรงเรียนนาสนุ่นวิทยาคม
3. จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช โรงเรียนบ้านเกาะวิทยา โรงเรียนวัดเขาขุนพนม โรงเรียนสระแก้วรัตนวิทย์ และโรงเรียนวัดพรหมโลก
4. จังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ โรงเรียนวัดธรรมสถิตีวราราม โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม โรงเรียนวัดโคกเกตุ โรงเรียนวัดสี่แยกราษฎร์บำรุง โรงเรียนวัดอมรวดี โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม โรงเรียนวัดบางน้อย และโรงเรียนวัดตรีจินดาวัฒนาราม

แผนภาพที่ 4-4 : เกณฑ์และตัวชี้วัดโครงการโรงเรียนปลอดเหล้า

ที่มา : แผนงานเครือข่ายเยาวชนป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ (2552)

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน

- เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงมาสู่การพัฒนาทักษะของเด็ก
- เกิดนโยบายโรงเรียนปลอดภัยของผู้บริหารโรงเรียนปลอดภัยต้นแบบ
- เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการของครู 4 รูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน การบูรณาการเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สู่การเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่
- เด็กและเยาวชนแกนนำทำกิจกรรมขยายผลสู่เพื่อนในโรงเรียน-ครอบครัว-ชุมชน
- ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมปลอดภัย
- ครอบครัว/ชุมชน/บุคคลแบบอย่างทุกพื้นที่ร่วมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นโดยสรุปสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุนทุกสถานศึกษามีการดำเนินงานทั้งในลักษณะของการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยมีการให้ระดับความสำคัญและความเข้มข้นของการดำเนินงานที่แตกต่างกัน ซึ่งสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้าและโครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์มีการดำเนินงานที่เน้นกิจกรรมรณรงค์โดยไม่มีการกล่าวถึงการจัดการเรียนการสอน แต่สถานศึกษาเหล่านั้นยังคงดำเนินกิจกรรมภายใต้การจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวิชาสุขศึกษาและพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานในทุกสถานศึกษา ดังนั้นโดยภาพรวมสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าวจึงถือได้ว่าการดำเนินงานทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาแต่ในลักษณะที่ต่างคนต่างดำเนินการหรือไม่มีการปฏิบัติงานในลักษณะการผสมพลังภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำ

ส่วนโครงการโรงเรียนปลอดภัยต้นแบบมีการดำเนินงานทั้งในส่วนของกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้ทุกกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ดำเนินงานภายใต้แนวคิดปลอดภัย ซึ่งโดยภาพรวมบางสถานศึกษาอาจจะมีการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำผ่านการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ในบางสถานศึกษาอาจจะมีการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาแต่ไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนก็เป็นได้ เนื่องจากในภาพรวมของโครงการไม่มีการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการวางแผนร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาเหล่านี้จึงถือได้ว่าการดำเนินงานใน

ลักษณะการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดเดียวกัน แต่ยังคงมีสถานศึกษาทั้งในรูปแบบที่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

ส่วนที่ 2 : สถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

ตอนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

1. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาสถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาโดยมีขอบเขตในการดำเนินการวิจัยเชิงสำรวจกับสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้การสนับสนุนกิจกรรมทั้งในด้านการรณรงค์และการให้การศึกษาทั้ง 3 โครงการ รวมสถานศึกษาที่ทำการสำรวจทั้งสิ้น 60 โรงเรียน ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนจากสถานศึกษาทั้งสิ้น 46 โรงเรียน ในพื้นที่ 18 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 76.67 ดังรายชื่อโรงเรียนต่อไปนี้

1. โรงเรียนนิคมวิทยา
2. โรงเรียนวังจันทร์วิทยา
3. โรงเรียนชำนาญสามัคคีวิทยา
4. โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา
5. โรงเรียนสีคิ้ว “สวัสดีผดุงวิทยา”
6. โรงเรียนสุนารีวิทยา 2
7. โรงเรียนบุญวัฒนา 2
8. โรงเรียนหนองบุนนากพิทยาคม
9. โรงเรียนนารีอนุกุล
10. โรงเรียนบ้านฉาง
11. โรงเรียนวัดโคกเกต
12. โรงเรียนศรีบุญยานนท์
13. โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร
14. โรงเรียนวัดปากน้ำ (พิบูลสงคราม)
15. โรงเรียนวัดเขายี่สาร
16. โรงเรียนกุนนทีรุทธารามพิทยาคม

17. โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง
18. โรงเรียนวัดพุฒิปรางค์ปราโมทย์
19. โรงเรียนบัวขาว
20. โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์
21. โรงเรียนศรีกุดหว้าเรืองเวทย์
22. โรงเรียนสมสะอาดพิทยาสรรพ์
23. โรงเรียนศรีเทพประชาสรรค์
24. โรงเรียนเมืองศรีเทพ
25. โรงเรียนบ้านเกาะแก้ว
26. โรงเรียนบ้านบึงนาจาน
27. โรงเรียนนาสนุ่นวิทยาคม
28. โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช
29. โรงเรียนบ้านเกาะวิทยา
30. โรงเรียนสระแก้วรัตนวิทย์
31. โรงเรียนวัดพรหมโลก
32. โรงเรียนวัดธรรมสถิต์วาราราม
33. โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม
34. โรงเรียนวัดสี่แยกราษฎร์บำรุง
35. โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม
36. โรงเรียนตรีจินดา
37. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
38. โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย
39. โรงเรียนป้อมนาคราช
40. โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก
41. โรงเรียนบ้านนา “นายกพิทยากร”
42. โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี
43. โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา
44. โรงเรียนอำนาจเจริญ
45. โรงเรียนเทคโนโลยีอาชีวศึกษาอุบลราชธานี
46. โรงเรียนควนกาหลง “นิคมวัฒนา”

โดยการสำรวจในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจจากกลุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษา และกลุ่มครูผู้สอนที่รับผิดชอบโครงการ (โครงการ DDD เครือข่ายละครนครนรงค์ดีดเกล้า โครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ และโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ)

ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา ครูผู้สอนวิชาพุทธศาสนา ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา และครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งจากการสำรวจสามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนของข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-1 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามพื้นที่ตั้งของสถานศึกษา

พื้นที่ตั้งของสถานศึกษา	ผู้อำนวยการ		ครูผู้สอน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ภูมิภาค				
1.1 ภาคเหนือ	7	15.5	31	14.7
จังหวัดพิษณุโลก	1	2.2	4	1.9
จังหวัดเพชรบูรณ์	5	11.1	22	10.4
จังหวัดลำพูน	1	2.2	5	2.4
1.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10	22.2	45	21.4
จังหวัดกาฬสินธุ์	3	6.7	15	7.1
จังหวัดนครราชสีมา	4	8.9	17	8.1
จังหวัดอำนาจเจริญ	1	2.2	5	2.4
จังหวัดอุบลราชธานี	2	4.4	8	3.8
1.3 ภาคตะวันออก	5	11.1	23	10.9
จังหวัดจันทบุรี	1	2.2	4	1.9
จังหวัดนครนายก	1	2.2	4	1.9
จังหวัดระยอง	3	6.7	15	7.1
1.4 ภาคกลาง	9	20.0	43	20.4
จังหวัดสมุทรสงคราม	8	17.8	38	18.0
จังหวัดสระบุรี	1	2.2	5	2.4
1.5 กรุงเทพมหานครและปริมณฑล	9	20.0	47	22.2
กรุงเทพมหานคร	4	8.9	20	9.4
จังหวัดนนทบุรี	4	8.9	23	10.9
จังหวัดสมุทรปราการ	1	2.2	4	1.9
1.6 ภาคใต้	5	11.1	22	10.5
จังหวัดนครศรีธรรมราช	4	8.9	17	8.1
จังหวัดสตูล	1	2.2	5	2.4
รวม	45	100.0	211	100.0

ตารางที่ 4-1 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามพื้นที่ตั้ง
ของสถานศึกษา (ต่อ)

พื้นที่ตั้งของสถานศึกษา	ผู้อำนวยการ		ครูผู้สอน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. เขตที่ตั้ง				
ในเขตเทศบาล	21	48.8	115	55.6
นอกเขตเทศบาล	22	51.2	92	44.4
รวม	43	100.0	47	22.2

จากตารางที่ 4-1 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการกระจายตัวทั้งในเขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมืองในจังหวัดต่างๆ ครอบคลุมพื้นที่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยมีการกระจายตัวมากที่สุดใน 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และภาคกลาง

โดยสถานศึกษาที่ผู้อำนวยการสังกัดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดอุบลราชธานี) มีจำนวน 10 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 22.2 รองลงมา คือ ภาคกลาง (จังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดสระบุรี) และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ) ในจำนวนที่เท่ากัน คือ 9 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ ส่วนภูมิภาคที่มีการกระจายตัวน้อยที่สุด คือ ภาคตะวันออก (จังหวัดจันทบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดระยอง) และภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสตูล) ในจำนวนที่เท่ากัน คือ 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 11.1

ส่วนสถานศึกษาที่ครูผู้สอนสังกัดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีครูผู้สอนที่มีการดำเนินงานในจังหวัดกรุงเทพมหานคร (โรงเรียนวิมุตยารามพิทยากร โรงเรียนกุนนทีรุทธารามวิทยาคม โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ และโรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย) จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 จังหวัดนนทบุรี (โรงเรียนวัดพุทธปรางค์ปราโมทย์ โรงเรียนบัวขาว โรงเรียนวัดทางหลวงโพธิ์ทอง โรงเรียนวัดปากน้ำ (พิบูลสงคราม) และโรงเรียนศรีบุญยานนท์) มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 และจังหวัดสมุทรปราการ (โรงเรียนป้อมนาคราช) มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

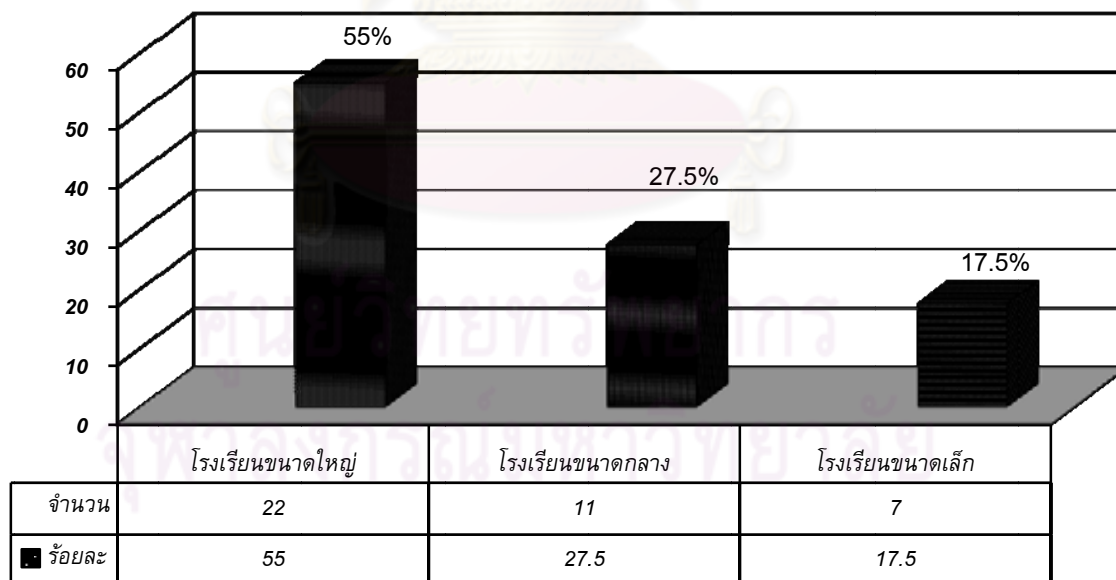
รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีครูผู้สอนที่มีการดำเนินงานในจังหวัดกาฬสินธุ์ (โรงเรียนจุมจังพลังราษฎร์ โรงเรียนศรีกุดหว้าเรืองเวทย์ และโรงเรียนสมสะอาดพิทยาสรรพ์) จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 จังหวัดนครราชสีมา (โรงเรียนสีคิ้ว “สวัสดีผดุงวิทยา” โรงเรียนสุนารีวิทยา 2 โรงเรียนบุญญาวัฒนา 2 และโรงเรียนหนองบุนนากพิทยาคม) มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 จังหวัดอำนาจเจริญ (โรงเรียนอำนาจเจริญ) มี

จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4 และจังหวัดอุบลราชธานี (โรงเรียนนารีอนุกุล และโรงเรียนเทคโนโลยีอาชีวศึกษาอุบลราชธานี) มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8

และภาคกลาง โดยมีครูผู้สอนที่มีการดำเนินงานในจังหวัดสมุทรสงคราม (โรงเรียนบ้านจู้จี้ โรงเรียนวัดโคกเกตุ โรงเรียนวัดเขายี่สาร โรงเรียนธรรมสถิตวีราราม โรงเรียนอนุบาลสมุทรสงคราม โรงเรียนวัดสี่แยกราษฎร์บำรุง โรงเรียนเมืองสมุทรสงคราม และโรงเรียนวัดตรีจินดา) จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 18.0 และจังหวัดสระบุรี (โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา) มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.4

นอกจากนั้น สถานศึกษาที่ผู้อำนวยการและครูผู้สอนสังกัดยังมีการกระจายตัวทั้งในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองและนอกเขตเทศบาลเมืองในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน โดยผู้อำนวยการจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8 และครูผู้สอนจำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 ที่ระบุว่าสถานศึกษาตั้งอยู่ในเขตเทศบาล และผู้อำนวยการจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 51.2 และครูผู้สอนจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 ที่ระบุว่าสถานศึกษาตั้งอยู่นอกเขตเทศบาล

ตารางที่ 4-2 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

จากตารางที่ 4-2 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ซึ่งมีความพร้อมในทุกด้านมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางและขนาดเล็ก

โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาระบุว่าสถานศึกษาที่สังกัดส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวน 22 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 55.00 รองลงมาคือ โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 27.5 และโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวน 7 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 17.5 ตามลำดับ

ตารางที่ 4-3 : ค่าเฉลี่ยของข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา

ข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. จำนวนนักเรียน	1,275.47	1,124.85
2. จำนวนครู	65.10	53.09

จากตารางที่ 4-3 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวนนักเรียนเฉลี่ยประมาณ 1,275 คน (S.D.=1,124.85) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ และมีจำนวนครูเฉลี่ยประมาณ 65 คน (S.D.=53.09)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้อำนวยการและครูผู้สอนในสถานศึกษา

การสำรวจผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนเกี่ยวกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนของข้อมูลพื้นฐานของผู้อำนวยการและครูผู้สอนในสถานศึกษาได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-4 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว

ข้อมูลส่วนตัว	ผู้อำนวยการ		ครูผู้สอน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
ชาย	35	83.3	85	40.3
หญิง	7	16.7	126	59.7
รวม	42	100.0	211	100.0
2. อายุ				
ต่ำกว่า 30 ปี	0	0	24	11.7
31-40 ปี	4	9.3	31	15.1
41-50 ปี	10	23.3	66	32.2
51 ปีขึ้นไป	29	67.4	84	41.0
รวม	43	100.0	205	100.0
3. ระดับการศึกษาสูงสุด				
อนุปริญญา/ต่ำกว่าปริญญาตรี	0	0		
ปริญญาตรี/เทียบเท่า	7	16.3	196	92.9
ปริญญาโท/เทียบเท่า	32	74.4	15	7.1
ปริญญาเอก/เทียบเท่า	4	9.3		
รวม	43	100.0	211	100.0

จากตารางที่ 4-4 แสดงให้เห็นว่าผู้อำนวยการและครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีข้อมูลส่วนตัวที่แตกต่างกันในเรื่องเพศและระดับการศึกษาสูงสุด แต่ในส่วนของอายุไม่แตกต่างกัน

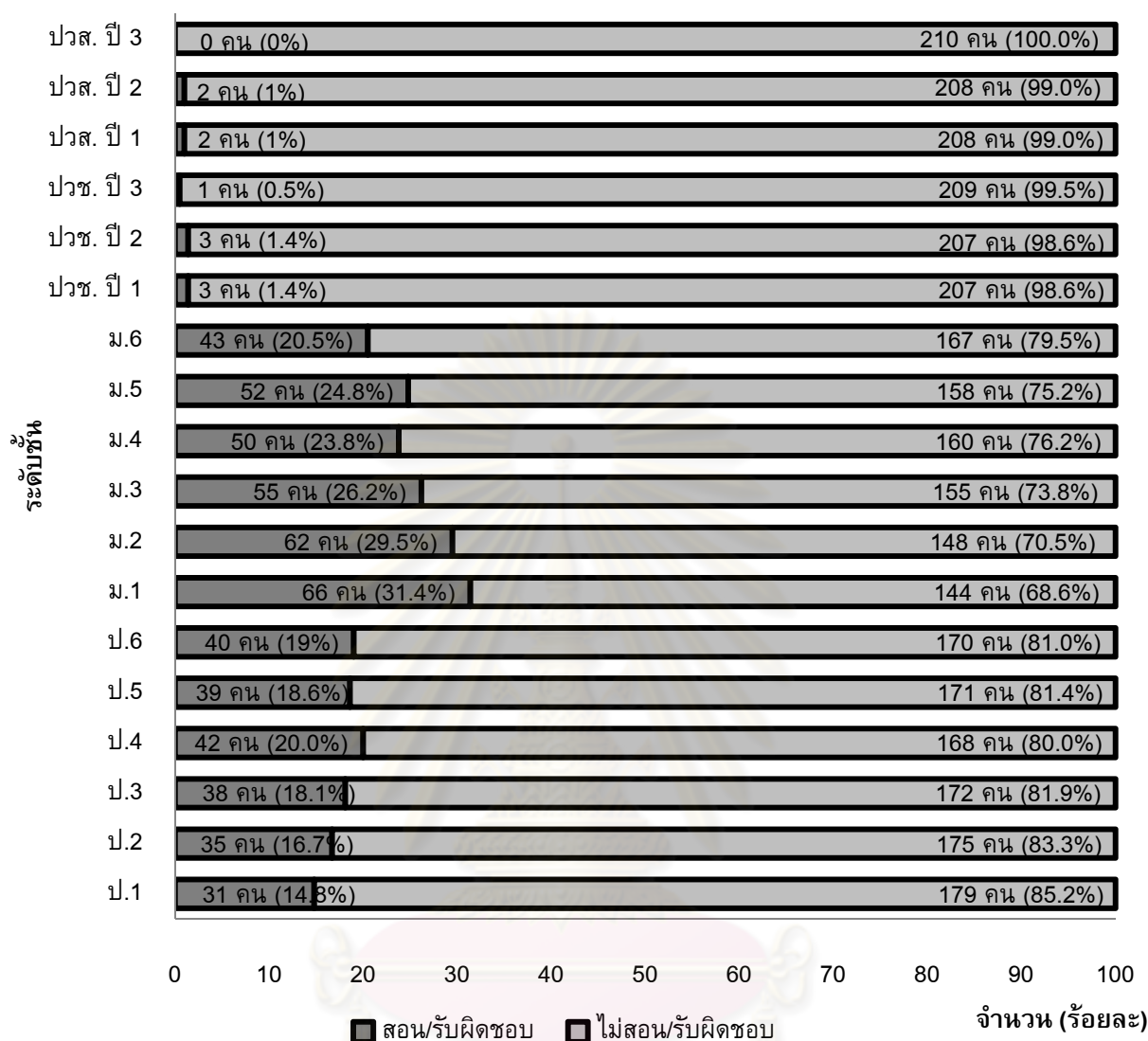
ข้อมูลส่วนตัวเรื่องเพศ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นเพศชายมีสัดส่วนที่มากกว่าเพศหญิง โดยเพศชาย มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 83.3 และเพศหญิงมีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 แต่ในส่วนครูผู้สอนที่เป็นเพศชายมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับเพศหญิง โดยมีเพศชาย จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 40.3 และเพศหญิง มีจำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 59.7

ส่วนระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจบการศึกษาระดับสูงสุดในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท แต่ผู้อำนวยการสถานศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาโท/เทียบเท่ามากที่สุด มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 74.4 รองลงมา คือ ปริญญาตรี/เทียบเท่า มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16.3 และ ปริญญาเอก/เทียบเท่า มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 ตามลำดับ และในส่วนครูผู้สอนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/เทียบเท่า มีจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 92.9 แต่มีครูผู้สอนบางส่วนที่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาโท/เทียบเท่า มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1

และในส่วนช่วงอายุ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูสอนส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป โดยผู้อำนวยการมีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 67.4 และครูผู้สอนมีจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 รองลงมา คือ กลุ่มช่วงอายุ 41-50 ปี โดยผู้อำนวยการมีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 และครูผู้สอนมีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 และกลุ่มช่วงอายุ 31-40 ปี โดยผู้อำนวยการมีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 และครูผู้สอนมีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่เข้าร่วมดำเนินงานหรือตระหนักในปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มครูผู้ใหญ่มากกว่าในกลุ่มครูรุ่นใหม่

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-5 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามระดับชั้นที่สอน/รับผิดชอบ

จากตารางที่ 4-5 แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่มีภาระงานสอนหรือภาระงานที่รับผิดชอบในระดับชั้นมัธยมศึกษามากที่สุด รองลงมา คือ ประถมศึกษาและอาชีวศึกษาตามลำดับ

โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี ประกอบด้วย ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 14.8 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 18.6 ครูผู้สอน

และรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 1 มีจำนวน 3 คน
 คิดเป็นร้อยละ 1.4 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ปีที่
 2 มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประกาศนียบัตร
 วิชาชีพ (ปวช.) ปีที่ 3 มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอน
 ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปีที่ 1 มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0
 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ปีที่ 2 มีจำนวน 2
 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ครูผู้สอนและรับผิดชอบการสอนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
 (ปวส.) ปีที่ 3 ไม่มีผู้สอน

ตารางที่ 4-6 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามภาระงาน

	ภาระงาน	มี	ไม่มี	รวม
1.	ภาระงานการสอน	203 (96.7%)	7 (3.3%)	210 (100.0%)
2.	ภาระงานฝ่ายบริหาร	13 (6.2%)	197 (93.8%)	210 (100.0%)
3.	ภาระงานอื่นๆ	34 (16.1%)	176 (83.4%)	210 (100.0%)

จากตารางที่ 4-6 แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการ
 รณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่มีภาระงาน
 สอนเป็นหลัก แต่ครูผู้สอนยังมีทั้งภาระงานฝ่ายบริหารและภาระงานอื่นๆ เพิ่มเติมอีกด้วย

โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่มีภาระงานสอนถึงจำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 96.7
 แต่ครูผู้สอนบางท่านยังระบุว่ามีการงานฝ่ายบริหาร ได้แก่ รองผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย ครู
 ฝ่ายกิจการนักเรียน และอื่นๆ มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2 และมีภาระงานอื่นๆ ได้แก่
 ครูอนามัย บรรณารักษ์ ครูฝ่ายปกครอง สารวัตรนักเรียน หัวหน้างานโครงการ/ชุมนุม และอื่นๆ
 อีกจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1

ตารางที่ 4-7 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามกิจกรรมหลักที่รับผิดชอบและวิชาที่สอน

วิชาที่สอน	จำนวน	ร้อยละ
1. โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ	17	8.1
2. โครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol)	8	3.8
3. โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama)	17	8.1
4. สุขศึกษา	42	19.9
5. พลศึกษา	42	19.9
6. พระพุทธศาสนา	44	20.9
7. อื่นๆ (ระบุ) <u>คณิตศาสตร์</u> <u>วิทยาศาสตร์</u> <u>ภาษาไทย</u> <u>ภาษาอังกฤษ</u> <u>การงานพื้นฐานอาชีพ</u> <u>ธุรกิจ</u> <u>ชีววิทยา</u> <u>ฟิสิกส์</u>	41	19.4
รวม	211	100.0

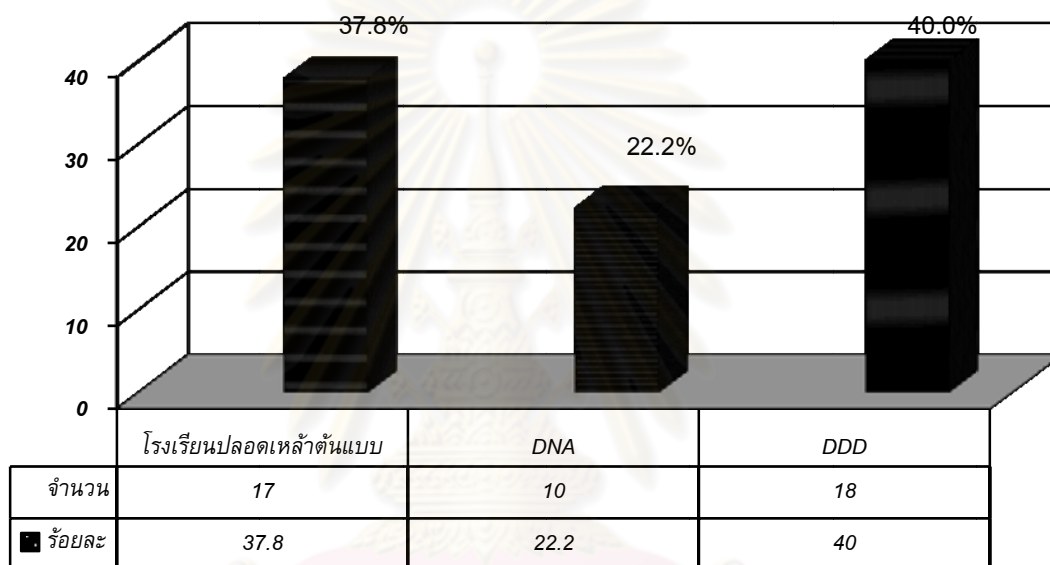
จากตารางที่ 4-7 แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาคือโครงการรณรงค์และครูผู้สอนวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยครูผู้สอนที่รับผิดชอบโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama) มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 และโครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8

และครูผู้สอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และครูวิชาอื่นๆ ที่ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษา จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 ครูผู้สอนวิชาพลศึกษา จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9 ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 และครูผู้สอนวิชาอื่นๆ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การงานพื้นฐานอาชีพ ธุรกิจ ชีววิทยา ฟิสิกส์) จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4

3. ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การสำรวจในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากกลุ่มผู้อำนวยการสถานศึกษาและกลุ่มครูผู้สอน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4-8 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการสถานศึกษาจำแนกตามโครงการเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สถานศึกษาเข้าร่วม

จากตารางที่ 4-8 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาได้เข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ทำการศึกษามากกว่าร้อยละ 40.0 เข้าร่วมโครงการ DDD เครื่องขยายละครณรงคังดเหล้า (Don't Drink Drama) จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ โรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ มีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 37.8 และ โครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 ตามลำดับ

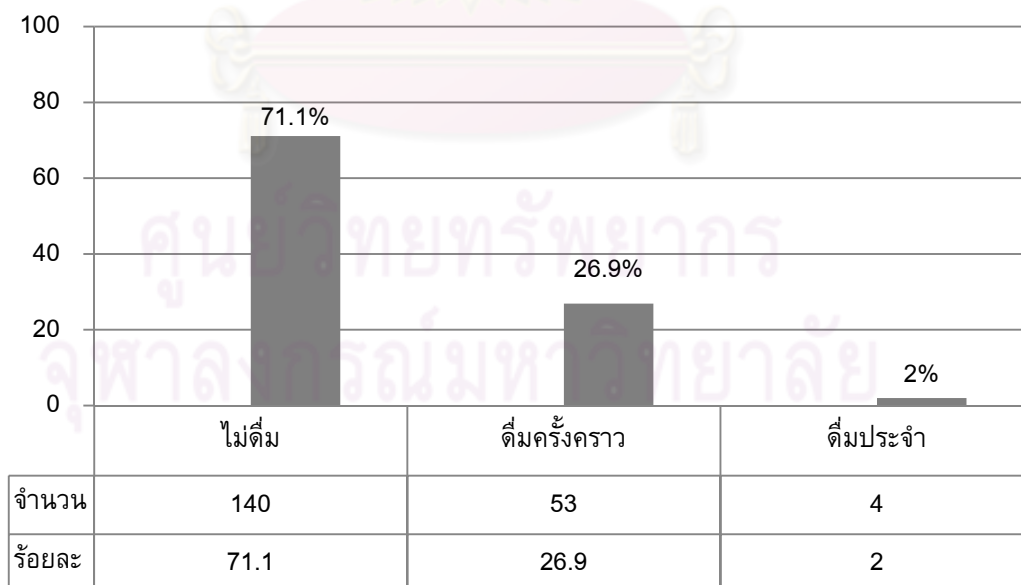
ตารางที่ 4-9 : ค่าเฉลี่ยของข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ข้อมูลพื้นฐานสถานศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1. จำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่ <u>ได้รับทุนจากภายนอก</u>	1.03	.883
2. จำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่ <u>โรงเรียนดำเนินการเอง</u>	1.48	1.52

จากตารางที่ 4-9 แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาได้มีการดำเนินโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนทั้งในรูปแบบที่ได้รับทุนสนับสนุนจากภายนอกและโรงเรียนดำเนินการเอง

โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ศึกษาในครั้งนี้อาจมาจากสถานศึกษาที่มีจำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่ได้รับทุนจากภายนอกเฉลี่ย 1 โครงการ และจำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่โรงเรียนดำเนินการเองเฉลี่ย 1-2 โครงการ

ตารางที่ 4-10 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (เช่น เหล้า เบียร์ ไวน์ และสุราพื้นบ้านต่าง ๆ)

จากตารางที่ 4-10 แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของครูผู้สอน โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้นี้ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมไม่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 71.1 รองลงมา คือ การดื่มเป็นครั้งคราว (เดือนละ 1 ครั้งขึ้นไป) มีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 26.9 ส่วนการดื่มประจำ (สัปดาห์ละ 1 ครั้งขึ้นไป) มีเพียง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

ตารางที่ 4-11 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่

การดำเนินกิจกรรมภายในชุมชน	มี	ไม่มี	รวม
1. ไม่มี	16 (7.6%)	195 (92.4%)	211 (100.0%)
2. มีกิจกรรมรณรงค์จากหน่วยงานภายนอก	189 (89.6%)	22(10.4%)	211 (100.0%)
3. มีกิจกรรมรณรงค์ที่ริเริ่มภายในชุมชน	104 (49.3%)	107 (50.7%)	211 (100.0%)
4. มีงบประมาณท้องถิ่นสนับสนุน	15 (7.1%)	196 (92.9%)	211 (100.0%)
5. อื่นๆ (ระบุ)	0 (0.0%)	211 (100.0%)	211 (100.0%)

จากตารางที่ 4-11 แสดงให้เห็นว่าชุมชนรอบสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมรณรงค์จากหน่วยงานภายนอก และกิจกรรมรณรงค์ที่ริเริ่มภายในชุมชน โดยบางชุมชนได้มีงบประมาณท้องถิ่นสนับสนุนการดำเนินงานอีกด้วย

โดยครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่า สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานภายนอก เช่น ป้ายรณรงค์ “เมาไม่ขับ” ป้ายรณรงค์ “งดเหล้าเข้าพรรษา” มีจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 89.6 รองลงมา คือ สถานศึกษามีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ที่ริเริ่มภายในชุมชน เช่น ป้ายของชุมชนเพื่อต่อต้านการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเดินหรือวิ่งรณรงค์ มีจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 49.3 และชุมชนมีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมมี 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1 ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-12 : ค่าเฉลี่ยของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนตามการปฏิบัติในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ประเด็น	ผู้อำนวยการ			ครูผู้สอน		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
ด้านการเป็นต้นแบบ						
- ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.64	.532	มากที่สุด	-		
ด้านนโยบาย						
- กำหนดเป็นเป้าหมายของโรงเรียน/การจัดการเรียนการสอน	4.16	.673	มาก	3.90	.787	มาก
- จัดทำนโยบายและแผนดำเนินงาน	3.96	.638	มาก	-		
- จัดทำตัวชี้วัด	3.62	.777	มาก	3.17	.882	ปานกลาง
ด้านการจัดการเรียนการสอน						
- จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน	3.58	.866	มาก	3.36	.932	ปานกลาง
- เขียนแผนการสอน		-		3.32	.956	ปานกลาง
- จัดกิจกรรมในห้องเรียน		-		3.64	.827	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์						
- สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม	4.23	.711	มาก	-		
- จัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียน	4.40	.539	มาก	3.64	.922	มาก
- จัดกิจกรรมรณรงค์นอกโรงเรียน	3.93	.889	มาก	-		
- จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและองค์กรภายนอก	3.91	.802	มาก	-		
- เข้าร่วมโครงการขององค์กรภายนอก	3.98	.690	มาก	-		
ด้านการมีส่วนร่วม						
- เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ	4.18	.684	มาก	3.87	.913	มาก
- เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ	4.16	.706	มาก	3.70	.945	มาก
- เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ	3.82	.777	มาก	-		
ด้านระบบสนับสนุน						
- จัดส่งครูเข้าร่วมการอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง	4.00	.826	มาก	3.48	1.001	ปานกลาง
- จัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม	3.64	.802	มาก	3.25	.941	ปานกลาง

ตารางที่ 4-12 : ค่าเฉลี่ยของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนตามการปฏิบัติในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเรื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ต่อ)

ประเด็น	ผู้อำนวยการ			ครูผู้สอน		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย
- จัดสรรงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน	3.60	.780	มาก	-		
- จัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ	3.41	.787	ปานกลาง	2.90	.995	ปานกลาง
- สนับสนุนให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมรณรงค์	4.13	.726	มาก	-		
- สนับสนุนให้ครูดำเนินกิจกรรมรณรงค์	4.11	.714	มาก	-		
- สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมรณรงค์	3.62	.777	มาก	-		
- ยึดหยุ่นการจัดการเรียนการสอนให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมได้	4.11	.611	มาก	-		
- ยึดหยุ่นภาระงานอื่นๆ ให้แก่ครูที่จัดการเรียนการสอน	3.86	.668	มาก	-		
- ยึดหยุ่นภาระงานอื่นๆ ให้แก่ครูที่ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	3.89	.745	มาก	-		
- ให้งานวัดและการชมเชยแก่ครูที่ดำเนินการ	3.67	.853	มาก	-		
ด้านการวิจัยและประเมินผล						
- ติดตามประเมินผลการเรียนการสอน	-			3.40	.853	ปานกลาง
- ให้มีการดำเนินการวิจัยในการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน	3.22	.997	ปานกลาง	-		

จากตารางที่ 4-12 แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีส่วนสนับสนุนในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยสรุปผู้อำนวยการสถานศึกษามีการปฏิบัติตนในทุกประเด็นในระดับมาก ยกเว้น การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดที่ควรส่งเสริมให้เป็นบุคคลต้นแบบของเด็กและเยาวชนในกิจกรรมรณรงค์ และการจัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ และการ

ดำเนินการวิจัยในการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนที่มีระดับปานกลางที่ควรผลักดันและสนับสนุนให้ผู้อำนวยการสถานศึกษามีการปฏิบัติในระดับที่สูงขึ้น ส่วนครูผู้สอนมีการปฏิบัติตนในประเด็นต่างๆ กระจายอยู่ในระดับปานกลางถึงมากซึ่งควรส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตนในระดับที่มากขึ้น ดังรายละเอียดในมิติต่างๆ ดังนี้

ด้านการเป็นต้นแบบ พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.64 (S.D.=.532) ซึ่งสามารถนำไปเป็นบุคคลต้นแบบของเด็กและเยาวชนในกิจกรรมรณรงค์ได้

ด้านนโยบาย พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนในระดับมาก ทั้งในประเด็นการกำหนดเป็นเป้าหมายที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาได้กำหนดเป็นเป้าหมายของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D.=.673) และครูผู้สอนได้มีการกำหนดเป็นเป้าหมายที่จะสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.90 (S.D. = .787) ส่วนประเด็นการจัดทำนโยบายและแผนดำเนินงาน ผู้อำนวยการสถานศึกษาได้มีการจัดทำเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.96 (S.D.=.638) และประเด็นการจัดทำตัวชี้วัด ผู้อำนวยการสถานศึกษาได้มีการจัดทำตัวชี้วัด มีค่าเฉลี่ย 3.62 (S.D.=.777) แต่ครูผู้สอนได้มีการจัดทำตัวชี้วัดในระดับปานกลางเท่านั้น มีค่าเฉลี่ย 3.17 (S.D. = .882)

ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนในระดับปานกลางถึงมาก โดยในประเด็นการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน ผู้อำนวยการได้มีการปฏิบัติในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.58 (S.D.=.866) แต่ครูผู้สอนได้มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.36 (S.D.=.932) ซึ่งในทางปฏิบัติควรเสริมบทบาทให้ครูผู้สอนควรได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนให้มากขึ้น ส่วนประเด็นการเขียนแผนการสอนและการจัดกิจกรรมในห้องเรียนของครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนได้มีการเขียนแผนการสอนในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.32 (S.D. = .956) และการจัดกิจกรรมในห้องเรียนในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D. = .827) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงสนใจในระดับการปฏิบัติ แต่การเขียนแผนการสอนเป็นการวางแผนการปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพจึงควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนเขียนแผนการสอนก่อนการลงมือปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้น

ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนในระดับมากในทุกประเด็น โดยเฉพาะผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมรณรงค์ทั้งการจัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.40 (S.D.=.539) การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย 4.23 (S.D.=.711) การเข้าร่วมโครงการขององค์กรภายนอก มีค่าเฉลี่ย 3.98 (S.D.=.690) การจัดกิจกรรมรณรงค์นอกโรงเรียน มีค่าเฉลี่ย 3.93 (S.D.=.889) และการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและองค์กรภายนอก มีค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D.=.802) ซึ่งครูผู้สอนได้สอดคล้องกับการดำเนินงานของผู้อำนวยการสถานศึกษาโดยการสนับสนุนให้นักเรียนได้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์นอกห้องเรียนในระดับมากด้วยเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D. = .922)

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่ปฏิบัติตนในระดับมากในทุกประเด็น โดยทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.18 (S.D.=.684) และครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ย 3.87 (S.D.=.913) และเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเช่นกัน ผู้อำนวยการสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย 4.16 (S.D.=.706) และครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ย 3.70 (S.D.=.945) นอกจากนี้ผู้อำนวยการสถานศึกษายังได้เปิดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D.=.777) อีกด้วย

ด้านระบบสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานในระดับมาก ทั้งในประเด็นการสนับสนุนให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมรณรงค์ มีค่าเฉลี่ย 4.13 (S.D.=.726) การสนับสนุนให้ครูดำเนินกิจกรรมรณรงค์และการยืดหยุ่นการจัดการเรียนการสอนให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 4.11 (S.D.=.714 และ .611 ตามลำดับ) การจัดส่งครูเข้าร่วมการอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ย 4.00 (S.D.=.826) การยืดหยุ่นภาระงานอื่นๆ ให้แก่ครูที่ดำเนินกิจกรรมรณรงค์ มีค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D.=.745) การยืดหยุ่นภาระงานอื่นๆ ให้แก่ครูที่จัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย 3.86 (S.D.=.668) การให้รางวัลและการชมเชยแก่ครูที่ดำเนินการ มีค่าเฉลี่ย 3.67 (S.D.=.853) การจัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม มีค่าเฉลี่ย 3.64 (S.D.=.802) การสนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมรณรงค์ มีค่าเฉลี่ย 3.62 (S.D.=.777) และการจัดสรรงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน มีค่าเฉลี่ย 3.60 (S.D.=.780) ยกเว้นการจัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีการปฏิบัติตนในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.41 (S.D.=.787) แต่ในส่วนของครูผู้สอนส่วนใหญ่พบว่าการสนับสนุนการดำเนินงานในระดับปานกลาง ทั้งในส่วนการเข้าร่วมการอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การจัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม และการจัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ย 3.48 3.25 และ 2.90 (S.D. = 1.001 .941 และ .995) ตามลำดับ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมอบรมและการจัดหาวิทยากรและงบประมาณเป็นงานที่เพิ่มเติมจากภาระงานเดิมของครูที่มีมาก ถึงแม้ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะสนับสนุนการดำเนินการดังกล่าวอย่างเต็มที่ แต่ในทางปฏิบัติครูผู้สอนอาจจะไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ทั้งหมด ผลการดำเนินงานจึงไม่ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ตามที่ได้วางแผนไว้

ด้านการวิจัยและประเมินผลการดำเนินงาน พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ทั้งในดำเนินการวิจัยในการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน ที่ผู้อำนวยการสถานศึกษามีค่าเฉลี่ย 3.22 (S.D.=.997) และการวิจัยเพื่อการติดตามประเมินผลการเรียนการสอน ที่ครูผู้สอนมีค่าเฉลี่ย 3.40 (S.D. = .853) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการผลักดันให้เกิดการวิจัยในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่ควรได้รับการ

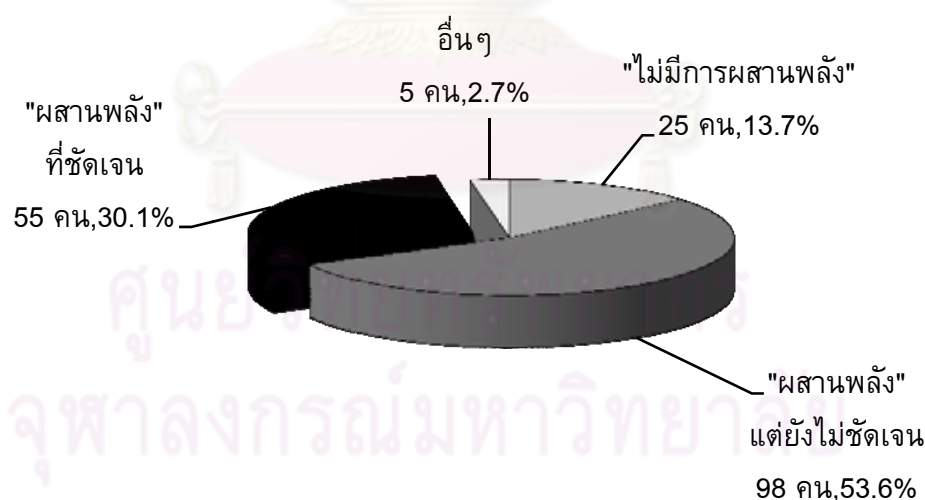
สนับสนุนให้เกิดขึ้นอย่างมากทั้งการวิจัยเพื่อวางแผนการดำเนินงานและการวิจัยเพื่อประเมินผล การดำเนินงาน

ตอนที่ 2 : สถานการณ์ในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

1. สถานการณ์ในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษาสถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุน ซึ่งจากการสำรวจสามารถสรุปผลการวิจัยในส่วนของสถานการณ์ในการดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาได้ดังต่อไปนี้

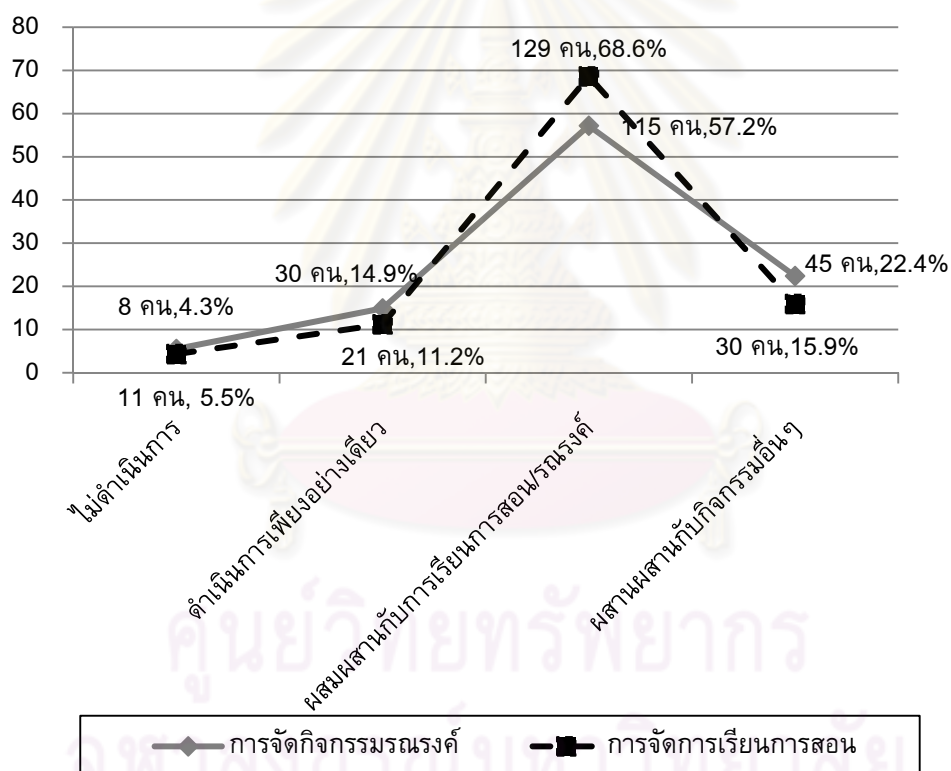
ตารางที่ 4-13 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินโครงการที่มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษา ภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ”

จากตารางที่ 4-13 แสดงให้เห็นว่า สถานการณ์การดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” อาทิ วิชาพระพุทธศาสนาสอนเรื่อง “ศีล 5” ก็มีการวางแผนร่วมกันกับการรณรงค์ให้เน้นเรื่องผลกรรมของการดื่มสุรา การรณรงค์เรื่องเมาแล้วขับอาจจะวางแผนร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์ในการสอนการคำนวณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด เป็นต้น โดยมีการวางแผนการ

ดำเนินงานที่ชัดเจนมีเพียง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 ส่วนสถานศึกษาที่มีความพยายามในการดำเนินงานผสมพลังแต่ยังไม่ชัดเจนมีถึง 98 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 และสถานศึกษาที่ไม่มีการปฏิบัติในลักษณะการผสมพลังภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำมี 25 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7 ดังนั้น โครงการที่มีการดำเนินงานในลักษณะการผสมพลังแต่ยังไม่มีการวางแผนร่วมกันที่ชัดเจนควรได้รับการสนับสนุนให้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และโครงการที่ยังไม่มีการดำเนินงานในลักษณะการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำควรมีการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะการผสมพลังโดยมีการร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ และวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินงานโครงการ

ตารางที่ 4-14 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการผสมผสานของการจัดกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

จากตารางที่ 4-14 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะของการผสมพลังกัน โดยครูผู้สอนที่ระบุว่า โครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานกับการรณรงค์หรือการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตามมีถึง 129 คน คิดเป็นร้อยละ 68.8 ส่วนโครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของการรณรงค์ที่มีการผสมผสานกับการเรียนการสอนหรือการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามมี 115 คน คิดเป็นร้อยละ 57.2

รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนที่ผสมผสานกับกิจกรรมอื่นๆ โดยโครงการที่จัดกิจกรรมรณรงค์ผสมผสานกับกิจกรรมอื่นๆ อาทิ กีฬาสี ค่าย ล้ำตัด ละคร การอบรม และอื่นๆ มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 และโครงการที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนผสมผสานกับกิจกรรมอื่นๆ อาทิ กีฬาสี ค่าย การอบรม ดนตรี กิจกรรมวันสำคัญ และอื่นๆ มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 15.9

และการจัดกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่มีการผสมผสาน โดยโครงการที่จัดกิจกรรมรณรงค์เพียงอย่างเดียวตลอดทั้งโครงการ มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 และโครงการที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวตลอดทั้งโครงการ มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2

2. องค์ประกอบในการดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

จากผลการสำรวจได้ชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบในการดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาทั้งในด้านข้อมูลทั่วไป บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง กระบวนการในการดำเนินงาน และระบบสนับสนุน ซึ่งจากการสำรวจสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

2.1 ข้อมูลทั่วไปของการรณรงค์และการให้การศึกษา

ตารางที่ 4-15 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามประเด็นหลักของโครงการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ

ประเด็นหลักของโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	85	61.5
โครงการ DNA/เยาวชนสายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์	24	17.4
โครงการ We don't drink	2	1.5
โครงการครอบครัวเล็กเหล้า	1	0.7
โครงการหุ่นสายไร้สารแอลกอฮอล์	4	2.9
โครงการสกัดนักดื่มหน้าใหม่/โรงเรียนปลอดเหล้า	35	25.4
โครงการงดเหล้าเข้าพรรษา	2	1.5
โครงการงดเหล้าเพื่อพ่อหลวง	1	0.7

ตารางที่ 4-15 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามประเด็นหลักของโครงการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ (ต่อ)

ประเด็นหลักของโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
โครงการชวนน้องไม่ดื่ม	2	1.5
โครงการเด็กรุ่นใหม่ไร้แอลกอฮอล์	1	0.7
โครงการเทห์ ดี ไม่มีแอลกอฮอล์	1	0.7
โครงการนักดื่มหน้าใหม่	1	0.7
โครงการ No drink alcohol	2	1.5
โครงการภูมิคุ้มกันนักดื่มหน้าใหม่	1	0.7
โครงการ ม.3 ร่วมใจห่างไกลแอลกอฮอล์	1	0.7
โครงการมหรรมเด็กไทยต้านภัยเหล้าที่เขายี่สาร	1	0.7
โครงการเมาไม่ขับ	1	0.7
โครงการรณรงค์โทษของสุรณากลั้วกว่าที่คิด	1	0.7
โครงการรับน้องปลอดเหล้าในสถานศึกษา	1	0.7
โครงการวัยใสไร้แอลกอฮอล์	1	0.7
โครงการสุขภาพดีไม่มีแอลกอฮอล์	1	0.7
โครงการแอโรบิคต้านนักดื่มหน้าใหม่	1	0.7
2. อบรมมุข (บุหรีและยาเสพติด)	29	20.9
โครงการเยาวชนวัยใสห่างไกลยาเสพติด	1	0.7
โครงการ To be number one	2	1.5
โครงการ Walk rally หนีภัยเอดส์สุราบุหรี	1	0.7
โครงการกีฬาต้านภัยยาเสพติด/กีฬาต้านยาเสพติด	9	6.5
โครงการเทเหล้า-บุหรี	1	0.7
โครงการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียน	1	0.7
โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติด	1	0.7
โครงการดนตรีต่อต้านยาเสพติด/ดนตรีกีฬาต้านยาเสพติด	2	1.5
โครงการต้านยาเสพติด	2	1.5
โครงการเพื่อนรักเพื่อนต้านภัยยาเสพติดและรักษาสิ่งแวดล้อม	1	0.7
โครงการมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด	2	1.5
โครงการเยาวชนไทยห่างไกลอบายมุข	1	0.7
โครงการเยาวชนโรงเรียนบัวขาวห่างไกลสารเสพติด	1	0.7
โครงการเยาวชนอาสาต้านภัยสุรา ยาสูบ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	1	0.7

ตารางที่ 4-15 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามประเด็นหลักของโครงการที่สถานศึกษาได้ดำเนินการ (ต่อ)

ประเด็นหลักของโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
โครงการโรงเรียนสีขาว	1	0.7
โครงการรณรงค์งดเหล้าบุหรี่	1	0.7
โครงการลดละเลิกอบายมุข	1	0.7
3. กิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	16	11.7
โครงการกล้าคิดกล้าทำสร้างสรรค์เยาวชน	3	2.2
โครงการแข่งขันกีฬาภายใน	2	1.5
โครงการคนดีศรีเตรียมพัฒนา	2	1.5
โครงการสวมเสื้อให้น้อง	3	2.1
โครงการแผนบูรณาการช่วงชั้นทุกกลุ่มสาระ	2	1.5
โครงการพลเมืองดี	1	0.7
โครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ	2	1.5
โครงการวิสตาร์	1	0.7
4. ศาสนาและหลักธรรมะ	8	5.8
โครงการเข้าวัดวันพระเทศกาลเข้าพรรษา	1	0.7
โครงการค่ายคุณธรรมและจริยธรรม/ค่ายพุทธบุญ	4	2.9
โครงการธรรมทางก้าวหน้า	1	0.7
โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ/โครงการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม	2	1.5
รวม	138	100.0

จากตารางที่ 4-15 แสดงให้เห็นว่า การกำหนดประเด็นหลักของโครงการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการกำหนดเป็นประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรง การกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นเกี่ยวกับอบายมุข (บุหรี่และยาเสพติด) และการกำหนดเป็นกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจากผลการสำรวจพบว่า ประเด็นหลักของโครงการที่ครูผู้สอนดำเนินการมากที่สุด คือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 61.5 รองลงมา คือ อบายมุข (บุหรี่และยาเสพติด) มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 และกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7

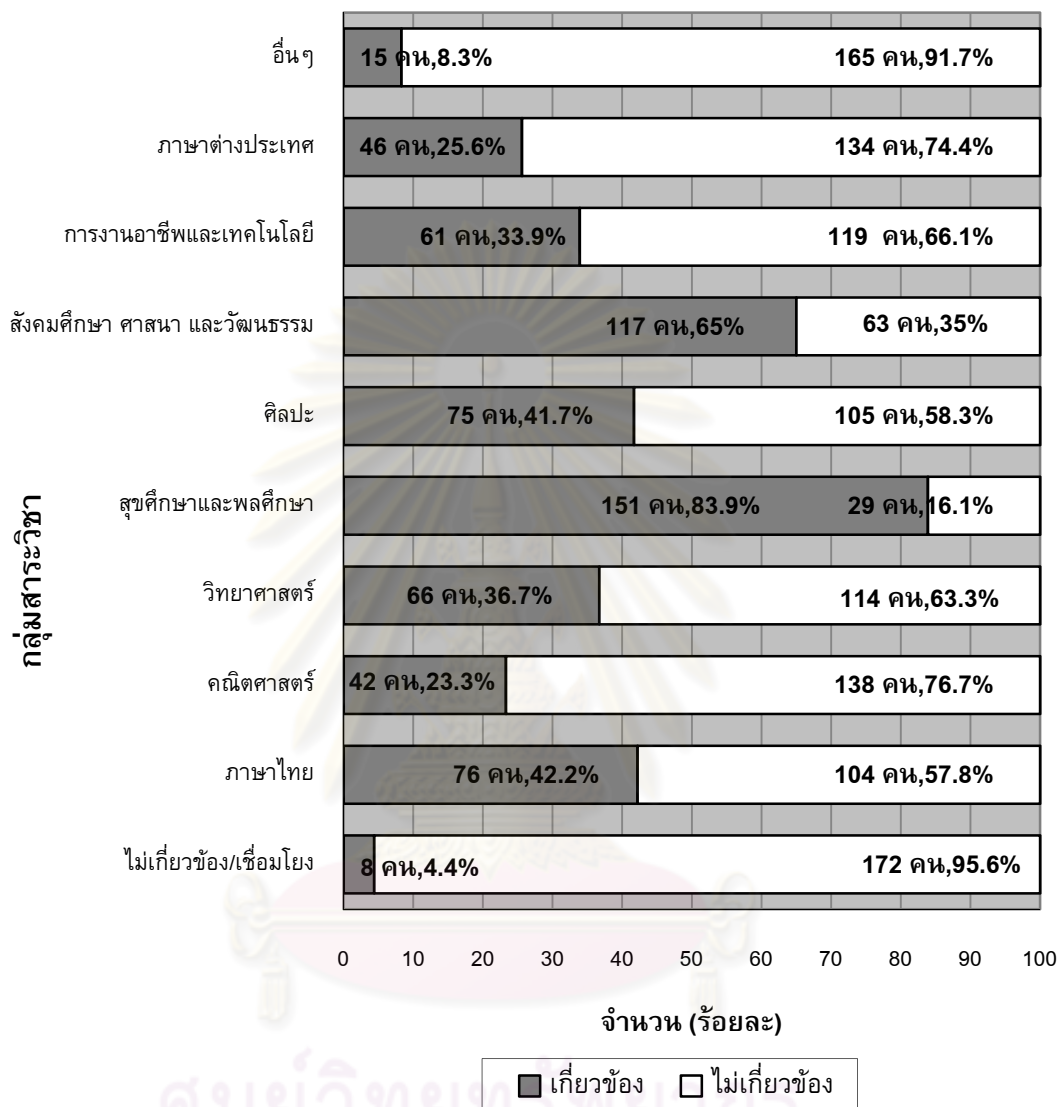
ตารางที่ 4-16 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามช่วงเวลาที่ดำเนินโครงการ

ช่วงเวลาที่ดำเนินโครงการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ภาคการศึกษา		
ภาคต้น	113	82.5
ภาคปลาย	10	7.3
ตลอดทั้งปีการศึกษา	14	10.2
รวม	137	100.0
2. ปีการศึกษา		
2529	1	0.7
2540	1	0.7
2544	2	1.5
2545	1	0.7
2547	3	2.2
2548	10	7.4
2549	39	28.9
2550	23	17.0
2551	31	23.0
2552	24	17.8
รวม	135	100.0

จากตารางที่ 4-16 แสดงให้เห็นว่าการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้ได้ระบุถึงช่วงเวลาในดำเนินโครงการส่วนใหญ่ยังดำเนินโครงการณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบางภาคการศึกษา ได้แก่ ภาคการศึกษาต้น มีจำนวนถึง 113 คน คิดเป็นร้อยละ 82.5 และภาคการศึกษาปลาย มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 7.3 ส่วนการดำเนินงานโครงการที่มีความต่อเนื่องตลอดทั้งปีการศึกษา มีเพียงจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2 เท่านั้น

และปีการศึกษาในการดำเนินงานโครงการ พบว่า เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 แต่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษา 2544 ที่มีการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพจนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2552 และปีการศึกษาที่มีการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด คือ ปีการศึกษา 2549 มีจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9

ตารางที่ 4-17 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ

จากตารางที่ 4-17 แสดงให้เห็นว่าโครงการที่ดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่สามารถเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงได้กับทุกวิชาในกลุ่มสาระต่างๆ แต่กลุ่มสาระที่โครงการมีความเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงมากที่สุด ได้แก่ สุขศึกษาและพลศึกษา โดยครูผู้สอนที่ระบุว่า โครงการมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระวิชาสุขศึกษาและพลศึกษามีจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 83.9 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจำนวนทั้งสิ้น 117 คน คิดเป็นร้อยละ 65.0 และกลุ่มสาระวิชาภาษาไทย มีจำนวนทั้งสิ้น 76 คน คิดเป็นร้อยละ 42.2 แต่มีโครงการที่ไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระใดๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.4 เท่านั้น

ตารางที่ 4-18 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามรูปแบบกิจกรรม

รูปแบบกิจกรรม	มี	ไม่มี	รวม
1. กิจกรรมรณรงค์			
ละครเวที	56 (30.4%)	128 (69.6%)	184 (100.0%)
เดินรณรงค์	124 (67.4%)	60 (32.6%)	184 (100.0%)
ติดป้ายรณรงค์/จัดบอร์ด	147 (79.9%)	37 (20.1%)	184 (100.0%)
คอนเสิร์ต/ร้องเพลง	37 (20.1%)	147 (79.9%)	184 (100.0%)
2. กิจกรรมการเรียนการสอน			
การเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ	118 (64.1%)	66 (35.9%)	184 (100.0%)
การเรียนการสอนในวิชาเสริม	28 (15.2%)	156 (84.8%)	184 (100.0%)
3. กิจกรรมโรงเรียน			
กีฬา	124 (67.4%)	60 (32.6%)	184 (100.0%)
กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ	112 (60.9%)	72 (39.1%)	184 (100.0%)
กิจกรรมในชุมชน	85 (46.2%)	99 (53.8%)	184 (100.0%)
อื่นๆ (ระบุ) อาทิ นิทรรศการเสียงตามสาย กิจกรรมหน้าเสาธง บรรยายธรรมะ แรลลี่จักรยาน งานกิจกรรม กิจกรรมร่วมกับวัด และอื่นๆ	16 (8.7%)	168 (91.3%)	184 (100.0%)

จากตารางที่ 4-18 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมในโครงการที่ดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถดำเนินการได้ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมรณรงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมโรงเรียน ซึ่งหากพิจารณารูปแบบที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจกรรมจะเป็นรูปแบบเดิมที่สถานศึกษาเคยปฏิบัติแต่นำมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสม อาทิ การจัดบอร์ด การเดินรณรงค์ การเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ และการจัดกิจกรรมกีฬา เป็นต้น ดังรายละเอียดของการสำรวจ ดังนี้

กิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบละครเวที มีจำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 30.4 กิจกรรมเดินรณรงค์ มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 67.4 และกิจกรรมติดป้ายรณรงค์และการจัดบอร์ด มีจำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 79.9 และกิจกรรมคอนเสิร์ตและการร้องเพลง มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1

กิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ มีจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 64.1 และกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาเสริม มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 15.2

และกิจกรรมโรงเรียนในรูปแบบกิจกรรมกีฬา มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 67.4 กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 กิจกรรมในชุมชน มีจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 และกิจกรรมอื่นๆ อาทิ เสี่ยงตามสาย กิจกรรมหน้าเสาธง ฐานกิจกรรม และอื่นๆ มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7

2.2 บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการณรงค์และการให้การศึกษา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4-19 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทในการดำเนินโครงการ

บุคคล/องค์กร	ทุน		แกนนำ		แนวคิด		พันธมิตร/ภาคี	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. ไม่มี	47 (25.1%)	140 (74.9%)	24 (12.8%)	163 (87.2%)	19 (10.1%)	169 (89.9%)	23 (12.2%)	166 (87.8%)
2. ภาครัฐ								
กระทรวงศึกษาธิการ	25 (13.4%)	162 (86.6%)	34 (18.2%)	153 (81.8%)	54 (28.7%)	134 (71.3%)	-	-
กระทรวงสาธารณสุข	45 (24.1%)	142 (75.9%)	52 (27.8%)	135 (72.2%)	63 (33.5%)	125 (66.5%)	-	-
3. องค์กรอิสระ/NGO								
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)	121 (64.7%)	66 (35.3%)	116 (62.0%)	71 (38.0%)	120 (63.8%)	68 (36.2%)	107 (56.6%)	82 (43.4%)
มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา (มยพ.)	-	-	43 (23.0%)	144 (77.0%)	50 (26.6%)	138 (73.4%)	48 (25.4%)	141 (74.6%)
สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)	38 (20.3%)	149 (79.7%)	46 (24.6%)	141 (75.4%)	45 (23.9%)	143 (76.1%)	44 (23.3%)	145 (76.7%)
Drink No Alcohol (DNA)	-	-	42 (22.5%)	145 (77.5%)	45 (23.9%)	143 (76.1%)	36 (19.0%)	153 (81.0%)
เครือข่ายละครณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี)	-	-	21 (11.2%)	166 (88.8%)	25 (13.3%)	163 (86.7%)	22 (11.6%)	167 (88.4%)
4. ท้องถิ่น/ครอบครัว								
ครอบครัว							103 (54.5%)	86 (45.5%)
ชุมชน	12 (6.4%)	175 (93.6%)	16 (8.6%)	171 (91.4%)	7 (3.7%)	181 (96.3%)	102 (54.0%)	87 (46.0%)
วัด							89 (47.1%)	100 (52.9%)
5. ภาคเอกชน อาทิ GMM เดอะมอลล์ บริษัทและห้างร้านในพื้นที่ AIS และอื่นๆ	-	-	-	-	-	-	10 (5.3%)	179 (94.7%)
6. สื่อมวลชน	-	-	-	-	-	-	26 (13.8%)	163 (86.2%)

จากตารางที่ 4-19 แสดงให้เห็นถึงบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการเข้ามาให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินงานโครงการ โดยภาครัฐ องค์กรอิสระ และท้องถิ่นและครอบครัว ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ทุนสนับสนุน การเป็นแกนนำ และการให้แนวคิดในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งบทบาทของท้องถิ่นและครอบครัวได้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในปัญหาาร่วมกันที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นที่มากขึ้น และบทบาทของภาคเอกชนและท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นพันธมิตรและภาคีในการดำเนินงานอีกด้วย นอกจากนี้ ในบางโครงการยังมีการดำเนินงานโดยสถานศึกษาเองที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ดังรายละเอียดจากการสำรวจ ดังนี้

บุคคลหรือองค์กรที่ให้ทุนสนับสนุน พบว่า ครูผู้สอนที่ระบุว่า ไม่มีบุคคลหรือองค์กรที่ให้ทุนสนับสนุนโดยโรงเรียนได้ดำเนินการเอง มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 บุคคลหรือองค์กรภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 และกระทรวงสาธารณสุข มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 24.1 บุคคลหรือองค์กรจากองค์กรอิสระหรือ NGO ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 64.7 และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 และบุคคลหรือองค์กรจากท้องถิ่นและครอบครัว อาทิ จังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานระดับท้องถิ่น และอื่นๆ มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 6.4

บุคคลหรือองค์กรที่เป็นแกนนำ พบว่า ครูผู้สอนที่ระบุว่า ไม่มีแกนนำ มีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 12.8 บุคคลหรือองค์กรจากภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 18.2 และกระทรวงสาธารณสุข มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8 บุคคลหรือองค์กรจากองค์กรอิสระหรือ NGO ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 62.0 มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา (มยพ.) มีจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 23 สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 Drink No Alcohol (DNA) มีจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 22.5 และเครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี) มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.2 และบุคคลหรือองค์กรจากท้องถิ่นและครอบครัว อาทิ ครูในโรงเรียน วัด สภาภาษา องค์การบริหารส่วนตำบล เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง และอื่นๆ มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8.6

บุคคลหรือองค์กรที่ให้แนวคิด พบว่า ครูผู้สอนที่ระบุว่า ไม่มีผู้ให้แนวคิด มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 10.1 บุคคลหรือองค์กรจากภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ มีจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 กระทรวงสาธารณสุข มีจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 บุคคลหรือองค์กรจากองค์กรอิสระหรือ NGO ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 63.8 มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา (มยพ.) มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 23.9 Drink No Alcohol (DNA) มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ

23.9 และเครือข่ายละครณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี) มีจำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 11.8 และบุคคลหรือองค์กรจากท้องถิ่นและครอบครัว อาทิ ครูในโรงเรียน วัด องค์กรการบริหารส่วนตำบล. เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง และอื่นๆ มีจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7

บุคคลหรือองค์กรที่เป็นพันธมิตรหรือภาคี พบว่า ครูผู้สอนที่ระบุว่า ไม่มีพันธมิตรหรือภาคี มีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 10.9 บุคคลหรือองค์กรจากองค์กรอิสระหรือ NGO ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 56.6 มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา (มยพ.) มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 25.4 สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.) มีจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 23.3 Drink No Alcohol (DNA) มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 และเครือข่ายละครณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี) มีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.6 บุคคลหรือองค์กรจากท้องถิ่นและครอบครัว ได้แก่ ครอบครัว มีจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 54.5 ชุมชน มีจำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 54.0 และวัด มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 ภาคเอกชน อาทิ GMM เดอะมอลล์ บริษัทและห้างร้านในพื้นที่ AIS และอื่นๆ มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 5.3 และสื่อมวลชน มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8

2.3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา

กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ทั้งในด้านเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ ผู้ดำเนินกิจกรรมหลัก ข้อมูล/ประเด็น/เนื้อหา สื่อรณรงค์และสื่อการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมายหลัก การดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกระบวนการมีส่วนร่วม มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

2.3.1 เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์

ตารางที่ 4-20 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการ

วัตถุประสงค์	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3
1. การให้ความรู้	การให้ความรู้เรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยหรือผลกระทบของการดื่มและอื่นๆ	การให้ความรู้เรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยหรือผลกระทบของการดื่ม และอื่นๆ	การให้ความรู้เรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยหรือผลกระทบของการดื่ม และอื่นๆ
	31 (22.6%)	10 (12.8%)	4 (11.1%)

ตารางที่ 4-20 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของ
โครงการ(ต่อ)

วัตถุประสงค์	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3
2. การสร้างความตระหนัก	การสร้างความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสร้างความตระหนักถึงอันตรายและผลของการดื่มสุรา การสร้างความตระหนักในการเมาไม่ขับ และอื่นๆ	การสร้างความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสร้างความตระหนักถึงการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่นๆ	-
	34 (24.8%)	13 (16.7%)	-
3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	การลดการดื่ม การให้คนใกล้ตัวลดเลิกการดื่ม การทำให้บุคลากรปลอดเหล้า นักเรียนปลอดเหล้า และอื่นๆ	การรักตนเองโดยการลดเลิก การละเว้นและหลีกเลี่ยงการดื่ม การไม่ข้องเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่นๆ	-
	46 (33.6%)	29 (37.2%)	-
4. ผลกระทบและผลที่เกิดขึ้นจากการดื่ม	การงดเหล้าเพื่อสุขภาพ การงดเหล้าเพื่อครอบครัว การเลิกเหล้าเพื่อขจัดปัญหาครอบครัว การไม่ดื่มเหล้าเพื่อความสงบสุขในสังคม และอื่นๆ	การไม่ดื่มเหล้าเพื่อความสงบสุขในสังคม การลดอุบัติเหตุ และอื่นๆ	การพัฒนาคุณภาพชีวิต การลดปัญหาครอบครัว และอื่นๆ
	20 (14.6%)	3 (3.8%)	2 (5.6%)
5. การขยายผลและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน	-	ชุมชนลดเลิก ชุมชนปลอดเหล้า ครอบครัว และชุมชนเป็นความสำคัญในการไม่ดื่มเหล้า ชักชวนเพื่อน ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม และอื่นๆ	ชุมชนช่วยกันดูแล ชุมชนปลอดเหล้า เผยแพร่ความรู้ไปยังเพื่อนและชุมชน การสร้างเครือข่ายครูและ ผู้ปกครอง นักเรียน สร้างเครือข่ายกับคนใกล้ตัว และอื่นๆ
	-	16 (20.5%)	14 (38.9%)

ตารางที่ 4-20 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของ
โครงการ(ต่อ)

วัตถุประสงค์	ข้อที่ 1	ข้อที่ 2	ข้อที่ 3
6. อื่น ๆ (ระบุ)	การวางแผนนโยบาย การ แนะนำแนวทางให้ปลอดภัย เหล่า และอื่นๆ	การจัดสภาพแวดล้อม การรู้จักปฏิเสธ การ แนะนำแนวทางให้ปลอดภัย เหล่า และอื่นๆ	การบูรณาการการ จัดการเรียนการสอน และการจัด สภาพแวดล้อม การ วางแผนนโยบาย การสร้าง ภูมิคุ้มกันกับกลุ่มเสี่ยง การแนะนำแนวทางให้ ปลอดภัยเหล่า และอื่นๆ
	6 (4.4%)	7 (9.0%)	16 (44.4%)
รวม	137 (100.0%)	78 (100.0%)	36 (100.0%)

จากตารางที่ 4-20 แสดงให้เห็นว่า เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่โครงการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานมี 4 ประเด็น ได้แก่ การให้ความรู้ การสร้างความตระหนัก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการขยายผลการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ดังรายละเอียดของการสำรวจประเด็นที่ถูกระบุกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานหลักของแต่ละโครงการ ดังต่อไปนี้

ครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่ระบุว่าโครงการที่ดำเนินงานมีวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อาทิ การลดการดื่ม การให้คนใกล้ชิดตัวลดละเลิกการดื่ม การทำให้บุคลากรปลอดภัย เหล้า นักเรียนปลอดภัย เหล้า และอื่นๆ มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 33.6 รองลงมา คือ การสร้างความตระหนัก อาทิ การสร้างความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสร้างความตระหนักถึงอันตรายและผลของการดื่มสุรา การสร้างความตระหนักในการเมาไม่ขับ และอื่นๆ มีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 และการให้ความรู้ อาทิ การให้ความรู้เรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยหรือผลกระทบของการดื่ม และอื่นๆ มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 22.6

ครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่ระบุว่าโครงการที่ดำเนินงานมีวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อาทิ การรักตนเองโดยการลดละเลิก การละเว้นและหลีกเลี่ยงการดื่ม การไม่ข้องเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่นๆ มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมา คือ การขยายผลและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน อาทิ ชุมชนลดละเลิก ชุมชนปลอดภัย ครอบครัวและชุมชนเป็นความสำคัญในการไม่ดื่มเหล้า ชักชวนเพื่อน ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม และอื่นๆ มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 และการสร้างความตระหนัก อาทิ การสร้างความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การสร้างควมตระหนักถึงการไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่นๆ มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ

และครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้ส่วนใหญ่ระบุว่าโครงการที่ดำเนินงานมีวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เกี่ยวกับการขยายผลและการสร้างเครือข่าย อาทิ ชุมชนช่วยกันดูแล ชุมชนปลอดภัย เผยแพร่ความรู้ไปยังเพื่อนและชุมชน การสร้างเครือข่ายครูและผู้บริหาร ครู นักเรียน สร้างเครือข่ายกับคนใกล้ตัว และอื่นๆ มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 38.9 รองลงมา คือ อื่นๆ ทั้งการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนและการจัดสภาพแวดล้อม การวางนโยบาย การสร้างภูมิคุ้มกันกับกลุ่มเสี่ยง การแนะนำแนวทางให้ปลอดภัย และอื่นๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 16 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4 และการให้ความรู้ อาทิ การให้ความรู้เรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยหรือผลกระทบของการดื่ม และอื่นๆ มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1

2.3.2 ผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการ

ตารางที่ 4-21 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการ

ผู้ดำเนินกิจกรรมหลัก	มี	ไม่มี	รวม
1. นักเรียนแกนนำ	149 (79.3%)	39 (20.7%)	188 (100.0%)
2. นักเรียนทั่วไป	77 (41.0%)	111 (59.0%)	188 (100.0%)
3. ครูแกนนำ	130 (69.1%)	58 (30.9%)	188 (100.0%)
4. ครูทั่วไป	81 (43.1%)	107 (56.9%)	188 (100.0%)
5. ชุมชน	59 (31.4%)	129 (68.6%)	188 (100.0%)
6. อื่นๆ	10 (5.3%)	178 (94.7%)	188 (100.0%)

จากตารางที่ 4-21 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานโครงการจะเห็นได้ว่าผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด คือนักเรียนแกนนำ จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 79.3 ครูแกนนำ จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 69.1 และครูทั่วไป จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.1 แต่หากพิจารณาในกลุ่มแกนนำที่ประกอบด้วยนักเรียนแกนนำและครูแกนนำจะเห็นได้ว่านักเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการมากกว่าครูผู้สอน ส่วนกลุ่มทั่วไปที่ประกอบด้วยนักเรียนทั่วไปและครูทั่วไปจะเห็นได้ว่าบทบาทของนักเรียนน้อยกว่าครูผู้สอน ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าในกลุ่มแกนนำได้มีการเสริมบทบาทให้นักเรียนได้มีส่วนในการรับผิดชอบเป็นผู้ดำเนินงานหลักมากกว่ากลุ่มทั่วไปที่น่าจะมีเสริมบทบาทของนักเรียนทั่วไปให้มาสู่การเป็นนักเรียนแกนนำที่มากขึ้น และในส่วนนี้ยังได้เห็นบทบาทของชุมชนในการเข้ามาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการ (จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 31.4) ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพที่ชุมชนตระหนักถึง

ปัญหาจึงเข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา อีกด้วย

2.3.3 ข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหา

ตารางที่ 4-22 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการ

ข้อมูล/ประเด็น/เนื้อหา	มี	ไม่มี	รวม
1. กลยุทธ์เชิงบวก			
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแอลกอฮอล์	146 (78.1%)	41 (21.9%)	187 (100.0%)
กิจกรรมทางเลือก	69 (36.9%)	118 (63.1%)	187 (100.0%)
ทางออกเชิงนโยบาย	17 (9.1%)	170 (90.9%)	187 (100.0%)
ทางออกเชิงพฤติกรรม	56 (29.9%)	131 (70.1%)	187 (100.0%)
บุคคล/ชุมชนต้นแบบ	48 (25.7%)	139 (74.3%)	187 (100.0%)
พื้นที่/เมืองต้นแบบ	14 (7.5%)	173 (92.5%)	187 (100.0%)
คุณภาพชีวิต	91 (48.7%)	96 (51.3%)	187 (100.0%)
การสนับสนุนนโยบายสำคัญ	32 (17.1%)	155 (82.9%)	187 (100.0%)
การรู้เท่าทัน	81 (43.3%)	106 (56.7%)	187 (100.0%)
2. กลยุทธ์เชิงลบ			
ปัญหาของการดื่ม	131 (70.1%)	56 (29.9%)	187 (100.0%)
ผลกระทบและโทษของการดื่ม	166 (88.8%)	21 (11.2%)	187 (100.0%)

จากตารางที่ 4-22 แสดงให้เห็นว่า การดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โครงการส่วนใหญ่มีการใช้ข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาเกี่ยวข้องกับปัญหาของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 70.1 และผลกระทบและโทษของการดื่ม จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 88.8 ซึ่งเนื้อหาทั้งสองประเด็นเป็นการใช้กลยุทธ์เชิงลบที่ชี้ให้เห็นผลของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี แต่ในบางโครงการก็มีการใช้กลยุทธ์เชิงบวกที่เป็นการให้ความรู้ ทางเลือก และทางออกที่สร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 คุณภาพชีวิต จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 การรู้เท่าทัน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 เป็นต้น

ตารางที่ 4-23 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามรูปแบบการนำเสนอข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการ

รูปแบบการนำเสนอ	มี	ไม่มี	รวม
1. เน้นเนื้อหา และนำเสนอ/สอน โดยตรงผ่านวิชาหลักในกลุ่มสาระ	107 (59.8%)	72 (40.2%)	179 (100.0%)
2. เน้นเนื้อหา และนำเสนอ/สอน โดยตรงผ่านวิชาเสริม	32 (17.9%)	147 (82.1%)	179 (100.0%)
3. เน้นเนื้อหา และนำเสนอ/สอน สอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ	123 (68.7%)	56 (31.3%)	179 (100.0%)
4. อื่นๆ (ระบุ) อาทิ <u>แทรกในกิจกรรมชุมชน</u>	1 (0.5%)	178 (95.5%)	179 (100.0%)

จากตารางที่ 4-23 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการนำเสนอข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการส่วนใหญ่จะเน้นเนื้อหาและนำเสนอ/สอนสอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 68.7 รองลงมา คือ เน้นเนื้อหาและนำเสนอ/สอนโดยตรงผ่านวิชาหลักในกลุ่มสาระ มีจำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 59.8 และเน้นเนื้อหาและนำเสนอ/สอนโดยตรงผ่านวิชาเสริม มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9

2.3.4 สื่อรณรงค์/สื่อการเรียนการสอน

ตารางที่ 4-24 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามสื่อที่ใช้ในการดำเนินโครงการ

สื่อ	มี	ไม่มี	รวม
1. สื่อภาพ			
ป้าย cut out	61 (32.6%)	126 (67.4%)	187 (100.0%)
โปสเตอร์	135 (72.2%)	52 (27.8%)	187 (100.0%)
บอร์ด/นิทรรศการ	155 (82.9%)	32 (17.1%)	187 (100.0%)
2. สื่อเสียง			
เสียงตามสาย	105 (56.1%)	82 (43.9%)	187 (100.0%)
3. สื่อการเรียนการสอน			
สื่อการสอน	88 (47.1%)	99 (52.9%)	187 (100.0%)
เอกสารการสอน	78 (41.7%)	109 (58.3%)	187 (100.0%)
4. อื่นๆ (ระบุ) อาทิ <u>ใบปลิว ซีดี และ</u>	17 (9.1%)	170 (90.9%)	187 (100.0%)
<u>อื่นๆ</u>			

จากตารางที่ 4-24 แสดงให้เห็นถึงสื่อที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการที่ส่วนใหญ่เป็นสื่อภาพ อาทิ บอร์ดหรือนิทรรศการ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 82.9 ไปสเตอร์ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา คือ สื่อเสียง อาทิ เสียงตามสาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และสื่อการเรียนการสอน อาทิ สื่อการสอน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 เอกสารการสอน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7

2.3.5 กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ

ตารางที่ 4-25 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ

กลุ่มเป้าหมายหลัก	มี	ไม่มี	รวม
1. นักเรียนทั้งโครงการ	164 (89.1%)	20 (10.9%)	184 (100.0%)
2. นักเรียน เฉพาะระดับการศึกษา	157 (85.3%)	27 (14.7%)	184 (100.0%)
3. ครอบครัวนักเรียน	100 (54.3%)	84 (45.7%)	184 (100.0%)
4. ชุมชน	105 (57.1%)	79 (42.9%)	184 (100.0%)
5. อื่นๆ (ระบุ) อาทิ ครู อาจารย์ บุคลากร ในโรงเรียน โรงเรียนเครือข่าย และอื่นๆ	7 (3.8%)	177 (96.2%)	184 (100.0%)

จากตารางที่ 4-25 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินโครงการ คือ นักเรียนทั้งโรงเรียน มีจำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 89.1 รองลงมา คือ นักเรียนเฉพาะระดับชั้น มีจำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 85.3 และชุมชน มีจำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 57.1

2.3.6 การดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตารางที่ 4-26 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

การวิจัย	จำนวน	ร้อยละ
1. การวิจัยก่อนดำเนินกิจกรรม อาทิ การสำรวจ กลุ่มเป้าหมายหรือทุกภาคส่วน วางแผน	9	13.0
2. การวิจัยระหว่างดำเนินกิจกรรม อาทิ วัตถุประสงค์ กิจกรรม	10	14.5
3. การวิจัยภายหลังดำเนินกิจกรรม อาทิ สรุป ผลสัมฤทธิ์ ประเมินผลโครงการ	13	18.9
4. อื่นๆ (ระบุ) อาทิ ทุกขั้นตอน วิจัยมากกว่าหนึ่ง ขั้นตอน	37	53.6
รวม	69	100.0

จากตารางที่ 4-26 แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการวิจัยของโครงการ พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ระบุว่ามีการดำเนินการวิจัยในทุกชั้นตอนหรือมากกว่าหนึ่งชั้นตอน มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 รองลงมา คือ การวิจัยภายหลังดำเนินกิจกรรม อาทิ สรุปผลสัมฤทธิ์ การประเมินผลโครงการ มีจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 และการวิจัยระหว่างดำเนินกิจกรรม อาทิ การวัดการจัดกิจกรรม มีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5

2.3.7 กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการ

ตารางที่ 4-27 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ

บุคคล/องค์กร/ หน่วยงาน	กิจกรรมที่มีส่วนร่วม	ไม่มีส่วน ร่วม	รวม
1. นักเรียน	กิจกรรมรณรงค์ การแสดง กีฬา ซีจรรย์านรณรงค์ ค่าย ขยายเครือข่าย จัดบอร์ด/นิทรรศการ เดินรณรงค์ อบรม เสี่ยงตามสาย ดนตรี และอื่นๆ	3 (1.8%)	168 (100.0%)
	165 (98.2%)		
2. ครูแกนนำ โครงการ	การควบคุมให้การดูแล การให้ความรู้ การจัดกิจกรรม สนับสนุน การจัดทำงบประมาณ การจัดอบรม การ จัดทำโครงการ การให้คำแนะนำ การจัดหาแหล่ง เรียนรู้ การวางแผนดำเนินการและปฏิบัติ การให้ คำปรึกษาและชี้แนะ การประสานกับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาศักยภาพนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม ต่างๆ และอื่นๆ	18 (4.8%)	168 (100.0%)
	160 (95.2%)		
3. ผู้อำนวยการและ ผู้บริหาร	การกำกับและติดตาม การกำหนดนโยบาย การ ประชุม การสนับสนุนทั้งงบประมาณ สถานที่ และ กิจกรรม การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ การรวบรวม ข้อมูลและสรุปผล การวางแผนและควบคุมโครงการ การให้คำแนะนำและคำปรึกษา การให้กำลังใจ การ อนุมัติให้ดำเนินกิจกรรม และอื่นๆ	6 (3.6%)	168 (100.0%)
	162 (96.4%)		
4. ครูภายใน โรงเรียน	การเข้าร่วมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การให้ ความร่วมมือ การช่วยดูแลนักเรียน การช่วยอธิบาย การเข้าร่วมกิจกรรม การสนับสนุนและส่งเสริม กิจกรรม การให้ความรู้และให้คำแนะนำ และอื่นๆ	12 (7.1%)	168 (100.0%)
	156 (92.9%)		

ตารางที่ 4-27 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการมีส่วนร่วมในการดำเนิน
โครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ (ต่อ)

บุคคล/องค์กร/ หน่วยงาน	กิจกรรมที่มีส่วนร่วม	ไม่มีส่วน ร่วม	รวม
5. ครอบครั	การเข้าร่วมประชุม การเป็นขวัญกำลังใจ การเข้าร่วม เป็นครอบครัวตัวอย่าง การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง การดูแลพฤติกรรมนักเรียน การสนับสนุนนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียน การเป็นตัวอย่างที่ดีให้ นักเรียน การให้ความรู้และอบรมสั่งสอนลูก การให้ ความร่วมมือและให้สิ่งของสนับสนุน และอื่นๆ	30 (17.9%)	168 (100.0%)
	138 (82.1%)		
6. ชุมชน	การร่วมกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายรณรงค์ และเสียงตามสาย การให้ความร่วมมือ การร่วมกัน สอดส่องดูแล การรณรงค์ในกิจกรรมและวันสำคัญ การ ให้การสนับสนุนกับกิจกรรม การให้ความรู้ การให้การ สนับสนุนสิ่งของ และอื่นๆ	26 (15.5%)	168 (100.0%)
	142 (84.5%)		
7. วัด	กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรม รณรงค์ การรณรงค์ผ่านป้าย ใบปลิว และเสียงตามสาย การประสานงานและให้การสนับสนุน การจัดให้วัดเป็น เขตปลอดเหล้า การเทศนาสอนให้ความรู้ถึงหลักธรรม และโทษของเหล้า การให้สถานที่ในการจัดกิจกรรม การ ให้สิ่งของสนับสนุน การอบรม การให้ขวัญและกำลังใจ และอื่นๆ	32 (19.0%)	168 (100.0%)
	136 (81.0%)		
8. หน่วยงานภาครัฐ	การให้การสนับสนุนงบประมาณ การร่วมจัด นิทรรศการ การร่วมจัดประชุมและอบรม การเป็น วิทยากรให้ความรู้ การให้การสนับสนุนการปฏิบัติงาน การให้ความร่วมมือ การให้ของสนับสนุน การให้สื่อ สนับสนุน และอื่นๆ	30 (17.9%)	168 (100.0%)
	138 (82.1%)		
9. หน่วยงาน ภาคเอกชน	การให้ของขวัญสนับสนุน การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ อาหาร และ อุปกรณ์ และอื่นๆ	101 (60.1%)	168 (100.0%)
	67 (39.9%)		
10. อื่นๆ (ระบุ) อาทิ องค์กรอิสระ	เป็นวิทยากรให้ความรู้	167 (99.4%)	168 (100.0%)
	1 (0.6%)		

จากตารางที่ 4-27 แสดงให้เห็นบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่มีจำนวนมากที่สุด มีจำนวนถึง 165 คน คิดเป็นร้อยละ 98.2 รองลงมา คือผู้อำนวยการและผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 และครูแกนนำ มีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 95.2 นอกจากนี้ บุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโครงการในบทบาทที่แตกต่างหลากหลาย ดังนี้

ครูผู้สอนที่ระบุว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ กิจกรรมรณรงค์ การแสดง กีฬา ขี่จักรยานรณรงค์ ถ่าย ขยายเครือข่าย จัดบอร์ด/นิทรรศการ เดินรณรงค์ อบรมเสียงตามสาย ดนตรี และอื่นๆ มีจำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 98.2 ครูแกนนำมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การควบคุมให้การดูแล การให้ความรู้ การจัดกิจกรรมสนับสนุน การจัดหางบประมาณ การจัดอบรม การจัดทำโครงการ การให้คำแนะนำ การจัดหาแหล่งเรียนรู้ การวางแผนดำเนินการและปฏิบัติ การให้คำปรึกษาและชี้แนะ การประสานกับหน่วยงานต่างๆ การพัฒนาศักยภาพนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ และอื่นๆ มีจำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 95.2 ผู้อำนวยการและผู้บริหารมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การกำกับและติดตาม การกำหนดนโยบาย การประชุม การสนับสนุนทั้งงบประมาณ สถานที่ และกิจกรรม การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ การรวบรวมข้อมูลและสรุปผล การวางแผนและควบคุมโครงการ การให้คำแนะนำและคำปรึกษา การให้กำลังใจ การอนุมัติให้ดำเนินกิจกรรม และอื่นๆ มีจำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 96.4 ครูภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การเข้าร่วมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การให้ความร่วมมือ การช่วยดูแลนักเรียน การช่วยอธิบาย การเข้าร่วมกิจกรรม การสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรม การให้ความรู้และให้คำแนะนำ และอื่นๆ มีจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 92.9 ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การเข้าร่วมประชุม การเป็นขวัญกำลังใจ การเข้าร่วมเป็นครอบครัวตัวอย่าง การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง การดูแลพฤติกรรมนักเรียน การสนับสนุนนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียน การเป็นตัวอย่างที่ดีให้นักเรียน การให้ความรู้และอบรมสั่งสอนลูก การให้ความร่วมมือและให้สิ่งของสนับสนุน และอื่นๆ มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การร่วมกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ผ่านป้ายรณรงค์และเสียงตามสาย การให้ความร่วมมือ การร่วมกันสอดส่องดูแล การรณรงค์ในกิจกรรมและวันสำคัญ การให้การสนับสนุนกับกิจกรรม การให้ความรู้ การให้การสนับสนุนสิ่งของ และอื่นๆ มีจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 84.5 วัดมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ การรณรงค์ผ่านป้าย ใบปลิว และเสียงตามสาย การประสานงานและให้การสนับสนุน การจัดให้วัดเป็นเขตปลอดเหล้า การเทศนาสอนให้ความรู้ถึงหลักธรรมและโทษของเหล้า การให้สถานที่ในการจัดกิจกรรม การให้สิ่งของสนับสนุน การอบรม การให้ขวัญและกำลังใจ และอื่นๆ มีจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 81.0 หน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การให้การสนับสนุนงบประมาณ การร่วมจัดนิทรรศการ การร่วมจัดประชุมและอบรม การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การให้การสนับสนุนการ

ปฏิบัติงาน การให้ความร่วมมือ การให้ของสนับสนุน การให้สื่อสนับสนุน และอื่นๆ มีจำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 82.1 หน่วยงานภาคเอกชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาทิ การให้ของข่วยสนับสนุน การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ อาหาร และอุปกรณ์ และอื่นๆ มีจำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 39.9 และอื่นๆ อาทิ องค์กรอิสระ มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

2.4 ระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการรณรงค์และการให้การศึกษา

ตารางที่ 4-28: จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามการดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการ

การดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จ	มี	ไม่มี	รวม
1. การจัดกิจกรรมฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครู	59 (35.5%)	107 (64.5%)	166 (100.0%)
2. การขอสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สสส.และสคส.	108 (65.1%)	58 (34.9%)	166 (100.0%)
3. การจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้	65 (39.2%)	101 (60.8%)	166 (100.0%)
4. การขอการสนับสนุนจากบุคคล/หน่วยงานในชุมชน	76 (45.8%)	90 (54.2%)	166 (100.0%)
5. อื่นๆ (ระบุ) อาทิ การร่วมมือกันดำเนินการของทุกฝ่าย	2 (1.2%)	164 (98.8%)	166 (100.0%)

จากตารางที่ 4-28 แสดงให้เห็นว่าในการดำเนินงานโครงการได้มีระบบสนับสนุนที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ การขอสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สสส. และสคส. จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 65.1 รองลงมา คือ การขอการสนับสนุนจากบุคคลหรือหน่วยงานในชุมชน จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8 ซึ่งทั้งสองรูปแบบยังคงเป็นการดำเนินงานที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกที่ยังไม่ได้เกิดจากการตระหนักถึงปัญหาและสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงานโดยสถานศึกษาเอง

3. ความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

จากผลการสำรวจได้ชี้ให้เห็นถึงความสำเร็จในการดำเนินงานโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาทั้งในด้านระดับ

ความสำเร็จของโครงการ และระดับความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจากการสำรวจสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

3.1 ระดับความสำเร็จในการดำเนินโครงการ

ตารางที่ 4-29 : จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนจำแนกตามระดับความสำเร็จของโครงการ

เกณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
1. ดีมาก	27	15.1
2. ดี	93	52.0
3. ปานกลาง	52	29.1
4. น้อย	6	3.4
5. ไม่ประสบความสำเร็จ	1	0.6
รวม	179	100.0

จากตารางที่ 4-29 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้นับว่าส่วนใหญ่คิดว่าการดำเนินงานโครงการประสบความสำเร็จในระดับดี มีจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 52.0 รองลงมา คือระดับปานกลาง มีจำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 29.1 และระดับดีมาก มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 15.1 โดยมีครูผู้สอนที่ระบุว่า การดำเนินงานโครงการไม่ประสบความสำเร็จมีจำนวนเพียง 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.6

3.2 ระดับความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 4-30 : จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของครูผู้สอนตามระดับการดำเนินงานโครงการที่สร้างความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมาย

ประเด็น	ระดับการดำเนินงานโครงการ						ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ			
1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดีมแอลกอฮอล์	51 24.2%	101 47.9%	26 12.3%	3 1.4%	3 1.4%	27 12.8%	4.05	.794	มาก
2. ทักษะเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์	39 18.5%	92 43.6%	43 20.4%	7 3.3%	2 0.9%	28 13.3%	3.87	.828	มาก
3. พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์	34 16.1%	85 40.3%	50 23.7%	11 5.2%	2 0.9%	29 13.7%	3.76	.865	มาก

จากตารางที่ 4-30 แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้คิดว่าโครงการสร้างความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมายในระดับมาก ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเครื่องตีแมลงกอลที่มีค่าเฉลี่ย 4.05 (S.D.=.794) ทักษะเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องตีแมลงกอล ที่มีค่าเฉลี่ย 3.87 (S.D.=.828) และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอล ที่มีค่าเฉลี่ย 3.76 (S.D.=.865)

ตอนที่ 3 : ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลแก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

1. ปัจจัยความสำเร็จต่อการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษา

ตารางที่ 4-31 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามบทสรุปปัจจัยต่อความสำเร็จ

ปัจจัยต่อความสำเร็จ	ผู้อำนวยการ	ครูผู้สอน
1. การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ	การมีส่วนร่วมของบุคลากรในโรงเรียน การมีส่วนร่วมทั้งในโรงเรียนและชุมชน ชุมชนต้องมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเด็กทั้งภายในและภายนอก ความร่วมมือของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการดำเนินการ ความร่วมมือของทุกฝ่ายและอื่นๆ	การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน การมีส่วนร่วมของฝ่ายที่มีหน้าที่รับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและดำเนินการอย่างจริงจัง และอื่นๆ
	18 (51.4%)	37 (47.4%)
2. การสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ	การสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน วัด และชุมชน การสนับสนุนจากผู้บริหาร การสนับสนุนจากครอบครัว และอื่นๆ	การสนับสนุนจากผู้บริหาร การสนับสนุนจากผู้ปกครอง การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และอื่นๆ
	3 (8.6%)	8 (10.3%)
3. การให้ความรู้และความตระหนัก	การให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและภัยของแอลกอฮอล์ การสร้างความตระหนักของนักเรียน และอื่นๆ	การให้ความรู้และสามารถนำไปเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นักเรียนสืบทอดรุ่นต่อรุ่น การสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันในสังคม ทุกส่วนต้องเห็นและตระหนักร่วมกัน และปฏิบัติพร้อมกัน และอื่นๆ
	7 (20.0%)	18 (23.1%)

ตารางที่ 4-31 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามบทสรุปปัจจัยต่อความสำเร็จ (ต่อ)

ปัจจัยต่อความสำเร็จ	ผู้อำนวยการ	ครูผู้สอน
4. การให้ความสำคัญและความตั้งใจ	การให้ความสำคัญของผู้ปกครองต่อการรณรงค์ การเอาใจใส่ของผู้บริหาร โรงเรียนและชุมชน และอื่นๆ	ครูและนักเรียนแกนนำต้องตั้งใจจริง เสียสละ และมีจิตอาสา ความมุ่งมั่นของผู้สอน และอื่นๆ
	3 (8.6%)	3 (3.8%)
5. อื่นๆ (ระบุ)	การบรรจุลงในแผนปฏิบัติการของโรงเรียน การลดภาวะเสี่ยงของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และอื่นๆ	นักเรียนได้รางวัลและเป็นแบบอย่างที่ดี ช่วงอายุของกลุ่มเป้าหมาย และอื่นๆ
	4 (11.4%)	12 (15.4%)
รวม	35 (100.0%)	78 (100.0%)

จากตารางที่ 4-31 แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างระบุอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาถึงร้อยละ 51.4 และครูผู้สอนถึงร้อยละ 47.4 ได้แสดงความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ และรองลงมา คือ การให้ความรู้และความตระหนักแก่ทั้งนักเรียนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องก็เป็นปัจจัยที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาถึงร้อยละ 20.0 และครูผู้สอนร้อยละ 23.1 ต่างระบุว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนให้การดำเนินโครงการประสบความสำเร็จเช่นกัน

2. ปัญหาอุปสรรคต่อการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษา

ตารางที่ 4-32 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามบทสรุปอุปสรรคที่เผชิญ

ปัญหา/อุปสรรค	ผู้อำนวยการ	ครูผู้สอน
1. ความเข้มงวดและเอาจริงเอียงในการควบคุมกฎหมาย	การมีร้านค้าในชุมชนที่ยังจำหน่ายร้านค้าในชุมชนจำหน่ายกันทั่วไปทำให้หาซื้อได้ง่าย ผู้ขายไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และอื่นๆ	การควบคุมร้านค้าจำหน่ายกับนักเรียนยังไม่ได้ผล ร้านค้าหน้าโรงเรียนขาดมาตรการควบคุมที่จริงจัง และอื่นๆ
	4 (13.8%)	8 (12.5%)

ตารางที่ 4-32 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามบทสรุปอุปสรรคที่
เผชิญ (ต่อ)

ปัญหา/อุปสรรค	ผู้อำนวยการ	ครูผู้สอน
2. ภาระงานมาก	-	การทำงานหลายด้านของครูแกนนำทำให้ทำงานได้ไม่เต็มที่ ครูงานสอนและงานธุรการมาก เวลาเนื่องจากงานสอนและงานประจำมีมาก และอื่นๆ
		9 (14.1%)
3. การต่อสู้กับความคั่งชินและสิ่งแวดล้อม	กระแสของสังคม สื่อโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ที่ชักชวนเด็ก ค่านิยมของเยาวชน ความเคยชินและสื่อทางสังคมที่นิยมดื่มสุราในเทศกาลและงานประเพณี และอื่นๆ	ชุมชนและครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ผู้ผลิตใช้โฆษณาชักจูงมาก ค่านิยมในการดื่มของผู้ใหญ่และผู้ปกครอง วัฒนธรรมทางสื่อในทางที่ผิด และอื่นๆ
	13 (44.8%)	21 (32.8%)
4. ความกระตือรือร้น ความสนใจ ความใส่ใจ และความตระหนัก	-	กลุ่มเป้าหมายไม่ตระหนักถึงพิษภัยของการดื่ม ชุมชนไม่เห็นความสำคัญจึงไม่ดำเนินการ และอื่นๆ
		5 (7.8%)
5. การขาดการสนับสนุน	ขาดงบประมาณที่เพียงพอ ขาดงบประมาณและบุคคล และอื่นๆ	ควรมีงบประมาณมากกว่าเดิม ขาดเงินทุนสนับสนุน ขาดกำลังใจ ขาดสื่อในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ภาครัฐและเอกชนไม่สนับสนุน และอื่นๆ
	3 (10.3%)	13 (10.3%)
6. การไม่มีส่วนร่วมและความร่วมมือ	การมีส่วนร่วมของผู้อำนวยการ ครู นักเรียน และชุมชน ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ขาดความร่วมมือจากผู้ปกครอง และอื่นๆ	-
	6 (20.8%)	
7. ความไม่ต่อเนื่องและการเข้าถึงชุมชน	-	ความรู้ไม่สามารถเข้าถึงผู้ปกครองและชุมชนได้มาก ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม และอื่นๆ
		3 (4.7%)
8. อื่นๆ (ระบุ)	บุคลากรมีน้อยแต่ภาระงานมาก ภาระงานหลายด้านทำให้ขาดความต่อเนื่อง และอื่นๆ	การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ เวลาในการจัดกิจกรรมมีน้อย และอื่นๆ
	3 (10.3%)	5 (7.8%)
รวม	29 (100.0%)	64 (100.0%)

จากตารางที่ 4-32 แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างระบุอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด คือ การต่อสู้กับความคั่งชินและสิ่งแวดล้อมในชุมชน โดยมีผู้อำนวยการสถานศึกษาถึงร้อยละ 44.8 และครูผู้สอนถึงร้อยละ 32.8 ได้แสดงความคิดเห็นว่าการต่อสู้กับความเคยชินและพฤติกรรมของคนในครอบครัวและชุมชนต่างเป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินโครงการไม่ประสบความสำเร็จ อันดับรองลงมา ผู้อำนวยการสถานศึกษาระบุว่า การไม่ได้รับการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกฝ่ายและความเข้มงวดและเอาจริงเอาจังในการควบคุมกฎหมายต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จถึงร้อยละ 20.8 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครูผู้สอนระบุว่า การขาดการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและอื่นๆ และภาระงานมากต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ครูผู้สอนดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จถึงร้อยละ 20.3 และร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษา

ตารางที่ 4-33 : จำนวนและร้อยละของผู้บริหารและครูผู้สอนจำแนกตามข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ครูผู้สอน
1. ความเข้มงวดและเอาจริงเอาจังในการควบคุมกฎหมาย/กฎระเบียบ/นโยบาย	การใช้กฎหมายควรจะมีเข้มงวด กระทบการศึกษาควรทำ นโยบายสั่งการให้ชัดเจน และอื่น ๆ	การบังคับใช้กฎหมาย กฎหมายบ้านเราต้องศักดิ์สิทธิ์ การควบคุมโฆษณาและร้านค้า การมีนโยบายจากสพฐ.ไปยังโรงเรียนทั่วประเทศ และอื่น ๆ
	4 (14.4%)	26 (22.2%)
2. ความครอบคลุมและความต่อเนื่อง	รณรงค์อย่างต่อเนื่อง การดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และอื่น ๆ	การจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ การทำอย่างต่อเนื่องกัน อย่างทำแบบไฟไหม้ฟาง การดำเนินงานให้ครอบคลุมชุมชนและครอบครัว และอื่น ๆ
	4 (14.4%)	26 (22.2%)
3. ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม	ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน ต้องผลานพล้อย่างจริงจัง ทุกฝ่ายร่วมมือ และอื่น ๆ	ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมทำ กิจกรรมกับนักเรียนให้มากขึ้น การมีส่วนร่วมของนักเรียน ทุกฝ่ายร่วมมือกันอย่างจริงจัง และอื่น ๆ
	10 (35.6%)	18 (15.4%)

ตารางที่ 4-33 : จำนวนและร้อยละของผู้อำนวยการและครูผู้สอนจำแนกตามข้อเสนอแนะ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ครูผู้สอน
4. การมีกิจกรรมที่ดีหรือกิจกรรมทางเลือก	การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจของวัยรุ่นและให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น และอื่น ๆ	การสนับสนุนให้นักเรียนเล่นกีฬา ศิลปะ และดนตรี การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้มากขึ้น การจัดกิจกรรมที่เชิญชวนไม่ให้ดื่มทั้งทางตรงและทางอ้อม และอื่น ๆ
	2 (7.1%)	5 (4.3%)
5. การสนับสนุนงบประมาณ	-	การมีงบประมาณที่เพียงพอ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณให้ทำกิจกรรม และอื่น ๆ
		5 (4.3%)
6. การให้ความรู้และสร้างความตระหนัก	การจัดการสอนและรณรงค์ให้มากกว่าเดิม การอบรมและให้ความรู้ตั้งแต่อนุบาลถึงประถมเพื่อสร้างความตระหนักอย่างแท้จริง และอื่น ๆ	การจัดค่ายให้ความรู้ครูที่ปรึกษาและนักเรียนแกนนำ ควรจัดวิทยากรมาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ การให้ความรู้คู่มือกิจกรรมไม่ใช่ใช้แต่อย่างเดียว และอื่น ๆ
	3 (10.7%)	10 (8.5%)
7. การบูรณาการและการจัดการเรียนการสอน	-	การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการกลุ่มสาระทุกช่วงชั้น การจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการและจัดการรณรงค์หลากหลายวิธี การบูรณาการเรื่องเล่าทุกช่วงชั้น และอื่น ๆ
		7 (6.0%)
8. การให้การสนับสนุนและการให้ความสำคัญ	การจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินการ มีงบประมาณที่เพียงพอ และอื่น ๆ	ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ควรให้ความสำคัญเรื่องสุขภาพและโทษของเหล้า การสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และอื่น ๆ
	2 (7.1%)	9 (7.7%)
9. อื่นๆ (ระบุ)	การจัดโครงการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อทราบปัญหาเพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไข การจัดเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออกและรู้เท่าทันภัยจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่น ๆ	การเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคม การหยุดมอมเมาและรับเงินจากบริษัทน้ำเมา การหยุดผลิตหยุดขายหยุดนำเข้า สาธารณสุขควรเข้ามาดูแล ประชาสัมพันธ์โครงการ ปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาในโรงเรียน และอื่น ๆ
	3 (10.7%)	11 (9.4%)
รวม	28 (100.0%)	117 (100.0%)

จากตารางที่ 4-33 แสดงให้เห็นถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษากลับมาเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่าผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุด 3 ประเด็น คือ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ความเข้มงวดและความเอาใจจริงเอาใจจ้งในการควบคุมกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบาย และความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายถึงร้อยละ 35.6 รองลงมา คือ ความเข้มงวดและเอาใจจริงเอาใจจ้งในการควบคุมกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบาย และความครอบคลุมและความต่อเนื่องที่มีร้อยละ 14.4 เท่ากัน ส่วนครูผู้สอนส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุดเท่ากัน คือ ความเข้มงวดและเอาใจจริงเอาใจจ้งในการควบคุมกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบาย และความครอบคลุมและความต่อเนื่องที่มีร้อยละ 22.2 เท่ากัน และรองลงมา คือ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่มีร้อยละ 15.4

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเอกสารและการวิจัยเชิงสำรวจที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนทั้งสิ้น 60 โรงเรียน ที่ดำเนินกิจกรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการของโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพให้การสนับสนุนมีทั้งสิ้น 3 โครงการ ดังนี้

- โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama) เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่เข้าสู่โรงเรียนเป็นโครงการแรก โดยเริ่มดำเนินการในปีพ.ศ. 2547 ซึ่งมีเป้าหมายในการใช้กระบวนการละครเพื่อสร้างการเรียนรู้เรื่องผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการผลิตผลงานละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education) และการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการละคร (Drama Process) โดยละครถือเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจได้ง่ายที่สุด ซึ่งตลอดระยะเวลาดำเนินโครงการมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 31 แห่ง ในพื้นที่ 7 จังหวัด

- โครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) เป็นโครงการที่รับผิดชอบโดยบริษัท สปิริวอล เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ภายใต้การสนับสนุนของเสถียรธรรมสถาน ได้เริ่มดำเนินการในปี 2548 ภายใต้แนวคิดเพื่อนบอกเพื่อน โดยมีเป้าหมายในการใช้กิจกรรมที่มีความสนุกสนานเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่ม ซึ่งจะเป็นการฉีดภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนล่วงหน้า ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ในการสื่อสารและการรณรงค์ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกีฬาประจำปีของแต่ละโรงเรียน และการจัดประกวดหนุ่มสาวเพื่อเป็นชุดและแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในสังคมผ่านการปฏิเสศการดื่ม โดยภายในระยะเวลาที่โครงการดำเนินงานมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 15 แห่ง ในพื้นที่ 12 จังหวัด

- โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ เป็นโครงการที่รับผิดชอบโดยแผนงานเครือข่ายเยาวชนป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา ได้เริ่มดำเนินการในปี 2549 ภายใต้แนวคิดที่จะสร้างภูมิป้องกันในเยาวชนไปสู่การสร้างนโยบายของผู้บริหาร โดยในปีแรกได้เริ่มดำเนินการเพื่อสกัดนักดื่มหน้าใหม่ด้วยการเรียนรู้ภายในตัวเองที่จะไม่พึ่งปัจจัยภายนอก ปีที่สองได้ดำเนินการในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ และในปีที่สามได้ดำเนินการให้เกิดโรงเรียนปลอดเหล้าเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ ซึ่งภายในระยะเวลาที่โครงการดำเนินงานมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 23 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด

ดังนั้นจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าโครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama) และโครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) เป็นโครงการที่เน้นกิจกรรมรณรงค์ที่เข้าไปสู่สถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้ว จึงถือได้ว่าสถานศึกษาที่เข้าร่วมมีการดำเนินงานทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาแต่ยังคงเป็นลักษณะต่างคนต่างดำเนินการหรือไม่มีการปฏิบัติงานในลักษณะการผสมพลังภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำ ส่วนโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานทั้งในส่วนของการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยกำหนดให้ทุกกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ดำเนินงานภายใต้แนวคิดปลอดเหล้า ซึ่งโดยภาพรวมบางสถานศึกษาอาจจะมีการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำผ่านการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ในบางสถานศึกษาอาจจะมีการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาแต่ไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนก็เป็นได้ เนื่องจากในภาพรวมของโครงการไม่มีการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการวางแผนร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาเหล่านี้จึงถือได้ว่าการดำเนินงานในลักษณะการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดเดียวกัน แต่ยังคงมีสถานศึกษาทั้งในรูปแบบที่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

2. สถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยสามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยมีการกระจายตัวทั้งในเขตเทศบาลเมือง (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 48.8 ครูผู้สอน ร้อยละ 55.6) และนอกเขตเทศบาลเมือง (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 51.2 ครูผู้สอน ร้อยละ 44.4) โดยครอบคลุมจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ แต่มีการกระจายตัวมากที่สุด 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 22.2 ครูผู้สอน ร้อยละ 21.4) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 20.0 ครูผู้สอน ร้อยละ 22.2) และภาคกลาง (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 20.0 ครูผู้สอน ร้อยละ 20.4) ซึ่งสถานศึกษาที่มีการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ (ร้อยละ 55.0) ที่มีนักเรียนเฉลี่ยประมาณ 1,275 คน และครูผู้สอนเฉลี่ย 65 คน

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้อำนวยการและครูผู้สอนในสถานศึกษา พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มครูผู้ใหญ่มากกว่ากลุ่มครูรุ่นใหม่ (ช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป ผู้อำนวยการ ร้อยละ 67.4 ครูผู้สอน ร้อยละ 41.0) โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (เพศชาย ร้อยละ 83.3 เพศหญิง ร้อยละ 16.7) และจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 74.4) แต่ในส่วนของครูผู้สอนมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย (เพศชาย ร้อยละ 40.3 เพศหญิง ร้อยละ 59.7) และจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 92.9) นอกจากนี้ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีภาระงานสอนในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด และครูผู้สอนยังมีภาระงานในฝ่ายบริหารและภาระงานอื่นๆ อีกด้วย โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นครูผู้สอนที่รับผิดชอบโครงการที่สสส. ให้การสนับสนุน (โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ โครงการ DDD เครื่องขยายละครณรงค์งดเหล้า และโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์) ครูผู้สอนที่สอนวิชาที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (วิชาสุขศึกษา พลศึกษา และพระพุทธศาสนา) และครูผู้สอนที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อื่นๆ ในสถานศึกษา (วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การงานพื้นฐานอาชีพ ธุรกิจ ชีววิทยา ฟิสิกส์)

2.1.3 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า สถานศึกษาได้มีการดำเนินโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนทั้งในรูปแบบที่ได้รับทุนสนับสนุนจากภายนอกเฉลี่ย 1 โครงการ และโรงเรียนดำเนินการเองเฉลี่ย 1-2 โครงการ และชุมชนรอบสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในรูปแบบของกิจกรรมรณรงค์จากหน่วยงานภายนอก (ร้อยละ 89.6) และกิจกรรมรณรงค์ที่ริเริ่มภายใน

ชุมชน (ร้อยละ 49.3) โดยบางชุมชนได้มีงบประมาณท้องถิ่นสนับสนุนการดำเนินงาน (ร้อยละ 7.1) อีกด้วย

ส่วนพฤติกรรมของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติตนในระดับมากทั้งในด้านนโยบาย ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านระบบสนับสนุน ยกเว้นในด้านการวิจัยและประเมินที่ทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนปฏิบัติในระดับปานกลาง และด้านระบบสนับสนุนที่ครูผู้สอนปฏิบัติในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ดังนั้นทั้งสองด้านจึงควรได้รับการสนับสนุนและผลักดันให้ผู้อำนวยการและครูผู้สอนปฏิบัติในระดับที่มากขึ้น แต่สำหรับด้านการเป็นต้นแบบหรือการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีผู้อำนวยการสถานศึกษาได้มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดจึงควรสนับสนุนให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการรณรงค์โดยการต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนภายในสถานศึกษา

2.2 สถานการณ์ในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

2.2.1 สถานการณ์การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” อาทิ วิชาพระพุทธศาสนาสอนเรื่อง “ศีล 5” ก็มีการวางแผนร่วมกันกับการรณรงค์ให้เห็นเรื่องผลกรรมของการดื่มสุรา การรณรงค์เรื่องเมาแล้วขับอาจจะวางแผนร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์ในการสอนการคำนวณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด เป็นต้น โดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนมีเพียงร้อยละ 30.1 ส่วนสถานศึกษาที่มีความพยายามในการดำเนินงานผสมผสานแต่ยังไม่ชัดเจนมีถึงร้อยละ 53.6 และสถานศึกษาที่ไม่มีการปฏิบัติในลักษณะการผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำมีร้อยละ 13.7 ดังนั้น โครงการที่มีการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานแต่ยังไม่มีการวางแผนร่วมกันที่ชัดเจนควรได้รับการสนับสนุนให้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และโครงการที่ยังไม่มีการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำควรมีการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานโดยมีการร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ และวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินงานโครงการ

นอกจากนั้น การดำเนินงานร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะของการผสมผสานกัน โดยโครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานกับการรณรงค์หรือการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตามมีถึงร้อยละ 68.8 ส่วนโครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของการรณรงค์ที่มีการผสมผสานกับการเรียนการสอนหรือการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามมีร้อยละ 57.2 ส่วนโครงการมีดำเนินการรณรงค์

เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีผลสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนมีร้อยละ 14.9 และโครงการที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีผลสัมพันธ์กับการรณรงค์มีร้อยละ 11.2

2.2.2 องค์ประกอบในการดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา สามารถแบ่งรายละเอียดขององค์ประกอบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

2.2.2.1 ข้อมูลทั่วไปของการรณรงค์และการให้การศึกษา สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- การกำหนดประเด็นหลักของการดำเนินการโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาสามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรง (ร้อยละ 61.5) และการกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข (บุหรี่และยาเสพติด) (ร้อยละ 20.9) และการกำหนดเป็นกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 11.7)

- ระยะเวลาในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้ได้ระบุถึง ช่วงเวลาในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ยังดำเนินโครงการในบางภาคการศึกษา ได้แก่ ภาคการศึกษาต้น ร้อยละ 82.5 และภาคการศึกษาปลาย ร้อยละ 7.3 ส่วนการดำเนินงานโครงการที่มีความต่อเนื่องตลอดทั้งปีการศึกษา มีเพียงร้อยละ 10.2 เท่านั้น แต่หากพิจารณาถึงปีการศึกษาในการดำเนินงานโครงการ พบว่า โครงการได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 ที่มีการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพจนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2552

- ความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ ที่โครงการสามารถเชื่อมโยงได้กับทุกรายวิชาของทุกกลุ่มสาระ แต่ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา (ร้อยละ 83.9) รองลงมา คือ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ร้อยละ 65.0) ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- รูปแบบกิจกรรมของโครงการสามารถดำเนินการได้หลากหลายทั้งกิจกรรมรณรงค์ อาทิ การติดป้ายรณรงค์และการจัดบอร์ด (ร้อยละ 79.9) การเดินรณรงค์ (ร้อยละ 67.4) กิจกรรมการเรียนการสอน อาทิ การเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ (ร้อยละ 64.1) และกิจกรรมโรงเรียน การจัดกีฬา (ร้อยละ 67.4) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ (ร้อยละ 60.9) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมรูปแบบเดิมที่สถานศึกษาเคยปฏิบัติแต่นำมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสม

2.2.2.2 บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา พบว่า มีบทบาทในการเข้ามาให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินงานโครงการ โดยภาครัฐ องค์กรอิสระ และท้องถิ่นและครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทในการให้ทุนสนับสนุน การเป็นแกนนำ และการให้แนวคิดในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งบทบาทของท้องถิ่นและครอบครัวได้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในปัญหาาร่วมกันที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาค่าการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นที่มากขึ้น และบทบาทของภาคเอกชนและท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นพันธมิตรและภาคีในการดำเนินงานอีกด้วย นอกจากนี้ ในบางโครงการยังมีการดำเนินงานโดยสถานศึกษาเองที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ดังรายละเอียดจากการสำรวจ ดังนี้

- องค์กรที่ให้ทุนสนับสนุนมากที่สุด คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 64.7) ไม่มีผู้ให้การสนับสนุนโรงเรียนดำเนินการเอง (ร้อยละ 25.1) และกระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 24.1) ตามลำดับ
- บุคคลหรือองค์กรที่เป็นแกนนำในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 62.0) กระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 27.8) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (ร้อยละ 24.6)
- บุคคลหรือองค์กรที่ให้แนวคิดในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 63.8) กระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 33.5) และกระทรวงศึกษาธิการ (ร้อยละ 28.7)
- พันธมิตรหรือภาคีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 56.6) ครอบครัว (ร้อยละ 54.5) และชุมชน (ร้อยละ 54.0)

2.2.2.3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา

- เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานภายใต้ประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ การให้ความรู้ การสร้างความตระหนัก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการขยายผลการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน
- ผู้จัดกิจกรรมหลักของโครงการส่วนใหญ่ คือ นักเรียนแกนนำ (ร้อยละ 79.3) ครูแกนนำ (ร้อยละ 69.1) และครูทั่วไป (ร้อยละ 43.1) ซึ่งหากพิจารณาในกลุ่มแกนนำจะเห็นว่านักเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการมากกว่าครูผู้สอน แต่ในกลุ่มทั่วไปนักเรียนจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการน้อยกว่าครูผู้สอน ดังนั้น จึงควรเสริมบทบาทของนักเรียนทั่วไปให้มาสู่การเป็นนักเรียนแกนนำที่มากขึ้น และในส่วนนี้ยังได้เห็น

บทบาทของชุมชนในการเข้ามาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพที่ชุมชนตระหนักถึงปัญหาจึงเข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษาอีกด้วย

- ข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับปัญหาของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 70.1 และผลกระทบและโทษของการดื่ม จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 88.8 ซึ่งเนื้อหาทั้งสองประเด็นเป็นการใช้กลยุทธ์เชิงลบที่สามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี แต่ในบางโครงการก็มีการใช้กลยุทธ์เชิงบวกที่เป็นการให้ความรู้ ทางเลือก และทางออกที่สร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 คุณภาพชีวิต จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 การรู้เท่าทัน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 เป็นต้น

- รูปแบบการนำเสนอข้อมูลของโครงการส่วนใหญ่เป็นลักษณะเน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ (ร้อยละ 68.7) เน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอนโดยตรงผ่านวิชาหลักในกลุ่มสาระ (ร้อยละ 59.8) และเน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอนโดยตรงผ่านวิชาเสริม (ร้อยละ 17.9)

- สื่อที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการส่วนใหญ่เป็นสื่อภาพ อาทิ บอร์ดหรือนิทรรศการ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 82.9 โปสเตอร์ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา คือ สื่อเสียง อาทิ เสียงตามสาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และสื่อการเรียนการสอน อาทิ สื่อการสอน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 เอกสารการสอน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7

- กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนทั้งโรงเรียน (ร้อยละ 89.1) นักเรียนเฉพาะระดับการศึกษา (ร้อยละ 85.3) และชุมชน (ร้อยละ 57.1)

- การดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่วนใหญ่จะมีการดำเนินงานวิจัยในทุกขั้นตอนหรือมากกว่าหนึ่งขั้นตอน (ร้อยละ 53.6) และการวิจัยภายหลังดำเนินกิจกรรม (ร้อยละ 18.9) และการวิจัยระหว่างดำเนินกิจกรรม (ร้อยละ 14.5) ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงการส่วนใหญ่ไม่ทำการศึกษาข้อมูลก่อนการวางแผนการดำเนินงาน

- การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ พบว่า นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้อำนวยการและผู้บริหารสถานศึกษา และครูแกนนำ ตามลำดับ โดยแต่ละบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทต่างๆ ดังนี้

- นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์ การแสดง กีฬา ค่าย การจัดบอร์ด การเดินรณรงค์ เสียงตามสาย ดนตรี และอื่นๆ ถึงร้อยละ 98.2

- ผู้อำนวยการและผู้บริหารมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกำกับและติดตามการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณและสถานที่ การให้คำแนะนำและคำปรึกษา และอื่นๆ ถึงร้อยละ 96.4
- ครูแกนนำโครงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการควบคุมให้การดูแล การให้ความรู้ การจัดกิจกรรมสนับสนุน การจัดหางบประมาณ และอื่นๆ ถึงร้อยละ 95.2
- ครูภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การให้ความร่วมมือ การช่วยดูแลนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และอื่นๆ ถึงร้อยละ 92.9
- ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นขวัญกำลังใจ การเข้าร่วมเป็นครอบครัวตัวอย่าง การดูแลนักเรียน และอื่นๆ ถึงร้อยละ 82.1
- ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือ การสอดส่องดูแล และอื่นๆ ถึงร้อยละ 84.5
- วัดมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ การจัดให้วัดเป็นเขตปลอดเหล้า การเทศนาสอน และอื่นๆ ถึงร้อยละ 81.0
- หน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดประชุมและอบรม การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การให้ความร่วมมือและสนับสนุน และอื่นๆ ถึงร้อยละ 82.1
- หน่วยงานภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้ของขวัญสนับสนุน การให้งบประมาณและสิ่งของ การเป็นวิทยากร และอื่นๆ ถึงร้อยละ 39.9

2.2.2.4 ระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการณรงค์และการให้การศึกษา พบว่า การดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการส่วนใหญ่ คือ การขอการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สสส. และสคส. (ร้อยละ 65.1) การขอการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานในชุมชน (ร้อยละ 45.8) ซึ่งทั้งสองรูปแบบยังคงเป็นการดำเนินงานที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกที่ยังไม่ได้เกิดจากการตระหนักถึงปัญหาและสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงานโดยสถานศึกษาเอง

2.2.3 ผลความสำเร็จในการดำเนินโครงการการรณรงค์และการให้การศึกษา เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา พบว่า โครงการส่วนใหญ่ระบุถึงความสำเร็จในระดับดี (ร้อยละ 52.0) รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 29.1) และระดับดีมาก (ร้อยละ 15.1) ตามลำดับ โดยในการประเมินผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทักษะเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยังคงพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากอีกด้วย

2.3 ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

- ปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างระบุอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 51.4 และครูผู้สอน ร้อยละ 47.4) และรองลงมา คือ การให้ความรู้และความตระหนักแก่ทั้งนักเรียนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 20.0 และครูผู้สอน ร้อยละ 23.1)

- ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างระบุอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด คือ การต่อสู้กับความคุ้นชินและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 44.8 และครูผู้สอน ร้อยละ 32.8) รองลงมา ผู้อำนวยการสถานศึกษาระบุว่า การไม่ได้รับการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกฝ่ายและความเข้มงวดและเอาจริงเอาจังในการควบคุมกฎหมายต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จถึงร้อยละ 20.8 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครูผู้สอนระบุว่า การขาดการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและอื่นๆ และภาระงานมากต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ครูผู้สอนดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จถึงร้อยละ 20.3 และร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

- ข้อเสนอแนะในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุด 3 ประเด็น คือ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 35.6 และครูผู้สอน ร้อยละ 15.4) ความเข้มงวดและความเอาจริงเอาจังในการควบคุมกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบาย (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 14.4 ครูผู้สอน และร้อยละ 22.2) และความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 14.4 และครูผู้สอน ร้อยละ 22.2)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์ และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

การเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองในการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย ในส่วนนี้ประกอบด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 : กระบวนการในการพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองในการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ขั้นตอนเตรียมการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา
2. ขั้นตอนดำเนินการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา
3. ขั้นตอนการทดสอบผลการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

ส่วนที่ 2 : สรุบบนแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

ส่วนที่ 3 : ตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจากฐานของโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 : กระบวนการในการพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

กระบวนการในการพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินงานทั้งสิ้น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการทดลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

1.1 การคัดเลือกสถานศึกษา

การคัดเลือกสถานศึกษาที่เข้าร่วมในการดำเนินการวิจัยเป็นสถานศึกษาที่มีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

- 1) การกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกสถานศึกษา ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้
 - 1.1) เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1.2) เป็นสถานศึกษาที่สนใจดำเนินการรณรงค์และให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - 1.3) เป็นสถานศึกษาที่ยินยอมให้ดำเนินการวิจัย
 - 1.4) เป็นสถานศึกษาที่ครูผู้สอนและบุคลากรให้ความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง
- 2) การคัดเลือกสถานศึกษาในการดำเนินการทดลองโดยการสุ่มแบบเจาะจง ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนพัฒนวิทย์ จังหวัดนนทบุรี สังกัดกรมสามัญศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนดังกล่าวมีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ นอกจากนี้โดยภาพรวมแล้วนักเรียนในโรงเรียนพัฒนวิทย์เป็นนักเรียนที่มีความสามารถคล่องตัว ผู้บริหารสถานศึกษา คือ ดร.รัตมี แดงสุวรรณ ให้ความสนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต และลักษณะโดยรวมสอดคล้องตรงตามสภาพทั่วไปของโรงเรียนส่วนใหญ่ในสังกัดกรมสามัญศึกษา
- 3) การคัดเลือกชั้นเรียนที่จะใช้ในการทดลองโดยการสุ่มแบบเจาะจง ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากในปีการศึกษา 2552 ภาคต้น มีการเรียนการสอนที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวิชาสุขศึกษา และครูผู้สอนสนใจและยินดีให้ความร่วมมือในการดำเนินการทดลอง ดังนั้นจึงเหมาะสมที่จะทดลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในระดับชั้นนี้มากที่สุด
- 4) การสุ่มห้องเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาจำนวน 2 ห้อง โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย จากนั้นสุ่มห้องเรียนเพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแต่ละกลุ่มมีนักเรียนจำนวน 22 คน

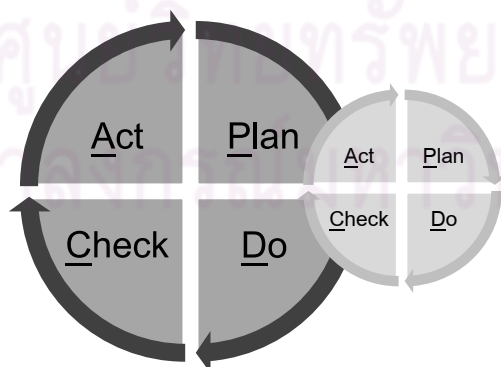
ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จะดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนวิทย์ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

1.2 การเข้าสู่สถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเข้าสู่สถานศึกษาโดยการประสานงานกับดร.รัศมี แดงสุวรรณ ที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนพัฒนวิทย์ ซึ่งเคยเข้าร่วมโครงการวิจัยทักษะชีวิตภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อเชิญชวนให้เข้าร่วมวิจัย โดยผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการศึกษา และภายหลังจากนั้น ดร.รัศมี แดงสุวรรณ ได้ทำการนัดหมายเพื่อเข้าพบอาจารย์นิชากร บำรุงนอก ผู้อำนวยการสถานศึกษาเพื่อเชิญชวนและประสานงานทำความเข้าใจในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาอีกครั้ง โดยผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญของโครงการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการผสมผสานพลังระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเข้าใจในภาพรวมของการดำเนินงานการวิจัย ดังรายละเอียดในเอกสารแนบหมายเลข 1

2. ขั้นตอนการทดลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

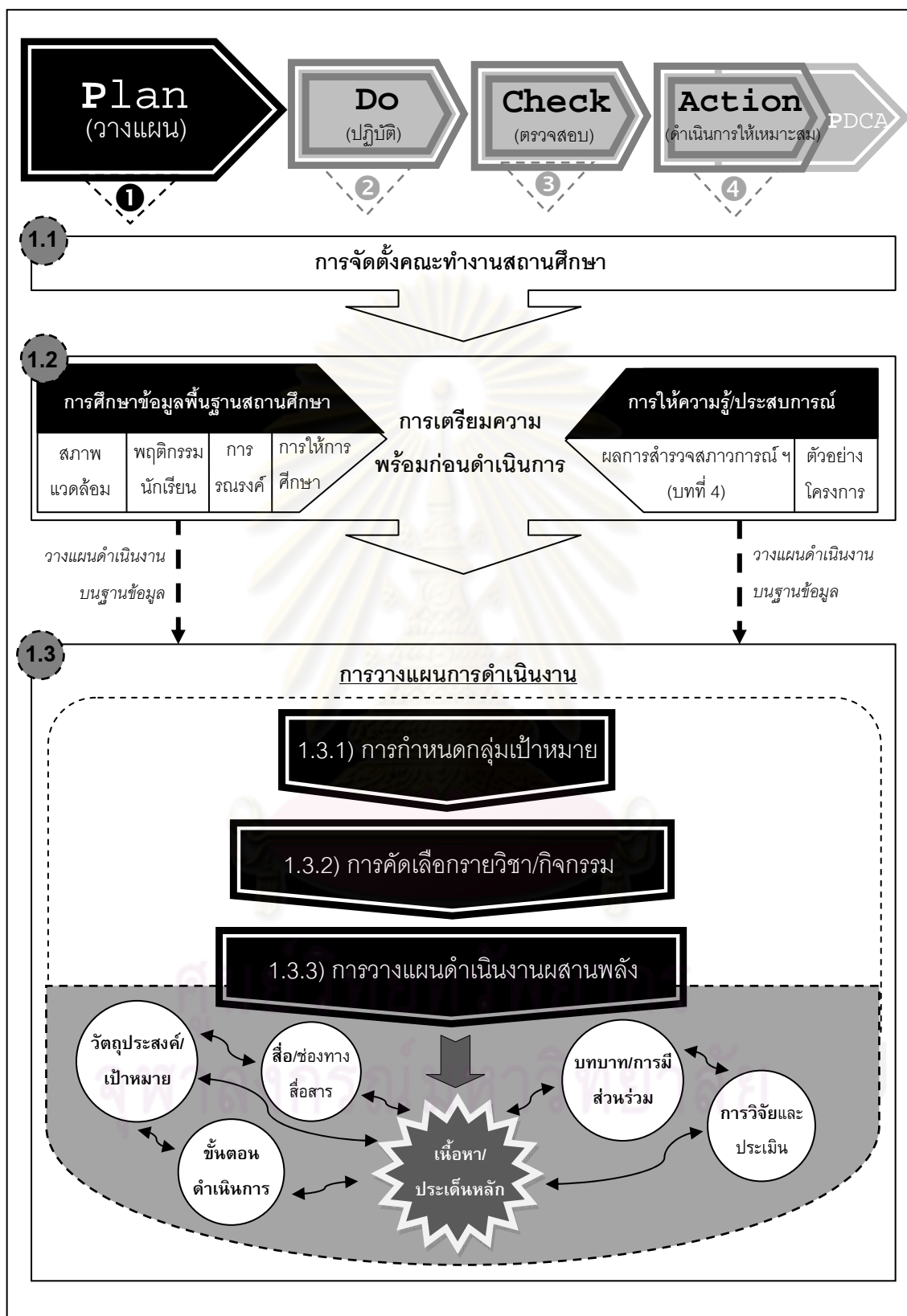
การดำเนินการทดลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาได้มีการวางแผนการดำเนินงานตามแนวคิดของวงจรการวางแผนงาน PDCA หรือวงจร Deming ที่เริ่มขึ้นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ที่พัฒนาจากการควบคุมกระบวนการเชิงสถิติ ซึ่ง W.Edward Deming ได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีการดำเนินงานตามขั้นตอนของ PDCA ซึ่งจะกล่าวถึงทีละขั้นตอน ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 5-1 : PDCA Circle

ที่มา : Deming (1986)

ขั้นตอนที่ 1 : การวางแผนการดำเนินงาน (Plan)

แผนภาพที่ 5-2 : ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน (Plan)

ในขั้นตอนของการวางแผนการดำเนินงานได้มีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1.1 การจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้จัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาในการดำเนินการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาได้ทำการคัดเลือกครูฝ่ายบริหาร และครูผู้สอนที่น่าจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเข้าเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ดังนี้

1) อาจารย์ประสพ สิทธิเลิศ	ฝ่ายกิจการนักเรียน
2) อาจารย์เทียนชัย อินทรประดิษฐ์	ฝ่ายวิชาการ
3) อาจารย์ประยูร พราหมโพธิ์	ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา
4) อาจารย์ประพล ฤทธิเรือง	ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา

และคณะกรรมการสถานศึกษาได้ทำการคัดเลือกนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ได้แก่

1) เด็กหญิงสุรางคณา ลายสาน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2) เด็กหญิงกฤติยา ละออเหล่า	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

โดยมีอาจารย์ประยูร พราหมโพธิ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

แผนภาพที่ 5-3 : อาจารย์ประยูร พราหมโพธิ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และผู้รับผิดชอบหลัก

1.2 การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการ

1.2.1 การให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

การให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาแก่คณะทำงานสถานศึกษา ผู้วิจัยและคณะทำงานสถานศึกษาได้มีการจัดประชุมเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานในวันที่ 22 ตุลาคม 2552 ณ ห้องสมุดโรงเรียนพัฒนวิทย์ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงสาระสำคัญของการวิจัย การพัฒนารูปแบบการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาในภาพรวมให้แก่คณะทำงานสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันในกระบวนการและเป้าหมายของการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมของคณะทำงานสถานศึกษาก่อนการดำเนินงานทดลอง

ผู้วิจัยได้ให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาแก่คณะทำงานสถานศึกษาโดยการนำเสนอสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องทั้งสิ้น 2 ส่วน คือ

1) ผลการสำรวจสภาพการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจสถานศึกษาที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ทั้งสิ้น 60 แห่ง ซึ่งประกอบด้วยสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการภูมิคุ้มกันนักดื่มหน้าใหม่ เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี) โครงการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ (โรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ) และโครงการ Drink No Alcohol (DNA) เพื่อชี้ให้เห็นถึงสถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานศึกษาในประเทศไทย และผลการสำรวจยังนำเสนอตัวอย่างการดำเนินงานของสถานศึกษาทั้งในด้านของรูปแบบกิจกรรม การใช้สื่อ ข้อมูลหรือเนื้อหา การดำเนินการวิจัย การสนับสนุนของบุคคลหรือองค์กรภาคี และอื่นๆ อีกมากมาย

2) สรุปตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดำเนินการในโรงเรียนทั้งประสบการณ์จากภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้คณะทำงานสถานศึกษานำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษามาเป็นความรู้พื้นฐานและตัวอย่างในการวางแผนการดำเนินงานในโรงเรียนพัฒนวิทย์

1.2.2 การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

การจัดประชุมเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานร่วมกันของผู้วิจัยและคณะทำงานสถานศึกษา ในวันที่ 22 ตุลาคม 2552 ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลและบริบทของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมรณรงค์ พฤติกรรมของนักเรียน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาดังนี้

การจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานศึกษามีการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาในบทเรียนของระดับชั้นต่างๆ ในวิชาสุขศึกษาและพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ หรือครูผู้สอนบางท่านได้สอดแทรกเนื้อหาในวิชาวิทยาศาสตร์ วิชากิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self) และกิจกรรมลูกเสือ แต่หากพิจารณาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาคการศึกษาปลายที่เป็นช่วงดำเนินการทดลอง จะพบว่า นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเนื้อหาการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวิชาสุขศึกษาเรื่องสารเสพติดให้โทษ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนโดยปกติจะดำเนินการสอนตามเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานสุขศึกษา และมีการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามความสนใจของนักเรียนในรูปแบบโครงการที่นักเรียนสามารถของบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากสถานศึกษาหรือเครือข่ายไทย-เทคได้ ดังคำกล่าวของอาจารย์หลากหลายท่านต่อไปนี้

การเรียนการสอนมีการสอนในวิชาสุขศึกษาเป็นหลัก และมีวิชาวิทยาศาสตร์ที่คล้ายสุขศึกษา วิชา self และวิชาลูกเสือก็มีการสอดแทรกด้วย (ประพล ฤทธิ์เรือง, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

สุขศึกษาเน้นนักเรียนในเรื่องนี้ในเทอมที่ 2 ซึ่งเกี่ยวกับเนื้อหายาเสพติด มีการสอนตามเนื้อหาและมีกิจกรรมเสริม เช่น การให้นักเรียนทดสอบกัน และทดสอบนักเรียนด้วยเป็นแบบฝึก (ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

การจัดการเรียนการสอนจะมีโครงการที่โรงเรียนในเครือมีงบประมาณให้เด็กดำเนินงาน โครงการละ 2-5 พันบาท เช่น การแสดงบทบาทสมมติ (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

การจัดกิจกรรมรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบของการเดินรณรงค์ยาเสพติดในชุมชนรอบสถานศึกษาในวันสำคัญต่างๆ การจัดบอร์ดนิทรรศการของวิชาต่างๆ กิจกรรมโครงการ to be number 1 การเทศนาของพระสงฆ์เกี่ยวกับยาเสพติด และการจัดกิจกรรมวันทักษะชีวิตที่มีประเด็นในการจัดกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละปี ซึ่งรูปแบบการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่ยังคงเป็นลักษณะสั่งการจากเขตพื้นที่การศึกษา แต่มีบางกิจกรรมที่สถานศึกษาคิดและดำเนินการเอง ดังคำกล่าวของอาจารย์หลากหลายท่านต่อไปนี้

การรณรงค์มีเดินรณรงค์ในชุมชนนอกโรงเรียนเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ไม่ได้เน้นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเดียว โดยจะเดินรณรงค์ในวันต่อต้านยาเสพติด วันงดสูบบุหรี่โลก และวันสำคัญอื่นๆ (ประสพ สิริสิทธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

การจัดบอร์ดนิทรรศการจะมีบ้างในการจัดบอร์ดให้ความรู้ตามหลักสูตร โดยเป็นชิ้นงานในวิชาให้กลุ่มนี้จัดบอร์ด กลุ่มนี้รายงาน (ประยูร พราหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

โครงการรณรงค์ to be number 1 และงานวันทักษะชีวิตก็เป็นกิจกรรมของเด็กมัธยมฯ แต่การรณรงค์ในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังดำเนินงานตามนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาในการเรียนการสอนบ้าง (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

พฤติกรรมของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นักเรียนในสถานศึกษามีพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายนอกสถานศึกษาเป็นครั้งคราวในงานสังสรรค์ต่างๆ แต่ภายในสถานศึกษาไม่พบการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีปัจจัยที่หลากหลายในการนำนักเรียนไปสู่การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ การชักชวนของเพื่อน ความอยากรู้อยากลอง การคึกคะนอง และอื่นๆ แต่ปัจจัยที่สำคัญในการนำนักเรียนไปสู่การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ สภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่สร้างความคุ้นชินให้แก่เด็กและปัญหาการย้ายสถานศึกษากลางคันของนักเรียนจากสถานศึกษาอื่นๆ ที่จะนำปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาให้เด็กเรียนในสถานศึกษา ดังคำกล่าวของอาจารย์หลากหลายท่านต่อไปนี้

เรื่องแอลกอฮอล์ถ้าเด็กทานมาแล้วมาโรงเรียนก็จะไม่พบ แต่หากไปงานวันเกิดเพื่อนหรือไปงานอื่นๆ ด้านนอกโรงเรียน ระดับม.3 ผมคิดว่าน่าจะมี แต่ถ้าในโรงเรียนไม่พบว่าเด็ก ม.3 มีการดื่มสุรา ความเป็นจริงในเรื่องการสังสรรค์ภายนอกมากกว่าภายในโรงเรียน เด็กอยากลองอยากรู้ คึกคอง (ประพล ฤทธิเรือง, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

และที่เป็นปัจจัยที่สำคัญคืออยู่ที่ผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่แตกแยกกันจะนำปัญหามาอยู่ที่เด็ก และเมื่อสภาพแวดล้อมรอบตัวบีบบังคับก็จะนำเด็กไปสู่ทางเสี่ยงได้ (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

แต่ปัญหาอย่างหนึ่งที่มีคือเด็กที่โดนไทร์มาจากที่อื่น แล้วโรงเรียนรับมาเรียนต่อหรือย้ายมา ซึ่งการตรวจสอบเราก็จะเห็นว่าเด็กที่เรียนต่อกับเรามาเรื่อยๆ ไม่มีปัญหาเรื่องนี้เลย แต่เด็กที่ย้ายมาเรียนต่อจะนำปัญหามาให้เรา...เราจะมี black list ที่เรารู้และติดตามอยู่ (ประสพ สิทธิเลิศ, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
สถานศึกษาได้มีการดำเนินการมาตรวจการในการป้องกันนักเรียนจากสิ่งเสพติดทุกชนิด ทั้งในรูปแบบการตรวจค้นจนถึงการนำไปบำบัดรักษา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาการสูบบุหรี่มากกว่าการดื่มสุรา และสถานศึกษาเปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงจึงได้มีการปลูกฝังให้นักเรียนรู้สึกที่สถานศึกษาเปรียบเสมือนบ้านที่ทุกคนคือคนในครอบครัวเดียวกัน รุ่นพี่ต้องดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่รุ่นน้อง ซึ่งหากพี่ปฏิบัติตนไม่เหมาะสมก็จะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่องค์ๆ ดังคำกล่าวของอาจารย์หลากหลายท่านต่อไปนี้

บุหรี่ยังได้มีการตรวจค้นอันดับแรกก่อน แล้วสังเกตพฤติกรรมเด็กว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงหรือไม่ แล้วมีการตรวจปัสสาวะ ถ้าเจอก็จะนำไปบำบัด แต่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยเจอเนื่องจากเด็กอย่างม.3 มีเพียง 40-50 คน มีแค่ 1-2 คนที่สูบบุหรี่ ส่วนยาบ้า ยาฮี ยาไอซ์ไม่ค่อยพบเท่าไร ส่วนแอลกอฮอล์แทบไม่มีเหมือนกัน...โรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่เด็กเล็กๆ จนถึงโต ก็พยายามปลูกฝังให้เขาเป็นครอบครัวเดียวกัน ถ้าพี่ทำตัวไม่ดีก็จะเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีให้้องด้วย (ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

บุหรีมีทุกที่ทุกสถาบัน แต่ที่นี้คิดว่ายังมีน้อย เพราะมีคละระหว่าง อาชีวะ อนุบาล ประถม มัธยม ฝ่ายกิจการนักเรียนจึงต้องดูแลทุกระดับ อย่างดี (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

ในส่วนของสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษามีลักษณะเป็นชุมชนชานเมืองฐานะปานกลางถึงดี นักเรียนในสถานศึกษาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ภายในชุมชน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมของสถานศึกษาเป็นอย่างดี โดยชุมชนได้ส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และรอบสถานศึกษาในรัศมี 100 เมตร ร้านค้าทั้งหมดที่มีการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการไม่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับนักเรียน และไม่มีสถานบันเทิงหรือร้านเหล้าปับรอบสถานศึกษา ดังคำกล่าวของอาจารย์หลายท่านต่อไปนี้

ฐานะการเงินส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางถึงดี จึงค่อนข้างดูแลมาดี (ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

เมื่อมีกิจกรรมก็จะมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากมีประชาชนชุมชนอยู่ละแวกโรงเรียนด้วย จึงขอความร่วมมือจากร้านค้าและชุมชนได้ดี (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

เด็กในภาพรวมยังไม่ค่อยให้ความสำคัญและไม่กล้าแสดงออก ก็จะต้องมีสิ่งเร้าให้เด็ก เช่น การเล่นเกมในเวลาที่ความกล้าคนเก่ง และมีการฝึกให้เด็กกล้าแสดงออกโดยการให้เด็กอ่านข่าวให้เพื่อนฟังทุกเช้า (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์ และ ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาสามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนพัฒนวิทย์ เป็นสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผ่านการจัดการเรียนการสอนในวิชาตามหลักสูตรปกติ และมีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับยาเสพติดที่มีเนื้อหาบางส่วนเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยไม่เคยมีกิจกรรมรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรง ดังนั้นการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาของโรงเรียนพัฒนวิทย์จึงเป็นลักษณะต่างคนต่างดำเนินการหรือไม่มีการปฏิบัติงานในลักษณะการประสานพลังภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำ

แผนภาพที่ 5-4 : การจัดประชุมเตรียมความพร้อมในการดำเนินงานร่วมกันของผู้วิจัยและ
คณะทำงานสถานศึกษา ในวันที่ 22 ตุลาคม 2552 ณ ห้องสมุด
โรงเรียนพัฒนวิทย์

1.3 การวางแผนการดำเนินงาน

นักวิจัยและคณะทำงานสถานศึกษาได้จัดประชุมวางแผนการดำเนินงานในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2552 ณ ห้องสมุดโรงเรียนพัฒนวิทย์ เพื่อร่วมกันวางแผนการดำเนินการวิจัยเชิงทดลองในการพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาโดยเน้นการดำเนินงานบนพื้นฐานการปรับประยุกต์การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมรณรงค์เดิมที่ไม่เพิ่มภาระงานใหม่ให้แก่ครูผู้สอน ผู้รับผิดชอบกิจกรรม และนักเรียนมากเกินไป โดยในกระบวนการวางแผนการดำเนินงานได้ใช้แบบวางแผนการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนในการวางแผนการดำเนินงานได้ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงาน

คณะทำงานสถานศึกษาได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจากเป็นระดับชั้นที่มีเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2. การคัดเลือกรายวิชาและกิจกรรมของสถานศึกษาในการดำเนินงาน การคัดเลือกรายวิชา

คณะทำงานสถานศึกษาได้ร่วมกันพิจารณาและคัดเลือกรายวิชาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยพิจารณาจากเนื้อหาตาม

หลักสูตรการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2552 ภาคการศึกษาปลาย ซึ่งพบว่าวิชาสุขศึกษามีเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เรื่องสารเสพติดให้โทษ ที่มีเนื้อหาส่วนหนึ่งเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

และคณะทำงานสถานศึกษายังได้ทำการคัดเลือกรายวิชาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน คือ กิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง (self) เพื่อให้นักเรียนได้สามารถมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมรณรงค์โดยไม่รบกวนเวลาในการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาตามหลักสูตรปกติ

การคัดเลือกกิจกรรมของสถานศึกษา

คณะทำงานสถานศึกษาได้ร่วมกันคัดเลือกกิจกรรมของสถานศึกษาที่สามารถนำมาปรับประยุกต์ประเด็นเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้ามาเป็นประเด็นในการจัดกิจกรรมได้ ซึ่งจากการพิจารณาทางคณะทำงานสถานศึกษาได้ทำการคัดเลือกกิจกรรมกีฬาสีและกิจกรรมวันทักษะชีวิตเป็นกิจกรรมหลักในการดำเนินงาน เนื่องจากคณะทำงานได้พิจารณาจากตัวอย่างโครงการและผลการวิจัยที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในส่วนของการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมกีฬาสีเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ดีและนักเรียนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการได้ ส่วนกิจกรรมวันทักษะชีวิตเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สามารถสร้างทักษะชีวิตด้านการบริโภคที่ดีให้แก่นักเรียนอีกด้วย

3. การวางแผนดำเนินงานที่ผสมผสานการรณรงค์และการให้การศึกษา
ในรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- การกำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

คณะทำงานสถานศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานหลัก คือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียน โดยการจัดการเรียนการสอนได้กำหนดวัตถุประสงค์สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน คือ

- 1) อธิบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 2) อธิบายเกี่ยวกับผลกระทบของปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- 3) มีทักษะการปฏิเสธรในการไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์
- 4) เห็นคุณค่าและความสำคัญของโทษและผลกระทบของเครื่องตีมแอลกอฮอล์

แอลกอฮอล์

และการจัดกิจกรรมรณรงค์มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักในการหนุนเสริมการให้การศึกษาให้มีพลังในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ได้ดียิ่งขึ้น โดยในแต่ละกิจกรรมต่างมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป คือ กิจกรรมกีฬาตีมมีวัตถุประสงค์ในการกระตุ้นเตือนเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องโทษของเครื่องตีมแอลกอฮอล์ กิจกรรมวันทักษะชีวิตมีวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้และการสร้างความตระหนักเรื่องโทษของเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และการสร้างกลยุทธ์ในการปฏิเสธรเรื่องเหล้า และกิจกรรมรณรงค์อื่นๆ ตลอดภาคการศึกษามีวัตถุประสงค์ในการให้ความรู้และกระตุ้นเตือนเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องโทษของเครื่องตีมแอลกอฮอล์

- การกำหนดเนื้อหาหรือประเด็นหลัก

คณะกรรมการสถานศึกษาได้ตกลงใช้เนื้อหาในบทเรียนวิชาสุขศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 สารเสพติดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นของเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ปัญหาและผลกระทบจากการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ การป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ และทักษะการปฏิเสธรในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์เป็นเนื้อหาหลัก ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะดำเนินการตามเนื้อหาในบทเรียนดังกล่าว ส่วนการจัดกิจกรรมรณรงค์จะใช้เนื้อหานี้เป็นกรอบในการกำหนดเนื้อหาหรือประเด็นหลักของการรณรงค์ในทุกกิจกรรมให้สอดคล้องกัน

- การกำหนดวิธีดำเนินการ

คณะกรรมการสถานศึกษาได้กำหนดวิธีดำเนินการที่มีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

- 1) การดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest)
- 2) การจัดการเรียนการสอนในวิชาสุขศึกษาตามแผนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์ โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติมท้ายคาบที่ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ ตั้งแต่วันอังคารที่ 8 ธันวาคม 2552 เป็นต้นไป

- 3) นักเรียนวางแผนและดำเนินกิจกรรมกลุ่มโดยใช้ทำยคาบเวลาเรียนของวิชา สุขศึกษาและคาบเวลาเรียนของวิชากิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง
- 4) นักเรียนดำเนินกิจกรรมรณรงค์ตามแผนการดำเนินงานที่แต่ละกลุ่มได้ วางแผนตลอดช่วงเดือนมกราคม 2552
- 5) คณะทำงานสถานศึกษาและนักเรียนดำเนินการกิจกรรมรณรงค์ทั้งกิจกรรม กีฬาสีปลอดเหล้าในวันที่ 25-26 ธันวาคม 2552 และกิจกรรมวันทักษะชีวิต ในวันที่ 26 มกราคม 2553
- 6) คณะทำงานสถานศึกษาและนักเรียนดำเนินการรณรงค์รอบสถานศึกษา ตลอดภาคการศึกษา เช่น การติดป้ายรณรงค์ การพูดหน้าเสาธง การจัด เสียงตามสาย และอื่นๆ
- 7) การดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest)

- การกำหนดการใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรม รณรงค์

คณะทำงานสถานศึกษาได้วางแผนให้มีการใช้สื่อสำหรับการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมรณรงค์ร่วมกัน โดยมีการคัดเลือกสื่อรณรงค์จากองค์กรภาคีสถาบันงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เช่น เครื่องข่ายองค์กรงดเหล้า (Stop drink) ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ที่มีเนื้อหาหรือประเด็นสอดคล้องมาใช้ประกอบการเรียนการสอนและการรณรงค์ เนื่องจากคณะทำงานสถานศึกษามีความเห็นร่วมกันว่าสื่อที่สสส. ได้ผลิตมีเนื้อหาและการออกแบบที่สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้มากกว่าสื่อที่ครูผู้สอนหรือครูผู้ดูแลกิจกรรมผลิตเอง และการขอสนับสนุนสื่อจากสสส. ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายและระยะเวลาในการผลิตสื่อได้

- การกำหนดบทบาทและการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูผู้สอน

คณะทำงานสถานศึกษาได้มีการกำหนดบทบาทและการมีส่วนร่วมของนักเรียนและครูผู้สอนในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการทำงานตามหลักการวางแผนงาน PDCA หรือวงจร Deming ได้ตั้งแผนภาพต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ : เพื่อพัฒนารูปแบบการผสมพลังกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

กลุ่มทดลอง (ห้อง 1)

- นักเรียนชั้นม.3
- เน้นการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา
- เน้นการมีส่วนร่วม

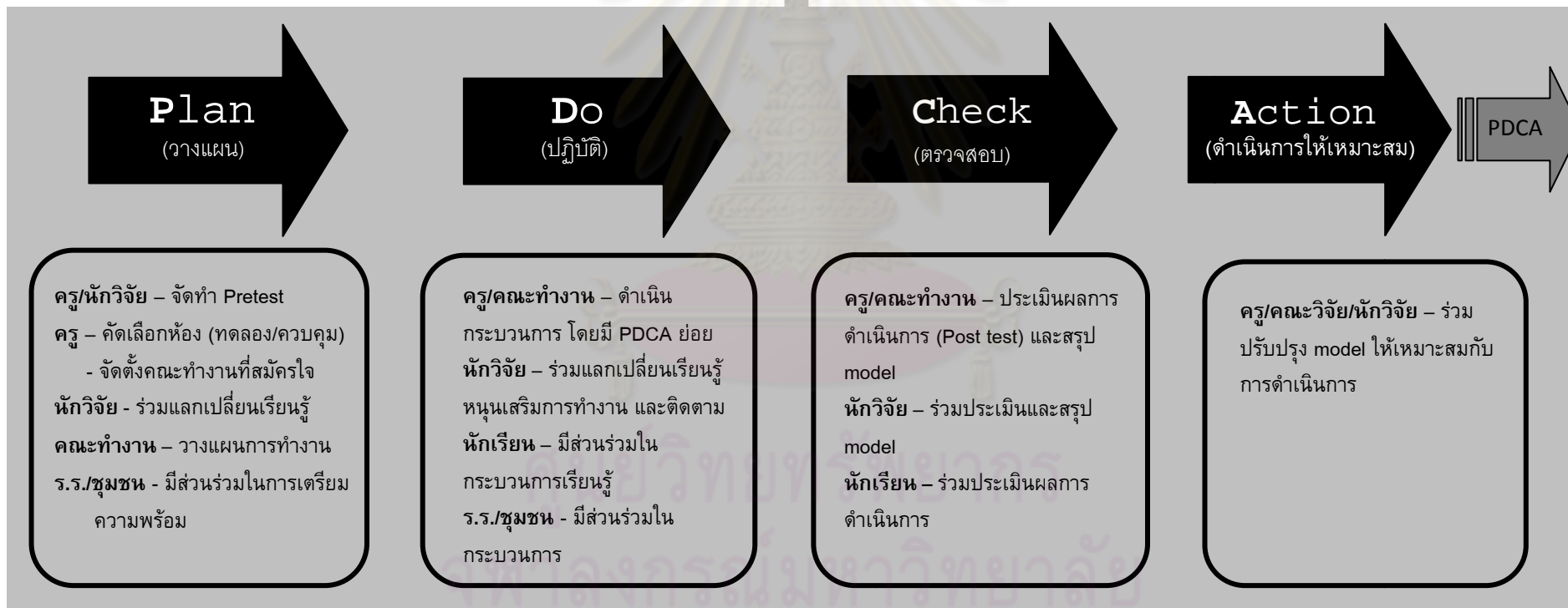

กลุ่มควบคุม (ห้อง 2)

- นักเรียนชั้นม.3
- จัดการเรียนการสอนตามปกติ

output :

- ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สร้างทักษะชีวิตและภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชน
- โรงเรียนเป็นต้นแบบที่ดีที่มีเครื่องมือการทำงานที่เหมาะสม

แผนภาพที่ 5-5 : บทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

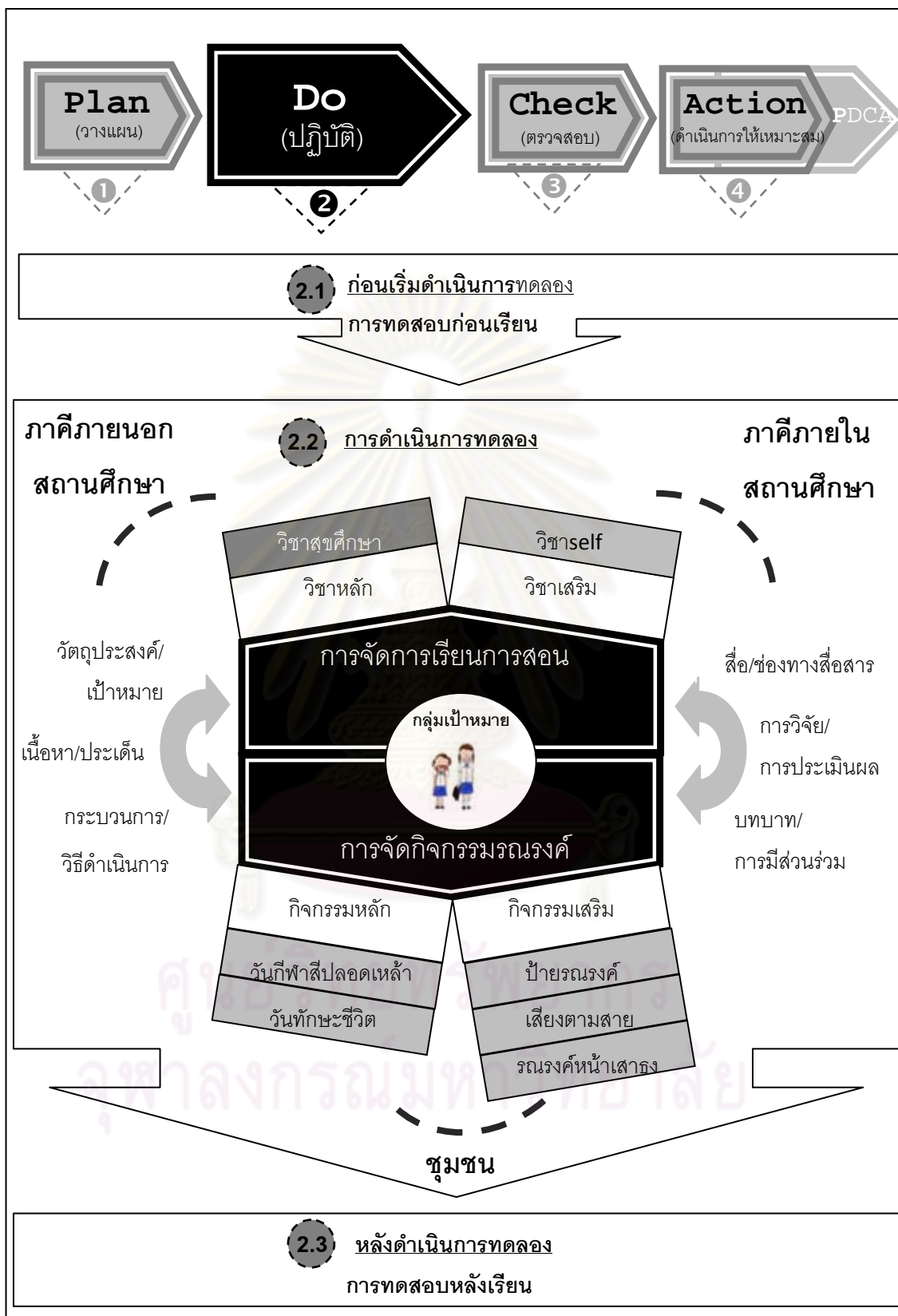
- การกำหนดกระบวนการวิจัยและประเมินผลการดำเนินงาน

คณะทำงานสถานศึกษาได้กำหนดกระบวนการวิจัยและประเมินผลในการดำเนินงานด้วยการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยการจัดทำแบบสอบถามเรื่องเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ที่มีการวัดความรู้เรื่องเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ทักษะคิดต่อการบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ และคณะทำงานสถานศึกษาและผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์หาผลการทดสอบการดำเนินงานผลงานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

แผนภาพที่ 5-6 : การจัดประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกันของผู้วิจัยและคณะทำงาน
สถานศึกษา ในวันที่ 19 พฤศจิกายน 2552 ณ ห้องสมุดโรงเรียนพัฒนวิทย์

ขั้นตอนที่ 2 : การปฏิบัติ (Do)

แผนภาพที่ 5-7 : ขั้นตอนการปฏิบัติ (Do)

ขั้นตอนของการปฏิบัติในการดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้มีการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การดำเนินการก่อนเริ่มการทดลอง ครูผู้สอนได้ดำเนินการพัฒนาแบบทดสอบก่อนเรียน เรื่องเครื่องยนต์แมลกอฮอลล์ เพื่อดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องยนต์แมลกอฮอลล์ ทศนคติต่อการบริโภคเครื่องยนต์แมลกอฮอลล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องยนต์แมลกอฮอลล์ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากนั้นนำผลการวัดผลสัมฤทธิ์มาวิเคราะห์และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธีการทางสถิติ อาทิ ร้อยละค่าเฉลี่ย และสถิติทดสอบ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานและทดสอบประสิทธิภาพของการดำเนินการผลานพล้งระหว่างก่อนดำเนินการทดลองและภายหลังการดำเนินการทดลอง

2.2 การดำเนินการทดลอง ครูผู้สอนได้ดำเนินการทดลองตามแผนการดำเนินงานทั้งในส่วนของการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

นักเรียนกลุ่มควบคุม ดำเนินการสอนในวิชาสุขศึกษาแบบปกติ ตามเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เรื่องสารเสพติด หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานสุขศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ รวมจำนวนคาบสอนทั้งหมด 4 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวม 4 สัปดาห์ โดยดำเนินการสอนดังนี้

- ครูผู้สอนแจ้งจุดประสงค์และสาระสำคัญของการเรียนรู้
- นำเข้าสู่บทเรียน โดยการเล่าสถานการณ์ให้นักเรียนสนใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ และทบทวนความรู้พื้นฐานของนักเรียน
- ดำเนินการสอนโดยมีการอธิบายเนื้อหาพร้อมยกตัวอย่างประกอบ ให้โจทย์ตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม
- ขั้นสรุป มีการสรุปมโนทัศน์ของบทเรียน

นักเรียนกลุ่มทดลอง ดำเนินการสอนตามกระบวนการผลานพล้งการรณรงค์และการให้การศึกษาที่คณะทำงานสถานศึกษาได้ร่วมกันวางแผน ดังนี้

1) ครูผู้สอนดำเนินการสอนในวิชาสุขศึกษาตามเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เรื่องสารเสพติด หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานสุขศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของสถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ ดั้งชั้นตอนต่อไปนี้

1.1) ครูผู้สอนแจ้งจุดประสงค์และสาระสำคัญของการเรียนรู้

1.2) ครูผู้สอนนำเข้าสู่บทเรียน โดยการเปิด video type recoder (VTR) นำเสนอเรื่องโทษของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ครูผู้สอนตัดต่อจาก VTR เปิดงานสุราวิชาการครั้งที่ 5 ของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) ซึ่งครูผู้สอนได้เลือกตัดต่อเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนและเนื้อหาในบทเรียน จึงชี้ให้นักเรียนได้เห็นถึงสถิติที่สำคัญเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชน และโทษของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ดื่มและบุคคลรอบข้างผ่านคำบอกเล่าของผู้ที่เคยมีประสบการณ์ร้ายแรงต่างๆ ซึ่งการนำเสนอจะทำให้นักเรียนเกิดความตื่นตัวและเห็นความสำคัญในประเด็นของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการจัดการเรียนการสอนมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การนำเข้าสู่บทเรียนด้วย VTR ยังสามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้ดีกว่าการนำเข้าสู่บทเรียนด้วยคำบอกเล่าจากครูผู้สอนที่นักเรียนบางคนอาจจะไม่เห็นภาพที่ชัดเจน

แผนภาพที่ 5-8 : ภาพจาก VTR งานสุราวิชาการที่ตัดต่อมาใช้เป็นสื่อการสอน

แผนภาพที่ 5-8 : ภาพจาก VTR งานสุราริชาการที่ตัดต่อมาใช้เป็นสื่อการสอน (ต่อ)

แผนภาพที่ 5-9 : การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อจากการจัดประชุมสุราริชาการ

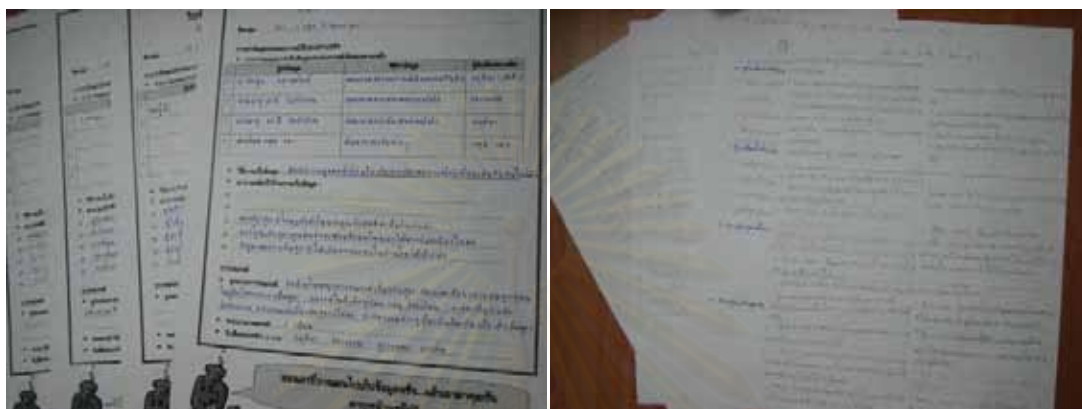
1.3) ดำเนินการสอนโดยมีการอธิบายเนื้อหาตามหลักสูตร พร้อมยกตัวอย่างจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่ครูผู้สอนได้ขอสนับสนุนสื่อจากภาคีสถักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ อาทิ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (Stop Drink) ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา เป็นต้น ทั้งในรูปแบบโปสเตอร์ แผ่นพับ สติกเกอร์ และจดหมายข่าว ให้โจทย์ตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถาม

แผนภาพที่ 5-10 : สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน

1.4) ชั้นสรุป มีการสรุปมโนทัศน์ของบทเรียนนั้นๆ โดยให้นักเรียน ครู หรือครู และนักเรียนช่วยกันสรุป

1.5) ให้นักเรียนทำกิจกรรมท้ายบทเรียนโดยการแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มและวางแผนการจัดกิจกรรมรณรงค์ตามเนื้อหาการเรียนการสอนในวิชาสุขศึกษาหัวข้อ เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แผนภาพที่ 5-11 : ผลงานนักเรียน

1.6) นักเรียนร่วมวางแผนการรณรงค์และรายงานความก้าวหน้าในช่วงท้าย วิชาสุขศึกษาของทุกสัปดาห์

แผนภาพที่ 5-12 : กิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาสุขศึกษา

1.7) นักเรียนแต่ละกลุ่มได้จัดบอร์ดรณรงค์ที่ลานกิจกรรมใต้อาคารเรียนโดยนำเนื้อหาจากบทเรียนมาเป็นประเด็นหลักในการรณรงค์ ซึ่งการจัดบอร์ดรณรงค์ยังสร้างประโยชน์ในการใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนให้นักเรียนชั้นอื่นๆ ในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง และยังเป็นกิจกรรมรณรงค์ให้แก่นักเรียนในช่วงเช้าก่อนเข้าแถวเคารพธงชาติ ช่วงพักกลางวัน และช่วงเย็นก่อนกลับบ้านอีกด้วย

แผนภาพที่ 5-13 : การจัดบอร์ดรณรงค์ภายในโรงเรียน

2) ครูผู้สอน คณะทำงาน และนักเรียนห้องทดลองได้ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมรณรงค์ตามเนื้อหาที่ได้ทำการเรียนการสอนในช่วงวันกีฬาสีและวันทักษะชีวิตที่สถานศึกษาได้ดำเนินการเป็นประจำในทุกปีการศึกษา เนื่องจากคณะทำงานเห็นสมควรในการใช้กิจกรรมดังกล่าวสำหรับการบูรณาการในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา เพื่อ

เป็นการไม่เพิ่มภาระงานใหม่ให้แก่ครูผู้สอนและเป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูงในการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สามารถดำเนินการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ กิจกรรมรณรงค์ในภาคการศึกษานี้จึงช่วยในการเน้นย้ำประเด็นสำคัญของเนื้อหาการเรียนการสอนกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการทดลองและนักเรียนทั้งโรงเรียน นอกจากนี้ คณะทำงานยังได้วางแผนการรณรงค์โดยการจัดเสียงตามสายและป้ายรณรงค์รอบสถานศึกษา

2.1) กิจกรรมวันกีฬาปลอดเหล้า วันที่ 25-26 ธันวาคม พ.ศ. 2552 ที่ คณะทำงานสถานศึกษาและนักเรียนห้องทดลองได้ร่วมกันกำหนดรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะกีฬาปลอดเหล้า โดยมีการจัดกิจกรรมทั้งขบวนพาเหรดปลอดเหล้าที่เดินรณรงค์ในชุมชนรอบสถานศึกษา การแสดงละครรณรงค์งดเหล้า สแตนเชียร์ปลอดเหล้า และการตกแต่งบริเวณงานปลอดเหล้า โดยนักเรียนห้องทดลองได้ทำการประสานสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (Stop Drink) เพื่อขอสื่อการสนับสนุน เนื่องจากสื่อรณรงค์ที่สถานศึกษาผลิตเองมีความน่าสนใจน้อยกว่าสื่อที่มีสีสันสวยงามของกลุ่มเครือข่ายองค์กรงดเหล้าและสื่อรณรงค์ที่แจกให้แก่เด็กนักเรียนยังสามารถกระจายข้อความรณรงค์เมื่อนักเรียนนำกลับบ้านได้อีกด้วย

แผนภาพที่ 5-14 : กีฬาปลอดเหล้า

ขบวนพาเหรดปลอดเหล้าที่มีการกำหนดรูปแบบของการรณรงค์ภายใต้กรอบเรื่องโทษของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งแต่ละสีได้มีการนำเสนอในรูปแบบที่แตกต่างกัน คือ สีส้มเน้นให้เห็นถึงการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติดประเภทอื่นๆ จะทำให้ผิดศีลและการรู้จักปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สีเขียวเน้นการชี้ให้เห็นว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้ตกกระทะทองแดง และสีม่วงเน้นในด้านความงามของการขึ้นสวรรค์ด้วยการไม่ทำผิดศีล โดยทางคณะกรรมการสถานศึกษาได้กำหนดให้ทุกสีเดินรณรงค์รอบชุมชน

แผนภาพที่ 5-15 : ขบวนพาเหรดปลอดเหล้า

การจัดการแสดงของนักเรียนที่เห็นถึงพิษภัยของเหล้าและการรณรงค์ชวนเพื่อนนักเรียนปลอดเหล้าที่คณะทำงานสถานศึกษาได้กำหนดเพิ่มเติมจากกิจกรรมกีฬา สีเต็ม โดยการรณรงค์ผ่านการแสดงจะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนภายในสถานศึกษาให้เกิดความตระหนักของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งการแสดงของสีเขียวได้ชี้ให้เห็นถึงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ถึงแม้จะนำมิตรภาพระหว่างเพื่อนมาให้แต่ก็นำภัยต่างๆ มาสู่เรามากมายเช่นกัน การแสดงของสีม่วงชี้ให้เห็นถึงการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินแต่หากเลิกหรือไม่ไปยุ่งเกี่ยวจะเป็นการรักษาชีวิตที่นำพาชีวิตไปสู่สวรรค์ และการแสดงของสีส้มได้เน้นการแสดงจินตลีลาประกอบเพลงที่แสดงถึงการปฏิเสธการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ถึงแม้จะถูกชักชวน

แผนภาพที่ 5-16 : การแสดงปลอดเหล้า

สแตนเชียร์ที่ร่วมรณรงค์ปลอดเหล้า ที่คณะทำงานสถานศึกษาได้เน้นให้นักเรียนในระดับอนุบาลและประถมศึกษาได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันกีฬา โดยให้นักเรียนห้องทดลองเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานของแต่ละสี ซึ่งในแต่ละสีได้มีการนำเอาสื่อรณรงค์ที่ได้รับสนับสนุนจากสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (Stop Drink) มาประดับตกแต่งสแตนเชียร์ โดยอุปกรณ์ที่นักเรียนได้ใช้ในการรณรงค์จะแจกให้นักเรียนแต่ละคนใส่กลับบ้านเพื่อนำไปรณรงค์ต่อให้กับคนในครอบครัว

แผนภาพที่ 5-17 : สแตนเชียร์ปลอดเหล้า

การตกแต่งบริเวณงานกีฬาปลอดเหล้าที่เน้นให้มีการประดับตกแต่งป้ายรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการชักชวนชาวบ้านในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาปลอดเหล้า

แผนภาพที่ 5-18 : การตกแต่งบริเวณงานกีฬาปลอดเหล้า

2.2) กิจกรรมวันทักชะชีวิต วันที่ 26 มกราคม พ.ศ. 2553 ที่คณะทำงานได้วางแผนให้นักเรียนในห้องทดลองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรณรงค์ตามที่ได้วางแผนในกิจกรรมท้ายคาบของวิชาสุขศึกษา โดยนักเรียนทั้ง 3 กลุ่มได้วางแผนกิจกรรม ได้แก่ ต้นไม้ปลอดเหล้า 108 วิธีปฏิเสธเรื่องเหล้า และเกมส์ตามล่า...หาโทษของเหล้า

กิจกรรมเกมส์ตามล่า...หาโทษของเหล้าเป็นกิจกรรมที่นักเรียนห้องทดลอง ได้วางแผนรณรงค์โดยการให้ความรู้แก่นักเรียนในสถานศึกษาผ่านบอร์ดนิทรรศการและการตอบคำถามเพื่อชิงรางวัลที่เป็นของขวัญเล็กๆ น้อยๆ จากนักเรียนห้องทดลองและสื่อรณรงค์ทั้งสติ๊กเกอร์และเข็มกลัด

แผนภาพที่ 5-19 : กิจกรรมเกมส์ตามล่า...หาโทษของเหล้า

กิจกรรม Say No 108 วิธีปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนคุณดื่มเหล้า เป็นกิจกรรมที่นักเรียนห้องทดลองเห็นว่าในการเข้าสู่วงจรมักดื่มของนักเรียนส่วนใหญ่เกิดจากเพื่อนชวนให้ดื่ม ดังนั้นการรู้จักปฏิเสธเพื่อนจึงเป็นทักษะที่สำคัญของนักเรียน กิจกรรมนี้จึงเป็นการช่วยกันคิดวิธีการปฏิเสธเพื่อนเมื่อเพื่อนชวนคุณดื่มเหล้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความสนุกสนานทั้งการคิดค้นวิธีการปฏิเสธและการอ่านวิธีการปฏิเสธของเพื่อนๆ คนอื่นๆ

แผนภาพที่ 5-20 : กิจกรรม Say No 108 วิธีปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนคุณดื่มเหล้า

กิจกรรมต้นไม้ปลอดเหล้าที่นักเรียนห้องทดลองได้ดำเนินการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักในการไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และนักเรียนร่วมกันปฏิญาณที่จะไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แผนภาพที่ 5-21 : กิจกรรมต้นไม้ปลอดเหล้า

2.3) กิจกรรมเสียงตามสาย คณะทำงานได้มีการวางแผนในการจัดเสียงสายเพื่อรณรงค์แก่นักเรียนทั้งโรงเรียน เนื่องจากผลการสำรวจสภาพการณ์ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่คณะทำงานสถานศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าหลายสถานศึกษามีการดำเนินการกิจกรรมเสียงตามสายและคณะทำงานหลายท่านเคยมีประสบการณ์ที่พบเห็นหลายสถานศึกษาใช้ในกิจกรรมรณรงค์จึงมีความสนใจที่จะให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมรณรงค์ โดยให้นักเรียนห้องทดลองได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ นักเรียนจะเป็นผู้คัดเลือกเนื้อหาและนำเสนอในเสียงตามสายรอบสถานศึกษาในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2552 ซึ่งในการดำเนินการทดลองพบว่านักเรียนสามารถเตรียมเนื้อหาในการนำเสนอผ่านเสียงตามสายได้เป็นอย่างดี แต่ในกระบวนการออกอากาศประสบปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์เครื่องเสียงของสถานศึกษาที่มีเพียงไมโครโฟน 1 ตัว และห้องออกอากาศอยู่ภายในห้องสมุดจึงทำให้กระบวนการในการดำเนินงานประสบอุปสรรคต่างๆ มากมายทั้งการจัดกิจกรรมเสียงตามสายส่งเสียงรบกวนนักเรียนที่มาใช้บริการห้องสมุด นักเรียนยังขาดประสบการณ์และความกล้าทำให้ไม่สามารถจัดเสียงตามสายแบบออกอากาศสดได้ นักเรียนจึงปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการเป็นการอัดเสียงแล้วนำมาออกอากาศแต่ก็ยังประสบอุปสรรคเกี่ยวกับอุปกรณ์การอัดเสียงและการออกอากาศสำหรับเทปเสียงที่ไม่มีความพร้อม และสิ่งที่สำคัญคือการขาดครูพี่เลี้ยงที่มีความชำนาญและประสบการณ์จึงทำให้การดำเนินงานในการจัดเสียงตามสายไม่ประสบความสำเร็จอย่างเต็มที่

แผนภาพที่ 5-22 : กิจกรรมเสียงตามสาย

2.4) การรณรงค์รอบสถานศึกษา โดยในช่วงภาคปลาย ปีการศึกษา 2552 จะมีการดำเนินการรณรงค์โดยการประกาศหน้าเสาธงเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการติดยาเสพติดบริเวณสถานศึกษา

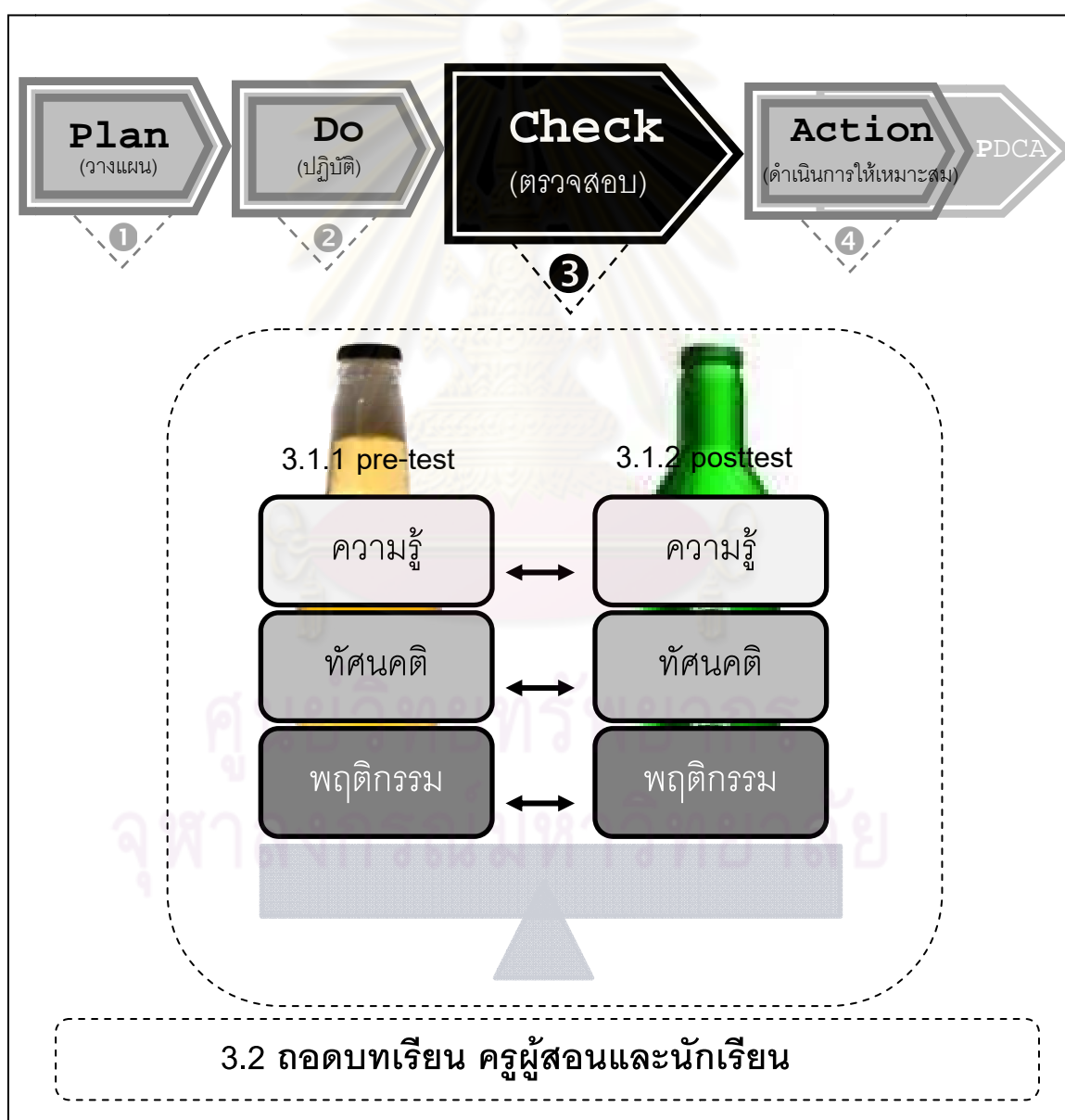
แผนภาพที่ 5-23 : ป้ายรณรงค์บริเวณด้านหน้าและด้านข้างสถานศึกษา

2.3 การดำเนินการหลังการทดลอง ครูผู้สอนได้ดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยการใช้แบบสอบถามเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยมีประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับแบบสอบถามก่อนการทดลอง เพื่อดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทักษะคิดต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังดำเนินการทดลองกระบวนการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา จากนั้นนำผลการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามหลังการทดลองมาวิเคราะห์และทดสอบกับผลการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลองเพื่อชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินการทดลองแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

3. ขั้นตอนการทดสอบผลการทดลองการผสมพลังการณรงค์และการให้การศึกษา

ขั้นตอนของการทดสอบผลการดำเนินการผสมพลังการณรงค์และการให้การศึกษาได้มีการดำเนินงานโดยการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน และการถอดบทเรียนการดำเนินงานจากกลุ่มครูผู้สอนและนักเรียนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการทดลองเพื่อนำจุดเด่น จุดด้อย และอุปสรรคจากประสบการณ์ในการดำเนินการทดลองไปปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 3 : การตรวจสอบ (Check)

แผนภาพที่ 5-24 : ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

3.1 การทดสอบผลการทดลองการผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาโดยการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียน

3.1.1 การทดสอบก่อนเรียน (Pretest)

การดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ได้มีการเก็บข้อมูลก่อนเริ่มดำเนินการทดลอง โดยวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ ทักษะคิดต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากนั้นนำผลการวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้และทัศนคติมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เพื่อต้องการทราบว่านักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้และทัศนคติแตกต่างกันหรือไม่ ส่วนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนนำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผลการทดสอบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ ทักษะคิดต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5-1 : การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องยนต์

แอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	n	คะแนนผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องยนต์แอลกอฮอล์			
		X	S.D.	T	p
กลุ่มทดลอง	22	3.82	1.402	-.345	.732
กลุ่มควบคุม	22	3.95	1.214		

$P < .05$

จากตารางที่ 5-1 พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5-2 : การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อน
การทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	n	คะแนนทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์			
		X	S.D.	T	P
กลุ่มทดลอง	22	3.81	.633	-.136	.892
กลุ่มควบคุม	22	3.83	.367		

$P < .05$

จากตารางที่ 5-2 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5-3 : การเปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลอง
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พฤติกรรมการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์	ดื่ม		ไม่ดื่ม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	10	45.5	12	54.5	22	100.0
กลุ่มควบคุม	17	77.3	5	22.7	22	100.0

จากตารางที่ 5-3 พบว่าร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีร้อยละ 45.5 และกลุ่มควบคุมที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีร้อยละ 77.3

ตารางที่ 5-4 : การเปรียบเทียบร้อยละความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการทดลอง
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ความถี่ในการ ดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	มากกว่า 1 เดือนครั้ง		เดือนละครั้ง		สัปดาห์ละ ครั้ง		ทุกวัน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	1	11.1	5	55.6	3	33.3	0	0	9	100.0
กลุ่มควบคุม	9	52.9	6	35.3	2	11.8	0	0	17	100.0

จากตารางที่ 5-4 พบว่าร้อยละความถี่ในการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ก่อนการทดลองของกลุ่มทดลองมากที่สุด คือ เดือนละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 55.6 ส่วนกลุ่มควบคุมมากที่สุด คือ มากกว่า 1 เดือนครั้ง คิดเป็นร้อยละ 52.9

3.1.2 การทดสอบหลังเรียน (Posttest)

การดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ได้มีการเก็บข้อมูลภายหลังดำเนินการทดลอง โดยวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแอลกอฮอล์ ทักษะติดต่อการบริโภคเครื่องตีแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีแอลกอฮอล์ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากนั้นนำผลการวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้และทัศนคติมาทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญ .05 เพื่อต้องการทราบว่าภายหลังการดำเนินการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้และทัศนคติแตกต่างกันหรือไม่ ส่วนพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีแอลกอฮอล์ของนักเรียนนำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมและความถี่ในการตีเครื่องตีแอลกอฮอล์ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยผลการทดสอบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแอลกอฮอล์ ทักษะติดต่อการบริโภคเครื่องตีแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีแอลกอฮอล์ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5-5 : การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	N	คะแนนผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแอลกอฮอล์			
		X	S.D.	T	p
กลุ่มทดลอง	22	4.86	.889	2.164	.036
กลุ่มควบคุม	22	4.18	1.181		

$P < .05$

จากตารางที่ 5-5 พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแอลกอฮอล์ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกัน

ตารางที่ 5-6 : การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลัง
การทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

	<i>n</i>	คะแนนทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์			
		<i>X</i>	<i>S.D.</i>	<i>T</i>	<i>P</i>
กลุ่มทดลอง	22	4.11	.355	2.247	.030
กลุ่มควบคุม	22	3.84	.429		

$P < .05$

จากตารางที่ 5-6 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกัน

ตารางที่ 5-7 : การเปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลังการทดลอง
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พฤติกรรมการดื่ม	ดื่ม		ไม่ดื่ม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์						
กลุ่มทดลอง	8	36.4	14	63.6	22	100.0
กลุ่มควบคุม	17	77.3	5	22.7	22	100.0

จากตารางที่ 5-7 พบว่าร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภาย
หลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีร้อยละ 36.4 และกลุ่มควบคุมที่ดื่ม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีร้อยละ 77.3

ตารางที่ 5-8 : การเปรียบเทียบร้อยละความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลังการทดลอง
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ความถี่ในการ ดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	มากกว่า 1 เดือนครั้ง		เดือนละครั้ง		สัปดาห์ละ ครั้ง		ทุกวัน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	6	75.0	2	25.0	0	0.0	0	0	9	100.0
กลุ่มควบคุม	10	58.8	5	29.4	2	11.8	0	0	17	100.0

จากตารางที่ 5-8 พบว่าร้อยละความถี่ในการตีเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองมากที่สุด คือ มากกว่า 1 เดือนครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 75.0 ส่วนกลุ่มควบคุมมากที่สุด คือ มากกว่า 1 เดือนครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 58.8

3.1.3 การทดสอบผลการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

การทดสอบผลการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ได้มีการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานในการดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ที่ดีกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ที่ถูกต้องกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ที่ดีกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ
4. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีความถี่ในการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ที่ลดลงกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ ทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อทดสอบการทดลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีผลการทดสอบ ดังนี้

1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีม แอลกอฮอล์

ตารางที่ 5-9 : การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีม

แอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ความรู้	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		T	p
		X	S.D.	X	S.D.		
กลุ่มทดลอง	22	3.82	1.402	4.86	.889	-3.429	.003
กลุ่มควบคุม	22	3.95	1.214	4.18	1.181	-.755	.459

* $p < .05$

จากตารางที่ 5-9 พบว่าคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีม แอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายถึง นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องตีมแอลกอฮอล์ที่ดีกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตารางที่ 5-10 : การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อน

และหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

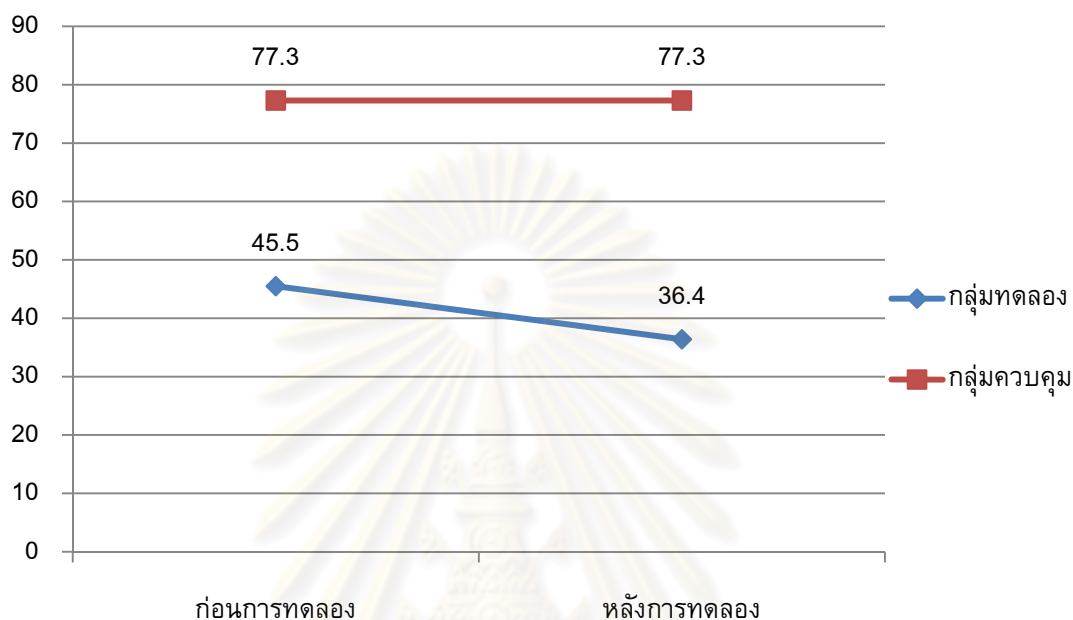
ความรู้	N	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		t	p
		X	S.D.	X	S.D.		
กลุ่มทดลอง	22	3.81	.633	4.11	.355	-2.920	.008
กลุ่มควบคุม	22	3.83	.367	3.84	.429	-.126	.901

* $p < .05$

จากตารางที่ 5-10 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หลังการทดลองของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นั้นหมายถึง นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ การศึกษามีทัศนคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ถูกต้องกว่านักเรียนที่จัดการเรียน การสอนปกติ

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

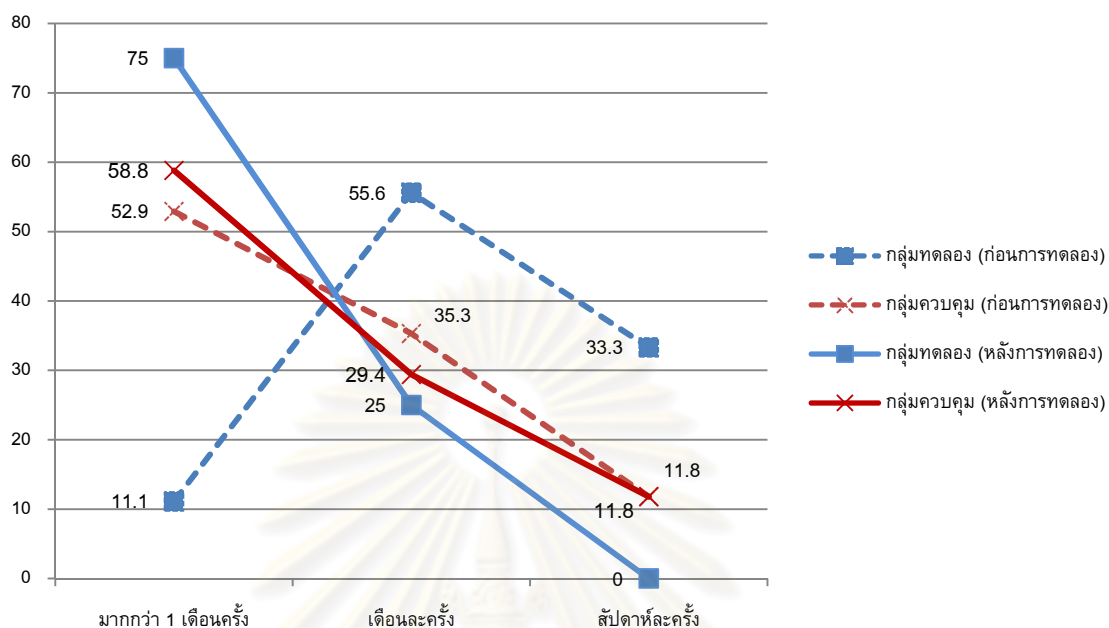
ตารางที่ 5-11 : การเปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

พฤติกรรมการ ดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์	ก่อนการทดลอง				หลังการทดลอง			
	ดื่ม		ไม่ดื่ม		ดื่ม		ไม่ดื่ม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	10	45.5	12	54.5	8	36.4	14	63.6
กลุ่มควบคุม	17	77.3	5	22.7	17	77.3	5	22.7

จากตารางที่ 5-11 พบว่าร้อยละพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวนน้อยลงกว่าก่อนการทดลองจากร้อยละ 45.5 เป็นร้อยละ 36.4 ส่วนหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีจำนวนเท่ากับก่อนการทดลอง คือ ร้อยละ 77.3 นั้นหมายถึง นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดีกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ

ตารางที่ 5-12 : การเปรียบเทียบร้อยละความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	ก่อนการทดลอง					
	มากกว่า 1 เดือนครั้ง		เดือนละครั้ง		สัปดาห์ละครั้ง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	1	11.1	5	55.6	3	33.3
กลุ่มควบคุม	9	52.9	6	35.3	2	11.8

ความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	หลังการทดลอง					
	มากกว่า 1 เดือนครั้ง		เดือนละครั้ง		สัปดาห์ละครั้ง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มทดลอง	6	75.0	2	25.0	0	0.0
กลุ่มควบคุม	10	58.8	5	29.4	2	11.8

จากตารางที่ 5-12 พบว่าร้อยละความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หลังการทดลองของกลุ่มทดลองมีความถี่ในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยลงจากก่อนการทดลองมากกว่ากลุ่มควบคุม กล่าวคือ ก่อนการทดลองกลุ่มทดลองส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

เดือนละครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 55.6 แต่ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองส่วนใหญ่ตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์มากกว่า 1 เดือนครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 75.0 ส่วนกลุ่มควบคุมก่อนการทดลองส่วนใหญ่ตีพิมพ์มากกว่า 1 เดือนครึ่ง คิดเป็นร้อยละ 52.9 แต่ภายหลังการทดลองกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ก็ยังคงตีพิมพ์เครื่องตีพิมพ์แอลกอฮอล์มากกว่า 1 เดือนครึ่งเช่นเดิม คิดเป็นร้อยละ 58.8 ซึ่งระยะห่างของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มทดลองมีแนวโน้มที่ดีกว่ากลุ่มควบคุม นั้นหมายถึงนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา มีความถี่ในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ลดลงกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ

3.2 ขั้นการถอดบทเรียนการทดลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

ซึ่งผลของการวิเคราะห์แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนได้ชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในการสร้างความรู้ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน แต่การดำเนินการทดลองยังมีส่วนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้อีกหลายประเด็น ดังนี้

1) การเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาครั้งนี้ เป็นการเพิ่มทางเลือกในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ที่เด็กและเยาวชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ได้มากขึ้นผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ดังที่หลายๆ ท่านได้เห็นพ้องต้องกัน ดังนี้

“แต่เดิมก่อนที่จะมีโครงการนี้ เราก็สอนตามเนื้อหาให้เด็กเปิดหนังสือดู แล้วก็ได้อูตามทีวีบ้าง แต่เมื่อเข้าโครงการนี้เด็กก็ได้ดูภาพจริงของจริงได้มีส่วนร่วมในการคิดและจัดกิจกรรม ได้แสดงบทบาทสมมติว่าคนที่เมาเหล้าแล้วผลเสียเป็นอย่างไร เมื่อพ่อติดเหล้าครอบครัวจะเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งได้ผลมากพอสมควร” (ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

“แบบใหม่ได้เรียนรู้มากกว่า ได้ทำกิจกรรมได้เรียนรู้ในห้องเรียน ได้ปฏิบัติจริง แบบเก่าจะให้เรียนจากหนังสือในห้องเรียน และทำแต่รายงาน ไม่มีประสบการณ์อื่นเพิ่มเติม แบบใหม่ได้ปฏิบัติจริงมากกว่า” (พิชญาภา จันทเดช, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553)

“ปกติโรงเรียนไม่ค่อยมีการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ จะมีบางปี ให้เดินรณรงค์รอบหมู่บ้านถือป้ายรณรงค์ ปีนี้ก็มีกิจกรรมรณรงค์มาเสริมการสอนมากขึ้น สนุกดีครับ” (นพเก้า ทองจันทร์, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553)

“เรียนแบบเดิมน่าเบื่อ เครียด แบบใหม่สนุกกว่า ได้ปฏิบัติด้วย ได้สาระกว่า... ส่วนความเข้าใจจะทำให้เราเข้าใจในสิ่งที่หนังสือเขียนไว้มากขึ้น ได้ใจความที่กระชับมากกว่าด้วยค่ะ” (กฤติยา ละออลเหล่า, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553)

“โรงเรียนไม่เคยมีรณรงค์เรื่องเหล่านี้ในโรงเรียนเลย จะมีแค่ติดป้ายบ้าง แต่ในเทอมนี้ได้ลงมือ ได้ปฏิบัติจริง สนุกกว่า ได้สาระกว่าด้วยครับ” (วรา เรื่องจันทร์, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553)

“การสอนสุขศึกษาของโรงเรียนแบบเดิมเป็นการสอนแบบตามเนื้อหา เปิดหนังสืออ่าน และการทำรายงานส่งอาจารย์ แต่ในเทอมนี้มีกิจกรรมต่างๆ ทำให้หนูได้ช่วยกันทำบอร์ด หรือการพูดรณรงค์ซึ่งเป็นการที่เราได้เรียนและลงมือทำจริง ซึ่งไม่ใช่เรียนในหนังสือและไม่ได้ทำอะไร กิจกรรมช่วยให้เราเข้าใจง่ายขึ้น คือได้อ่านมาแล้วและสรุปใจความสำคัญได้สั้นขึ้นกว่าเดิมที่เรียนมาในหนังสือ” (เกศริน ชูบุญมี, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

“การจัดการเรียนการสอนในเทอมนี้มีการผสมผสานกับการรณรงค์ทำให้ทางโรงเรียนได้เห็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายขึ้น และได้เห็นตัวอย่างกิจกรรมดีๆ ให้กับเด็ก ครู และ

โรงเรียนมากขึ้น” (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

คำกล่าวเหล่านี้ต่างยืนยันถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นเพียงการสอนตามหลักสูตรการเรียนการสอนหน้าห้องเรียนเท่านั้น มาสู่การจัดการเรียนการสอนที่นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนมากขึ้น ดังคำกล่าวของเกวลิน พรไตรรัตน์และกฤติยา ละออเหล่าที่เห็นสอดคล้องกันถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของนักเรียนที่มากขึ้น

“เทอมนี้ได้จัดบอร์ดเล็กเหล่า ได้ประชาสัมพันธ์ จัดงานวันทักษะชีวิตที่ให้น้องๆ ได้เล่นเกมส์เกี่ยวกับการรณรงค์เล็กเหล่า อย่างกีฬาสีก็จะมีเอา concept เกี่ยวกับเล็กเหล่าเข้าไปอยู่ในกีฬาสีด้วย อย่างเดินพาเหรด การแสดงปลอดเหล่า” (กฤติยา ละออเหล่า, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553)

ในส่วนของกีฬาสีปลอดเหล่าปีนี้ก็ได้มีส่วนร่วมในจัดรณรงค์ เช่น การถือป้าย ลีด เดินขบวน การแสดงปลอดเหล่า ทำให้งานมีธีมมากขึ้น ทำให้น่าสนใจมากขึ้น ได้สาระมากกว่าเดิม (เกวลิน พรไตรรัตน์, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

โดยพลังของการเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีส่วนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อตัวเด็กและเยาวชนที่ไม่ใช่เพียงการท่องจำเพื่อสอบ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวเด็กและเยาวชนเองและส่งผลต่อครอบครัวได้อย่างทวีคูณ และยิ่งไปกว่านั้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการรณรงค์ดังกล่าวยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในสถานศึกษาอีกด้วย ดังคำกล่าวของท่านต่างๆ ดังนี้

“เด็ก ๆ เมื่อได้รับความรู้ทั้งจากการเรียนและการรณรงค์จะช่วยให้เขารู้ว่าเมื่อเจอเหตุการณ์แบบนั้นจะแก้ไขสถานการณ์อย่างไรได้ดีขึ้น และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องโทษของเหล้าที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของตัวเขา ครอบครัว และเพื่อนไปยั้งคนอื่น ๆ รอบๆ

ตัว หรือสถานศึกษาได้ด้วย” (ณิชากร บำรุงนอก, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

“เดิมนรณรงค์เรื่องเกี่ยวกับเหล้าก็จะมีแค่ในบทเรียน แต่เป็นกิจกรรมรณรงค์ไม่เคยมี ซึ่งการมีรณรงค์ทำให้เด็กได้ซึมซาบทุกวัน แล้วนำไปบอกคุณพ่อคุณแม่ว่า...พ่อแม่กินเหล้าไม่ดีนะ...มีผลกระทบในทางที่ดีขึ้นแน่นอน” (ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

“การเรียนและการรณรงค์ในเทอมนี้ทำให้เราไม่ได้อ่านแต่ในหนังสือ แต่ได้ปฏิบัติจริงอย่างทำบอร์ดหรือการพูดรณรงค์ให้ห้องฟัง ทำให้เราไม่ได้แค่เรียน จำ แล้วก็สอบ แต่เราได้ลงมาทำประโยชน์ในพื้นที่จริง ๆ...ในโรงเรียนเราก็ได้เป็นผู้ส่งสารให้กับเพื่อน ๆ และห้อง ๆ ในโรงเรียน โดยเราได้อ่านได้ปฏิบัติแล้วค่อยเอาไปพูดให้เขาฟัง ซึ่งห้อง ๆ เขาก็ได้รับประโยชน์ มันไม่ใช่เหมือนเมื่อก่อนที่เราอ่านแล้วเก็บไว้ในใจ ไม่มีใครรับรู้ ไม่มีใครนำไปปฏิบัติ...แล้วเราก็เอาสิ่งที่เรียนไปเล่าให้คนในครอบครัวฟัง อย่างดูทีวีที่ก็เป็นสื่อแล้วเห็นข่าวว่ากินเหล้าแล้วรถชน เราก็จะพูดคุยกันเวลาดูมากขึ้น โดยพ่อแม่ก็บอกนะคะว่าเหล้าเป็นสิ่งไม่ดี (เกศริน ชูบุญมี, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

“กิจกรรมการสอนและรณรงค์มีประโยชน์ต่อตัวเราทำให้รู้ถึงโทษของเหล้าผ่านประสบการณ์ทำให้ไปบอกต่อคนอื่น ๆ ได้คะ” (เกวลิน พรไตรรัตน์, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

“จากที่ได้ความรู้ในเทอมนี้ทำให้เราไม่อยากดื่มเลยครับ” (นพเก้า ทองจันทร์, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553)

“การที่เราเป็นผู้รณรงค์ไปยังคนอื่นจะส่งผลต่อคนอื่น ๆ อย่างห้อง ๆ ในโรงเรียนได้รู้ว่าโทษของเหล้าเป็นอย่างจึ้ง ๆ โตขึ้นมาจะได้ไม่คิดที่จะลองดื่ม” (สุรางคณา ลายसान, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2553)

“การแสดงละครให้น้องดูว่ากินแล้วเป็นอย่างนี้บ้าง ก็จะไม่ทำตาม ก็จะไม่อยากดื่ม” (พิชญภา จันทเดช, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553)

“การจัดกิจกรรมเลิกเหล้ามีประโยชน์ต่อน้องๆ ในโรงเรียนได้รู้โทษของสุรา พ่อแม่ได้รู้ถึงโทษของสุรา แล้วก็ลดอุบัติเหตุ” (เกวลิน พรไตรรัตน์, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

นอกจากนั้น ในทางเลือกของกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายยังมีสื่อรณรงค์ที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการกระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี โดยสื่อรณรงค์ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภาคีภายนอกเหล่านี้มีส่วนต่อการเรียนรู้ที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน ดังคำกล่าวของหลายๆ ท่าน ดังนี้

“โรงเรียนเคยมีนโยบายในการทำสื่อรณรงค์ในเรื่องอื่นๆ แต่มันก็ไม่ค่อยโดนใจเด็กเลย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นพวกป้าย แผ่นพับ แต่เด็กๆ ก็ไม่ค่อยสนใจ เป็นขยะรอบโรงเรียนอีกด้วยค่ะ แต่สื่อที่ใช้ในเทอมนี้ดูเด็กๆ สนใจดีค่ะ บางที่เราอ่านยังรู้สึกเลยล่ะ เด็กๆ เอากลับไปบ้านผู้ปกครองก็น่าจะรับรู้ได้ด้วย” (ณิชากร บำรุงนอก, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

“ที่ผ่านมามีการแจกสติ๊กเกอร์..เมื่อเด็กได้มาก็จะต้องนำไปติดตามบ้านเด็กๆ ชอบ และจากการที่จัดกิจกรรมวันทักษะชีวิตเด็กๆ ชอบเด็กๆ ก็จะมีขอไปให้คนที่บ้านเยอะมาก” (ประยูร พราหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

“ผมเห็นเด็กๆ ตื่นเต้นเอาสติ๊กเกอร์กลับไปฝากที่บ้าน หรือเข้มกัลดติดกระเป๋านักเรียนทั่วโรงเรียน มันช่วยได้นะครับ มันทำให้เหมือนรณรงค์เตือนใจพวกเขา หรือเป็นเหมือนสื่อรณรงค์เคลื่อนที่ ก็ดีนะ” (เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

“การสอนที่โรงเรียนสอนอยู่แบบเดิมควรปรับให้หาเนื้อหาที่จริง ๆ มีรูปภาพประกอบ สื่ออื่นประกอบจะได้เห็นภาพจริง ๆ ไม่ใช่แค่สอนแค่ในหนังสือ มันไม่เห็นภาพอะ แต่อย่างที่มีหนังให้ดูเห็นเลยคะ ว่าถ้าดีมอนาคตจะเป็นอย่างไร” (สุรางคณา ลายสาน, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2553)

“เทอมนี้มีสื่อต่างๆ เข้ามาทำให้มีความรู้สึกที่ดีกว่าเดิม อย่างสติ๊กเกอร์ที่เราสามารถนำไปติดที่บ้านหรือร้านค้าเพื่อช่วยรณรงค์ว่าเหล่าไม่ดี เราไม่ควรดื่ม มันจะช่วยให้คนเห็นว่าเหล้าเป็นสิ่งไม่ดีนั่นเอง เห็นก็จะบอกคุณพ่อคุณแม่ได้ว่าเหล้าไปสิ่งไม่ดีนะ พ่อแม่อย่าดื่ม...มันก็จะดีขึ้นกว่าเยอะ” (เกศริน ชูบุญมี, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

2) ความยั่งยืนในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้

การศึกษา

การดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะมีความยั่งยืนได้จะต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษา โดยดร.รัศมีแดงสุวรรณ ที่ปรึกษาและคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาและอาจารย์นิชากร บำรุงนอก ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนก่อนออกไปเผชิญโลกภายนอกเมื่อจบจากสถานศึกษา ดังนั้นการดำเนินงานในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จึงได้รับการสนับสนุนในการดำเนินงานเป็นอย่างดี ดังคำกล่าวของ รัศมีแดงสุวรรณ (สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2552) ในการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยที่ว่า

“มาเลย มาเลย อยากให้มาทำมาก อยากให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้...ได้กระบวนการเพราะถ้าทำเรื่องเหล้าได้...ก็จะทำเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตได้หมด...จะได้นำไปขยายผลกับโรงเรียนในเครือข่ายได้”

และคำกล่าวของ ณิชากร บำรุงนอก (สัมภาษณ์, 14 กันยายน 2552) ในการประชุมวางแผนการดำเนินงานครั้งที่ 1 ที่ว่า

“ดีใจที่มาทดลองที่โรงเรียน...โรงเรียนมีประสบการณ์น้อย..แต่ ผอ.สนับสนุนเต็มที่อยากได้อะไรบ้างบอกมาเลย”

การตระหนักถึงความสำคัญไม่ใช่แค่เพียงผู้บริหารเท่านั้น บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ คือ “ครูผู้สอน” หากตระหนักถึงความสำคัญก็จะทำให้เกิดความยั่งยืนในการดำเนินงาน ดังคำกล่าวของประยูร พรหมโพธิ์ (สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552) ที่ว่า

“เทอมนี้ (เทอม 1 ปีการศึกษา 2553) ผมลองทำแบบเดิมอีกนะ ไม่ต้องห่วงไม่หาย แต่เด็กรุ่นเก่าที่เคยทำเทอมที่แล้วส่วนใหญ่ไปต่อ โรงเรียนอื่นหมด พี่เลี้ยงให้ห้องๆ เลยไม่มี”

เมื่อบุคลากรในสถานศึกษาทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินการ ผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาแล้ว การดำเนินการเพื่อสร้างทักษะชีวิตให้กับนักเรียนในประเด็นอื่นๆ ก็จะสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังคำกล่าวของประยูร พรหมโพธิ์ (สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552) ที่ว่า

“บูรณาการระหว่างการเรียนการสอนกับการรณรงค์ได้ เช่นไปทำเรื่องบุหรี่ที่มีเนื้อหาการสอนเรื่องบุหรี่ยังจัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องบุหรี่ยังบูรณาการได้ทุกวิชาพร้อมกันได้หมด”

ความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหากการดำเนินการเกิดการบูรณาการทุกวิชาทุกระดับการศึกษาก็จะยิ่งทำให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลงที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างถาวร ดังคำกล่าวของประยูร พรหมโพธิ์ (สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552) ที่ว่า

“ผมว่าจะได้ผลมันต้องสอดแทรกในทุกวิชานะ ทุกวิชาสอดแทรกได้หมด โดยยิ่งถ้าเด็กได้ดูได้ทำผมว่าตรงนี้เขาเป็นเยาวชนเมื่อเขารู้ว่าผิดภัยสุรามันไม่ใช่ว่ามันช่วยได้เมื่อเขาโตขึ้น

ไม่ว่าสังคมภายนอกมันจะบอกว่าเด็กวัยรุ่นต้องตีแม่เหล้า...แต่เด็กมี
จิตสำนึกและการปลูกฝังที่ดีมันก็น่าจะช่วยให้

และความยั่งยืนจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องมีปัจจัยที่สำคัญ
ที่สุด คือ การสร้างความตระหนักที่จะไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในตัวเองและเยาวชนเอง
ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังคำกล่าวที่ว่า

“การฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิเสธเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะ
หากเขารู้ถึงโทษแล้วรู้จักการปฏิเสธก็จะทำให้พวกเขาไม่เข้าสู่วังวน
ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผอ.ก็อยากให้เขามีทักษะในการปฏิเสธที่
ถูกต้อง” (ณิชากร บำรุงนอก, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

“ต่อไปนี้อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ดื่ม เพื่อนชวนเราก็จะไม่ค่อยได้
ไป เวลาเพื่อนชวนเราก็จะบอกว่าไม่ว่าง เราชักตัวเอง เพราะถ้าเราไป
เพื่อนชวนครั้งแรกเราไม่ดื่ม แต่ถ้าชวนไปเรื่อยๆ เราอาจจะดื่มได้
เพื่อนชอบพูดว่า “กินดีเพื่อนกัน...เราก็ต้องกิน” เราก็เลยไม่ไปเลย
ดีกว่า เขาก็ไม่สามารถมาชักชวนเราได้” (เกศริน ชูบุญมี, สัมภาษณ์,
22 มีนาคม 2553)

3) บทเรียนเพื่อปรับปรุงการดำเนินการของโรงเรียนในการผสมผสานพลัง

การรณรงค์และการให้การศึกษา

การดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาส่วนใหญ่แล้วคงนี้ไม่พ้น
“ครูผู้สอน” ที่จะต้องรับภาระงานที่มากขึ้น ดังนั้นข้อจำกัดในเรื่องของเวลาจึงเป็นอุปสรรคสำคัญ
ในการดำเนินงาน การดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษาก็เช่นเดียวกัน
อุปสรรคในเรื่องของเวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหา แต่ความตั้งใจ
และการตระหนักถึงปัญหาก็คงทำให้ครูผู้สอนมีความพยายามในการดำเนินงานอย่างดีที่สุด ดังคำ
กล่าวของประยูร พรหมโพธิ์ (สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552) ที่ว่า

“เรื่องของเวลาสำคัญ บางทีไม่แมท แต่ผมก็ให้เวลาอย่างเต็มที่
เพราะเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ต่อสังคมต่อประเทศชาติ ตรงนี้เราก็จะ

ปล่อยให้เต็มที่ แม้แต่วิชาที่สอนอยู่บางที่เราก็กะเบียดบังเวลามาให้เด็ก
ทำเรื่องนี้ โอเคเราต้องเอาเรื่องนี้เข้ามามันมีประโยชน์ทางอ้อม”

การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกจะยิ่งทำให้ปัญหาอุปสรรคในเรื่องของเวลาลด
น้อยลงไปได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำสื่อการเรียนการสอนและการรณรงค์ที่เหมาะสมกับ
สถานศึกษา ซึ่งหากสามารถแยกชัดในแต่ละระดับการศึกษายิ่งทำให้การผสานพลังการรณรงค์
และการให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเกิดความต่อเนื่องในการดำเนินงานที่
จะปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องและเหมาะสมตั้งแต่วัยเด็ก ดังคำกล่าวของประยูร พราหมณ์โพธิ์
(สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552) ที่ว่า

“การเข้ามาทำงานกับโรงเรียนหรือทางสสส.เข้ามาควรมีการทำ
สื่อสำหรับโรงเรียน...เพราะอย่างเช่น สติ๊กเกอร์ ถ้าว่าโรงเรียนมีปัญหา
ทำใหม่...มี...แต่มันต้องเสียเวลา เสียงบประมาณ แต่ถ้ามีหน่วยงานที่
เข้ามามีส่วนร่วมเราก็จะสะดวกในการนำสื่อตรงนี้มาใช้ได้เลย...
โดยเฉพาะการทำสื่อที่สอดคล้องกับบทเรียนในแต่ละระดับยิ่งดีเลยมันจะ
ได้ประโยชน์มาก”

และการดำเนินงานผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะประสบ
ผลสำเร็จได้จะต้องเป็นการดำเนินงานในรูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและ
เยาวชน ดังคำกล่าวของนักเรียนหลายๆ ท่าน ดังนี้

“การจัดกิจกรรมควรทำแยกระหว่างเพื่อนๆ วัยรุ่นที่ติ่มอยู่ เรา
จะจัดกิจกรรมที่มีการนำโปสเตอร์ นำข้อความ หรือนำเหตุการณ์
ต่างๆ ที่ทำให้เขาซึ่งติ่มเยอะๆ มาติ่มน้อยลงค่ะ เพื่อลดปริมาณ แต่
คงไม่ถึงกับทำให้เขาเลิกติ่มเลย แต่จะลดลงเรื่อยๆ รู้จักวิธีลดปริมาณ
ลง... ส่วนเพื่อนที่ยังไม่เคยติ่ม เราก็จะช่วยให้เขารู้ว่าเหล้าเป็นสิ่งไม่ดี
ทำให้เกิดโรคมะเร็ง ทำให้เราเสียชีวิต ทำให้เขาได้เรียนรู้โดยไม่ต้อง
เข้าไปทดลอง” (เกศริน ชุบุญมี, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

“การจัดการเรียนการสอนเรื่องเหล่าควรจะสอนแบบในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เอาสองแบบ และมีการลงมือปฏิบัติจริง เช่นแบบวารณรงค์จริง ทำบอร์ดจริง ทุ่มทุกอย่าง อย่างในปีที่ทำทั้งรณรงค์ในโรงเรียน กีฬาสี วันทักษะชีวิต และหลายๆ อย่างพร้อมกัน มันสนุกกว่าเรียนอย่างเดียวครับ เพราะสอนๆๆๆ ในห้องอย่างเดียว ผมไม่เคยจำได้เลย และเห็นว่าไม่สำคัญด้วย” (วรา เรื่องจันทร์, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553)

“กิจกรรมที่น่าจะโดนใจน่าจะเป็นการแสดงเหมือนกับการ์ตูนหรือการแสดง เด็กมักจะสนใจแบบนี้ โดยเด็กไม่ต้องไปนั่งอ่านแค่เห็นก็เข้าใจแล้ว น่าจะดี” (พิชญภา จันทเดช, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553)

“เสนอการจัดการกิจกรรมรณรงค์ที่โดนใจอยากให้สอนและปฏิบัติด้วย อย่างสอนเรื่องเหล้าก็มีลงมาจัดบอร์ดให้ห้องๆ รู้ด้วย ให้มีส่วนในการรณรงค์หรือประชาสัมพันธ์ ผู้ส่งสารให้ห้องด้วย เหมือนเป็นพี่สอนน้อง พวกรุ่นพี่ๆ ชอบอยู่แล้วค่ะ” (เกวลิน พรไตรรัตน์, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

“กิจกรรมที่น่าทำในการรณรงค์คิดว่าน่าทำสโปตรณรงค์เหมือนในโฆษณาในทีวีกับวิทยุก็น่าสนใจดี วิทยุรุ่นชอบ” (นพเก้าทองจันทร์, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553)

และเทียนชัย อินทรประดิษฐ์ (สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553) ยังเห็นสอดคล้อง

ดังกล่าวที่ว่า

“ผมว่าถ้าโรงเรียนมีกล่องวีดีโอก็น่าจะทำให้การรณรงค์ผ่านหนังสือก็เป็นอีกอันที่น่าสนใจ ให้เราได้แสดงบทบาทสมมติ เช่นพ่อแม่ติดเหล้า ลูกกลับบ้านก็เจอแต่พ่อแม่กินเหล้า แล้วนำไปขายในโรงเรียนแล้วให้พวกเขาช่วยกันสรุปว่ามันเป็นอย่างไร ถ้าเกิดขึ้นจริง

ในชีวิตพวกเขาจะทำอย่างไร น่าจะถูกใจเด็ก ๆ มั่นดูทันสมัย หรือการ
มีกิจกรรมใหม่ๆ ทำให้เด็กมีความสนใจมากขึ้น เราก็ให้เด็กออกแบบ
แล้วก็เอามาคุยกัน”

ปัญหาที่สำคัญที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ควรมองข้าม คือ การเสริมสร้างความ
มั่นใจและการกล้าแสดงออกของนักเรียนทั้งทางด้านความคิดและพฤติกรรม เพราะหากนักเรียน
ไม่มีความกล้าแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นแล้ว การคิดค้นและวางแผนการจัดการเรียนการ
สอนและกิจกรรมที่มีการผสมผสานพลังก็จะเกิดขึ้นจากครูผู้สอนให้เด็กดำเนินการแทนการคิดและ
ปฏิบัติด้วยตัวเด็กและเยาวชนเอง การขาดการมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกก็จะไม่นำไปสู่การ
เปลี่ยนแปลงในเด็กและเยาวชนอย่างถาวร ดังคำกล่าวนี้

“ปัญหาของโรงเรียนคือปัญหาความกล้าแสดงออกของเด็กที่
ยังไม่มีมากพอ การทำให้เด็กกล้าแสดงออกเป็นสิ่งที่สำคัญ โรงเรียน
น่าจะสนับสนุนในเรื่องนี้ให้มากขึ้น เด็กจะได้มีส่วนร่วมในหลายๆ
ส่วนได้อย่างดี” (ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

ส่วนที่ 2 : รูปแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

แบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภค
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ผ่านการทดสอบประสิทธิภาพ สามารถ
สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5-25 : แบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินงานได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ขั้นตอนเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา

คณะกรรมการสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นควรประกอบด้วย ครูฝ่ายบริหาร ครูผู้สอนที่รับผิดชอบวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครูผู้สอนในวิชาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน และตัวแทนนักเรียน

2. การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน

การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงานจะเป็นขั้นตอนที่มีเป้าหมายหลักในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาเพื่อนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานทั้งสิ้น 2 ขั้นตอน ได้แก่

- การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาทั้งในส่วนการให้การศึกษา การรณรงค์พฤติกรรมของนักเรียน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเป็นการศึกษาจุดเด่นและจุดด้อยของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่น่าจุดเด่นในแต่ละส่วนมาเสริมกันและนำจุดเด่นของอีกส่วนมาลดจุดด้อยของอีกส่วนที่จะทำให้การดำเนินงานมีพลังมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการให้การศึกษาและการรณรงค์ยังนำไปสู่การคัดเลือกรายวิชาและกิจกรรมรณรงค์ที่นำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของสถานศึกษายังทำให้การวางแผนการดำเนินการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นการดำเนินงานบนฐานทรัพยากรและภาระงานเดิมของครูผู้สอน และไม่เป็นการเพิ่มภาระงานใหม่ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาอีกด้วย

- การค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอก

การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงานยังควรเป็นขั้นตอนที่มีการเสริมความรู้และประสบการณ์การทำงานจากแหล่งความรู้ภายนอกทั้งในประเด็นเกี่ยวกับการรณรงค์ การให้การศึกษา และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้คัดเลือกความรู้และ

ประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสถานศึกษามาปรับประยุกต์เข้ากับการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

โดยเฉพาะการเสริมความรู้เกี่ยวกับการรณรงค์ทั้งรูปแบบการรณรงค์ วิธีการผลิตสื่อ วิธีการกำหนดเนื้อหา และอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเพิ่มพูนให้แก่คณะทำงานสถานศึกษาที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในด้านการจัดการเรียนการสอนสูงแต่ในด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์น้อย ความรู้เหล่านี้จึงมีประโยชน์ในการนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานรณรงค์ของสถานศึกษาได้มากขึ้น

ดังนั้นเมื่อคณะทำงานสถานศึกษาได้ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและความรู้หรือประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกแล้ว จึงนำข้อมูลเหล่านั้นไปประมวลผลและร่วมกันวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับทรัพยากรและบริบทของสถานศึกษา โดยบางสถานศึกษาอาจจะมีการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งคณะทำงานสถานศึกษาได้คัดเลือกความรู้หรือประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับสถานศึกษามาทดลองดำเนินการก็เป็นได้

ขั้นตอนที่ 2 : ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาเป็นขั้นตอนที่มีการวางแผนการดำเนินงานและการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา เป็นขั้นตอนแรกที่ต้องพิจารณาในการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้สามารถคัดเลือกรายวิชาและกิจกรรมรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายมาร่วมผสมผสานพลังในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ โดยกลุ่มเป้าหมายของการให้การศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนจะมีลักษณะเฉพาะเจาะจงหรือวงแคบมากกว่ากลุ่มเป้าหมายของการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้กว้างกว่า อาทิ กลุ่มเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนคือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรายวิชาสุขศึกษา แต่กลุ่มเป้าหมายของการจัดกิจกรรมก็พาสีปลอดเหล้าอาจจะครอบคลุมนักเรียนทั้งโรงเรียน เป็นต้น

2. การคัดเลือกรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมในการ
รณรงค์ที่เข้าร่วมดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา โดย
 รายวิชาที่คัดเลือกควรกำหนดรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่ม
 แอลกอฮอล์และกลุ่มเป้าหมายให้เป็นรายวิชาหลัก ส่วนรายวิชาอื่นๆ ที่ม
 ีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนสามารถนำเข้ามาบูรณาการเป็น
 รายวิชาเสริม อาทิ คาบเวลาเรียนวิชาอื่นคิดว่าด้วยตนเองอาจจะนำเนื้อหา
 เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เข้าไปเป็นประเด็นในการจัดการเรียนการสอน
 ในการค้นคว้าด้วยตนเอง หรือใช้คาบเวลาดังกล่าวในการให้เด็กทำกิจกรรม
 ต่อเนื่องจากคาบเวลาเรียนของรายวิชาหลักได้ เป็นต้น และรายวิชาที่เข้า
 ร่วมดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาอาจจะมีมากกว่า
 1 รายวิชาได้

การคัดเลือกกิจกรรมรณรงค์ที่เข้าร่วมดำเนินงานผสม
ผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาควรเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาได้มีการ
ดำเนินงานอยู่แล้วหรือกิจกรรมที่สามารถเพิ่มเติมได้โดยไม่สร้างภาระงาน
ใหม่ให้แก่ครูผู้สอนและเป็นกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลง
ประเด็นของการรณรงค์ให้เป็นกิจกรรมหลัก ซึ่งสามารถมีมากกว่า 1
กิจกรรมได้ ส่วนกิจกรรมเสริมควรเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้อย่าง
รวดเร็วและต่อเนื่อง แต่สามารถสร้างกระแสตอบรับภายในสถานศึกษาให้
เกิดความตระหนักในการห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็น
อย่างดี อาทิ การติดป้ายรณรงค์ การจัดบอร์ด การพูดหน้าเสาธง การจัด
เสียงตามสาย เป็นต้น

3. การกำหนดเนื้อหาหรือประเด็นในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์
และการให้การศึกษา เนื้อหาจากหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชาหลักเป็น
 หัวใจที่เชื่อมประสานการรณรงค์และการให้การศึกษาเข้าด้วยกัน เนื่องจาก
 เนื้อหาในวิชาหลักของการจัดการเรียนการสอนจะเป็นกรอบหลักที่นำไปสู่
 การกำหนดประเด็นในการรณรงค์ และการวางแผนการดำเนินงานทั้งในส่วน
 ของการกำหนดวัตถุประสงค์ สื่อ ช่องทางการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และ
 องค์ประกอบอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้นการกำหนดเนื้อหาจึงเป็นจุดเชื่อมโยง
 หรือจุดผสมผสานการให้การศึกษากับการรณรงค์เข้าด้วยกัน

4. การกำหนดวิธีดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

ภายหลังจากกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คัดเลือกรายวิชาและกิจกรรมรณรงค์ และกำหนดเนื้อหาหรือประเด็นเรียบร้อยแล้ว การวางแผนการดำเนินงานของคณะทำงานสถานศึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจึงเป็นขั้นตอนต่อไป โดยมีองค์ประกอบของการวางแผนการดำเนินงาน ดังนี้

- **วัตถุประสงค์/เป้าหมาย**ของการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการให้การศึกษาและการรณรงค์ที่สอดคล้องกันแต่มีความลุ่มลึกที่แตกต่างกัน โดยการให้ศึกษามีการกำหนดวัตถุประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดซึ่งมีความต่อเนื่องจากระดับการศึกษาหนึ่งไปสู่อีกระดับการศึกษาหนึ่ง แต่ประเด็นเป้าหมายของวัตถุประสงค์มีเพียงต้องการให้กลุ่มเป้าหมายได้ความรู้และอธิบายในกรอบประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โทษของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการปฏิเสธในการไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง แต่สำหรับกิจกรรมรณรงค์สามารถกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนได้ด้วยเป้าหมายที่กว้างและหลากหลาย อาทิ การให้ความรู้ การสร้างความตระหนัก การกระตุ้นเตือน การเสริมทักษะ เป็นต้น แต่วัตถุประสงค์และเป้าหมายของการรณรงค์ส่วนใหญ่มักมุ่งเป้าหมายเฉพาะในกิจกรรมนั้นๆ ไม่มีความต่อเนื่องไปยังกิจกรรมรณรงค์อื่น ๆ ดังนั้นในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการให้การศึกษาและการรณรงค์ควรมีลักษณะหนุนเสริม โดยวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนมีข้อบังคับของหลักสูตรการเรียนการสอนทำให้มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานน้อยกว่าการจัดกิจกรรมรณรงค์ เป้าหมายของการจัดกิจกรรมรณรงค์จึงควรมีบทบาทในการหนุนเสริมความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนให้นำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- **กระบวนการ/วิธีดำเนินงาน**ในการดำเนินการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการ

ดำเนินงานซึ่งเป็นขั้นตอนในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานและการทดสอบก่อนดำเนินการ (Pretest) ขั้นตอนการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินการที่หลากหลายและน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้หลายรูปแบบทั้งการนำกิจกรรมรณรงค์มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมทำยบทเรียนหรือกิจกรรมทำคาบเรียนเพื่อกระตุ้นความอยากเรียนรู้ของนักเรียนและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนได้มากกว่าเดิม อาทิ การนำกิจกรรมรณรงค์ผ่านเสียงตามสายมาเป็นกิจกรรมทำยบทเรียน การจัดกิจกรรมวันทักษะชีวิตที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่เรียนวิชาสุขศึกษาได้จัดกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามความสนใจ เป็นต้น และขั้นหลังการดำเนินงานหรือสิ้นสุดการดำเนินงานที่มีการประเมินผลและถอดบทเรียนภายหลังการดำเนินงานซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

- **สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร**เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ส่วนใหญ่มีการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลที่เป็นครูผู้สอนเท่านั้น แต่การผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้คัดเลือกสื่อและช่องทางการสื่อสารของการรณรงค์ที่หลากหลายมาประกอบการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้มากขึ้น อาทิ เสียงตามสาย การจัดกิจกรรมรณรงค์ สติกเกอร์รณรงค์ วัสดุทัศน เป็นต้น และประเด็นที่สำคัญ คือ การคัดเลือกสื่อและช่องทางการสื่อสารยังเป็นการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสค้นคว้าหาข้อมูลและมีปฏิสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายภายนอกที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย

- **บทบาทและการมีส่วนร่วม**ในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาควรจะเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน และชุมชน โดยนักเรียนควรเป็นผู้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานมากที่สุด ซึ่งการมีส่วนร่วมของนักเรียนนั้นสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน อาทิ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสื่อ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหา การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสารไปยังนักเรียนคนอื่น ๆ ในสถานศึกษา และอื่นๆ อีกมากมาย ส่วนครูผู้สอนควรมีบทบาทในการกระตุ้นและหนุนเสริมให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้และสนับสนุนให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ผู้อำนวยการในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาก็ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรืออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้แก่นักเรียนและครูผู้สอนที่เข้าร่วมดำเนินงาน และชุมชนรอบสถานศึกษาควรมีส่วนสำคัญในการทำสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษาปลอดภัยได้อย่างแท้จริง ซึ่งหากสถานศึกษาปลอดภัยแต่ภายนอกสถานศึกษามีแรงยั่วยุให้นักเรียนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษาก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานได้อย่างแท้จริง
- **กระบวนการวิจัยของครู**อย่างเป็นระบบในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาสามารถดำเนินการได้ตั้งแต่เริ่มดำเนินงานที่กระบวนการวิจัยสามารถทำให้คณะทำงานสถานศึกษาทราบถึงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนและสถานศึกษาซึ่งนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสถานศึกษา หรือการวัดและประเมินนักเรียนก่อนดำเนินการที่สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นประสิทธิภาพของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายหลังการดำเนินงาน

กระบวนการวิจัยสามารถเป็นส่วนหนึ่งในระยะของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยครูผู้สอน

สามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ผ่านกิจกรรมท้ายบทเรียน เช่น กิจกรรมการค้นหาประสบการณ์เจียด เพราะเหล่านักเรียนจะได้ดำเนินการวิจัยอย่างง่าย ๆ ในการค้นหา ประสบการณ์เจียดเพราะเหล่าจากการสัมภาษณ์คนใกล้ชิดของ นักเรียนที่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น หรือการใช้ กระบวนการวิจัยในการติดตามความคืบหน้าของการดำเนินงานทั้งใน ส่วนของการให้การศึกษาและการจัดกิจกรรมรณรงค์

และในระยะสิ้นสุดการดำเนินงานยังสามารถนำกระบวนการ วิจัยไปประเมินผลการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้ การศึกษาเพื่อนำไปสู่การชี้ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และผล การประเมินยังนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการให้ เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

โดยกระบวนการวิจัยในการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์ และการให้การศึกษาทั้งในระยะก่อนดำเนินงาน ระยะการดำเนินงาน และระยะสิ้นสุดการดำเนินงานสามารถดำเนินการวิจัยได้ทั้งในลักษณะ การใช้กระบวนการวิจัยที่มีการวางแผนร่วมกัน อาทิ การวัดผลและ ประเมินก่อนและหลังดำเนินการ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เป็นต้น และ การดำเนินการวิจัยที่ต่างคนต่างดำเนินการวิจัย อาทิ การจัดการเรียน การสอนที่มีการใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม การ ประเมินผลของกิจกรรมรณรงค์ เป็นต้น

นอกจากนั้นในขั้นตอนของการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้ การศึกษาในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องได้รับการสนับสนุน จากทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา โดยภายในสถานศึกษาควรได้รับความ ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการ สนับสนุนการดำเนินงานจากผู้อำนวยการสถานศึกษาในการอำนวยความสะดวกในการ ดำเนินงานทั้งในด้านของการยืดหยุ่นภาระงานของครูผู้สอน การยืดหยุ่นคาบเวลาในการจัดการ เรียนการสอน และการสนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ หรือแม้แต่ครูผู้สอนหรือบุคลากร ภายในสถานศึกษาท่านอื่น ๆ ที่ควรสนับสนุนการดำเนินงานของครูผู้ดำเนินงานและนักเรียนที่ เข้าร่วมโดยการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานเท่าที่จะปฏิบัติได้

และภายนอกสถานศึกษาทั้งในส่วนขององค์กรภาคีที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีส่วนในการสนับสนุนทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานรณรงค์ในสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่างสำหรับการดำเนินงานให้แก่สถานศึกษาเพื่อวางแผนการดำเนินงานได้อย่างหลากหลายและเหมาะสม โดยเฉพาะในส่วนของสื่อการเรียนการสอนและการรณรงค์ที่องค์กรภาคีมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนสื่อที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งสื่อดังกล่าวสามารถลดภาระงานให้แก่ครูผู้สอน ลดงบประมาณในการจัดทำ แต่เพิ่มความน่าสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างการสื่อสารที่ดีไปยังคนในครอบครัวและชุมชนของนักเรียนอีกด้วย การสนับสนุนของชุมชนรอบสถานศึกษาเป็นอีกส่วนที่สำคัญในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยความร่วมมือของชุมชนในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ การไม่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้นักเรียน การเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนให้แก่ครูผู้รับผิดชอบ เป็นต้น และการสนับสนุนของครอบครัวที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำนักเรียนให้ห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแท้จริง โดยคนในครอบครัวต้องเป็นต้นแบบที่ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ลูกหลาน

ขั้นตอนที่ 3 : ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินและการตรวจสอบผลของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นขั้นตอนที่สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการประเมินผลก่อนและหลังการดำเนินงาน หรือการประชุมถอดบทเรียนการดำเนินงาน ซึ่งขั้นตอนการประเมินและการตรวจสอบผลของการดำเนินงานจะนำไปสู่การปรับปรุงและแก้ไขกระบวนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานศึกษามากยิ่งขึ้นต่อไป และกระบวนการดำเนินงานที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจะนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงนักเรียนให้ห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องเพื่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

จากการดำเนินการพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชนในสถานศึกษาพบว่ามีปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การสนับสนุนจากทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา

การดำเนินงานในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้โดยอาศัยเฉพาะพลังในการดำเนินงานจากครูผู้สอนและนักเรียนเท่านั้น แต่ในการดำเนินงานควรได้รับการสนับสนุนจากหลากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในสถานศึกษาที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาซึ่งเปรียบเสมือนพ่อแม่ของนักเรียนในสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็จะทำให้เกิดการสนับสนุนทั้งในส่วนของการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่มีความยืดหยุ่นให้ครูผู้สอนได้ดำเนินกิจกรรมได้อย่างสะดวก ด้านการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ทั้งนักเรียน ครูผู้สอนท่านอื่น และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และด้านการสนับสนุนอื่นๆ เช่น การจัดส่งครูเข้าร่วมอบรม การจัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้ การจัดสรรงบประมาณ การยืดหยุ่นภาระงานอื่นให้แก่ครูผู้สอน เป็นต้น และครูผู้สอนท่านอื่นๆ ในสถานศึกษาหากตระหนักในความสำคัญเช่นเดียวกันก็จะทำให้เกิดการสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

องค์กรภายนอกสถานศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษา โดยองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐ องค์กรอิสระ ท้องถิ่นและครอบครัว ภาคเอกชน และสื่อมวลชนต่างมีบทบาทในการเป็นผู้สนับสนุนการดำเนินงานได้ทั้งการเป็นผู้ให้ทุนสนับสนุน แคนนำ ผู้ให้แนวคิด และภาคีในการดำเนินงาน ซึ่งทำให้ครูผู้สอนได้มีการเปิดโลกทัศน์ในการดำเนินงานและช่วยลดหย่อนภาระงานบางส่วนที่ครูผู้สอนไม่มีความถนัดได้

2. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการวางแผนการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาหรือการวางแผนการดำเนินงานบนฐานทรัพยากรเดิมของสถานศึกษา ซึ่งทำให้การดำเนินงานไม่เปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติของสถานศึกษาและไม่เพิ่มภาระงานที่มากขึ้นให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การดำเนินงานในสถานศึกษาจึงประสบผลสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

และการวางแผนการดำเนินงานควรมีการเพิ่มเติมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเปิดโลกทัศน์และนำตัวอย่างการดำเนินงานมาปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. การดำเนินงานที่ไม่เพิ่มภาระงานให้กับครูผู้สอน

ภาระงานของครูผู้สอนที่มีทั้งการจัดการเรียนการสอน ภาระงานการบริหาร และภาระงานอื่นๆ อีกมากมาย การดำเนินงานในหลากหลายโครงการได้สะท้อนถึงการเพิ่มภาระงานสอนของครูผู้สอนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการดำเนินงานที่มีการวางแผนบนฐานทรัพยากรเดิมของสถานศึกษาและไม่เพิ่มภาระงานให้แก่ครูผู้สอนมากเกินไปจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญ

4. การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเฉพาะนักเรียน

การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่อยู่ล้อมรอบนักเรียนเป็นปัจจัยที่เหมือนการเชื่อมประสานเป็นใยแมงมุมที่ไม่ว่านักเรียนจะไปอยู่ส่วนใดของสังคมก็จะมีเกราะป้องกันให้พวกเขาห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะความร่วมมือจากครอบครัวที่เป็นตัวแบบและสร้างความคุ้นชินให้กับนักเรียนจะต้องให้ความร่วมมือในการเป็นตัวอย่างที่ดีและไม่สร้างภาพการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของพ่อแม่และญาติพี่น้องเป็นภาพที่คุ้นชินในสายตา

และการมีส่วนร่วมของนักเรียนก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้การเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีพฤติกรรมห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย

5. ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน

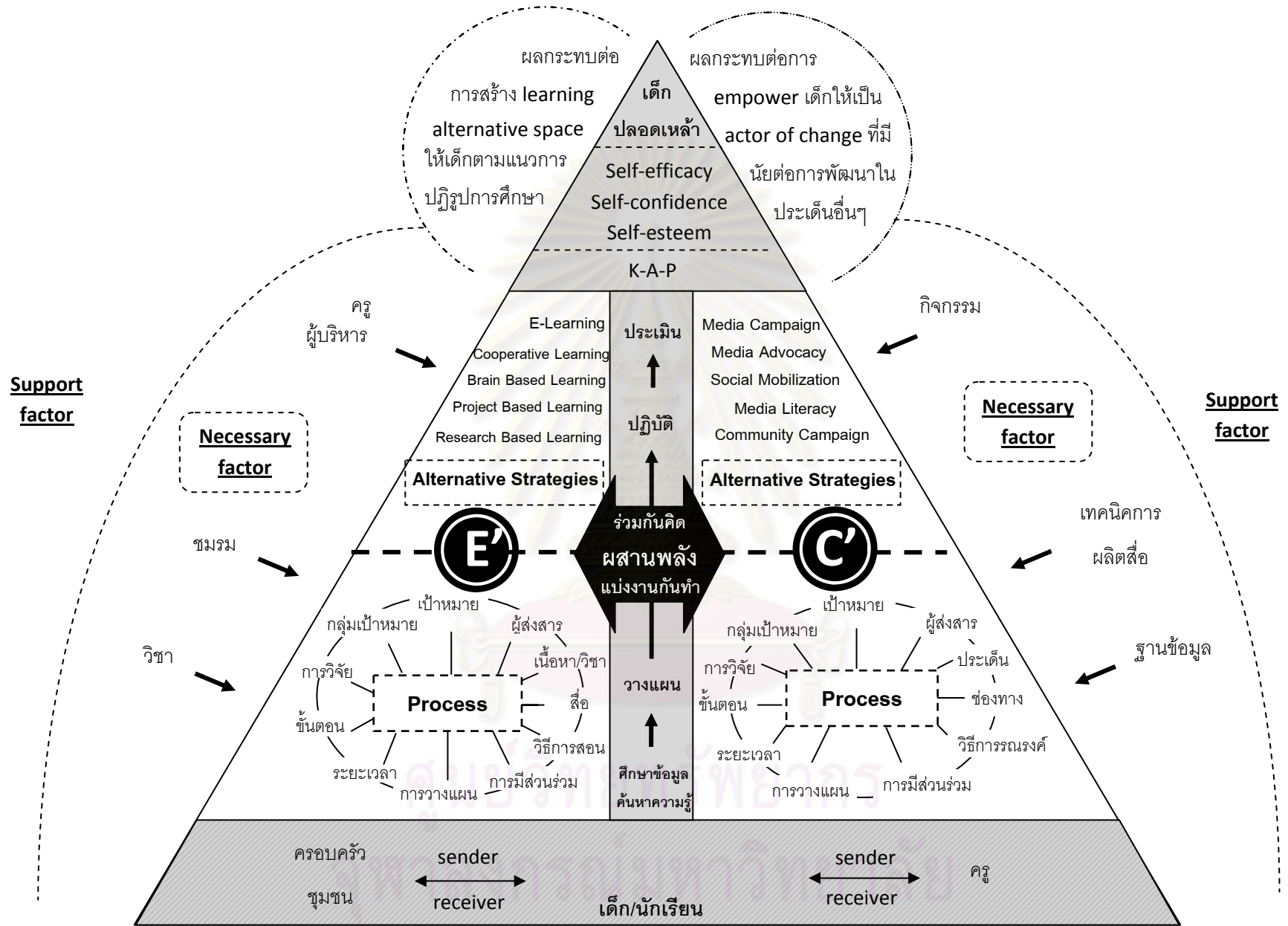
ความต่อเนื่องในการดำเนินงานเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งความต่อเนื่องควรมีทั้งความต่อเนื่องจากระดับชั้นหนึ่งไปสู่อีกระดับชั้นหนึ่ง โดยการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์ควรมีเนื้อหาที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนกระทั่งถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา และความต่อเนื่องควรมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานไม่ใช่ดำเนินการเพียงภาคการศึกษาเดียวและหยุดดำเนินการก็จะทำให้การดำเนินไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน

ส่วนที่ 3 : ตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจากฐานของโรงเรียน

การดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาสามารถนำไปสู่การพัฒนาตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาบนฐานของโรงเรียนที่มีแนวคิดหลัก คือ เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยมีกระบวนการ “ร่วมกันคิด แบ่งกันทำ” ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเด็กและเยาวชนภายในสถานศึกษาและยังส่งผลไปสู่ครอบครัวและชุมชน หรือเด็กและเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงบทบาทไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (actor of change) และในส่วนของครูจะมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ (facilitator) ภายใต้การสนับสนุนของครอบครัวและชุมชนที่มีส่วนร่วมสนับสนุน (supporter) ให้การดำเนินงานเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจากฐานของโรงเรียนได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 5-26 : ตัวแบบการพลังงานการณรงค์และการให้การศึกษาบนฐานของโรงเรียน (E' หมายถึง School Education C' หมายถึง School Campaign)

จากแผนภาพได้แสดงให้เห็นตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้ การศึกษาบนฐานของโรงเรียนที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก โดย เด็กและเยาวชนได้มีบทบาททั้งการเป็นผู้รับสาร (receiver) จากการเรียนการสอนที่ครูมีบทบาท เป็นผู้ส่งสาร (sender) และการมีปฏิสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชนที่อบรมสั่งสอนเด็กและ เยาวชนให้มีคุณลักษณะตามคำสอนของผู้ใหญ่ในสังคม แต่เมื่อมีการผสมพลังการรณรงค์เข้า กับการให้การศึกษาเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาจะได้มีบทบาทในการเป็นผู้ส่งสาร (sender) ไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชนด้วยตัวเอง และการรณรงค์ยังเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วน ร่วมในการส่งสารไปยังครอบครัวและชุมชนที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เหมาะสมอีก ด้วย โดยในกระบวนการดำเนินงานครูจะเป็นผู้สนับสนุนและเปิดโอกาส (facilitator) ให้เด็กและ เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างเต็มศักยภาพภายใต้ความร่วมมือและการสนับสนุน (supporter) ของครอบครัวและชุมชน

กระบวนการในการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะ เกิดขึ้นจากการรณรงค์ที่มีลักษณะเฉพาะของสถานศึกษา (school campaign หรือ C') และการ ให้การศึกษาหรือการจัดการเรียนการสอนที่ปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินงานผสม พลัง (school education หรือ E') โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่เริ่มต้นจากการศึกษา ทรัพยากรหรือข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการวางแผนการดำเนินงานบน ฐานข้อมูลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา แต่การวางแผนการดำเนินงาน โดยอิงเฉพาะข้อมูลภายในสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพอ ในกระบวนการเตรียม ความพร้อมจึงควรมีกระบวนการค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกเพื่อนำ กระบวนการ วิธีการ และบทเรียนมาหนุนเสริมการวางแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น โดยกระบวนการวางแผนการดำเนินงานจะต้องเป็นกระบวนการที่เกิดการร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ และวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้การปฏิบัติงานและการ ประเมินผลการดำเนินงานมีความชัดเจนที่นำไปสู่เป้าหมายในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและ เยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีพลัง โดยในกระบวนการ ดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะต้องมีปัจจัยหลัก (necessary factor) อาทิ ฐานข้อมูล เทคนิคการผลิตสื่อ ชมรม และอื่นๆ ที่จำเป็น ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานไปสู่ ความสำเร็จตามเป้าหมาย และปัจจัยเสริม (support factor) ที่จะมีบทบาทในการหนุนเสริมให้ การดำเนินงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นแต่หากไม่มีปัจจัยเสริมก็มิได้ส่งผลให้การดำเนินงานไม่ ประสบผลสำเร็จ

การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาจะเป็นกระบวนการที่ทำให้การดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาต้องมีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา ซึ่งการรณรงค์และการให้การศึกษาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผสมผสานพลังจึงแตกต่างจากการรณรงค์และการให้การศึกษาในสภาพปกติ หรือมีลักษณะเฉพาะของการรณรงค์ในสถานศึกษา (school campaign หรือ C') และการให้การศึกษาในสถานศึกษา (school education หรือ E') ดังนั้น การผสมผสานพลังจะมีกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาโดยใช้กลยุทธ์ทางเลือกที่หลากหลาย (alternative strategies) ที่การวางแผนการดำเนินงานจะต้องทำการคัดสรรกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และนอกจากนั้นในการผสมผสานพลังจะต้องมีการวางแผนกระบวนการดำเนินงานของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ผ่านการคัดเลือกและคัดสรรองค์ประกอบของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีลักษณะหนุนเสริมซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดพลังในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพหรือองค์ประกอบที่มีลักษณะช่วยลดจุดอ่อนหรือข้อด้อยในการดำเนินงานของอีกฝ่ายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อาทิ เนื้อหา การให้การศึกษาสามารถบรรจุเนื้อหาจำนวนมากได้แต่การรณรงค์ไม่สามารถบรรจุเนื้อหาที่มีจำนวนมากได้ แต่จุดเด่นของการรณรงค์จะสามารถนำประเด็นสำคัญของเนื้อหาไปตอกย้ำเพื่อกระตุ้นให้แก่มุมเป้าหมายจดจำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สื่อ การรณรงค์มีสื่อมากมายหลายประเภทที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนการสอนที่มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างดียิ่งขึ้น เป็นต้น โดยองค์ประกอบในแต่ละส่วนของทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาจะมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงและเกี่ยวข้งซึ่งกันและกันที่ส่งผลให้การวางแผนการดำเนินงานในแต่ละองค์ประกอบจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยเสมอ และประเด็นที่สำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการวางแผนการดำเนินงาน คือ กระบวนการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะต้องมีการวางแผนในการผสมผสานองค์ประกอบของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพในการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

กระบวนการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ผ่านการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบจะส่งผลให้การดำเนินงานเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดกระบวนการพัฒนาไปสู่การมีทักษะชีวิตในระดับฐานรากทางความคิดของเด็กและเยาวชนที่จะมีความสามารถแห่งตน (self-efficacy) ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence)

และการเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) โดยการมีทักษะชีวิตดังกล่าวจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดภูมิคุ้มกันที่ส่งผลให้ห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแท้จริง และการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาอย่างส่งผลในทางอ้อมทั้งการเสริมพลัง (empower) ให้เด็กและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นเหยื่อของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (actor of change) ที่มีบทบาทในการรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนในวัยเดียวกัน ครอบครัว และชุมชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการเพิ่มพื้นที่ทางเลือกในการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนที่มากกว่าในห้องเรียนตามแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาอีกด้วย

คู่มือการดำเนินงานของสถานศึกษา

การดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาสามารถดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. **ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน** ที่คณะทำงานสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการรณรงค์ การให้การศึกษา พฤติกรรมนักเรียน และสภาพแวดล้อมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอก เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นประมวลผลและร่วมกันวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา
2. **ขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงาน** ที่คณะทำงานสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทำการวางแผนการดำเนินงานโดยคัดเลือกและคัดสรรองค์ประกอบของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษามาผลานพลังซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเสริมจุดเด่นและลดจุดด้อยของแต่ละองค์ประกอบที่จะนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยองค์ประกอบที่สถานศึกษาควรพิจารณาในการวางแผนการดำเนินงาน ได้แก่ การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การคัดเลือกรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมในการรณรงค์ การกำหนดเนื้อหาหรือประเด็น การกำหนดแหล่งข้อมูล และการกำหนดวิธีดำเนินงานทั้งในส่วนของวัตถุประสงค์ กระบวนการ/วิธีดำเนินงาน สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร บทบาทและการมีส่วนร่วม และกระบวนการวิจัย

3. **ขั้นตอนการปฏิบัติหรือดำเนินงาน** ที่คณะทำงานสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้ โดยกระบวนการดำเนินงานจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญผ่านการสนับสนุน ชี้นำ และ การเปิดโอกาส (facilitator) ของครูผู้สอน และการสนับสนุน (supporter) จากครอบครัวและชุมชนที่ร่วมมือกันนำพาเด็กและเยาวชนให้ไปสู่เป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน และในระหว่างการดำเนินงานจะต้องมีการประชุมเพื่อวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรคร่วมกัน เพื่อปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น
4. **ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล** ที่คณะทำงานสถานศึกษาหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องทำการประเมินและตรวจสอบผลของการดำเนินงาน ผลงานหลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อทดสอบประสิทธิผลของการดำเนินงาน และนำข้อเสนอแนะของการดำเนินงานไปปรับปรุงและแก้ไขกระบวนการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้เหมาะสมกับสถานศึกษามากยิ่งขึ้นต่อไป

ทั้งนี้อาจสรุปบทเรียนการดำเนินงาน (Lessons Learned) จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกับโรงเรียนทั้งในส่วนของปัญหาอุปสรรคในกระบวนการทำงานและทางออกที่จะเป็นปัจจัยความสำเร็จ (key success factor) ได้ดังต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5-13 : สรุปขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน บทเรียนการดำเนินงาน และทางออกที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จ

ขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน	บทเรียนการดำเนินงาน (Lesson Learned) ที่อาจเป็นอุปสรรค	ทางออกที่จะเป็นปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factors)
<p>1. ขั้นเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน</p> <p>เป็นขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนวางแผนการดำเนินงาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาให้ได้ถูกต้องและครอบคลุมตามสภาพความเป็นจริงอาจทำได้ยาก ถ้าบุคลากรของสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญกับการทำงานบนฐานข้อมูล 	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างความตระหนักในการดำเนินงานบนฐานข้อมูลให้แก่บุคลากรของสถานศึกษา - การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานจะทำให้เกิดความเข้าใจในสภาพปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
<p>2. ขั้นการวางแผนการดำเนินงาน บนข้อมูลพื้นฐานและสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษาที่ไม่ใช้ข้อมูลประกอบการวางแผนการดำเนินงานอย่างจริงจังทำให้แผนการดำเนินงานที่ไม่ตอบสนองกับสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาหรือนักเรียน - การนำ “แผนสำเร็จรูป” ที่ได้จากสถานศึกษาหรือหน่วยงานอื่นๆ มาใช้โดยไม่ปรับประยุกต์ให้เหมาะสม - การคัดเลือกกิจกรรมรณรงค์หรือกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่เริ่มจากการ “คิดใหม่” มากกว่า “ต่อยอด” งานเดิมจะทำให้เป็นการเพิ่มภาระที่มากขึ้นให้กับครูผู้สอน 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลและทรัพยากรของสถานศึกษาที่ได้จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน - การนำแผนสำเร็จรูปมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาโดยอิงตามสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา - การคัดเลือกกิจกรรมรณรงค์และกิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นภาระงานเดิมมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับประเด็นในการดำเนินงานให้มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 5-13 : สรุปขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน บทเรียนการดำเนินงาน และทางออกที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จ (ต่อ)

ขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน	บทเรียนการดำเนินงาน (Lesson Learned) ที่อาจเป็นอุปสรรค	ทางออกที่จะเป็นปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factors)
	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนการดำเนินงานที่ “ครูคิด นักเรียนทำ” จะส่งผลให้การดำเนินงานไม่ตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างแท้จริง - การแบ่งบทบาทการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายอย่างชัดเจนจะช่วยลดปัญหา “งานไม่เหมาะกับคน คนไม่เหมาะกับงาน” ได้เป็นอย่างดี 	<ul style="list-style-type: none"> - การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มวางแผนการดำเนินงานจะทำให้เกิดแผนการดำเนินงานที่ตอบสนองกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น - การพิจารณาศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละบุคคลก่อนการแบ่งบทบาทการดำเนินงานจะทำให้เกิดการแบ่งงานกับคนได้เหมาะสมกันมากขึ้น
<p>3. ขั้นการปฏิบัติหรือดำเนินงาน ตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การขาดการทำงานเป็นทีมที่ทุกคนรู้หน้าที่และปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของตนเองที่ได้รับมอบหมายทำให้เกิดปัญหา “คนล้นงาน” และ “งานล้นคน” - การบังคับให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้เกิดปัญหา “การมาแต่ตัว ไม่มีหัวใจ” จึงต้องสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง - บุคลากรที่เกี่ยวข้องทำงานต่ำกว่าศักยภาพที่มี “ไม่ร่วมกันคิด ไม่ร่วมตัดสินใจ และไม่ร่วมแก้ไขปัญหา” จะทำให้การดำเนินงานขาดมุมมองที่รอบด้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - การให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการทำงานเป็นทีมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง - การสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นจะทำให้เกิด “การมีส่วนร่วมที่มาทั้งตัวและหัวใจ” - การกระตุ้นให้กำลังใจและเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีความเท่าเทียมที่มีสิทธิมีเสียงใน “การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ” ได้อย่างเต็มที่

ตารางที่ 5-13 : สรุปขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน บทเรียนการดำเนินงาน และทางออกที่เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จ (ต่อ)

ขั้นตอนหลักในกระบวนการทำงาน	บทเรียนการดำเนินงาน (Lesson Learned) ที่อาจเป็นอุปสรรค	ทางออกที่จะเป็นปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factors)
<p>4. ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ที่จะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินผลเฉพาะในภาพกว้างจะส่งผลให้ขาดมุมมองในส่วนย่อยๆ ของการดำเนินงานที่ส่งผลต่อการดำเนินงานภาพรวม - การไม่ถอดบทเรียนประสบการณ์การดำเนินงานจะทำให้การปรับปรุงแผนการดำเนินงานในระยะถัดไปไม่ตรงประเด็นที่ต้องการปรับแก้ไข 	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนให้เกิดการประเมินผลทั้งในส่วนของภาพรวมที่เห็นการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานผลงานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา และการประเมินผลเฉพาะในแต่ละกิจกรรมของการรณรงค์หรือการให้การศึกษาเพื่อชี้ให้เห็นจุดที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในรายการกิจกรรมเฉพาะ - การจัดกิจกรรมถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงานเพื่อนำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานและขยายผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวงกว้างมากยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

- ตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาบนฐานโรงเรียนไม่มีลักษณะเฉพาะที่แน่นอนตายตัวที่สามารถดำเนินงานได้ในทุกสถานศึกษา แต่เป็นตัวอย่างที่จะต้องมีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาซึ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและทรัพยากรของสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทและสภาพความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ตัวแบบการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาบนฐานโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพ หากการดำเนินงานได้เน้นบทบาทของนักเรียนในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (actor of change) ครูเป็นผู้สนับสนุนและเปิดโอกาส (facilitator) และครอบครัวและชุมชนที่มีส่วนร่วมสนับสนุน (supporter)
- การผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากการวางแผนการดำเนินงานเป็นการปรับประยุกต์ภาระงานเดิมที่ไม่เพิ่มภาระงานใหม่ให้แก่ครูผู้สอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา
2. เพื่อพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

การศึกษานี้ใช้หลักการวิจัยทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยในการศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ให้การสนับสนุน ได้มีกระบวนการในการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์การดำเนินงานของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนการดำเนินการสำรวจสถานการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษาแก่สถานศึกษาจำนวน 60 แห่ง ที่ สสส. ให้การสนับสนุนในการดำเนินการรณรงค์หรือการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ โครงการ DDD เครื่องข้ายละครรณรงค์ดเคเหล้า (Don't Drink Drama) และโครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) ซึ่งได้รับแบบสอบถามตอบกลับจากสถานศึกษา 46 แห่ง โดยเป็นแบบสอบถามจากผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 45 ชุด และครูผู้สอนจำนวน 211 ชุด ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

การพัฒนาแบบจำลองและทดสอบแบบจำลองในการรณรงค์และการให้ การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เหมาะสมกับ ประเทศไทยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงทดลองในการพัฒนาและทดสอบแบบจำลองกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนวิทย์ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผลจากการดำเนินการทดลองทำให้ สามารถสรุปแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาได้

1. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยทั้งในส่วนของพัฒนาการและ สถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา และแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้ การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ได้ดังนี้

1.1 พัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านการ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

การวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการและสถานการณ์ปัจจุบันของการรณรงค์และการให้ การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาครั้งนี้ สามารถ สรุปผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการของโครงการรณรงค์และการให้ศึกษาด้านการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพให้การสนับสนุนมีทั้งสิ้น 3 โครงการ ดังนี้

- โครงการ DDD เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama) เป็น โครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้าและสำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่เข้าสู่โรงเรียนเป็นโครงการแรก โดยเริ่มดำเนินการในปีพ.ศ. 2547 ซึ่งมีเป้าหมายในการใช้กระบวนการละครเพื่อสร้างการเรียนรู้เรื่องผลกระทบจากการดื่ม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนผ่านการผลิตผลงานละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education) และการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการละคร (Drama Process) โดย ละครถือเป็นสื่อที่สามารถถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจได้ง่ายที่สุด ซึ่งตลอดระยะเวลาดำเนิน โครงการมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 31 แห่ง ในพื้นที่ 7 จังหวัด

- โครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) เป็นโครงการที่รับผิดชอบโดยบริษัท สปิริชวล เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ภายใต้การสนับสนุนของเสถียรธรรมสถาน ได้เริ่มดำเนินการในปี 2548 ภายใต้แนวคิดเพื่อนบอกเพื่อน โดยมีเป้าหมายในการใช้กิจกรรมที่มีความสนุกสนานเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่ม ซึ่งจะเป็นการฉีดภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนล่วงหน้า ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ในการสื่อสารและการรณรงค์ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกีฬาประจำปีของแต่ละโรงเรียน และการจัดประกวดหนุ่มสาวเพื่อเป็นทูตและแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชนในสังคมผ่านการปฏิเสศการดื่ม โดยภายในระยะเวลาที่โครงการดำเนินงานมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 15 แห่ง ในพื้นที่ 12 จังหวัด

- โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ เป็นโครงการที่รับผิดชอบโดยแผนงานเครือข่ายเยาวชนป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา ได้เริ่มดำเนินการในปี 2549 ภายใต้แนวคิดที่จะสร้างภูมิป้องกันในเยาวชนไปสู่การสร้างนโยบายของผู้บริหาร โดยในปีแรกได้เริ่มดำเนินการเพื่อสกัดนักดื่มหน้าใหม่ด้วยการเรียนรู้ภายในตัวเองที่จะไม่พึ่งปัจจัยภายนอก ปีที่สองได้ดำเนินการในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการเกิดนักดื่มหน้าใหม่ และในปีที่สามได้ดำเนินการให้เกิดโรงเรียนปลอดเหล้าเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ ซึ่งภายในระยะเวลาที่โครงการดำเนินงานมีสถานศึกษาเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 23 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด

ดังนั้นจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าโครงการ DDD เครือข่ายละครณรงค์งดเหล้า (Don't Drink Drama) และโครงการ DNA สายพันธ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์ (Drink No Alcohol) เป็นโครงการที่เน้นกิจกรรมรณรงค์ที่เข้าไปสู่สถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่แล้ว จึงถือได้ว่าสถานศึกษาที่เข้าร่วมมีการดำเนินงานทั้งการรณรงค์และการให้การศึกษาแต่ยังคงเป็นลักษณะต่างคนต่างดำเนินการหรือไม่มีการปฏิบัติงานในลักษณะการผสมพลังภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำ ส่วนโครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานทั้งในส่วนของการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยกำหนดให้ทุกกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ดำเนินงานภายใต้แนวคิดปลอดเหล้า ซึ่งโดยภาพรวมบางสถานศึกษาอาจจะมีการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำผ่านการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ในบางสถานศึกษาอาจจะมีการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาแต่ไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนก็เป็นได้ เนื่องจากในภาพรวมของโครงการไม่มีการสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการวางแผนร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาเหล่านี้จึงถือได้ว่าการดำเนินงานในลักษณะการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดเดียวกัน แต่ยังคงมีสถานศึกษาทั้งในรูปแบบที่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนและไม่มีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน

2. สถานการณ์ของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภค เครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา โดยสามารถแบ่งผลการวิจัย ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

2.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการรณรงค์และการให้ การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

2.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาที่มีการดำเนินการ รณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยมีการ กระจายตัวทั้งในเขตเทศบาลเมือง (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 48.8 ครูผู้สอน ร้อยละ 55.6) และนอก เขตเทศบาลเมือง (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 51.2 ครูผู้สอน ร้อยละ 44.4) โดยครอบคลุมจังหวัด ต่างๆ ทั่วประเทศ แต่มีการกระจายตัวมากที่สุด 3 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 22.2 ครูผู้สอน ร้อยละ 21.4) กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 20.0 ครูผู้สอน ร้อยละ 22.2) และภาคกลาง (ผู้อำนวยการ ร้อยละ 20.0 ครูผู้สอน ร้อยละ 20.4) ซึ่งสถานศึกษาที่มีการดำเนินการส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่ (ร้อยละ 55.0) ที่มีนักเรียนเฉลี่ยประมาณ 1,275 คน และครูผู้สอนเฉลี่ย 65 คน

2.1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้อำนวยการและครูผู้สอนในสถานศึกษา พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มครูผู้ใหญ่มากกว่ากลุ่มครูรุ่นใหม่ (ช่วง อายุ 51 ปีขึ้นไป ผู้อำนวยการ ร้อยละ 67.4 ครูผู้สอน ร้อยละ 41.0) โดยผู้อำนวยการสถาน ศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง (เพศชาย ร้อยละ 83.3 เพศหญิง ร้อยละ 16.7) และจบการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 74.4) แต่ในส่วนของครูผู้สอนมี ทั้งเพศหญิงและเพศชาย (เพศชาย ร้อยละ 40.3 เพศหญิง ร้อยละ 59.7) และจบการศึกษา สูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 92.9) นอกจากนี้ครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีภาระ งานสอนในระดับมัธยมศึกษามากที่สุด และครูผู้สอนยังมีภาระงานในฝ่ายบริหารและภาระงาน อื่นๆ อีกด้วย โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้เป็นครูผู้สอนที่รับผิดชอบโครงการที่สสส.ให้การ สนับสนุน (โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ โครงการ DDD เครื่องข่ายละครรณรงค์ดเหล้า และโครงการ DNA สายพันธุ์ใหม่ไร้แอลกอฮอล์) ครูผู้สอนที่สอนวิชาที่เนื้อหาเกี่ยวข้องกับ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (วิชาสุขศึกษา พลศึกษา และพระพุทธศาสนา) และครูผู้สอนที่ดำเนิน กิจกรรมเกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อื่นๆ ในสถานศึกษา (วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ การงานพื้นฐานอาชีพ ธุรกิจ ชีววิทยา ฟิสิกส์)

2.1.3 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินการควบคุมการ บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า สถานศึกษาได้มีการดำเนินโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการ ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนทั้งในรูปแบบที่ได้รับความสนับสนุนจาก ภายนอกเฉลี่ย 1 โครงการ และโรงเรียนดำเนินการเองเฉลี่ย 1-2 โครงการ และชุมชนรอบ สถานศึกษาส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในรูปแบบ ของกิจกรรมรณรงค์จากหน่วยงานภายนอก (ร้อยละ 89.6) และกิจกรรมรณรงค์ที่ริเริ่มภายใน

ชุมชน (ร้อยละ 49.3) โดยบางชุมชนได้มีงบประมาณท้องถิ่นสนับสนุนการดำเนินงาน (ร้อยละ 7.1) อีกด้วย

ส่วนพฤติกรรมของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่สนับสนุนต่อการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ส่วนใหญ่ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนมีการปฏิบัติในระดับมากทั้งในด้านนโยบาย ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านระบบสนับสนุน ยกเว้นในด้านการวิจัยและประเมินที่ทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนปฏิบัติในระดับปานกลาง และด้านระบบสนับสนุนที่ครูผู้สอนปฏิบัติในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ดังนั้นทั้งสองด้านจึงควรได้รับการสนับสนุนและผลักดันให้ผู้อำนวยการและครูผู้สอนปฏิบัติในระดับที่มากขึ้น แต่สำหรับด้านการเป็นต้นแบบหรือการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีผู้อำนวยการสถานศึกษาได้มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุดจึงควรสนับสนุนให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการรณรงค์โดยการต้นแบบที่ดีแก่นักเรียนภายในสถานศึกษา

2.2 สถานการณ์ในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

2.2.1 สถานการณ์การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาที่มีการดำเนินการภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” อาทิ วิชาพระพุทธศาสนาสอนเรื่อง “ศีล 5” ก็มีการวางแผนร่วมกันกับการรณรงค์ให้เน้นเรื่องผลกรรมของการดื่มสุรา การรณรงค์เรื่องเมาแล้วขับอาจจะวางแผนร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์ในการสอนการคำนวณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด เป็นต้น โดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนมีเพียงร้อยละ 30.1 ส่วนสถานศึกษาที่มีความพยายามในการดำเนินงานผสมผสานแต่ยังไม่ชัดเจนมีถึงร้อยละ 53.6 และสถานศึกษาที่ไม่มีการปฏิบัติในลักษณะการผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำมีร้อยละ 13.7 ดังนั้น โครงการที่มีการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานแต่ยังไม่มีการวางแผนร่วมกันที่ชัดเจนควรได้รับการสนับสนุนให้มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และโครงการที่ยังไม่มีการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำควรมีการผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานโดยมีการร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ และวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินงานโครงการ

นอกจากนั้น การดำเนินงานร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะของการผสมผสานกัน โดยโครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานกับการรณรงค์หรือการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตามมีถึงร้อยละ 68.8 ส่วนโครงการที่ดำเนินงานในลักษณะของการรณรงค์ที่มีการผสมผสานกับการเรียนการสอนหรือการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามมีร้อยละ 57.2 ส่วนโครงการมีดำเนินการรณรงค์เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอนมีร้อยละ 14.9 และโครงการ

ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการผสมผสานพลังกับการรณรงค์มีร้อยละ 11.2

2.2.2 องค์ประกอบในการดำเนินงานรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา สามารถแบ่งรายละเอียดขององค์ประกอบออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

2.2.2.1 ข้อมูลทั่วไปของการรณรงค์และการให้การศึกษา สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- การกำหนดประเด็นหลักของการดำเนินการโครงการรณรงค์และการให้การศึกษาสามารถกระทำได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการกำหนดประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยตรง (ร้อยละ 61.5) และการกำหนดเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข (บุหรี่และยาเสพติด) (ร้อยละ 20.9) และการกำหนดเป็นกิจกรรมทางเลือกหรือกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 11.7)

- ระยะเวลาในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนที่ศึกษาในครั้งนี้ได้ระบุถึง ช่วงเวลาในดำเนินโครงการส่วนใหญ่ยังดำเนินโครงการในบางภาคการศึกษา ได้แก่ ภาคการศึกษาต้น ร้อยละ 82.5 และภาคการศึกษาปลาย ร้อยละ 7.3 ส่วนการดำเนินงานโครงการที่มีความต่อเนื่องตลอดทั้งปีการศึกษา มีเพียงร้อยละ 10.2 เท่านั้น แต่หากพิจารณาถึงปีการศึกษาในการดำเนินงานโครงการ พบว่า โครงการได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 ที่มีการก่อตั้งสำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพจนกระทั่งถึงปีการศึกษา 2552

- ความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระต่างๆ ที่โครงการสามารถเชื่อมโยงได้กับทุกรายวิชาของทุกกลุ่มสาระ แต่ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับรายวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา (ร้อยละ 83.9) รองลงมา คือ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ร้อยละ 65.0) ซึ่งเป็นรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- รูปแบบกิจกรรมของโครงการสามารถดำเนินการได้หลากหลายทั้งกิจกรรมรณรงค์ อาทิ การติดป้ายรณรงค์และการจัดบอร์ด (ร้อยละ 79.9) การเดินรณรงค์ (ร้อยละ 67.4) กิจกรรมการเรียนการสอน อาทิ การเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ (ร้อยละ 64.1) และกิจกรรมโรงเรียน การจัดกีฬา (ร้อยละ 67.4) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ (ร้อยละ 60.9) เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมรูปแบบเดิมที่สถานศึกษาเคยปฏิบัติแต่นำมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสม

2.2.2.2 บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา พบว่า มีบทบาทในการเข้ามาให้การสนับสนุนและร่วมดำเนินงานโครงการ โดยภาครัฐ องค์กรอิสระ และท้องถิ่นและครอบครัวได้เข้ามามีบทบาทในการให้ทุนสนับสนุน การ

เป็นแกนนำ และการให้แนวคิดในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งบทบาทของท้องถิ่นและครอบครัวได้สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในปัญหาาร่วมกันที่จะนำไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยท้องถิ่นเพื่อท้องถิ่นที่มากขึ้น และบทบาทของภาคเอกชนและท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นพันธมิตรและภาคีในการดำเนินงานอีกด้วย นอกจากนี้ ในบางโครงการยังมีการดำเนินงานโดยสถานศึกษาเองที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก ดังรายละเอียดจากการสำรวจ ดังนี้

- องค์กรที่ให้ทุนสนับสนุนมากที่สุด คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 64.7) ไม่มีผู้ให้การสนับสนุนโรงเรียนดำเนินการเอง (ร้อยละ 25.1) และกระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 24.1) ตามลำดับ
- บุคคลหรือองค์กรที่เป็นแกนนำในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 62.0) กระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 27.8) และสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (ร้อยละ 24.6)
- บุคคลหรือองค์กรที่ให้แนวคิดในการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 63.8) กระทรวงสาธารณสุข (ร้อยละ 33.5) และกระทรวงศึกษาธิการ (ร้อยละ 28.7)
- พันธมิตรหรือภาคีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการส่วนใหญ่ คือ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (ร้อยละ 56.6) ครอบครัว (ร้อยละ 54.5) และชุมชน (ร้อยละ 54.0)

2.2.2.3 กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการณรงค์และการให้การศึกษา

- เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานภายใต้ประเด็นหลัก 4 ประเด็น ได้แก่ การให้ความรู้ การสร้างความตระหนัก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการขยายผลการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน
- ผู้จัดกิจกรรมหลักของโครงการส่วนใหญ่ คือ นักเรียนแกนนำ (ร้อยละ 79.3) ครูแกนนำ (ร้อยละ 69.1) และครูทั่วไป (ร้อยละ 43.1) ซึ่งหากพิจารณาในกลุ่มแกนนำจะเห็นว่านักเรียนมีบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการมากกว่าครูผู้สอน แต่ในกลุ่มทั่วไปนักเรียนจะเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการน้อยกว่าครูผู้สอน ดังนั้น จึงควรเสริมบทบาทของนักเรียนทั่วไปให้มาสู่การเป็นนักเรียนแกนนำที่มากขึ้น และในส่วนนี้ยังได้เห็นบทบาทของชุมชนในการเข้ามาเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมหลักของโครงการซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพที่ชุมชนตระหนักถึงปัญหาจึงเข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษาอีกด้วย
- ข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับปัญหาของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 70.1 และผลกระทบและโทษของ

การตีพิมพ์ จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 88.8 ซึ่งเนื้อหาทั้งสองประเด็นเป็นการใช้กลยุทธ์เชิงลบที่สามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี แต่ในบางโครงการก็มีการใช้กลยุทธ์เชิงบวกที่เป็นการให้ความรู้ ทางเลือก และทางออกที่สร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน โดยใช้เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 คุณภาพชีวิต จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 การรู้เท่าทัน จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3 เป็นต้น

- รูปแบบการนำเสนอข้อมูลของโครงการส่วนใหญ่เป็นลักษณะเน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ (ร้อยละ 68.7) เน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอนโดยตรงผ่านวิชาหลักในกลุ่มสาระ (ร้อยละ 59.8) และเน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอนโดยตรงผ่านวิชาเสริม (ร้อยละ 17.9)

- สื่อที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการส่วนใหญ่เป็นสื่อภาพ อาทิ บอร์ดหรือนิทรรศการ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 82.9 โปสเตอร์ จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา คือ สื่อเสียง อาทิ เสียงตามสาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 56.1 และสื่อการเรียนการสอน อาทิ สื่อการสอน จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 47.1 เอกสารการสอน จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7

- กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนทั้งโรงเรียน (ร้อยละ 89.1) นักเรียนเฉพาะระดับการศึกษา (ร้อยละ 85.3) และชุมชน (ร้อยละ 57.1)

- การดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่วนใหญ่จะมีการดำเนินงานวิจัยในทุกชั้นตอนหรือมากกว่าหนึ่งชั้นตอน (ร้อยละ 53.6) และการวิจัยภายหลังดำเนินกิจกรรม (ร้อยละ 18.9) และการวิจัยระหว่างดำเนินกิจกรรม (ร้อยละ 14.5) ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงการส่วนใหญ่ไม่ทำการศึกษาข้อมูลก่อนการวางแผนการดำเนินงาน

- การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ พบว่า นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการมากที่สุด รองลงมา คือ ผู้อำนวยการและผู้บริหารสถานศึกษา และครูแกนนำ ตามลำดับ โดยแต่ละบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานได้เข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทต่างๆ ดังนี้

- นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการรณรงค์ การแสดง กีฬา ค่าย การจัดบอร์ด การเดินรณรงค์ เสียงตามสาย ดนตรี และอื่นๆ ถึงร้อยละ 98.2

- ผู้อำนวยการและผู้บริหารมีส่วนร่วมในกิจกรรมการกำกับและติดตามการกำหนดนโยบาย การสนับสนุนงบประมาณและสถานที่ การให้คำแนะนำและคำปรึกษา และอื่นๆ ถึงร้อยละ 96.4

- ครูแกนนำโครงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการควบคุมให้การดูแล การให้ความรู้ การจัดกิจกรรมสนับสนุน การจัดหางบประมาณ และอื่นๆ ถึงร้อยละ 95.2

- ครูภายในโรงเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเข้าร่วมการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การให้ความร่วมมือ การช่วยดูแลนักเรียน การเข้าร่วมกิจกรรม และอื่นๆ ถึงร้อยละ 92.9

- ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นขวัญกำลังใจ การเข้าร่วมเป็นครอบครัวตัวอย่าง การดูแลนักเรียน และอื่นๆ ถึงร้อยละ 82.1

- ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ การให้ความร่วมมือ การสอดส่องดูแล และอื่นๆ ถึงร้อยละ 84.5

- วัดมีส่วนร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ การจัดให้วัดเป็นเขตปลอดเหล้า การเทศนาสอน และอื่นๆ ถึงร้อยละ 81.0

- หน่วยงานภาครัฐมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดประชุมและอบรม การเป็นวิทยากรให้ความรู้ การให้ความร่วมมือและสนับสนุน และอื่นๆ ถึงร้อยละ 82.1

- หน่วยงานภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้ของขวัญสนับสนุน การให้งบประมาณและสิ่งของ การเป็นวิทยากร และอื่นๆ ถึงร้อยละ 39.9

2.2.2.4 ระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการณรงค์และการให้การศึกษา

พบว่า การดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการส่วนใหญ่ คือ การขอการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สสส. และสคส. (ร้อยละ 65.1) การขอการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานในชุมชน (ร้อยละ 45.8) ซึ่งทั้งสองรูปแบบยังคงเป็นการดำเนินงานที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกที่ยังไม่ได้เกิดจากการตระหนักถึงปัญหาและสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงานโดยสถานศึกษาเอง

2.2.3 ผลความสำเร็จในการดำเนินโครงการการรณรงค์และการให้การศึกษา เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา พบว่า โครงการส่วนใหญ่ระบุถึงความสำเร็จในระดับดี (ร้อยละ 52.0) รองลงมา คือ ระดับปานกลาง (ร้อยละ 29.1) และระดับดีมาก (ร้อยละ 15.1) ตามลำดับ โดยในการประเมินผลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทักษะเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยังพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากอีกด้วย

2.3 ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ

- ปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างระบุอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่สนับสนุนให้โครงการประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 51.4 และครูผู้สอน ร้อยละ 47.4) และรองลงมา คือ การให้ความรู้และความตระหนักแก่นักเรียนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 20.0 และครูผู้สอน ร้อยละ 23.1)

- ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานโครงการ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนต่างระบุอย่างสอดคล้องกันว่าปัจจัยที่เป็นอุปสรรคมากที่สุด คือ การต่อสู้กับความคุ้นชินและสิ่งแวดล้อมในชุมชน (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 44.8 และครูผู้สอน ร้อยละ 32.8) รองลงมา ผู้อำนวยการสถานศึกษาระบุว่า การไม่ได้รับการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกฝ่ายและความเข้มงวดและเอาจริงเอาจังในการควบคุมกฎหมายต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จถึงร้อยละ 20.8 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครูผู้สอนระบุว่า การขาดการสนับสนุนทั้งในด้านงบประมาณและอื่นๆ และภาระงานมากต่างก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ครูผู้สอนดำเนินงานไม่ประสบความสำเร็จถึงร้อยละ 20.3 และร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

- ข้อเสนอแนะในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนได้มีข้อเสนอแนะที่สำคัญที่สุด 3 ประเด็น คือ ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 35.6 และครูผู้สอน ร้อยละ 15.4) ความเข้มงวดและความเอาจริงเอาจังในการควบคุมกฎหมาย กฎระเบียบ และนโยบาย (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 14.4 ครูผู้สอน และร้อยละ 22.2) และความครอบคลุมและความต่อเนื่องในการดำเนินงาน (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 14.4 และครูผู้สอน ร้อยละ 22.2)

1.2 การพัฒนาแบบจำลองและการทดสอบแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

การวิจัยเพื่อพัฒนาและทดสอบแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ครั้งนี้เป็นารวิจัยเชิงทดลองที่ได้ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพัฒนวิทย์ จังหวัดนนทบุรี ที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือก ซึ่งจากกระบวนการทดลองจึงสามารถสรุปแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่ผ่านการทดสอบประสิทธิภาพทั้งในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ได้ดังนี้

แผนภาพที่ 6-1 : แบบจำลองการผลานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

แบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถสรุปขั้นตอนการดำเนินงานได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 : ขั้นเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการจัดตั้งคณะทำงานสถานศึกษา และขั้นการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **ขั้นตอนการจัดตั้งคณะทำงานสถานศึกษา** เป็นการรวบรวมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผนการดำเนินงาน โดยคณะทำงานสถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นควรประกอบด้วย ครูฝ่ายบริหาร ครูผู้สอนที่รับผิดชอบวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ครูผู้สอนในวิชาที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน และตัวแทนนักเรียน

2) **ขั้นการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินงาน** ที่คณะทำงานสถานศึกษา จะต้องทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพื่อวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยที่จะนำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและทรัพยากรของสถานศึกษา และในขั้นตอนนี้จะต้องมีการเสริมความรู้และประสบการณ์การทำงานจากแหล่งความรู้ภายนอกเพื่อนำประสบการณ์เหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อคณะทำงานสถานศึกษาได้ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาและความรู้หรือประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกแล้ว จึงนำข้อมูลเหล่านั้นไปประมวลผลและร่วมกันวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับทรัพยากรและบริบทของสถานศึกษา โดยบางสถานศึกษาอาจจะมีการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมรณรงค์ในรูปแบบที่แตกต่างจากเดิม ซึ่งคณะทำงานสถานศึกษาได้คัดเลือกความรู้หรือประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกที่พิจารณาแล้วว่าเหมาะสมกับสถานศึกษา มาทดลองดำเนินการก็เป็นได้

ขั้นตอนที่ 2 : ขั้นปฏิบัติตามแผนการดำเนินงาน

การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาเป็นขั้นตอนที่มีการวางแผนการดำเนินงานและการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. **การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย** โดยการระบุกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานทั้งใน ส่วนของการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ชัดเจนจะส่งผลต่อการวางแผนการดำเนินงานที่ถูกต้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด
2. **การคัดเลือกรายวิชาในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมในการรณรงค์** ที่เข้าร่วมดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา โดย

รายวิชาที่คัดเลือกควรกำหนดรายวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องตีม แอลกอฮอล์และกลุ่มเป้าหมายให้เป็นรายวิชาหลัก ส่วนรายวิชาอื่นๆ ที่มีความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอนสามารถนำเข้ามาบูรณาการเป็นรายวิชาเสริม อาทิ คาบเวลาเรียนวิชาคั่นคว้าด้วยตนเองอาจจะนำเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องตีมแอลกอฮอล์เข้าไปเป็นประเด็นในการจัดการเรียนการสอนในการคั่นคว้าด้วยตนเอง หรือใช้คาบเวลาดังกล่าวในการให้นักเรียนทำกิจกรรมต่อเนื่องจากคาบเวลาเรียนของรายวิชาหลัก เป็นต้น และรายวิชาที่เข้าร่วมดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาอาจจะมากกว่า 1 รายวิชาได้

การคัดเลือกกิจกรรมรณรงค์ที่เข้าร่วมดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาควรเป็นกิจกรรมที่สถานศึกษาได้มีการดำเนินงานอยู่แล้วหรือกิจกรรมที่สามารถเพิ่มเติมได้โดยไม่สร้างภาระงานใหม่ให้แก่ครูผู้สอนและเป็นกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นในการเปลี่ยนแปลงประเด็นของกิจกรรมให้เป็นกิจกรรมหลัก ซึ่งสามารถมีมากกว่า 1 กิจกรรมได้ ส่วนกิจกรรมเสริมควรเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง แต่สามารถสร้างกระแสตอบรับภายในสถานศึกษาให้เกิดความตระหนักในการห่างไกลการบริโภคเครื่องตีมแอลกอฮอล์ได้เป็นอย่างดี อาทิ การติดป้ายรณรงค์ การจัดบอร์ด การพูดหน้าเสาธง การจัดเสียงตามสาย เป็นต้น

3. **การกำหนดเนื้อหาหรือประเด็น**ในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา เนื้อหาจากหลักสูตรการเรียนการสอนในวิชาหลักเป็นหัวใจที่เชื่อมประสานการรณรงค์และการให้การศึกษาเข้าด้วยกัน เนื่องจากเนื้อหาในวิชาหลักของการจัดการเรียนการสอนจะเป็นกรอบหลักที่นำไปสู่การกำหนดประเด็นในการรณรงค์ และการวางแผนการดำเนินงานทั้งในส่วนของการกำหนดวัตถุประสงค์ สื่อ ช่องทางการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และองค์ประกอบอื่นๆ อีกมากมาย ดังนั้นการกำหนดเนื้อหาจึงเป็นจุดเชื่อมโยงหรือจุดผสมผสานการให้การศึกษากับการรณรงค์เข้าด้วยกัน
4. **การกำหนดวิธีดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา**ภายหลังจากกำหนดกลุ่มเป้าหมาย คัดเลือกรายวิชาและกิจกรรมรณรงค์ และกำหนดเนื้อหาหรือประเด็นเรียบร้อยแล้ว การวางแผนการดำเนินงานของคณะทำงานสถานศึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจึงเป็นขั้นตอนต่อไป โดยมีองค์ประกอบของการวางแผนการดำเนินงาน ดังนี้
 - **วัตถุประสงค์/เป้าหมาย**ควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการให้การศึกษาและการรณรงค์ที่มีลักษณะหนุนเสริมซึ่งกันและกัน

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนมีข้อบังคับของหลักสูตร การเรียนการสอนทำให้มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานน้อยกว่าการจัดกิจกรรมรณรงค์ เป้าหมายของการจัดกิจกรรมรณรงค์จึงควรมีบทบาทในการหนุนเสริมความรู้ที่ได้จากการเรียนการสอนให้นำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- **กระบวนการ/วิธีดำเนินงาน** มีขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ “ขั้นก่อนการดำเนินงาน” ซึ่งเป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานและการทดสอบก่อนดำเนินการ (Pretest) “ขั้นการดำเนินการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา” ที่สามารถกำหนดรูปแบบการดำเนินงานได้ในลักษณะที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น อาทิ การนำกิจกรรมรณรงค์มาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมทำบทยเรียนหรือกิจกรรมทำคาบเรียนเพื่อกระตุ้นความอยากรู้ของนักเรียนและเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนได้มากขึ้น และ “ขั้นหลังการดำเนินงานหรือสิ้นสุดการดำเนินงาน” ที่มีการประเมินผลและถอดบทเรียนภายหลังการดำเนินงานซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- **สื่อ/ช่องทางการสื่อสาร** เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การดำเนินการผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนที่ส่วนใหญ่มีการสื่อสารผ่านสื่อบุคคลที่เป็นครูผู้สอนเท่านั้น แต่การผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาได้เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้คัดเลือกสื่อและช่องทางการสื่อสารของการรณรงค์ที่หลากหลายมาประกอบการจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้มากขึ้น ซึ่งการคัดเลือกสื่อและช่องทางการสื่อสารยังเป็นการเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสค้นคว้าหาข้อมูลและมีปฏิสัมพันธ์กับภาคีเครือข่ายภายนอกที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากยิ่งขึ้นอีกด้วย
- **บทบาทและการมีส่วนร่วม** ควรเกิดขึ้นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน และชุมชน โดยนักเรียนควรเป็นผู้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานมากที่สุด ซึ่งการมีส่วนร่วมของนักเรียนนั้นสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของ

การดำเนินงาน อาทิ การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกสื่อ การมีส่วนร่วมในการคัดเลือกเนื้อหา การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสารไปยังนักเรียนคนอื่นๆ ในสถานศึกษา และอื่นๆ อีกมากมาย ส่วนครูผู้สอนควรมีบทบาทในการกระตุ้นและหนุนเสริมให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนรู้และสนับสนุนให้การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม ผู้อำนวยการในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาก็ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรืออำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้แก่นักเรียนและครูผู้สอนที่เข้าร่วมดำเนินงาน และชุมชนรอบสถานศึกษาควรมีส่วนสำคัญในการทำสภาพแวดล้อมรอบสถานศึกษาปลอดภัยได้อย่างแท้จริง ซึ่งหากสถานศึกษาปลอดภัยแต่ภายนอกสถานศึกษามีแรงยั่วยุให้นักเรียนบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การดำเนินงานผสมผสานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาก็อาจจะไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานได้อย่างแท้จริง

- กระบวนการวิจัยของครูอย่างเป็นระบบควรดำเนินการตั้งแต่เริ่มต้นไปจนกระทั่งสิ้นสุดการดำเนินงาน โดยในระยะเริ่มต้นกระบวนการวิจัยจะช่วยในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่นำไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสถานศึกษา และการวัดและประเมินนักเรียนก่อนดำเนินการ ระยะดำเนินงานกระบวนการวิจัยสามารถใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน และในระยะสิ้นสุดการดำเนินงานกระบวนการวิจัยยังสามารถประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การชี้ประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อนำไปพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินการให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นในขั้นตอนของการดำเนินงานผสมผสานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาศึกษาในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องได้รับการสนับสนุนจากทั้งภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา โดยภายในสถานศึกษาควรได้รับการสนับสนุนการดำเนินงานจากผู้อำนวยการสถานศึกษาในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานทั้งในด้านของการยืดหยุ่นภาระงานของครูผู้สอน การยืดหยุ่นคาบเวลาในการจัดการเรียนการสอน และการสนับสนุนงบประมาณหรือวัสดุอุปกรณ์ หรือแม้แต่ครูผู้สอนหรือบุคลากรภายในสถานศึกษาท่านอื่นๆ ที่ควรสนับสนุนการดำเนินงานของครูและนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการโดยการอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานเท่าที่จะปฏิบัติได้

และภายนอกสถานศึกษาทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาได้หลากหลายด้าน อาทิ องค์กรภาคีที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถให้การสนับสนุนทั้งองค์ความรู้และสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่สถานศึกษา การสนับสนุนของชุมชนรอบสถานศึกษาในการทำให้ชุมชนปลอดภัย อาทิ การไม่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้นักเรียน การเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนให้แก่ครูผู้รับผิดชอบ เป็นต้น การสนับสนุนของครอบครัวซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำนักเรียนให้ห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแท้จริง โดยคนในครอบครัวต้องเป็นต้นแบบที่ไม่บริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ลูกหลาน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 : ขั้นตอนติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินและการตรวจสอบผลของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นขั้นตอนที่สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการประเมินผลก่อนและหลังการดำเนินงาน หรือการประชุมถอดบทเรียนการดำเนินงาน ซึ่งขั้นตอนการประเมินและการตรวจสอบผลของการดำเนินงานจะนำไปสู่การปรับปรุงและแก้ไขกระบวนการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสถานศึกษามากยิ่งขึ้นต่อไป และกระบวนการดำเนินงานที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขจะนำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงนักเรียนให้ห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

โดยจากกระบวนการทดลองเพื่อพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการดำเนินงานในลักษณะผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีประสิทธิภาพ โดยนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับความรู้ในเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทักษะคติต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดีกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นสำคัญต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่มีความมีประสิทธิภาพต่อการ ดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

จากผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาโดยการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีประสิทธิภาพในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้ห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยจากผลการทดสอบประสิทธิภาพของแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีผลสัมฤทธิ์ในด้านความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดีกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติ และนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษายังมีพฤติกรรมและความถี่ในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ลดลงกว่านักเรียนที่จัดการเรียนการสอนปกติอีกด้วย

ผลการทดสอบประสิทธิภาพแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานพลังที่มีประสิทธิภาพในสร้างการเปลี่ยนแปลงความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่มากกว่าการดำเนินงานแบบต่างคนต่างดำเนินการ ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะผสมผสานดังกล่าวสอดคล้องกับกระแสการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนานาชาติที่ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานที่มากขึ้น โดย Drugs: Guidance for schools (2004) Martin Plant and Moira Plant (2006) Heitzler (2006) Durodola (2010) ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2546) จรรยา จิตรจรรย์ (2547) นิพนธ์ พันพงศกร และคณะ (2550) และบัณฑิต ศรีไพศาล และจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ (2550) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าจะต้องใช้หลายมาตรการที่เหมาะสมมาดำเนินการร่วมกันเพราะไม่มีมาตรการใดที่จะมีประสิทธิภาพผลสมบูรณ์ได้โดยไม่ต้องอาศัยมาตรการอื่นๆ ร่วมด้วย และไม่มีมาตรการใดไม่ได้ผลเลย แต่ในการดำเนินงานผสมผสานก็ไม่ใช่แค่เพียงการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างถาวร แต่ในการดำเนินงานยังคงต้องอาศัยมาตรการอื่นๆ ร่วมด้วยจึงจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานยังคงเป็นทิศทางในการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในอนาคตอีกด้วย

ในปัจจุบันทุกสถานศึกษาได้มีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านการรณรงค์และการให้การศึกษาเพียงแต่ระดับของการผสมผสานการรณรงค์และการให้การศึกษาแตกต่างกันออกไป โดยทุกสถานศึกษามีการให้การศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านเนื้อหาในวิชาสุขศึกษา และพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานหลักมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ส่วนการจัดกิจกรรมรณรงค์ในสถานศึกษามีการดำเนินงานทั้งในรูปแบบที่ได้รับการสนับสนุนให้ดำเนินการจากองค์กรภายนอกและรูปแบบที่สถานศึกษาดำเนินการเอง โดยผลจากการสำรวจได้พบว่า สถานศึกษาที่ทำการสำรวจมีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งในรูปแบบที่ดำเนินการจากภายนอกโดยการมีผู้ให้ทุนสนับสนุนเฉลี่ย 1 โครงการต่อสถานศึกษา และสถานศึกษาที่ดำเนินกิจกรรมรณรงค์เองเฉลี่ย 1-2 โครงการต่อสถานศึกษา

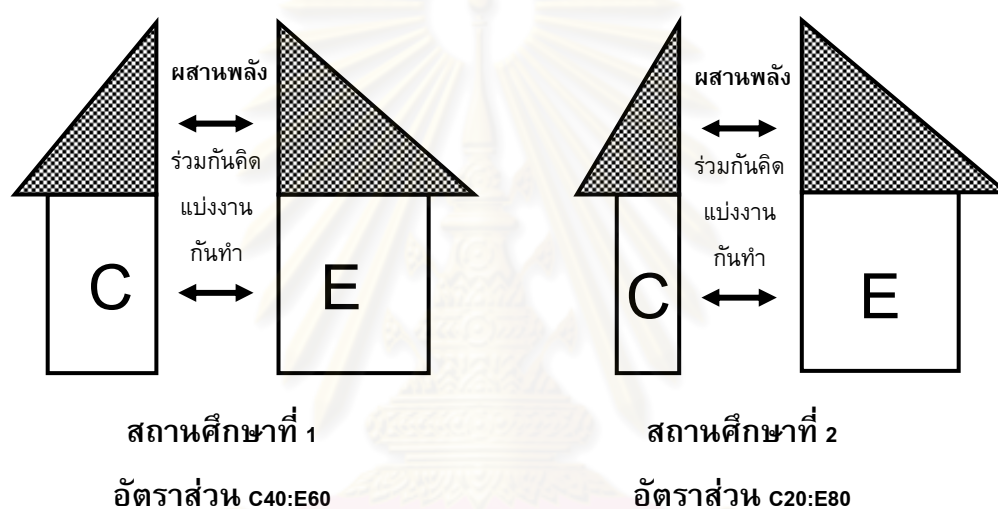
และจากการสำรวจยังชี้ให้เห็นถึงรูปแบบในการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ศึกษาว่ามีการดำเนินงานในลักษณะการผสมผสานการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” อาทิ วิชาพระพุทธศาสนาสอนเรื่องศีล 5 ก็มีการวางแผนร่วมกันกับการรณรงค์ให้เห็นเรื่องผลกระทบของการดื่มสุรา การรณรงค์เรื่องเมาแล้วขับอาจจะวางแผนร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์ในการสอนการคำนวณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด เป็นต้น โดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนมีเพียง 55 คน คิดเป็นร้อยละ 30.1 ส่วนสถานศึกษาที่มีความพยายามในการดำเนินงานผสมผสานแต่ยังไม่ชัดเจนมีถึง 98 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 และสถานศึกษาที่ไม่มีการปฏิบัติในลักษณะการผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำมี 25 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7

ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า ในสถานการณ์จริงของสถานศึกษาภายในประเทศไทย รูปแบบการดำเนินงานในกลุ่มสถานศึกษาที่ไม่มีการปฏิบัติในลักษณะการผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำจะมีจำนวนมากขึ้นกว่าผลการวิจัย เนื่องจากในการดำเนินงานวิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลจากสถานศึกษาที่มีการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แต่ยังคงมีสถานศึกษาที่ไม่ได้รับทุนสนับสนุนจากสสส.อีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้มีการดำเนินการรณรงค์เกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาจึงยังไม่เกิดการดำเนินงานร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษา

ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่าหากมีการผลักดันให้สถานศึกษาที่มีความพยายามในการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในลักษณะของการผสมผสานแต่ยังไม่ชัดเจนให้ได้ยกระดับการดำเนินงานไปสู่การวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยการนำกิจกรรมรณรงค์และการให้การศึกษาที่ดำเนินการอยู่มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลพื้นฐานและทรัพยากรของสถานศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานและวางแผนอย่างระบบมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาดังกล่าวมีการยกระดับไปสู่การผสมผสานที่มีระบบและมีประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนได้ดียิ่งขึ้น ส่วนสถานศึกษาที่ยังไม่มีการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำน่าจะมีการผลักดันให้เกิดการดำเนินการที่มีลักษณะผสมผสานตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อสร้างพื้นฐานวิธีคิดและวิธีการดำเนินงานในเชิงบูรณาการมากยิ่งขึ้น

และหากพิจารณาการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาผลการวิจัยยังพบว่า รูปแบบการดำเนินงานของการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษายังมีความหลากหลายตามระดับความเข้มข้นของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่เข้ามาร่วมกันดำเนินงานในระดับที่แตกต่างกันออกไป โดยในบางสถานศึกษามีการดำเนินงานในรูปแบบการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตามถึงร้อยละ 68.6 อาทิ โครงการโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบมีการดำเนินการที่มีส่วนผสมของการให้การศึกษาเข้มข้นมากกว่าการรณรงค์ โดยมีความพยายามในการบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก และการจัดกิจกรรมรณรงค์เป็นเพียงกิจกรรมหนุนเสริมการจัดการเรียนการสอนให้มีพลังมากยิ่งขึ้น และรูปแบบการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามมีร้อยละ 57.2 อาทิ โครงการ Drink No Alcohol (DNA) และโครงการเครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี) ที่เน้นการจัดกิจกรรมรณรงค์ภายในสถานศึกษาผ่านกิจกรรมกีฬาและละครซึ่งเป็นสื่อที่กระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนเป็นหลัก ส่วนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเป็นกิจกรรมตามปกติของนักเรียนเท่านั้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวได้สะท้อนรูปแบบการดำเนินงานของการรณรงค์และการให้การศึกษาในภาพรวม โดยไม่ได้ชี้เฉพาะในส่วนของการผสมผสานเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่า รูปแบบการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานก็น่าจะมี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตาม และรูปแบบการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามเช่นเดียวกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในภาพรวม

โดยรูปแบบของการผสมพลังทั้งในลักษณะการให้การศึกษา นำและการรณรงค์ตาม และการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามยังคงเป็นรูปแบบที่มีความยืดหยุ่น โดยในบางสถานศึกษาที่มีรูปแบบการดำเนินงานเดียวกันแต่อาจจะให้ความเข้มข้นของการผสมผสานที่แตกต่างกันได้ ตัวอย่างเช่น ในสองสถานศึกษาที่มีรูปแบบการให้การศึกษา นำและการรณรงค์ตามเช่นเดียวกัน แต่ก็สามารถผสมผสานการให้การศึกษาและการรณรงค์ที่ไม่เหมือนกันได้ โดยสถานศึกษาที่ 1 อาจมีส่วนผสมของการรณรงค์และการให้การศึกษาในอัตราส่วน 60:40 สถานศึกษาที่ 2 อาจจะมีส่วนผสมของการรณรงค์และการให้การศึกษาในอัตราส่วน 80:20 ก็เป็นไปได้

แผนภาพที่ 6-2 : การดำเนินงานผสมพลังในรูปแบบการให้การศึกษา นำและการรณรงค์ตาม

ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า การดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในลักษณะการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตามในทางปฏิบัติสามารถกระทำได้ง่ายกว่าการให้การศึกษา นำและการรณรงค์ตาม เนื่องจากตามธรรมชาติของการให้การศึกษาเป็นภาระงานประจำที่มีระเบียบแบบแผนที่แน่นอนตายตัวทำให้ความยืดหยุ่นในการปรับเปลี่ยนตามกิจกรรมรณรงค์สามารถกระทำได้ง่าย ถึงแม้ว่าการปฏิรูปการศึกษาจะเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นได้มากขึ้นก็ตาม แต่ธรรมชาติของการรณรงค์ภายในสถานศึกษาเป็นเสมือนภาระงานเสริมที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการให้เข้ากับการจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า ดังนั้น การดำเนินงานผสมพลังในรูปแบบของการให้การศึกษา นำและการรณรงค์ตามจึงน่าจะสามารถปฏิบัติได้ง่ายและสอดคล้องกับธรรมชาติของสถานศึกษามากกว่าการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตาม

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีประสิทธิภาพในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินการร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากสสส. มีสถานศึกษาเพียงบางส่วนเท่านั้นที่สามารถดำเนินการในลักษณะของการผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำที่มีการวางแผนอย่างชัดเจน แต่สถานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงมีการดำเนินงานในลักษณะที่มีความพยายามในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำ แต่ยังไม่ชัดเจน จึงทำให้พลังในการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังไม่สมบูรณ์ในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแท้จริง การพยายามยกระดับให้สถานศึกษาที่มีการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในระดับที่ยังไม่มีความชัดเจนให้ไปสู่ระดับที่มีการวางแผนดำเนินงานที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องน่าจะให้การสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ และสถานศึกษาที่ยังไม่มีการดำเนินงานร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษาหรือสถานศึกษาที่ยังไม่มีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ภายในสถานศึกษาน่าจะมีการผลักดันให้เกิดการดำเนินการที่มีลักษณะผสมผสานภายใต้แนวคิดร่วมกันคิดและแบ่งงานกันทำโดยมีการวางแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินโครงการเพื่อสร้างพื้นฐานวิธีคิดและวิธีการดำเนินงานในเชิงบูรณาการมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การดำเนินการร่วมกันของการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังสามารถดำเนินการได้ทั้งในรูปแบบ “การรณรงค์นำและการให้การศึกษาตาม” และ “การให้ศึกษานำและการรณรงค์ตาม” แต่การดำเนินงานในลักษณะของการให้ศึกษานำและการรณรงค์ตามจะเหมาะสมกับธรรมชาติของสถานศึกษาที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ดีกว่าการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตาม แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาไม่มีรูปแบบหรือสูตรการผสมความเข้มข้นของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่แน่นอนตายตัว การผสมผสานการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะขึ้นอยู่กับทั้งเป้าหมายและบริบทของสถานศึกษาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนให้เกิดการผสมผสานเป็นสูตรที่เหมาะสมของแต่ละสถานศึกษาที่จะนำพาเด็กและเยาวชนไปสู่การห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างแท้จริง

2.2 รูปแบบการรณรงค์ภายในสถานศึกษา

จากผลการทดลองได้ชี้ให้เห็นว่ารูปแบบของการรณรงค์และการให้การศึกษาที่นำมาผสมผสานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา โดยการรณรงค์ในสถานศึกษา (School campaign) จะมีกลุ่มเป้าหมายขนาดเล็กกว่าการรณรงค์ในสังคมทั่วไป การวางแผนการดำเนินงานจึงมีลักษณะเฉพาะที่สามารถกำหนดรูปแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่มีการกำหนดขอบเขตอย่างชัดเจน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในการรณรงค์ของสถานศึกษาส่วนใหญ่ก็คือนักเรียนภายในสถานศึกษานั้นเอง แต่กิจกรรมรณรงค์บางกิจกรรมอาจมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้นไปสู่ครอบครัวและชุมชนแต่ก็ยังคงเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีขอบข่ายการดำเนินงานที่ชัดเจนเช่นเดียวกัน ดังนั้น การวางแผนการดำเนินงานรณรงค์ในสถานศึกษาจึงสามารถกำหนดรูปแบบการรณรงค์ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนได้สะดวกยิ่งขึ้น อาทิ กิจกรรมการรณรงค์ภายในโรงเรียนที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนจะต้องจัดกิจกรรมที่ทันสมัย ตื่นตาตื่นใจ และกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมรณรงค์ที่มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวและชุมชนก็ควรจัดกิจกรรมที่ลูกซึ่งเป็นนักเรียนในสถานศึกษาสื่อสารไปยังพ่อแม่และญาติพี่น้องภายในชุมชน เป็นต้น และที่สำคัญรูปแบบการจัดกิจกรรมรณรงค์ภายในสถานศึกษาจะต้องเป็นกิจกรรมรณรงค์ที่ปรับประยุกต์จากกิจกรรมเดิมที่ครูผู้สอนหรือบุคลากรภายในสถานศึกษาได้ดำเนินการอยู่เป็นปกติให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นโดยการปรับเปลี่ยนรายละเอียดภายในกิจกรรมให้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย เพราะหากการจัดกิจกรรมเป็นการดำเนินงานที่ต้องเพิ่มเติมจากภาระงานเดิมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะนำไปสู่ผลสำเร็จที่ยากขึ้น เนื่องจากภาระงานเดิมที่มีภายในสถานศึกษามีจำนวนมาก หากต้องสละเวลามาจัดกิจกรรมใหม่ต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ เช่น เวลา งบประมาณ บุคคล และอื่นๆ ในจำนวนที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นอุปสรรคตั้งแต่เริ่มแรกก่อนดำเนินการ

ผู้วิจัยของตั้งข้อสังเกตว่า รูปแบบการรณรงค์ที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษาที่เกิดขึ้นจากการปรับประยุกต์ให้มีความน่าสนใจและสอดคล้องกับสภาพความจริงของสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่เน้นการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) โดยเฉพาะในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สามารถจัดกิจกรรมได้ในหลากหลายรูปแบบ อาทิ การจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้เท่าทันโฆษณาเหล่า การจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้เท่าทันกลยุทธ์ของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมรณรงค์ที่เน้นให้รู้เท่าทันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีหลากหลายประเทศให้ความสนใจทั้งในส่วนของ Teen Health and the Media ที่ใช้พลังของการรู้เท่าทันสื่อในการแก้ปัญหาสุขภาพของเยาวชนโดยเฉพาะใน

ประเด็นเกี่ยวกับเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์ Peter DeBenedittis และ Wiveca Borjesson-Holman (2008) ได้กล่าวถึงใน madialiteracy ว่าโฆษณาเป็นตัวสร้างปัญหาจากการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลฮอลล์โดยมีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนมากมาย กระบวนการรู้เท่าทันสื่อจะเป็นทางออกที่สำคัญในการนำพาเด็กให้ออกจากปัญหาดังกล่าว

รูปแบบการรณรงค์ในสถานศึกษายังจะต้องอิงกับแนวคิดของการรณรงค์จากชุมชน (Community Campaign) ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและร่วมกันหาหนทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ผ่านกระบวนการและขั้นตอนที่อาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน โดยการรณรงค์ในสถานศึกษาก็เช่นเดียวกันควรจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาโดยเฉพาะนักเรียนที่ร่วมกันศึกษาสภาพสถานศึกษาและพิจารณาปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาก่อนร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ครุมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้สนับสนุนและหนุนเสริมการดำเนินงานของนักเรียน (facilitator) และมีกระบวนการวิเคราะห์และประเมินผลการดำเนินงานที่นำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นรูปแบบการรณรงค์ในสถานศึกษาจึงไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวแต่เป็นรูปแบบที่อิงตามสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาที่ทุกฝ่ายร่วมกันคิดวิเคราะห์และแบ่งบทบาทกันดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จึงเป็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนว่าการรณรงค์จากองค์กรภายนอกที่มีรูปแบบเดียวแต่ดำเนินการกับทุกสถานศึกษาอาจจะไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการรณรงค์เนื่องจากรูปแบบการรณรงค์ดังกล่าวไม่เหมาะสมกับบริบทและสภาพปัญหาที่แท้จริงของสถานศึกษา

ผู้วิจัยของตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าการรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ (Mass Media Campaign) น่าจะเป็นรูปแบบที่ไม่เหมาะสมกับการดำเนินการรณรงค์ภายในสถานศึกษา เนื่องจากการรณรงค์ผ่านสื่อหลักทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ต้องใช้ทรัพยากรที่มีมูลค่าและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสูง จึงทำให้การดำเนินงานในโรงเรียนด้วยการรณรงค์ประเภทนี้อาจจะไม่เหมาะสมกับสถานศึกษา แต่หากสถานศึกษาใดที่ตระหนักถึงบทบาทสำคัญของสื่อหลักในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดีในกลุ่มเป้าหมายก็สามารถนำการรณรงค์ผ่านสื่อต่างๆ ไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับโรงเรียนได้ เช่น การจัดรายการวิทยุโรงเรียน หนังสือพิมพ์โรงเรียน โทรทัศน์โรงเรียน เป็นต้น แต่สื่อต่างๆ เหล่านี้ก็ยังคงมีค่าใช้จ่ายที่สูงและต้องอาศัยทรัพยากรในการดำเนินงานที่มากเช่นเดียวกัน ดังนั้นสถานศึกษาที่สามารถดำเนินงานด้วยรูปแบบการรณรงค์ผ่านสื่อหลักจะต้องเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมทั้งในส่วนของวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ แต่สถานศึกษาที่มีความพร้อมที่สามารถ

ดำเนินการได้ก็จะสามารถใช้กระบวนการผลิตสื่อรณรงค์ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ในการเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่ดีของนักเรียนได้อีกด้วย โดยนักเรียนจะได้มีส่วนร่วมในบทบาทของการเป็นผู้ส่งสาร (Sender) และผู้วางแผน (planner) ที่มากขึ้นกว่าเดิมที่เป็นเพียงผู้รับสาร (Receiver) อาทิ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาได้จัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียนหรือ TU News เพื่อเป็นพื้นที่ในการนำเสนอข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนและคณาจารย์ของโรงเรียน และยังเป็นที่เรียนรู้ให้แก่นักเรียนที่สนใจในด้านการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในส่วนของการเป็นนักเขียน บรรณาธิการ ฝ่ายศิลปกรรม และอื่นๆ อีกด้วยซึ่งนักเรียนจะได้ฝึกปฏิบัติงานจริงที่เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้นอกเหนือจากตำรา การเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบ และการสร้างทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัยได้มีการจัดทำหนังสือพิมพ์โรงเรียนผ่านรูปแบบของชมรม โรงเรียนสตรีอ่างทองที่ได้มีการจัดรายการวิทยุโรงเรียนผ่านคลื่นความถี่ 101.75 MHz โรงเรียนวัดร่องนาگیได้มีการจัดรายการวิทยุผ่านคลื่นความถี่ 105.75 MHz เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการดำเนินการรณรงค์ในสถานศึกษามีรูปแบบที่หลากหลายที่สถานศึกษาสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง โดยการดำเนินงานอาจจะไม่ได้เป็นการคัดเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้เป็นรูปแบบการรณรงค์ภายในสถานศึกษา แต่การรณรงค์ในสถานศึกษา (School Campaign) จะเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ปรับประยุกต์รูปแบบการรณรงค์หลากหลายรูปแบบมาผสมผสานให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในแต่ละแห่งที่ผ่านการวิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาและวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาต่อไป

2.3 การผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตทั้งในเชิงลึกและกว้าง

จากผลการวิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาที่มีพลังในการสร้างการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การมีทักษะชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชนในประเด็นเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังที่ World Health Organization (1994:4) และ Baldo and Furniss (1998) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการที่จะไปสู่การป้องกันปัญหาทางสุขภาพ (Prevention of health problems) ได้จะต้องมีกระบวนการซึ่งมาได้รับความรู้ (Knowledge acquisition) และผ่าน

กระบวนการฝึกฝนให้เกิดทักษะชีวิต (life skill acquisition including) ที่ส่งเสริมให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมไปในทิศทางที่ดี (Attitudes Values, and behavior reinforcement or change) ซึ่งเมื่อผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้วเด็กและเยาวชนจะมีทักษะที่ดีในการป้องกันปัญหาสุขภาพที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง แต่การดำเนินการทดลองดังกล่าวเป็นเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่เด็กและเยาวชนเพียงชั่วคราว ซึ่งภายหลังจากที่โครงการสิ้นสุดลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมดังกล่าวอาจจะสิ้นสุดลงตามไปด้วย

ผู้วิจัยจึงขอตั้งข้อสังเกตว่า การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวจะต้องมีการดำเนินงานในเชิงลึกที่กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตจะต้องดำเนินการไปจนถึงฐานรากทางความคิดของเด็กและเยาวชนที่กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ จะต้องสนับสนุนให้ไปสู่ความสามารถแห่งตน (self-efficacy) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) (World Health Organization, 1994) ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ถูกชักชวนให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชีวิตประจำวัน ทักษะการปฏิเสธซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่พวกเขาจะรู้จักการปฏิเสธการชักชวนเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี โดยจากการดำเนินการทดลองบางส่วนได้สะท้อนให้เห็นภาพของความพยายามในการสร้างการเปลี่ยนแปลงของเด็กและเยาวชนที่ส่งเสริมการมีทักษะชีวิตที่ดีในระดับฐานราก ผ่านการดำเนินงานในกิจกรรมรณรงค์วันทักษะชีวิตที่กลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มได้พยายามคิดค้นกระบวนการสร้างทักษะชีวิตในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านทั้งกิจกรรม Say No 108 วิธีปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนคุณดื่มเหล้า กิจกรรมต้นไม้ปลอดเหล้า และกิจกรรมเกมส์ตามล่า...หาโทษของเหล้า เพื่อให้นักเรียนได้รับรู้ถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเห็นคุณค่าของตนเองให้มากขึ้นอันนำไปสู่การให้คำปฏิญาณว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการรู้จักปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

และความพยายามของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ต้องการให้เกิดการปลูกฝังทักษะชีวิตในเชิงลึกที่มากขึ้น เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ถาวรให้แก่เด็กและเยาวชน ดังคำกล่าวที่ว่า

“การฝึกให้นักเรียนรู้จักการปฏิเสธเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะหากเขาารู้ถึงโทษแล้วรู้จักการปฏิเสธก็จะทำให้พวกเขาไม่เข้าสู่วังวนของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผอ.ก็อยากให้เขามีทักษะในการปฏิเสธที่ถูกต้อง”

(ณิชากร บำรุงนอก, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

“ไม่ว่าสังคมภายนอกมันจะบอกว่าเด็กวัยรุ่นต้องดื่มเหล้า...แต่เด็กก็มีจิตสำนึกและการปลูกฝังที่ดีมันก็น่าจะช่วยให้ได้”

(ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

นอกจากนั้นจากคำกล่าวของเกศริน ชุบุญมี (สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553) ยังได้สะท้อนให้เห็นถึงการมีทักษะการตัดสินใจและการปฏิเสธที่ดีขึ้นภายหลังจากการได้เข้าร่วมการดำเนินงานในรูปแบบการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา ดังนี้

“ต่อไปนี้อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ดื่ม เพื่อนชวนเราก็กจะไม่ค่อยได้ไป เวลาเพื่อนชวนเราก็กบอกว่าไม่ว่าง เรารักตัวเอง เพราะถ้าเราไปเพื่อนชวนครั้งแรกเราไม่ดื่มแต่ถ้าชวนไปเรื่อยๆ เราอาจจะดื่มได้ เพื่อนชอบพูดว่า “กินดีเพื่อนกัน...เราก็กต้องกิน” เราก็กเลยไม่ไปเลยดีกว่า เขาก็กไม่สามารถชักชวนเราได้”

(เกศริน ชุบุญมี, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

โดยทักษะชีวิตดังกล่าวหากพิจารณาตามทักษะชีวิตหลัก (Core Life Skills) ของ World Health Organization (1994) จะพบว่าในการกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในแต่ละครั้งจะต้องเกิดขึ้นจากการผสมผสานทักษะชีวิตหลักหลายๆ ด้านเข้าด้วยกัน อาทิ การปฏิเสธเพื่อนเมื่อชวนดื่มของเกศริน ชุบุญมีเป็นการผสมผสานทักษะชีวิตหลักทั้งในด้านการตัดสินใจ (Decision making) “ที่จะไม่ไปเลย” ซึ่งเป็นการแก้ปัญหา (Problem solving) ที่จะต้องถูกเพื่อนชวนให้ดื่ม โดยผ่านกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) ว่าการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีโทษต่อทั้งสภาพร่างกายและจิตใจ เป็นต้น แต่ทักษะการปฏิเสธดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้เมื่อเด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของตนเองและมีความเชื่อมั่นว่าจะสามารถปฏิบัติได้

ดังนั้น จากประสิทธิภาพการดำเนินงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาจะสร้างการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว การส่งเสริมให้การดำเนินงานไปสู่การมีทักษะชีวิตที่ดีในเชิงลึกที่ก่อให้เกิดความเห็นคุณค่าในตนเองและความเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถปฏิเสธเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้เป็นสิ่งสำคัญที่การดำเนินงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้การศึกษาต้องตระหนักถึงเพื่อนำไปสู่การมีทักษะชีวิตที่ดีในตัวของเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืน

และผู้วิจัยจึงขอตั้งข้อสันนิษฐานเพิ่มเติมว่า เมื่อเด็กและเยาวชนมีทักษะชีวิตที่ดีในประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แล้ว การปรับประยุกต์กระบวนการในการพัฒนาทักษะชีวิตโดยการผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการให้การศึกษาในประเด็นอื่นๆ หรือในเชิงกว้างก็น่าจะดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพใกล้เคียงกับประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังคำกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาที่เคยเข้าร่วมโครงการทักษะชีวิตภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่ว่า

“อยากให้ครูและนักเรียนได้เรียนรู้... ได้กระบวนการเพราะถ้าทำเรื่องเหล่านี้ได้... ก็จะทำเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตได้หมด...”

รัตมี แดงสุวรรณ (สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2552)

และการปรับประยุกต์ใช้กระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตจากประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปสู่ประเด็นอื่นๆ ยังได้รับการสนับสนุนจากครูผู้สอนที่กล่าวว่า

“บูรณาการระหว่างการเรียนการสอนกับการรณรงค์ได้ เช่นไปทำเรื่องบุหรี่ยี่มีเนื้อหาการสอนเรื่องบุหรี่ยี่จัดกิจกรรมรณรงค์เรื่องบุหรี่ยี่ เราบูรณาการได้ทุกวิชามาร่วมกันได้หมด”

(ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

การดำเนินงานผลสัมฤทธิ์ในเชิงกว้างดังกล่าวสอดคล้องกับสิรินันท์ ศรีวีระสกุล และคณะ (2553) และอัญชลี ตันศิริและคณะ (2553) ที่ดำเนินโครงการเครือข่ายการสอนทักษะชีวิตในประเด็นครอบครัวและการบริโภคว่า นวัตกรรมการสอนทักษะชีวิตที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัยสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับทักษะชีวิตในประเด็นอื่นๆ ได้ โดยเครือข่ายการสอนทักษะชีวิตในประเด็นครอบครัวจะนำนวัตกรรมการสอนดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้ในเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป

ในขณะที่เดียวกันกระทรวงศึกษาธิการก็ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เพิ่มทักษะชีวิตให้แก่นักเรียนผ่านการจัดทำหลักสูตรแกนกลางที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้ทบทวนหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการมีทักษะชีวิตที่ดีแก่นักเรียน (ชินวรณ์ บุญยเกียรติ, 2553) จึงเป็นโอกาสอันดีในการเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้มีการดำเนินงานในลักษณะการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ส่งเสริมทักษะชีวิตที่จำเป็นแก่นักเรียน แต่ในการวางแผนการดำเนินงานผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนนักเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพื่อให้การวางแผนการดำเนินงานมีลักษณะที่สอดคล้องกับสภาพความจริงและทรัพยากรเดิมของสถานศึกษาที่ไม่เพิ่มภาระงานใหม่ให้กับครูผู้สอน และการดำเนินงานในประเด็นที่สถานศึกษามีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องดำเนินการเป็นอันดับแรกก่อนการดำเนินงานในประเด็นอื่นๆ ที่กระทรวงศึกษาเห็นสมควรว่าจะต้องดำเนินการเพื่อนำไปสู่การมีทักษะชีวิตที่ดีของเด็กและเยาวชนไทยครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2553)

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานผลานพลังในการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากการดำเนินการทดลองได้แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจจะสิ้นสุดลงตามระยะเวลาดำเนินการโครงการ ดังนั้น การดำเนินงานเชิงลึกที่สร้างทักษะชีวิตให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับฐานรากจึงมีความจำเป็น โดยการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเกิดความสามารถแห่งตน (self-efficacy) ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-esteem) ที่จะนำไปสู่การเลือกวิธีการและกระบวนการในการรับมือกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ทำลายต่อการตัดสินใจในประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการสร้างทักษะชีวิตที่ดีแก่เด็กและเยาวชนยังสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับประเด็นทักษะชีวิตอื่นๆ ในวงกว้าง โดยสถานศึกษาจะต้องทำการวิเคราะห์ปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนให้ถูกหยิบยกขึ้นมาดำเนินการเป็นลำดับแรกในการสร้างภูมิคุ้มกันแก่เด็กและเยาวชน

2.4 การวางแผนการดำเนินงานผสมพลังการณรงค์และการให้การศึกษาบนฐานข้อมูล

จากผลการทดลอง พบว่า การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินงานทั้งในส่วนของ การให้การศึกษา การรณรงค์ พฤติกรรมของนักเรียน และสภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสำคัญต่อการวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาหรือการวางแผนการดำเนินงานบนฐานทรัพยากรเดิมของสถานศึกษา ที่ทำให้การดำเนินงานไม่เปลี่ยนแปลงจากธรรมชาติของสถาบันและไม่เพิ่มภาระงานที่มากขึ้นให้แก่ผู้เกี่ยวข้องอีกด้วย

จากบทเรียนและประสบการณ์ที่ผ่านมาของหลากหลายโครงการที่ได้เข้าไปดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานในลักษณะสั่งการจากส่วนกลางที่มีรูปแบบการดำเนินงานเพียงแบบเดียวแล้วนำไปปฏิบัติกับทุกสถานศึกษาไม่ประสบความสำเร็จ และยังทำให้สูญเสียทรัพยากรและเวลาในการดำเนินงานที่ไม่ไปสู่เป้าหมายที่ได้วางแผนไว้ได้ ซึ่งโครงการต่าง ๆ ได้สะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคที่สำคัญในการดำเนินงาน คือ ความไม่สอดคล้องของแผนการดำเนินงานกับบริบทของสถานศึกษา อาทิ โครงการโรงเรียน 1 อำเภอ 1 โรงเรียน ในฝันของกระทรวงศึกษาธิการที่ระบุถึงปัญหาในการดำเนินงานว่าการยึดติดกับแบบจำลองการจัดการศึกษาต้นแบบโรงเรียนในฝันและวัฒนธรรมเชิงอำนาจจากส่วนกลางที่ทำให้ผู้ดำเนินงานในระดับพื้นที่ขาดความเป็นอิสระในการดำเนินงานเป็นอุปสรรคและปัญหาที่สำคัญของการดำเนินงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) โครงการโรงเรียน 3D ที่กระทรวงศึกษาธิการต้องการให้สถานศึกษาทุกระดับได้จัดกิจกรรมใน 3 ด้าน ได้แก่ นโยบายส่งเสริมประชาธิปไตย (Democracy) นโยบายส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความดีงาม ความเป็นไทย (Decency) และนโยบายการแก้ปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา (Drugs) โดยมีกระบวนการดำเนินงานที่ให้สถานศึกษาดำเนินการตามโครงการสำเร็จรูปที่มีอยู่แล้ว ซึ่งสถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ทั้ง 3 ด้านจะได้ประทับตราเป็นโรงเรียน 3 ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) เป็นต้น ซึ่งอุปสรรคดังกล่าวยังได้สะท้อนผ่านนักวิชาการและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาอีกหลากหลายท่าน โดย Atkin (2001) สมศักดิ์ สุหร่ายคิมหันต์ (2548) และอมรรวิษฐ์ นาคทรพรพ (2552) พงศ์วิทย์ ภูนาถปรีชา (2552) และเสาวลักษณ์ ไพศาลสมบัติ (2551) ที่ได้ระบุถึงขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ส่งผลต่อการวางแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ แต่การดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้งในและนอกสถานศึกษายังขาดการวิเคราะห์ข้อมูลบริบทเพื่อนำไปกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหรือวางแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาของโรงเรียนหรือชุมชนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของ

สถานศึกษาหรือชุมชน จึงส่งผลให้การดำเนินงานไม่สามารถชี้ทิศทางการพัฒนาในระยะยาวได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้นจึงมีความพยายามในการผลักดันให้การดำเนินงานโครงการในสถานศึกษามีการวางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลมากยิ่งขึ้น ดังที่สมเกียรติ ชอบผล คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษาที่มีบทบาทในการดูแลสถานศึกษาว่าจะต้องสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงานกิจกรรมโครงการตามบริบทของสถานศึกษามากขึ้นกว่าเดิมที่เป็นการวางแผนจากส่วนกลาง เพื่อให้สถานศึกษาได้มีการพัฒนาในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ และวัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์ (2551) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานโครงการในสถานศึกษาว่าจะต้องมีการออกแบบกิจกรรมให้รูปแบบเหมาะสมกับปัญหาและความต้องการของโรงเรียนและการวางแผนการดำเนินงานจะต้องสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนอีกด้วย

และหลากหลายโครงการที่ดำเนินงานในสถานศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานบนฐานข้อมูล โดยกำหนดให้มีขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งในส่วนของบริบทสถานศึกษาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ต้องการดำเนินงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการปฏิบัติงาน ดังเช่นโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ที่ได้กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนขั้นตอนการจัดทำแผนปฏิบัติการในการดำเนินงานสู่โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (องค์การอนามัยโลกภาคพื้นแปซิฟิกตะวันออก, 2547) โครงการโรงเรียนปลอดภัย (2546 : ออนไลน์) ที่ให้สถานศึกษาวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนการตั้งวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาบาดเจ็บ โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตด้านบริโภคศึกษา ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยได้ดำเนินการสำรวจสภาวะการณ์เกี่ยวกับการบริโภคของเด็กและเยาวชนและสภาพการจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตในภาพรวมของพื้นที่เป้าหมายก่อนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตด้านบริโภคศึกษา : กรณีจังหวัดเชียงใหม่, 2553) และโครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิต-ครอบครัวศึกษา เรื่องการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้มแข็งในครอบครัวได้มีกลไกกลการศึกษาสภาวการณ์ครอบครัว (family watch) เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการตั้งโจทย์และพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิตให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราและชลบุรี (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายนวัตกรรมการเรียนรู้ทักษะชีวิต-ครอบครัวศึกษา, 2553)

ผู้วิจัยจึงขอตั้งข้อสังเกตว่าในประเด็นเกี่ยวกับเครื่องตีแมลงกอลก็เช่นเดียวกัน การวางแผนการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลน่าจะดำเนินงานบนฐานข้อมูลของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับปาริชาต สถาปิตานนท์ (2548) ที่ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในการรณรงค์และการให้การศึกษาว่าการพิจารณาเลือกประเด็นในการรณรงค์และการให้การศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพปัญหา ลักษณะของพื้นที่ ลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย และธรรมเนียมประเพณี และงานวิจัยของ Haun and others (2007) Hubbard and Rainey (2007) และเขมณัญญ์ สีนสายอ (2548) ที่ชี้ว่าการดำเนินงานเกี่ยวกับเครื่องตีแมลงกอลไม่สามารถดำเนินงานในลักษณะ one-size-fits-all ได้ แต่การดำเนินงานจะต้องคำนึงถึงบริบทหรือศักยภาพของชุมชนที่จะทำการดำเนินงานไปสู่การพัฒนา โดยการดำเนินงานดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคมที่ รังสิมา นิโบล (2547) ได้ให้ข้อสรุปไว้

ดังนั้น รูปแบบในการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลในสถานศึกษาจึงไม่มีลักษณะที่แน่นอนตายตัว แต่มีความยืดหยุ่นที่สถานศึกษาสามารถปรับประยุกต์ให้เหมาะสมตามข้อมูลพื้นฐานและบริบทของสถานศึกษาที่ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์อย่างมีระบบก่อนการวางแผนการดำเนินงานได้

นอกจากนั้น จากผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นอีกว่าการวางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลเพียงอย่างเดียวอาจจะทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ดังนั้นในขั้นตอนก่อนการวางแผนการดำเนินงานจึงควรมีการค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลในสถานศึกษาเพื่อให้คณะทำงานสถานศึกษาได้เห็นประสบการณ์และบทเรียนจากสถานศึกษาอื่นๆ โดยคณะทำงานสถานศึกษาสามารถคัดเลือกองค์ประกอบที่เหมาะสมมาปรับประยุกต์ในการวางแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้ เช่นเดียวกับที่โครงการสานฝันยุวเกษตรกรในเขตปฏิรูป (2553) ที่ได้มีความพยายามในการให้คณะทำงานซึ่งประกอบด้วยครู นักเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ทำการทบทวนบริบทชุมชนและบริบทโรงเรียนเพื่อทบทวนต้นทุนเดิมที่มีอยู่ในชุมชนและโรงเรียนก่อนนำมาผนวกกับความรู้ใหม่ที่ได้จากการไปศึกษาดูงานและนำความรู้ทั้งหมดมาจัดทำแผนโครงการแปลงเรียนรู้เกษตรกรในโรงเรียนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในปี 2554

โดยสรุปจึงเห็นได้ว่า การดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาโดยการประสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะต้องคำนึงถึงขั้นตอนในการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพื่อให้การวางแผนการดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและทรัพยากรเดิมของสถานศึกษา ซึ่งทำให้การดำเนินงานประสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัวแต่เป็นการปรับประยุกต์ตามลักษณะของสถานศึกษาจึงทำให้แต่ละสถานศึกษามีรูปแบบการดำเนินงานเฉพาะตัวที่เหมาะสมกับสถานศึกษานั้น ๆ เท่านั้น แต่การดำเนินงานที่มีเฉพาะการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาเพียงอย่างเดียวอาจจะไม่เพียงพอ การดำเนินงานจะต้องมีการค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ภายนอกเพื่อนำประสบการณ์และบทเรียนดังกล่าวมาหนุนเสริมการวางแผนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.5 การบริหารจัดการเวลา (Time Management) เพื่อแก้ปัญหาภาระงานครูผู้สอน

จากผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า ภาระงานครูผู้สอนที่มีมากเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาถึง ร้อยละ 14.1 ซึ่งเป็นอันดับสองรองจากการต่อสู้กับความคั่งคั่งและสิ่งแวดลอมที่เป็นอุปสรรคสำคัญที่สุด โดยผลการสำรวจยังยืนยันอีกว่า นอกเหนือจากภาระงานสอนที่มีถึงร้อยละ 96.7 แล้วครูผู้สอนก็ยังมีภาระงานฝ่ายบริหารและภาระงานอื่นๆ อีกร้อยละ 6.2 และร้อยละ 16.1 ตามลำดับ

ข้อเท็จจริงดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุตาวรรณ ศุภเกสรและคณะ (2553) และสิรินันท์ ศรีวีระสกุลและคณะ (2553) อัญชลี ดันศิริและคณะ (2553) ที่ได้ชี้ให้เห็นอุปสรรคหนึ่งในการดำเนินงานโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อภูมิคุ้มกันทางสังคมวัฒนธรรมของสถานศึกษาในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และโครงการเครือข่ายการสอนทักษะชีวิต นั่นคือ ปัญหาครูในทุกโรงเรียนประสบปัญหาเรื่องเวลาที่มีไม่เต็มที่ เนื่องจากภาระงานสอนและงานสนับสนุนที่ดึงครูให้ห่างจากห้องเรียนและไม่มีเวลาเพียงพอในการที่จะจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน แต่หลากหลายโครงการก็ได้สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานถึงแม้จะเป็นภาระงานของครูผู้สอนที่เพิ่มมากขึ้นแต่ความตระหนักถึงความสำคัญในการดำเนินงานทำให้ครูผู้สอนมีความพยายามที่จะดำเนินกิจกรรมตามแผนดำเนินงานให้ได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด อาทิ โครงการอย.น้อย ที่ผลการประเมินได้ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานโครงการเป็นภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นของครูผู้สอน แต่ครูผู้สอนก็เต็มใจที่จะดำเนินโครงการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน (ประเมินผลโครงการอย.น้อย, 2548) และ

โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเพื่อภูมิคุ้มกันทางสังคมวัฒนธรรมของสถานศึกษาในจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาสที่ชี้ให้เห็นเช่นเดียวกันว่าการเห็นถึงประโยชน์ของผู้เรียนจึงทำให้มีความพยายามในการดำเนินงาน (รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นฯ, 2553)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอตั้งข้อสังเกตว่า วิธีการแก้ไขปัญหาการมีภาระงานมากของครูผู้สอนในการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คือ การบริหารจัดการเวลา (Time management) โดยครูผู้สอนสามารถกระทำได้ในหลากหลายวิธีการ ได้แก่

วิธีการแรก คือ การให้การศึกษาโดยการปรับประยุกต์ผ่านการเรียนการสอนในวิชาตามหลักสูตรปกติ ได้แก่ วิชาพระพุทธศาสนา และวิชาสุขศึกษา ซึ่งครูผู้สอนเพียงปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานจากภาระงานเดิมแต่ไม่เพิ่มภาระงานใหม่

จากผลการวิจัยในกระบวนการพัฒนาแบบจำลองการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์คณะทำงานสถานศึกษาได้วางแผนการดำเนินงานในส่วนของการให้การศึกษาโดยพิจารณาวิชาสุขศึกษาซึ่งเป็นวิชาหลักที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ครูผู้สอนได้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติมาปรับประยุกต์กระบวนการเรียนการสอนตามแผนการดำเนินงานที่ได้วางแผนร่วมกันกับกิจกรรมรณรงค์ และในการดำเนินงานยังได้มีการบูรณาการกับวิชาที่มีความยืดหยุ่นสูง ได้แก่ กิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง (self) เพื่อให้นักเรียนได้ใช้เวลาในชั่วโมงดังกล่าวไปดำเนินกิจกรรมตามแผนการดำเนินงานโดยไม่รบกวนเวลาในการจัดการเรียนการสอนเนื้อหาส่วนอื่นๆ ของวิชา ซึ่งวิธีการดังกล่าวได้ช่วยลดภาระงานแก่ครูผู้สอนในส่วนของการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยคาดว่าหากการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาโดยไม่ปรับประยุกต์การเรียนการสอนในวิชาตามหลักสูตรปกติ แต่วางแผนการดำเนินงานในลักษณะจัดการเรียนการสอนวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือวิชาเหล่านี้ศึกษาขึ้นมาใหม่จะเป็นการเพิ่มภาระงานให้แก่ครูผู้สอนเป็นอย่างทวีคูณ โดยครูผู้สอนจะต้องทำการกำหนดเนื้อหา การวางแผนการสอน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล อีกทั้งจะต้องเพิ่มจำนวนคาบสำหรับการจัดการเรียนการสอนเฉพาะวิชาดังกล่าวขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอีกด้วย แต่การดำเนินงานในลักษณะการปรับประยุกต์ผ่านการเรียนการสอนในวิชาตามหลักสูตร

ปกติจะช่วยลดภาระงานที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว โดยครูผู้สอนเพียงปรับรูปแบบการเรียนการสอนและ กิจกรรมรณรงค์ให้สอดคล้องและเสริมแรงซึ่งกันและกันเท่านั้น

วิธีการที่สอง คือ การแบ่งบทบาทและการกระจายภาระการทำงาน โดยครูผู้สอนซึ่งมีภาระงานมากสามารถบริหารจัดการเวลาโดยการเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเอง จากผู้ปฏิบัติไปสู่การเป็นผู้วางแผนและแบ่งบทบาทการดำเนินงานให้แต่ละฝ่ายตามความเหมาะสมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

จากผลการวิจัยในกระบวนการพัฒนาแบบจำลองการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการในการแบ่งบทบาทการดำเนินงานของครูผู้สอน โดยครูผู้สอนได้ทำการแบ่งงานบางส่วนในกิจกรรมรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของการกำหนดเป็นกิจกรรมท้ายคาบ อาทิ การจัดกิจกรรมวันทักษะชีวิตที่ครูผู้สอนวางแผนให้นักเรียนห้องทดลอง แบ่งกลุ่มเพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมผ่านกิจกรรมท้ายคาบของการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษา เป็นต้น และครูผู้สอนยังได้ทำการแบ่งงานในส่วนของการผลิตสื่อให้เป็นบทบาทขององค์กรภายนอกโดยการขอสนับสนุนสื่อจากหน่วยงานที่มีการผลิตสื่อรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และนำสื่อต่างๆ เหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมอีกด้วย

โดยการแบ่งบทบาทการทำงานจากครูผู้สอนไปสู่นักเรียนหรือบุคลากรฝ่ายอื่นๆ ของสถานศึกษายังเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เช่นเดียวกันอีกด้วย

และผู้วิจัยมีข้อควรคำนึงว่า การแบ่งบทบาทจากครูผู้สอนไปสู่นักเรียนจะต้องพิจารณาถึงภาระการเรียนของนักเรียนที่มีมากเช่นเดียวกับครูผู้สอน ดังนั้นการแบ่งบทบาทจึงไม่ควรยกภาระงานทั้งหมดไปสู่เรียนคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่อาจจะแบ่งงานในแต่ละกิจกรรมออกเป็นส่วนย่อยๆ ให้นักเรียนแต่ละคนหรือกลุ่มไปรับผิดชอบ

วิธีการที่สาม คือ การค้นหาแหล่งสนับสนุนแทนการผลิตสื่อด้วยตนเอง ทั้งในส่วนของการผลิตสื่อรณรงค์และสื่อการเรียนการสอนที่การค้นหาแหล่งสนับสนุนที่มีความเป็นมืออาชีพจะช่วยลดภาระงานของครูผู้สอนในการลงมือผลิตสื่อเองได้เป็นอย่างมาก โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้นำสื่อที่ได้รับการสนับสนุนเหล่านั้นมาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอนและการรณรงค์

จากผลการวิจัยในกระบวนการพัฒนาแบบจำลองการผลิตผลงานพลังการทรงพลังและการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ชี้ให้เห็นถึงการค้นหาแหล่งสนับสนุนสื่อทรงพลังและสื่อการเรียนการสอนจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ การค้นหา video type recorder (VTR) จากการประชุมสุรวิชาการที่ครูผู้สอนได้คัดเลือกว่ามีเนื้อหาสอดคล้องกับบทเรียนจึงได้นำมาตัดต่อและประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ซึ่ง VTR ดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจถึงโทษและผลกระทบของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเป็นรูปธรรมผ่านประสบการณ์และคำบอกเล่าของผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์ดังกล่าวในเนื้อหาของ VTR โดยการใช้อุปกรณ์ VTR ช่วยให้นักเรียนได้มีความเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียนได้ดีกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหนังสือปกติ ดังคำกล่าวของนักเรียนที่ว่า

“สื่ออื่นประกอบจะได้เห็นภาพจริง ๆ ไม่ใช่แค่สอนแค้ในหนังสือ มันไม่เห็นภาพอะ แต่อย่างที่มีหนังให้ดูเห็นเลยอะว่าถ้าดื่มอนาคตจะเป็นอย่างไร”

(สุรางคณา ปลายสาน, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2553)

และการค้นหาและขอการสนับสนุนสื่อจากสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (Stop drink) ที่ทำให้การดำเนินงานผลิตผลงานพลังการทรงพลังและการให้การศึกษาช่วยลดภาระงานในการผลิตสื่อของครูผู้สอนได้มากยิ่งขึ้น โดยครูผู้สอนและนักเรียนเพียงแค่คัดเลือกและนำสื่อต่างๆ อาทิ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสติกเกอร์ โปสเตอร์ เข็มกลัด และอื่นๆ มาปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรมทั้งในส่วนของการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมทรงพลัง

โดยกระบวนการค้นหาและขอสนับสนุนสื่อดังกล่าวเป็นวิธีการในการบริหารจัดการเวลาและลดภาระงานของครูผู้สอนได้อย่างดีเยี่ยม เนื่องจากในกระบวนการผลิตสื่อของครูผู้สอนต้องใช้เวลาเป็นอย่างมาก และสื่อที่ผลิตขึ้นอาจจะไม่น่าสนใจเพียงพอที่จะกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีเท่ากับสื่อที่ขอสนับสนุนจากองค์กรภายนอกที่ดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ได้ผ่านกระบวนการออกแบบและผลิตอย่างมืออาชีพ ดังคำกล่าวของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ว่า

“โรงเรียนเคยมีนโยบายในการทำสื่อทรงพลังในเรื่องอื่นๆ แต่มันก็ไม่ค่อยโดนใจเด็กเลย ส่วนใหญ่จะเป็นพวกป้าย แผ่นพับ แต่เด็กๆ ก็ไม่ค่อยสนใจ เป็นขยะรอบโรงเรียนอีกด้วยอะ แต่สื่อที่ใช้ในเทอมนี้ดูเด็ก ๆ

สนใจดีค่ะ บางที่เราอ่านยังรู้สึกเลยคะ เด็กๆ เอากลับไปบ้านผู้ปกครอง น่าจะรับรู้ได้ด้วย”

(ณิชากร บำรุงนอก, สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553)

“การทำสื่อสำหรับโรงเรียน...อย่างเช่น สติกเกอร์ ถามว่าโรงเรียนมี ปัญญาทำไม่...มี..แต่มันต้องเสียเวลา เสียงบประมาณ แต่ถ้ามีหน่วยงาน ที่เข้ามามีส่วนร่วมเราก็จะสะดวกในการนำสื่อตรงนี้มาใช้ได้เลย..”

(ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553)

นอกจากนั้น จากผลการวิจัยที่กล่าวมายังแสดงให้เห็นถึงกระบวนการปรับ ประยุกต์ใช้สื่อในการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาของครูผู้สอนและ นักเรียนในแต่ละกิจกรรม โดยครูผู้สอนและนักเรียนได้นำสื่อที่ได้รับการสนับสนุนทั้งจาก สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (Stop Drink) และศูนย์วิจัยปัญหาสุรา มาปรับประยุกต์ให้เข้า กับประเด็นในแต่ละกิจกรรมที่ทำการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์ ซึ่งกระบวนการ ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการนำสื่อจากส่วนกลางที่องค์กรภายนอกได้ผลิตขึ้น สำหรับการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเป้าหมายวงกว้าง บางสื่อ จึงอาจจะไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชน แต่ครูผู้สอนและนักเรียนก็ได้นำ สื่อจากส่วนกลางดังกล่าวมาปรับให้เหมาะสมกับการดำเนินงานของสถานศึกษาในแต่ละ กิจกรรมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา แก้วเทพ จำเริญ ไยชิด วิภาวี ธีรสุวรรณ และปรียานุช ไยชิด (2547) ที่ได้กล่าวถึงการนำสื่อรณรงค์เพื่อแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ในจังหวัด เชียงรายว่า สื่อจากส่วนกลางมีข้อจำกัดในการดำเนินงานที่ไม่เหมาะสมต่อการรณรงค์ระดับ ท้องถิ่น การเข้ามาดำเนินการของหน่วยงานจากส่วนกลางจึงไม่ควรนำสื่อและสารสำหรับการ รณรงค์มาให้ท้องถิ่นปฏิบัติตาม แต่ควรนำ “กระบวนการรณรงค์” ที่ท้องถิ่นสามารถปรับ ประยุกต์ได้ตามบริบทโดยอาศัยทรัพยากรเดิมที่มีอยู่ในชุมชนมาพัฒนาเป็นรูปแบบการรณรงค์ เฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ แต่ผลจากงานวิจัยชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงวิธีการผลิตสื่อสำหรับชุมชนโดยอาศัย ทรัพยากรหรือวัตถุดิบเดิมที่มีอยู่แล้วในชุมชนมาผลิตสื่อ ซึ่งแตกต่างจากผลการทดลองที่ สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการนำสื่อที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกมาปรับประยุกต์ให้ เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรมของสถานศึกษาแทน จึงสามารถสรุปได้ว่าในกระบวนการผลิตสื่อ สำหรับรณรงค์จะต้องมีการปรับประยุกต์สื่อให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่โดยกระบวนการผลิตสื่อ สามารถกระทำได้ทั้งในรูปแบบการนำทรัพยากรของพื้นที่ที่เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรมมาปรับ

ประยุกต์เป็นสื่อรณรงค์หรือการขอสนับสนุนจากภายนอกที่มีลักษณะความเป็นมืออาชีพมาปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับกิจกรรมได้ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายแหล่งข้อมูลด้านสื่อ (Network of Resource) ของภาคีทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการดำเนินการรณรงค์เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสื่อการเรียนการสอนและการรณรงค์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ดีและสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนทรัพยากรและประสบการณ์ด้านอื่นๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่จะให้เกิดการดำเนินงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในลักษณะเป็นทีมไม่โดดเดี่ยว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังคาดว่าสื่อที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกจะมีลักษณะที่มีความเป็นมืออาชีพและดูทันสมัยจะสามารถกระตุ้นความสนใจในกลุ่มเด็กและเยาวชนได้ดีกว่าสื่อที่ผลิตจากวัสดุในพื้นที่ ดังผลการวิจัยของจันท์สุดา ตันติวิชญวานิช (2546) ที่ชี้ให้เห็นว่าสื่อที่เยาวชนจะให้ความสนใจจะต้องเนื้อหาที่ทันสมัยและมีข้อความที่สะดุดตา ดังนั้นหากในกิจกรรมรณรงค์จะใช้สื่อที่ผลิตโดยพื้นที่ กระบวนการคัดสรรสื่อจึงมีความสำคัญที่จะต้องพิจารณาถึงสื่อที่มีความทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี อาทิ เว็บไซต์ เสียงตามสาย หนังสือนรณรงค์ เป็นต้น

และผู้วิจัยจึงขอตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากคณะทำงานสถานศึกษาและนักเรียนที่เกี่ยวข้องได้ถูกติดตั้งความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้สามารถปรับประยุกต์ทรัพยากรหรือวัตถุดิบเดิมที่มีอยู่ภายในสถานศึกษาหรือสื่อรณรงค์จากองค์กรภายนอกมาเป็นสื่อรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพในสถานศึกษาได้ดีมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น จากการทดลองได้สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของสถานศึกษาในการส่งเสริมให้องค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่ดำเนินงานในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มีการผลิตสื่อเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา โดยสื่อดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาตามบทเรียนของแต่ละระดับชั้นการศึกษา ดังคำกล่าวของครูผู้สอนที่ว่า ที่กล่าวว่า

“ควรมีการทำสื่อสำหรับโรงเรียน... โดยเฉพาะการทำสื่อที่สอดคล้องกับบทเรียนในแต่ละระดับยิ่งดีเลยมันจะได้ประโยชน์มาก”

(ประยูร พรหมโพธิ์, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552)

โดยสื่อดังกล่าวจะต้องผ่านกระบวนการที่ถูกออกแบบให้มีความหลากหลายและยืดหยุ่นที่สถานศึกษาสามารถเลือกและคัดสรรสื่อไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการผลิตสื่อที่มีลักษณะแน่นอนตายตัวจะไม่เหมาะสมกับการดำเนินงานผลานพลังที่วางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูล

และผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า การผลิตสื่อเพื่อสนับสนุนการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาหากไม่รีบดำเนินการโดยองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็อาจจะก่อให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงต่อเด็กและเยาวชน เมื่อองค์กรภาคธุรกิจได้เข้ามาช่วงชิงพื้นที่ในการดำเนินการสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่อาจจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทางที่ผิดและตกเป็นเหยื่อของกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยไม่รู้ตัว และอาจส่งผลกระทบต่างๆ ตามมาในระยะยาวอย่างทวีคูณอีกด้วย

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ภาระงานของครูผู้สอนที่เป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาสามารถลดลงได้หากครูผู้สอนมีการบริหารจัดการเวลาด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การให้การศึกษาโดยการปรับประยุกต์ผ่านการเรียนการสอนในวิชาตามหลักสูตรปกติ การแบ่งบทบาทการทำงาน และการค้นหาแหล่งสนับสนุนแทนการผลิตสื่อ เป็นต้น ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะมีส่วนช่วยในการลดภาระงานของครูผู้สอนให้ลดน้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 การมีส่วนร่วมและความร่วมมือ : กลไกสำคัญของการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

จากผลการวิจัย ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมและความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนได้ชี้ให้เห็นอย่างสอดคล้องกันถึงการมีส่วนร่วมและความร่วมมือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอันดับ 1 ในการสนับสนุนให้ดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประสบความสำเร็จ (ผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 51.4 และครูผู้สอน ร้อยละ 47.4) ซึ่งสอดคล้องกับที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาถึงร้อยละ 20.8 ได้แสดงความคิดเห็นว่าการไม่มีส่วนร่วมและการไม่ได้รับความร่วมมือเป็นปัญหาอุปสรรคสำคัญอันดับที่ 2 ของการดำเนินการผลานพลังการ

รณรงค์และการให้การศึกษาในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนยังได้ให้ข้อเสนอแนะสนับสนุนเพิ่มเติมอีกว่าในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของฝ่ายต่างๆ อีกด้วย

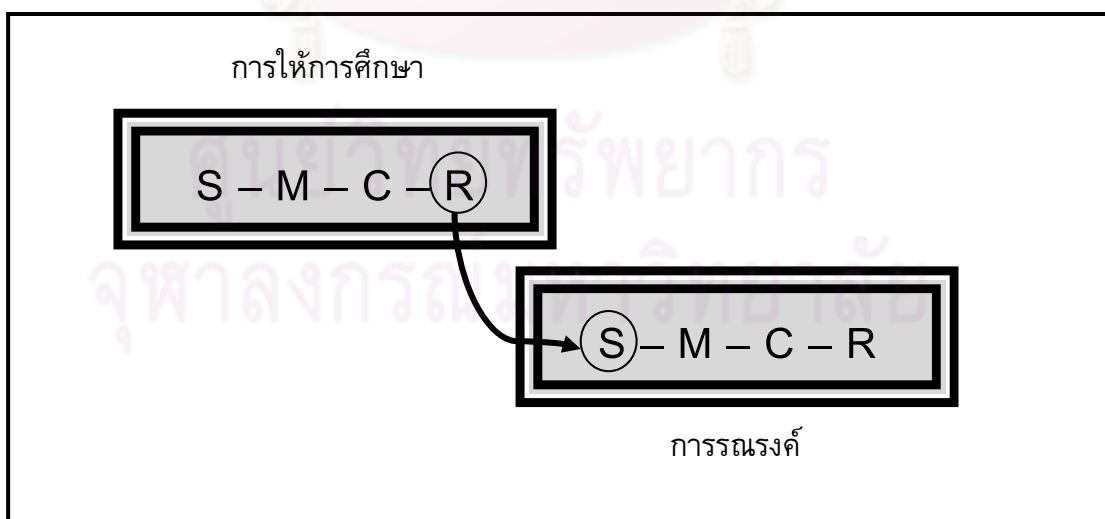
โดยการมีส่วนร่วมและความร่วมมือที่ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับที่ปาริชาติ สถาปิตานนท์ (2548) ได้กล่าวถึงการรณรงค์และการให้การศึกษาว่าเปรียบเสมือนการทำสงครามภาคพื้นอากาศ (air war) ควบคู่กับการทำสงครามภาคพื้นดิน (ground war) ซึ่งการดำเนินการจำเป็นต้องอาศัยการประสานความร่วมมือของทุกฝ่ายอย่างใกล้ชิด และจันท์สุดา ตันติวิชญวานิช (2546) วิภาวี ธีรสุวรรณ (2546) พนมพร ตรีศรี (2548) เขมณัญญ์ สีนสายอ (2548) กษิตติ์ ชันธรัตน์ (2549) สิทธิกร ศาสตร์กลาง (2549) นงค์เยาว์ วงษ์ชาติ (2549) และชยภรณ์ ดีเอม และมณฑา เก่งการพานิช (2549) ที่ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ครอบครัว ครูอาจารย์ ภาครัฐ ภาคเอกชน และอื่นๆ ที่จะร่วมกันดำเนินการดูแล ป้องกัน ส่งเสริม อบรม และให้ความรู้เพื่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกด้วย โดยจรรยา จิตรจารย์ (2547) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่าเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดของประเทศไทยในอนาคตที่จะป้องกันเด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เป็นกลไกสำคัญของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ น่าจะมีประเด็นที่ต้องพิจารณาในกระบวนการมีส่วนร่วมของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา 2 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 บทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมและความร่วมมือในการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องมีกระบวนการวางแผนเพื่อแบ่งบทบาทการดำเนินงานของแต่ละบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานอย่างเป็นระบบ โดยในกระบวนการจะต้องมีการพิจารณาจากคุณสมบัติของบุคคลหรือหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกฝ่ายก่อนวางแผนการดำเนินงานเพื่อทำให้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกิดขึ้นหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและ

เยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เช่นเดียวกัน

โดยบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็คือ “เด็กและเยาวชน” นั่นเอง โดยเด็กและเยาวชนควรได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานทุกกระบวนการ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาที่เป็นผู้รับสาร (Receiver) หรือกลุ่มเป้าหมายของการสื่อสารที่เป็นนักเรียนทั้งโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 89.1 ของครูผู้สอนและนักเรียนเฉพาะบางระดับการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85.3 ของครูผู้สอน ส่วนเด็กและเยาวชนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสาร (Sender) โดยเป็นนักเรียนที่เป็นแกนนำร้อยละ 79.3 ของครูผู้สอนทั้งหมดและนักเรียนที่ไม่ใช่แกนนำก็ยังมีส่วนร่วมในการเข้ามาเป็นผู้จัดกิจกรรมหลักให้กับเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ อีกถึงร้อยละ 41.0 ของครูผู้สอนทั้งหมด ซึ่งจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้รับสารมากกว่าการเป็นผู้ส่งสาร แต่จากผลการทดลองได้ชี้ให้เห็นว่า การดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะทำให้เด็กและเยาวชนสามารถเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนเองจากการเป็นผู้รับสารไปสู่บทบาทการเป็นผู้ส่งสารที่มากขึ้น โดยนักเรียนที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากครูผู้สอนที่ได้ทำการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน และนักเรียนได้นำความรู้เหล่านั้นไปเผยแพร่ให้แก่เพื่อนคนอื่น ๆ ภายในสถานศึกษาได้มีความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านกิจกรรมรณรงค์ ดังนั้นการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นการดำเนินงานที่ทำให้เด็กและเยาวชนได้ยกระดับการสื่อสารจากเดิมที่เป็นเพียงผู้รับสารไปสู่การเป็นผู้ส่งสารไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเพื่อนนักเรียนด้วยตนเอง

แผนภาพที่ 6-3 : การสื่อสารในการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา

จากผลการทดลองดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (two step flow theory) ของ โดย ลาซาซเฟลด์ และแคทซ์ (อ้างจาก Rogers and Shoemaker, 1971 : 203-204) ที่กล่าวถึงการสื่อสารในลักษณะส่งต่อสองทอด คือ นักเรียนแกนนำได้รับความรู้จากครูผู้สอนก่อนจะนำความรู้เหล่านั้นไปสื่อสารให้กับเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทจากเดิมที่เป็นเพียงผู้รับสารไปสู่บทบาทการเป็นผู้ส่งสาร เด็กและเยาวชนจะได้รับสิทธิในการสื่อสารทั้งการคิดค้นวิธีการสื่อสาร การคัดเลือกเนื้อหา และช่องทางที่จะใช้ในการสื่อสาร และอื่นๆ อีกมากมาย โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนที่เปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้รับสารมาสู่การเป็นผู้ส่งสารเป็นวัตถุประสงค์ของโครงการรณรงค์ในอนาคตอีกด้วย (จรรยา จิตรจารย์, 2547) นอกจากนี้จากการดำเนินงานทดลองยังได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทของเด็กและเยาวชนจากเดิมที่มักถูกมองเป็นเหยื่อ (victims) ของกลุ่มธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่พยายามใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายในการชักชวนเด็กและเยาวชนเข้าไปสู่วงจรนักดื่ม ครอบครัวและชุมชนที่มีพฤติกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สร้างความคุ้นชินให้เด็กและเยาวชนจึงง่ายต่อการชักจูงให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไปสู่การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Actor of change) ผ่านการเป็นผู้ดำเนินการรณรงค์ให้แก่สมาชิกในโรงเรียนทั้งเพื่อนและน้องและยังนำไปสู่การรณรงค์ในครอบครัวและชุมชน อาทิ นักเรียนได้ดำเนินการรณรงค์ผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งกีฬา กีฬาวนันทนาการ ชีวิต ป้ายและบอร์ดนิทรรศการ และอื่นๆ นักเรียนนำสื่อการรณรงค์ไปรณรงค์ต่อกับสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

กระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนดังกล่าวจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการพัฒนามากมายหลากหลายด้าน ดังผลการทดลองที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนของนักเรียนที่แต่เดิมรับรู้เนื้อหาจากการเรียนการสอนเพื่อการสอบวัดผลในแต่ละเทอมเท่านั้น แต่การจัดการเรียนการสอนที่มีการผสมผสานกับการรณรงค์ทำให้นักเรียนได้นำเนื้อหาที่ได้จากการเรียนการสอนมาปฏิบัติในชีวิตจริงได้ คำกล่าวของนักเรียนที่ว่า

“การเรียนและการรณรงค์ในเทอมนี้ทำให้เราไม่ได้อ่านแต่ในหนังสือ แต่ได้ปฏิบัติจริงอย่างทำบอร์ดหรือการพูดรณรงค์ให้น้องฟัง ทำให้เราไม่ได้แค่เรียน จำ แล้วก็สอบ แต่เราได้ลงมาทำประโยชน์กับพื้นที่จริง ๆ... แล้วเราเอาสิ่งที่เรียนไปเล่าให้คนในครอบครัวฟัง อย่างดูทีวีก็เป็นสื่อแล้ว เห็นข่าวว่ากินเหล้าแล้วรถชน เราก็จะพูดคุยกันเวลาคูมาถามขึ้น โดยพ่อแม่ก็บอกนะคะว่าเหล้าเป็นสิ่งที่ไม่ดี”

(เกศริน ชูบุญมี, สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553)

และนอกจากการนำเอาเนื้อหาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันแล้ว ในกระบวนการดำเนินงานผสมผสานการรณรงค์และการให้การศึกษา ยังพัฒนาความสามารถของ

นักเรียนในอีกหลากหลายด้าน อาทิ การกล้าแสดงออกผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ การเชื่อมั่นในตนเองที่มากขึ้น การรู้จักการวางแผนและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งสอดคล้องกับ Plant (2002) ที่ได้กล่าวถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนสามารถทำให้เด็กเกิดกระบวนการพัฒนาในหลากหลายด้าน อาทิ การแสดงออกถึงความต้องการของตนเอง การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น การพัฒนาทักษะการเจรจาต่อรอง การแก้ไขปัญหา ความเชื่อมั่น ภาคภูมิใจ การพัฒนาความสามารถของตนเองในการกระทำสิ่งต่างๆ และการได้รับการยอมรับจากผู้อื่นและการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นมากยิ่งขึ้น เป็นต้น

และนอกเหนือจากบทบาทของเด็กและเยาวชนแล้ว บทบาทของครอบครัวและชุมชนก็มีความสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงต่อเด็กและเยาวชนจึงจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะทำงานสถานศึกษาตั้งแต่แรก เนื่องจากบุคคลต่างๆ เหล่านี้มีบทบาทในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีและใกล้ชิดเด็กและเยาวชนมากที่สุด อีกทั้งจากผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า การต่อสู้กับ “ความคุ้นชินกับครอบครัว” เป็นปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการผลานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อันดับแรก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งของยูทธ ดาผา (2534) อนันต์ เมนะรุจิ (2540) ประกิจ โพธาสน์ (2541) สายใจ ชื่นคำ (2542) จินตนา วงศ์วาน (2548) ดรุณี ภูขาว (2548) นิตยา ตากวิริยะนันท์ (2549) และศรีรัช ลาภใหญ่ (2552) ที่ต่างชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน โดยปัจจัยแวดล้อมของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวมีผลต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเด็กและเยาวชน ทั้งในส่วนของความผูกพันภายในครอบครัว การเอาใจใส่ดูแลของพ่อแม่ การมีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของคนในครอบครัว การขาดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การขาดสื่อสารระหว่างเยาวชนกับพ่อแม่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และอื่นๆ

และในส่วนของชุมชนที่ผลการวิจัยทั้งในส่วนของปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะยังชี้ให้เห็นว่า “ชุมชนยังขาดความร่วมมือและเอาจริงเอาจังในการปฏิบัติตามกฎหมาย” อาทิ ร้านค้าในชุมชนยังคงจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่เด็กและเยาวชน ร้านค้าไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยทั้งของบุญเลี้ยง ทุมทอง (2548) เจกะพันธ์ พรหมมงคล (2552) และภัทรภร พลพนาธรรม (2552) ที่ได้พบว่ารอบสถานศึกษามีการกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก ที่นักเรียนสามารถเดินไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างสะดวก และการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ของร้านค้าเหล่านี้ยังเป็นการไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในมาตราที่ 27 ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และมาตรา 29 ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้แก่บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า ยี่สิบปีบริบูรณ์อีกด้วย (พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551, 2551) ซึ่งหลายฝ่ายได้มีความพยายามผลักดันให้เกิดประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่หรือบริเวณที่อยู่ห่างไม่เกิน 500 เมตรจากรั้วหรือแนวเขตสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (ร่างประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องกำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์, 2552) อาทิ เครือข่ายเยาวชนรักดีไม่ดื่ม ไม่โดดเดี่ยวได้ แลกเปลี่ยนเรียกร้องให้นักเรียน นักศึกษา และผู้ใหญ่ร่วมใจกันแก้ไขปัญหาร้านเหล้ารอบสถานศึกษาอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ตัวแทนเครือข่ายเยาวชนเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่และมูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา ได้ร่วมกันยื่นสารจากเยาวชนและข้อมูลการสำรวจสภาวะมอมเมาเยาวชนรอบสถานศึกษาแก่ที่ปรึกษาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อเรียกร้องให้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายโรงเรียนปลอดเหล้า 100 เปอร์เซ็นต์ เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยคาดว่าหากการดำเนินการผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มีการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารอย่างแท้จริงจะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ และหากครอบครัวและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเข้าร่วมเป็นคณะทำงานสถานศึกษาก็จะทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานที่จะสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนที่ปลอดภัยอย่างแท้จริงอีกด้วย

ประการที่ 2 ลักษณะและระดับในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของแต่ละฝ่าย นอกจากจะต้องมีการแบ่งบทบาทการทำงานกันอย่างเป็นระบบแล้ว การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจะต้องมีลักษณะและระดับในการมีส่วนร่วมของแต่ละฝ่ายที่แตกต่างกันออกไปด้วย

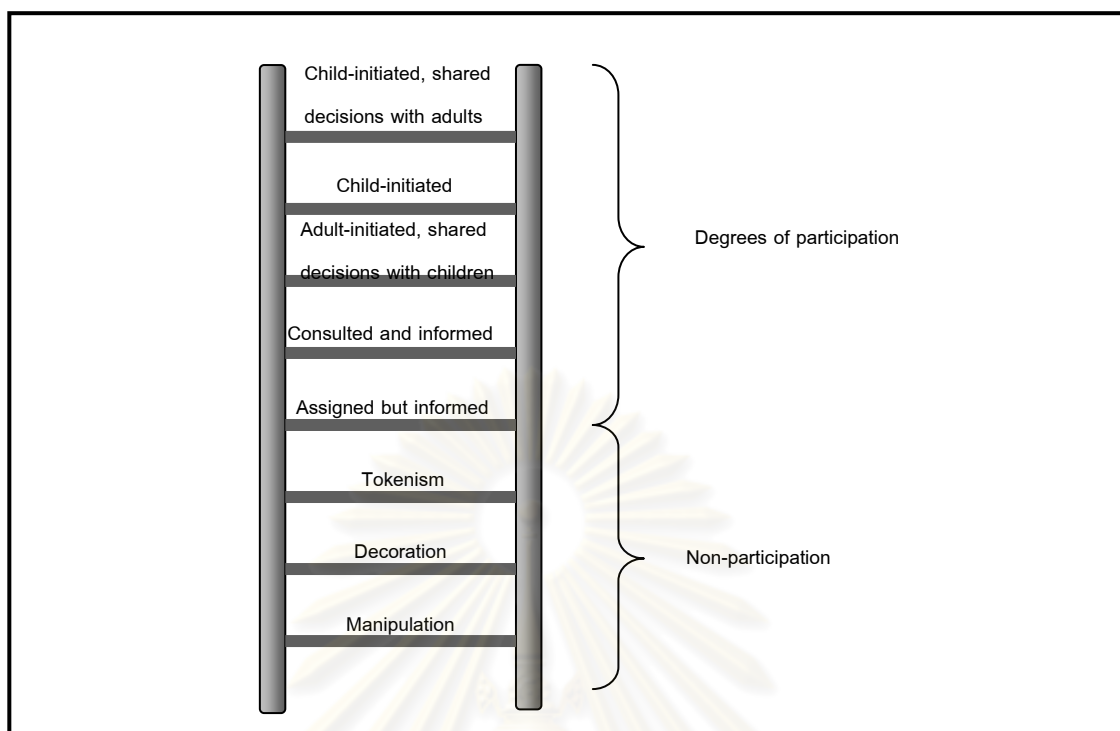
จากผลการวิจัย พบว่าบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโครงการมีหลากหลายลักษณะ อาทิ นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ ครูแกนนำมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาและชี้แนะ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและให้การสนับสนุนทั้งในส่วนของงบประมาณและสถานที่ ครูภายในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลพฤติกรรมนักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันสอดส่องดูแล วัดมีส่วนร่วมในการเทศนาสอน

ให้ความรู้ในหลักธรรม ภาครัฐมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณและสิ่งของ เป็นต้น

ซึ่งหากวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานผลงาน พลังการณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา จะพบว่าบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีลักษณะในการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งสิ้น 3 ลักษณะ ได้แก่ “การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือร่วมคิด” “การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือร่วมแรง” และ “การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรหรือร่วมเงิน” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977) ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาโดยทั่วไปว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถกระทำได้ในลักษณะของการมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ การมีส่วนร่วมในเชิงเงินตรา และการมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ แต่ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่าการมีส่วนร่วมของบางบุคคล องค์กรหรือหน่วยงานอยู่ในระดับที่เหมาะสม แต่ในบางกลุ่มยังคงต้องส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับอื่น ๆ ที่มากขึ้น อาทิ นักเรียนที่ส่วนใหญ่ยังเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการปฏิบัติหรือร่วมแรง จะต้องได้รับการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในระดับตัดสินใจหรือร่วมคิดที่มากขึ้น เป็นต้น

นอกจากนั้น การเข้าไปมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารในลักษณะของ “เพื่อนสื่อสารกับเพื่อน” เด็กและเยาวชนสามารถกระทำได้ในหลากหลายระดับตามแนวคิดของ Hart (1992) ที่ได้นำเสนอแนวคิดการเข้าไปมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารได้หลากหลายระดับตามขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน ตั้งแต่ขั้นถูกบงการ (Manipulation) ที่เด็กถูกบอกให้ทำตามที่ผู้ใหญ่กำหนดไปจนกระทั่งถึงขั้นเด็กริเริ่มและผู้ใหญ่ร่วมตัดสินใจ (Child-initiated, shared decisions with adults) โดยเด็กจะได้เป็นเจ้าของความคิดและกำหนดสิ่งที่อยากทำด้วยตัวของพวกเขาเองและมีผู้ใหญ่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ดังแผนภาพ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 6-4 : Hart's ladder of children's participation

ที่มา : Hart (1992)

การดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่จะสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพควรเป็นการมีส่วนร่วมที่อยู่ระดับบันไดขั้นสูงสุดโดยเด็กเป็นผู้ริเริ่มคิดและวางแผนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยพวกเขาเองและมีผู้ใหญ่คอยให้คำชี้แนะหรือร่วมตัดสินใจในบางประเด็นอยู่ข้างหลัง แต่จากผลการวิจัยทั้งในส่วนของการสำรวจและการทดลองได้สะท้อนให้เห็นโลกของความเป็นจริงในการเข้ามามีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเป็นผู้รับสารที่มีส่วนร่วมในระดับขั้นไม่ประดับ (Decoration) ที่ผู้ใหญ่หรือนักเรียนแกนนำตัดสินใจให้ทั้งหมดเด็กเป็นเพียงองค์ประกอบที่มีส่วนร่วมในเหตุการณ์เชิงรูป อาทิ นักเรียนอนุบาลหรือนักเรียนบางส่วนที่แต่งกายหรือถือป้ายรณรงค์กีฬาปลอดเหล้าตามคำสั่งของครูหรือนักเรียนแกนนำ เป็นต้น แต่มีนักเรียนบางส่วนที่เข้าใจและได้สมัครใจเข้าร่วมดำเนินการแต่การตัดสินใจทั้งหมดยังคงอยู่ที่ผู้ใหญ่หรือนักเรียนแกนนำ ซึ่งเรียกว่าขั้นถูกมอบหมายให้ทำแต่รับทราบก่อน (Assigned but informed) ส่วนนักเรียนที่ได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้ส่งสารซึ่งยังคงเป็นนักเรียนจำนวนน้อยของสถานศึกษาก็จะมีระดับการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นกว่านักเรียนที่เป็นเพียงผู้รับสาร แต่ระดับการมีส่วนร่วมจะมีมากขึ้นเมื่องานที่ได้รับผิดชอบมีขนาดเล็กหรือเป็นเพียงส่วนเดียวของงานใน

ภาพรวม อาทิ การมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมในกิจกรรมวันทักษะชีวิตนักเรียนจะมีส่วนร่วมถึงขั้นเด็กริเริ่ม ผู้ใหญ่ร่วมตัดสินใจ (Child-initiated, shared decision with adults) ที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของความคิดและกำหนดกิจกรรมทุกอย่างด้วยตัวพวกเขาเอง แต่หากงานที่มีขนาดใหญ่หรืองานภาพรวมที่มีความรับผิดชอบสูง นักเรียนจะได้มีส่วนร่วมในการได้รับการปรึกษาและรับทราบ (Consulted and informed) เท่านั้น และสำหรับนักเรียนที่ได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้วางแผนหรือกำหนดนโยบายยังคงมีส่วนน้อยมากและระดับการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในระดับผู้ใหญ่ริเริ่ม เด็กร่วมตัดสินใจ (Adult-initiated, shared decisions with children) เท่านั้น โดยเฉพาะการวางแผนการดำเนินภาพรวมของการดำเนินการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา แต่หากเป็นการวางแผนกิจกรรมรณรงค์บางส่วนเด็กและเยาวชนจะได้มีส่วนร่วมในระดับของเด็กริเริ่มและกำหนด (Child-initiated) ที่เด็กจะเป็นเจ้าของความคิดและกำหนดสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองโดยจะปรึกษาผู้ใหญ่หรือไม่ก็ได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารของการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้ศึกษามีตั้งแต่ขั้นแรกของการเริ่มมีส่วนร่วมนั่นคือ การถูกมอบหมายให้ทำแต่รับทราบก่อน (Assigned but informed) ไปจนกระทั่งขั้นสูงสุดท้ายที่เด็กริเริ่มและผู้ใหญ่ร่วมตัดสินใจ (Child-initiated, shared decisions with adults) ขึ้นอยู่บทบาทที่เด็กและเยาวชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารที่ครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เพิ่มศักยภาพในการไต่ระดับขั้นบันไดของการมีส่วนร่วมที่มากขึ้น และครูผู้สอนควรผลักดันให้เกิดการสลับบทบาทในการสื่อสารของเด็กและเยาวชน โดยนักเรียนที่เคยได้รับบทบาทแต่เพียงการเป็นผู้รับสารได้มีโอกาสในการสวมบทบาทการเป็นผู้ส่งสารที่มากขึ้น และนักเรียนที่เคยสวมบทบาทการเป็นผู้ส่งสารอาจจะสลับบทบาทไปสู่การเป็นผู้วางแผนการดำเนินงานหรือผู้รับสารในบางครั้ง ก็จะเป็นเสมือนการก้าวขึ้นบันไดที่ละชั้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่งถึงขั้นสูงสุดอย่างมั่นคง

การมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนในกระบวนการสื่อสารในลักษณะของ “เพื่อนสื่อสารกับเพื่อน” จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพเนื่องจากการสื่อสารเกิดขึ้นจากผู้ส่งสารที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมาย (Homophily) จึงทำให้การคัดเลือกช่องทางการสื่อสารรูปแบบกิจกรรม เนื้อหาหรือข้อความ และอื่นๆ สามารถกระตุ้นความสนใจของเด็กและเยาวชนได้ดีกว่าการสื่อสารจากครูไปสู่เด็กนักเรียนที่อาจจะไม่รู้จักจึงทำให้การวางแผนการเรียนการสอนและการรณรงค์ไม่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียนที่จะทำให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้อย่างเต็มที่

นอกจากนั้น ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของฝ่ายต่างๆ หากมีการแบ่งบทบาทการมีส่วนร่วมในลักษณะของตำแหน่ง อาทิ ประธานคณะทำงานสถานศึกษา กรรมการคณะทำงานสถานศึกษา สมาชิกคณะทำงานสถานศึกษา เป็นต้น จะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภายในสถานศึกษา เนื่องจากโครงสร้างเดิมของสถานศึกษามีรูปแบบการสื่อสารในแนวดิ่ง (Downward communication) ที่ผู้อำนวยการสั่งการไปยังครูผู้สอน และครูผู้สอนออกคำสั่งให้นักเรียนปฏิบัติ แต่การดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องการให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในระดับที่เท่าเทียมกัน หรือเกิดการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal communication) ที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น ดังนั้นการแบ่งบทบาทการดำเนินงานในลักษณะตำแหน่งที่มีการสื่อสารในแนวดิ่งจึงไม่เหมาะสมกับการดำเนินงานในลักษณะของการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา

โดยข้อสังเกตข้างต้นได้ขัดแย้งกับทัศนะของ Cary (1970) ที่แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมตามบทบาทและหน้าที่ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ การเป็นสมาชิก (Membership) การเป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at meeting) การเป็นผู้บริจาคเงิน (Financial Contribution) การเป็นประธาน (Leader) และการเป็นกรรมการ (Membership in Committees) ซึ่งไม่ใช่ว่าการวางแผนการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษาในลักษณะของการแบ่งบทบาทและหน้าที่จะปฏิบัติไม่ได้ แต่หากมีการแบ่งบทบาทการมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแบบเชิงอำนาจที่จะให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเป็นประธานและกรรมการมากยิ่งขึ้น และผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนรับบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมประชุมและผู้บริจาคเงินแทน ก็จะทำให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสในการดำเนินงานและการสื่อสารมากยิ่งขึ้นก็เป็นได้

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมและความร่วมมือเป็นกลไกสำคัญของการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่ทุกฝ่ายควรให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน โดยพิจารณาถึงบทบาทและระดับของการมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรตามคุณสมบัติที่เหมาะสม ซึ่งบุคคลที่มีความสำคัญและน่าจะผลักดันให้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ เด็กและเยาวชน ซึ่งในการดำเนินงานจะต้องยกระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนไปสู่การเป็นผู้ส่งสารที่มีการร่วมคิดร่วมตัดสินใจที่มากขึ้น และยังคงต้องสนับสนุน

ให้ครอบครัวและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนที่ปลอดภัยอย่างแท้จริงอีกด้วย

2.7 การผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาประเด็นที่ทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญ

จากผลการวิจัยทั้งหมดดังที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาที่มีประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี แต่การดำเนินงานภายในสถานศึกษามีข้อจำกัดเชิงระบบที่มากมาย อาทิ ความยืดหยุ่นของหลักสูตรการเรียนการสอนที่ในทางปฏิบัติยังสามารถกระทำได้อย่างยาก โดยเฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีในวิชาสุขศึกษาและพระพุทธศาสนาเท่านั้น ภาระงานของครูผู้สอนที่มีมากเกินไป โดยภาระงานส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติไม่ใช่สิ่งที่ครูผู้สอนอยากปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ดียิ่งขึ้น ระบบการประเมินคุณภาพที่ทำให้ครูต้องปฏิบัติในหลากหลายเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน เป็นต้น แต่สิ่งต่างๆ เหล่านี้ยังคงเป็นสิ่งที่ครูผู้สอนเล็งเห็นว่าปฏิบัติไม่ได้ เป็นต้น

จากข้อจำกัดเชิงระบบต่างๆ จึงทำให้การดำเนินงานภายในสถานศึกษาไม่สนับสนุนให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนได้มีโอกาสในการคิดค้นนวัตกรรมการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนได้อย่างเต็มที่หรือปฏิบัติงานนอกเหนือจากภาระงานปกติ โดยเฉพาะในประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อหาเสริมหรือเพิ่มเติมจากบทเรียนที่ไม่ได้มีความสำคัญเร่งด่วนไปกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปกติ ดังนั้นการให้ความสำคัญของผู้อำนวยการสถานศึกษาและครูผู้สอนจึงลดน้อยลง

และจากข้อจำกัดดังกล่าวจึงทำให้การดำเนินงานที่เข้าสู่สถานศึกษาทำได้เพียงการปรับแต่งรูปแบบการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาให้ได้มากที่สุด แต่การดำเนินงานในลักษณะของการเพิ่มเติมเสริมแต่งอาจจะทำได้ยากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มเติมหลักสูตรหรือกิจกรรมจะส่งผลต่อทั้งการจัดคาบเวลาเรียน ภาระงานครูผู้สอนที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในการวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรม และการประเมิน ซึ่งจากการดำเนินการทดลองเพื่อพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา ก็ยังคงเป็นการดำเนินงานในลักษณะของการปรับแต่งรูปแบบการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษา

โดยการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในรูปแบบอื่นๆ สามารถกระทำได้ในสถานศึกษาที่มีความพร้อมในทุกด้าน อาทิ สถานศึกษามีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษามีบุคลากรที่เพียงพอ เป็นต้น ซึ่งสถานศึกษาที่มีความพร้อมจึงทำให้สามารถดำเนินงานในลักษณะเพิ่มเติมเสริมแต่งหรือภาระงานที่นอกเหนือจากปกติได้ โดยจากการปฏิรูปการศึกษาได้มีการประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานปี พ.ศ. 2544 ที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ 70:30 โดยเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลาง 70 เปอร์เซ็นต์ และสถานศึกษาสามารถ

จัดการเรียนการสอนในสาระเพิ่มเติมได้ 30 เปอร์เซนต์ ซึ่งเป็นโอกาสที่สถานศึกษาซึ่งมีความพร้อมสามารถดำเนินการโดยการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนในลักษณะของการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาทั้งในรูปแบบการรณรงค์นำและการให้การศึกษาตาม หรือการจัดการเรียนการสอนเป็นวิชาเฉพาะ (เหล่านี้ศึกษา/แอลกอฮอล์ศึกษา) หรือการดำเนินงานในรูปแบบอื่นๆ ได้อีกมากมาย

โดยในปัจจุบันมีสถานศึกษาที่มีความพร้อมดังกล่าวอยู่ประมาณ 5,000 แห่งที่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในระดับดีมาก (อมรวิซซ์ นาครทรรพ, 2554) ซึ่งน่าจะสนับสนุนให้ริเริ่มดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในหลากหลายรูปแบบตามความเหมาะสมของสถานศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการน่าจะผลักดันให้สถานศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินระดับดีมากได้มีอิสระเพื่อให้เกิดการแข่งขันในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยให้มีการดำเนินงานในลักษณะของนิติบุคคลหรือโรงเรียนในกำกับแทนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบเดียวกันทั้งหมดซึ่งจะไม่ทำให้สถานศึกษากล้าที่จะดำเนินงานในรูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการหรือการดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาอาจจะเริ่มต้นในสถานศึกษาระดับท้องถิ่นหรือโรงเรียนเอกชนที่มีอิสระในการดำเนินงานแล้วจึงขยายผลไปสู่สถานศึกษาภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยเริ่มต้นจากการนำสถานศึกษาเหล่านี้เข้าไปเป็นภาคีที่ร่วมเรียนรู้ในระยะแรกก่อนที่จะมีการสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินงาน

ดังนั้นโดยสรุปจึงเห็นได้ว่า การดำเนินงานผสมผสานพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ยังคงต้องดำเนินการภายใต้ข้อจำกัดของสถานศึกษาที่ทำให้การดำเนินงานเป็นเพียงการปรับแต่งให้เหมาะสมกับสถานศึกษาเท่านั้น แต่จากการปฏิรูปการศึกษาและความพร้อมของสถานศึกษาบางส่วนสามารถผลักดันให้ริเริ่มดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานรูปแบบอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมของสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะการวิจัย

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) สถานศึกษาที่ตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรผลักดันให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะของการผสมผสานพลังที่มี การร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ และมีการวางแผนอย่างเป็นระบบที่มากยิ่งขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพในการสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและเยาวชนห่างไกลจากการบริโภค

เครื่องตีแมลงกอลอย่างแท้จริง โดยในการวางแผนการดำเนินงานสถานศึกษาควรจะทำ การวิเคราะห์และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและ การรณรงค์ในประเด็นเครื่องตีแมลงกอล และค้นหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งความรู้ ภายนอกเพื่อให้การวางแผนการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และทรัพยากรเดิมของสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานในลักษณะการผสมพลังไม่มีสูตรที่ แน่นนอนตายตัว ดังนั้นการดำเนินงานผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาของแต่ละ สถานศึกษาจะต้องได้รับการออกแบบการดำเนินงานในลักษณะที่เฉพาะตัวที่จะนำเด็กและ เยาวชนไปสู่การห่างไกลจากการบริโภคเครื่องตีแมลงกอลอย่างแท้จริง

2) สถานศึกษาที่ตระหนักถึงการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนโดยการมี ทักษะในการดำเนินชีวิตที่ดีสามารถนำกระบวนการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษา ไปปรับประยุกต์ใช้กับประเด็นที่สำคัญและเร่งด่วนของสถานศึกษาได้ในทุกประเด็น

3) ครูผู้สอนหรือคณะทำงานสถานศึกษาทุกโครงการควรมีการส่งเสริมให้เกิด การวางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลที่ยังมีมากขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับสภาพ ความเป็นจริงของสถานศึกษา ซึ่งการดำเนินงานจะเกิดขึ้นโดยการปรับประยุกต์ใช้ทรัพยากร เดิมของสถานศึกษามาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติที่นำไปสู่การลดภาระงานของครูผู้สอนและ ค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอีกด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้อำนวยการสถานศึกษาควรสนับสนุนและผลักดัน ให้มีดำเนินงานในสถานศึกษาในลักษณะต่างๆ ต่อไปนี้

- การสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมการรณรงค์ใน สถานศึกษาในลักษณะการผสมพลังหรือการบูรณาการที่มากขึ้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพใน การดำเนินงานที่มากกว่าการดำเนินงานในลักษณะต่างคนต่างดำเนินการ

- การวางแผนการดำเนินงานบนฐานข้อมูลมากยิ่งขึ้น โดยมีการศึกษาสภาพ ปัญหาหรือสภาพความเป็นจริงของสถานศึกษาก่อนวางแผนการดำเนินงาน เพื่อนำทรัพยากร เดิมของสถานศึกษามาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานให้มากที่สุด

- การยืดหยุ่นภาระงานครูให้สามารถดำเนินงานในลักษณะของการบูรณาการ ได้มากยิ่งขึ้น

- การสนับสนุนให้มีการติดตั้งกระบวนการผลิตสื่อให้แก่ครูผู้สอนและนักเรียนภายในสถานศึกษาเพื่อให้มีความรู้และความสามารถในการปรับประยุกต์ใช้ทรัพยากรภายในสถานศึกษาหรือสื่อณรงค์ที่ขอสนับสนุนจากภายนอกมาเป็นสื่อณรงค์เฉพาะสำหรับสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และภาคีที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนและสื่อการณรงค์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับแบบเรียนตามหลักสูตรในทุกระดับชั้นก่อนที่องค์กรภาคธุรกิจจะเข้ามาดำเนินการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งจะทาให้เด็กและเยาวชนเกิดความรูที่ไมถูกตองเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสื่อที่รับการออกแบบและผลิตอย่างมืออาชีพจะสามารถกระตุ้นความสนใจให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงพิษภัยจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีกว่าสื่อที่ผลิตโดยครูผู้สอนหรือนักเรียนเอง นอกจากนี้การสนับสนุนสื่อดังกล่าวยังช่วยลดภาระงานให้แก่ครูผู้สอนและนักเรียนได้อีกด้วย

3) กระทรวงศึกษาธิการควรผลักดันให้สถานศึกษาที่มีความพร้อมโดยผ่านเกณฑ์การประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับดีมากให้ดำเนินงานผลานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

4) องค์กรผู้สนับสนุนทุนการวิจัยควรให้ความสำคัญในการดำเนินงานลักษณะผลานพลังหรือการบูรณาการมากขึ้น โดยผลักดันให้เกิดการวิจัยหรือให้ทุนสนับสนุนการดำเนินงานในประเด็นหรือหัวข้อที่มีการดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวมากขึ้น

3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้เป็นเพียงการทดลองและทดสอบประสิทธิภาพการดำเนินงานผลานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาในรูปแบบการให้ศึกษานำและการณรงค์ตามเท่านั้น แต่ในการดำเนินงานเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถดำเนินการได้ในหลากหลายรูปแบบทั้งการณรงค์นำและการให้การศึกษาตาม หรือการให้การศึกษาตามหลักสูตรการเรียนการสอนในระบบผลานกับการให้ศึกษาในวิชาเสริม เช่น แอลกอฮอล์ศึกษา ดังนั้นในงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาประสิทธิภาพของการดำเนินงานผลานพลังการณรงค์และการให้การศึกษาในรูปแบบอื่นๆ หรือการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการผลานพลังในรูปแบบต่างๆ

2) การทดลองและการทดสอบประสิทธิภาพการดำเนินงานผลงานหลังการรณรงค์ และการให้การศึกษาในประเด็นอื่นๆ เช่น บุหรี่ การบริโภค ยาเสพติด และอื่นๆ

3) การวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ที่เหมาะสมกับการดำเนินการรณรงค์หลังการรณรงค์และการให้การศึกษาซึ่งสอดคล้อง กับบทเรียนในแต่ละระดับชั้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤติยา ละออเหล่า, นักเรียน. สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553.

กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย และปาริชาติ สถาปิตานนท์. มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่.

กรุงเทพมหานคร: เอ็ดดิสัน เพรส, 2543.

กาญจนา แก้วเทพ. การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะ
นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

กาญจนา แก้วเทพ. ศาสนาแห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์
หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

กัจจกร หลุยยะพงศ์, ภัสวดี นิตยภัทรสุนทร และ ปานทิพย์ ลิกชะไชย. สงกรานต์ปีนี้ Net ที่
Work: บทเรียนการรณรงค์สุขภาพในระดับชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เอส พี เอส พริน
ติ้ง, 2550.

กิจติยา รัตนมณี. ผลของโปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุม
น้ำหนักร่วมกับการมีส่วนร่วมของบิดามารดาต่อพฤติกรรมการบริโภคและพฤติกรรมการ
ใช้พลังงานในชีวิตประจำวันของเด็กอ้วนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2547.

กิดานันท์ มลิทอง. เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

กิตติ กันภัย. การรณรงค์. มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่, หน้า 254-269. กรุงเทพมหานคร:
เอ็ดดิสัน เพรส โพรดักส์, 2543.

กุลพร สุขุมลตระกูล. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ร่วมกับ
โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน [ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา:

<http://nutrition.anamai.moph.go.th/sar/abstract.doc> [2551, ตุลาคม 17]

เกวลิน พรไตรรัตน์, นักเรียน. สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553.

เกศริน ชูบุญมี, นักเรียน. สัมภาษณ์, 22 มีนาคม 2553.

เขมณัฐ สีนสายออ. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ในเพศหญิง หมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา. ขอนแก่น: คณะ
สาธารณสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาชีพสารเสพติด. สถานภาพการบริโภคสุรา พ.ศ. 2550.
กรุงเทพมหานคร, 2550.

- โครงการเด็กไทยปลอดภัย. ความเป็นมาของโครงการโรงเรียนปลอดภัย. [ออนไลน์]. 2551.
แหล่งที่มา: <http://www.safedekthai.com/school/aboutschool.html> [2553, มกราคม 23]
- จรรยา จิตรจารย์รัตน์. ทิศทางของการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- จันท์สุดา ดันติวิชญานิช. กลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคมในโครงการรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- จำเนียร ศิลปะวานิช. หลักและวิธีการสอน. กรุงเทพมหานคร: เจริญรุ่งเรืองการพิมพ์, 2538.
- จิตรกร ตั้งเกษมสุข. ความเป็นมาของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2525.
- จินตนา วงศ์วาน. ความชุก และพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาโภชนาการชุมชน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2548.
- เจกะพันธ์ พรหมมงคล. โพลวันเด็กพ้ออึ้ง 54% ขอความรักจากครอบครัว. เดลินิวส์ (9 มกราคม 2552): 11.
- ชัยยุทธ ดาผา. ปัจจัยของการขัดเกลาทางสังคมของพ่อแม่ที่กระทบต่อพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ชิต ณะไชย. การประเมินโครงการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ในระดับจังหวัด ปี 2540 จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2540.
- ณัฐวรรณ จิตต์ทา. การพัฒนารูปแบบการให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายของการขายบริการทางเพศสำหรับนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น วิชาเรียนแบบทางไกล จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ณรงค์ สมพงษ์. สื่อสารมวลชนเพื่องานส่งเสริม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.
- ณรงค์ศักดิ์ อังคะสุพลลา. รายงานการสำรวจพฤติกรรมเด็กไทย เมินผัก -โรควุ้น-ท้องก่อนวัย [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: http://www.bangkokbiznews.com/2008/01/12/news_25484167.php?news_id=25484167 [2551, ตุลาคม 17]

- ณรงค์ศักดิ์ อัสวสกุลไกร. การวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์โฆษณาสุราทางโทรทัศน์.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ณัฐภูณิษฐ์ ศรีมาเสริม. การรณรงค์เพื่อลดการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในชุมชนศาลายา.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ณัฐวิภา สิ้นสุวรรณ. กระบวนการเรียกร้องผ่านสื่อของกลุ่มสนับสนุนการไม่สูบบุหรี่ในการ
 ขับเคลื่อนกฎหมายควบคุมการบริโภคยาสูบในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 2548.
- ณิชากร บำรุงนอก, ผู้อำนวยการ. สัมภาษณ์, 9 กุมภาพันธ์ 2553.
- ดรุณี ภูขาว. การทบทวนมาตรการควบคุมผู้บริโภคเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์. วารสารคุณภาพ
 ชีวิตกับกฎหมาย 3 (มิถุนายน - กรกฎาคม 2550): 18-25.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร และคณะ. พื้นที่ความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อต้านยาเสพติดของเยาวชน
 ในสถานศึกษา นอกสถานศึกษา และประชากรวัยแรงงาน. กรุงเทพมหานคร, 2536.
- ทิสนา แคมมณี. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. หัวใจของการปฏิรูป
 การศึกษา ตามแนว พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ 2542. กรุงเทพมหานคร, 2542.
- ทิสนา แคมมณี. ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ.
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, หัวหน้าฝ่ายวิชาการ. สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553.
- เทียนชัย อินทรประดิษฐ์, หัวหน้าฝ่ายวิชาการ. สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552.
- นพเก้า ทองจันทร์, นักเรียน. สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553.
- นพรัตน์ ทับทิม. การศึกษาปัญหาการบริหารโครงการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
 ภาควิชาสุขศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 2543.
- นภวรรณ ตันติเวชกุล. การวิเคราะห์อิทธิพลของภาพยนตร์โฆษณาทางโทรทัศน์ตามแนวทฤษฎี
 การอบรมบ่มนิสัยทางวัฒนธรรมต่อเยาวชนในสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
 บัณฑิต, สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่
 2. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์, 2547.
- นิตยา ตากวิริยะนันท์. บทบาทของปัจจัยเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยป้องกันด้านบุคคลต่อ
 พฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นไทยในสถานศึกษาระดับมัธยม.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช คณะ
 พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2549.

- นิพนธ์ พัวพงศกร. การศึกษาพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดันทุ่นสังคมและนโยบายควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. ใน รายงานเวทีนโยบายสาธารณะเรื่องนโยบายสาธารณะด้านการเงินการคลังเพื่อสังคม, 30 มีนาคม 2548 ณ ศูนย์ประชุมสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์, 2548.
- นิรันดร์ กระพีแดง และคนอื่นๆ. โครงการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา. ขอนแก่น, 2546.
- นิรันดร์ กระพีแดงและคณะ. โครงการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในโรงเรียนขนาดใหญ่ กรมสามัญศึกษา. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2546.
- บัณฑิต ศรีไพศาล และจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ. การควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์ด้วยกฎหมาย: เอกสารวิชาการประกอบการพิจารณาพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพมหานคร: โชดา สตูดิโอ ครีเอชั่น แอนด์ พลับลิชซิ่ง, 2550.
- บัณฑิต ศรีไพศาลและคณะ. Total Ban เอกสารวิชาการประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการควบคุมการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2548.
- บัณฑิต ศรีไพศาลและจุฑาภรณ์ แก้วมุงคุณ. การควบคุมปัญหาแอลกอฮอล์ด้วยกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: โชดา สตูดิโอ ครีเอชั่น แอนด์ พลับลิชซิ่ง, 2549.
- บุญเลี้ยง ทูมทอง. การทำวิจัยในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา, 2548.
- เบญจพร ปัญญาียง และ อลิสา วัชรสินธุ์. ปัญหาสุขภาพจิตของเด็กในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข, 2539.
- ประมะ สตะเวทิน. การสื่อสารมวลชน: กระบวนการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพการพิมพ์, 2546.
- ประพล ฤทธิเรือง, ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552.
- ประไพ เอกอุ้น. การศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2542.
- ประยูร พรหมโพธิ์, ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2553.
- ประยูร พรหมโพธิ์, ครูผู้สอนวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552.
- ประสพ สิทธิเลิศ, หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน. สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2552.
- ปรียะดา ภัทรสัจจธรรม. ผลของการใช้โปรแกรมส่งเสริมการรับรู้ความสามารถของตนเอง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว ต่อพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของเด็กวัยเรียนโรคหอบหืด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ปานทิพย์ ลิกชะไชย. กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพของเด็ก. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548.

- ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และคนอื่นๆ. การรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการประเมินปี 2549-2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2551.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์ และณัฐวิภา สินสุวรรณ. แบรนต์บาป กลยุทธ์การตลาดบนความฉลาดซื้อ. กรุงเทพมหานคร: เอ เอ เปเปอร์ แอนด์ สเตชันเนอร์, 2551.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. การสื่อสาร : กลไกสำคัญในการก้าวเข้าสู่ประชาสังคมในศตวรรษที่ 21. วารสารนิเทศศาสตร์ 17(2542): 3-22.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์, กิตติ กันภัย, พัฒนพงษ์ จาติเกตุ และ ปิยะนารถ จาติเกตุ. การสื่อสารสุขภาพ : ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์, ณัฐวิภา สินสุวรรณ, และชรั่มพร อัยสานนท์. การรณรงค์ด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการประเมินปี 2549-2550, กรุงเทพมหานคร: เจริญบุญการพิมพ์, 2551.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. การรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อสร้างจิตสำนึกและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และปัญหาพฤติกรรมอันสืบเนื่องจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพมหานคร: โชดา สตูดิโอ ครีเอชัน แอนด์ พลัสลิชชิง, 2549.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. การสื่อสารสุขภาพ : ศักยภาพของสื่อมวลชนในการสร้างเสริมสุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์, 2546.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. การขับเคลื่อนทางสังคมด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ : ผลการประเมินปี 2548- 2549. กรุงเทพมหานคร: สนับสนุนการพิมพ์สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2549.
- ปารีชาติ สถาปิตานนท์. การสื่อสารประเด็นสาธารณะและการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. การรณรงค์: จากกระบวนการสร้างชาติสู่วิถีทางแห่งการตลาดถึงการเมือง. ใน หนังสือพิมพ์อีคอนนิวส์ (กรกฎาคม 2547): 6.
- พนมพร ธรศรี. การวิเคราะห์จำแนกประเภทปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเครื่องดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2548.

- พรดี สะสมบัติ. กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาของ "กลุ่มนมแม่". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- พรทิพย์ เย็นจะบก. ถอดรหัสลับความคิดเพื่อการรู้เท่าทันสื่อ : คู่มือการเรียนรู้เท่าทันสื่อ. กรุงเทพมหานคร: ปิโนโต พับลิชชิ่ง, 2552.
- พรสุข หุ่นนิรันดร์. การพัฒนาหลักสูตรสุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เพรส มีเดีย, 2534.
- พรโสภิต จงมีสุข. เครือข่ายและกระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของชมรมหัวใจไร้สาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- พัชรา เอี่ยมกิจการ. การพัฒนาเยาวชนโดยกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการรายการวิทยุ: กรณีศึกษารายการวิทยุเด็กและเยาวชน A.M.891. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- พัชรี ประไพพิณ. ผลของโปรแกรมส่งเสริมโภชนาการโดยใช้เกมเป็นสื่อต่อพฤติกรรมการบริโภคอาหารของเด็กวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- พัฒน์ สุจำนงค์. สุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2522.
- พิชญภา จันทเดช, นักเรียน. สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2553.
- เพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา, มูลนิธิ. กลุ่มวัยมันส์ (ชมรมวัยมันส์) [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.childcanchange.org/?p=185> [2551, พฤศจิกายน 20]
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- ภัทรภร พลพนาธรรม. การกระจายตัวของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยรอบมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา, 2552.
- มูลนิธิเมาไม่ขับ. เหยื่อ เมาแล้วขับ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเมาไม่ขับ, 2548.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อท้องถิ่น. จุดเปลี่ยน ส.ป.ก. ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เขียนแผนโครงการสานฝันเยาวชนเกษตรกรฯ [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.cbrfoundation.net/index.php?page=article> [2553, ธันวาคม 20]
- ยงยุทธ ขจรธรรมและคณะ. ประสิทธิผลของนโยบายและมาตรการการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2547.
- รณชาติ บุตรแสนคม. เครือข่ายและกระบวนการทำข่าวของสำนักข่าวเด็กและเยาวชน "ขบวนการตา สับประรด". วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชานิเทศศาสตร์พัฒนาการ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

- รังสิมา นิโบล. กระบวนการทัศน์ใหม่ของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของประชาสังคม.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาบริหารธุรกิจและสื่อสารการตลาด คณะ
นิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- รัศมี แดงสุวรรณ, ที่ปรึกษาสถานศึกษา. สัมภาษณ์, 25 สิงหาคม 2552.
- ลัดดา เหมาะสุวรรณ. โครงการวิจัยพัฒนาการแบบองค์รวมของเด็กไทย: ปัจจัยคัดสรรด้าน
ครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดู เล่ม 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุน
การวิจัย, 2547.
- วงศา เลหาศิริวงศ์. การแก้ไขปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นโดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านไถ่น อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาบริหารงานสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2549.
- วรา เรื่องจันทร์, นักเรียน. สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2553.
- วราภรณ์ แสงสว่าง. การศึกษาผลของการให้ความรู้เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองแก่
ผู้สูงอายุ โดยใช้การ์ตูน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- วสันต์ ศิลปสุวรรณ. การดำเนินงานสุขศึกษาในโรงเรียน. ใน เอกสารการสอนสุขศึกษา หน่วยที่
13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534.
- วัชระ เอี่ยมรัศมีกุล. การสอนเพศศึกษาโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสำหรับนักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้น. ร้อยเอ็ด: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด, 2546.
- วัฒนา ก้อนเชื้อรัตน์. ชุดการเรียนรู้การนิเทศเพื่อการเปลี่ยนแปลง. นครราชสีมา: กลุ่มนิเทศ
ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา
เขต 1, 2551.
- วาสนา จันทร์สว่าง และคณะ. กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ. นนทบุรี:
สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข, 2548.
- วาสนา จันทร์สว่าง และคณะ. กระบวนการสื่อสารการรณรงค์ด้านสุขภาพ. ใน สถานการณ์การ
สื่อสารสุขภาพและนักสื่อสารสุขภาพ (พ.ศ. 2547-2548), กรุงเทพมหานคร: อุษากการ
พิมพ์, 2548.
- วาสนา จันทร์สว่าง. การสื่อสารสุขภาพ: กลยุทธ์ในงานสุขศึกษาและการสร้างเสริมสุขภาพ.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญดีการพิมพ์, 2548.
- วิชัย ต้นศิริ. อุดมการณ์ทางการศึกษา: ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- วิภาวี รั้วสุวรรณ. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อรณรงค์ปัญหาเอดส์ ใน อ.เมือง
จ.เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

- วิลเบอร์ แชมมัม และคนอื่นๆ. The new media : memo to educational planners: รายงานสำหรับนักวางแผนการศึกษา. แปลโดย ศรีน้อย โปวาทอง. พระนคร: องค์การศึกษาฯ สหประชาชาติ: สถาบันระหว่างชาติสำหรับการวางแผนการศึกษา, 2514.
- ศรีรัช ลาภใหญ่. การศึกษา การรับรู้ทัศนคติ และความต้องการมีส่วนร่วมของเยาวชนต่อการยับยั้งปัญหาและพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครอบครัว. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2552.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง, กรมพลศึกษา. เทคนิคการสอนวิชาสุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. แนวทางการพัฒนาจริยธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 1 - 2) พ.ศ. 2542 - 2545 ปรับปรุง 2546-8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตราไพศาล, 2546.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. โรงเรียนต้นแบบปลอดเหล้า [ออนไลน์]. 2551. แหล่งที่มา: http://www.moe.go.th/sama_center/modules.php?name=News&file=article&sid=21&mode=thread&order=0&thold=0 [2551, พฤศจิกายน 20]
- ศุภรัชต์ ปิยวัชรพันธ์. กระบวนการสื่อสารในการรณรงค์เรื่องยาเสพติดระดับชุมชน ตำบลบางคูรัด อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ศุภวรรณ สันติกุล. เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริโภคอาหารฟาสต์ฟู้ด (Fast Food) ของเยาวชน: กรณีศึกษาเยาวชนระดับประถมศึกษาในจังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต, 2550.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รายงานการวิจัยการประเมินผลโครงการการรณรงค์ประชาสัมพันธ์สร้างจิตสำนึกและการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด. กรุงเทพมหานคร, 2548.
- สายใจ ชื่นคำ. พฤติกรรมกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่นในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาไทยศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. ข้อมูลโครงการที่ได้รับทุน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.thaihealth.or.th/partner/project_partner [2551, กรกฎาคม 3]
- สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า. กระทรวงศึกษาตั้ง 23 โรงเรียนนำร่องต้นแบบปลอดเหล้า เดินหน้าบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อป้องกันนักดื่ม [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.stopdrink.com/?modules=news&type=2&id=889> [2551, พฤศจิกายน 20]

- สุจินต์ ดาววีระกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาแวลลุ่มศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- สุจินต์ ดาววีระกุล. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน: ศึกษา
เฉพาะกรณีหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัดนครสวรรค์
ประจำปี 2527. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- สุชาติ โสมประยูร และ เอ็มอัชญา วัฒนบูรานนท์. การสอนสุขศึกษา (ทฤษฎีและการปฏิบัติ).
กรุงเทพมหานคร: เอมี เทรดดิง, 2542.
- สุชาติ โสมประยูร. การสอนสุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- สุชาติ โสมประยูร. การสอนสุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- สุนทรี วิทยานารถไพศาล. รายงานโครงการประเมินผลกิจกรรมย่อย.น้อย. กรุงเทพมหานคร,
2548.
- สุนิภา ชินวุฒิ และคนอื่นๆ. การประเมินโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด.
กรุงเทพมหานคร, 2552.
- สุนน อมรวิวัฒน์. หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช,
2526.
- สุรัชดา ราคา. กระบวนการสื่อสารกับเยาวชนของเครือข่ายครูมัธยมศึกษาเพื่อการไม่สูบบุหรี่.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.
- สุรางคณา ลายสาน, นักเรียน. สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2553.
- เสถียร เขยประทับ. ศักยภาพของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- หริสุดา ปันทวนันท์. การสื่อสารและเครือข่ายการรณรงค์ “เมาไม่ขับ”. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2544.
- อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ. ใน คู่มือการวิจัยเชิง
คุณภาพเพื่องานพัฒนา. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2536.
- องค์การอนามัยโลกภาคพื้นแปซิฟิกตะวันออก. คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ :
สำหรับโรงเรียน ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย, 2547.

- อนันต์ เมนะรุจิ. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ปี 2539. วารสารกรมการแพทย์ 22 (กรกฎาคม 2540):
261-269.
- อนามัย, กรม. การดูแลสุขภาพตนเอง [ออนไลน์]. 2548. แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th> [28 กรกฎาคม 2551]
- อมรวิรัช นาคทรพร และคนอื่นๆ. สมุดข้อมูลรายตัวบ่งชี้/ รายจังหวัด: รายงานสภาวะการณเด็ก
และเยาวชน (Child Watch) ปี 2548-2549. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- อมรวิรัช นาคทรพร และคนอื่นๆ. สมุดข้อมูลรายตัวบ่งชี้/ รายจังหวัด: รายงานสภาวะการณเด็ก
และเยาวชน (Child Watch) ปี 2549-2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- อมรวิรัช นาคทรพร และคนอื่นๆ. สมุดข้อมูลรายตัวบ่งชี้/ รายจังหวัด: รายงานสภาวะการณเด็ก
และเยาวชน (Child Watch) ปี 2550-2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- อมรวิรัช นาคทรพร. วิกฤตคุณภาพการศึกษาประเทศไทยในความเสี่ยง. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2552.
- อรรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,
2550.
- อิทธิพล ปรีดีประสงค์ และคนอื่นๆ. คู่มือการประเมินคุณภาพเนื้อหาสื่อ. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงวัฒนธรรม, 2549.
- อุบลรัตน์ ธนรุจิวงศ์. ผลของกิจกรรมคิดนอกเนกมัยที่มีต่อการพัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์ใน
เด็กอายุ4-6 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตวิทยา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

ภาษาอังกฤษ

Alcohol Concern. Alcohol Concern in Action [Online]. Available from :
<http://www.alcoholconcern.org.uk/alcohol-concern-in-action/projects> [2008,
November 20]

- Alcohol Policy Network. Youth & Alcohol, Messages & Media Initiative [Online]. 2003. Available from : <http://www.apolnet.ca/yamm> [2009, January 18]
- Alcoholconcern. Young People's drinking Fact sheet: SUMMARY [Online]. 2005. Available from: [http:// www.alcoholconcern.org.uk/servlets/doc/973](http://www.alcoholconcern.org.uk/servlets/doc/973) [2008, November 20]
- Alcoholism and drugaddiction help. Addiction uncovered How to Beat Alcoholism and Drug Addiction [Online]. 2008. Available from : <http://www.alcoholism-and-drug-addiction-help.com/disclaimer.html> [2008, November 20]
- American Medical Association. Facts About Youth and Alcohol [Online]. 2009. Available from : <http://www.ama-assn.org/ama/pub/physician-resources/public-health/promoting-healthy-lifestyles/alcohol-other-drug-abuse/facts-about-youth-alcohol.page> [2010, May 5]
- Association for Psychological Science. Teenage Wasteland: Kids who drink before 15 at increased risk for poor health as adults [Online]. 2008. Available from : <http://www.psychologicalscience.org/media/releases/2008/odgers.cfm> [2009, May 25].
- Baldo, M., and Furniss, E. Integrating Life Skills into the Primary Curriculum. New York: UNICEF, 1998.
- Barnett, B. Emma Says: A case study of the use of comics for health education among women in the AIDS heartland. Feminist Media Studies. 2004.
- Beaudoin, C.E., Thorson, E., and Hong, T. Promoting youth health by social empowerment : A media campaign targeting social capital. Health Communication, 2006.
- Berlo, D.K. The Process of Communication. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc. 1960.
- Brown, S.L., Teufel, J.A., and Birch, D.A. Early adolescents perceptions of health and health literacy. School Health 77 (2007): 7-15.
- Caballero B., and others. Pathways: a school-based, randomized controlled trial for the prevention of obesity in American Indian schoolchildren^{1,2,3} [Online]. 2003. Available from: [http://www.ajcn.org/cgi/content/ abstract/78/5/1030](http://www.ajcn.org/cgi/content/abstract/78/5/1030) [2008, October 17]
- Campaign For Our Children, Inc. Teenage Childbearing and Marriage [Online]. 2008. Available from : <http://www.cfoc.org/index.php/search/results/1caaed2267a99072115a5d3ad8bc0dd2/> [2008, November 20]

- Castello, D.E. Health communication theory and research : An overview In N. D. (Ed.), Communication Yearbook 1. New Jersey: Transactional-International Communication Association, 1977.
- Center for Nicotine and Tobacco Use Research at Yale. CENTURY/TTURC Projects 2004 to 2009 [Online]. Available from : <http://century.yale.edu/research/pilotsandprojects2.htm> [2008, November 20]
- Cohen Deborah A., and others. Availability of high school extracurricular sports programs and high-risk behaviors. Journal of school health. 2007.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. Rural Development Participation: Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation. Cornell University, 1977.
- Crowell, G. and Heitzler, C. Getting the Word Out - Building Awareness and Engaging the Public Through Public Education [Online]. 2006. Available from: <http://www.mhp.gov.on.ca/english/health/HEAL/HEALConference06/program.asp> [2008, November 5]
- Deming, W.E. Out of The Crisis. IT Center for Advanced Engineering Studies, Cambridge, 1986.
- Department for Education. Drugs : Guidance for Schools. Nottingham: DfES Publications, 2004.
- Derryberry, M. Health Education : Its Objectives and Methods. In Health Education Monographs, 1960.
- Donohew, L. and Ray, E.B. Communication and Health: Systems and Applications. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1990.
- Dorothy, B.N. Evaluation of Health Education Practices. Journal of School Health 19 (May 1949): 122–124.
- Drug Abuse Resistance Education. About D.A.R.E. [Online]. 1996. Available from : http://www.dare.com/home/about_dare.asp [2009, January 18]
- Eileen, B., and Lewis, D. Communication and health : Systems and applications. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 1990.
- Elliot, D.L., and others. Preventing substance use and disordered eating: Initial outcomes of the ATHENA (Athletes Targeting Healthy Exercise and Nutrition Alternatives) Program [Online]. 2004. Available from: <http://www.cas.or.th/index.php?content=alcohol-article&type=pi&file=nov05pissaa07&PHPSESSID=3b398f8b20a616a1cd4a5874c81878da> [2008, November 5]

- Faggiano, F., and others. School-based prevention for illicit drugs' use [Online]. 2005. Available from: <http://www.cas.or.th/index.php?content=alcohol-article&type=pi&file=nov05pibssaa06&PHPSESSID=3b398f8b20a616a1cd4a5874c81878da> [2008, November 5]
- Finnegan, J., and Viswanath, K. Communication and health : Systems and applications. Hillsdale, NJ: Erlbaum, 1990.
- Furr-Holden, CMD, and others. Developmentally inspired drug prevention: middle school outcomes in a school-based randomized prevention trial [Online]. 2004. Available from: <http://www.cas.or.th/index.php?content=alcohol-article&type=pi&file=nov05pibssaa01&PHPSESSID=3b398f8b20a616a1cd4a5874c81878da> [2008, November 5]
- Gary F. Youth in China Not Concerned About Drinking Too Much [Online]. 2008. Available from: <http://www.ndri.curtin.edu.au/pdfs/naip/naip006.pdf> [2008, November 20]
- Gatehouse Project. Historical background and overview [Online]. 2008. Available from : http://www.rch.org.au/gatehouseproject/project/index.cfm?doc_id=174 [2008, November 20]
- Glanz, K., and others. Preventing underage drinking : a "roll of the dice" [Online]. Available from : <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12507525> [2008, November 20]
- Good, C.V. Dictionary of Education. NewYork : McGraw-Hill Book Company, 1973.
- Griffin, K.W., and others. MM. Effectiveness of a universal drug abuse prevention approach for youth at high risk for substance use initiation [Online]. 2003. Available from: <http://www.cas.or.th/index.php?content=alcohol-article&type=pi&file=nov05pissaa01&PHPSESSID=3b398f8b20a616a1cd4a5874c81878da> [2008, November 5]
- Harvard School of Public Health. Center for Health Communication Harvard Alcohol Project [Online]. Available from : <http://www.hsph.harvard.edu/research/chc/harvard-alcohol-project/> [2008, November 20]
- Haun, J., Glassman, T., Dodd, V.J., and Young, G.C. Game-Day Survey Results: Looking at Football Fan Alcohol-Related Behaviors. American Journal of Health Education 38 (March 2007): 91-96.
- Henry, K.L. and Slater, M.D. The contextual effect of school attachment on young adolescents' alcohol_use. School Health 77 (2007): 67-74.

- Hubbard, B., and Rainey, J. Health literacy instruction and evaluation among secondary school students. American Journal of Health Education 38 (March 2007): 332-337.
- Hubley, J. Communicating Health: An Action Guide to Health Education and Health Promotion. London : The Macmillan Press Ltd., 1993.
- International Center For Alcohol Policies. Culture Shapes Young People's Drinking Habits. [Online]. 2008. Available from : <http://www.medicalnewstoday.com/articles/123290.php> [2009, January 20].
- Lasswell, H.D. The Structure and Function of Communication in Society. In Lyman Bryson (ed.), The Communication of Ideas, pp. 37-51 New York : Harper & Brothers, 1948.
- Lee, J.C. Community Development As a Process. Columbia: Sage Publication, 1970.
- Martin, F., Kathleen, H., Eric, Z., Ina, H., and Robin, N. Avoiding the Boomerang: Testing the Relative Effectiveness of Antidrug Public Service Announcements Before a National Campaign. American Journal of Public Health 92 (February 2002): 238 – 245.
- Mayo, M. Children's and young people's participation in development in the South and in urban regeneration in the North. Progress in Development Studies 1 (2001): 279–293.
- McGuire, W.J. Public Communication as a Strategy for Inducing Health- Promoting Behavioral Change. Preventive Medicine 13 (1984): 299-313.
- McQuail, D. Mass Communication Theory: An Introduction. London: Sage Publications Ltd., 1987.
- Melkote, S.R., and Steeves, H.L. Communication for development in the Third World : theory and practice for empowerment. New Delhi: Sage Publications Ltd., 2001.
- Montgomery, K., Williams, W., and Pasnik, S. Alcohol and Tobacco on the Web: New Threats to Youth. Washington: Center for Media Education, 1997.
- National Drug Strategy Household Survey. National Alcohol Indicators [Online]. 2004. Available from : <http://ndri.curtin.edu.au/local/docs/pdf/naip/naip007.pdf> [2009, January 18]
- Noar, S.M. A 10-year retrospective of research in health mass media campaigns: Where do we go from here?. Journal of Health Communication (2006).

- Norgaard, M.K., and others. Children's influence on and participation in the family decision process during food buying. Young Consumers: Insight and Ideas for Responsible Marketers, 2007.
- Pfau, M., and Parrott, R. Persuasive Communication Campaigns. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon, 1993.
- Plant, M.A., and Plant, M.L. Binge Britain : Alcohol and the National Response, Oxford: Oxford University Press, 2006.
- ProjectAlert. About Project Alert [Online]. Available from : <http://www.projectalert.com/about> [2009, January 18]
- Rash, J.K., and Pigg, R.M. The health education curriculum: A guide for curriculum development in health education. New York: Wiley, 1979.
- Reardon, K.K. The role of persuasion in health promotion and disease prevention: Review and commentary. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications Ltd., 1988.
- Roger H. Children's Participation from tokenism to citizenship. Florence : UNICEF, 1992.
- Rogers, E.M., and Shoemaker, F.F. Communication of innovations. New York: The Free Press, 1971.
- Rogers, E.M., and Storey, J.D. Communication campaigns. In C. Berger and S. Chaffee (Eds.) Handbook of communication science. Newbury Park, CA: SAGE Publications Ltd., 1987.
- Ronald, E. and Charle K. Public communication campaigns. California: Sage publications Ltd., 2000.
- Ronald, E.R., Charles, K.A., and William J.P. Public Communication Campaigns. SAGE Publications Ltd., 2001.
- Rose, D., Habicht, J.P., and Devaney, B. Household Participation in the Food Stamp and WIC Programs Increases the Nutrient Intakes of Preschool Children. New York, 1998.
- Smith, T., and Hawks, S.R. Intuitive eating, diet composition, and the meaning of food in healthy weight promotion. Journal Health Education (2006).
- Sood, S., and Nambiar, D. Comparing Cost-Effectiveness of the Components of a Behavior Change Communication Campaign on HIV/AIDS in North India. Journal of Health Communication 11(2006): 143-162.

- The Follow-on Youth Recovery Support Team. The Follow-on Youth Recovery Support Team : FYRST [Online]. Available from : <http://salvos.org.au/need-help/drugs-and-alcohol/western-sydney-support-programs.php> [2008, November 20]
- The Partnership at drugfree. Public Places in China Going Smoke-Free [Online]. Available from : <http://www.drugfree.org/join-together/prevention/public-places-in-china-going-smoke-free> [2010, May 15]
- TheEpochTimes. Youth in China Not Concerned About Drinking Too Much. [Online]. 2008. Available from : <http://www.theepochtimes.com/n2/content/view/5858> [2009, January 20].
- Thomas, E., Everett, M., and Pradeep, S. Designing health communication campaigns: What works?. California: Sage publication, 1992.
- TimeToTalk. About Time To Talk [Online]. Available from : <http://www.timetotalk.org/AboutTimeToTalk/> [2009, January 18]
- Vamos, S., and Zhou, M. Educator preparedness to teach health education in British Columbia. American Journal of Health Education 38(2007): 285-293.
- Victorian Government Health Information. Victorian Alcohol Strategy: Stage 1 [Online]. Available from : http://www.health.vic.gov.au/aod/archive/pubs/alcstrat_stage01.pdf [2009, January 18]
- William, J.P. Scientific Literacy and the Competition for Public Attention and Understanding. Science Communication 20 (September 1998): 70-80.
- Windahl, S.B., and others. Using communication theory. London: SAGE Publications Ltd., 1992.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

เอกสารประกอบการวิจัยเชิงสำรวจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามสถานการณ์การรณรงค์-การให้การศึกษา

เพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ฉบับผู้อำนวยการ

ตอนที่ 1 : ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน

1. โรงเรียนจังหวัด
- ตั้งอยู่ 1) ในเขตเทศบาล 2) นอกเขตเทศบาล
2. โรงเรียนของท่านเปิดสอนตั้งแต่ชั้น.....ถึงชั้น.....
3. จำนวนนักเรียนทั้งหมด.....คน จำนวนครูทั้งหมด.....คน
4. จำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่ได้รับทุนจากภายนอก.....โครงการ
5. จำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนที่โรงเรียนดำเนินการเอง.....โครงการ

ตอนที่ 2 : สถานการณ์ของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

6. ท่านได้ปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากน้อยเพียงใด

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กำหนดเป็นเป้าหมายของโรงเรียน					
2. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี					
3. จัดทำนโยบายและแผนดำเนินงาน					
4. จัดทำตัวชี้วัด					
5. จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน					
6. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม					
7. จัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียน					
8. จัดกิจกรรมรณรงค์นอกโรงเรียน					
9. จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและองค์กรภายนอก					
10. เข้าร่วมโครงการขององค์กรภายนอก					
11. จัดส่งครูเข้าร่วมการอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง					
12. จัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม					
13. จัดสรรงบประมาณโรงเรียนสนับสนุน					
14. จัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ					
15. สนับสนุนให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมรณรงค์					
16. สนับสนุนให้ครูดำเนินกิจกรรมรณรงค์					
17. สนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมรณรงค์					
18. เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ					
19. เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ					

20. เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ					
ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
21. ยื่นหยุ่นการจัดการเรียนการสอนให้ครูสามารถดำเนินกิจกรรมได้					
22. ยืดหยุ่นภาระงานอื่นๆ ให้แก่ครูที่จัดการเรียนการสอน					
23. ยืดหยุ่นภาระงานอื่นๆ ให้แก่ครูที่ดำเนินกิจกรรมรณรงค์					
24. ให้รางวัลและการชมเชยแก่ครูที่ดำเนินการ					
25. ให้มีการดำเนินการวิจัยในการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน					

7. บทสรุปปัจจัยต่อความสำเร็จในการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

.....

.....

8. บทสรุปอุปสรรคที่เผชิญและแนวทางแก้ไขในการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

.....

.....

9. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

.....

.....

ตอนที่ 3 : ข้อมูลผู้ตอบ

- ชื่อ-นามสกุล
- หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ (กรณีสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม)
- เพศ 1) ชาย 2) หญิง
- อายุ 1) ไม่เกิน 30 ปี 2) 31-40 ปี 3) 41-50 ปี 5) 51 ปีขึ้นไป
- ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ 1) อนุปริญญา/ต่ำกว่าปริญญาตรี	☐ 2) ปริญญาตรี/เทียบเท่า
☐ 3) ปริญญาโท/เทียบเท่า	☐ 4) ปริญญาเอก/เทียบเท่า
- สาขาที่จบการศึกษาสูงสุด

☐ 1) วิศวกรรมศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ วิชาเอก.....	☐ 2) วิทยาศาสตร์ วิชาเอก.....
☐ 3) ศิลปศาสตร์ วิชาเอก.....	☐ 4) อื่นๆ (ระบุ).....
- ตำแหน่งผู้อำนวยการ ระดับวิทยฐานะ

- 1) ชำนาญการ 2) ชำนาญการพิเศษ 3) เชี่ยวชาญ 4) เชี่ยวชาญพิเศษ

ภาคผนวก 2

แบบสอบถามสถานการณ์การรณรงค์-การให้การศึกษา

เพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา ฉบับครูผู้สอน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และเติมคำในช่องว่าง โดยตอบคำถามตามความเป็นจริง เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาแบบจำลองการผสมผสานพลังการรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา และขอยืนยันว่าข้อมูลของท่านจะเป็นความลับและจะไม่ส่งผลกระทบต่อตัวท่านหรือสถานศึกษาของท่านแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-นามสกุล
2. หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ (กรณีสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม)
3. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
4. อายุ
5. วุฒิการศึกษาสูงสุด
6. โรงเรียน จังหวัด
7. ตั้งอยู่ 1) ในเขตเทศบาล 2) นอกเขตเทศบาล
8. ตำแหน่ง 1) ฝ่ายบริหาร ตำแหน่ง
- 2) ครู/ผู้สอน วิชา.....
- 3) อื่นๆ (ระบุ) ภาระ/ความรับผิดชอบ.....
9. ระดับชั้นที่สอนรับผิดชอบ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ประถมศึกษาปีที่ 1	☐ 2) ประถมศึกษาปีที่ 2	☐ 3) ประถมศึกษาปีที่ 3
☐ 4) ประถมศึกษาปีที่ 4	☐ 5) ประถมศึกษาปีที่ 5	☐ 6) ประถมศึกษาปีที่ 6
☐ 7) มัธยมศึกษาปีที่ 1	☐ 8) มัธยมศึกษาปีที่ 2	☐ 9) มัธยมศึกษาปีที่ 3
☐ 10) มัธยมศึกษาปีที่ 4	☐ 11) มัธยมศึกษาปีที่ 5	☐ 12) มัธยมศึกษาปีที่ 6
☐ 13) ปวช. ปี 1	☐ 14) ปวช. ปี 2	☐ 15) ปวช. ปี 3
☐ 16) ปวส. ปี 1	☐ 17) ปวส. ปี 2	☐ 18) ปวส. ปี 3

10. ปกติท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ้างหรือไม่ (เช่น เหล้า เบียร์ ไวน์ และสุราพื้นบ้านต่างๆ)

- 1) ไม่ดื่ม 2) ดื่มครั้งคราว (เดือนละ 1 ครั้งขึ้นไป) 3) ดื่มประจำ (สัปดาห์ละ 1 ครั้งขึ้นไป)

ตอนที่ 2 : บริบทของสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

11. ในพื้นที่ที่โรงเรียนของท่านตั้งอยู่ ท่านพบเห็นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างไรบ้าง

- 1) ไม่มี
- 2) มีกิจกรรมรณรงค์จากหน่วยงานภายนอก เช่น ป้ายรณรงค์ “เมาไม่ขับ” ป้ายรณรงค์ “งดเหล้าเข้าพรรษา”
- 3) มีกิจกรรมรณรงค์ที่ริเริ่มภายในชุมชน เช่น ป้ายของชุมชนเพื่อต่อต้านการดื่มแอลกอฮอล์ เดินวิ่งรณรงค์
- 4) มีงบประมาณท้องถิ่นสนับสนุน 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)

12. ท่านได้ปฏิบัติในสิ่งต่างๆ เหล่านี้ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากน้อยเพียงใด

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กำหนดเป้าหมายที่จะสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน					
2. จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน					
3. เขียนแผนการสอน					
4. จัดกิจกรรมในห้องเรียน					
5. จัดกิจกรรมรณรงค์นอกห้องเรียน					
6. จัดทำตัวชี้วัด					
7. ติดตามประเมินผลการเรียนการสอน					
8. จัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม					
9. เปิดโอกาสให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ					
10. เปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ					
11. เข้าร่วมอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง					
12. จัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ					

ตอนที่ 3 : สถานการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา

13. การดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา

13.1. ข้อมูลทั่วไปของการรณรงค์และการให้การศึกษา

13.1.1. ชื่อโครงการของท่าน.....

13.1.2. ท่านได้ดำเนินโครงการมาตั้งแต่ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษาที่

13.1.3. โครงการที่ท่านได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมรณรงค์มากน้อยเพียงใด

- 1) ไม่มี 2) มี รณรงค์เพียงอย่างเดียวตลอดทั้งโครงการ
- 3) มี ผสมผสานกับการจัดการเรียนการสอน 4) มี ผสมผสานกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น

5) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.1.4. โครงการที่ท่านได้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในเนื้อหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 มากน้อยเพียงใด

- 1) ไม่มี 2) มี การเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวตลอดทั้งโครงการ
 3) มี ผสมผสานกับการรณรงค์ 4) มี ผสมผสานกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น

5) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.1.5. ในการดำเนินโครงการ ท่านได้มีการดำเนินงานกิจกรรมร่วมกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษา
 ภายใต้แนวคิด “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” บ้างหรือไม่ (เช่น วิชาพระพุทธศาสนาสอนเรื่อง “ศีล 5” ก็มีการ
 วางแผนร่วมกันกับการรณรงค์ให้เห็นเรื่องผลกระทบของการดื่มสุรา การรณรงค์เรื่องเมาแล้วขับอาจจะ
 วางแผนร่วมกับวิชาคณิตศาสตร์ในการสอนการคำนวณแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด เป็นต้น)

- 1) ไม่มี 2) มี แต่ยังไม่ชัดเจน 3) มีการวางแผนชัดเจน 4) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.1.6. โครงการที่ท่านได้ดำเนินการเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับการเรียนการสอนในกลุ่มสาระใดบ้าง
 (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ไม่มี 2) ภาษาไทย 3) คณิตศาสตร์
 4) วิทยาศาสตร์ 5) สุขศึกษาและพลศึกษา 6) ศิลปะ
 7) สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 8) การงานอาชีพและเทคโนโลยี 9) ภาษาต่างประเทศ
 10) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.1.7. โครงการที่ท่านได้ดำเนินการมีกิจกรรมในรูปแบบใดบ้าง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) กีฬาสี 2) ละครเวที 3) เติมนรณรงค์
 4) ดิตป้ายรณรงค์/จัดบอร์ด 5) คอนเสิร์ต/ร้องเพลง 6) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ
 7) การเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ 8) การเรียนการสอนในวิชาเสริม 9) กิจกรรมในชุมชน
 10) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.2. บุคคลหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา

13.2.1. บุคคลหรือองค์กรที่ให้ทุนสำหรับการดำเนินโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ไม่มี โรงเรียนดำเนินการเอง 2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
 3) กระทรวงศึกษาธิการ 4) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
 5) กระทรวงสาธารณสุข 6) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.2.2. องค์กรหรือบุคคลที่เป็นแกนนำสำหรับการดำเนินโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ไม่มี 2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
 3) Drink No Alcohol (DNA) 4) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
 5) เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี) 6) มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา
 7) กระทรวงศึกษาธิการ 8) กระทรวงสาธารณสุข
 9) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.2.3. องค์กรหรือบุคคลที่ให้แนวคิดสำหรับการดำเนินโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ไม่มี	☐ 2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
☐ 3) Drink No Alcohol (DNA)	☐ 4) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
☐ 5) เครือข่ายละครกรรมรณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี)	☐ 6) มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา
☐ 7) กระทรวงศึกษาธิการ	☐ 8) กระทรวงสาธารณสุข
☐ 9) อื่นๆ (โปรดระบุ)	

13.2.4. พันธมิตรหรือภาคีของการดำเนินโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ไม่มี	☐ 2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
☐ 3) Drink No Alcohol (DNA)	☐ 4) สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า (สคล.)
☐ 5) เครือข่ายละครกรรมรณรงค์งดเหล้า (ดีดีดี)	☐ 6) มูลนิธิเพื่อนเยาวชนเพื่อการพัฒนา
☐ 7) ครอบครัว	☐ 8) ชุมชน
☐ 9) วัด	☐ 10) สื่อมวลชน
☐ 11) หน่วยงานภาครัฐ เช่น	☐ 12) หน่วยงานภาคเอกชน เช่น
☐ 13) อื่นๆ (โปรดระบุ)	

13.3. กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์และการให้การศึกษา

13.3.1. เป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของการรณรงค์

.....

.....

.....

13.3.2. ผู้จัดกิจกรรมหลักของโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) นักเรียนแกนนำ	☐ 2) นักเรียนทั่วไป	☐ 3) ครูแกนนำ
☐ 4) ครูทั่วไป	☐ 5) ชุมชน	☐ 6) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.3.3. ข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแอลกอฮอล์	☐ 2) กิจกรรมทางเลือก	☐ 3) ปัญหาของการดื่ม
☐ 4) ผลกระทบและโทษของการดื่ม	☐ 5) ทางออกเชิงนโยบาย	☐ 6) ทางออกเชิงพฤติกรรม
☐ 7) บุคคล/ชุมชนต้นแบบ	☐ 8) พื้นที่/เมืองต้นแบบ	☐ 9) คุณภาพชีวิต
☐ 10) การสนับสนุนนโยบายสำคัญ	☐ 11) การรู้เท่าทัน	☐ 12) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13.3.4. รูปแบบการนำเสนอข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาของโครงการ

☐ 1) เน้นเนื้อหา และนำเสนอ/สอนโดยตรงผ่านการวิชาหลักในกลุ่มสาระ
☐ 2) เน้นเนื้อหา และนำเสนอ/สอนโดยตรงผ่านการวิชาเสริม
☐ 3) เน้นเนื้อหา และนำเสนอ/สอนสอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ
☐ 4) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.3.5. สื่อที่ใช้ในการดำเนินโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ป้าย Cut out 2) โปสเตอร์ 3) เสียงตามสาย 4) บอร์ด/นิทรรศการ
 5) เอกสารการสอน 6) สื่อการสอน 7) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.3.6. กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) นักเรียนทั้งโรงเรียน 2) นักเรียน เฉพาะระดับการศึกษา (ระบุระดับ).....
 3) ครอบครัวนักเรียน 4) ชุมชน 5) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

13.3.7 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

- 1) การวิจัยก่อนดำเนินกิจกรรม ได้แก่
 2) การวิจัยระหว่างดำเนินกิจกรรม ได้แก่
 3) การวิจัยภายหลังดำเนินกิจกรรม ได้แก่
 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)

13.3.8. การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ

การมีส่วนร่วมดำเนินโครงการ	ไม่มี	มี	กิจกรรมที่มีส่วนร่วม
1. นักเรียน			
2. ครูแกนนำโครงการ			
3. ผู้อำนวยการและผู้บริหาร			
4. ครูภายในโรงเรียน			
5. ครอบครัว			
6. ชุมชน			
7. วัด			
8. หน่วยงานภาครัฐ			
9. หน่วยงานภาคเอกชน			
10. _____			
11. _____			

13.4. ระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการรณรงค์และการให้การศึกษา

13.4.1. โครงการได้มีการดำเนินการที่สนับสนุนต่อความสำเร็จของโครงการอย่างไร

- 1) จัดกิจกรรมฝึกอบรมส่งเสริมศักยภาพครู 2) ขอกการสนับสนุนจากองค์กรภายนอก เช่น สสส.และสคส.
 3) จัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) ขอกการสนับสนุนจากบุคคล/หน่วยงานในชุมชน
 5) อื่นๆ (โปรดระบุ)

14. ท่านคิดว่าโครงการที่ท่านดำเนินการประสบความสำเร็จอยู่ในเกณฑ์ใด

- 1) ดีมาก 2) ดี 3) ปานกลาง 4) น้อย 5) ไม่ประสบความสำเร็จ

15. ท่านคิดว่าปัจจัยใดที่ทำให้โครงการของท่านประสบความสำเร็จ

- 1) การสนับสนุนจากผู้บริหาร 2) การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก 3) งบประมาณสนับสนุน
 4) ความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน 5) ความสนใจใฝ่รู้ของครู 6) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
 7) การยืดหยุ่นของการจัดการเรียนการสอน 8) อื่นๆ (โปรดระบุ)

16. ท่านคิดว่าปัจจัยใดเป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ

- 1) การสนับสนุนจากผู้บริหาร 2) การสนับสนุนจากองค์กรภายนอก 3) งบประมาณสนับสนุน
 4) ความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน 5) ความสนใจใฝ่รู้ของครู 6) การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย
 7) ภาระงานสอน 8) ภาระงานธุรการ 9) ภาระส่วนตัว
 10) การยืดหยุ่นของการจัดการเรียนการสอน 11) อื่นๆ (โปรดระบุ)

17. ท่านคิดว่าโครงการของท่านสร้างความเปลี่ยนแปลงในกลุ่มเป้าหมายเพียงใด

การเปลี่ยนแปลง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดีมแอลกอฮอล์					
2. ทักษะคิดเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์					
3. พฤติกรรมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์					

18. นอกจากโครงการดังกล่าว โรงเรียนของท่านยังมีการดำเนินกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์อีกหรือไม่

- 1) ไม่มี 2) มี เฉพาะกิจกรรมรณรงค์ ได้แก่ กิจกรรม.....
 3) มี เฉพาะการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ กิจกรรม.....
 4) มี ทั้งกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน แต่ต่างคนต่างดำเนินการ ได้แก่ กิจกรรม.....
 5) มี ทั้งกิจกรรมรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน และดำเนินการร่วมกัน ได้แก่ กิจกรรม.....
 6) อื่นๆ (โปรดระบุ)

19. บทสรุปปัจจัยต่อความสำเร็จและอุปสรรคที่เผชิญในการดำเนินการเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์

.....

20. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดีมแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

.....

ภาคผนวก ข

เอกสารประกอบการวิจัยเชิงทดลอง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปลงสาระสำคัญ (ฉบับผู้อำนวยการสถานศึกษา)

ภาคผนวก 3

การวิจัยระดับคุณวุฒิบัณฑิต

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการผสมพลังระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษา

เพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสำคัญของการวิจัย

- ❖ ปัญหาเรื่องเหล้าเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย โดยเฉพาะในปัจจุบันเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่วงจรนักดื่มมากขึ้นและช่วงอายุลดลงเรื่อยๆ และนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย อาทิ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการพัฒนาของสมองที่ไม่เต็มที่ ปัญหาเพศสัมพันธ์ที่ไม่รับผิดชอบ ปัญหาความรุนแรง ปัญหาอุบัติเหตุ ฯลฯ
- ❖ โรงเรียนในฐานะสถาบันที่ใกล้ชิดและเข้าถึงเด็กและเยาวชนมากที่สุดสถาบันหนึ่งที่สามารถให้ทั้งการรณรงค์และการศึกษาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชน
- ❖ การรณรงค์และการให้ศึกษามีจุดเด่นต่างกัน อาทิ การรณรงค์เป็นการดำเนินการระยะสั้นที่มีเป้าหมายชัดเจน การให้การศึกษาเป็นการดำเนินการระยะยาวที่ต่อเนื่อง การรณรงค์กระตุ้นความสนใจในเด็กและเยาวชนได้ดีโดยใช้สื่อได้หลากหลาย การให้การศึกษาให้เนื้อหาที่ลุ่มลึกกว่า เป็นต้น แต่ที่ผ่านมากิจการรณรงค์และกิจการการศึกษามักเป็นกิจกรรมที่ต่างคนต่างทำไม่ได้นำจุดเด่นมาเสริมพลังซึ่งกันและกัน

ดังนั้น การดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาโดยการผสมพลังน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการแยกส่วนกันดำเนินการ ซึ่งในการดำเนินการควรเห็นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน เพื่อนำไปสู่การที่เด็กและเยาวชนปลอดภัยจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนา รูปแบบการผสมพลังกันระหว่างการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาโดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน

สมมติฐานการวิจัย

- 1) การผสมพลังการรณรงค์และการให้ศึกษาน่าจะมีประสิทธิภาพกว่าการแยกส่วนทำ

2) การยกระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนจะช่วยให้การรณรงค์และการให้การศึกษา มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แผนการดำเนินงาน

กิจกรรม	ต.ค.52	พ.ย.52	ธ.ค.52	ม.ค.53	ก.พ.53	มี.ค.53
1. คัดเลือกห้องที่ดำเนินการทดลองชั้นมัธยมศึกษา 3 จำนวน 2 ห้อง คือ ห้องที่เป็นกลุ่มทดลองและห้องที่เป็นกลุ่มควบคุม						
2. จัดตั้งคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วยนักเรียนและครู						
3. วางแผนการดำเนินงานด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม						
4. ประเมินผลก่อนการทดลอง						
5. ดำเนินการทดลอง						
6. ประเมินผลภายหลังการทดลอง						
7. ถอดบทเรียนและสรุปผลการดำเนินงาน						

ประโยชน์ของการวิจัย

- ❖ ชุดความรู้เรื่องการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่เพิ่มภาระจากงานประจำของครูผู้สอนและสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้ของนักเรียน
- ❖ สื่อการเรียนการสอนและการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ❖ การจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์แบบบูรณาการทุกกลุ่มสาระ
- ❖ การจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และชุมชน
- ❖ เครื่องมือการดำเนินการที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับประเด็นเสี่ยงอื่นๆ
- ❖ นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตท่ามกลางปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

สรุปผลการสำรวจสภาวะการณ์การรณรงค์-การให้การศึกษาเพื่อการควบคุม การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษา

การสำรวจในครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนทั้งสิ้น 60 โรงเรียน ที่ดำเนินกิจกรรมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 โครงการหลัก ได้แก่

1. โครงการภูมิคุ้มกันนักดื่มหน้าใหม่ เครือข่ายละครรณรงค์ดเหล้า (ดีดีดี) จำนวน 31 โรงเรียน
2. โครงการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ (โรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ) จำนวน 23 โรงเรียน
3. โครงการ Drink No Alcohol (DNA) จำนวน 15 โรงเรียน

โดยแบ่งการสำรวจออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ที่สามารถทำให้เห็นสภาวะการณ์การรณรงค์และการให้การศึกษาในสถานศึกษา ดังนี้

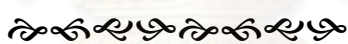
1. ผู้อำนวยการ ได้รับการตอบกลับแบบสอบถามจากผู้อำนวยการทั้งสิ้น 45 โรงเรียน (ร้อยละ 75) ที่สามารถชี้ให้เห็นถึงบริบทภาพรวมของโรงเรียนซึ่งส่งผลต่อการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

- โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง
- จำนวนโครงการรณรงค์เกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่โรงเรียนได้รับทุนจากภายนอกโดยเฉลี่ย 1 โครงการ โครงการที่โรงเรียนดำเนินการเองโดยเฉลี่ย 1-2 โครงการ
- ผู้อำนวยการส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในเกณฑ์มาก อาทิ กำหนดเป็นเป้าหมายของโรงเรียน จัดทำนโยบายและแผนดำเนินงาน จัดทำตัวชี้วัด จัดกิจกรรมรณรงค์ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จัดส่งครูเข้าร่วมการอบรม จัดหาวิทยากร สนับสนุนให้ครูและนักเรียนดำเนินกิจกรรม ยืดหยุ่นภาระงานอื่นให้ครูจัดการเรียนการสอนและดำเนินกิจกรรมรณรงค์ เป็นต้น
- ผู้อำนวยการได้มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด
- ผู้อำนวยการได้จัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ และให้มีการดำเนินการวิจัยในการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
- ผู้อำนวยการได้ชี้ให้เห็นถึงบทสรุปความสำเร็จในการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องเกิดจากความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในทุกๆ ด้าน และที่สำคัญคือความตระหนักและการเห็นความสำคัญของผู้เกี่ยวข้องที่จะนำไปสู่การเอาใจใส่และเอาจริงเอาจังในการปฏิบัติงาน

2. ครู (ครูเข้าร่วมกิจกรรมโครงการ ครูสุขศึกษา ครูพลศึกษา ครูพระพุทธศาสนา และครูวิชาอื่นๆ) ได้รับการตอบกลับแบบสอบถามจากครูผู้สอนทั้งสิ้น 46 โรงเรียน จำนวน 211 คน ที่สามารถชี้ให้เห็นถึงการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอนของครูที่ส่งผลต่อการดำเนินการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานศึกษา ซึ่งสามารถสรุปประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

- ครูผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 66 คน ร้อยละ 31.4 / ม.2 62 คน ร้อยละ 29.5 / ม.3 55 คน ร้อยละ 26.2)
- ครูส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาในประเด็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเกณฑ์ปานกลาง ได้แก่ การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน การเขียนแผนการสอน การจัดทำตัวชี้วัด การติดตามประเมินผลการเรียนการสอน การจัดหาวิทยากรหรือบุคลากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม การเข้าร่วมอบรมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง การจัดหางบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ และในเกณฑ์มาก ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายที่จะสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การเปิดโอกาสให้นักเรียนและครูเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ
- โครงการที่โรงเรียนได้ดำเนินการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ได้มีการผสมผสานระหว่างการรณรงค์และการจัดการเรียนการสอน แต่ยังไม่เป็นการ “ร่วมกันคิด แบ่งงานกันทำ” อย่างชัดเจน (98 คน ร้อยละ 53.6)
- โครงการส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับกลุ่มสาระสุขศึกษาและพลศึกษามากที่สุด (151 คน ร้อยละ 71.6) รองลงมา คือ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (117 คน ร้อยละ 55.5) และภาษาไทย (76 คน ร้อยละ 36) ตามลำดับ
- โครงการส่วนใหญ่ดำเนินกิจกรรมในรูปแบบติดป้ายรณรงค์และจัดบอร์ดมากที่สุด (147 คน ร้อยละ 69.7) รองลงมา คือ กีฬาและเดินรณรงค์ (124 คน ร้อยละ 58.8) และการเรียนการสอนในวิชากลุ่มสาระ (118 คน ร้อยละ 55.9) ตามลำดับ
- บุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทกับการรณรงค์และการให้การศึกษาในโรงเรียนทั้งในส่วนของการให้ทุนสำหรับดำเนินการโครงการ การเป็นแกนนำ การให้แนวคิด และการเป็นภาคีหรือพันธมิตรหลัก ได้แก่ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และบุคคลหรือองค์กรที่มีบทบาทรองลงมาได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข แต่ก็ยังมีโรงเรียนส่วนใหญ่ที่ระบุดำเนินการมาจากรองรับดำเนินการมาจากโรงเรียนที่ดำเนินการเอง และภาคีหลักของการดำเนินการคือ ครอบครัว และชุมชน
- ข้อมูล ประเด็น หรือเนื้อหาที่ใช้ในการดำเนินการส่วนใหญ่เน้นเรื่องผลกระทบและโทษของการดื่ม (166 คน ร้อยละ 88.8) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ (146 คน ร้อยละ 78.1) และปัญหาของการดื่ม (131 คน ร้อยละ 70.1) โดยนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของการเน้นเนื้อหาและนำเสนอหรือสอดแทรกในกิจกรรมอื่นๆ เป็นส่วนใหญ่
- สื่อที่ใช้ในการดำเนินการโครงการส่วนใหญ่เป็นรูปแบบการจัดบอร์ดหรือนิทรรศการ (155 คน ร้อยละ 82.9) โปสเตอร์ (135 คน ร้อยละ 72.2) และเสียงตามสาย (105 คน ร้อยละ 56.1)

- กลุ่มเป้าหมายหลักของการดำเนินโครงการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนทั้งโรงเรียน (164 คน ร้อยละ 89.1) ชุมชน (105 คน ร้อยละ 57.1) และครอบครัวนักเรียน (100 คน ร้อยละ 54.3)
- การดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการส่วนใหญ่พบว่ายังไม่มี การดำเนินการวิจัยเท่าที่ควร
- การมีส่วนร่วมของบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานต่างๆ พบว่าส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป เช่น วัดเข้ามามีส่วนร่วมในการเทศน์อบรมสั่งสอนนักเรียน ครอบครัวให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนห่างไกลการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น
- จากการประเมินผลความสำเร็จของโครงการพบว่าส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จในระดับดี (93 คน ร้อยละ 52) โดยมีปัจจัยที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (122 คน ร้อยละ 67) การสนับสนุนจากผู้บริหาร (109 คน ร้อยละ 59.9) และความสนใจใฝ่รู้ของนักเรียน (104 คน ร้อยละ 57.1) ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการ คือ ภาระงานสอน (79 คน ร้อยละ 44.4) งบประมาณสนับสนุน (69 คน ร้อยละ 38.8) และ การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย (65 คน ร้อยละ 36.5)
- ผลของการดำเนินโครงการส่วนใหญ่พบว่ากลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับมาก ทั้งในด้านความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ค่าเฉลี่ย 4.05) ทักษะคิดเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ค่าเฉลี่ย 3.87) และพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ค่าเฉลี่ย 3.76)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การพัฒนาการรณรงค์และ การให้การศึกษาเรื่องเหล่าแบบผสมพลัง

นางสาวพัชรา เอี่ยมกิจการ

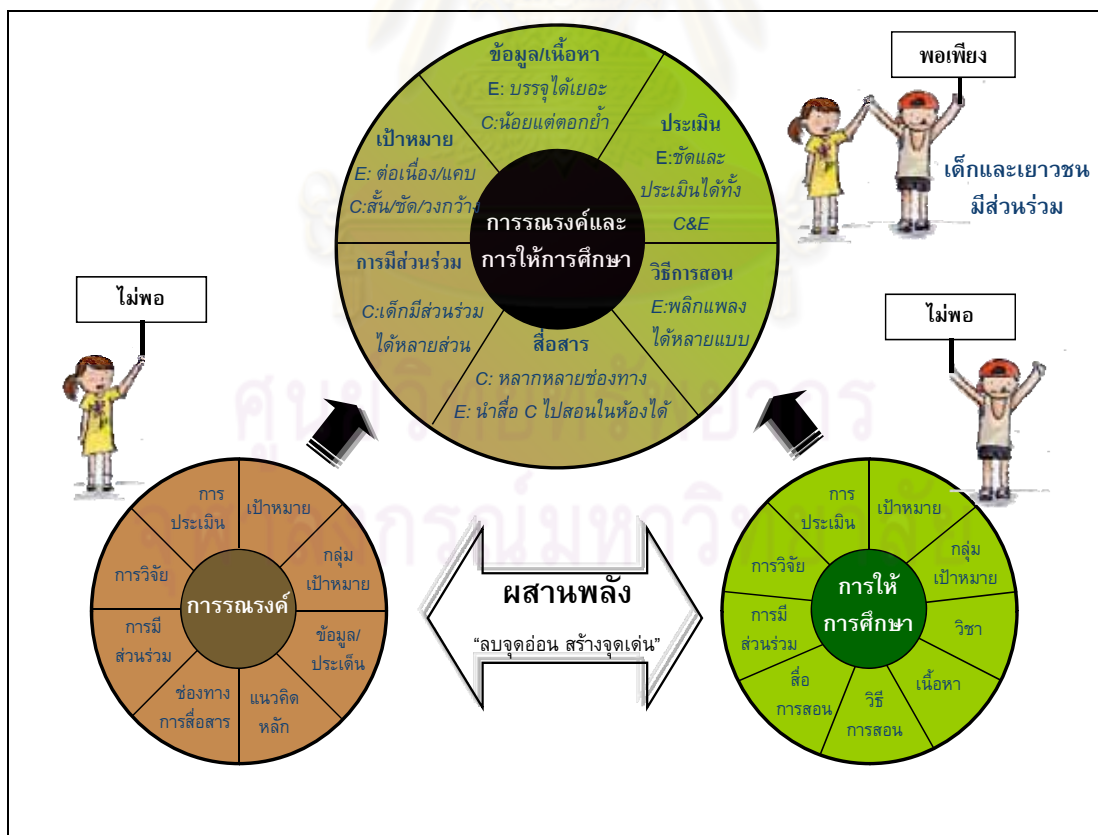
ความสำคัญของการวิจัย

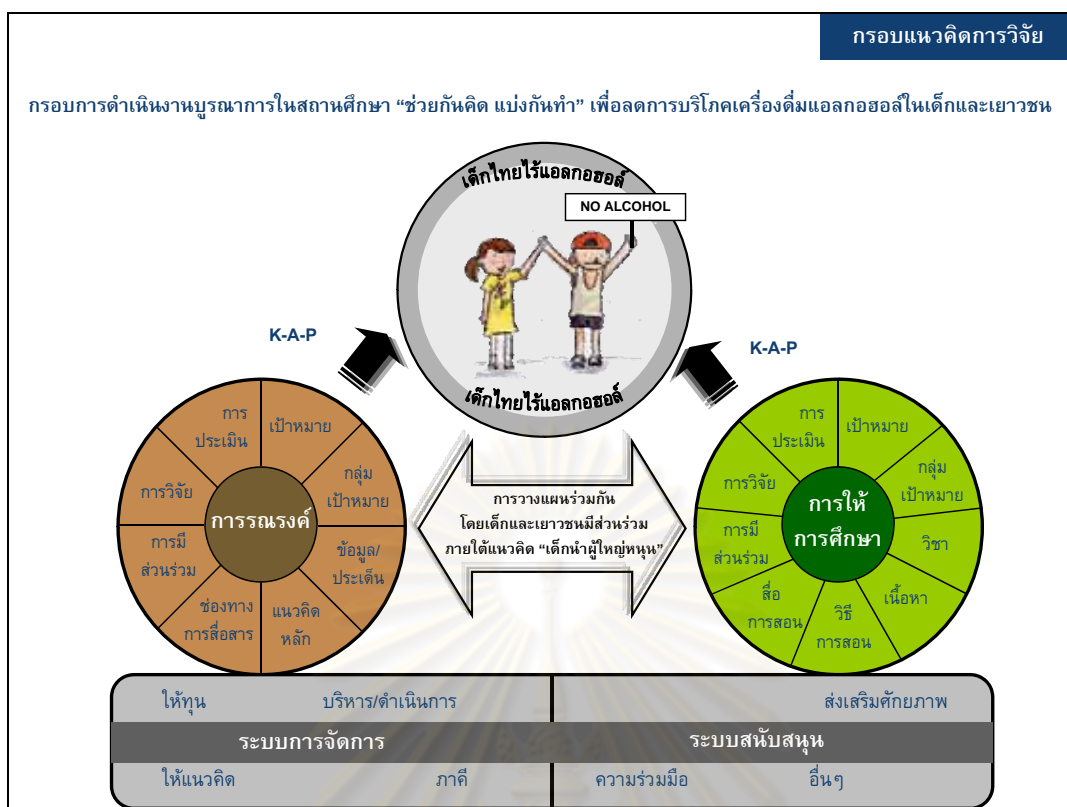
- ❖ ปัญหาเรื่องเหล่าเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมไทย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเข้าสู่วงจรนักดื่ม
- ❖ ปัญหาเรื่องเหล่านำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมามากมาย อาทิ ปัญหาสุขภาพ ปัญหาการท้องแท้ง ทิ้ง ปัญหาความรุนแรง อุบัติเหตุ ฯลฯ
- ❖ การรณรงค์และการให้การศึกษาจึงเป็นมาตรการหนึ่งที่สำคัญที่ควรดำเนินการควบคู่กับมาตรการอื่นๆ อาทิ มาตรการด้านกฎหมาย ภาษี ลดการเกิดอุบัติเหตุจากการเมาสุรา ฯลฯ
- ❖ การรณรงค์และการให้การศึกษาควรดำเนินการตั้งแต่ช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนเด็กและเยาวชนจะก้าวเข้าสู่วงจรรำเมา และเมื่อเด็กคนใดเข้าสู่วงจรรำเมาส่วนใหญ่จะดื่มต่อไปตลอด
- ❖ การรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นสิ่งที่ใกล้ชิดและเข้าถึงเด็กและเยาวชนมากที่สุด
- ❖ การรณรงค์และการให้การศึกษาเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนตลอดชีวิต
- ❖ การรณรงค์และการให้ศึกษามีจุดเหมือนสร้างพลังและจุดต่างที่เสริมกัน อาทิ การรณรงค์เป็นการดำเนินการระยะสั้นที่มีเป้าหมายชัดเจน การให้การศึกษาเป็นการดำเนินการระยะยาวที่ต่อเนื่อง การรณรงค์กระตุ้นความสนใจในเด็กและเยาวชนได้ดีใช้สื่อได้หลากหลาย การให้การศึกษาให้เนื้อหาที่มากและกว้าง การรณรงค์สามารถเน้นย้ำข้อความสำคัญให้จดจำได้แม่นยำ การรณรงค์มีการวิจัยเกี่ยวข้องทุกขั้นตอน ดังนั้นเมื่อผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาจะสามารถดึงดูดจุดเด่นลบจุดด้อยของแต่ละวิธีการได้ดี

ปัญหาการวิจัย

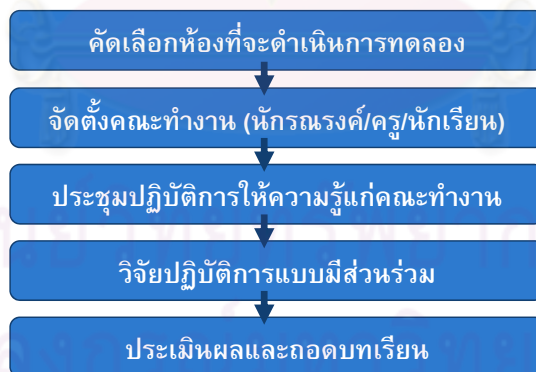
แบบจำลองของการรณรงค์และการให้การศึกษาด้านการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาโดยเห็นกระบวนการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนภายใต้แนวคิด “เด็กนำผู้ใหญ่หนุน” ที่ผ่านการทดลองว่าเหมาะสมสำหรับประเทศไทยควรเป็นอย่างไร

สมมติฐาน : 1) การผสมผสานการรณรงค์และการให้ศึกษาน่าจะมีประสิทธิภาพกว่าการแยกส่วนทำ
 2) การยกระดับการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนภายใต้แนวคิด “เด็กนำผู้ใหญ่หนุน” ในการรณรงค์และการให้ศึกษาน่าจะมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

- ❖ ดำเนินการทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 2 ห้อง คือ ห้องที่เป็นกลุ่มทดลอง และห้องที่เป็นกลุ่มควบคุม
- ❖ ขั้นตอนการทำงานในโรงเรียน

- แบบสอบถามความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรมผู้เรียนเกี่ยวกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนและหลังการทดลองทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อชี้ให้เห็นถึงประสิทธิผลของแบบจำลอง

ประโยชน์สำหรับโรงเรียน

- ❖ ชุดความรู้เรื่องการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไม่เพิ่มภาระจากงานประจำของครูผู้สอนและสร้างความตื่นตัวในการเรียนรู้ของนักเรียน
- ❖ สื่อการเรียนการสอนและการรณรงค์เพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ❖ การจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์แบบบูรณาการทุกกลุ่มสาระ
- ❖ การจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และชุมชน
- ❖ เครื่องมือการดำเนินการที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับประเด็นเสี่ยงอื่นๆ
- ❖ นักเรียนมีทักษะในการดำเนินชีวิตท่ามกลางปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

www.themegallery.com

Company Logo

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสรุปตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดำเนินการในโรงเรียน

ภาคผนวก 6

โครงการ	เป้าหมาย	กิจกรรม/สื่อ	กลุ่มเป้าหมาย
1. โรงเรียนปลอดเหล้า : ประเทศไทย	การจัดสภาวะแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายโรงเรียนปลอดเหล้า - การจัดทำฐานข้อมูล - ให้ความรู้แก่บุคลากรครูและชุมชน - กิจกรรมโรงเรียนปลอดเหล้า เช่น กีฬาสีปลอดเหล้า ลูกเสือปลอดเหล้า กีฬาปลอดเหล้าร่วมกับชุมชน กิจกรรมปลอดเหล้าในวันสำคัญ ฯลฯ - ชุมนุมสำหรับเด็กเยาวชน - การบูรณาการในการเรียนการสอน เช่น สอดแทรกใน 8 กลุ่มสาระ สอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ฯลฯ - จัดทำชุมชนปลอดเหล้า เช่น การงดจำหน่ายสุราให้เด็ก การติดป้ายรณรงค์ ฯลฯ 	โรงเรียนมัธยมศึกษา 24 โรงเรียนในพื้นที่ 4 จังหวัด
2. Drink No Alcohol (DNA) : ประเทศไทย	ใช้กิจกรรมกีฬาสี (กิจกรรมที่เด็กนำแอลกอฮอล์มาดื่มมากที่สุด) โดยสร้างความสนุกสนาน สร้างทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่ม เปรียบเทียบเหมือนกับการฉีดยามีคุ้มกันไว้ล่วงหน้า	<ul style="list-style-type: none"> - กีฬาสี ที่มีการร้อง เล่น เต้น ระบาย และการจัดกิจกรรม - การใช้สื่อผสมผสานที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือ วารสาร และหนังสือ ทำเต็นท์ กระบวนการทำแสดนเชียร์ เป็นต้น 	โรงเรียนแกนนำในปีที่ 3 จำนวน 10 โรงเรียน
3. เครือข่ายละครรณรงค์งดเหล้า (DDD) : ประเทศไทย	การใช้กระบวนการละครเพื่อสร้างการเรียนรู้ปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่เยาวชน	ละครรณรงค์ ทั้งในฐานะผู้ชมและผู้เล่น	โรงเรียนจำนวน 31 โรงเรียนในพื้นที่ 7 จังหวัด

โครงการ	เป้าหมาย	กิจกรรม/สื่อ	กลุ่มเป้าหมาย
4. โครงการ Project ALERT : ประเทศสหรัฐอเมริกา	การใช้หลักสูตรเพื่อเปลี่ยนแปลงความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับสารเสพติดในสังคม ผลกระทบทางอารมณ์และร่างกายจากการใช้สารเสพติดที่นำไปสู่การต่อต้านการชักชวนให้ใช้สารเสพติดจากพ่อแม่ เพื่อน สื่อและคนอื่นๆ และสร้างความรู้สึกในคุณค่าของตนเองเพื่อที่จะปฏิเสธการใช้สารเสพติดได้สำเร็จ	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน/รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เช่น ใช้การถาม-ตอบ การฉายวิดีโอ การใช้โปสเตอร์ และการอภิปรายกลุ่มย่อย - เนื้อหาจะเน้นการปรับพฤติกรรมการดื่มสุราให้เหมาะสมมากขึ้น นักเรียนเข้าใจความอ่อนแอของตนเองต่อผลกระทบทางลบจากการดื่มสุราผิดแบบ และสร้างทางเลือกใหม่แทนการดื่มสุรา 	โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่เขตเมืองใหญ่ เมืองเล็ก และเขตชนบทจำนวน 55 โรงเรียน
5. โครงการอบรมทักษะชีวิต เพื่อลดการใช้สารเสพติด : ประเทศสหรัฐอเมริกา	การใช้การอบรมทักษะชีวิตในการพัฒนาทักษะของตนเองและทักษะทางสังคมของนักเรียน เพื่อช่วยลดแรงจูงใจในการเริ่มดื่มสุรา สูบบุหรี่ และใช้สารเสพติด	<ul style="list-style-type: none"> - การฝึกอบรมทักษะชีวิต Life Skills Training (LST) ที่มีทั้งการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การแสดงตัวอย่าง การฝึกพฤติกรรม การให้การบ้านไปฝึกเพิ่มเติมนอกห้องเรียน 	โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 29 แห่งในเขตเมืองตอนใต้
6. ATHENA (Athletes Targeting Healthy Exercise and Nutrition Alternative) : ประเทศสหรัฐอเมริกา	การใช้กีฬาเพื่อป้องกันปัญหาการรับประทานอาหารและการใช้ยาเพื่อควบคุมรูปร่าง	<ul style="list-style-type: none"> - การฝึกกีฬาเป็นทีมโดยสอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อป้องกันปัญหาการกินอาหาร การใช้ยาเสริมสำหรับนักกีฬา และพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ 	โรงเรียน 18 โรงเรียน

โครงการ	เป้าหมาย	กิจกรรม/สื่อ	กลุ่มเป้าหมาย
7. DUI (Driving under the influence of alcohol) : ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเม็กซิโก	การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมในการลดการขับรถขณะเมาสุราของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> - การรณรงค์ทางสื่อมวลชนผ่านทางวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ - การตั้งจุดตรวจหลายจุดและมีตำรวจคอยตรวจตรา - การรณรงค์ทางการตลาดที่จัดโดยนักศึกษา - การติดป้ายโฆษณาในตามบริเวณสาธารณะในมหาวิทยาลัย - การแจกจ่ายตัวติดแม่เหล็กและการ์ดที่มีข้อความเกี่ยวกับความเสี่ยงในการถูกจับนี้ไปทั่วมหาวิทยาลัยทุก ๆ สัปดาห์ - การประเมินผลการศึกษาทำโดยการสุ่มสัมภาษณ์นักศึกษาทางโทรศัพท์ 	มหาวิทยาลัยของรัฐขนาดใหญ่ 2 แห่ง
8. โครงการ Gatehouse Project : ประเทศออสเตรเลีย	การส่งเสริมสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ดีในนักเรียนระดับมัธยม และลดอัตราของการใช้สารเสพติด	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้มาตรการทั้งในระดับสถาบันและระดับปัจเจกบุคคล - การสนับสนุนที่มสุขภาพของโรงเรียน การปรับหลักสูตรของโรงเรียนและการมีทีมให้ความช่วยเหลือประจำโรงเรียน (school liaison team) - การพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพให้กับครู 	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อายุประมาณ 13-14 ปี
9. การใช้วีดิทัศน์เรื่อง “Underage Drinking: A Roll of the Dice” : รัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา	การใช้วีดิทัศน์ในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนวัยอันสมควร	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้วีดิทัศน์และคู่มือการอภิปรายประกอบการชม ที่มีเนื้อเรื่อง เช่น การดื่มสุราซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงและการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ และการเป็นคดีทางกฎหมาย การใช้บัตรประชาชนปลอมเพื่อซื้อสุราทำให้ถูกจับและส่งเข้าศาลครอบครัว ฯลฯ - การใช้บันทึกเตือนความจำเกี่ยวกับข้อความสำคัญในวีดิทัศน์ ที่ค้นหนังสือทำจากไม้ koa ของฮาวาย พวงกุญแจ แผ่นเกมส์ซึ่งมีปริศนาอักษรไขว้ กิจกรรมเติมคำในช่องว่าง และตัวติดแม่เหล็ก 	โรงเรียนและกลุ่มชุมชน 19 แห่ง

โครงการ	เป้าหมาย	กิจกรรม/สื่อ	กลุ่มเป้าหมาย
10. โครงการ Drug Abuse Resistance Education (D.A.R.E.)	การให้การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้สุรา ยาเสพติดและพฤติกรรมรุนแรงในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนกลาง ซึ่งรวมถึงการป้องกันพฤติกรรมรุนแรง	<ul style="list-style-type: none"> - หลักสูตร D.A.R.E. ซึ่งสอนนักเรียนเกี่ยวกับทักษะในการต่อต้านแรงชักชวนให้ใช้สารเสพติด และในการจัดการกับสถานการณ์รุนแรง และการสร้างบุคลิกภาพและทักษะในการเป็นประชาชน - ดำรงเป็นผู้สอนในโครงการที่ได้รับการฝึกอบรมให้สอนหลักสูตรนี้ของระดับมัธยมศึกษา - กิจกรรมในห้องเรียนนำโดยเพื่อนนักเรียนและให้พ่อแม่มีส่วนร่วมชื่อ "On the VERGE" ที่มีลักษณะเหมือนนิตยสารวัยรุ่น - กิจกรรมนอกหลักสูตร โดยจัดให้มีกลุ่มเยาวชนปฏิบัติการ (Youth action team) เป็นผู้ดำเนินการ - ทีมปฏิบัติการชุมชนด้วย (Neighborhood action team) ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลเกี่ยวกับประเด็นเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดและพฤติกรรมรุนแรงในโรงเรียน 	โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนกลางทั้งหมด 24 โรงเรียนในเมือง Minneapolis รัฐ St Paul
11. โครงการ TTURC ในเมือง Chengdu ประเทศจีน	การป้องกันเยาวชนของประเทศจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่อย่างหนัก	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้กลุ่มย่อยที่จะเพิ่มประสบการณ์ให้กับเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคม - การใช้โปสเตอร์ที่นำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยการนำเสนอในห้องเรียนและชุมชน เพื่อให้นักเรียนรู้จักการตัดสินใจ การควบคุมจากการกระตุ้นของสิ่งต่างๆ ที่ชักจูงไปสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ และการให้ความรู้ซึ่งนำไปสู่ทัศนคติที่ตระหนักถึงสุขภาพและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่อย่างหนัก 	โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 24 โรงเรียน ที่มีทั้งโรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนชั้นนำ
12. โครงการ The Follow-on Youth Recovery Support Team (FYRST) ในประเทศออสเตรเลีย	การใช้หน่วยเคลื่อนที่เพื่อช่วยเยาวชนอายุระหว่าง 15-26 ปี ให้ลดหรือออกจากการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่างๆ	<ul style="list-style-type: none"> - การทำความเข้าใจกับเยาวชนถึงการเข้าสู่การเป็นวัยรุ่น สิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อน และครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน ซึ่งทีมงานของ FYRST จะไปพบเยาวชนที่บ้าน ร้านกาแฟ หรือที่ทำงาน - โครงการยังมี FYRST STOP ที่เป็นคลินิกให้คำปรึกษาทั้งการเข้าพบโดยตรงและทางโทรศัพท์ 	เยาวชนอายุระหว่าง 15-26 ปี

ตัวอย่างโครงการที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ที่ดำเนินการในโรงเรียน

■ ประเทศไทย

1. โรงเรียนปลอดเหล้า

เป้าหมาย : การจัดสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชน เนื่องจากสภาพแวดล้อมเป็นส่วนสำคัญในการสร้างพฤติกรรมที่ดีของเด็กและเยาวชน การรับฟังเสียงสะท้อนความต้องการของเด็กและเยาวชนจากการทำงานรณรงค์ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่จึงเป็นที่มาของการร่วมกันจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชนสู่การป้องกันนักดื่มหน้าใหม่

กระบวนการ :

- การวิเคราะห์สภาพปัญหาเหล้ากับเยาวชนของพื้นที่ร่วมกันทั้งคนทำงาน เด็กและเยาวชน ครูผู้บริหาร ชุมชน
- กำหนดยุทธศาสตร์ร่วมกัน
- ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กีฬาปลอดเหล้า ลูกเสือปลอดเหล้า กีฬาปลอดเหล้าร่วมกับชุมชน กิจกรรมปลอดเหล้าในวันสำคัญ และอื่นๆ
- นักวิชาการช่วยพัฒนาโครงการและจัดตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิในการกำกับติดตามโครงการ
- ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมกับชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียน 24 โรง ในพื้นที่ 4 จังหวัด

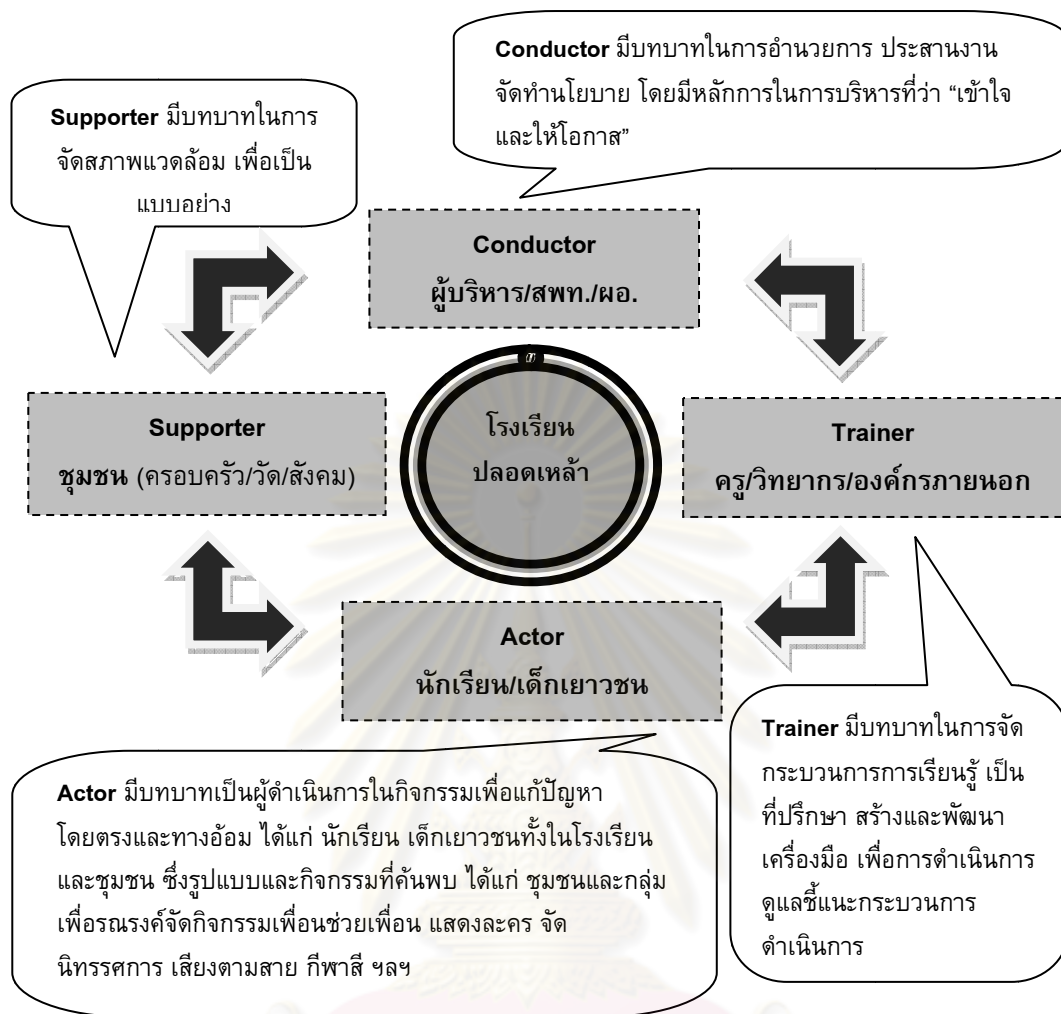
ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองจากพฤติกรรมเสี่ยงมาสู่การพัฒนาทักษะของเด็ก
- เกิดนโยบายโรงเรียนปลอดเหล้าของผู้บริหารโรงเรียนปลอดเหล้าต้นแบบ
- เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการของครู 4 รูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน การบูรณาการเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สู่การเรียนการสอน การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการป้องกันนักดื่มหน้าใหม่
- เด็กและเยาวชนแกนนำทำกิจกรรมขยายผลสู่เพื่อนในโรงเรียน-ครอบครัว-ชุมชน
- ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมปลอดเหล้า
- ครอบครัว/ชุมชน/บุคคลแบบอย่างทุกพื้นที่ร่วมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

เกณฑ์และตัวชี้วัด :

บทบาทในการดำเนินการ :

2. Drink No Alcohol (DNA)

เป้าหมาย : มุ่งใช้กิจกรรมกีฬา (กิจกรรมที่เด็กนำแอลกอฮอล์มาดื่มมากที่สุด) โดยสร้างความสนุกสนาน สร้างทัศนคติที่ดีต่อการไม่ดื่ม เปรียบเหมือนกับการฉีดยาป้องกันไว้ล่วงหน้า

เครื่องมือ : กีฬา ที่มีหลักสำคัญอยู่ที่กระบวนการกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของวัยที่สนใจเรื่องการเล่น เต้น ระบาย โดยพัฒนากิจกรรมเหล่านี้ให้สอดคล้องกับความสนใจของช่วยวัยด้วยกิจกรรมและสื่อผสมผสานที่ทันสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต หนังสือ วารสาร และหนังสือ ทำต้นกระบวนการทำแอสตันเชียร์ จึงสามารถจับหัวใจเด็ก ๆ เข้าสู่การเป็นแนวร่วมและพัฒนาให้มีการแสดงออกอย่างเหมาะสม

กระบวนการ : จะให้โจทย์ในการรณรงค์ คือ “แท้จริงไม่ดื่ม” แล้วให้แต่ละส่วนไปคิดแผนในการรณรงค์ว่าจะใช้กิจกรรมรูปแบบอะไร โดยมีกระบวนการเสริมความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรม เช่น จัดแคมป์เสริมทักษะการดำเนินกิจกรรม ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาวะภายในของตนเอง และนำโครงการไปขยายผลต่อภาคส่วนอื่นๆ ต่อไป

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนแกนนำในปีที่ 3 จำนวน 10 โรงเรียน

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- เด็กมีการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการดื่ม
- เด็กสามารถใช้สื่อประชาสัมพันธ์ เช่น เขียนป้ายรณรงค์ ทำแอสตันเชียร์ ฯลฯ
- เด็กแกนนำมีทักษะในการนำเสนอการรณรงค์สู่เพื่อน
- การ “จับหัวใจเด็ก” ที่เข้าร่วมโดยการใช้สื่อที่ทันสมัยและสนุก หรือกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความเชื่อในการเป็นนักดื่มหน้าใหม่

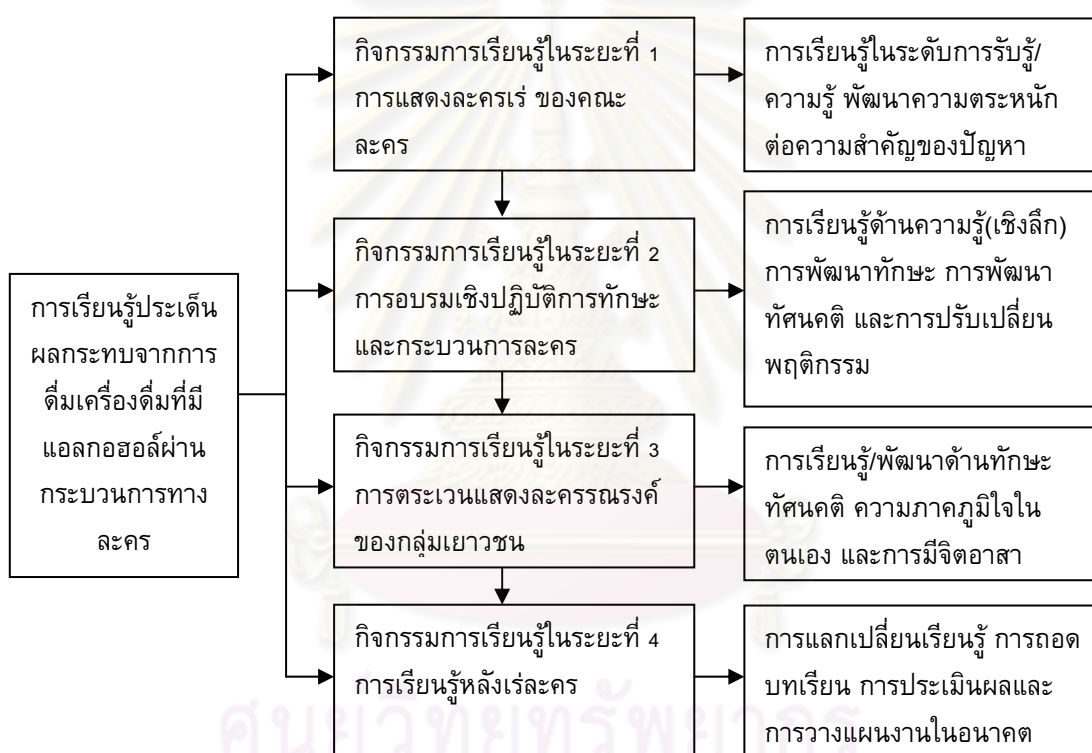
3. เครื่องข่ายละครรณรงค์เด็ล้า (DDD)

เป้าหมาย : การใช้กระบวนการละครเพื่อสร้างการเรียนรู้ปัญหาจากเครื่องเด็ล้าแอลกอฮอล์แก่เยาวชน (ป้องกันนักเด็ล้าหน้าใหม่)

เครื่องมือ : ละครรณรงค์ ใน 2 ลักษณะ คือ การผลิตผลงานละครเพื่อการศึกษา (Theatre in Education) และสัญจรรณรงค์ให้ความรู้แก่เยาวชนในฐานะผู้ชม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ผ่านกระบวนการละคร (Drama Process) สำหรับเยาวชนในฐานะผู้เล่น หรือผู้เรียน

กระบวนการ :

โครงสร้างการเรียนรู้ประเด็นปัญหาแอลกอฮอล์ผ่านกระบวนการละคร

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนจำนวน 31 โรงเรียนในพื้นที่ 7 จังหวัด

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- การใช้กระบวนการละครมาออกแบบกิจกรรมสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนได้เป็นอย่างดี
- การใช้ละครที่ถือว่าเป็นสื่อที่มีพลังมาผนวกกับเยาวชนแล้วถ่ายทอดประเด็นแอลกอฮอล์นำไปสู่การตระหนักและเห็นคุณค่าของตนเองที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ต่อตนเองและสังคมได้

■ ต่างประเทศ

4. โครงการ Project ALERT : ประเทศสหรัฐอเมริกา

โครงการป้องกันการใช้สารเสพติดและแอลกอฮอล์ Project ALERT ฉบับปรับปรุงใหม่ เป็นโครงการที่ได้ผลดีมากโครงการหนึ่ง และถูกจัดเป็นโครงการตัวอย่างของการจัดอันดับโครงการป้องกันของศูนย์ป้องกันการใช้สารเสพติดของรัฐบาลกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักสูตรของโครงการจึงอิงตามทฤษฎีของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม 3 ทฤษฎี คือ 1) Health belief model ที่เน้นปัจจัยทางสติปัญญาในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม 2) Social learning model ซึ่งเน้นที่อิทธิพลของบรรทัดฐานสังคมและบุคคลสำคัญอื่นๆ ในการเกิดพฤติกรรม และ 3) Self-efficacy theory ซึ่งเชื่อว่าตนเองสามารถทำงานอย่างหนึ่งให้สำเร็จได้เป็นสิ่งจำเป็นในการเกิดพฤติกรรม หลักสูตรนี้จึงต้องการเปลี่ยนแปลงความเชื่อของนักเรียนเกี่ยวกับบรรทัดฐานต่อสารเสพติดในสังคม ผลกระทบทางอารมณ์และร่างกายจากการใช้สารเสพติด ช่วยให้นักเรียนสามารถต่อต้านการชักชวนให้ใช้สารเสพติดจากพ่อแม่ เพื่อน สื่อและคนอื่นๆ และสร้างความรู้สึกในคุณค่าของตนเองเพื่อที่จะปฏิเสธการใช้สารเสพติดได้สำเร็จ

เครื่องมือ/กระบวนการ : หลักสูตรฉบับปรับปรุง ประกอบด้วยบทเรียน 11 บท เริ่มในนักเรียนชั้นปีที่ 7 และอีกสามบทในชั้นปีที่ 8 รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน เช่น ใช้การถาม-ตอบ การฉายวิดีโอ การใช้โปสเตอร์ และการอภิปรายกลุ่มย่อย เนื้อหาของฉบับปรับปรุงเน้นที่การปรับพฤติกรรมการดื่มสุราอย่างไม่เหมาะสม (alcohol misuse) ให้เหมาะสมมากขึ้น แทนที่จะเป็นการเน้นที่การดื่มแบบใดก็ได้ (any use) โดยช่วยให้นักเรียนเข้าใจความอ่อนแอของตนเอง ต่อผลกระทบทางลบจากการดื่มสุราผิดแบบ และสร้างทางเลือกใหม่แทนการดื่มสุรา และโครงการยังเน้นการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ โดยการสัมภาษณ์นักเรียนกับพ่อแม่เกี่ยวกับประสบการณ์และการต่อต้านแรงกดดันจากเพื่อน การทดสอบความรู้ของพ่อแม่และเด็กเกี่ยวกับเรื่องสารเสพติด และการพูดนำเสนอผลกระทบจากสารเสพติดในครอบครัว

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่เขตเมืองใหญ่ เมืองเล็ก และเขตชนบทจำนวน 55 โรงเรียน

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- โครงการได้ผลดีในการปรับลดพฤติกรรมการใช้บุหรี่ กัญชาและแอลกอฮอล์ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในการติดตามผลในช่วง 18 เดือนหลังเริ่มโครงการ
- การลดการดื่มสุราเกิดขึ้นมากที่สุดในกลุ่มนักเรียนที่เป็นผู้ดื่มใหม่ที่มีความเสี่ยงสูงสุด (highest-risk early drinkers) การลดการใช้กัญชาเกิดขึ้นมากที่สุดในกลุ่มเสี่ยงปานกลาง

- โครงการป้องกันการใช้สารเสพติดในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญในการลดผลกระทบจากการดื่มสุรา เช่น การต่อสู้ทะเลาะวิวาท พฤติกรรมรุนแรงและปัญหาการเรียน ป้องกันการใช้สารเสพติดที่เป็นปัญหารุนแรง และช่วยเหลือนักเรียนทั้งกลุ่มเสี่ยงต่ำและสูง ซึ่งเป็นประโยชน์ทางสาธารณสุขหลายด้าน

5. โครงการอบรมทักษะชีวิตเพื่อลดการใช้สารเสพติด : ประเทศสหรัฐอเมริกา

Griffin KW, Botvin GJ, Nichols TR และ Doyle MM. จาก Institute for Preventive Research ที่ตั้งอยู่ใน Cornell University ได้ทำการทดลองใช้การฝึกอบรมทักษะชีวิต Life Skills Training (LST) ที่สอนเกี่ยวกับทักษะทางความคิดและพฤติกรรมและบรรทัดฐานในการต่อต้านยาเสพติด และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะของตนเองและทักษะทางสังคมของนักเรียน เพื่อช่วยลดแรงจูงใจในการเริ่มดื่มสุรา สูบบุหรี่ และใช้สารเสพติด ทำให้นักเรียนสำนึกในคุณค่าของตนเอง ต่อต้านอิทธิพลของการโฆษณา จัดการความวิตกกังวล สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาสัมพันธภาพต่อบุคคลอื่นๆ และรู้จักการใช้สิทธิของตนเองอย่างเหมาะสม

เครื่องมือ/กระบวนการ : ครูประจำชั้นเป็นผู้จัดกิจกรรมโดยใช้การฝึกอบรมที่มีทั้งการอภิปรายกลุ่ม การสาธิต การแสดงตัวอย่าง การฝึกพฤติกรรม การให้การบ้านไปฝึกเพิ่มเติมนอกห้องเรียน

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 29 แห่ง ในเขตเมืองตอนใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มที่สูบบุหรี่สูง กลุ่มที่สูบบุหรี่ปานกลาง และกลุ่มที่สูบบุหรี่ต่ำ

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- โครงการป้องกันการใช้สารเสพติดแบบถ่วงหน้าโดยใช้รูปแบบการฝึกอบรมทักษะชีวิตจัดว่า ได้ผลดีในนักเรียนที่มีความเสี่ยงระดับต่างๆ
- ครูไม่ได้รับการอบรมเพียงพอ และการขาดวัสดุ เงินทุน และการดูแลจากบุคลากรด้านโรงเรียนประจำอำเภอเป็นอุปสรรคสำคัญ

6. ATHENA (Athletes Targeting Healthy Exercise and Nutrition Alternative) : ประเทศ

สหรัฐอเมริกา เป็นโครงการในโรงเรียนที่เน้นทีมนักกีฬาหญิงเพื่อป้องกันปัญหาการรับประทาน อาหารและการใช้ยาเพื่อควบคุมรูปร่าง

เครื่องมือ/กระบวนการ : เป็นการฝึกกีฬาเป็นทีมที่สอดแทรกเนื้อหาความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อป้องกันปัญหาการกินอาหาร การใช้ยาเสริมสำหรับนักกีฬา และพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ โดยหลักสูตรนาน 8 สัปดาห์ใช้เวลา 45 นาทีต่อครั้งทุกสัปดาห์ซึ่งเพิ่มเข้าไปในการฝึกปกติของทีมกีฬา เนื้อหาของหลักสูตรจะเฉพาะกับเพศหญิง โดยเพื่อนนักเรียนเป็นคนนำ กิจกรรมเอง มีบทที่เขียนมาชัดเจน มีหัวข้อเกี่ยวกับอาหารสุขภาพสำหรับนักกีฬา การฝึกร่างกาย

อย่างมีประสิทธิภาพ ผลของการใช้ยาและพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพอื่นๆ ที่มีต่อการเล่นกีฬา ภาพพจน์ของผู้หญิงในสื่อและการป้องกันภาวะซึมเศร้า

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียน 18 โรงเรียน

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- โครงการมีผลต่อการลดการใช้ยาลดน้ำหนักและยากระตุ้นการเล่นกีฬา เช่น แอมเฟตามีน สเตียรอยด์ หรืออาหารเสริม และยังลดกิจกรรมเสี่ยงอื่นๆ ลงด้วย เช่น การขับขี/โดยสารรถกับผู้ขับขีที่ดื่มสุรา คาดเข็มขัดนิรภัยมากขึ้น และมีกิจกรรมทางเพศลดลง
- เนื้อหาของโปรแกรมยังช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ เพิ่มทักษะการปฏิเสธ เปลี่ยนแปลงความเชื่อ/การใช้วิจารณญาณในการดูโฆษณา และการรับรู้เพื่อนสนิทใช้ยาเพื่อควบคุมรูปร่างไปในทางที่เหมาะสมด้วย

7. DUI (Driving under the influence of alcohol) เป็นโครงการที่ใช้การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคมในการลดการขับรถยนต์เมาสุราของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

เครื่องมือ/กระบวนการ : ใช้การรณรงค์ ทั้งการรณรงค์ทางสื่อมวลชนผ่านทางวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ การตั้งจุดตรวจหลายจุดและมีตำรวจคอยตรวจตรา และการรณรงค์ทางการตลาดซึ่งจัดโดยนักศึกษาเองมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มการรับรู้ของนักศึกษาในเรื่องความเสี่ยงที่จะถูกจับ การลงโฆษณาเกี่ยวกับโอกาสในการถูกจับเนื่องจากการขับรถยนต์เมาสุราในหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัย และติดป้ายโฆษณานี้ตามบริเวณสาธารณะในมหาวิทยาลัย แจกจ่ายตัวติดแม่เหล็กและการ์ดที่มีข้อความเกี่ยวกับความเสี่ยงในการถูกจับนี้ไปทั่วมหาวิทยาลัยทุกๆ สัปดาห์ การประเมินผลการศึกษาทำโดยการสุ่มสัมภาษณ์นักศึกษาทางโทรศัพท์

กลุ่มเป้าหมาย : มหาวิทยาลัยของรัฐขนาดใหญ่ 2 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในเขตชายแดนระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเม็กซิโก

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- การรณรงค์ช่วยให้นักศึกษารับรู้ถึงความเสี่ยงของการถูกจับ
- การรณรงค์ป้องกันการขับรถยนต์เมาสุราโดยใช้การจัดการทางสิ่งแวดล้อมซึ่งคล้ายกับการรณรงค์ในชุมชนก็สามารถใช้ได้ผลในนักศึกษามหาวิทยาลัย

8. โครงการ Gatehouse Project รัฐแมสซาชูเซต ประเทศออสเตรเลีย เป็นโครงการป้องกันระดับปฐมภูมิที่จัดในโรงเรียน โดยการใช้มาตรการทั้งในระดับสถาบันและระดับปัจเจกบุคคล โดยการสนับสนุน

ทีมสุขภาพของโรงเรียน การปรับหลักสูตรของโรงเรียนและการมีทีมให้ความช่วยเหลือประจำโรงเรียน (school liaison team) และการพัฒนาศักยภาพทางวิชาชีพให้กับครู โครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสภาวะทางอารมณ์และพฤติกรรมที่ดีในนักเรียนระดับมัธยม และลดอัตราการใช้อาหารเสริมจิตซึ่งทราบกันดีว่าเกี่ยวข้องกับสภาวะทางอารมณ์ โครงการนี้จัดกิจกรรมอิงตามความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพจิตและพฤติกรรมเสี่ยงของเยาวชนซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม กรอบแนวคิดของโครงการนี้ให้ความสำคัญกับความผูกพันที่มีคุณภาพโดยผ่านทางกิจกรรมสามด้าน คือ การสร้างความรู้สึกปลอดภัยและไว้วางใจ การเพิ่มทักษะและโอกาสที่เกิดการสื่อสารที่ดี และการสร้างความรู้สึกที่ได้รับการยอมรับทางบวกโดยผ่านทางมีส่วนร่วมในชีวิตในโรงเรียนด้านต่างๆ

กลุ่มเป้าหมาย : นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อายุประมาณ 13-14 ปี

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- การดื่มสุราและการสูบบุหรี่ของนักเรียนลดน้อยลง
- มาตรการดังกล่าวไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอาการของโรคซึมเศร้า และสัมพันธภาพทางสังคมและโรงเรียน และยังสร้างความผูกพันของนักเรียนและบรรยากาศในโรงเรียน
- การรณรงค์ป้องกันการขบถขณะเมาสุราโดยใช้การจัดการทางสิ่งแวดล้อมซึ่งคล้ายกับการรณรงค์ในชุมชนก็สามารถใช้ได้ผลในนักศึกษามหาวิทยาลัย
- โครงการมีความซับซ้อนซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือเป็นอย่างดีของโรงเรียน และโรงเรียนต้องเข้าใจว่าโครงการแบบนี้ไม่ใช่กิจกรรมระยะสั้นซึ่งได้ผลอย่างรวดเร็ว และต้องให้ความร่วมมือในตลอดทั้งกระบวนการ

9. การใช้ชีวิตที่เสี่ยงเรื่อง “Underage Drinking: A Roll of the Dice” ในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนวัยอันสมควร ของรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกา

เครื่องมือ/กระบวนการ : เป็นการใช้ชีวิตที่เสี่ยงและคู่มือการอภิปรายประกอบการชม ในการป้องกันการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนวัยอันสมควร โดยชีวิตที่เสี่ยงแสดงถึงผลกระทบทั้งทางแพ่งและทางอาญาที่เกิดจากการดื่มสุราของเยาวชน ที่มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ 1) เพิ่มความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาจากการดื่มสุราในเยาวชน 2) เพิ่มความรู้และการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงของการดื่มสุราของเยาวชนและความรับผิดชอบของผู้ชมและผู้เกี่ยวข้องในการลดการยอมรับการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนเกณฑ์ที่จะดื่มสุราได้ และ 3) ส่งเสริมให้มีการอภิปรายระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่เกี่ยวกับการดื่มสุราของเยาวชน ชีวิตที่เสี่ยงนี้ใช้ฉากในชีวิตจริง เช่น งานสังสรรค์ในบ้าน ห้องพิจารณาคดีในศาล และข้างถนน โดยใช้ผู้แสดงซึ่งเป็นเยาวชนหลายเชื้อชาติของฮาวาย รวมทั้งผู้ใหญ่ที่แสดงเป็นเจ้าหน้าที่ทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เนื้อเรื่องในชีวิตที่เสี่ยงประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการดื่มสุราซึ่งนำไปสู่พฤติกรรมรุนแรงและการบาดเจ็บโดยไม่ตั้งใจ และการเป็นคดีทางกฎหมาย การ

ใช้บัตรประชาชนปลอมเพื่อซื้อสุราทำให้ถูกจับและส่งเข้าศาลครอบครัว การมีเพศสัมพันธ์อย่างไม่ปลอดภัย การโกหกต่อครอบครัว การทำให้เพื่อนผู้บริสุทธิ์ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในการโกหก และทำให้ดูเป็นคนโง่ วิดีทัศน์จะกล่าวถึงบทกฎหมายและการลงโทษอย่างชัดเจน วิดีทัศน์มีความยาว 28 นาที หลังจากชมวิดีโอทัศน์จบจะมีการอภิปรายประกอบการชมโดยมีคู่มือประกอบการอภิปรายอย่างละเอียด

นอกจากนั้นในโครงการยังมีเอกสารวัสดุอุปกรณ์เพื่อการศึกษา 3 ชุด ได้แก่

ชุดแรกเป็นบันทึกเตือนความจำเกี่ยวกับข้อความสำคัญในวิดีโอทัศน์ ความรู้ด้านสุขภาพ ความเชื่อผิดๆ เกี่ยวกับการดื่มสุราในเยาวชน ข้อมูลในการติดต่อเกี่ยวกับโครงการป้องกันและบำบัดรักษาในรัฐ และที่คั่นหนังสือทำจากไม้ koa ของฮาวาย

ชุดที่สอง ประกอบด้วยบันทึกเตือนความจำอีกชุด ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและบทลงโทษจากความผิดเกี่ยวกับการดื่มสุราของเยาวชน และพวงกุญแจ

ชุดที่สาม ประกอบด้วยบันทึกเตือนความจำชุดสุดท้าย แผ่นเกมส์ซึ่งมีปริศนาอักษรไขว้ กิจกรรมเติมคำในช่องว่างซึ่งคำตอบจะเป็นคำที่ใช้ในวิดีโอทัศน์และเอกสารความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับการดื่มสุราในเยาวชน และตัวติดแม่เหล็ก

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนและกลุ่มชุมชน 19 แห่งในรัฐฮาวาย

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- เยาวชนและผู้ใหญ่มีความรู้ การรับรู้ความเสี่ยง และความรับผิดชอบระยะสั้นเพิ่มขึ้น และยอมรับการดื่มสุราในเยาวชนลดลงหลังการชมวิดีโอทัศน์ มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน
- การดำเนินโครงการยังแสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับผลทางกฎหมายจากการดื่มสุราของเยาวชนที่มีอายุก่อนวัยอันสมควร กิจกรรมที่ออกแบบมาอย่างดีเพียงครั้งเดียวก็สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ การชมวิดีโอทัศน์และการอภิปรายจึงเป็นมาตรการราคาไม่แพงที่จะช่วยเพิ่มความตระหนักต่อกฎหมายและบทลงโทษซึ่งยังคงอยู่นานอย่างน้อยหนึ่งเดือนต่อมา การให้เอกสารและวัสดุประกอบในช่วงติดตามผลไม่ได้เสริมให้การเปลี่ยนแปลงความรู้และทัศนคติคงอยู่เพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงว่าการใช้เอกสารในช่วงติดตามอาจจะไม่ใช่ส่วนจำเป็นของโครงการ

10. โครงการ Drug Abuse Resistance Education (D.A.R.E.) เป็นโครงการให้การศึกษาเพื่อต่อต้านการใช้สุรา ยาเสพติดและพฤติกรรมรุนแรงในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนกลาง ที่รวมถึงการป้องกันพฤติกรรมรุนแรงด้วย ซึ่งถือว่าเป็นโครงการต้นแบบที่ถูกพัฒนาขึ้นโดยศูนย์ป้องกันการใช้สารเสพติดของรัฐบาลกลางประเทศสหรัฐอเมริกา

เครื่องมือ/กระบวนการ : หลักสูตร D.A.R.E. ประกอบด้วย 10 คาบเรียนซึ่งสอนนักเรียนเกี่ยวกับทักษะในการต่อต้านแรงชักชวนให้ใช้สารเสพติด และในการจัดการกับสถานการณ์รุนแรง และยังเน้น

เกี่ยวกับการสร้างบุคลิกภาพและทักษะในการเป็นประชาชน ตำรวจซึ่งเป็นผู้สอนในโครงการเคยสอนในหลักสูตรระดับประถมศึกษามาแล้วอย่างน้อยสองภาคการศึกษา และได้รับการฝึกอบรมให้สอนหลักสูตรนี้ของระดับมัธยมศึกษาด้วย

หลักสูตร D.A.R.E. Plus ประกอบด้วยสามส่วน ดำเนินการในสองปีการศึกษาตอนนักเรียนอยู่ชั้นปีที่ 7 และ 8 ส่วนแรกเป็นกิจกรรมในห้องเรียนนำโดยเพื่อนนักเรียนและให้พ่อแม่มีส่วนร่วมด้วย ชื่อว่า “On the VERGE” สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลาสี่สัปดาห์ซึ่งจัดโดยครูที่ได้รับการฝึกหัดมาก่อน กิจกรรมนี้เป็นเหมือนนิตยสารวัยรุ่น โดยกิจกรรมในห้องเรียนเน้นที่อิทธิพลและทักษะเกี่ยวกับเพื่อน กลุ่มสังคม สื่อ และแบบอย่าง ตัวเอกในนิตยสารเป็นหมีซึ่ง “เท่ห้มาก” ชื่อว่า “Buddy DaBear” และในตอนท้ายของนิตยสารเป็นกิจกรรม “ทีมครอบครัว” (“Home team”) ซึ่งให้พ่อแม่กับลูกทำร่วมกัน ส่วนที่สองเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยจัดให้มีกลุ่มเยาวชนปฏิบัติการ (Youth action team) เป็นผู้ดำเนินการ และมีผู้จัดการในชุมชนซึ่งถูกจ้างมาให้ช่วยจัดการและอำนวยความสะดวกให้กับทีม ส่วนสุดท้ายเกี่ยวข้องกับ ทีมปฏิบัติการชุมชนด้วย (Neighborhood action team) ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลเกี่ยวกับประเด็นเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดและพฤติกรรมรุนแรงในโรงเรียน ผลลัพธ์ของโครงการวัดเป็น growth curve ซึ่งแสดงถึงผลกระทบของมาตรการต่อการเพิ่มขึ้นของพฤติกรรมตามระยะเวลา

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนกลางทั้งหมด 24 โรงเรียนในเมือง Minneapolis รัฐ St Paul

ผลลัพธ์ความสำเร็จ/บทเรียนจากการทำงาน :

- โครงการ D.A.R.E. เป็นโครงการป้องกันที่ใช้แพร่หลายมากที่สุดในประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ผลการศึกษาอันนี้แสดงว่า โครงการ D.A.R.E. ไม่ได้มีผลในการลดการใช้สารเสพติด และพฤติกรรมรุนแรงในนักเรียนมัธยม โครงการ D.A.R.E. Plus ซึ่งเพิ่มการมีส่วนร่วมของเพื่อน พ่อแม่และชุมชนเข้าไป จึงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ D.A.R.E. อย่างเดียว ในกลุ่มนักเรียนชายซึ่งเป็นกลุ่มที่เสี่ยงในการเกี่ยวข้องกับสารเสพติดและพฤติกรรมรุนแรง

11. โครงการ TTURC ในเมือง Chengdu ประเทศจีน ที่ต้องการป้องกันเยาวชนของประเทศจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่อย่างหนัก

เครื่องมือ/กระบวนการ : เป็นโครงการที่ดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของการใช้กลุ่มย่อยที่จะเพิ่มประสบการณ์ให้กับเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับบรรทัดฐานของสังคม และการใช้โปสเตอร์ที่นำเสนอเกี่ยวกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยการนำเสนอในห้องเรียนและชุมชน เพื่อให้เด็กเรียนรู้จักการตัดสินใจ การควบคุมจากการกระตุ้นของสิ่งต่างๆ ที่ชักจูงไปสู่การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ และการให้ความรู้ซึ่งนำไปสู่ทัศนคติที่ตระหนักถึงสุขภาพและผลกระทบจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการสูบบุหรี่อย่างหนัก

กลุ่มเป้าหมาย : โรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 24 โรงเรียน ที่มีทั้งโรงเรียนทั่วไปและโรงเรียนชั้นนำ

12. โครงการ The Follow-on Youth Recovery Support Team (FYRST) ในประเทศ ออสเตรเลีย เป็นหน่วยเคลื่อนที่ที่ช่วยเยาวชนอายุระหว่าง 15-26 ปีให้ลดหรือออกจากการใช้สิ่งเสพติดชนิดต่างๆ

เครื่องมือ/กระบวนการ : โดยโครงการจะเน้นการทำความเข้าใจกับเยาวชนถึงการเข้าสู่การเป็นวัยรุ่น สิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อน และครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเยาวชน ซึ่งทีมงานของ FYRST จะไปพบเยาวชนที่บ้าน ร้านกาแฟ หรือที่ทำงาน เพื่อช่วยดึงประเด็นที่เป็นปัญหาและหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้โครงการยังมี FYRST STOP ที่เป็นคลินิกให้คำปรึกษาทั้งการเข้าพบโดยตรงและการโทรศัพท์เพื่อปรึกษา หาแนวทางป้องกัน และให้การสนับสนุนกับเยาวชนทุกรูปแบบ

กลุ่มเป้าหมาย : เยาวชนอายุระหว่าง 15-26 ปี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบวางแผนการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ภาคผนวก 7

- เป้าหมาย :นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.....
- กลุ่มทดลอง ชั้น.....ม.3/1.....กลุ่มควบคุม ชั้น.....ม.3/2.....
- แผนการดำเนินการทดลองจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์

วัตถุประสงค์	กิจกรรมการสอน	ผู้เกี่ยวข้อง	ช่วงเวลาสอน					การผสมพลังการรณรงค์และการสอน
			พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	
			52	52	53	53	53	
การให้การศึกษา								
- การให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของนักเรียน (ในประเด็นเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้น ผลกระทบของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และทักษะการปฏิเสธ)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ วิชาสุขศึกษา (วิชาหลัก) - กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนระดับชั้นม.3 (ห้องทดลอง/ห้องควบคุม) - เนื้อหาตามหนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานสุขศึกษา หน่วยการเรียนรู้ที่ 11 เรื่องสารเสพติดให้โทษ - คาบ สัปดาห์ละ....1.... คาบ (ทุกวันอังคาร) - การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน <ul style="list-style-type: none"> ...ห้องทดลอง - การสอนในชั้นเรียน และกิจกรรมทำคาบเรียนโดยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มในการจัดกิจกรรมรณรงค์ ...ห้องควบคุม – การสอนในชั้นเรียนตามปกติ - การมีส่วนร่วม <ul style="list-style-type: none"> ...ห้องทดลอง – นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมรณรงค์ตามความสนใจ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ..... 	ครูผู้สอน/นักเรียน		✓	✓			ห้องทดลอง - การใช้เนื้อหาการเรียนการสอนเป็นเนื้อหาหลักในการรณรงค์ - ใช้กิจกรรมทำคาบของการจัดการเรียนการสอนในการวางแผนและจัดกิจกรรมรณรงค์ - การใช้สื่อรณรงค์มาเป็นสื่อการเรียนการสอน

	<ul style="list-style-type: none"> - <u>สื่อ/เครื่องมือ</u> ...ห้องทดลอง ได้แก่ หนังสือแบบเรียน powerpoint โฆษณา หนังสือสารคดี วีดีโอ และสื่อจากองค์กรที่รณรงค์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อาทิ สสส. สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ฯลฯ.. ...ห้องควบคุม ได้แก่ หนังสือแบบเรียน 							
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <u>วิชาบูรณาการอื่น ๆ (...วิชา self...)</u> - <u>กลุ่มเป้าหมาย</u> นักเรียนระดับชั้นม.3 (ห้องทดลอง/ห้องควบคุม) - <u>เนื้อหา</u>ไม่มีเนื้อหาแน่นอน แต่เป็นวิชาที่จัดกิจกรรมตามความสนใจโดยเกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตให้นักเรียน. - <u>คาบ</u> สัปดาห์ละ.....1....คาบ (ทุกวันพฤหัสบดี) - <u>การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</u> ...ห้องทดลอง – นักเรียนใช้เวลาในวิชา self สำหรับการวางแผนและดำเนินกิจกรรมรณรงค์ต่อจากกิจกรรมทำคาบเรียนวิชาสุขศึกษา ...ห้องควบคุม – นักเรียนเรียนตามปกติ - <u>การมีส่วนร่วม</u> ...ห้องทดลอง – นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมรณรงค์ตามความสนใจ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำ..... - <u>สื่อ/เครื่องมือ</u> ...ห้องทดลอง – นักเรียนเลือกสื่อตามมกิจกรรมรณรงค์ที่แต่ละกลุ่มได้ทำการวางแผนไว้ 	<p>ครูผู้สอน/ นักเรียน</p>		✓	✓			<p><u>ห้องทดลอง</u> - ใช้เวลาวิชา self ในการดำเนินกิจกรรมรณรงค์ตามกิจกรรมทำคาบของวิชาสุขศึกษา</p> <p>- การใช้สื่อรณรงค์มาเป็นสื่อการเรียนการสอน</p>

การรณรงค์								
<p>- การกระตุ้นเตือนเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์</p>	<p>▪ กีฬาสี</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>กลุ่มเป้าหมาย ...นักเรียนทั้งโรงเรียน</u> - <u>เนื้อหา/ประเด็น...ปลอดภัย โดยเน้นพิษภัยของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์</u> - <u>ระยะเวลาที่จัด2 วัน ช่วงปลายเดือนธันวาคม 2552.....</u> - <u>การจัดกิจกรรม ...ขบวนพาเหรดปลอดภัย แสตนด์เชียร์ปลอดภัย การแสดงปลอดภัย</u> - <u>การมีส่วนร่วม.....นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมได้ในทุกส่วนของกิจกรรมกีฬาสี</u> - <u>สื่อ/เครื่องมือ...สื่อตามการวางแผนของนักเรียนแต่ละสี</u> 	<p>ครูผู้สอน/ นักเรียน/ ชุมชน</p>		✓				<ul style="list-style-type: none"> - การต่อยอดเนื้อหาผ่านกิจกรรมกีฬาสี - การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุกส่วนของกิจกรรมรณรงค์
<p>- การให้ความรู้และการสร้างความตระหนักเรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์</p> <p>- การสร้างกลยุทธ์ในการปฏิเสธเรื่องเหล้า</p>	<p>▪ โครงการทักษะชีวิตสุขภาพที่ดี</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>กลุ่มเป้าหมาย นักเรียนทั้งโรงเรียน โดยนักเรียนชั้นม.3 เป็นแกนนำ</u> - <u>เนื้อหาพิษภัยของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์</u> - <u>ระยะเวลาที่จัด1 วัน ช่วงปลายเดือนมกราคม 2553.....</u> - <u>การจัดกิจกรรมกิจกรรมรณรงค์ตามความสนใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้วางแผนในช่วงกิจกรรมท้ายคาบเรียนวิชาสุขศึกษา</u> - <u>การมีส่วนร่วม.....นักเรียนห้องทดลองมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมรณรงค์ทุกกระบวนการ</u> - <u>สื่อ/เครื่องมือ.....สื่อตามการวางแผนของนักเรียนแต่ละกลุ่ม</u> 	<p>ครูผู้สอน/ นักเรียน</p>		✓				<ul style="list-style-type: none"> - การต่อยอดเนื้อหาผ่านงานวันทักษะชีวิต - การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในทุกส่วนของกิจกรรมรณรงค์ - การใช้สื่อจากการเรียนการสอนมาเป็นสื่อในการรณรงค์

	<ul style="list-style-type: none"> To Be Number 1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งสามารถนำมาผสมผสานพลังในการทดลองได้ แต่ในภาคการศึกษานี้ทางคณะทำงานยังไม่เลือกมาใช้ในการดำเนินงาน 							
- การให้ความรู้และกระตุ้นเตือนเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องโทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	<ul style="list-style-type: none"> การรณรงค์ภายในสถานศึกษา เช่น การรณรงค์ หน้าเสาธง การติตป้ายรณรงค์ และอื่นๆ 	ครูผู้สอน/ นักเรียน/ ฝ่ายกิจการ นักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	- ตอกย้ำและกระตุ้นเตือนตลอดเวลา รอบสถานศึกษา

4. การประเมินผล

- แบบทดสอบก่อนเรียน/แบบทดสอบหลังเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบทดสอบก่อนเรียนเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

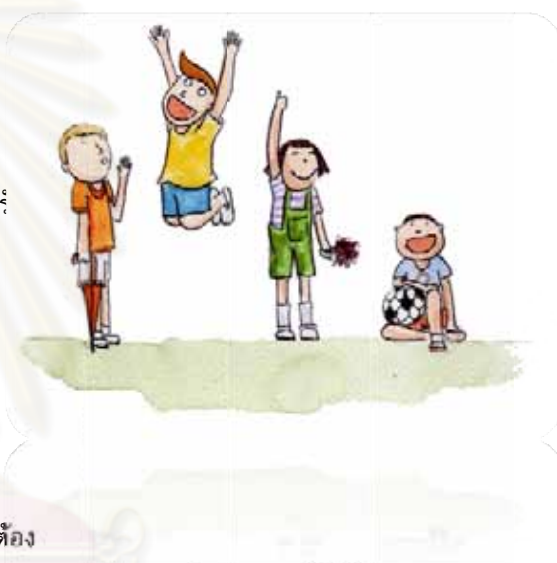
ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-นามสกุล
2. ชั้น ห้อง
3. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
4. อายุปี

ตอนที่ 2 : ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

5. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จัดอยู่ในประเภทใด
 - สารเสพติดที่ผิดกฎหมาย สารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมาย
6. ข้อใดไม่ใช่โทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อตัวผู้ดื่ม
 - สมองและไขสันหลังทำงานช้าลง
 - เลือดสูบฉีดดี
 - ร่างกายเกิดโรคหรือเจ็บป่วย เช่น โรคตับแข็ง โรคพิษสุราเรื้อรัง
 - รู้สึกง่วงมาม เดินลำบาก ทรงตัวเสียไป และหมดสติ
7. ข้อใดไม่ใช่โทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อสังคม
 - ความกล้าบ้าบิ่น และอารมณ์โกรธได้ง่าย
 - การทะเลาะวิวาท
 - การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน
 - การมีเพศสัมพันธ์โดยที่ไม่ตั้งใจและการหย่าร้าง
8. ผลต่อร่างกายและจิตใจของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ใดถูกต้อง
 - เหนื่อยมีระดับของแอลกอฮอล์ในเลือด 0.3 มก. % ทำให้อาเจียนและถ่ายปัสสาวะโดยควบคุมไม่ได้
 - แพนเค้กนอนหลับไม่ได้สติเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนมีระดับของแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด 0.3 มก. %
 - เคนเริ่มพูดมากขึ้นเมื่อระดับของแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด 0.1 มก. %
 - เวียร์ยังรู้สึกปกติเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนมีระดับของแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด 0.5 มก. %
9. ข้อใดไม่ใช่การป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น การออกกำลังกาย การเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น
 - ศึกษาหาความรู้เพื่อให้รู้เท่าทันกลยุทธ์ของบริษัทผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ว่ากล่าวและทำร้ายถึงเพื่อนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ
10. การป้องกันให้ทุกคนในครอบครัวห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรปฏิบัติอย่างไร
 - พ่อแม่ควรเฝ้าจับตาดูพฤติกรรมของลูกอย่างเข้มงวด และเมื่อพบว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรว่ากล่าวและทำโทษอย่างทันที
 - พ่อแม่ควรคัดเลือกเฉพาะเพื่อนที่ดีให้กับลูก
 - พ่อแม่และลูกสร้างความรักและความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ลูกได้แสดงความคิดเห็น
 - เมื่อลูกเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น พ่อแม่หาพี่เลี้ยงคอยติดตามเพื่อดูแลลูกไปทุกที่

แบบทดสอบหลังเรียนเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตอนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ-นามสกุล ชื่อเล่น
2. ชั้น ห้อง
3. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
4. อายุปี
5. เกรดเฉลี่ยในเทอมที่ผ่านมา

ตอนที่ 2 : ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

6. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์จัดอยู่ในประเภทใด
 - สารเสพติดที่ผิดกฎหมาย สารเสพติดที่ไม่ผิดกฎหมาย
7. ข้อใดไม่ใช่โทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อตัวผู้ดื่ม
 - สมองและไขสันหลังทำงานช้าลง
 - เลือดสูบฉีดดี
 - ร่างกายเกิดโรคหรือเจ็บป่วย เช่น โรคตับแข็ง โรคพิษสุราเรื้อรัง
 - รู้สึกง่วงมาม เหนื่อยลำบาก เสียการทรงตัว และหมดสติ
8. ข้อใดไม่ใช่โทษของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อสังคม
 - ความกล้าบ้าบิ่น และอารมณ์โกรธได้ง่าย
 - การทะเลาะวิวาท
 - การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน
 - การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจและการหย่าร้าง
9. ผลต่อร่างกายและจิตใจของการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ใดถูกต้อง
 - เงินมีระดับของแอลกอฮอล์ในเลือด 0.3 มก. % ทำให้อาเจียนและถ่ายบิดสวาะโดยควบคุมไม่ได้
 - แพนเค้กนอนหลับไม่ได้สติเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนมีระดับของแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด 0.3 มก. %
 - เคนเริ่มพูดมากขึ้นเมื่อระดับของแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด 0.1 มก. %
 - เวียร์ยังรู้สึกปกติเมื่อดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จนมีระดับของแอลกอฮอล์ในเส้นเลือด 0.5 มก. %
10. ข้อใดไม่ใช่การป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ใช้เวลาว่างในการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ เช่น การออกกำลังกาย การเป็นอาสาสมัคร เป็นต้น
 - ศึกษาหาความรู้เพื่อให้รู้เท่าทันกลยุทธ์ของบริษัทผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ว่ากล่าวและทำร้ายก๊วยเพื่อนที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
 - ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ

11. การป้องกันให้ทุกคนในครอบครัวห่างไกลจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ควรปฏิบัติอย่างไร

- พ่อแม่ควรเฝ้าจับตาดูพฤติกรรมของลูกอย่างเข้มงวด และเมื่อพบว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรว่ากล่าวและทำโทษอย่างทันที
- พ่อแม่ควรคัดเลือกเฉพาะเพื่อนที่ดีให้กับลูก
- พ่อแม่และลูกสร้างความรักและความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้ลูกได้แสดงความคิดเห็น
- เมื่อลูกเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น พ่อแม่หาพี่เลี้ยงคอยติดตามเพื่อดูแลลูกไปทุกที่

ตอนที่ 3 : ทักษะคิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

12. ท่านมีความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ เหล่านี้มากน้อยเพียงใด

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ฉันคิดว่าเหล้าและเบียร์ทำให้ร่างกายย่ำแย่					
2. ฉันคิดว่าเหล้าและเบียร์ทำให้จิตใจย่ำแย่					
3. ฉันอยากให้ทุกคนในครอบครัวไม่ดื่มเหล้าหรือเบียร์					
4. ฉันไม่เคยคิดอยากลองดื่มเหล้าหรือเบียร์					
5. ฉันอยากเห็นโรงเรียนปลอดเหล้า					
6. ฉันอยากเห็นชุมชนปลอดเหล้า					
7. ฉันอยากเห็นวัดปลอดเหล้า					
8. ฉันคิดว่าเหล้าทำให้คนทะเลาะกัน					
9. ฉันคิดว่าเหล้าเป็นสิ่งสิ้นเปลือง					
10. ฉันคิดว่าเหล้าทำให้ฉันเข้ากับเพื่อนได้ง่ายขึ้น					
11. ฉันคิดว่าเหล้าเพิ่มความกล้าให้กับฉันมากขึ้น					
12. ฉันชอบความสนุกสนานในวงเหล้า					
13. ฉันชอบคบเพื่อนที่เป็นก๊วนเหล้า					
14. ฉันคิดว่าควรมีการรณรงค์ให้คนลดละเลิกเหล้า					
15. ฉันคิดว่าควรให้ความรู้เรื่องเหล้าแก่เด็กและเยาวชน					

ตอนที่ 4 : พฤติกรรมเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

13. ท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือไม่

- ดื่ม
- ไม่ดื่ม (จบการทำแบบสอบถาม)

14. ท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกเมื่ออายุ.....ปี

15. ท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ่อยขนาดไหน

- มากกว่า 1 เดือนครั้ง
- เดือนละครั้ง
- สัปดาห์ละครั้ง
- ทุกวัน

16. เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดที่ท่านดื่มเป็นประจำ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เหล้า เบียร์ เหล้าปั่น
 ค็อกเทล ไวน์ อื่นๆ (ระบุ).....

17. ท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เพื่อน แฟน ครอบครัว
ญาติ อื่นๆ (ระบุ).....

18. ท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ไหนเป็นประจำ

- ภายในโรงเรียน บ้าน บ้านเพื่อน
 ร้านอาหาร ผับ/บาร์/คาราโอเกะ อื่นๆ (ระบุ).....

19. ท่านดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เนื่องในโอกาสใดมากที่สุด

- ทุกโอกาส พบปะสังสรรค์ วันสำคัญ (งานปีใหม่/สงกรานต์)
 งานวันเกิด งานเลี้ยงรุ่น อื่นๆ (ระบุ).....

20. ในกิจกรรมวิชาสุขศึกษาท่านอยู่กลุ่มใด

- ไม่ได้เข้าร่วม กลุ่ม 18+ (ค้นหาประสบการณ์เฉียดเพราะเหล้าและกิจกรรมรณรงค์)
 กลุ่มวัยใสไร้แอลกอฮอล์ (กิจกรรมรณรงค์) กลุ่มค้นหาประสบการณ์เฉียดเพราะเหล้า
 อื่นๆ (ระบุ).....

21. ท่านได้เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมรณรงค์ใดบ้าง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- กีฬาสี (พาเหรดปลอดเหล้า) กีฬาสี (การแสดงปลอดเหล้า) กีฬาสี (สแตนด์ปลอดเหล้า)
 ประสบการณ์เฉียดเพราะเหล้า บอร์ดนิทรรศการ ต้นไม้ปลอดเหล้า
 108 วิธีปฏิเสธเมื่อเพื่อนชวนดื่มเหล้า เสียงตามสาย สปอตโฆษณา
 อื่นๆ (ระบุ).....

22. ท่านคิดว่าการสอนวิชาสุขศึกษาและกิจกรรมรณรงค์ปลอดเหล้าในเทอมนี้มีความน่าสนใจหรือไม่ อย่างไร

- น่าสนใจ ไม่น่าสนใจ

เพราะ.....

.....

22. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนและการรณรงค์ให้ท่านและเพื่อนๆ ของท่านไม่เข้าใกล้การดื่มเหล้าหรือเลิกเหล้าให้สำเร็จได้อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

ปฏิทินการดำเนินงานการผสมพลังการรณรงค์และการให้การศึกษาเพื่อควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นักเรียนชั้นมั.3

อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
		1 : สุขศึกษา	2	3 :	4	5 หยุด
6 หยุด	7 หยุด	8 : สุขศึกษา - <u>Pretest</u> - <u>สอนเรื่องเหล้าตามหลักสูตร</u> - <u>แบ่งกลุ่มตามหัวข้อที่สนใจ</u>	9	10 หยุด	11	12
13	14	15 : สุขศึกษา - สอนตามปกติ - <u>ท้ายคาบ :</u> ▪ วางแผนการดำเนินงานรณรงค์	16	17 : วิชา Self - วางแผนการดำเนินงานรณรงค์ (กีฬา)	18	19
20	21	22 : สุขศึกษา - สอนตามปกติ - <u>ท้ายคาบ :</u> ▪ ประชุมกลุ่มย่อย ▪ รายงานความก้าวหน้าเบื้องต้น ▪ แนะนำการเก็บข้อมูล/รณรงค์เพิ่มเติม	23	24 : วิชา Self - เตรียมงานกีฬาปลอดเหล้า	25 กีฬา ปลอดเหล้า	26 กีฬา ปลอดเหล้า
27	28	29 : สุขศึกษา - สอนตามปกติ - <u>ท้ายคาบ :</u> ▪ ประชุมกลุ่มย่อย ▪ เตรียมการรณรงค์	30	31 หยุด		

มกราคม 2552

อาทิตย์	จันทร์	อังคาร	พุธ	พฤหัสบดี	ศุกร์	เสาร์
					1 หยุด	2 หยุด
3 หยุด	4	5 : สุขศึกษา กิจกรรมกลุ่ม- เตรียมวาง แผนการจัดกิจกรรมรณรงค์	6	7 :วิชา Self - วางแผนการดำเนินงานกิจกรรม รณรงค์	8	9
10	11 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	12 ดำเนินกิจกรรม รณรงค์	13 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	14 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	15 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	16
17	18 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	19 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	20 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	21 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	22 ดำเนินกิจกรรมรณรงค์	23
24	25 <u>เตรียมงานวันทักษะชีวิต</u>	26 : - งานโครงการทักษะ ชีวิต (นำเสนอผลงานนักเรียน ให้ชมทั้งโรงเรียน)	27	28	29	30
31						

ศูนย์วิทยุวิทยุ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประเด็นการสัมภาษณ์

ภาคผนวก 10

ผู้อำนวยการ/ฝ่ายบริหาร

1. ท่านคิดว่า การผลานการจัดการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดีหรือไม่อย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไร
2. การจัดการเรียนการสอนและการจัดการกิจกรรมรณรงค์เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเทอมนี้เป็นอย่างไร ดีหรือไม่ แตกต่างจากเดิมอย่างไร ทั้งในส่วนเนื้อหา สื่อ และวิธีการ
3. ท่านคิดว่า โรงเรียน นักเรียน และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร
4. ท่านคิดว่า การจัดการเรียนการสอนและการจัดการกิจกรรมในเทอมนี้มีประโยชน์อย่างไรต่อโรงเรียน นักเรียน และชุมชนอย่างไร
5. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

ครูผู้สอน

1. การจัดการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาที่มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น แตกต่างจากเดิมอย่างไร ดีหรือไม่ ทั้งในส่วนเนื้อหา สื่อการสอน วิธีการสอน
2. การจัดการกิจกรรมรณรงค์เรื่องเหล่านี้ในโรงเรียนเทอมนี้แตกต่างจากเทอมก่อนๆ อย่างไร ดีหรือไม่
3. ท่านคิดว่า ตัวท่าน นักเรียน และชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างไร
4. ท่านคิดว่า การจัดการเรียนการสอนและการจัดการกิจกรรมในเทอมนี้มีประโยชน์อย่างไร และกับบุคคลใด
5. ท่านคิดว่า การผลานการจัดการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดีหรือไม่อย่างไร และมีข้อเสนอแนะอย่างไร
6. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

นักเรียนห้องทดลอง

1. นักเรียนคิดว่า การเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาแบบเดิมที่ไม่มีกิจกรรมเสริมกับการสอนที่มีกิจกรรมเสริมเพิ่มมากขึ้น เช่น การค้นหาประสบการณ์ชีวิต การจัดนิทรรศการ การทำเสียงตามสาย อะไรน่าสนใจกว่ากัน อย่างไร (สอนแบบเดิมเป็นอย่างไร สอนแบบใหม่เป็นอย่างไร และแตกต่างกันอย่างไร ทั้งในส่วนเนื้อหา สื่อการสอน วิธีการสอน)
2. นักเรียนคิดว่า ในเทอมนี้กิจกรรมรณรงค์เรื่องเหล่านี้แตกต่างจากเทอมก่อนๆ อย่างไร ดีหรือไม่
3. นักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในส่วนใดของกิจกรรมบ้าง
4. นักเรียนคิดว่า ตนเองได้รับประโยชน์จากการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องการเรื่องเหล่านี้ในเทอมนี้ อย่างไร
5. นักเรียนคิดว่า กิจกรรมที่ตนเองได้ทำให้เทอมนี้มีประโยชน์ต่อเพื่อนพี่น้องในโรงเรียนอย่างไร
6. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการเรียนการสอนและการรณรงค์เรื่องเหล่านี้ที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนควรเป็นอย่างไร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพัชรา เอี่ยมกิจการ เกิดวันที่ 29 พฤศจิกายน 2522 จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย